

כס"ד

וועד העירוב

רשימת הדברים שאפשר
לקבל על ידי הפאקס של

וועד העירוב

דבארא פארק

ראש חודש תמוז תש"ס

(718) - 438 - 7411

בס"ד

לכבוד דעם חשובן באנוצער פון דעם וועד העירוב "פארלאנג א פאקס" סיסטעם, הי"ו!

אונזער קאמפיוטער האט באמערקט אז איהר האט געהאט שוועריקייטן מיטן נוצען אונזער סיסטעם.

דער סיסטעם איז אנגעשטעלט אז איהר קענט אליין אויס קלויבן וועלכע דאקומענטן איהר ווילט. אהן קיין הילף

אויב איהר האט שוועריקייטן ביטע פראוויט דאס פאלגענדע

רופט פון א פאקס מאשין.

הערט אויס דעם גאנצן אנווייזונג פאר איהר דריקט א קנעפל.

אויף "עלטערע" פאקס מאשינען איז דער קול פון די קנעפלעך שטיל

דערפאר איז גוט צו ווארטן ביז לכל הפחות נאך האלב די מודעה פאר איהר דריקט אריין דעם נומער פון דעם דאקומענט

אדער האלט אביסעל לענגער דאס קנעפל

אויף די נייערע פאקס מאשינען קען מען אנשטעלן די הויכקייט פון דעם טאן

ווען איהר ענדיגט אויס צו קלויבען אייערע דאקומענטן

דריקט נאך נישט דעם Start קנעפל, נאר הערט ווייטער אויס

ווען אנגעוויזען, דריקט דעם Start קנעפל אויף דעם דעם פאקס מאשין

עס איז דא געוויסע מאשינען וואס מען דארף אנשטעלען די סענסיטיוועט פון דעם "הערען" RECEIVING ספעציעל די וואס באקומען דעם פאקס אויף א קאמפיוטער.

אויב אחרי כל המעשים ארבעט עס נאך אלץ נישט, ביטע פראוויט אויף איין אנדערן פאקס מאשין

אויב איהר האט שוועריקייטן נאר מיט א געוויסען דאקומענט. ביטע לאזט איבער א מודעה. אדער שיקט אריין א פאקס מיט דעם נומער וואס איז א פראבלעם און מיר וועלן עס אי"ה פראוויט צו פאריכטן.

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של ועד העירוב בארא פארק ר"ח תמוז תש"ס א-
(718) 438 7411

מספר דפים	תוכן הדברים	מספר הפאקס
24	קונטרס דעת תורה גדולי הרבנים שליט"א על מצוות עירוב בשכותנו בארא פארק יצ"ו	100*
	ממספר 101 עד מספר 119 נכלל בקונטרס הנ"ל	*
1	תחומי העירוב, מפה. מאפע פון דעם עירוב Map of the Eruv	101*
1	קריאת קודש של יותר משלושים גדולי ההוראה ורבני קהלות קדושות אודות תיקון העירוב בבארא פארק	102*
1	מכתב הגאב"ד דק"ק קארלסבורג הרב ר' יחזקאל ראטה שליט"א " ... וכפי הבנתי בכגון דא אין זה מנוגד כלל נגד דעת קדשו של מרן רבינו [מסאטמאר] זצוק"ל ... ובכן יכולים הכל לסמוך על היתר טלטולו"	103*
2	מכתב הגאב"ד דק"ק אודווארי הרב ר' שלום קרויס שליט"א " ... עיקר טענת האוסרים כי ע"י עשיית העירוב ... יצמח פריצות ותערובת ... מאין לקחו העוה מורי הוראה חזשים אברכים בסברותם החדשות לבוא לחלוק על כל הגדולים הקודמים ... בלי ראייה כלל ... משום גזירות חדשות שבדו מלבם בסברות כרסיות ..."	104*
2	מכתב הגאב"ד דק"ק סערדאהעלי הרב ר' חיים יהודה כ"ץ שליט"א אודות הפיקוח על העירוב " ... כי הוא מצוה מדברי סופרים וגדר וסייג ושמירה שלא להכשל בחילול ש"ק ביודעין ובלא יודעים אלפי פעמים בשנה ... ומבואר בסה"ק גודל כח השפעת מצוה זו לקדש המקום שבו נעשה ... יכול כל נפש היפה לסמוך עלה"	105*
1	מכתב כ"ק אדמו"ר מערלוי שליט"א " ... הגה"צ ... אב"ד האליין ... והגה"צ אב"ד סערדאהעלי שהם גדולי תורה מפורסמים ומורי הוראה מובהקים עומדים על משמרת הקודש בתיקון העירוב עצו"ו"ט ... בוודאי יש לסמוך עליהם בלי שום פקפוק ..."	106*
1	מכתב הגאב"ד דחסידי בעלזא וק"ק מחזיקי הדת מונטריאל הרב ר' יעקב יצחק ניימאן שליט"א " ... מתשובותיו של כ"ק מורי בעל ויען יוסף זצ"ל רואים שהלך בשיטת מרן החת"ס ועודד את הפונים אליו בעשיית תיקון עירובין גם במדינתנו ..."	107*
1	מכתב כ"ק אדמו"ר ממושזאי שליט"א " ... נתברר בראיות מיוסדים שאין לברוקלין רק דין כרמלית ... וכן פסק דודי הגה"ק מסאטמאר זצ"ל"ה, והסכים לזה באחרונה הגאון רמ"פ בעל אגרות משה זצ"ל ... ע"י העירוב מצילין בש"ק רבבות ממכשולים ותקלות ... גמ"ח רב הערך עבור זקנים חולאים ר"ל טפליא ונשיא"	108*
1	מכתב הגאב"ד דק"ק יאקע הרב ר' חיים ישעיה קעניג שליט"א " ... נשתנה המצב ע"י המגדים עצמן, שהתחילו לעשות צוה"פ סביב בתיהם ... והעם נמשכו אחריהם ... הרבה נעשו בפסול גמור ... הרבה נכשלו בהוצאה חוץ לעירוב ... ק"ו הכא שאיסור טלטול נוגע לכל ישראל שמוטל על חכמי התורה לעשות תיקון ..."	109*
1	מכתב הגאב"ד דק"ק קהלת יוסף פאפא ב"פ הרב ר' ישראל מנחם גרינוואלד שליט"א " ... מה לי לכתוב בדבר שכ"ק אבא מארי האריך בתשובה ... ומ"ש שם שדבריו להלכה ולא למעשה הדבר פשוט שכתב כן מרוב ענותנותו ... אבל מעולם לא זו מלחוק ולעודד את הפונים אליו בענין עשיית תיקון עירובין ג"כ במדינתנו ... ובסוף ימיו השתדל בעצמו בעשיית העירוב בווייליאמסבורג ..."	110*
1	מכתב הרבנים הגאונים חברי ביד"צ דקהל מחזיקי הדת חסידי בעלזא, בארא פארק " ... כאן במדינתנו השתוקקו מאוד הרבה רבנים גאונים צדיקים לתקן עירובין, אלא שהיתה התנגדות ... ולכן הדבר פשוט שהעירוב	111*

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של ועד העירוב דבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס ב-
(718) 438 7411

	הוא מהודר ומובחר מאוד יותר משאר עיירות ישראל אשר עשו בהם עירובין בלי פוצה פה..."	
112*	מכתב דומ"ץ דקה"ע"י וויען בארא פארק הרה"ג ר' צבי היילפערין שליט"א " ...הדבר פשוט לענ"ד שאפשר לסמוך עליו... לא גרע משאר עירובין הנהוגין בישראל ... ואדרבא בכמה דברים עדיפי מנייהו ... " ...מה שמפקקים ... מגאונים מדור שלפנינו לאסור.. נראה שהם לא דנו על עירוב כזה... לא על חתיכה זו דנו..."	
113*	מכתב דומ"ץ דק"ק נייטרא בארא פארק הרה"ג ר' בן ציון שטראסער שליט"א " ...שמותר לטלטל בה וגם מצוה להיות לאחיעזר ... להרבנים החשובים העוסקים בה, " ... האם יש לחוש ... פרצה בחומת הצניעות ... למה לנו להתחכם יותר מחכמי הש"ס והשו"ע ורבותינו הק' שהם המורים לנו ... שמצוה לעשות עירוב ... "	
114*	מכתב הגאב"ד דק"ק ומח"ס נטעי גבריאל הרב ר' גבריאל צינער שליט"א " ... שדור הצעיר לא ידעו ולא יבינו גודל החשיבות... שראו גדולי הדורות טובה גדולה לכלל ישראל לזכותם בשמירת ועונג שבת. ולא כמו שחושבים כעת ההמון שעיקר הוא לענג חיי גשמיות והרווחה והערמה להיתר טלטול בשבת..."	
115*	מכתב הרה"ג ר' בן ציון יעקב הלוי וואזנער שליט"א רב דבד"ץ ובית הוראה שבט הלוי " ...אאמו"ר הגאון מהר"ש הלוי וואזנר שליט"א ... הביע שמחתו הגדולה ... מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה אשר מעטים כמוהו ... " ...המה ראו ברוח קדשם שרק עי"ז ימנע חשש חילול שבת ולא בלתו..."	
116*	מכתב הרה"ג ר' יעקב זיידה שליט"א דומ"ץ וראש כולל מצוינים להוראה (ווז'ניץ) " ... הסומכים על ההכשרים ... שהרב סמך עצמו ... או התיר בהפסד מרובה, כ"ש וכ"ש שיכולים לסמוך... דבר הנראה ונגלה לכל ... אין לומר ... רק רב העיר ... שהדבר מוטל על כל אחד... דהא ההלכה נאמרה באו"ח ולא ביו"ד ... "	
117*	מכתב הרה"ג ר' יעקב קאפיל שווארץ שליט"א ראש ישיבה וכולל אהלי יעקב ב"פ " ... וודאי שהוא נתקן בתכלית הדקדוק ... וגדול כחם של הרבנים שליט"א ... לסמוך עליהם באמונה כמו שאנו סומכים עליהם בכל דבר הקשה ... ומה שבאים לערער ... מחכמי הדור שאמרו שלא לעשות ... אדעתא דהכי לא מנעו כלל וכלל..."	
118*	מכתב הרה"ג ר' יחיאל יעקב הכהן מיללער שליט"א ראש הכוללים נועם אלימלך ובית חנוך ב"פ. " ...תועלת רבה לתושבי שכונתנו להצילם מהרבה מכשולות בחילול שבת קודש 'אשר ממש א"א להיזהר ממנו' ... " עדיין יש מקום לבעל נפש המחמיר בד' חלקי שו"ע לצאת כל שיטות המחמירים..."	
119*	מכתב להשלמת העירוב מהגאב"ד דק"ק סעראדהעלי הרב חיים יהודה כ"ץ שליט"א	
120	מכתב לאנ"ש בדבר ה' זו הלכה, בענין היתר טלטול ע"י העירוב שנעשה בבארא פארק שכתב כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א	
121	מודעה מוועד העירוב אודות אופן ההשגחה ובי"ד המיוחד	
122	קונטרס בענין ג' מחיצות המקיפות שכונתנו בארא פארק יצ"ו (חלק א) מאת הרה"ג ר' יצחק צבי סופר שליט"א	
123	מעשה רב שעשה הגאון ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א	
124	הסכמת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א להעירוב וטעם למה לא תיקן כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל עירוב	
125	תשובה מהרה"ג ר' יצחק הלוי מאנדל שליט"א דומ"ץ בקרית יואל מאנראו. אודות סילוף דעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בענין תיקון עירובין באמריקא	

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של ועד העירובי דבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס ג
(718) 438 7411

126	עדות הגאון ר' יוסף דוד מאסקאוויץ אדמו"ר משאץ זצ"ל אודות דעתו של כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל נדפס בירחון המאור תשרי תשט"ו
127	פירוט עוד חמישים ואחד שישים שיטות הסוברים כהטו"ז והמג"א דרה"ר דאורייתא בעינן ס' רבוא בוקעין בו בכל יום. מוסיף על הי"א שיטות שראה המשנה ברורה. ס"ה שישים שיטות. מספר תולדות שמואל
128	תמצית יסודי הדיתר לסדר עירוב בבארא פארק מהגאון הרב מנשה קליין שליט"א בעל שו"ת משנה הלכות
129	בירור דין העירוב בבארא פארק. ובו מבאר שהעירוב שנעשה בבארא פארק כשר אפילו לשיטת האגרות משה זצ"ל נכתב ע"י אחד הרבנים שליט"א
130	תשובת הגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל בפרטי דיני תיקון עירובין ומחיצות במאנהעטן תשי"ט
131	תשובה שנייה מהגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל שיש יסוד גדול ודעת גדולים לתקן עירובין במאנהעטן ומזרו שיעשו עירוב תיכף ולא להמתין עד שיתקבץ כנוס רבנים (ואז כשרי בשעת הדחק עד שיסכימו רוב הרבנים) ואחר שיסכימו יפרסמו שהדיתר הוא בשלימות
132	תשובת הגאון ר' ישראל יעקב פישר שליט"א בענין דיתר תיקון עירובין בירושלים ובעיררות גדולות. שיש בהם שישים רבוא. מספרו אבן ישראל
133	תשובת הגאון ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל מווארשא שבעיררות גדולות כווארשא אין דין רה"ר דאורייתא
134	תשובת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בענין העירוב בבארא פארק תשמ"א. בגדרי רה"ר " ... בוודאי שפיר לתקן עירוב כדת וכדין וראוי ונכון לתקן עירובין לתקנת הרבים וכנהוג מקדמת דנא ... " (עיין #275)
135	תשובת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בגדרי רשות הרבים " ... וא"כ גם להשיטות דבט"ו אמה גרידא הוי רה"ר. ליכא רה"ר בזמה"ז בעיררות גדולות, דלא נקרא מסור לרבים (דומיא דגלי מדבר) ... "
136	תשובת הגאון ר' משה שטערן זצ"ל גאב"ד דעברעצין ... "שבזה"ז שאין לנו רה"ר והכל רק ככרמלית ... " משו"ת באר משה ח"א סימו מ'
137	תשובת הגאון בעל שבט הלוי שליט"א ... לדידי כל הענין ספק גדול לדינא (אם מצרפין את העגלות) מ"מ כל זה אם יש באמת ס' רבוא בוקעים אבל אם אין ס"ר בוקעין כאשר אמר כ"ת א"כ אין מה לדבר ... אמת גמור שזה היה דעת רבותינו מעולם ואין להרהר בזה " ... מתוך תשובה להגאון בעל שו"ת משנה הלכות
138	תשובת כ"ק אדמו"ר ממוזשאי שליט"א " ... וההלכה שבאין ס"ר בוקעין אין שם דין רה"ר היתה פשוטה כ"כ הלכה למעשה בתפוצות ישראל, שמי שלא סמך על היתר זה הביטו עליו כחסר דיעה ... למעשה אין בכל ברוקלין מקום או רחוב שעוברין שם ס"ר בכל יום ... שאם תפרסמו, יתפרסם כל המכתב כולו ולא קטעים ... "
139	דברי החזון איש זצ"ל בענין דיתר מחיצות בעיררות גדולות שאין לנו רה"ר דאורייתא "ויש לנו היתר מחזור ומרווח"
140	קטע מספר ערוך השולחן שהמיעוט יכולים לכפות על הרוב ולהוציא ממון לתקן עירוב אף שהרוב מתנגד ע"פ הלכה שחוששים לרה"ר דאורייתא משום שאי אפשר לומר קים לי נגד פסק השו"ע והרמ"א
141	דעת תורה מהגאון רש"ז אויערבאך זצ"ל שמסתבר כהחזון איש דאין לנו רה"ר בזמן הזה וגער במחמירים שבאים ע"כ לידי תקלות ואין להחמיר זולת מי שלמד ההלכה על בוריה.

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של ועד העירובי דבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס ד-
(718) 438 7411

1	מכתב עידוד מהגאון ר' יוסף אליהו שטיינער זצ"ל ראב"ד דקהל יראים וויען למתקן עירוב בויליאמסבורג ובו גם עדות על הגאון מהר"י שטייף זצ"ל וטעם למה יש אנשים שמתנגדים כל כך שאחרים יתקנו עירוב.	142
1	תשובה מהגאון ר"י וואלדנבערג בענין היתר עירובי חצירות בעיירות גדולות (לונדון) אפילו אם יש מתנגדים מספר שו"ת ציץ אליעזר	143
1	תשובה מהרה"ג אב"ד דק"ק יאקע שליט"א האיך יתנהג מי שרוצה להחמיר שלא לטלטל	144
1	מכתב מהרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מקאפיטשיניץ בגודל מעלת תקון עירובין במענהעטן. " ... כל ת"ח שיזדקק לברר ע"פ דין תוה"ק היתר להוציא בש"ק מרשות לרשות בפה ניו יארק יהא בטוח ממזכי הרבים שאין חטא בא על ידו..."	145
3	תשובת הגאון מוהר"ר יונתן שטייף זצ"ל שעיירות שלנו אפילו אם ס' רבוא בוקעין, אין להם דין רה"ר, וגם עצות האיך "לתקן העיר מאנהעטן ומכ"ש העיר ברוקלין"	146
4	תשובת כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל בענין תיקון עירובין במאנהעטן שאין לנו רה"ר משום דאינו מפולש, ומתמה על הרוצים למנוע משום שיוכל לגרום קלקול וזלזול הלא ראינו לרבותינו שלא היו חוששין לזה וכו'	147
6	תשובת הגאון ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל לתקן עירובין בברוקלין בצירוף הגשרים ומסלת הברזל מדין פי תקרה. " ... אם יזכה הזוכה לתקן את העיר בעירובין שער גדול יפתח לשמירת שבת להמון כולו..."	148
2	תשובת הגאון ר' צבי פסח פראנק זצ"ל (קיצור) לרבני מאנהעטן שמעודדם מאוד לעשות העירוב. וגם שאין לחשוש משום תקלות צדדיות.	149
1	קול קורא מרבני מאנהעטן לתקן העירוב שם וביניהן כ"ק האדמו"רים מבאיאן, נאוואמינסק, קופיטשיניץ, אמשינאווי, ראדזין, אב"ד בראד, אב"ד טארנא, והגרי"א הענקין זצ"ל משנת תש"ך ע"י הרב יוסף דוד מאשקאוויטש זצ"ל (צילום)	149
1	תשובה שיש לרבני המקום להשתדל לתקן עירוב אם רואים שיש צורך. שו"ת אגרות משה	150
1	תשובה אם מותר לחלוק על דברי רבותינו ברבים אפילו במקומם. " ... לא מובן שום חשש בזה ואדרבה זה כבודו שמזכירים שיטתו בד"ת ומעיינים בדבריו אף דהסקנה של החכם המעיין הוא שלא כדבריו..." לענין לחלוק על החזון איש בבני ברק שו"ת אגרות משה	151
2	תשובה שמותר לצאת בשעון ותכשיטים כי אין לנו רה"ר דאורייתא דנוהגין במדינותנו לגמרי כרש"י שצריך ס' רבוא אף לקולא. שו"ת אגרות משה	152
4	משיעורי הראש"ל ר' עובדיה יוסף שליט"א " ... דאין רה"ר אלא רק אם עוברים בו ששים רבוא, ואין מקום מצוי כזה... מכוניות שיש בו ס"ר אנשים לא הוי רה"ר דבעינן ס"ר הולכים כדגלי מדבר, ... התפללנו בבהיכ"נ שערי ציון (פלעטבוש) ... השבתי שיש לעשות עירוב וזה מצוה ובאו כמה קיצוניים ... אך ב"ה לא פגשו אותי..."	153
2	תשובת אגרות משה בענין לא תתגודדו " ... ולכן בניו יארק וברוקלין וכד' שכל המנהגים מכל העולם איתנהו וא"כ לא שייך מחלוקת, שידוע זה לכל שיש בכאן כמה מנהגים..." לענין נישואין בימי הספירה. או"ח קנ"ט	156

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של ועד העירוב דבאר פארק ר"ח תמוז תש"ס ה-
(718) 438 7411

1	157	תשובת אגרות משה בענין גלוח שערות לנשים" ...הספק הוא משום דבמדינתנו דאמעריקא שנקבצו לכאן מכל המדינות וכל אחד נהג כפי המקום שבא משם ולא נקבע כאן איזה מנהג קבוע ואין בזה משום לא תתגודדו... "אף אם נימא דדמי זה למנהג מחלוקת בדין נמי אין בכאן משום לא תתגודדו משום דהוי כשני בתי דינין בעיר אחת... "אבה"ע נ"ט
1	158	תשובה...מה שמתנצל כתר"ה במה שחלוק עלי בדבר בלכה הוא למותר כי כן דרך התורה שצריך לברר האמת וח"ו מלשתוק בין לקולא ובין לחומרא...ואף אם יחשוב אותי לגדול רשאי לחלוק..." "וגם הא בניו יארק וברוקלין יש אולי מקומות שהם רה"ר דאורייתא שהולכין שם ס"ר ואם בניו יארק אפשר שאינו דאורייתא מצד היקף המחיצות... מ"מ בברוקלין אפשר יש מקומות שהם רה"ר דאורייתא... שו"ת אג"מ
1	160	מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר אנשיל קרויס זצ"ל רב דק"ק ראצפערט להקמת העירוב בויליאמסבורג תשל"ג מכ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל (סגן נשיא התאחדות הרבנים)
1	161	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' נפתלי הערצקא קעניג זצ"ל אב"ד דק"ק שארמאש יושב ראש התאחדות הרבנים
1	162	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' יהושע כ"ץ זצ"ל אב"ד דק"ק סאמבאטהעלי
2	163	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' אברהם מאיר איזראעל אב"ד דק"ק הוניאד רב הראשי לקהל הפליטים בויונא בעמח"ס ילקוט המאירי על הש"ס. וגם ראה מדברי החת"ס שאין לחוש שקלי דעת יקנו עתונים וכדומה.
1	164	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד דק"ק האליין ודומ"ץ צאנו קלויזנבורג
1	165	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' אהרן ווידער שליט"א אב"ד דק"ק לינץ דומ"ץ צאנו קלויזנבורג
1	166	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' שמואל אברהם זעלטנרייך זצ"ל אב"ד דק"ק שטשאקאווא יו"ר בי"ד של התאחדות הרבנים ובעמח"ס קובץ הפוסקים
1	167	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' מאיר גרינבורג זצ"ל אב"ד דק"ק קעזמארק
1	168	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' מנשה קליין שליט"א אב"ד דק"ק אונגוואר בעמח"ס שו"ת משנה הלכות
1	169	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' חיים בערגער זצ"ל אב"ד דק"ק מישקאלץ
1	170	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' שמעון זאב מיללער זצ"ל אב"ד דק"ק אראד
1	174	עדות שבא הרה"צ ר' אשר אנשיל קרויז זצ"ל עם המכתבים הנ"ל לפני כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל וברכו בהצלחה בכל ענינים. מאת נאמן ביתו ומשב"ק הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א
2	175	תשובה מהגאון ר' יוסף הירש זצ"ל אב"ד טארנא ומנ"כ בברוקלין א) הלכה כדברי המיקל בעירובין גם במחיצות, ב) אין לנו רה"ר מה"ת, ג) מחיצה עשויה בידי אדם לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה
	180	דעת הגאון מוהרי"ש אלישיב שליט"א שבעיר שיש בו ששים רבוא סומכים על השיטה שצריך ס' רבוא בכל יום עוברים שם לבטל המחיצה ולא רק שגרים שם. מספר ישיב משה
2	181	תשובה שבעיר גדולה כמו בומביי וכלכותא שבהודו (שהיו בו כמה מיליוני בני אדם) אין רה"ר דאורייתא לדעת הרמ"א ואולי גם לדעת מרן ... שכן נהגו בכל ערי אירופה... שו"ת זבחי צדק לר' עבדאללה סומך, ראש רבני בבל ורבו של הבן איש חי

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס ז-
(718) 438 7411

	כשותף דינא הוא בכל הענינים ואינו קולא" (ועיין מספר 700 ע"ד כוח שר העיר היום)	
192	ש"ת שואל ומשיב "... כיון שנודע שאדוני העיר יש להם כוח בכל בתי העיר להטות הדרך וגם כל מה שיהיה לתיקון ויפוי העיר יכולין אף להשחית ולקלקל הבתים בכדי לתקן העיר וליפותה, א"כ יש להם כוח בבתי העיר ויש להם רשות להשכיר..." (מהדו"ת סימן ס"ב)	5
193	דברי הגאון בעל חלקת יעקב זצ"ל " ...רבותינו נ"נ שמו נפשם בכפם להתיר כל העיירות שבכל מקום ע"י צוה"פ שזה אינו מועיל רק להשיטות הסוברים שאין לנו היום רה"ר כיון שאין ס"ר בוקעים בכל יום... ולא חיישי לשיטות גדולי ראשונים ואחרונים דאף האידנא יש רה"ר..." מתוך פתיחה לקונטרס תיקון עירובין	2
194	תשובת הגאון מוהר"ר אהרן וואלקין זצ"ל אבד"ק פינסק בעל שו"ת זקן אהרן להחלקת יעקב " ... אשריו ואשרי חלקו חבלו נפל לו להיות ממצדיקי ומזכי הרבים מחלול ש"ק מחלקו יהא חלקי. ובנוגע לספקות אשר העיר תמהני הלא כבר ידוע שרבותינו הראשונים והאחרונים צעקו ככרוכיא על אלה שמחטטים לחפש חומרות בהלכות עירוב. שהלכה כדברי המקיל בעירוב... " (ומיירי שם גם לגבי מחיצות, עיין כל התשובה)	3
195	תשובת החתם סופר סימן צ"ט... השכל הפשוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר טלטול... הדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות ואם לאו מכשול וקולר העם על צוארו"	1
196	תשובת הגאון בעל חזון נחום זצ"ל " ... נמצא בעיר מפלגות לשטן כדי להכעיס ימאנו לזכות בפת העירוב" ומסיק " ... בעירובי חצירות של כל העיר דליכא קצת חוב רק זכות גמור זכות הרבים שלא יהיו נכשלים בחילול שבת ח"ו, א"כ יש לומר שמהני לזכות להם בע"כ... ובצירוף שאר הדברים (שעשינו פה ב"פ)..."	3
197	תשובת הגאון ר' ישראל אברהם אבא קריגער זצ"ל רב בקהלת קאשערדארי, ליטא. פראנקפורט דמיין, ועוד. בירור מקיף ומעמיק בענינים א) אם יש שאינם חפצים לעשות מחיצות, ב) אם יש מחיצות ואינן רוצין לערב ג) אם אין מסכימים להיתר, ד) אם אין רוצים להשתתף ביחד בעירובי חצירות. מתוך ספר תענוגי ישראל.	5
198	ג' תשובות משו"ת מחזה אברהם בענין עירובי חצירות אם צד אחד אין רוצה לזכות, שקיל וטרי בדברי הרשב"א דהיכא דהוי זכות גמור זכין בעל כרחו " ... וכבר הבאתי דברי הרשב"א... דלא חשיב זכות [בני"ד] דאטו הצד הב' אינם רוצים בעירוב הלא גם הם רוצים רק שיהיו הם המזכים..."	2
199	ג' תשובות שו"ת מהרש"ם מברעזאן זצ"ל " ... דבר היתר הטלטול בעיר ניו יארק אשר מאז השבתי להסכים עם ההיתרים שכתב הרה"ג מ' יהושע סיגעל... ההיתר ברור גם שלא בשעת הדחק וגם בעל נפש יוכל לסמוך על זה..." גם תשובה אחת בענין שכירות רשות מאת הפוליציאיי [משטרה]	4
200	שו"ת בית אפרים " ... עיירות שיש בהם דרכים המפולשים שעוברים תוך העיר והוא דרך המלך ורוחב י"ו אמה אם יש היתר לטלטל בעיירות אילו בשבת ע"י צוה"פ... " הרא"ש מדעתו דע"ת... צווח ככרוכיא שלא להכשיל הרבים בביטול זה, וא"כ בני"ד דבר ברור שחלילה לבטל התיקון... (תשובה א' להמשכנות יעקב זצ"ל)	27
201	שו"ת בית אפרים " ... ראיתי קונטרס אשר בא בארוכה וחדאי נפשאי בפלפולו יישר חילו... ושמתני פני לעיין בשרשי דבריו ולפי דעתי ימצא בהם תשובה מספקת... " (תשובה ב' להמשכנות יעקב זצ"ל)	9
210	תשובת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל " ... ופה באמעריקא פשתה המספחת ביותר גם בשאר מנהגי ישראל ועיקרי דתוה"ק, ולעבור על מנהג שמקדמת דנא מה שיש בו גדר וסייג של איסור אף אם אין לו שום מקור	1

רשימת הרברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של ווער העירוב רבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס ח-
(718) 438 7411

	בש"ס אסור לעבור ע"ז מדאורייתא מטעם נדר... וזה ודאי שבאמעריקא אין שום מנהג, כי אין נקרא מנהג אל מה שנתיסד במקום גדולי תורה ויראה לא מנהגי בורות. הדבר ברור שחיובא רמיא עליהם מנהגי הארץ אשר באו משם וחלילה לשנות... תשובות דברי יואל או"ח סימן י'	
211	תשובת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל " ...ואולי מחמת גודל הפירצה שהרבה כ"כ הרהורי עבירה בעולם היה מהראוי לגזור... אך וודאי שאין לנו לגזור גזירות מדעתינו מה שלא אסרו חז"ל... " שו"ת דברי יואל או"ח י'	1
215	קונטרס ביאור דין מחיצות לבטל רשות הרבים. בירור מפורט על הדינים דלהלן א) פסי ביראות. ב) אתי רבים ומבטלי מחיצות. ג) ג' מחיצות. ד) מחיצה לבטל רה"ר. ה) צורת הפתח. ו) דלתות מדרבנן בצוה"פ. ז) דלתות מדרבנן במקף מחיצות. ע"י הרה"ג ר' אברהם גראס שליט"א רב דקהל אורחות חיים	8
216	מהגאון ר' חנוך הענך פאק דומ"ץ דק"ק קאשוי " ...בס' משנה ברורה שעושה מחלוקת הפוסקים אי מהני מה"ת צוה"פ לרה"ר אע"פ א"צ להחמיר כיון דהוי ספק ספיקא ... כמבואר ס"ס ז' בש"ך ... אולם האמת דהעיקר כרבינו התניא ... דלכ"ע מהני צוה"פ מה"ת... דאין לנו שום פוסק קדמון מפורש נגד דעת רבינו... "	6
217	שו"ת מהרש"ג " ...דנראה מדברי הט"ז והמג"א בכמה דוכתי שאנו תופסין שבזמה"ז ליכא רה"ר לאו ספיקא הוא כלל, אלא בוודאי גמור אנו תופסין אותו, ומעשים בכל יום שאנו מניחין להביא בשבת ע"י עכום דברים וחפצים ... וכן אנו נושאים ע"י עירוב, ואי הוי לנו ספק שבזמה"ז יש לנו רה"ר, לא היינו רשאים להקל כל כך... "	3
218	הערה מאת הגאון ר' אברהם חיים נאה זצ"ל " ... מכל זה נראה דמה שכתוב כאן 'וכל ירא שמים יחמיר לעצמו' (שו"ע הרב או"ח שמ"ה סע' י"א) הוא מאמר מוסגר, כמו שנדפס בקאפוסט, והוא הוספת מהרי"ל [אחד רבינו] ... " קונטרס השולחן	1
219	תשובות הגאונים: " וספק כרת הוא ועבדין לחומרא דכל ספק איסורין לחומרא לבד מעירובין ואבל... "	1
220	תשובות הריב"ש דטעם שהוא שכירות רעועה משר העיר הוא מפני שאינו יכול לסלקם, ולכן הוי רק כשכירו ולקישו (עיין מס' 700 שבמדינתנו ניו יארק יש להממשלה הכוח לסלק התושבים מביתם)	2
255	מהגאון ר' שמעון שוואב זצ"ל. מבאר התנגדותו לעירוב במאנהעטן "... בעת ובעונה הזאת... המשובשת בגסות ובבורות... האם יסירו כל חפצי המוקצה מהפאקעטבוקס? ...מאחר שאינם רואים עין בעין את סימני העירוב כמו חוטים מתוחים... ומסיים " ...ויד גדולי התורה תהיה תקיפה ואז כ"א ישמח להשתתף ולתת יד לתקון עירובין... "	5
260	ד' תשובות הגאון מהר"ם ביק זצ"ל בענין תיקון עירובין בנוא יארק (נגד) (מקובץ כרס ביבנה) עם הערות מרב אחד בסוף התשובות	10
263	ג' תשובות בענין העירוב בבארא פארק (נגד). מאת הרה"ג ר' אברהם אליעזר קוויאט שליט"א ובו כמה חידושים שרוצה להעמיס כדי להחמיר בעירוב. ראה #270 #271 #513 והתנצלותו #514	15
264	תשובה בענין תיקון עירובין בב"פ מאת הרה"ג ר' חיים פנחס מיללער שליט"א מבני ברק ובעיקר מעורר על הגשרים דהוה פרצה (דלא כאג"מ) ולא כנג הבולט ולמ"ד ארומ"מ אין לברוקלין דין ג' מחיצות	2
270	קונטרס בענין ג' מחיצות המקיפות שכונתנו בארא פארק יצ"ו (חלק ב) בדין לא אתי רבים ומבטלי מחיצות מאת הרה"ג ר' יצחק צבי סופר שליט"א (נשוב על הרה"ג ר"א קוויאט והרה"ג ר' חפ"מ (ראה 263 264)	18
271	תשובה מאת הרה"ג ר' אברהם גראס שליט"א רב דקהל אורחות חיים ברוקלין ובו מענה להרה"ג רא"ק #263	3

רשימת הרברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס ט
(718) 438 7411

	בראיות גמורות שדין ס"ר ומפולש הם אפילו בעיר.	
272	תשובה ב' מהנ"ל ובו מבאר מדוע אין לנו כאן לחוש לשיטת הרשב"א בענין פלטיא וגם מענה להרה"ג ר' נפתלי מאיר באב"ד שליט"א על חששותיו	2
273	תשובה ב' מהרה"ג ר' יצחק הלוי מאנדל שליט"א דומ"ץ בקרית יואל יצ"ו (א) ג' מחיצות המקיפות את העיר (ב) עומד מרובה על הפרוץ (ג) ס' רבוא עוברין בו (ד) סילוף דעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל ועדות שאמר להרבנית שלא לחוש כלל ולצאת עם תכשיטין לרחוב.	6
274	תשובת הרה"ג ר' בן ציון וואזנער שליט"א אב"ד בית הוראה שבט הלוי מאנסי ובו בירור מקיף ומעמיק בתנאי מפולש. ביאור מכוונין. כדגלי מדבר. ענני הכבוד וכו'. ומבאר שיטות הראשונים והפוסקים עד דורנו.	11
275	בירור שיטת הפוסקים בדין אנשים המוחים בעירוב אם יכולים לזכות להם הפת בע"כ ודין שר העיר בזמננו ובו גם בירור שיטת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בשו"ת דברי יציב בענין עירובי חצירות (וע"ע #322)	
276	תשובה ע"ד המוחין ואינם משתתפין בזיכוי הפת שאין מעכבין בזה את העירוב. מאת הרה"ג ר' יצחק אייזיק ראטה שליט"א. מרחיב הביאור על דברי אביו הגאב"ד קארלסבורג שליט"א (מס' 189) עם הערות והוספות מאת הרבנים הגאונים ר' ברוך חנה גרינפעלד שליט"א, ר' פסח מיללער שליט"א ור' אהרן אלבוים שליט"א.	17
277	תשובה מהגאון ר' ישראל יעקב פישער שליט"א אין נראה לו אלו שמערבין לעצמם "...אלא א"כ אלו שעושים עירוב שכונתי אינם מטלטלין משכונתם לשכונה אחרת לא הם ולא נשיהם, דוודאי בכה"ג גם נשיהם... אינם יכולים לסמוך על עירוב העיר..." ולא עלה על דעתו שהם פוסלין העירוב לכל העיר!. אבן ישראל ס' ל"ח	2
280	מענה מאת הרב פנחס טויבער שליט"א ומראה הסתירות לחז"ל בקונטרס שנתפרסם בשפה האנגלית...(!?) Eruvin in urban and modern metropolitan areas. Reviwed by Harav Yisroel Belsky Shlita	4
282	סיכום מקונטרס גן יצחק - מאת הרה"ג ר' מנחם נחום יצחק גרויז שליט"א, והוא קונטרס גדול למעלה מפ' עמודים המבאר בטוב טעם כל השיטות של המחייבים והאוסרים (הנוגעים בעניני הלכה) - בענין עירובין בעירות גדולות בכלל, ובנוגע בארא פארק בפרט. וכאן רק הסיכום מדף ע"ה ואילך.	9
285	בירור השיטות בענין עירובין בעירות גדולות. בלשון השווה לכל נפש (א) התרת רה"ר בצורת הפתח. (ב) איזהו רה"ר. (ג) ס' רבוא כיצד. מאת הרב אברהם פאללאק שליט"א, ר"מ בישיבת חתן סופר, ברוקלין	10
286	קונטרס יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעירות גדולות, בפרק א' יתבאר ההיתר מצד דבעינן ס"ר בוקעין בו בכל יום, ויתבאר דעת הפוסקים מגדולי האחרונים, דאפילו בעיר שיש ס"ר המפוזרים בהרחבות, אינו רה"ר רק באותו רחוב שעוברים שם ס"ר בכל יום. מאת הרב אברהם פאללאק שליט"א, ר"מ בישיבת חתן סופר, ברוקלין	16
287	פרק ב' מהקונטרס הנ"ל יתבאר עוד הצד הגדול להיתרא עפ"י דעת הפוסקים דבעינן שיהא רה"ר נמשך ביושר ממש בלי שום עיקום.	18
288	תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק, ובה יתיישבו קושיות המשנת ר' אהרן על החזו"א, ויתבאר דדעת החזו"ן איש בענין מחיצות העיר אינה שיטה יחידאה אלא שכן היא דעת גדולי הפוסקים הקודמים. מאת הרה"ג ר' דוד גליק שליט"א חבר הכולל שערי יושר ב"פ	22
290	"...עיר שיש בה כמה קהילות - וכן הוא ברוב ערי ארץ ישראל ובערים גדולות שבגולה - יכולה כל קהילה לנהוג	1

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב בבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס י.
(718) 438 7411

	כמנהגה ואין בזה משום לא תתגודדו, ולא חשש מחלוקת ואף אפשר לשנות ממנהג אחד למנהג אחר... " ... עיר שיש בה קהלות הרבה אין רוב הקהלות יכולות לכוף לקהלה אחת שתיכנס בתקנתם דכל קהילה חשובה כעיר אחת... " מהר"ם אלאשקר, מהרשד"ם, ... וכן פסקו הרי"ף והרא"ש... וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סימן פי"ג... מספר הליקוטים: בין פסח לשבועות ע' רל"ו, בשם הרבה פוסקים	
301	מכתב מהרה"ג ר' אברהם בלומנקראץ שליט"א למען השלום	1
305	מכתב מהרה"ג ר' שלום יוסף האלפערין שליט"א אבדק"ק בית שמואל ראדימישלא אודות הפירסום במכ"ע	3
306	עדות מכ"ק אדמו"ר מסאסוב שליט"א מאה"ק, שכ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל השיב לכ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א, כששאלו אם לעשות עירוב ליד ביתו בבארא פארק "אדרבה ואדרבה אבל שיהיה על כל השכונה וכו'... " ולא עשהו מחמת טרדות הזמן והמנגדים. (מתוך מכתבו להגאון מקארלסבורג שליט"א)	1
310	מכתב מהרה"ג ר' אברהם רייך שליט"א רב דק"ק מנחם ציון ליוצאי רוסיה אודות התועלת העצומה מהעירוב ליוצאי רוסיה היראים הדרים בשכונתנו שבשום פנים א"א להרגילם שלא להוציא בשבת	1
315	מכתב ברכה מכ"ק אדמו"ר ר' יעקב לייזער זצ"ל מפשעווארסק להעירוב באנטווערפן. ואינו חושש מ"פריצות" ברחובותיה. או מתקלות אחרות	1
318	מכתב הגר"מ קליין שליט"א בעמח"ס שו"ת משנה הלכות. "כבוד מרנן ורבנן בעיר בארא פארק והקהילות הקדושות... " ובו כמה הצעות למען השלום וגם עדיות מדברי הגאון בעל אגרות משה זצ"ל.. יום המיוחס תש"ס	8
320	דרשת שבת הגדול תש"ס מאת הגאון ר' חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד ור"מ סערדעהעלי, הרה"צ המכשיר של העירוב בבארא פארק, ובו הרחיב הדיבור על כמה דברים הנוגעים להעירוב החדש הלכה למעשה.	22
322	קונטרס ויציב ונכון, יסודי ההיתר לעירוב דשכונתנו בארא פארק יצ"ו, ע"פ דברי רבה"ק בספרו שו"ת דברי יציב " ... על כן שמעתי לדברי חברי להעלות עלי כתב וגליון עיקרי ההלכות שנשנו אז במשנתו של מרן בעל דברי יציב זצ"ל, וגם קצת פרטים מגופיה דעובדא דהקמת העירוב הנוגעים לעניננו היכי הוי... " בירור בשיטת כ"ק אדמו"ר מצאנו קלויזנבורג זצ"ל בענין עירובי חצירות.	25
323	הסכמת חברי ביד"ץ צאנו קלויזנבורג על הקונטרס הנ"ל " ... שכל דברי נכונים והעירוב כשר אפילו ... לדברי רבנו הגה"ק זלה"ה מצאנו קלויזנבורג יע"א כי נעשה לפי כל הדעות בלי שום קולות... "	1
325	הקדמת ספר פתחא זוטא על תיקוני עירובין " ... דחז"ל הביטו ברוה"ק לסוף דבר בקדמותו ... בשעה שתיקן שלמה עירובין יצאה ב"ק כו' ולא בשעה שגזר על ההוצאה. להורות דעיקר הגזירה היה ע"י התיקון ... ובכן אשרי חלקם של המשתדלים בעשיית עירובין בכל מקום ... מפאת ההלכה ... ומפאת סודותיה הנעלמים... "	4
326	משמרת שלום (קוידינאו) "יש להשתדל בכל היכולת שיהיה העיר מתוקנת בעירובין... כתבתי זאת כי שמעתי שהג' בעיר מינסק מיאנו בזה... אבל ראיתי בעיר ווארשא לאדז בריסק ווילנא שמתוקנים בעירובין... הג' מקוטנא שכתב בזה"ל כי קלקול העירוב מביא לידי עבירות חמורות... וכ"א רוח אפינו קדוש ישראל הבעש"ט"	2

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס יא-
(718) 438 7411

1	327	אוהב ישראל שבועות. ד"ה וי"ל ע"פ" ... וסוד העירוב לקשר ולייחד הקדושה לכל יהיה אחיזה לחיצונים ר"ל ...
1	330	חידושי הרי"ם " ... מחלקותו של קורח נקרא חצירות ... שנחלק משאר שבטים ולא הודה בזה שאדם יכול לדבק בצדיק ולהגיע עי"ז למדרגתו אלא לדעתו כ"א הוא כפ"ע, נמצא לא הודה בעירוב ונשאר חצרות בלי עירוב בלי עירוב, פי' בתי החצרים שאין להם חומה. " שיח שרפי קודש
1	333	מספר קרבן שבת יתבאר סוד עירובין ותחומין. אפס קצהו נראה למה טרחו רבה"ק לתקן עירובין
3	335	סיפור דברים מערל אחד שניצל ביתו משריפה כי צדיק אחד הבטיח לו אם יתן רשות להניח לחי העירוב על ביתו לא תשלוט בו האש. מקובץ כרם שלמה ע"י תלמידי ישיבת באבוב
1	350	לשון הב"ח " מצוה לחזור בין אחר עירובי חצירות ... אע"ג דמערבין אפילו לדבר הרשות מכל מקום מצוה לחזור אחריהם ... מה שאין כן בעירובי תחומין דאין מצוה לחזור אחריהם דאדרבה אפשר דע"י עירובי תחומין יגיע לידי איסור ... (ולא עלה על דעת שום אחד מרבתינו ז"ל שגם על ידי עירובי חצירות יגיעו לידי איסור)
1	351	לשון הפרישה " ... דמ"ש שכתב כאן מצוה לחזור [אחר עירובי חצירות] אותו מצוה לצורך הנאתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו וזה מצוה כמו שנאמר וקראת לשבת עונג ... "או"ח שצ"ה
1	355	לשון הב"ח " ... אם היה מנהג בעיר להקל מפני שחכם אחד הורה להם כך אם אחר מותו בא לשם חכם אחר לאסור מה שהם מתירין נהוג בו איסור ע"ש ונ"ל דהוא הדין אם הראשון היה אוסר יכול השני להתיר אחר מותו כדאייתא בפ' כיצד משתתפים גבי מחיצה תלויה בשבת ... " חו"מ ס' כ"ה וגם הש"ך בשו"ע שם .
1	500	הבטחת פרס \$ 5000.00 שנתפרסם בחוצות בארא פארק. למי שמביא אריגינאל מהקול קורא עם ה"שישים רבנים" משנת תשל"ט, וביניהם הגאונים מפאפא, שארמאש, הגש"ז בריון, ומשמו של הגרי"א הענקין זצ"ל, (ועד עתה אף אחד לא בא לקחת את הפרס ...)
1	501	האמת על הקול קורא הנ"ל. צילום מספר אום אני חומה
1	504	סיפור הדברים האידך נתהווה "המסורה" שלא לעשות עירוב בברוקלין (בידי בעלי אגרופין!!!)
1	505	גלוי זיוף של חתימת הגאון ר' משה פיינשטיין ז"ל על מכתבו שנתפרסם בענין העירוב
4	508	הגאון ר' חיים ביק זצ"ל (אביו של ר' משה ביק זצ"ל) מציע לתקן עירוב בכל ניו יארק צילום ירחון המסלה אייר תש"ב (בדף האחרון) גם שופך אור על מצב היהדות והשבת בזמן ההוא
5	510	תשובת חכם אחד (!?) (נגד) שנתערב לו עירובי חצירות ועירובי תחומין. מקובץ כרם ביבנה
1	512	עדות מהרה"ח ר' צבי וועבער נ"י (מיסד חברה הצלה) שאמר לו כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בפירוש להלכה ולמעשה שאין לנו היום רה"ר דאורייתא בניו יארק. כי צריכין ס"ר בוקעין בו בכל יום וקארס אינם מצטרפין. מהקונטרס מאז ומקדם
4	513	מכתב מאחד מתלמידי ישיבת מנחת אלעזר להרה"ג ר' אליעזר קוויאט שליט"א ובו מראה לו י"ב דברים שלא דק או ששינה מלשון המקור, בדברים שכתב נגד תשובת כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א
1	514	התנצלות הרה"ג ר' אליעזר קוויאט שליט"א ע"ד השגותיו על תשובת כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א ובפרט מ"ש שבלונדון ופאריז לא היו אז ששים רבוא ונתברר מספרי ההסטוריה שהיו בהם מליוני תושבים

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של ועד העירוב דבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס יב-
(718) 438 7411

1	515	השלמת החסר ממה שפירסמו בעתונים כאילו הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש לא רצה לעשות עירוב. ושם הבקשה בפועל שמבקש רשות לעשות עירובין בכל עיר (וזה היה כתוב על אותו הדף והעלימו את זה)
1	518	גילוי זיוף של מכתב אגודת הרבנים שמראה בעליל שהוסיפו בו את השורה " ...יחשב למחלל שבת" אחר חתימת הרבנים. גם לא חתם שם הגר"א הענקין זצ"ל וכן לא כתוב שם כלום ממקומות אחרים
2	519	מכתב לבאר קושט דברי אמת ע"ד המציאה החדשה שמצאו מהרב עזריאל הערמאן ז"ל שכתב לו המהרש"ם זצ"ל שכאילו חוזר מהיתירו ומבאר שאין שום דמיון מזה לעירנו בארא פארק יצ"ו
1	520	חומר מחזיק במחלוקת ובפרט שגורם שמזלזלין בכבוד אביו הצדיק מספר ברכי יוסף יורה דעה סימן שלד
1	525	מכתב הרה"ג ר' ישראל פנחס הלוי גארניש שליט"א אודות חתימתו על כרוז רבנים ורמ"ם מפלעטבוש
2	550	גודל מעלת תיקון עירובין שמקיים בזה והכינו את אשר יביאו שמכין שיוכל לקיים עונג שבת ועוד הרבה ... מתוך קונטרס שי"ל ע"י שיכון סקווירא, אחרי שנתקלקל להם העירוב בשבת תצווה תש"ס ע"י הקרח.
1	551	מודעה להכנסת ספר תורה לבית המדרש קהל יצחק דספינקא וויליאמסבורג בשבת קודש לפני קריאת התורה על ידי עירוב באמצע הרחוב
5	700	חוקי הקרקעות של מדינת ניו יארק Real Estate Laws ובו מבואר שאף על פי שהמשלה נתנה כח ליחידים לקנות קרקעות מכל מקום עכבה ברשותה הזכות לסלק את הבעלים כל זמן שתמצא
1	705	סטאטיסטיק כמה אויטאס עוברות בכל הטונעלן והגשרים בניו יארק. (לינקאלן טונעל 60.750)
1	710	סטאטיסטיק של תושבי חלקי העיר ניו יארק. בברוקלין היו בתשנ"ח 2,267.962 ופוחת והולך
1	711	מפת העירובין "הפרטיים" ברחובות וויליאמסבורג (רשימה חלקית)
4	718	מפת העיר ברוקלין ומחיצותיה מתוך קונטרס המחיצות שי"ל ע"י ועד העירוב. בו מבואר ומצוייר לעיני כל שבארא פארק הוא רשות היחיד גמורה מן התורה בג' מחיצות גמורות העשויות בידי אדם ובשם ד' מחיצות
1	720	מפת העיר ווארשא מלפני המלחמה ומספר תושביה שעלה על ס' רבוא עוד בשנת תר"ס (1900) בעבר אחד של הנהר (החלק שבעבר השני היה נקרא בשם פראגה). מהקונטרס שו"ת וועגען אונזער עירוב
1	721	האיך נתהווה הטעות שבוארשא לא היו ס' רבוא. מדברי הגר"מ בייק זצ"ל בראדיו WEVD. מהנ"ל
1	725	קטע ממכ"ע ניו יארק טיימס New York Times מפטירת מר יעקב גאלדשטיין שופט עליון בניו יארק. הוא הגבר שהורה בשנת תשמ"ה כי אין רשות להממשלה להתנגד נגד תיקון העירובין. (היה זה בפאר ראקעוועי תשעים בלאקס. וחי עד י"ז מרחשוון כשהתחילו העירוב בב"פ, בן תשעים שנה) ועד אז לא יכלו בוודאות להעמיד צוה"פ ברחובות העיר ברשות הממשלה. (כנראה מה שדנו עד אז היה רק ע"י צירופי גשרים ומסילות וכדומה)
4	730	סטאטיסטיק של מדינת ניו יארק מספר הקארס ב אושן פארקוועי 23000 עד 30000 ביום בכל כיוון NY.State Dept of Transportation. Ocean Parkway Average daily total 23000 – 30000 vehicles each direction
4	731	סטאטיסטיק של מדינת ניו יארק מספר הקארס ב לינדן בולעווארד 13000 עד 23000 ביום בכל כיוון N.Y.State Dept of Transportation. Linden Blvd. Average daily total 13000 23000 vehicles each direction

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח תמוז תש"ס יג-
(718) 438 7411

1	מכתב למערכת מתלמידי הגאון בעל שבט הלוי שליט"א שמוחים על מה שרבים נזכר בכתב פלסטר בין האוסרים, "...מרן... הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה אשר מעטים כמוהו..." (ראה תשובת הגאון במספר 137)	810
1	ממכ"ע "דער בלאט" ערש"ק במדבר תש"ס. סיפור מהכנסת ס"ת בשבת קודש ע"י כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א ברחובות וויליאמסבורג	815
1	הילף, וויאזוי צו נוצען דעם "פארלאנג א פאקס" סיסטעם	900
1	לוח התוכן של הדברים החדשים שנתוספו לאחרונה	998
12	לוח תוכן הפאקסים הזה	999

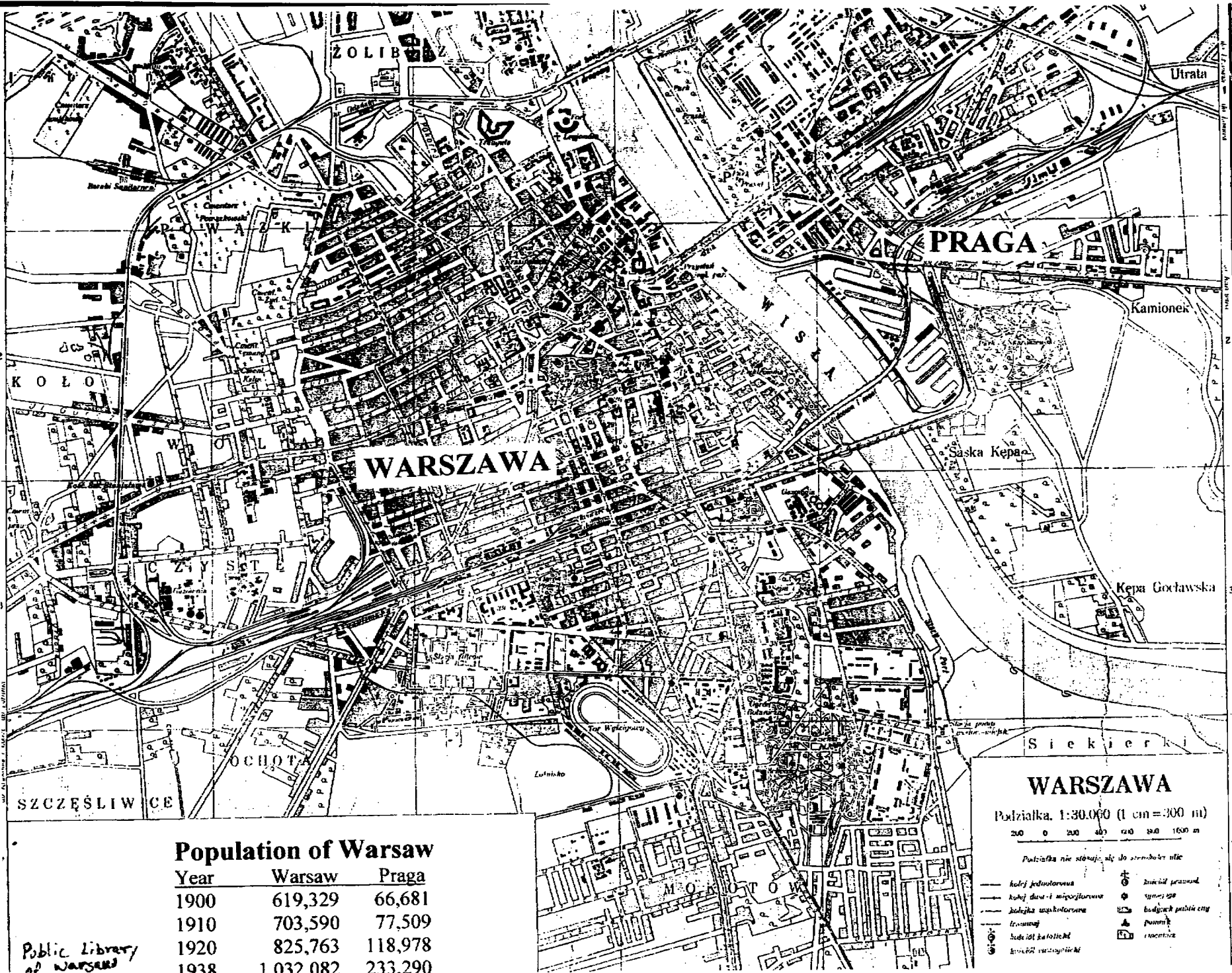
מספר דפים	תוכן הדברים	מספר הפאקס
25	קונטרס ויציב ונכון, יסודי ההיתר לעירוב לשכונתינו בארא פארק יצ"ו, ע"פ דברי רבה"ק בספרו שו"ת דברי יציב "... על כן שמעתי לדברי חברי להעלות עלי כתב וגליון עיקרי ההלכות שנשנו אז במשנתו של מרן בעל דברי יציב זצ"ל, וגם קצת פרטים מגופיה דעובדא דהקמת העירוב הנוגעין לעניננו היכי הוי...." בירור בשיטת כ"ק אדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל בענין עירובי חצירות.	322
1	הסכמת חברי ביד"ץ צאנז קלויזנבורג על הקונטרס הנ"ל "... שכל דברי נכונים והעירוב כשר אפילו ... לדברי רבנו זגה"ק זלה"ה מצאנז קלויזנבורג יע"א כי נעשה לפי כל הדעות בלי שום קולות... "	323

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

720 - 1 עמוד

מפת העיר ווארשא
מלפני המלחמה
ומספר תושביה שעלה
על ס' רבוא עוד בשנת
תר"ס (1900) בעבר
אחד של הנהר (החלק
שבעבר השני היה
נקרא בשם פראגה).
מהקונטרס שו"ת
וועגען אונזער עירוב

SZCZĘŚLIWICE

Population of Warsaw

Year	Warsaw	Praga
1900	619,329	66,681
1910	703,590	77,509
1920	825,763	118,978
1938	1,032,082	233,290

Public Library
of Warsaw

WARSZAWA

Podziałka 1:30.000 (1 cm = 300 m)

200 0 200 400 600 800 1000 m

Podziałka nie stanowi, ani do skonstruowania

— kolej jednotorowa	⊗ budynek przemysłowy
— kolej dwu- i wielotorowa	⊙ budynek państwowy
— kolejka wąskotorowa	⊙ budynek państwowy
— tramwaj	⊙ budynek państwowy
⊙ budynek państwowy	⊙ budynek państwowy
⊙ budynek państwowy	⊙ budynek państwowy

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

122 - 13 עמודים

קונטרס

בענין ג' מחיצות
המקיפות שכונתנו
בארא פארק יצ"ו
(חלק א')

מאת הרה"ג ר'
יצחק צבי סופר
שליט"א

שאלה: שכונת בארא פארק יצ"ו מוקפת כעת בג' מחיצות עומ"ר עה"פ, האם שרי לטלטל בה ע"י תיקון צוה"פ לדעת האג"מ ח"א סי' קל"ט דהעיר מנהטן אע"ג דמוקפת ד' מחיצות לא מהני לה תיקון צו"ה משום פירצת הגשרים, ותשש פלטיא, עיי"ש. והאם מהני לדעתו מחיצת עומ"ר או ליכא מחיצות שלימות ממש.

תשובה:

א. קי"ל דעומ"ר הוה מחיצה עיין עירובין ט"ו ב', מיהו דווקא באין פירצה עשרה. ודעת פמ"ג ריש סי' שס"ג ד"ה צו"ה דמה"ת מהני עומ"ר אפי' בפירצה עשרה, וכ"ה מסקנת חזו"א עירובין סי' מ"ג ס"ק ה' - ח' ובלקוטים סי' ד' ס"ק ה'. והאחיעזר ח"ד ס"ח והחזו"א שם סמכו ועבדו עוברא לסמוך דעומ"ר ופירצה עשרה חשיב רה"י מה"ת ולא חששו לדעת המשכנ"י סי' ק"ב דהוה פירצה מדאורייתא.

ב'. דעת מג"א סי' שס"ג בק"ל דקי"ל כרבנן דבמחיצה גמורה העשויה בידי אדם לא א"ר ומבטלי מחיצתא, וכן נקטו כל גדולי האחרונים שו"ע הרב סי' שמ"ה בקו"א ובשו"ע שלו סי' שס"ג סמ"ב מ"ד. ח"ס סי' פ"ט. בית אפרים סי' כ"ו. חכ"צ סי' ה'. ועוד. ובבי"א שם ובחזו"א סי' מ"ג ס"ק ד' נקטו כן בדעת הרי"ף והרא"ש, ומה שהצריכו הרי"ף והרא"ש דלתות געלות הוא משום מחיצה דלא חשיב מחיצה בראויות להינעל. ומש"ה הביא הרי"ף והרא"ש הך דר' יוחנן דהיכא דליכא שם ד' מחיצות בעי דלת נעולה וכמ"ש התוס' ו' ב' דמדור' יוחנן נשמע לרבנן. מיהו דעת הבית מאיר וביאור הלכה סי' שס"ד דמ"ד דבעי דלת נעולה הוא משום דס"ל א"ר ומבטלי מחיצתא ולפי"ז דיעה ראשונה דמתבר בסי' שס"ד הוא דקי"ל א"ר ומבטלי מחיצתא. ומ"מ אפי' לפי"ד הביאור הלכה מנהג העולם כדיעה ב', אלא שכתב בע"צ יחמיר, עיי"ש.

ג. דעת חזו"א סי' מ"ג סק"ה וסי' י' סק"י דעומ"ר מהני אפי' באיכא בקיעת רבים וכנ"ל דלא קי"ל כר"י דא"ר ומבטלי מחיצתא ומש"ה שווקים ורחובות שלנו הוה רה"י מה"ת דכולן הוה ליה ג' מחיצות עומ"ר מה"ת דפירצה עשרה רק מדרבנן לא מהני וכנ"ל. והאג"מ ח"ה סי' כ"ח חולק וס"ל דמקום הרחובות שנעשו דווקא לדריסת רבים מפולש מקצה אל הקצה לא נחשוב שהוא ג"כ נחשב כגדור מצד שהוא מועט נגד העומד דמקום הבנוי, ורק בפירצה בעלמא שצריך להיות נחשב כגדור מהא דעומ"ר. והוסיפו שם המדפיסים ששמעו מפיו דלא שייך לומר שהפרוץ המיעוט נחשב ממש גדור בפועל עד כדי כך שהוא מבטל פירצת המועט שהרי במציאות כל המקום פרוץ, ודין עומ"ר ענינו רק אם העומ"ר בהיקף שנעשה כל המקום כמוקף אבל לא להכחיש החוש היכא דכל הפילוש שנעשה לדריסת רבים עדיין לפניך ולומר שגדורה במחיצה, ע"כ דבריו בתו"ב של המדפיסים, ולמדנו מדבריו דדוקא כזה:

ו ו ו
ו ו ו
ו ו ו
ו ו ו

והפירצה דאיכא במחיצה המבדיל בין העיר להBroadwalk שעל יד חוף הים הוא פירצה דבקעי בה רבים וחשיב ס"ר לדעת האג"מ דמצרפין כל העיר, מיהו הוה עומ"ר ופירצה פחות מעשר. (מה שנוגע לדינא הוא דהוה פירצה פחות מיי"ג אמה ושליש) והעומ"ר מגדיר גוף הפילוש דרה"ר ומהני לדעת האג"מ וכנ"ל אות ג, מיהו נראה דהכי חשיב גדור אפי' לפי"ד ביאור הלכה דקיי"ל א"ר ומבטלי מחיצתא, דעיין שו"ע הרב סי' שמ"ה סי"ב דלחד דיעה אי רה"ר מתקצר לפחות מיי"ג אמה ושליש לא חשיב רה"ר. ועיין שו"ע הרב שם סכ"א ומג"א ס"ק י"ב ופמ"ג שם, ולמדנו דאי הוה מקום חשוב בפנ"ע אינו נטפל לרה"ר בפחות מיי"ג אמה ושליש, ובקיעת הרבים בהך מחיצה הוה דרך מדרון העולה בפנ"ע משך ד"א (כשיעור מבוי, ובאמת נראה ברור בזה דסגי בד"ט דהוא שיעור חשוב, ועיין כעין זה בביאור הגר"א שם לדעת החולקים עיי"ש, ולא מצינו שיעור ד"א לענין דאורייתא, ופשוט) והך מקום הוה פחות מיי"ג אמה ושליש וא"כ הואיל ולא חייל על מקום הפירצה במחיצה שם רה"ר לא א"ר ומבטלי מחיצתא עיין רשב"א עירבין כ"ב א' דדוקא במחיצות העשוין ברה"ר קיי"ל דא"ר ומבטלי מחיצתא. ועיין לשון הריטב"א והרמב"ן סק"י.

עוד נראה בזה דהנה הא דמבוי המתקצר עד י"ג אמה ושליש חשיב רה"ר למדו התוס' - מדין דבין העמודים. ולכאורה צ"ע דהא חלוקים בדינם, דבין העמודים אפי' בפחות מיי"ג אמה חשיב רה"ר, וזה ה"י דעת הע"ש המובא במג"א ס"ק י"ב. והביאור בזה (וכעין זה בתפארת יעקב פל"ז סק"ח) דבין העמודים לא בטלה השתמשות רה"ר דשטחה הוא ט"ז אמה דהא בקעי בין העמודים ומכל הצדדים. (וכן כתב הבית אפרים דף מ"ז ב' ומ"ט א') ואע"פ דנתמעט הרוחב ע"י העמוד כבר כתב הרשב"א שבת ז' א' דלא מסתברא שיהא העמוד ממעט בשיעור הרשות דא"כ נעץ קנה ימעטנו, ומוכח מדבריו דעיקר דינה דעדיין נחשב כרוחב ט"ז אמה דו"ק היטב בדבריו שם. וכוונת התוס' דאי פחות משיעור ט"ז אמה נטפל לרה"ר ונעשה חר עם כל השטח של ט"ז, א"כ מסתבר דעד י"ג אמה ושליש דניחא תשמישתיה וכמ"ש הט"ז ס"ק ז' ובלבוש שם - חשוב חד עם רה"ר ונטפל לרה"ר. וזהו עיקר החילוק דבין העמודים למבוי המתקצר. וז"ל הרב ואע"פ שבין עמוד לעמוד אין שם רוחב ט"ז אמה כשיעור רוחב רה"ר ואפי' אין שם י"ג אמה ושליש כשיעור מבוי המפולש מרה"ר אעפ"כ כיון שרבים בוקעים בהם הם טפלים לרה"ר הרחבה ט"ז אמה משא"כ במבוי שהוא מקום חשוב בפנ"ע ואינו טפל ובטל לרה"ר, עכ"ל. וכוונתו דבקיעת הרבים ששטחה ט"ז אמה לא נתמעטה סדר שימושה בלל ע"י העמודים, משא"כ מבוי שנתמעט סדר שימוש ההילוך דבני רה"ר לאורכה דהא אין רחבה ט"ז אמה, ומש"ה הוה מקום חשוב בפנ"ע (וברור דאין כוונתו דיש חילוק בגוף כמות הבקיעה דלא בקעי כל בני רה"ר דהא לא חילק כלל בס"ב עיי"ש אלא מוכרח כנ"ל) ואינו טפל לאורך רה"ר, דו"ק. ועיין היטב בלשון מג"א ומבואר כנ"ל דשורש החילוק היא בבקיעת רבים, וכנ"ל. ולפי"ז בל פירצה הפחותה מיי"ג אמה ושליש במחיצת עומ"ר לא הוה עלה שם רה"ר ולא א"ר ומבטלי מחיצתא, ואע"ג דיש כמה פירצות בהך מחיצת עומ"ר מ"מ לא חשיבי כחד

עומ"ר וליתא אוירא דהאי גיסא והאי גיסא וודאי לא דמי לבין העמודים דנעשה כחד רוחב).

ואע"ג דאפי' בדעת רש"י דחולק אדין דס"ט וכמ"ש הרשב"א בחידושי עירובין ו' ב' כתב הרשב"א שם דבמתקצר בראש המבוי עד עשר חשיב רה"ר, התם שאני דמתקצר בגוונא דאין צריכין לעקם ממש סדר הילוכן ובקיעתן, ומש"ה חשיב כחד, ונתבטל לכל הרוחב של רה"ר דמשמש להילוך של ט"ז אמה, וזה נראה כזונת הרשב"א בעבודת הקודש דבשער ג' פ"א ה"ב כתב מבואות הרחבים שש עשרה אמה אף על פי שמקצתן מתקצרין ואין בו שש עשרה אמה הרי זה רשות הרבים שאי אפשר לרה"ר להתלקט במלקט לפיכך המבואות המפולשין לרשות הרבים ואורכה לאורך רה"ר אע"פ שאין ברוחבן שש עשרה אמה הרי הן רשות הרבים גמורה ולעיל ש"ב פ"א ה"ב הביא הך לפיכך בשם י"א, ומשמע דברי"ש אין פלוגתא גם ה"ה פי"ד ה"א כתב דעל דינא דלפיכך יש חולקין ולכאורה מאי שנא. ונראה דעיקר החילוק דלא שייך כל כך סברת רה"ר אי אפשר להתקלט אלא בא"צ לעקם הילוכן ובקיעתן, משא"כ בסיפא, דו"ק. וזהו הפלוגתא דרש"י ותוס' עיין היטב בחידושי הרשב"א שם, וזהו שורש הפלוגתא דהרשב"א והרא"ש, דהרשב"א ס"ל דגם מבוי המתקמין להילוכו חשיב כרה"ר הואיל ומשמש לההילוך של ט"ז אמה ומש"ה אפי' כשנפחת מי"ג אמה ושלשי, מיהו לרוחב ליתא להך דינא עיין בשו"ע הרב, והרא"ש חולק וס"ל דהא דמהני לאו משום דמשמש להמשך ההילוך אלא י"ג אמה ושלשי הוה שיעור דעושה רה"ר ומש"ה מהני גם לרוחב בגוונא דמהני לאורך, ובנידון דידן הואיל ובעי לעקם הילוכן לא חשוב מקום הפירצה כרה"ר - לדעת רש"י, וגם לדעת הרא"ש הואיל וזוהו פחות מי"ג אמה וגרע מבין העמודים דנמשך ההילוך דרה"ר לרוחב ט"ז אמה וכנ"ל (מיהו לא נתברר שיעור העיקום ועיין בחזו"א סי' ח' סק"ט דכשני עשרה טפחים עיקום בתוך ד' אמות חשוב כישר עיי"ש ואולי הכא נמי כן וצ"ע).

ושורש הדברים למדתי מדברי הבית אפרים דס"ל שם בדעת התוס' דאפי' מבוי הנתקצר ויש לו י"ג אמה ושלשי לא חשיב רה"ר אלא בנמשך עוד רשות הרבים מן הצדדים ונמשך ההילוך ודמי ממש לבית העמודים ונתקשה בדעת המחבר עיי"ש. אמנם בפחות מי"ג אמה ושלשי גם המחבר מודה וכנ"ל ולא חשיב רה"ר אלא בגוונא דבין העמודים, והא דחשיב מבוי המתקצר כחד עם רה"ר משום דאין הכותל נמשך לכל האורך ובכה"ג ליכא סילוק מחיצות וכמ"ש חזו"א סי' ג' ב"ק כ"ד וחשיב הכותל כקנה, משא"כ באיכא עומ"ר המבדיל ופשוט ועיין בתפארת ליעקב סי' ל"ט סק"ג.

ו) ומה שמצוי בג' וד' מקומות שנגדר ע"י דלת ויש בתי עסק שם, אין שם שום בקיעת רבים, ובכה"ג לא חשיב שם רה"ר אפי' להאג"מ וכנ"ל, ואפי' אי נימא דחשיב בקיעת רבים לפי הכמות לא חשיב רה"ר דהוא קנין פרטי עיין רשב"א ריטב"א עירובין ג"ט א', ובספר נתיבות השבת פ"ג סק"א בכל המצוין שם, ואי משום פירצה בעלחמא יותר מעשרה כבר נתבאר לעיל אות א' דלא קיי"ל כהמשכנ"י, ועוד דדעת ח"ס סי'

פ"ח דחשיב כצוה"פ וכן דעת הרבה אחרונים עיין ליקוטי הערות שם.

(ז) ומה שיש פירצות למחיצות להלן אחרי שנגמר ההיקף של הג' מחיצות סביב לשכונותינו לא א"ר ומבטלי הנך מחיצות, דאין הבקיעה מבטל אלא מקום הבקיעה, וכונת הר"ה כ"ב א' לעומד באמצע הפילוש וכמ"ש התוס' כב' א' וכ"כ לפרש דעתו בשו"ת משכנות יעקב. וגם הריטב"א כוונתו לענין ההילכתא דהגיפופין גודרין הפרוץ דנידון במקום הפרוץ כאילו נפלו, וכי גרע

וזכר לדבר עירובין צ"ב א' א"כ מצינו מחיצה לאיסור עיי"ש וכבר שלל לגמרי הך סברא בשו"ת משנת ר' אהרן סי' ר' ס"ק ט' עיי"ש.

העולה מכל הנ"ל דהג' מחיצות הגודרות מהני וגודר מיעוט הפרוץ שבתוך ההיקף, ומהני וגודר גם לדעת הביאור הלכה דס"ל לדעה א' במחבר א"ר ומבטלי מחיצתא.

(ח) ומה שיש שחוששין לפלטיא: בגדר פלטיא כתב הבית אפרים מקום שהרבים מתקבצין שם, ומתעכבים שמה והרבים משתמשין שם לעשות מקנה וקנין (לשונו מ"ב ב' ומ"ה א') וברור דרחובות שלנו הוזה סרטיא דרך העובר בתוך העיר ועוברים דרך שם (לשונו מ"ד ב') וכן הוא כל לשונות הראשונים עיין רמב"ן נ"ט א' רבים מתקבצין לשוק והרבים קבועים ועומדים שם כל היום. וידוע רבעת שכתב הגאון האג"מ ח"א סי' קמ"ט עדיין היו מקומות כאלו במנהטן. וכן משמע להדיא בשו"ת משנת ר' אהרן סי' דחששו למציאת הנ"ל במנהטן. (ובעיקר הדין כבר כתב החכ"צ סי' ל"ז דכיון של הובא שיטת הרשב"א בפוסקים כלל לא קיי"ל כן.) ואפי' אי המצא תמצא במחוז ברוקלין בתוך ג' מחיצות המקיפות פלטיא עדיין שכונותינו שאין בה פלטיא רה"י מה"ת וכמ"ש המאירי שבת ר' א' ובספר הבתים דעיר שיש בה פלטיא דלתותיה ונעולות אף דהפלטיא רה"ר מה"ת העיר הוזה רה"י מה"ת.

(ט) ומה שהגשרים עוברים מעל המחיצות, הנה הגאון בעל אגרות משה זצ"ל בתשובה סימן קל"ט יצא לדון בדין תיקון עירוב בעיר רבתי מאנהעטן, אשר לכאורה כל העיר כולה דינה כרשות היחיד, שהרי היא מוקפת גידודים העשויים לדירה סביב כל העיר משטח המים המקיפים עד גובה קרקעה שהיא יותר מעשרה טפחים גובה, והרי זה דין עמוד גבוה עשרה ורחב יותר מסאתים המוקף לדירה, דמהני לשויה

אמנם דא עקא שכמה וכמה גשרים שתחלתם ממקומות הפרוצים, עוברים בגובה לתוך העיר מעל מחיצות הנ"ל, והגשרים אלו רחבים יותר מט"ז אמות ורבים בוקעין בה, ולכאורה דינם כרשות הרבים דאורייתא, וכיון שגשרים אלו בוקעין לתוך העיר מעל גבי המחיצות, נמצא דכל העיר פרוצה לרשות הרבים דאורייתא, דאין גוד אסיק מחיצתא שמתחת הגשרים מועיל על פירצה שמעליהן, וא"כ תיקון צורת הפתח למחיצה לא מהני בהו, וכדעת המחבר או"ח סימן שס"ד דאין רשות הרבים ניתרת אלא בדלתות ע"כ.

והנה העיר הזאת לית דין ודין שצריכה תיקון לכ"ע, וכנ"ל דאין מחיצת גוד אסיק שמתחת הגשר מועיל להיות מחיצתא על פירצה שמעל הגשר, דקיימא לן כרב עירובין פ"ט דמחיצות שאינן ניכרות לא אמרינן בהו גוד אסיק, וכמבואר בח"ס או"ח סימן פ"ט, שזהו מקור דין גשרים הפרוצים העוברים מעל המחיצות לתוך העיר, דבעי תיקון, ולא מבעי להנך ראשונים שם דס"ל דכל גג הבולט חוץ למחיצות הבית כיון דאין המחיצות ניכרות למעלה על הגג, הוי כל גג כרמלית, ה"ה הבא דהא הגשר הזה יוצא חוץ למחיצות העיר ואין המחיצות ניכרות מעליהן והוי כל הגשר כרמלית כגג הנ"ל, אלא אפילו לאותן הראשונים דפליגי שם וס"ל דאין גג הבולט אוסר הגג, כיון דהבליטה בעצמה הוא מקום פטור, שהוא למעלה מי' מקרקע רשות הרבים, ואין מקום פטור אוסר, מ"מ הכא כ"ע מודי שבליטות הגשר חוץ למחיצות העיר דינה ככרמלית, שהרי תחילתה הוא ארעא סמיכתא למקום פרוץ שמאידך גיסא, והעיר הזאת פרוצה לגשר זה שהוא כרמלית ובעי תיקון לכ"ע (בפרט הזה כתוב שם קצת בענין אחר להקל, ואין אנו דנין בזה כעת).

אמנם לחדש יצא בזה הגאון זצ"ל, דאפילו לדעת הר"י בתוס' שם דס"ל גג הבולט כולו כרמלית מבואר שם בתוס' הטעם דבליטה הבולטת על רשות הרבים הוי כרמלית, וכל גג פרוץ במלואה לבליטה זו, ומדייק מזה המג"א בסימן שע"ד, דלפי"ז דוקא אם הבליטה הוא רחב ד' טפחים שהוא שיעור כרמלית, הא פחות מזה דאין הבליטה בעצמה אלא מקום פטור אין הגג נאסר, דאין מקום פטור אוסר, ויש לגג דין רשות היחיד עיי"ש במהרש"א ובמחצית השקל, והיינו דמצד עצם הדין שאין מחיצות ניכרות למעלה על הגג לא בטלי מעל הגג מחיצות רשות היחיד, אלא אם פרוצין הם למקום האסור, וכן הוא שיטת רוב ראשונים שם החולקין דהבליטה הוא מקום פטור אף ברחב ד' טפחים ואין הבליטה אוסרת, הוי הגג רשות היחיד, כלומר דמחיצה שאינה ניכרת אינה מבטלת מחיצות רשות היחיד שמתחת הגג לכ"ע, אלא דפליגי בבליטה עצמה אם כרמלית או מקום פטור, וכן משמע במסקנא בדברי התוס' הנ"ל להמעין.

וא"כ אף אנו נאמר דהאי גשר שעושה פירצה משום שאין מחיצות ניכרות למעלה, אינה משום דנתבטלו מחיצות רשות היחיד מעל הגשר, שעד כנגד המחיצות שלמטה, ולא נאמר הגשר במקום הזה שכנגד המחיצות גוד אסיק, אלא משום שהוא

פרוץ במלואה לחלק הגשר שמחוץ למחיצה, ואין פרוץ למקום האסור עושה רשות הרבים, ולא בעי אלא תיקון לרשות היחיד וסגי בצורת הפתח כשאר פירצות, שאינן בעצמן רשות הרבים ולא מצינו רשות הרבים היכא דמצד עצמו אינו חסר מחיצות רשות היחיד.

אלא שכתב שם דמלשון הרא"ש שם משמע דגג הבולט הוי כרמלית, משום שהוא מקום שאין לו מחיצה, והיינו דעל ידי מחיצות שאינן ניכרות בטלו מעל הגג מחיצות רשות היחיד, ואפילו ע"י בליטה שהוא פחות משיעור כרמלית, בטלו מעל הגג מחיצות רשות היחיד, וכן משמע שם ברש"י צ"ב ע"א, וא"כ כל הגשר הזה אף הנכנס לפנים ממקום המחיצות שמתחתיו הוי במקום שאין לו מחיצות, ורשות הרבים מהלכת בו, ותיקונו דוקא על ידי דלתות כדין רשות הרבים, ואף שהמג"א לא למד כן בדברי הרא"ש, מ"מ לחוש חיישינן כפי משמעות לשון הרא"ש ורש"י ע"כ. זהו תוכן דברי הגאון בעל אגרות משה זצ"ל לאסור עיר מאנהעטן צורת הפתח בלי דלתות עיין שם היטב כי קצרת.

ויש לעיין בדעת הרא"ש דלכאורה מחיצות גג הבית הוי מחיצה ניכרת שהרי הוא מחיצה לאויר הבית ולחד לישנא בסוכה ד' ע"ב כשר שפת הגג אף למחיצות סוכה, ואע"ג דעמוד גבוה עשרה ורחב ד' אין גוד אסיק מועיל למחיצות סוכה משום דהוי מחיצות שאינן ניכרות, מ"מ כתבו שם הראשונים דגג הבית עדיף, דהוי מחיצה ניכרת טפי דהוא מחיצה גמורה לאויר הבית ע"כ, ובודאי אין כונתם לומר דרק עד התקרה הוי מחיצה, ומעל עובי התקרה אינה רשות היחיד אלא מדין אויר גוד אסיק כדין עמוד גבוה עשרה ורחב ד', דא"כ אינו עדיף מעמוד וכנ"ל, אעכ"ח גוד אסיק מחיצות הבית היינו דדינו כמחיצה גמורה עד גובה הגג, ושאר הגג שמדופן לרופן נמי כתוך מחיצות דמי ומחיצות בית כמחיצות חצר ועל גבוי רשות היחיד כדין מחיצות חצר דאמרינן בשבת צ"ט ק"ו לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן, והוא מחיצה ניכרת ומחיצת חצר בודאי קיימת, אם לא שהיא פרוצה לכרמלית פחות מג' טפחים עיין בעבה"ק שער ג' פ"א הלכה ה', וכן הוא בריטב"א עירובין ע"ח וברשב"א שם, אבל פרוץ למקום פטור אינו אוסר, דאכתי מחיצות קיימות מהאי ק"ו, ומאי שנא מחיצות הבית.

ומוכח מזה דס"ל להרא"ש דמחיצות הבית נמי אינן ניכרות אלא עד גובה אוירן מבפנים, וטעמא דמילתא דאין מחיצה אלא המקפת אויר כמבואר בשבת ז' ע"ב בית שאין תוכו עשרה אע"פ שגגו משלימו לעשרה אין תוכו רשות היחיד דחסר ליה המחיצות, והיינו כנ"ל, וא"כ גם בחללו עשרה אין שם מחיצה אלא כנגד אוירו, ומעובי התקרה מלמעלה אינו אלא כדין עמוד עשרה, וכן משמע ברש"י כאן פ"ט ע"א ובריטב"א בשם הראב"ד דאין גג הבית אלא כדין עמוד עשרה, והוא כמסקנת הסוגיא שם סוכה ד' ע"ב דגם שפת הבית אינו כשר למחיצת סוכה והיינו דאין התקרה מחיצה לאויר ואין רשות היחיד על גבוי אלא מדין אויר גוד אסיק כמבואר ברש"י

שבת ו' ע"ב ובריטב"א בשם הראב"ד כאן, ובגג הבולט גם אויר פני המחיצה ליכא ובטל מיניה מחיצות רשות היחיד, ודוק.

ולפי"ז במחיצות חצר שיוורד לתוכו גשר גם הרא"ש מודה דמחיצות עולות עד גובה גגן דגם בעובי הגג הוא מחיצה לאויר שמהלאה לגשר עד מחיצה שכנגד, ואין כאן סתימה לאויר שבין גובה המחיצה כגג הבית, ואע"פ שהאויר הוא רחוק מן גובה הגג שכנגד המחיצה מלמטה, מ"מ כבר כתבו התוס' שבת ז' ע"ב דאם אם האויר הוא רחוק מן המחיצה כל שהמחיצה מקיפה שם מחיצה עלה עיי"ש. (וכן כתב בשפ"א שם דאם חקק בתקרה דע"ד מהני דבבה"ג חשיב כל גובה המחיצה כמקיף הרשות ועובי הקירוי כבתוך המחיצות דמיא וכן כתב בנתיבות השבת פ"ב סק"נ דבכה"ג גם הא"ר דחולק על מג"א מודה עיי"ש היטב ואכמ"ל) והכא נמי דין מחיצה עלה כדין מחיצת חצר, ולא מצינו דין דמחיצה שאינה ניכרת על הגג דדמיא לעמוד וכנ"ל. וזה פשיטא דהסוגיא צ"ה א' לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר מנכרא מחיצתא אף גג מינכרא מחיצתא. ועיין רש"י שם. (ופשוט דחלק הגג שמעל המחיצה הוזה עלה שם מחיצה מדין גו"א אפי' אין המחיצה תחתונה נוגע בתקרה, ולהו"א דסוכה כל גג בית מהני לסוכה אפי' אין המחיצה נוגע בתקרה.)

וא"כ גם להרא"ש בגשר שיוורד לכין המחיצות מחיצות קיימות הן עד גבהן ואין הגשר אלא פרוץ במלואה למקום האסור שהוא חלק הגשר שמן גג המחיצה והלאה ולכ"ע אינו אלא תיקון רשות היחיד וסגי בצורת הפתח.

והנה הגאון בעל אגרות משה לא הן על כעין זה ושניא בעובדא דידיה שלא הי' לו במאנהטן אלא מחיצות עמוד גבוה עשרה שאינן מחיצות ניכרות ולפי פשטות משמעות לשון הרא"ש על ידי בליטת גג בטלו המחיצות ואיכא חשש רשות הרבים, משא"כ בנידון שלפנינו מחיצות חצר שבתוכן גשר אינם אלא כדין פרוצים במלואם למקום האסור ואין כאן תיקון מחיצות רשות היחיד.

עוד נראה דעיקר דין דמחיצות שאינן ניכרות הוא לגבי הגג דמקום דריסה נידון כקרקע עולם, וצריך לדון בה מחדש דיני מחיצות אי ניכרות אי אינן ניכרות, וזהו כוונת רש"י שכתב פ"ט א' ד"ה מחיצות. נראין (כשניכרות) לעומדין על הגג כשמסתכלין תחת רגליהם. מיהו גוף קרקע עולם שכבר נגדר לא בטלה דיני המחיצה מהך קרקע עולם, ע"י הגג שחשיב כאין לה מחיצה. וכ"כ בנתיבות השבת פ"ב ס"ק י"ג, עיי"ש היטב דדף הבולט על המחיצות מ"מ תוך המחיצות איכא דינא דגו"א מחיצתא, אלא דיש לדון דחשיב ע"י הגשר שמשפע ויוורד כשהשויה גיפופה דחשיב סילוק מחיצות עיין עירובין צ"ב א' וחזו"א סי' ג' ס"ק כ"ד וה"נ כיון שיוורד עד קרקע עולם נעשה הגשר מחיצה לאיסור דהא מסלק מחיצה ראשונה. אמנם לפי"ז אין לאסור אלא כשהגשר משפע ויוורד על כל המחיצה ולא נשאר אלא ג' או ד"ט דאין דין סילוק מחיצות אפי' בעומ"ר וכמ"ש חזו"א שם (ומש"ה נראה דאפי' אי נימא דבטלה גם מה

שנגרר ע"י דף בולט מ"מ זה דווקא אי איכא דף בולט על כל המחיצה ממש. מיהו
בנשאר ג' או ד"ט ודאי תוך המחיצה עדיין המחיצות מועילות ואמרינן ביה גו"א
דלגבי רשות המוקף לא גרע מסילוק מחיצות. וכ"כ בתפארת יעקב פט"ז ס"ק י"א)

עוד נראה דלא שייך סילוק מחיצות אלא אי איכא עלה דין מחיצה וכלשון
הסוגיא מחיצה לאיסור - ואי אינו מתלקט הגשר סמוך לקרקע י' מתוך ד' אין כאן
סילוק מחיצה, (ואי מתלקט א"כ אין כאן פירצה והא קיי"ל לרוב הפוסקים במחיצה
גמורה דלא א"ר ומבטלי מחיצתא)

וא"כ אפי' אי נימא כדעת הגאון זצ"ל דלהרא"ש הוה הגשר רה"ר מ"מ הקרקע
עולם שכבר נגדר עדיין לא בטלה מחיצתא ואינה אלא פרוץ למקום האסור ובכה"ג
מהני צוה"פ. ואין לתמוה כלל היאך חשיב הקרקע עולם רה"י מה"ת ובתוך היקף הג'
מחיצות (לצד הג' רוחות ולא לצד ורוח הד') פרוץ לרה"ר וחשיב רה"י, דכל שבתוך
המחיצה המועילות לא בטלה שם רה"י מינה אפי' אי פרוץ לרה"ר ובמ"ש המאירי
שבת י' א' ובספר הבתים דעיר שיש בה פלטיא דלתותיה ננעלות העיר נעשה רה"י
והפליטיא עדיין רה"ר.

ושניא בעובדא ידידיה דהנידון היה לסמוך על צו"ה העומדות על הגשרים בלא
שום תיקון כמו שיראה המעיין בהצעת הגר"צ אייוונשטאט, ולא הי' שייך להעמיד
צו"ה ליד הגשרים, וכן שמעתי דהנידון הי' לערב בלי שום הוספת תיקון (ולא הי'
שייך להוסיף תיקונים לפי המצב של אז כידוע).

עוד נראה דאפי' אי נימא דע"י שמשפע נעשה הקרקע עולם כחלק מן הגג ממש
ולא בעי לדין סילוק מחיצות וחשיב הקרקע עולם כאין לה מחיצות נכרות. (ובאמת
אינו רואה טעם לזה דבגג כל חלק מהגג הוה מעל המחיצה משא"כ הכא) וממילא
הוה הקרקע עולם כחסר מחיצה, מ"מ דווקא בעובדא דמנהטן דחשיב כאלו איכא
בליטת הגשר למטה על הקרקע עולם, דלו יצוייר בליטה סביב הקרקע עולם דמנהטן,
תו ליכא מחיצות ניכרות ודמי לעמוד גבוה עשרה ואיכא בליטה סביבו דתו ליכא
גו"א וכל הקרקע עולם אין לה מחיצה, משא"כ בנידון דידן חלק הגשר הנכנס לתוך
גובה המחיצות, והמחיצות מקיפין הגג, חשיב מחיצות נכרות (ואף שכאן אינו נראה
תחתיו מ"מ חשיב ניכר הואיל ונראה מן הצדדין, ועדיפא מיניה כתב הגאון האג"מ
שם לדעת ר"י בענף א' עיי"ש היטב)

ולא מצינו דין דמחיצה שאינה ניכרת במקום המוקף מחיצות ממש, דבהך גובה
גופא לא מהני מחיצה, אלא על הגג דמעל המחיצות, דשרי מדין גו"א, וראיה גדולה
לזה מהא דקאמר בגמ' צ"ב א' לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר מנכרא מחיצתא
אף גג מנכרא מחיצתא פירש"י מה חצר מנכרא מחיצתא שהרי יש לה מחיצות, אף גג
נהי דשרינן ליה במחיצות תחתונות משום גו"א מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהא

גג בולט חוצה להם וכו' עכ"ל רש"י ומבואר דבמקום מחיצות ממש לא שייך מחיצה שאינה ניכרת וזה גופא דהוה בתוך המחיצה חשיב מחיצה ניכרת, ואין מצואות למחיצה שאינה ניכרת אלא במחיצה דגו"א, ומש"ה יליף גג דומיא דחצר וכמ"ש רש"י דו"ק.

ועיין בשו"ת נפש חיה סי' מ"ג ד"ה בנסעי דאפי' בהשוואה גיפופיה היכא דהמחיצות ישנות בולטות מעל החדשות מהני, עיי"ש כ"ש הכא דיסוד הדין אינה סילוק מחיצות, אלא דלא מהני מחיצות שאינן ניכרות. (ומש"ה ס"ל להח"ס סי' פ"ט דאי הגשר מתלקט וחשיב מחיצה ואיכא גובה ה' טפחים והוה מחיצה ניכרת שוב מצטרף הגידוד וגודר. ואי הגשר הוה בגדר סילוק מחיצות לגבי מחיצה התחתונה, וודאי לא מהני, ועיין בשו"ת נפש חיה סי' כ"ה, הובא בליקוטי הערות ס"ק י"ט דו"ק בזה.

וכיון שכן לא חשיב אלא פרוץ למקום האסור ומהני צו"ה. וכ"כ בספר נתיבות השבת פ"ג ס"ק ג' דאי הגשר רה"ר העיר אינה אסורה אלא מדין פרוץ למקום האסור (מיהו לא חילק במה נגדר העיר במחיצות או בגו"א)

קיצור מכל הנ"ל הגשרים אינם מבטלים מחיצות אפי' לדעת הרא"ש. א' משום דלא נפסקה המחיצה אלא כשאינה גודר אויר ונעשה גג. ב' הקרקע עולם שנגדרה עדיין גדרה ולא חשיב סילוק מחיצות. ג' מחיצה המקפת חשובה מחיצת חצר והוה מחיצה ניכרת.

והנה הגאון האג"מ נוטה דאפי' להרא"ש הנידון אינה אלא רה"ר מדרבנן ומדאורייתא לא בעי דלתות הואיל והגשר הוה באויר עיי"ש היטב. ועיין שו"ע הרב סי' שמ"ה סכ"ג דברבנן יש לסמוך על דעת ר"י, דו"ק. (וא"כ מעיקר הדין בלאו הנך ג' טעמי מהני צו"ה דהא לדעת ר"י מהני צו"ה).

והנה שמעתי ד"א דבקיעת רבים דהגשרים מבטלי מחיצות התחתונות, ולפי הנראה שורש דעתם הוא מדברי השערי ציון סי' ד'. (דס"ל בעין זה לענין גג המערה דמש"ה הוה רה"ר, דהמחיצות שם הוה מחיצות בידי שמים, אבל לענין מחיצות בידי אדם ס"ל התם כנ"ל אות ב' דלא א"ר ומבטלי מחיצתא.) אמנם אפי' לפי דבריו זה אינו אלא על הגג (ובנידון דיון על הגשר) אבל מחיצות התחתונות וודאי קיימא דהא גג המערה איתא מ"ד ב' שבתוכה רה"י וא"כ אפי' אי נימא דעל הגשר א"ר, מ"מ הקרקע עולם עדיין גדרה, דהתם ליכא בקיעה ואי משום דנכנסין מהגשר לעיר שם אין מקום מחיצות העיר ולא א"ר ומבטלי שלא במקום מחיצות וכנ"ל אות ד', ואינה אלא פרוץ למקום האסור, אמנם עיקר דעת השערי ציון כבר דחה החו"א סי' ק"ח סק"ד וכתב שלא מצינו ביטול מחיצות לחצאין דלעולם כשאמרו א"ר ומבטלי מחצתא אין כאן מחיצה כלל. אבל במערה כיון שהוא רה"י למטה ורה"י עולה עד לרקיע, ולא

נתבטל במה דעוברים במגדלים פורחים מלמעלה, וכן היה דעת האג"מ דהא כתב דלר"י אינה אלא פרוץ למקום האסור הואיל והוא גדור, ולכאורה אמאי נימא א"ר ומבטלי מחיצתא, אלא על כרחך דלא ס"ל הך סברא. (וכל זה אי נחוש לדעת הביאור הלכה וכנ"ל אות ב', אמנם לעיקר הדין עיי"ש.)

(י) **ופירצת הבעטערי הטאנע"ל.** הנה אחרי שהוקף מקום ג' מחיצות, ונפרץ בקרקע עולם פירצה, גודל ושיעור הפירצה הוא לכל היותר כגדולה בהך מקום, ולא גרע מנפרצה הך פירצה במקום המחיצה ממש. והרי יש ליד הפירצות הטאנע"ל עומ"ר המגדיר מיעוט הפרוץ. (ועיין היטב רש"י י"א א' ד"ה אלא. ובתפארת יעקב פי"ב ס"ק ג') והך עומ"ר מגדיר גוף הפילוש ומהני להאג"מ ומהני אפי' להביאור הלכה, ולא חשיב בקיעת רבים, דהא עיקר בקיעת הרבים המבטלי מחיצתא הוא במקום הגיפופין, וכמ"ש הריטב"א כ"ב א' שמפילין מחיצות וכו' כיון שבוקעין בהם תדיר דרך הפתחים וכאילו אין שם פתח ולא שום גיפופי והיו פרוצים במילואם עכ"ל. וכ"כ הרמב"ן במלחמות שיש דימוזין שאנו צריכין לומר בהם רואין המחיצות כאלו מאריכות וסותמות זו לזו ובקיעה דרבים מפסקת בהן עכ"ל. וכיון דרוחב הטאנע"ל הוא פחות מ"ג אמה ושליש (כמדומה שהוא פחות גם מעשר ולא עלה בידי למדוד בדיוק ממש) הרי מקום הבקיעה בתוך הגיפופי לא חשיב רה"ר דהרי הוא מבוי המתקצר לפחות מ"ג אמה ושליש, ולדעת הרא"ש לא חשיב רה"ר וכנ"ל. (והרברים נוטים דגם הרשב"א מודה בכך"ג דהא לא ס"ל להרשב"א דחשיב רה"ר אלא במבוי שבין שני רה"ר עיין שו"ע הרב. והכא אי הך מבוי לא הוה רה"ר אין ברוקלין רה"ר. אמנם עדיין צע"ב) ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתא. וכל זה לפי"ד הגאון האג"מ וצ"ל דס"ל דאיכא רה"ר מדרבנן וקי"ל בהך רה"ר א"ר ומבטלי מחיצתא. עיין מה שכתב ס' קל"ט. אבל לדעת החולקים לא שייך כלל א"ר דהא הבקיעה הוה במקום מקורה וכן סתם בנתיבות השבת פ"ג ס"ק ו'. ולפי"ז מהני אפי' לפי"ד הרשב"א. (ועיין היטב חזו"א סי' ע' ס"ק ט"ז דמבוי קצר נעשה צו"ה לרחב. ולפי"ז הוה הטאנע"ל צו"ה ולא קי"ל בהא א"ר וכנ"ל) וכל זה אי גזון הטאנע"ל באופן הכי חמור שיש לדון בה. ועדיין יש לדון ולהאריך בזה ועוד חזון למועד, בס"ד.

העולה מכל הנ"ל:

(א) אפי' אי נימא דהך שכונה יש לה דין בקיעה של ס"ר, ונימא דעומ"ר בעי שיגדיר פילוש דדה"ר וכדעת האג"מ, ונחוש לדעת הביאור הלכה דא"ר ומבטלי מחיצתא, עדיין חשיב הך שכונה רה"י מה"ת ע"י ג' המחיצות המקיפין אותה.

(ב) פירצת הגשרים אינה פירצה אפי' לדעת הרא"ש מחמת ג' טעמין וכנ"ל סק"ט. פירצת הטענע"ל לא א"ר ומבטלי מחיצתא דלא הוה רה"ר וכנ"ל, סק"י.

(ג) המקומות המוקפין דלתות לא הוה בה בקיעת רבים ולא חשיבי אפי' פירצה,

ד) לא מצינו ראשונים דס"ל דפירצה להלן מבטל מקום המוקף במחיצות בלא פירצה. (והתוס' כ"ב א' והרמב"ן שם כתבו להיפך וילמד סתום מן המפורש) וכנ"ל סק"ז.

ה) אין פלטיא בשכונתינו וחשיב רה"י אפ"י לפי"ד הרשב"א, וכנ"ל סק"ח.

ומהני כעת לתקן שכונתינו ע"י צוה"פ גם לדעת האג"מ זצ"ל.

סיימתי עשיק לסדר וארא תשי"ס

בשבח והוד"י להשי"ת שזכיתי במקצת
מן המקצת לברך מקחן של צדיקים ג'
עמודי החוראה הגה"צ גאב"ד
קארלסבורג שליט"א הגה"צ גאב"ד
סערדאהעלי שליט"א הגה"צ גאב"ד
האליין שליט"א.

הכר"ח עבר לעבדי ה'

יצחק צבי סופר

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

121 - 1 עמוד

מודעה

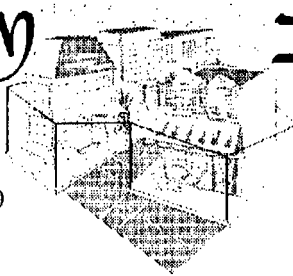
מוועד העירוב

אודות אופן

ההשגחה

ובית דין המיוחד

**Eruv Society
of Boro Park**

**ועד העירוב
דבארא פארק**

1419 44th St. Brooklyn, NY 11219 • 718-853-7850

Fax: 718-438-7411 • 24 hours 917-273-1816

RABBINICAL BOARD

Rabbi Shalom Kraus of Udvary
Rabbi Fishel Herszkowitz of Holein
Rabbi Yechezkel Roth of Carlsburg
Rabbi Chaim L. Katz of Serlabele

ADMINISTRATIVE BOARD

Rabbi Efraim Blumenberg
President
Rabbi Shmuel Paltman
Secretary
Rabbi Abraham Weiss
Administrator

יום ערב שבת קודש פרשת ויקרא תש"ס לפ"ק

מודעה

הזננו להודיע לכל תושבי עירנו הי"ו
שהעירוב שנעשה פה בשכונתנו בארא פארק יצ"ו,
הוקם כולו תחת פיקוחו של
הגה"צ ר' חיים יהודה כ"ץ שליט"א אבד"ק סערדאהעלי,
והוא עומד תחת השגחתו מאז ועד עתה,

אופן ההשגחה הוא על ידי שבדוק כל צורות הפתח והמחיצות
בקפדנות רבה ובמתינות, ומברר הלכותיהן וכשרותן לאמיתה של
תורה, וכן שיהיו מהודרות בהידור רב בלי חששות ופקפוקים.

גם בהתייעצות עם חברי בי"ד המיוחד
הגה"צ ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אבד"ק
האליין, הגה"צ ר' שלום קרויז שליט"א אבד"ק אודווארי
והגה"צ ר' יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג.
ונבדקות בכל ערב שבת קודש ע"י משגיח ת"ח מומחה וירא שמים
שנתמנה במיוחד ע"י הרב המכסיר שליט"א.

ולא היה מעולם שום חשש על העירוב!

ליתר פרטים אפשר להתקשר לחברי הוועד
אפרים בלומנבערג שמואל פולטמאן אברהם ווייס

בברכת שבתא טבא
וועד העירוב דבארא פארק יצ"ו

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

120 * - 12 עמודים

מכתב לאנ"ש

בדבר ה' זו הלכה, בענין

היתר טלטול על ידי

העירוב שנעשה

בבארא פארק

שכתב

כ"ק אדמו"ר

ממונקאטש

שליט"א

זה השער לד'
צדיקים יבואו בו

מכתב לאנוש בדבר די' זו הלכה

בענין היתר מלמול
ע"י העירוב שנעשה בבארא פארק

שכתב
ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
ממונקאטש

ברוקלין, נוא יארק
כ"ד טבת ה'תש"ס

אפשר להשיג אצל
"הוצאת א.מ.ת."
1352-47th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 437-4278

הוצאה שניה

משה יהודא ליב ראבינאוויטש אבדק"ק מונקאטש

בס"ד. כ"א טבת תש"ס לפ"ק.

לאחי ורעי אנ"ש שיחיו.

זה כמה שבועות שנשאלתי בדבר ד' זו הלכה, אם מותר לטלטל בשכונתנו מעת שנעשה בה עירוב בצורת הפתח ע"י הרה"ג חו"פ אב"ר סערדעהעלי שליט"א ועומדת תחת פיקוחו. ועוד שאלו אם על הצד שמותר, האם הוא היתר אשר הוא לכל הדעות. והנה תשובתי נתעכבה עד כה, ובמשך הזמן נודע שאין דעת הרבנים ומורי הוראה שוה בזה, יש מתירים ויש אוסרים, ע"כ באתי בשורות אלו לחוות דעתי בזה לאנ"ש שיחיו. ואני תפלתי שיהיו דברי לרצון לפני אדון כל.

- א -

הנה השאלה אם העירוב כשר לכל הדעות, לכן ראוי להקדים, שבזמן הזה ברוב העיירות בעולם, הן הקטנות והן הגדולות, לא שייך כלל לעשות כה צוה"פ ולהתיר הטלטול לכל הדעות. שהרי כתב המחבר (אורח חיים סימן שמה סעיף ז) "איזהו רשות הרבים, רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה, ואפי' יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ואין דלתותיו נעולות בלילה) הוי רשות הרבים. ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים". ואם כן בזמן הזה שדרך רוב הרחובות שהם רחבות ט"ז אמה, הרי כולן הוויין רה"ר לדעה הראשונה שבשו"ע (אם הם מפולשין משער לשער), ולא מועיל צורת הפתח בהם להתיר הטלטול, כי קיי"ל (שו"ע או"ח סימן שס"ד סעיף ב) שרשות הרבים אינה ניתרת אלא בדלתות. ואם כן ליכא שום עיר שיהיה שייך לתקנו בצוה"פ בהיתר אשר הוא לכל הדעות (ואף אם אין הרחובות מפולשות משער לשער, אין זה לכל הדעות). והבא להחמיר לכל הדעות, אין לו לטלטל ע"י צוה"פ בשום עיר.

אמנם, למעשה, כתבו הפוסקים שמנהג ישראל בכל תפוצות העולם לתקן צורת הפתח גם בעיירות שרחובותיהם רחבים ט"ז ומפולשים משער לשער. ובטעם הדבר כתבו, כי העולם סומכים על שיטת היש-אומרים שבשו"ע שבעינין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדי

להיחשב רה"ר. ורבתינו עמודי ההוראה המגן אברהם (סימן שמה סק"ז) והטו"ז (שם סק"ו) כתבו שהמחבר והרמ"א סתמו (במקומות אחרים) כדעת היש-אומרים, והוסיפו לומר שכן היא דעת רוב הראשונים, ועל כך סומכים בכל תפוצות ישראל להלכה ולמעשה מאז ומקדם^א.

והנה המשכנות יעקב (בתשובתיו סי' קכ-קכב) יצא לערער על המנהג של כל העיירות להתיר לטלטל ע"י צורת הפתח, וכתב "דלאו שפיר עבדי וחוששני להם מחטאת". ויסוד דבריו הוא דס"ל שהמחבר הכריע להלכה כדעה הראשונה, שהוא דעת הרמב"ם, שרוב הרחב ט"ז אמה הוא רה"ר אף כשאין ס' רבוא. וסופר ומונה שיטות ראשונים להוכיח שהרוב הוא כדעת הרמב"ם דלא בעינן ס' רבוא, ודלא כהמגן אברהם והטו"ז שכתבו שרוב הפוסקים סוברים להקל, עיי"ש. המשנה ברורה פוסע בעקבות המשכנות יעקב (כמו שכתב בביאור הלכה סימן שס"ד ד"ה ואחר שעשה^ה). וכתב (בסימן שמה משנה ברורה טקכ"ג) שהמחבר הכריע להלכה כדעה הראשונה שלא בעינן ס' רבוא. אשר לפי"ז יוצא שבכל העיירות לא מועיל עפ"י הלכה צוה"פ, ולכל היותר יכול עירוב להועיל שלא יהיה בנו כת למחות נגד הסומך עליו - אף שלפי האמת הוא מטלטל שלא כהלכה, כיון שעכ"פ "דעה זו ג"כ לא דעת יחידה היא, וכן צדרו כמה אחרונים". וכתב עוד (בביאור הלכה שם) שקשה לומר (כדעת המג"א והטו"ז) שהעולם כולם סומכים על דעת היש-אומרים, בדבר הנוגע לאיסור סקילה. ולכן מסביר מנהג העולם באופן אחר, שהם סומכים על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ולדידיה מן התורה באמת סגי בצורת הפתח, ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן, ובהו כבר אפשר דיש לסמוך אדעה שניה שבשו"ע שאין רשות הרבים אלא בס' רבוא, ולכן סגי בצורת הפתח. אמנם מזהיר שגם דרך זו אינה כבושה, דהרי רוב הפוסקים העתיקו כרבי יוחנן דבלא דלתות נעולות יש חיוב חטאת כו', ו"על כן בעל נפש יחמיר לעצמו שיש בזה גרוא דחיוב חטאת, וכ"כ בספר בית מאיר". עכ"ר.

כידוע השיב הבית אפרים (חלק א"ח סימן כ"ו) להמשכנות יעקב ש"אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתייסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בנייהם ומימיהם אנו שותים". ויסוד מנהג ישראל הוא אכן לסמוך לכתחילה על דעות הסוברים דכל שאין ס' רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר, ואשר כן הוא דעת רוב הראשונים, וכשיטתם סתמו המחבר והרמ"א, כדברי המגן אברהם והטו"ז.

והנה האמת יורה דרכו, שהבית מאיר (שמציין הביאור הלכה) ס"ל להדיא (בסי' שסד) שהמתירים סומכים על דעת המהר"ם מרוטנבורג ז"ל (פסקי עירובין קלב), הובאו דבריו בדרכי משה (סי' שסד), שתופש לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר במה שפשיטא ליה דבזמן הזה לית לן אלא כרמלית. וע"פ זה כ' הבית מאיר שאסור להודות בזה שום איסור לאחרים. ורק שאעפ"כ

^א ועיין בדברי א"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר ז"ע (נמוקי א"ח סימן שצא סק"ב) אודות מה שכתב רב אחד שאין הרבה ערים שתיקנו בהן עירובין לכל העיר כולה כו', "שזה ללא אמת וצדק, כי נודע בכל עיירות הגרולות הישנות כפולין וגאליצען, וכמו קראקא ולבוב, אשר ישבו בה כסאות למשפט רבותינו הקדושים בעלי השולחן ערוך ונשאי כליו אשר מפיהם אנו חיים, ואחריהם גאותי הדור רבניהם ומוריהם עד הדור הזה, והיה בהם מעולם עירובין וטלטול בתוך הציר".

^ב ועיין בדבריו בביאור הלכה בסימן שמה, וקצח פלא שלא הוכיר שרובם של רבריו שמה הם מהמשכנות יעקב.

^ג ובבית אפרים כתב שלא הכריע הבית יוסף מצר סברת עצמו, אלא מצד מנהגו כספרו להביא דעת חכמי ספרד לדעה מוסכמת כפי מנהגם, ודעת החולקים ל"א, והא קמן שהרמ"א ז"ל, שאנו נמשכים בכל פסקנו אחרי הוראתו, דעחו כשיטת רש"י ודעימיה, כמבואר בסימן שג"ז וכמה רוכחי.

מסיים, שהיות שהרבה ראשונים ס"ל דאף כשליכא ס' רבוא הוי רה"ר, לכן ראוי לבעל נפש להחמיר לעצמו (וכנראה צ"ל שכוונת הביאור הלכה לציין רק למה שגם הבית מאיר ס"ל שבעל נפש יחמיר לעצמו, ולא לכל דברי הבית מאיר).

[ולכאורה, כשבאנו לדון בשעה שמתיישבים בעיר חדש שרחובותיה רחבים ט"ז אמה, וכינדנו לעכב, אם מתחילה נתקן בה צוה"פ או לא. הנה לדעת המשכנות יעקב בודאי שאין לתקן, שהרי חושש בזה לחטאת. וכן להמשנה ברורה שרק בעיירות שכבר יש בהם צוה"פ "אין כות בידינו למחוח", אולם בעיר חדש אולי עדיף טפי שלא לתקן. אבל לשיטות המג"א והט"ז וכל הפוסקים שלכתחילה יש לסמוך על דעות רוב הראשונים שכל שאין ס' רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים, וכדעת הבית אפרים, לכאורה יש לתקן עירוב בצוה"פ, אפילו לכתחילה. ויש לעיין בכל זה].

והנה מנהג הגר"א ז"ל היה להחמיר לעצמו ולא טלטל כלל במקום שהותר ע"י עירוב (ספר שערי דתמים הלכות שבת אות צג). וגדולי ישראל מבריסק ז"ל התמירו לעצמן כדעת הרמב"ם להחשיב רחוב שהוא ט"ז אמה כרשות הרבים מה"ח לכל דבר, גם לענין שלא ישאו ב"ב תכשיטין בשבת". ואפילו לענין שלא לישא טלית קטן ברחוב בשבת החזיקו לעצמן להחמיר שלא לצאת בו לרחוב.

לעומת זה, אגן יו"ח וההולכים בעקבותיו של אא"ז אדמו"ר בעל בני יששכר זי"ע, הנה מסורה בידינו על ידי אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע (בנמוקי או"ח ס"י שצט סוף סק"א), שהקפיד נגד מי שהחמיר בזה אף לעצמו. כי ס"ל שכיון שעירוב הוא מהדברים שלא היו הצדוקים מודים בו, חייבין אגן שלא להחמיר בכל מקום המותר להילכתא ע"י עירוב (וכעין גדר כמה דברים שעשו להוציא מלבן, וכדי להראות שאגן מודים בעירוב כו'). ועיי"ש שמביא אא"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע מקור להדברים מהתשב"ץ (ח"ב סימן לו, הובא בכרכי יוסף סימן שסג סק"ב) ובכתבי האריז"ל (שעה"כ ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו כו"ה ענין העירוב). וגם ידוע ששמע אא"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע דברים ברות זו מרבו הגה"ק משינאווא זי"ע, ומקובל אצלנו ואצל אנ"ש כמה עובדות והוראות בענין זה, ואין כאן המקום להאריך יותר.

¹ וראה מה שמציין הביאור הלכה (סימן שמה ד"ה שאין) את מה שכתב בספר גאון יעקב בשם הגר"א ז"ל ראה לשיטת המחמירים דלא בעינן ס' רבוא, מהא דאמרין (עירובין ו, ב) הני אבולי דמתחא, אילמלא רלתותיהן נעלות חייבין עליהן משום רשות הרבים. ומתווא היינו נהרדעא, ואמרין (ברכות נח, א) אין אוכלוסא פחותה מששים רבוא, ונקטינן אין אוכלוסא בבבל. ונהרדעא היתה בבבל, אלמא דלא היו בה ס' רבוא, ואפ"ה אי לאו דרלתותיה נעלות כלילה חייבין עליה משום רה"ר (עין ח' הגר"א למס' שבת ו, ב). ובמנחת פתים (סימן שמה סעיף ו) הביא לתרץ הראיה, דהא דאמרו אין אוכלוסא בבבל, לענין ברכה איירי, דהוצאה אוכלוסא ישראל מברך ברכה בפניע, ואוכלוסא אוה"ע מברך ברכה אחרת, ובבבל לא היה ס' רבוא ישראל ולא ס' רבוא אוה"ע, וממילא לא יתכן לברך שם שום ברכה, אבל לענין רה"ר, כיון דרבים שם ס' רבוא ביחד, שפיר תשיבא רה"ר. ועיין עוד בבית אפרים שמביא מספר דרך אגיה מה שמע מהפני יהושע, דהא שהזכיר משה רבינו על מלאכת הוצאה רק לאחר ששמע שהמלאכה היתה דים (שמות לו, ו-ז), כי רש"י עה"ת (שמות ל, טו) פ"י שכשתחילו בנדבת המשכן ונתנו כל אחר ואחד מתצית השקל, הרי מס' רבוא אנשים עולה למאת ככר, ומהם נעשו האדנים, ולכן, כשראה משה רבינו מן החשבון של מתצית השקל שיש ס' רבוא, ציווה על ההוצאה, כי בזה הוי רה"ר.

² שכן מבואר בתוס' ובר"ן (שבת סד ב ד"ה ר' ענני) שהלימוד זכות לנשים לצאת בתכשיטין, הוא לפי שעכשיו אין לנו רה"ר גמורה.

³ ע"פ תשובת מהר"ם ב"ר בח"ך (סי' שס"ה) שאף שסמכין לענין ברכת מצות ציצית שאין תכלת מעכב, מ"ם לענין לצאת בטלית לרה"ר אין לסמוך ע"ז.

- ב -

והנה כל זה בעיירות שלא דרים בהם ס' רבוא. אבל בעיירות גדולות שס' רבוא דרים בהם, היתה הדעת נותנת, שכיון שלכל הראשונים היא רשות הרבים מה"ת שאינה ניתרת אלא בדלתות, בודאי לא יתקנו בהם צוה"פ. אמנם למעשה נהגו ישראל לתקן צורת הפתח גם בכמה עיירות גדולות אשר ס' רבוא דרים בהם, ועיר ווארשא תוכיח. וגם עוד היום נוהגים בעירוב זה בירושלם עיה"ק (אשר כהיום יום היא עיר שדרים בה למעלה מס' רבוא¹) והוא בהסכמת הכד"צ וגדולי ישראל שמה. וכן בני ברק (שעם עיירות המחוברות לה יש בה ס' רבוא²). וכבר בשעתו כתב הגאון בעל בית אפרים ז"ל שהיה מצוי כמה עיירות גדולות במדינות אשכנז וצרפת וענגלאנד שהיה בהם ס' רבוא, כגון עיר גדולה פאריז, ולונדון, וינא, ופראנקפורט ד"מ, ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלוסין מאוד, והיו גם ישראל הרבה דרים שם, ומ"מ קיים הכלל אשר הוזכר בתוס' ובהרבה פוסקים שבזמן הזה לא שכיחא רשות הרבים שהיא מן התורה. ולדעת הבית אפרים היינו משום שהרחובות של עיירות הגדולות הנזכרים אינם רחבות ט"ז אמה, או משום שרחובותיהם אינם מכוונים משער לשער. וא"כ אפשר לתקנם בעירוב בצוה"פ, כיון שאינם רה"ר מה"ת. וכן התיירו הגאון רבי חיים עוזר ז"ל אב"ד ווילנא, ואתו עמו הגאון בעל חזון איש ז"ל (בשו"ת אחיעזר חלק ד סימן ח) לתקן פאריז אף בלי דלתות. והנה במקומות הנ"ל התיירו את העיר כולה, אך אין ההיתרים שווים. והדברים מפורסמים בין ת"ח ואין צורך להאריך בהם.

והנה יש לדון עוד בענין הס' רבוא גופא, אם בעינן שיהיו הס' רבוא עוברים ברחוב אחד, ורק אותו הרחוב הוא שנחשב עי"ז לרשות הרבים. או די שידורו בעיר ס' רבוא ותעשה כל רחוב ורחוב הרחבה ט"ז אמה בכל העיר כולה לרשות הרבים.

והנה בשו"ת מנחת אלעזר (חלק ג סימן ד בתו"ד) מבואר דעת כ"ק אא"ז זי"ע שרק רחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבודאי ס' רבוא בוקעין בו ביום היא שנעשים לרשות הרבים. וכן מורה להדיא לשון המחבר בשו"ע (סימן שמה סעיף ז) הוא "שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים". הרי שלא קבע כלל להלכה בשו"ע ששיעור ס' רבוא תלוי בעיר, ושכל העיר נעשית רה"ר, אלא דבעינן שיעברו ס' רבוא ברחוב, וזו שתחשב לרשות הרבים.

והנה גם הגאון המפורסם בעל אגרות משה ז"ל (בחלק א או"ח סי' קלט) הבין כן בפשטות לשון השו"ע בשיטת הי"א (שהוא שיטת רש"י ורע"מ) שכל שאין ששים רבוא עוברים בו אינו רה"ר, אלא שתמה על זה, כי לא נמצא לשון זה בדברי רש"י, ואדרבה מלשון רש"י (עיובין ו. א) שכתב שרה"ר "משמע רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה ששים רבוא", מבואר דלא בעינן שיעברו הס' רבוא באותה דרך, אלא די מה שהם דרים באותה העיר, עיי"ש. והנה באמת, המחבר לא מעצמו כתב לשון זה, אלא מעתיק לשון הטור, שכתב כן (שם) "וששים רבוא עוברים בו". וכן היא משמעות לשון התוס' (שבת סו, ב ר"ה רבי ענין) שכתבו "ואגו שאין לנו רה"ר גמור, שהרי אין מבואות שלנו רחבות ט"ז אמה, ולא ששים רבוא בוקעין בו". וכן מדויק בלשון הר"ן (שבת כו, א מדפי הרי"ף ד"ה אבל קשה) בשם ספר התרומה (הוכח גם בחי

¹ עיין שו"ת אבן ישראל סימן לו.

² כאשר שמעתי ממורי הוראה ז"ש.

הרמב"ן שכתב שם ב"ח (א סוף ד"ה מתני' לא בחוטי צמר) שכתב שיהיו ס' רבוא עוברים שם בכל יום. הרי לנו מקור בראשונים אשר בעינן שיעברו הס' רבוא באותו רה"ר, ולא די במה שהם דרים בעיר [ומה שמדייק האגרות משה ז"ל (שם) מלשון תוס' שאומרים "בוקעין בו" ולא "בהן", דמשמע דעל העיר קאי, וכתב שאף שכלשון הר"ן שכתב ש"עוברים שם" מבואר דעל כל רחוב ורחוב קאי, מ"מ מן התוס' נשמע גם לספר התרומה, ע"ש, הנה באמת לא מוכן לי ענין זה כראוי. וכבר אמר לי פ"א מו"ר הגאון רבי מרדכי גיפטער שליט"א, שסברא, יש לכל אחד הרשות לומר, ואם היא נכונה - שפיר, אבל לדיוק דיוקים שייך רק לגאונים מופלגים הבקיאים בלשון הראשונים, ויודעים בשינוי הלשונות של כל ראשון וראשון. וע"כ לא שייך לי לדון בזה. ורק אציין שראיתי בחי' הרמב"ן, כשהביא את ס' התרומה, כתב הלשון "בוקעין בהו", ע"ש].

וכפי הנראה, הראשונים עצמם דס"ל דבעינן ס' רבוא, פליגי בזה אם בעינן שיהיו הס' רבוא עוברים ברחוב, או די שידורו ס' רבוא בעיר. דשיטת רש"י הוא דסגי במה שהס' רבוא מצויין בעיר, ולא בעינן שיעברו בכל רחוב (וכן מדייק גם בדברי רש"י להלן כו, א ד"ה ערשייתא, ע"ש). וכן על המשנה (שם נט, א) עיר של יחיד ונעשית עיר של רבים מפרש רש"י "שלא היו נכנסין בה תמיד ששים רבוא של בני אדם, ולא חשיבא רשות הרבים, דלא דמיא לדגלי מדבר. ונעשית עיר של רבים ע"י שנתוספו בה דיוורין, או נקבעו בה שווקים". אשר לכאורה מבואר מכל זה שלשיטתו הס' רבוא מצויין בעיר. ומה שכתב רש"י (שם ו, ב) שירושלים רשות הרבים שלה יש בה דריסת ששים רבוא, נראה שאינו סתירה. כי לפרש"י שעיר של רבים היא עיר שיש בה ס' רבוא דיוורין, לא בעינן שימצאו הס' רבוא ברחובותיה של העיר, אלא כל שיש בעיר ס' רבוא דיוורין הרי רחובות העיר משמשין להחילוך של הס' רבוא תושבין. והיינו שכתב שמצויין בעיר ס' רבוא, פירוש שכיון שהם מצויין בעיר הרי רחובותיה משמשות לדריסת ס' רבוא.

אבל לשיטת הטור והשו"ע דלא סגי במה שהם דרים בעיר אלא בעינן שיעבור בתוך הרה"ר, על כרחך שאין הגדר בזה, שדי במה שהרחוב משמש להליכה של הס' רבוא ליחשב כס' רבוא בוקעין, אלא בעינן שיהיו עוברים בה בפועל, כי הליכתן בפועל משוויה ליה רשות הרבים.

ואשר על כן, לשיטת רש"י, עיר של רבים - כל רחובות העיר הרחבים ט"ז אמה הם רה"ר, כי אין נפקמ"נ כלל אם מתחלקים אנשי העיר לכמה רחובות או הולכים כולם באותו הרחוב, שבכל אופן רחובותיה משמשים את הס' רבוא תושבים. אבל לשיטת הטור והשו"ע דבעינן עוברים בו בפועל, תלוי בכל רחוב ורחוב, כי בעינן שיהיו הס' רבוא בוקעין בו לשווייה לרשות הרבים. ורחוב שלא הולכים בה ס' רבוא, אין היא רה"ר, ולא יועיל לרחוב זו מה שברחוב אחרת הסמוכה לה יש עוד הולכים. ופשוט שאין לומר שהשם "עיר" מצרפת את כל הרחובות, כי רה"ר היא הלכה ברשות ולא בעיר כלל. וזה אפילו לשיטת רש"י שהס' רבוא תלוי בהעיר, שגם זה אינו משום שהעיר יש לה דין להיות מצרפת, אלא כיון שס' רבוא דרים בעיר, הרי רחובות העיר משמשת את תושבי העיר, ומעיקרא לא מתחלקים, והבן.

ובזה נדווח מה שהקשו האחרונים, דהנה במתני' (עירובין נט, א) "עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה, ושל רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה", פירש"י שעיר של יחיד היינו שאין בו ס' רבוא, ועיד של רבים היינו שנתוספו בה דיוורין ויש בו ס' רבוא (כמו שהבאנו לעיל). אמנם הרמב"ם (פ"ה מהל' עירובין ה"ט) מפרש בדרך אחר, שעיר של יחיד היינו שהיתה קנין יחיד, ועיר של רבים היינו קנין לרבים. וכתב הגר"א (בהגהותיו לשו"ע א"ח סימן שצב) שרש"י והרמב"ם אזלי לשיטתייהו בדין רשות הרבים אי בעינן בה ס' רבוא או לא. ולפ"ז צ"ע שהשו"ע (א"ח סימן שצ"ב סעיף א) מפרש "עיר של יחיד" כפי' הרמב"ם, דהיינו עיר שהיתה

קנין יחיד, אע"פ שבדין רשויות (סימן שמה סעיף ז) הביא גם דעת היש אומרים שכל שאין בה ס' רבוא עוברין בו אינו רה"ר. ועיין במשכנות יעקב שהוכיח מזה שדעת השו"ע לפסוק דלא כהי"א, ולכן לא הביאם כאן. והבית אפרים דוחה הראיה, ואומר דעדיף פירושו של הרמב"ם ב"עיר של יחיד" משום דהיא מילתא דשוויה לכל השיטות, ולכן בחר בו המחבר, עיי"ש.

ולדרכינו נראה, שמה שרש"י הוא לשיטתו, הוא רק בנוגע לעצם היסוד שרה"ר תלוי בס' רבוא. אמנם בזה גופא יש לחלק, דלשיטות הראשונים שלמיחשב רה"ר בעינן שיהיו מצויין בעיר ס' רבוא, שפיר מתפרש כן לשיטתם גם לענין עיר של רבים, דכיון שע"י שהס' רבוא דרים שם (או נכנסים לעיר) משמשין רחובות העיר ששים רבוא ונעשים כולם לרה"ר (כשהן רחבים ט"ז), יש בזה דין "עיר של רבים", אשר על פיה נקבעה ההלכה לענין עירוב חצרות. אבל להראשונים הסוברים שהשיעור ס' רבוא הוא בהילוך הרבים באותו רחוב, לאו בהכרח שיפרשו שיש הלכה של "עיר של רבים" לענין עירוב חצירות על פי מנין הדיירים של העיר, אלא יתכן שיפרשו שם כפירוש הרמב"ם ודעימיה. וא"כ אין ראייה ממה שהמחבר סתם ב"עיר של רבים" כפי הרמב"ם, שפוסק שלא כהי"א אלא כדעה הראשונה, ודו"ק. וכן מצינו גם בפירוש הרע"ב, שבמס' שבת (ריש פרק הזווק) הביא שני הדעות, של הרמב"ם שלא בעינן ס' רבוא כלל, ושל הראשונים דבעינן שיהיו ס' רבוא בוקעין בכל יום, ואילו במס' עירובין כפי מתני' דעיר של רבים, הביא רק פירוש הרמב"ם, והבן.

ואם כנים הדברים, הרי מה שהמשכנות יעקב הוכיח שרוב ראשונים חולקים על שיטת רש"י ולא מצריכי ס' רבוא, אינו בהכרח, שהרי מה שבונה יסודו בדעת הרבה ראשונים הוא ממה דחזינן שמפרשים דין "עיר של רבים" כפירוש הרמב"ם, ודלא כרש"י עיי"ש, ולהנ"ל אין זה הכרח כלל בשיטות הראשונים אלו שלא סבירא להו דין ס' רבוא, ובפרט כשהמדובר לקבוע ההלכה על סמך מנין דעות בראשונים.

[ובאמת, על עצם הענין, אם אפשר לנו לקבוע עפ"י מנין הראשונים שאנו מונין, כבר הביא הבית אפרים מש"כ באו"ת בקו' התפיסות שאין להעמיד יסוד על מה שנראה לעינינו כי אלו הפוסקים הם רבים, כי מי יודע כמה חולקים וכמה מפוסקים אשר המה עודם בכתובים כו', וקיימו וקבלו עליהם חכמי הדור לשמור ולעשות כהכרעת המחבר והרמ"א, עיי"ש. ויש להוסיף בזה מה שכתב מורי ורבי אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל בספרו ויואל משה (סימן קעג) ש"המהרלב"ח (בקונטרס הסמיכה שבסוף הספר) הביא כל הענין שחכמי צפת החליטו להחזיר הסמיכה, ומהרלב"ח עם חכמי ירושלים לא הסכימו לדבר, וכתב שם המהרלב"ח, אף כי אנחנו מועטים נגד חכמי צפת דנפשי מינן טובא, מ"מ אי אפשר לומר בזה אחרי רבים להטות, כי לא נתועדו יחד להיות שקיל וטרי בדעותיהם זה כנגד זה, ואין אומרים בכה"ג אחרי רבים להטות, אלא כשהוא רובא מתוך כולו, עכ"ל].

עכ"פ בנוגע להלכה למעשה, לרעת א"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע, שהעיקר ההלכה הוא כפשטות לשון המחבר שרק רחוב אשר בה דורכין הס' רבוא היא שנעשית רה"ר, א"כ בארא פארק, שאין ס' רבוא עוברים בשום רחוב שבה, בודאי לא נחשב לרה"ר, ושפיר מועיל בה צוה"פ. ואין נפק"מ אם ימצא בברוקלין רחובות גדולים במקומות המסחר ביותר שיהיו ס' רבוא בוקעין בו בכל יום, כי רק שם הוא שתעשה הרה"ר. ועל כן פשוט שדין בארא

^ט ובענין אם מועיל צוה"פ גם לשיטות הראשונים דלא בעינן ס' רבוא עוברים בו, שהדין בזה הוא אם נחיימו גדי רה"ר מתנאי מפולשין משער לשער, וכל המסתעף מזה, עור נחזור לדרך בהם בעוה"ת.

פארק הוא להקל יותר משאר עיירות, שהרי שם כשמתירים בעירוב את כל העיר, למעשה מתירים גם אותם הרחובות הגדולים (אם ישנם), וכאן לא שייך זה.

- ג -

והנה הגאון האדיר בעל אגרות משה ז"ל פסק להלכה שברוקלין חמורה יותר משאר העיירות הגדולות שיש בהם ס' רבוא. ואף אם התירו לתקן בווארשא שהיה בה ס' רבוא, אין ללמוד משם לענין ברוקלין^א, אף לא לענין שיעשה העירוב לחלק קטן של כמה רחובות. כי ס"ל (בחלק א' או"ח סימן קלט) שהעיקר אינו כפשוטו לשון המחבר, אלא כהמדויק מרש"י דס' רבוא תליא בעיר, ולא בעינן שיעברו בכל רחוב ורחוב [וחידושו זו הוא עצמו מגדירו (שם) כ"דבר חדש"]. ובגדר הדברים בשיטת רש"י לא הבין כדברינו דסגי בעיר שיש לה ס' רבוא דירין כי אז משמשין רחובות העיר לדריסותיהן של הס' רבוא תושבין, אלא ס"ל דבעינן שיימצאו ס' רבוא ברחובות העיר. ובא רק לאפוקי דלא בעינן ס' רבוא בכל רחוב ורחוב, כי אפשר לצרף כל הרחובות יחד, ואם בין כולם יש ס' רבוא בוקעין הוי כולן רה"ר. אבל מספר תושבי ודיירי העיר צריך להיות הרבה יותר, כדי שיימצאו ס' רבוא ברחובותיה של העיר. ומדעתיה הגדולה קא מחשב להו, שהם בערך ד' או ה' פעמים ככה, וכך יצא לו מספר של כשלש מליון תושבים. וע"פ חידושו זה, כתב בנוגע לברוקלין, שהיא י"ב מיל על י"ב מיל, ויש ככולה יחד כשלש מליון, על כן ברוקלין בכללותה יחד היא רה"ר מה"ת אשר א"א להתירה בצוה"פ. ומה שהתירו בווארשא הוא משום שלא היה בה אף קרוב לג' מיליון^ב.

והוכיח האגרות משה דס' רבוא תלוי בעיר ולא בכל רחוב ורחוב, דהא דין ס' רבוא מדגלי המדבר ילפינן, ומסתברא שלא היו הס' רבוא עוברין בכל רחוב ורחוב, אלא שבמחנה כולה - שהיתה י"ב מיל על י"ב מיל - היו נמצאין ס' רבוא, וא"כ יכולים למילף רק שעיר שהיא בשטח י"ב מיל על י"ב מיל, כשיש בה ס' רבוא, נעשית כולה רשות הרבים. והיינו, שמצטרפין כל ההולכים בכל הרחובות למספר הס' רבוא. ומסברא ידעינן שרק אלו שבחוצות מצטרפין ולא אלה שבבתים, עיי"ש. אך לא הבנת^ג מהיכי תיתי שהיו במחנה הרבה רחובות להילוך

^א ויש להוסיף, שגם כשיטת רש"י שכתב דבעינן ס' רבוא מצוין בעיר, כתב הבית אפרים לפרש ר"ב עינין דרך סלולה לסי' רבוא המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך החוץ, וכיון שבמדינתנו לא שכיח כהאי גוונא, משיטא שלדעת רש"י אין זה משום רה"ר, עכ"ל. וברחובות כארא פארק לא מתמלא חנאים אלו. ומש"כ בספר שואל כענין בזה, כמוכן שאינו דעת הבית אפרים הטור והשר"ע.

^א אגרות משה או"ח חלק ה סימן כח.

^ב במכתב של הגאון רבי שלמה דוד כהנא ז"ל מראשי ועד הרבנים בעיר ווארשא כתב שהתירו בווארשא משום שלא היו רחובותיה מפולשין ומכוננים משער לשער.

^ג ועד"ו, מה שכתב הגאון רבי חיים עוזר ז"ל (תשובות אחיעזר ח"ד סימן ח) שאע"פ שאין בכל רחוב ס' רבוא מכל מקום מקרי רה"ר, זה כדעת רש"י, ולא כהטור וש"ע. ומה שהוכיח שגם כירושלים ומחוצא לא היו ס' רבוא בכל רחוב, ואעפ"כ דין רה"ר עלייהו אי לאו זדלתותיהם נעולות, צ"ב, רמנא לן שכל רחובות ירושלים ומחוצא היו כולם רה"ר. דילמא איירי הש"ס כירושלים ובמחוצה בדרך הרבים העיקרית, שהיא היתה המפולשת משער לשער, ובה היו עוברים הס' רבוא. ואודכה, המעיין ברוב הראשונים האוחזים בדעת הבה"ג שבזמן הזה ליכא רה"ר משום שמבואות או רחובות דין אין דורסין בהם ס' רבוא, יראה שאינם אומרים שאין עיירות בעולם שרדים בה ס' רבוא אנשים (והלא לפי עדות הבית אפרים גם בזמן בעלי התוס' כבר היו הרבה עיירות גדולות קיימות), וא"כ הרי משמע שרק הדריסה ברחובות היא הקובעת.

הרבים, דילמא היתה רק דרך רבים אחת שהיה בוקעין בו ס' רבואי, וא"כ שפיר מצינו למילף הלוחך של ס' רבוא באותו הרחובי. ובכלל נראה שקשה למילף על פי השערות (אפילו אם נכונות המה) שאינם מפורשים בש"ס או בראשונים. וידועה קושיית הראשונים (עיין רמב"ן שבת נו, א סוף ד"ה מתני' לא בחוטי צמר, ובעוד ראשונים) על שיטת רש"י דבעינן ס' רבוא, דאיך ילפינן מדגלי המדבר מה שלא מבואר בש"ס [ועל רש"י מתרצים שמקור ס' רבוא הוא בש"ס (שבת ו, ב) ע"פ התוס' שם ד"ה כאן]. הרי שאין לחדש מעצמינו ילפותות בזה. ונראה שה"ה לענין פרטי הילפותא עצמה, כגון האופן כיצד לחשב הס' רבוא, לא ניתן למילף כלל מעצמנו. ומה שיכול אדם גדול בכח הוראתו, אין כל אחד לשער ברעתו כלל.

ונראה שמן הצורך להבהיר, שסברא זו שחידש שמנין הס' רבוא ברחובות נאמד ע"י מספר של שלש מליון תושבים, היא ביסודה קולא עצומה כדיני רה"ר מה"ת, שהרי רוב העירות הגדולות שבעולם יש בהם הרבה יותר ממנין ס' רבוא. ואף שבתשובתו (עיין אור"ח חלק ה סימן כט ואור"ח חלק ד סימן פו) התיר להדיא הגאון ז"ל לעשות בכמה עיירות צוה"פ, הרי התם ליתא אף ס' רבוא. ולכן מה שראיתי בספר א' שצורפו את דעתו זו להתיר למעשה צוה"פ בעיר שיש בה למעלה מס' רבוא, ודנו שאין בה דין רה"ר מחמת החסרון של ג' מליון, לדעתי צ"ע (להמחמיר לומר שס' רבוא תלוי בעיר), כי סכ"ס עיקר רצונו בחידושו היה לאסור איסור בברוקלין, ולא להתיר ולהקל ע"פ סברא זו בכל העולם.

והנה עוד טעם כתב (בחלק אור"ח א' סימן קלט) לאסור בנוא יארק יותר מכל שאר עיירות הגדולות שבעולם כולו, מהא דאמרו חכמים (עירובין קא, א) "מעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח", שמוכיח מזה שבירושלים לא היה מותר הטלטול. הרי שלא תקנו עירוב שם. וכותב שעל-כרחן צריכין לומר שבירושלים לא היה מועיל עירוב, דאם היה מועיל עירוב, מ"ט לא עירבו בירושלים, הא משמע (עירובין סח, א) שיש לעשות עירוב ומוטל זה על חכמי העיר. וכותב האגר"מ שטעמא רמילתא הוא "מכיון שבאין לירושלים מכל המקומות ברגלים וגם בכל השנה להקריב קרבנות ולאכול מעשר שני, חששו לשמא יראו אנשים ממקומות שלא יהיו מתוקנים במחיצות כמו ירושלים, ויטלטלו גם שם, לפיכך לא עירבו כדי שיהיו אסורים גם בירושלים, דכ"ז שלא עירבו הרי גם חצר אסור ככרמלית". ולפי חידושו זה מסיק שגם בנוא יארק שהיא עיר שבאין ממקומות הרבה שא"א במקומם לתקן עירוב, לכן אין לתקן ולא לערב גם בנוא יארק, כדי שיהיו אסורים גם בנוא יארק, ולא יבואו לטלטל גם במקומם.

ועפ"י חידושו זה הביא טעמו לאסור על פיו גם בברוקלין (שם ח"ד סי' פח), אפילו אם יתברר שאין בברוקלין שלש מליון דיוורין המפורזים בשטח של י"ב מיל, כי ודאי רובא דרובא

ובאמת לענין פאריז שקאי שם האחיזור, אין נפקמ"נ כל כך בנקודה זו, שהרי החידו שם בלא דלתות את כל העיר כולה, ויש בתוכה רחובות הגדולים מקומות המסחר שבדאי ס' רבוא נמצאים שם.

י' ועיין פני יהושע (שבת ה, ב ר"ה אמנם) שכתב ר"ל דהמבואות במחנה ישראל לא היו בוקעין בהן ס' רבוא או שלא היו מפולשין משער לשער, ולכן יש לומר שלא היה מחנה ישראל רה"ר, עיי"ש.

טו ומה שכתב עוד באגרות משה (שם) דהא דמצטרפין הס' רבוא שבכל רחובות העיר, יליף לה ממה שסובר שגם מחנה ישראל היה רה"ר, ומסתמא היו מתחלקים הס' רבוא בכל הרחובות כשהלכו אל משה רבינו. ויש להעיר ממה שאמרו בגמ' (שבת צו, ב) "ומחנה לריה רשות הרבים הוא", ופי' רש"י משום "שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו". ופשטות הדברים הוא דרק מחנה לריה היה רה"ר, ולא מחנה ישראל. וברשב"ם ובנימוק"י (כ"ב ס, א) כתבו להדיא שמחנה ישראל לא היה רה"ר, אלא כחצר השוחפין דמי, דלא היה רה"ר אלא במחנה לריה, עיי"ש (וע"ע במשכנות יעקב).

מאינשי לא ידעו מבירור זה, ויאמרו דמותר לעשות תיקוני עירובין דצורת הפתח כרה"ר גמור. וכתב שהוא כעין הגזרה שחששו חכמים ולא עשו עירוב בירושלים, עיי"ש.

אמנם לכאורה הראיה שהביא קצת קשה, דילמא רק במקום מסוים זה ידעו חכמים שלא תיקנו עירובי חצירות מאיזה טעם שיהיה (עיי' הפארת ישראל על המשניות עירובין פ"י מ"ט). ועיי' תוס' (פסחים טו, א ד"ה תוחב) שמפורש שלמעשה היו מערבין בירושלים והיה מותר בה הטלטול (לפני שנפרצו פרצות בחומות ירושלים). ועוד, אי נימא שיש לגזור בברוקלין בזמן הזה כמו ירושלים של זמן המקדש, א"כ נימא שאסור לעשות בברוקלין עירוב חצירות, כי גם זה לא עשו בירושלים, כמבואר בש"ס שם דמיירי בעיקר לענין לעשות עירוב החצרות.

מכל הנ"ל יוצא להלכה, שאיני רואה חיוב לרדך בבארא פארק חומרות יתירות על מה שנהוג בשאר עיירות שיש בהן ס' רבוא, כגון ירושלים עיה"ק שיש בה ס' רבוא ועשו בה צוה"פ, והיא עיר אשר גדולי התורה דרים בה, ולא שמעתי מעולם שיש אוסרים לאחרים, וכדינם כן דיננו [והצרכתי להאריך הרבה בתורתו של הגאון פוסק הדור בעל אגרות משה, מפני שדעתו הגדולה היא היחידה שיש להחמיר בבארא פארק יותר משאר עיירות הגדולות שיש בהן ס' רבוא].

- ד -

וזאת לדעת, שכל מה שבררנו בעה"ת עד כה, הוא רק בעיקר הדברים, היינו בשורש השאלה מתחילתה, אם הרחובות של בארא פארק, אשר בהם ניתקן העירוב, נחשבים כרה"ר מה"ת. ונשארו עוד הרבה ענינים נוספים הנוגעים בזה, אשר יש לבררם עד מקום שידנו מגעת. והזירזו אינו מועיל, והלואי שלא יקלקל ח"ו. אך, כיון שהצד השווה שבהם הוא שהמה דיונים בהיתרים, הן מצד דינים ותנאים נוספים ברשות הרבים, כגון מה דבעינן מפולשים או מכוונים משער לשער, והן מצד שאפילו אם מתקיימים כל תנאי רה"ר, אם יש כאן מחיצות, או מחמת הכתים או מחמת מחיצות אחרות, וגם בענין רה"ר דבעי דלתות כו', על כן קובעים דברים הללו ברכה בפני עצמה, כי הם נכללים בעצם השאלה. ובעה"ת אשתדל להוסיף על הראשונים כפי כחי בס"ד.

ולסיום הדברים, באתי לעורר על מה ששמעתי שיש אנשים שמנבאים שעתיד העירוב לפרוץ את חומות הצניעות ח"ו. לדעתי הם דברים שאסור לשומעם וכל שכן לאומרם. כי הם דברים נגד תקנת חז"ל. ואינו דומה למי שדעתו לאיסור, הן מצד שדן כאן דין רה"ר מה"ת, הן משאר חומרא הנראית לו עפ"י דין. וא"כ א"א להאמין כלל שיצאו דברים בנוסח זה מפה קדוש שמסר נפשו להעמיד דברי חז"ל, ולא סותרם ח"ו. ורב א' טען ואמר לי שחז"ל שחקנו לעשות עירוב לא הכירו את אמריקה. ואמרתי לו שהם דברי כפירה ר"ל, ושכך אומרים הרפורמים מעולם. וכודאי שאם היה מי שחשש לתקלות או מכשולות, לא היתה כוונתו על פירצה בחומות הצניעות אלא לפירצה בעירוב ומהלכות עירובין, שלזה ודאי צריך זהירות יתירה, כי הוא דבר החמור ככל שאר ענינים החמורים של ההשגחה על המקואות והשחיטה כו' הצריכים זהירות גדולה. ופשוט ואצ"ל, שמחוייבים לחשוש שמא יתקלקל העירוב במשך הזמן, וזה מחייב לתקן מתחילה עירוב הנעשה באופן הטוב ביותר, ולהקים ועד לזה שיסייעו בכל הדרכים והאופנים המצויים בידנו. ואין עניות בציבור. אבל לחשוש שאר חששות שיצאו מן העירוב, אין להם מקום כלל. ואולי לכן אמרו חז"ל (שבח יד, ב) שבשעה שתקן שלמה עירובין יצתה בת קול ואמרה (משלי כג, טו) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, כי רק החכם רואה את

הנולד, ולא אחר. ואנן נאמנים עלינו דברי אבותינו ורבותינו הקדושים, שלא יצא שום מכשול ח"ו ע"י האמונה בדברי חז"ל ובדרכי הצדיקים מוסדי דור ודור, ועל כן פשוט שהדיון צריך להיות רק בדברי תורה ולא בדברים אחרים.

זאת ועוד, דבר פשוט הוא, שמה שכותב רבן של ישראל החתם סופר ז"ל (או"ח סי' צט) שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור שבת כהלכתו ולשמור ב"ב בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, הנה הוא שקול כנגד כל החששות כולם. ואיך נחשוש על העתיד בחששות הבדוים מן הלב, במקום שהחתם סופר מעיד, ומוכיח כן מהש"ס, שבלי עירוב אי אפשר לשמור שבת כבר עכשיו בהוה, מדי שבת בשבתו. ולדעת החוששים לרה"ר מה"ת, כל שכן שצריכים להזהר בשמירת שבת אלף פעמים ככה.

וכאן המקום להבהיר, שלנו יוצאי פולין וגאליציע, קבלה כידנו מאבותינו כמסורה וכתורה שבעל פה, שאנו סומכין בהלכות עירובין על הוראת שר התורה הכית אפרים ז"ל, שלחם מלחמתה של תורה להצדיק רבותינו הקדושים בעלי השו"ע ונושאי כליו אשר מפיהם אנו חיים, ואין זה רק בדיעבד (לומר ח"ו שהמנהג קיימת רק משום שאין לאחרים הכח למחות בנו), אלא אף לכתחילה, ואף למצוה לדעת אבוה"ק זי"ע. וכדאי להעתיק מה שנשאל זקני הקדוש רבן של ישראל הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע (ליקוטים והשמטות מה"ב סימן ג) מהרב המאה"ג אכד"ק חיראב יע"א, לאשר בזמן הזה רשות נתונה לכל אחד לעבור בכל עיר בלי מוחה, אם מחמת זה הרי כרה"ר שס' רבוא בוקעין בו, ולא מהני בהו צוה"פ, והשיב לו בלשון קדשו: "איני אוכל להאריך כפלפול כי תש כחי ואור עיני גם המה אין אתי כבראשונה, ורק זאת הנני לשאול, מה הרעש הזה ממה שמצא בספר חידושי הר"ן^{טו}, הלוא גם באו"ח במקומו (סי' שמה) בטו"ז מביאו, אע"פ כן, כל הפוסקים ראשונים ואחרונים וגם הרמ"א והברכי יוסף ובאלי רבה והפרי מגדים והשע"ת, כולם מביאים להתיר. ואין רצוני לחדש דבר שהוא נגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים כו', ואין בכחי להאריך כפלפול, וקצרתי, וד"ל, עכ"ל.

ויהי רצון שנזכה להרבות כבוד שמים, ולא להיתפש לרגשי נצחונות ח"ו, וכודאי שלא יהי חלק ח"ו לאף אחד מאנ"ש בשום מחלוקת או ויכוחים של הכל, בלתי בדברי תורה, וטוב לנו ולבנינו עד עולם.

שלמה הלוי ז"ל

^{טו} ונראה, שהר"ן שמצא הרב השואל, הכוונה לחי' הר"ן למס' שבת ו, ב [ובביאור הלכה (בסימן שמה) הביא דברי הר"ן אלו בשם הרא"ה להוכיח מזה שאף לדעת רש"י לא בעינן שיעברו ברה"ר ס' רבוא, ודלא כרעת השו"ע והפוסקים רבעינן שיעברו ס' רבוא ברה"ר בכל יום]. ולא קיבלה הגה"ק מצאנו זי"ע להלכה כלל.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

102* - 1 עמוד

**קריאת קודש של
יותר משלושים
גדולי ההוראה
ורבני קהילות
אודות
תיקון העירוב
בבארא פארק**

קריאת קודש

דעת תורה מהרבנים הגאונים המובהקים עמדי הוראה מנהיגי ומאורי ישראל שליט"א,
ומהרה"ג רבני בתי מדרשות אודות תיקון העירוב בשכונת בארא פארק יע"א

כ"ה

בהיות שנתייחד עירוב בארא פארק ע"י ועד רבנים מובהקים ועומדת תחת השגחת מורה הוראה מובהק הרב מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעלי ונעשית בחומרות והידורים, וכן יש וועד בעלי בתים חשובים נגידים ונשואי פנים העומדים בעזרה להוצאות שצריכים לתיקון העירוב ולמשגיח תמידי מדי שבוע בשבוע, ע"כ גם ידינו תכון עמדם לחזק ידי עושי מצוה, ומצוה רבה על כ"א לסייע במה שישכיל כדי להעמיד העירוב על תלה כנהוג בכל תפוצות ישראל.

וע"ז באו עשרים רבנים עה"ח בתודש מכת שנת תש"ס לפ"ק. הודות ומאו כבר הוסיפו גם מתחמתים מכתבים חשובים לחזק מצוה רבה זו ע"כ מודפסים כל שמות הרבנים התומכים והכותבים יחדיו

תה"צ מוה' שלום קרויס שליט"א
אב"ד אודוואי
(מכתב וחתומה)

תה"צ מוה' אמרים פישל הערשקאוויטש שליט"א
אב"ד האלין
(חתומה)

תה"צ מוה' יחזקאל ראמח שליט"א
אב"ד קארלסבורג
(מכתב)

תה"צ מוה' יוחנן סופר שליט"א
אב"ד קרלי
(מכתב)

תה"צ מוה' טובי' גאלדשטיין שליט"א
ראש הישיבה עמק הלכה
ע"י תלמידו הרה"ג מוה' בנימין רובין שותם בשלהותו ובניכחותו

תה"צ מוה' מנשה קליין שליט"א
אב"ד ור"מ אונגוואר
(חתומה)

תה"צ מוה' מנחם מענדל רובין שליט"א
אב"ד מוה'א
(מכתב)

תה"צ מוה' אהרן ווידער שליט"א
אב"ד לינו
(חתומה)

תה"צ מוה' יעקב יצחק ניימאן שליט"א
רב דק מחזיק הדת מאנטריאל
(מכתב)

תה"צ מוה' ישראל מנחם גרינוואלד שליט"א
אב"ד פאפא כ"פ
(מכתב וחתומה)

תה"צ מוה' חיים ישעי' קעניג שליט"א
אב"ד יאקע
(מכתב, חתומה)

תה"צ מוה' חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אב"ד ור"מ סערדאהעלי
(מכתב)

תה"צ מוה' גבריאל צינגער שליט"א
אב"ד דקל נטעי נבראל
(מכתב וחתומה)

תה"צ מוה' צבי חילפערן שליט"א
דומ"ץ דקה"י וויען כ"פ
(מכתב)

תה"צ מוה' שלום הכהן גר"מ שליט"א
דומ"ץ קהל מחזיק הדת בעלזא כ"פ
(מכתב)

תה"צ מוה' בן ציון יעקב הלוי וואונר שליט"א
רב דבר"ץ ובית הוראה 'שבט הלוי' מאנסי נ.נ.
(מכתב)

תה"צ מוה' שמואל שמעלקא לייפער שליט"א
ארמט"ר מחוסס ור"מ הורח חסד
(חתומה)

תה"צ מוה' בן ציון שטרנסקער שליט"א
דומ"ץ דק"ק גיטרא כ"פ
(מכתב)

תה"צ מוה' אשר אנשיל עקשטיין שליט"א
מ"ץ בבדמ"ד בעלזא 18 עותע
(מכתב)

תה"צ מוה' זלמן רוד ישעי' סופר שליט"א
רב דק"ק טרב סופר ערליוא
(חתומה)

תה"צ מוה' שלום מסח לאנגמאס שליט"א
מ"ץ בבדמ"ד בעלזא 50 סטריכ
(מכתב)

תה"צ מוה' יעקב ווידא שליט"א
דומ"ץ, ראש כולל הוראה למצוינים
(מכתב)

תה"צ מוה' יעקב קאפיל שווארץ שליט"א
ראש ישיבה אהלי יעקב בעמח"ס יקב אפרים
(מכתב)

תה"צ מוה' יוסף מאיר לייפער שליט"א
אב"ד מעמנשוואר
(חתומה)

תה"צ מוה' יחיאל יעקב הכהן פיללער שליט"א
אב"ד איינזשאט ורה"כ נועם אלימלך, ובית הנדב
(מכתב)

תה"צ מוה' רוד יצחק שיק שליט"א
רב דק"ק תפילה לדוד
(חתומה)

תה"צ מוה' חיים אלעזר ברוין שליט"א
אב"ד קהל שערי צדק
(חתומה)

תה"צ מוה' ישראל אברהם אלטור טויב שליט"א
אב"ד תולדות נפתלי
(חתומה)

תה"צ מוה' יצחק רוב הלוי יונגריין שליט"א
ארמט"ר מארליץ
(חתומה)

תה"צ מוה' יוסף מויסיג שליט"א
אב"ד בעלער
(חתומה)

תה"צ מוה' שלום יוסף האלפרין שליט"א
אב"ד בית שמואל ראמיטשלא
באמט"ר תה"צ מוה' אלחנן שליט"א
(חתומה)

תה"צ מוה' חיים מאיר י. ס. רובין שליט"א
ארמט"ר מראשניץ
(חתומה)

תה"צ מוה' משה חיים גאלר שליט"א
אב"ד קראלי
(חתומה)

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

101* - 1 עמוד

תחומי העירוב,

מפה,

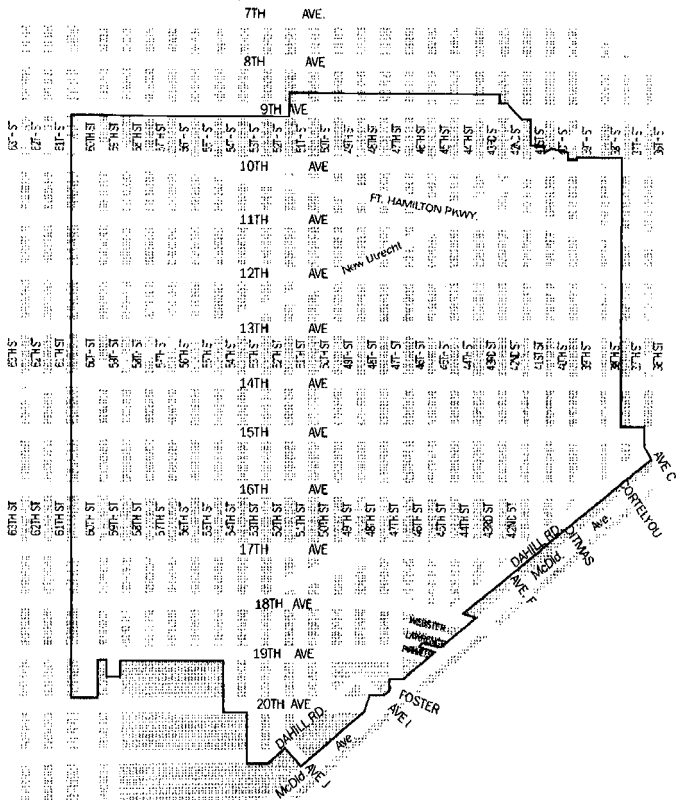
**MAP OF
THE ERUV**

שמחים לשמרו ולערב עירובו

ט"ו

בשמחה אנו מודיעים לקהל הקודש תושבי שכונתנו
בארא פארק
שהצלחנו בעזרהש"ת להשלים הקמת העירוב בשכונתנו

תחומי העירוב כפי המסומן

העירוב הוקם ברשות ובהסכמת מורי הוראות מובהקים,
רבני בתי מדרשות ומנהיגי הק"ק בשכונתנו בכתב ובעל פה
וחלקם נדפס בקובץ "דעת גדולי הרבנים על מצות עירוב" שנתפרסם.

העירוב עומד תחת השגחת
הגה"צ מוה"ד חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אב"ד דק"ק סערדאהעלי, ובי"ד המיוחד לעניני העירוב

FOR INFORMATION PLEASE CALL

ליתר פרטים אפשר להתקשר

(917) 293-ERUV (3788). Faxback (718) 438-7411

ERUV SOCIETY OF BORO PARK • 1419 44TH STREET • BROOKLYN, NY 11219

דע"ת
גדולי הרבנים שלום"א
על מצות עירוב
בשכונתנו בארא סארק יצ"ו

עש"ק פרשת וארא ר"ח שבט תש"ס לפ"ק

יחזקאל ראטה
אבדק"ק קארלסבורג
בארא פארק, ברוקלין, ניו יורק

ב"ה

היות שכבר נעשה תיקון העירוב פה בעירנו ב"פ יצ"ו, והוא עשוי בכל דקדוקי ההלכה באופן שעדיין לא נעשה פה, ועומד תחת פיקוח מעולה מורה הוראה מובהק הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד דסערדאהעלי, בצוותא עם בע"ב חשובים.

וכפי הבנתי, בכגון דא אין זה מנוגד כלל נגד דעת קדשו של מרן רבינו זצוק"ל, וגם אין בזה סתירה כלל לדעת הרבנים הקדמונים נוחי נפש ז"ל, שעד עתה לא הי' המדובר לעשותו באופן מעולה כזה, ובפרט שנתברר כי עירנו מוקף עם ג' מחיצות העשויין בידי אדם כדת וכהלכה, ובכן יכולין הכל לסמוך בהיתר מלמולו.

והשי"ת ישפוט וישכין שלום בקרב ישראל אמן, וע"ז באעה"ח ו' דיום תנוכה ורב חסד

הק' יחזקאל ראטה
אבדק"ק קארלסבורג

שלום קרויז

אבד"ק אודווארי

מח"ס דברי שלום ו"ח ושאר ספרים עה"ת וסוגיות
יו"ר בית הוראה דהתאחדות הרבנים

בס"ד יום ה' לסדר ולא שמעו אל משה וגו' תש"ם לפ"ק

שני"ך לכבוד אהובי נכדי היקר הרב המאוו"ג לממשלת התורה והיראה, צמ"ס קנקן חרש מלא ישן וכו' כש"ת
מו"ה ישראל אברהם אלטר טויב שליט"א הרב בביהמ"ד תולדות נפתלי בבארא פארק צ"ו

אחדשה"מ מאהבה ועזה, מה שאתה מתמה למה אני עומד בראש המתירים לעשות ולתקן עידוב בב"פ הלא כמה
רבנים אברכים הם נגר עשיית העידוב, באמת קשה בזה לכתוב תשובה ברודה כי במקום שיש ענין
נצחון והכוונה לא לשם שמים, בלא"ה לא יקבלו האמת, מ"מ שלא אהי' כהאי תנא דיליף ריקם לריקם לגמרי אכתוב
מה שיעלה במצודתי בענין זה והבוחר באמת יבחר.

הנת כל יסודות האוסרים תולים ברעת רבינו הקדוש מסאמאר צוק"ל כי אומרים כי דעת רבינו לפי דעתן היה נגר
עשיית העידוב. הרי יש עדים שדעת רבינו היה ג"כ שיעשו עידוב, וי"א שלא רצה עידוב, וקשה להכחיש מי
שיאנו רוצה להכיר האמת. אמנם זאת הכל מודים שדעת רבינו שלא לעשות עידוב היה היכא דלא יהי' השגחה
טובה ע"י רב מובהק, ואלמלי היה יודע שיהי' השגחה טובה ויעשו העידוב כדת וכדין ע"י ירא שמים וגדול בתורה,
בוראי גם הוא היה מסכים לעשות עידוב - וכן שמעתי בשם הגאון מוה"ר רפאל זלבער זצ"ל מח"ס מרפא לנפש, מה שאמר
לכנו הרה"ג שליט"א ראב"ד הריינים של התאחדות הרבנים, כי הוא היה רר באיסט וייט לפני הרבה שנים ורצה לעשות עידוב שב
ואמר לכ"ק אדמו"ר מסאמאר צוק"ל שרצה לעשות עידוב, ואמר לו רבינו הק', אם אתה תשגיח על העידוב או תוכל לעשותו. אבל
הרה"ג הנ"ל ז"ל לא רצה לקבל על עצמו השגחה תמיד, לכן לא עשה עידוב. הרי דע"י השגחה טובה גם רבינו הסכים לעשות עידוב -
א"כ לפי"ז בעת שנעשה העידוב כדת של תורה ע"י רבנים מובהקים תלמידי חכמים גדולים ובהשגחה יתירה, בוראי
ניחא לי' להאי צדיקא קדישא שיעשו עידוב להציל אלפים מישראל מחילול שבת קודש.

אמנם על עיקר טענת האוסרים כי ע"י עשיית עידוב אף שהוא כשר לכל הדעות מ"מ יצמח פריצות ותערובות
אנשים ונשים ברחובות העיר ויבטל הצניעות וכדומה לזה. הנה ע"י בהגהת הרא"ש עירובין (פ"ו) מצוה
גדולה לתקן עידוב, וע"י בהרא"ש בתשובה (כלל כ"א ס"ח) אודות הנדויו להרב אשר חלק על הגדולים שבדור הקדום
לעכב עשיית העידוב ושם נאמר מי שמחמיר גבי עידוב מכשיל הרבים בחילול שבת, וע"י בשו"ת אבני נזר המתעקש
ומונע מלהעמיד עידוב, הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, וזה שיטת רוב הגאונים מדור הקודם ומדורינו
עיי"ש.

וכן נפסק בש"ע או"ח הלכות עידוב, דפסק המחבר מצוה לעשות עידוב, והיחכן דשום אחד מהנושאי כלים על
הש"ע לא כתב על הלכה זו דמה שמצוה לעשות עידוב זהו דוקא אם לא יצא ממשול מהעידוב, כמו שהאברכים
חוששין שמא יצאו הרבה נשים בשוק וכדומה, או שמא יעשה משא ומתן כשבת. ומרלא כתבו על הלכה זו כלום,
מוכה ראין יכולים לברות מלבם איזה סברות כרסיות מה שלא חששו שום אחד מגדולי הפוסקים עד היום. ומאין
לקחו העזה מורי הוראות חדשים אברכים בסברתם החדשים לבוא לחלוק על כל הגדולים הקודמים שלא נזכר
בעשיית העידוב שום חשש כזה, ולחלוק על הראשונים והאחרונים כלי ראי' כלל וכלל ולבטל כל ההלכות ומסכתת
עירובין משום גזירות חדשות שכרו מלבם בסברות כרסיות.

ועי' בספר צפנת פענח מהגאון מראנאמשאו ז"ל שהוא היה מברר כל השאלות מרבני ראשונים, מ"מ כתב
בתשובה (פמח י"ג) לגדול אחד שרצה בסברתו לפסוק נגר הרמ"א, האיך רוצה לעקור הלכה קבועה בשו"ע.
ועי' בירושלמי (פ"א דגיטין, וצניעות פ"ו) דתלמיד שהורה שלא כרשות אף כהלכה, אינה הוראה גם כדעבר וכו'.
ומסיים דעכ"פ ח"ו לפסוק היפך מרבדי הרמ"א, אף דיש לנו כח להבריע בראיות ברורות ודוקא לרב גוברי עיי"ש.
ובנידון דידן הכי יש כח לאברכים שבמינו לבטל מצות עידוב במקום שכתבו הרא"ש ושאר ראשונים והשו"ע רמזוה
גדולה לעשות עידוב, היחכן בסברתם לחלוק ולבטל מצוה זו, אף להחמיר, הרי זה קולא שגורמים עי"ז לחילול שבת,
שהו איסור כרוך והגזירות שלהם הם רק בגדר ספק, בפרט שלא הזכירו בשו"ע וכו"כ.

ועי' בשו"ת באר משה (מ"ז סימן ע') שכתב ח"ל, ואני איני מסכים לאיסור מטעם גזירות הדרשות והלואי שנשמור את אשר נזכרו בשו"ע וכו', ועי' בשו"ת הרדב"ז החדשות (סי' קס"ג) דאין לחדש חומרות על ישראל, - עי' בס' תורת האשם פ"ת י"ד סי' קי"ו הרתנה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצונו שהחמירו חז"ל הוי כמו אפיקודנות ויצא דשכרו בהפסדו, עי' שד"ח כלל פ"ח, ועי' בס' שלחן מלכים ה"ל ציצית דהחושש לדעת יחיד הנזכר בש"ס, יש בו דעת מינות, וכ"ש בדבר שלא נזכר בשום מקום לחוש להאי גזירה דו"ק, ועי' בכ"מ שלא לגזור גזירות וחומרות אם לא נזכר בדברי רבותינו ו"ל, ועי' ביד מלאכי בכ"מ דאין להחמיר בדבר שכתוב בפירוש בשו"ע להתיד - והלואי שישמרו מה שמוטל עליהם, בפרט נגד השו"ע וכל הפוסקים לעשות עירוב להציל את ישראל מחילול שבת. ועי' בגמ' ביצה (דף ע"ז ס"ז) דמי שאינו מתקן עירוב, לקלקל הוא בא כמ"ש רש"י שם.

ועי' עירובין (דף ס"ח) איכא רבנן ואין עירוב בתמי', ועי' תשב"ץ (מ"ז ס"ז) זכות גדול למתקן עירוב. לכן אין לזוז מהשו"ע (סימן ע"ה וסימן ע"ו סעיף י"ג) דמצוה לחזור אחר עירוב. וידוע מ"ש בשם הבעש"ט זי"ע דעשיית עירוב מקרב הנאולה, וזה לא ניהא להם"ם וכת דילי' ורימו בקרא בזע"ם תצע"ד אר"ץ בנביחה עירוב מקוה. ויש עוד להאריך שהאוסרים ישונו בתשובה שלימה ולא יחמשו לבטל דברי הראשונים ח"ו. ואם רוצים לעשות נח"ד לרבינו זצ"ל יש כמה חומרות אשר החמיר רבינו זצ"ל בפירוש כמו בענין בגדי נשים וכדומה, שלא אינם חוששים, רק לבטל השו"ע במכרות כרסיות שלא נזכר בדברי הצדיקים. ובעל הוראה צריך מאוד להתבונן בהוראתו שלא יעשה שום דבר נגד הפוסקים דו"ק הישב. ויש עוד להאריך בזה, אבל די למודי הוראה ידאי שצ"ם לעורר על האמת.

כ"ד וקינד המסיים בקצירת האומר
הק' שלום קרויז
אבד"ק אודווארי

לאחר כתבי זאת, שלח לי רב גדול אחד מן המתירים, מכתב מרב גאון ישיב צדיק אמיתי שליט"א שנכתב ע"י בנו הרב שליט"א לאיסור, ונפלאתי מאוד, כי בשנת תשמ"א היה אסיפה בהתאחדות, והרעיש הגה"צ מפאפא זצ"ל לעשות עירוב, וכל הרבנים שהיו שם יותר מששים רבנים גדולים, ואף אחד מהם לא יצא נגד עשיית העירוב, רק הרה"ג ר' משה ביק זצ"ל שצעק בקול ואמר בי ר' משה פיינשטיין זצ"ל פסק נגד העירוב, ואמר שאם יעשו עירוב אזי הוא יצא מן ההתאחדות. ומחמת שלא רצו לעשות פירוד בהתאחדות פסקו מלדבר מענין עשיית העירוב.

יוחנן בתגרמ"ט זצ"ל סופר
 אב"ד ור"ט דק"ק ערלוי יצ"ו
 ראש ישיבת אהל שמעון
 בעיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד ירושלים ת"ו יום ה' ונש תש"ס

לבני יקירי תרכ הנאון המפורסם
 מו"ה זלמן דוד ישעי' סופר שליט"א
 רב דקהלת כתב סופר בורו פארק – ברוקלין יע"א

אחדות"ה – אודות שאלתך בשמך ובשם התלמידים היקרים שבעירכם מה דעתי העני' אודות
 העירוב שבעירכם.

הנה כבר תורה זקן ק"ז מן התת"ס זצ"ל בשו"ת הת"ס האו"ח סי' צ"ט שמוטל עלינו החיוב לדאוג
 להציל ולשמור על נשים וקטנים וכו' שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק בהוצאת דברים קטנים כגון
 מספחה, מפתח רידתם וכו', לכן ראוי וחייב לתקן עירוב המתיר המלטול וכסיום תשובתו ציוה על
 השואל שישתדל בכל עוז לתקן עירוב לבני קהילתו, ועיי"ש בדברות קדשו.

והיות וכפי הודעתך הנה"צ מו"ה פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד האליץ והנה"צ מו"ה חיים
 יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעל שהם גדולי תורה מפורסמים ומורי הוראה מובהקים, עומדים
 על משמרת הקודש בתיקון העירוב על צד היותר טוב בכל פרטיה ודקדוקיה, בודאי יש לסמוך עליהם
 בלי שום פקפק כנלע"ד.

כ"ז כתבתי כנ"ל עבור התלמידים היקרים הסרים למשמעתי.

כ"ד אבך הנאמן דושת"ה כאהבה
 חק' יוחנן בתגרמ"ט זצ"ל סופר

מכתב עוז

מאת הרב הנח"צ מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אבד"ק ור"ם סערדאחעלי

בענין הפיקוח ונחיצות העירוב בשכונתינו

בעזרת חשם יתברך

הנני להודיע בשער בת רבים לכל שכנינו, שהעירוב הנעשה פה מבינות משכונתינו, נעשה בפיקוחינו והשנחתינו יחד עם ב"ר רבנים נאונים וצדיקים בעלי הוראה מוכתקים שליט"א (אשר מחמת סיבה ידועה א"א לפרט שמותם לעת עתה). ובהסכמת שאר רבני תושבי מקום העירוב, וחרבה רבנים תושבי עירנו יצ"ו - וכן נתמנה מאתנו משגיח תמידי שיפקח על העירוב תמידים כסדרן.

והגם שחל"ת מעולם לא נודקתי לשום השגחה ותחימה והסכמה והמלצה (חוץ מההכרח של רב על בני קהלתו), עכ"ז לגדול יקר ערך חשיבות מצוה רבה דעירובין שמסרו נפשם עלה כל רבותינו נודוי נפש ז"ל זיעוב"י, ועשו כל מיני מצדקי והשתדלות שיהי' עירוב בכל עיר ועיר גדול וקטן בכל תפוצות ישראל ולא חששו לשום טעם וסיבה למנעו, ושמחו בה כמותא שלל רב, וכמו שאנו אומרים שמחים לשמרו ולערב עירובו, ועי' ס' אגרות לחס שלמה לוקי הגה"ק משאלמי ז"ל הי"ד מכחנ ע"ט (משנת מר"ג, לאחר שכבר הי' שם אב"ד ל"ג שנים) ח"ל, עלמה נדעו בעו"ה לתקן עירוב פה נקלה לנו בהולאה רבה ונקיטוי מאד, ועלה ברעיוני כי הכונה בעירוב כהנ האר"ל שהוא להמתיק הדין ע"צ רי"ז כו ועם העירוב נשפע מ"יג מדום של רממים עכ"ל"ה].

כי הוא מצוה מרכזי סופרים כמ"ש רבינו התת"ם ס' צ"ט, ונדר וסייג ושמירה שלא להכשל בחילול ש"ק בידועים ובלא ידעים אלפי פעמים בשנה, (ויש דברים הנפוצים אצל כלל בני"א ואין היחוס מבורר בשו"ע, כגון כל שמיטה באונים ובתי עינים, מוך ותכשיטי נשים ותכשיטי מפתחות, ומטפות אף ופליט קטן מהשיעור, כפתורים מיוחדים ושאר נפילין לבגדים, שיודי מאכל בפה, יציאה לחוץ עם מים בשערות אורז המבילה וכיו"ב, וכ"ש ענינים הברורים רבאים מסמן לזמן באנשים מיוחדים, כמו לצורך הצלה חולים, ואנשים נכים ומקלוחיהם או בכסא גלגלים, ותרופות שנושאים החולים, ולצורך חולים השוכבים בבית"ח ומשמשיהם ומאכליהם, ולצורך בריח מילה בשב"ק, וכן הנצרכים לשאלת חכם וכיו"ב).

וכברואר בסה"ק גדול בה השפעת מצוה זו לקדש המקום שבו נעשה (מנ"ש רמ"ז כסס האר"י הק' בשער האמנות פי' נעלה, ובהקדמת פתחא זוטא כסס פי' אר"י, וכסרים נים להק' נלקוטים ד"ה מנעו הרה"ק, כסס הנעש"ע הק' פירוש הפסוק "בעינים חשוד ארץ" [תנאק ג'] "וע"ס' ר"ח זכיה עירובין מןחולות, שעי' דברים אלו מנעו והמיסד הארץ, עכ"ל ועי' בהסכמת זקני הרה"ק הג"ל על ס' גדולה רבני ישראל נעש"ע, ... מאמר זה מהנעש"ע שג' דברים אלו הם החשיבים והחולשים מאד שצריך לשראל, והיו שחטה כשרה משר"צ יר"ש, ושיהי' עירובין בעיר, ותקיה כשרה, ועי"ז לעד ויקומם הארץ, והי

לרצו כפי שזכרנו ונגש הסך היצר אל העם ואמר אליהם שנגע תרחל כי וכמו כפי ויל אפי אן כנס וסת אלא ק"ש נלמד
 מדלי אהם שיטעו אהם, עי כפטיה מיצ ע"ה לטון חיל כנס רכבי, והי"י שיטה נגסן אה, ויל דנרנו נגסנו הן אפי
 אן כנס אלא וסת קריאל 'שנ"ע' - נטריקן שחטיה נקוה עירובין כדלי אהם שיטעו אהם עכ"ה).

ובצירוף גדול המכשלה שיש בעו"ה ע"י שופרין לעשות צוה"פ כל יחיד בינו לבין שכניו בלי הוראת
 חכם, שהרבה מהם פסולים לגמרי - ע"כ יצאתי חרץ לגרדי ונעניתי להפצרת העסקנים החשובים בני
 תורה ויראי אלקים הי"ו העוסקים במצוה זו בפירור הונם ומאדם חמנם, לחוקם ולסעדם כראוי וכנכון
 לכבוד שמו ית'.

ובכלל ענין חיקון עירובין פה, ידוע לכל שהי' בזה קצת חילוקי דיעות, שהרבה רבנים גאו"צ הסכימו
 לעשות עירוב בכל העיר, ובתוכם כ"ק אמו"ר הגה"צ מסאמבאמהעלי זלה"ה שהי' בעל הוראה מובהק
 מדורו הישן, ואף אמנם שהי' רבנים גאו"צ מאותם שאנו סמוכים על הוראתם, שלא רצו לעשות עירוב,
 (מטעם הידוע להם שלא גילו לנו בכתב), וראינו ושמענו דיעות חלוקות הנראים כסותרים, וכ"א אומר בזה
 הסבר כרצונו זה בבה וזה בבה, ונראה פשוט שלא מחמת שהחזיקו בה לאיסור מצד הרין, אלא שלפי
 המקום והזמן והמצב באותן השנים עדיין לא הי' שעת הכושר לכך לעשותו כתיקונו - אמנם כהיום
 שנתחברו בעלי הוראה יחד עם עסקנים מסורים וסדרנו עירוב מתוקן כהוגן (וממילא כבר יש פה עשרות
 עירובין בכל פינה ופינה וכל רב וחברה לעצמה) יכול כל גפש היפה לסמוך עלה בעין כל העירובין שנעשו לפנינו
 מקדמת דנא בכל ערי ישראל. (והנהגים ע"פ הוראת ועצת חכמים להחמיד שלא למלשל בעירוב הנהג בעיירות
 גדולות או קטנות כמענוות הקין וכיו"ב, ימשיכו לנהג כמנהגם וחבא עליהם ברכת טוב).

ועתה אחי ורעי שמחו בד' ועננו את השבת קודש בלי שום מניעה ומכשול, מנוחת
 שלום ושלחה והשקט ובטח, אין פריץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, כי חדות
 ד' היא מעוזכם, ויכולה היא שתרחם שננצל מכל עקתין בישינ, ואל תוך בתיכם
 להניח ברכה, ונזכה בזכותה להנאל בנאולה שלימה כב"א.

הכ"ד ועידא דמן חבריא הבעה"ח היום יום עשיק לסדר למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו רך ד', י"ט מרחשון שנת
 השב"ח מאה"ד לפ"ק.

הק' חיים יהודה כ"ץ
 אב"ד ור"מ דק"ק ערת סעודאהעלי

יעקב יצחק ניימאן
רב דביהמד"ר
חסידי בעלזא ומחזיקי הדת
מאנטריאל יע"א, קנדה

כס"ד

כ' טבת תש"ס לפ"ק

שוכמ"ס אל כבוד ידידי הרה"ג המפורסם וכו'

קבלתי המכתב של כ"ח, והגם שאין אני מן הרבנים אשר מכתבי יכריע את הענין, הלא ידוע שכבוד ידידי הרב הגאון החסיד שבכהונה מו"ה חיים לייב כ"ץ שליט"א אבדק"ק סערדאהעלי הוא אחר מן המורי הוראות המובהקים אשר רבים סומכים עליו בשאלות גדולות ונחיצות והוראתו בקדושה, וגם כ"ק מו"ר בעל ויחי יוסף מפאפא זצ"ל שהי' אחר מן גדולי הדור סמך עליו ידיו, והרבה יראים ושלמים פונים אליו בשאלות גדולות.

הנה מחשבותיו של כ"ק מו"ר בעל ויען יוסף זצ"ל רואים שהלך בשימת מרן הח"ס ועודד את הפונים אליו בעשיית חיקון עירובין גם במדינתנו, והוסיף שיהא בית דין קבוע שמקבל על עצמו את השגחת העירוב שח"ו לא יבואו לידי מכשול.

ועוד בזכרוני כאשר זכתי ללמוד אצל כ"ק מו"ר ויגד יעקב זי"ע שראינו שנסע בעגלה כסביבות העיר לראות האם הכל בסדר ולפעמים נסע הדיין או הרב מקהילה אחרת וכן הרבה פעמים שלח את חתנו שהי' מורה הוראה מובהק.

ואודות מה שתוששים שקלי הרעת יעשו דברים שהם זילתא לקדושת הש"ק, הלא בלא"ה במדינות אלו צריכין הרבנים לדרוש ולהוכיח הרבה מפירצות שונות ואז יכללו בדבריהם להניד גודל קדושת שב"ק ושאר ענינים ובעה"י ולמזכירם ינעם ועליהם תבא ברכת טוב.

לפענ"ד הי' דבר טוב להודיע שמי שרצתה להתמיר על עצמו רשאי ואינו נקרא ת"ו אינו מודה בעירוב, וכן ראיתי את כ"ק מו"ר בעל ויגד יעקב זי"ע שאף שהוא בעצמו השגית עליו גחן את תפציו ליד בחור המשמשו (מטפחת אף, מאביק פישקא ושעון). וכן שמעתי מחלמידי הארמו"ר בעל קרן לדוד זצ"ל כאשר עשה העירוב בסאממאר בשבת ראשונה נשא בעצמו חומש לבית המדרש ושוב לא הציא בשבת. ואני מקוה שמודעה כזאת ישקיף הרוחות והקולות יתלון.

ויעזור השי"ת שיקיים תלמידי חכמים מרבים שלום ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום.

ידידו דושה"ט

בברכת כל טוב כל הימים

יעקב יצחק ניימאן

נא לממור פר"ש וברכת הדיוט מעומקא דליבא לכבוד ידידי הרב הגאון מסערדאהעלי שליט"א והקב"ה יעזור שיזכה ויצליח במעשיו מחוך נתח והרבה דקדושה.

מנחם מענדל רובין
באאמ"ו תה"ק זצ"ל"ה הי"ד
בעה"ט שו"ת חבצלת ישורין עדה"שע

שיל"ה

יום ד' לסדר ויקרא בהם שמי חש"ם לפ"ק ברזקלין יצ"ו

כיהודה תעוד הנגז מצטרף בהם לב אל פסק הלכה של הרה"ג והארמור"ם שליט"א שהמצוה לחקן עירוב בעיר חלה גם על שכונת ברזקלין יצ"ו, כ"ז שנעשה באחריות, ע"ד אנ"ש, וע"י רבנים בעלי סמכא. עוד בתשמ"ה כפ' זאת עשו וחיו" כתבתי לחוק עושי עירוב בשכונת וויליאמסבורג יצ"ו – והעתקתי המקורות לכ"ז במאמר מיוחד בפרטת. - כמובן ביד כל אחד לקבל העתקה מהמאמר.

תמצית הדברים:

א. הלכה קבועה בש"ס ושר"ע שמוטל על הת"ח והרבנים לחקן עירוב בעיר – מסורת רבוה"ק ומנהג אבוה"ק להתאמץ לעשות למעשה עירובין בעיירות קטנות וגדולות בכל בהם, כ"ז שאין שם רה"ר דאורייתא.

ב. בהמאמר נתברר בראיות מוסדות שאין לברזקלין רק דין סמלית כמו העיירות הגדולות באיראפע, ירושלים עיר"ק, וכו'. כן פסק מרן דודי תה"ק ממאמרו זצ"ל"ה, והסכים לה באחרונה הנאון רמ"פ בעל אג"מ זצ"ל.

ג. מפורש בש"ס ופוסקים שע"י העירוב מצילין בש"ק רבבות ממכשולים ותקלות, וכן עושים גמילת חסד רב העוד עבוד זקנים, חולאים ר"ל מפלא ונשיא- והצבור בכלל. כמבואר ממקורות נאמנים במאמר הנ"ל.

ד. שיטת מרן דודי תה"ק זצ"ל"ה הי' תמיד להשתדל לעשות עירוב המקובל מהיי"ל וכשיטתו המוחלטת של החת"ם ותלמידיו. לא נודע לי הטעם למה אמר באחרונה הרה"ג שליט"א שלא יעשו עירוב כאן, ובהמאמר הנ"ל בירדתי ששיטתו אינה ברורה, ובמה אני דלא נייח ליה בנ"ע מדומים שישחמשו עם שמו תגדל לכבול עירובין כאן.

ה. שיטת האר"י והרה"ו, שיטת הבעש"ט ותלמידיו להתאמץ בכל חוקף לחקן עירובין – וכתבו שיש בזה גם צד מגולה, לעורר רחמים ולכבול רינים, עירוב"ב ע"כ נימ' חסד, רי"ו נימ' גבורה, עירוב אותיות עירוב"ר – ואפשר להוסיף דיות ועירוב גימטריא רפ"ח – רומא חולי עמו ישראל, כיה"ד.

ו. הנגז פניה בכל לשון של בקשה לזהר על כבוד הרבנות וכבוד הרבנים בעיני הקהל נא ונא האספון! יציאו שני הצדדים ביהר קול קורא לכתוב כ"א את שיטתו ולחתום ביהר ותתקיים עי"ו העשה רבבוד התורה!

ז. שמעתי מאמ"ו תה"ק זצ"ל"ה הי"ד לדייק בהא דאיתא בירושלמי המתחיל במצוה אומרים לו נמור, ומרו פ"י ל' אומרים לו? ובתנחומא איתא נמור. ופירש שעפ"י הלכה יש רשות להבוע מן המתחיל שתמור, ואולי נכלל בלשון זה שחיבין לסייע לו לנמור – וכמכתב זה אני מקיים בע"ה תרווייהו.

ומעומק לב את המסייעים למצות עירוב ישלם ה' פעלם ותהא משבורתם שלימה, ה' יברך את עמו בשלום.

למען האמת בהלכה
 הק' מנחם מענדל רובין
 באאמ"ו תה"ק זצ"ל"ה הי"ד

חיים ישעי' קעניג

אב"ד ור"מ דקהל חשק שלמה רייאקע
בעמח"ס שו"ת חקי חיים ה"ח

ב"ה

(קמץ מתוך תשובה שנכתב ללאנדאן)

בנידן תיקון עירובין בבורו פארק ע"י צורת הפתח להתיר המלמול אשר היתרו הוא מורוח כמו שנהג כבר מדרות הקדמונים ואנן שליחותיהו דקדמאי עברינן, - כידרתי כבר צידי הדיתר עוד לפני י"ט שנים ושמוטל על חכמי רמתא לתקן עירובין כמבואר בארוכה בשו"ת חתם סופר האו"ח סימן צ"ט עיי"ש, ומי לא יפתח מלשונו הק' שהקולר תלוי בצווארי חכמי העיר ע"י שא"א שמישהו לא יכשל באיסור התצאה בשבת. תשובתי גרפסה בספרי חקי חיים האו"ח ח"א סימן נ"ד - ותדרשנו משם שקשה עלי לכפלו, וגם בלתי זה כבר נתפרסם בעת בראש כל חצות יסודות חוקים ע"י רבנים מובהקים גדולי הוראה להתיר המלמול בעידנו בלי שום חשש ומקפוק - אלא שבספרי בתשובה הג"ל המסתי, כי למעשה חושש אני משום שתקין עירובין עלול הוא שיוצמח מזה מחלוקת, ושוא"ת עדיף -

אכן כיון שנשתנה המצב ע"י המגורים עצמן, שהתחילו לעשות לצורך עצמן צוה"פ סביב בתיהם כמבוארותיהם - והעם נמשכו אחריהם - ונעשו פה בבורו פארק וכן בשאר שכונות צוה"פ לעשרות, ע"כ אין עת לחשות ולעבוד ע"י כשתיקה - כי הרבה נעשו בפסול גמור מתחת חסרון ידיעה - וגם הרבה נכשלו בהתצאה חוץ לעירוב כי לא ידעו איה כלות העירוב - לכן פשיטא שעדיף יותר לעשות תיקון ציבורי ע"י בית דין חכמי תורה ובהשגחתם להסיר ממשול מדרך עמי - ולקיים ולחזק תקנת שלמה המלך ע"ה להתיר המלמול בכל העיר ע"י צוה"פ -

ובעת נתעוררתי, כי צוה"פ הוא תיקון גדול גם "עבור יו"ט" - כי העם רובא דרובם אינם מבחינין בין התצאה שיש בו צורך ובין התצאה שלא לצורך, כי פשוט אצלם שלגבי יו"ט לא שייך איסור התצאה - ועיני ראו ולא זר, ואף האברכים שלנו נושאים שלא לצורך כלל - בלי להשים על לבם שנכשלים באיסור התצאה -

איתא כמותד קמן דף ה' ע"א, אמר ר' שמעון בן פוי רמו לציון קברות מן התורה מנין וכו', אביי אמר מהכא ולפני עוד לא תתן מכשול - פירשי' כלומר עשו דבר על הטומאה שלא יהיו נכשלים בה נושאי תרומה וטהרות - כלומר שמוטל על הבי"ד לציון הקברות ובאם לאו, דהיינו שהם בשוא"ת, הרי הם נותנים מכשול על נושאי התרומה - והדברים תמוהים, אי המקום ככל התורה כולה שבשוא"ת יהיו עוברים על לפני עוד לא תתן מכשול - ועב"ח דציבור שאני, דמכשול רבים הוא חמירי - ודן ק"ו, מה התם שאין הכל נושאי תרומה, אמרו שאי תיקון של בי"ד הוא בכלל לפני עוד, וגם המכשול הוא באיסור שימור שהוא לאו שהרי לא יאכלנו כטומאתו, כדמשמע התם בש"ס שחששו רק שלא נמא התרומה עיי"ש - ק"ו הכא שאיסור מלמול נוגע לכל ישראל, אנשים נשים וסוף, וגם הוא שגת כרת ומקילה שמוטל על חכמי התורה לעשות תיקון ולפענח המכשול ודו"ק -

ואין לנו להתחכם על חכמת שלמה, אלא לילך בעקבי הצאן כאשר נתנו דורות הראשונים, ואף בעיירות ובכרכים הכי גדולים - עיין גליוני הש"ס יבמות ק"ב ע"א ד"ה אם יבא אלי' ויאמר וכו' - כי מנתג העם הוא כרכים לגבי יחיד, ע"כ אם יבא אלי' ויאמר אין חולצין בסנדל, אין שומעין לו, שכבר נתנו העם וכו' וכתוב אחרי רבים להטות, והולכין אחרי שנהגו העם - לשון ספר ישיר לבב בית שני חרד שני פרק ה' - ואין זו אומרת שאנו גוזרין למלטל בתוך בדיקת העירוב, אלא החדול יחדל ויקבל שכר על הפרשה, ואנו נקבל שכר על הדישה - אלו ואלו זכו לקבל שכר שבת מגברי מרומים בנחלה בלי מצרים.

כ"ג חשון חש"ס לפ"ק חיים ישעי' קעניג

ישראל מנחם גרינוואלד

הנדק"ק קהלת יוסף פאפא ז"ל

נס"ד

שלום וכט"ם אל מע"כ ידידי הרב הגה"צ מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אבר"ק ור"מ סערדאהעלי

אחדשכ"ת, הגני בזה למלאות בקשתו לבוא בכתובים ע"ד העידוב שנתקן פה בשכונתנו ב"פ יצ"ו.

האמת, מה לי לכתוב בדבר שכ"ק אבא מארי זצ"ל כבר האריך בתשו' ויען יוסף סי' קצ"ה לחוק ענין תיקון עירובין, וכתב דאף שהיו מן הגדולים שלא היו מהדרין לעשותו כדי שלא להכניס עצמם בין מחלוקת הפוסקים, עכ"ו אנתנו ראינו לרבותינו זצ"ל שהיו משתדלין לעשות תיקון עירובין כדי להציל ההמון ממכשול כיון שראו רבותינו שנכשלין באיסור התצאה בשבת, ועיין שם מש"כ על כן לא הבנתי מעם הרבנים שרוצין למנוע דבר זה בעיר ניו יארק ממעם שיוכל לגרום קלקול וחלול וקלות, הלא ראינו לרבותינו זצ"ל שלא היו חוששין לזה.

וממשיך אבא מארי זצ"ל שם בתשו', ע"ד החילוק שיש בין עיירות שכאיראפא לעיר זה, דשם ה"י בכל עיר רב או בי"ד קבוע וכו', אבל כאן בניו יארק דאין כאן בי"ד קבוע, אם יארע איזה שינוי יש לחוש דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא, אבל אם יכולין להמציא ג' רבנים יראים ומובהקים הבקאים בה"ל עירובין ומקבלין על עצמם ההשגחה וההכרזה בכל בתי כנסיות של מחוז זה אם יצטרך, איננו רואה מעם למנוע מלעשות העירובין וכו', ואנשי מעשה ממילה יבינו דיש מקום להחמיר למי שאינו נחוץ לכך, כיון שאין הדתיר אליבא דכו"ע. [זה כתב על מאנהעטן שהי' מבוסס על כמה וכמה קולות].

ועיי"ש ובעוד כמה תשו' שאאמו"ר זצ"ל מאריך לבאר דאין לנו כאן רשות הרבים דאורייתא כלל. [ובפרט כאן בשכונתנו, לאור שנתברר דאיכא ג' מחיצות שנעשו בידי אדם].

ומ"ש שם, שדבריו להלכה ולא למעשה, הדבר פשוט שכתב כן מרוב ענותנותו, כי לא רצה לסמוך רק ע"ע לחוד בענין העידוב כמאנהעטען, אבל מעולם לא זו מלחוק ולעודד את הפונים אליו בענין עשיית ותיקון עירובין גם כאן במדינתנו.

ומידי דברי בו, וזכר אוכזר כמה השתוקק אאמו"ר זצוק"ל ע"ד תיקון עירובין, ומרגלא בפומי' שדודו ורבו הגה"ק בעל קרן לדוד זצוק"ל מיד בשבתו על כמה הרבנות בק"ק סאממאר, דבר ראשון שעסק בו היה תיקון העירובין, וע"כ חיזק אאמו"ר זצ"ל עשיית העירובין בשכונות החרדיות בברוקלין, ובסוף ימיו השתדל בעצמו בעשיית העירובין בויליאמסבורג, ושלא את אחי הגדול שליט"א לסובב לבדוק את העירובין, יחד עם הגה"צ מהאליין שליט"א ועוד רבנים חשובים, ועכשיו שנתקן צורת הפתחים סביב שכונתנו ע"י הדר"ג שליט"א יחד עם עוד רבנים מובהקים, בודאי שזה ה"י רצונו של כ"ק אבא מארי זצ"ל.

וע"כ הגני מצטרף כצידוסי דרבנן לחוק די עושי מצוה דרבים להציל רבים ממכשולי איסור התצאה כשוגג, ובזכות שמירת שבת קדש מכה לנאולה קרובה בב"א.

וע"ו באתי עה"ח יום ד' למדר שמות כ' שבת תש"ס לפ"ק

חק' ישראל מנחם גרינוואלד

קהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
בארא פארק יע"א

בס"ד, ח' טבת תש"ס לפ"ק

באנו בשורות אלו להבהיר דעתינו לכל אנ"ש בענין העירוב בעירנו בארא פארק יע"א.

הנה גודל מצות ותיקון עירובין ידוע ומפורסם לכל, איך הפליגו כל גדולי הפוסקים, וגדולי ומאורי ישראל שבכל דור ודור, ורבותינו הקדושים צדיקי הדורות הבעש"ט הק' ותלמידיו ז"ע.

וז"ל החת"ס באר"ח סי' צ"ט "והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו" וכו' עכ"ל.

וגם כאן במדינתנו בדור שלפנינו, השתוקקו מאוד הרבה רבנים גאוני וצדיקים, לתקן עירובין, אלא שהיה התנגדות מכמה גדולים משני טעמים, הן מחשש רה"ר דאורייתא של ס' רבוא בוקעין בה בעירות גדולות, שנחלקו בה גדולי הדורות, ושנית מחשש שלא יהיה מי שישא בעול ובאחריות העירוב לפקח עליו כדבעי.

אמנם כעת נתעוררו כמה מזקני הרבנים גדולים בתורה ומובהקים בהוראה, לתקן עירוב בעירנו בארא פארק יע"א, ובצירוף כמה קהילות חשובות, ואנו נשאלים מאנ"ש כדת מה לעשות, ומה דין העירוב.

ולאחר חקירה ודרישה בשורש הדין ובכמה טיחות לברר מציאות הדברים, נתברר לנו שכעת עירנו בארא פארק יע"א כבר מוקפת בג' מחיצות חזקות שנעשו בידי אדם, שאין עוד החשש של רה"ר דאורייתא, ובר מן דין יש עוד כמה טעמים להקל אשר אין כאן המקום להאריך, ובאופן זה הדבר ברור דאפשר להתיר הטלטול ע"י תיקון צורות הפתח.

ולכן הדבר פשוט שהעירוב הוא מהודר ומובחר מאוד יותר משאר עיירות ישראל אשר עשו בהם עירובין בלי פוצה פה.

אמנם בתנאי שיקימו "ועד העיר" קבוע מרבנים ובעלי בתים חשובים, כמו שהיה נהוג בכל קהילות ישראל, אשר הרבנים יהיו ממונים לפקח על כשרות העירוב בתמידות, ולמנות משגיחים קבועים שיבדקוהו כל ערב שבת, והבעלי בתים החשובים ישאו בעול הכספי וייסדו קופה מיוחדת להחזקת כל צרכיה בריות.

כ"ד הכ"ח לכבוד תיקון ומצות עירוב

נאום שלמה הכהן גראס

נאום שלום פסח לאנגסאם

נאום אשר אנשיל עקשטיין

צבי היילפערן דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ

בס"ד

על דבר העירוב הנעשה פה בארא פארק, אקדמות מילין, לבי עלי דוי אך מענין של מצוה נתגלגל ל"ע מחלוקת הכולל גם בזיון חלול תלמידי חכמים (וכבר אמרו חז"ל (שבת קי"ט) המבזה ת"ח אין רפואה למכתו) ואיסורים הללו של אותה דברים ולשה"ר וכי' לכו"ע הם מן העבירות החמורות מן התורה ואין שום דבר שיצדיק לעבוד עוונות פליליות האלו, אף לא גודל מצות עשיית עירוב ואף לא גודל מצות מחאה נגד העירוב. ולמהיר ולגודר שלומים תן.

ובעיקר היתר מלטול ע"י העירוב הנעשה פה, הנה מתחילה התנגדו כמה רבנים לעשייתו, אבל עכשיו שכבר נעשה, הדבר פשוט לענ"ד שיש לסמוך עליו, ובתנאי שיהיה בפקוח מורה הוראה מובהק, ולא גרע משאר עירובין הנהוגין בישראל מקדמת דנא, וארובה בכמה דברים עדיפא מנייהו, וכבר כתב הגאון בית מאיר (סי' שס"ד סו"ס ב') בענין עירוב ראסור להורות שום איסור לאחרים במה שנתנו ע"פ דעת הרבה מהראשונים והאחרונים, עכ"ד.

המפקקים בעירוב הנעשה פה מצד רה"ר דאורייתא, חוץ משאר הצדדים שיש להקל בזה, הלא הוגד לנו שכבר נתברר שבארא פארק מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשה בידי אדם בעומד מרובה על הפרץ, וככה"ג גם מן המחמירים מודים להקל כמ"ש בשו"ת אחיעזר ח"ד.

ומה שמפקקים מצד שיש אנשים שאינם מסכימים להעירוב וצווחין ואומרים שהם אינם רוצים בזכות פת העירוב וכוה אוסרים הם על שאר בני"א, הנה לא ידוע לן אם באמת ישנם אנשים כזה, ואם אמנם נמצאים כאלה, אין אנו יודעים לסוף דעתם מאיזה מדה באו לידי ק"י להכשיל (לפי דעתם) כל הממלטלים ע"י העירוב, ועכ"פ לדינא כבר דנו קדמאי בכעין זה בדין מי שאינו מודה בעירוב, ואחרון אחרון חביב ראינו תשובה בנידון דידן מהרה"ג אב"ד קארלסבורג שלי"מ א אשר הניף ידו בעים רוחו בכוחא דהיתירא.

ומה שמפקקים מצד שכבר יצא קול קורא מנאונים ברור שלפנינו לאסור העירוב, נראה שהם לא דנו על עירוב כזה כמו הנעשה היום עם כל דקדוקי וחומרי הלכה, נמצא שלא על חתיכה זו דנו הם, וככה"ג פשיטא שיכולים המורים לפסוק היום מה שצראה להו (כמ"ש רשב"א חולין ג"ד ע"ב ולהלכה ברמ"א י"ד רמ"ד סעי' ל"א), ומה עוד שעכשיו נתברר שהמקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשות ע"י אדם, ככה"ג אמרינן אי הוה שמיע להו הוה הדרו בהו (ע"י רמ"א חו"מ סי' כה ס"ם ד').

תבוא לדינא דמותר לטלטל ע"י העירוב הנעשה עכשיו, והחוששים לדעת רבם, ואומרים שאסרו הדבר למגדר מילחא, יחושו ויחמירו לעצמם.

הנה ידוע דעת המשג"ב (סי' שס"ב סק"ח) לנבי עירוב הנעשה ע"י צורת הפתח, רכל בעל נפש יחמיר לעצמו, אמנם יש לספק ברעתו כשיש עוד סניף להקל כגון בנידון דידן שמוקף מחיצות, אולי ככה"ג גם בעל נפש אין צריך להחמיר, אמנם ידוע שקשה מאד בעירוב לצאת כל הדיעות והחומרות של כל הפוסקים, (ונזכיר קצתם - אולי אינו מועיל ההיקף של ג' צדדים מה"ת כשיש בתוכו פירצה של א' אמות לדעת המשג"ב אופרות מה"ת, גם לדעת משכנ"י אול ל"י היתיר של החו"א דמחיצה של עומד מרובה מתעלת לרה"ר, גם דעת חרה"ג בעל דברי יציב שאותם שאינם מסכימים אוסרים לאחרים). ולכן ג"ל רבעל נפש דרצה להחמיר יש מקום לחומרתו וטוב לו שיחנה בפירוש שאינו מקבל עליו החומרה רק כלי גדר כדי שאם יצטרך בעתיד להקל לא יאז בהנהגתו חשש גדר.

והו מה שצראה לענ"ד. והרינו מוסר מודעה שכתבתי רק כדי להרכות כבוד שמים בקיום מצות הש"ת, ולכן כל מי שיהי' להדפיס בענין העירוב דברים שיש בתוכם איזה ולול אפילו קל נגד כל בן ישראל, הרינו אוסר לו להצטרף דברי אצל דבריו, כי כתבתי רק לכבוד שמים ולא להיפך ח"ו. והאמת השלום אהבו.

אור ליום ד' לסדר ויהי תש"ם

צבי היילפערן
דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ

בן ציון הכהן שמראמסער

דומ"ץ דק"ק נייטרא ב.ב.

בעוה"ת

למען אחי ורעי אדברה נא.

התמהמהתי ולא חשתי לבוא על החתום בענין העירוב שבשכונתנו, בארא פארק יצ"ו, כי מרע אחרן קאחינא, ומחובתנו להיות אוהב שלום ורודף שלום, על כן רדפתי ודפקתי על דלתי הרבנים הגאונים שליט"א העוסקים בענין העירוב, האוסרים והמתירים, שיבואו לידי איזה פשרה, לא פשרה כיצד לחוות דעתם בהלכה, כי בזה לא שייך פשרה, אלא באופנים אחרים, שאין כאן המקום לפרטם. אמנם לצערי, לעת עתה לא עלתה בידי, מ"מ לא אומר נואש, ועת לכל חפץ בעוה"ת.

ועל של עתה באתי, כי אם אמנם אני איני מהמפקחים על העירוב, וגם לא מועד הרבנים על העירוב, מ"מ באתי בשורות אלו להודיע לכל מאן דבעי למידע הדברים דלהלן:

הנה נידון העירוב דפה, מתחלק לשלשה סעיפים.

א' האם כשיש לשכונתנו צורת פתחים סביב סביב האם מותר למלטל בתוכה בשב"ק. - לענ"דנ שמותר למלטל בה, והארבתי בכיבוד השיטות בעוה"ת בשיעורי בהל' שבת בש"ק פ' וירא ופ' חיי שרה דהאי שתא, ולא עת האסף פה שורשי ההלכה מש"ס ופוסקים. עכ"פ נראה שמותר למלטל בה, וגם מצוה להיות אחיעור ולאחיסמך להרבנים החשובים העוסקים בה.

ב' האם יש השנחה מעולה על העירוב. - חקרתי ודרשתי היטב, והנה אמת נכון הדבר כי העירוב מכוסם על מדר השנחה מעולה מרבנים מובהקים שליט"א, והשנחה על זה עומד בדרנת ההשנחה שיש על שאר דברים קלים וחמורים שבעירנו.

ג' האם יש לחוש שע"י העירוב יתרכו ברחובות העיר גשמים וילדיהם ושיתהווה בזה פירצה בחומות הצניעות. - אמנם בהשקפה ראשונה היה נראה כי המענה נכונה, אבל נחבונן נא, למה לנו להתחכם יותר מחכמי הש"ס והשו"ע ורבנותינו הקדושים אשר הם המורים לנו דרך החיים מה לקרב ומה לרחק והם הם שחזרו ושנו שמצוה לעשות עירוב, כדי למנוע מחשש חילול שבת החמורה ולהרבות בעונג שבת, ואין זכר ואין רמו בדבריהם למנוע ממצוה זו מחמת חששות כאלו. ופוק חזי מש"כ קדוש זקני רשכבה"ג מרן חתם סופר זי"ע (בשורת האו"ח סי' צ"ט) וז"ל ראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן מבואותיהם בתיקונים צורת הפתח או שארי תיקונים כיוצא בו וכו' והוא מן השכל ומן המבואר להדיא בדברי חז"ל עכ"ל והאריך שם בדברים חוצבים בגודל המצוה ע"ש. ויש לנו לבטל דעתינו והרגשתנו לדעת רבותינו הקדושים אפ"י במקום שמחמת כוונה לשם שמים נראה לנו אחרת. ובוראי שמצוה הזאת לא תגרום שום מכשול, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע.

ברם להוי ידוע, כי ישנם רבנים גאונים שליט"א אשר דעתם כי אסור למלטל בעירוב זה, ממעמים ומעמים שונים, על כן דברי הג"ל, בהיתר ומצות עירוב, לא נאמר כלל וכלל לעדתייהם החשובות, ולכל הרגיל לשואלם בדבר ה' בכל עת ועונה, כי עליהם לשמוע לדעת תורה של רבם ומורם, ואין להם למלטל כלל ע"י עירוב זה, ולא יזונו ח"ו מדבריהם זיו כל שהוא. - וגם אותם המטלטלים כהוראת רבם, יזונו מאוד כבוד הרבנים האוסרים, בגון שלא להכנס לבתי מדרשם כשהוא נושא דבר במרהמיה וכן כל כיוצא בו. ולכן אבקש שלא ידפיסו שום דבר בשמי בענין העירוב אלא אם ידפיסו מכתב זה בשלימותו כי כבוד הרבנים הגאונים האוסרים יקר מאוד בעיני.

והנני כופל שכל מה שכתבתי לעיל בדבר היתר ומצות עירוב הוא רק לאותם החוסים בצלם של הרבנים הגאונים שליט"א המוכרים כן, ודברי הם רק בבחינת איש את רעהו יעוורו ולאחיו יאמר חוק. וה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום.

וע"ז באתי עה"ח ביום ה' לסדר וירא מנוחה כי טוב שנת תש"ס לפ"ק

בן ציון הכהן שמראמסער

גבריאל ציננער
רב דק"ק ומח"ס "נטעי גבריאל"
 ברוקלין, נ"י

בס"ד

יום שנכפל בו כי טוב לסדר וזה זכרי לדר ודר (שמות) תש"ם לפ"ק

כיהודה ועוד לקרא הנני מצטרף בצירופא דרבנן לחזק ידי עושי מצוה לעשות תיקון עירובין בעירנו עיר ואם בישראל כארא פארק לקיים שליחותיהו דרבנן קמאי ששקדו על תקנת עירובין בכל עיר ועיר לתועלת הרבים.

וכן לימדנו כ"ק מו"ר מפאפא זצ"ל שיטת הח"ם ותלמידיו מאורי ישראל בכמה הזדמנויות להשתדל ולסייע לעשות עירובין גם פה באמערקע, כאשר גרפם בספרו כמה תשובות ומכתבים בענין זה, וכן שמעתי ממנו גם בע"פ כמה פעמים, והדבר ידוע בין תלמידיו ובאי ביתו.

וראינו שהיה אצלו עסק גדול וחשיבות עצומה בעשיית עירובין, גם במחנות הקיץ (קעמפ) בשנים הקודמות היה עוסק בה בכבודו ובעצמו, והיה מטפס ועולה מטפס ויורד ע"ג סולם ואילנות לעשותן כדת וכדין, וכן בשנותיו האחרונות היה בודק העירוב בכל ער"ש, וכשלא היה שם איזה שבועות וחזר לקעמפ, בין השאלות הראשונות ששאל, האם העירוב כתיקונו ומי האחראי.

והנה בחלק ההלכה אין כאן המקום להארץ, ותלי"ת יש תח"י חיבור גדול על הלכות עירובין בכל פרטיה ודקדוקיה, ושם מכואר באר היטב היתר המלפול לכתחלה ע"י העירוב דידן בבארא פארק.

אמנם בחלק ההשקפה, ראינו גדול החסרון הנרגש בזמננו, שדור הצעיר לא ידעו ולא יבינו גדול החשיבות והענין של תורת עירובין, שראו גדולי הדורות טובה גדולה לכלל ישראל לזכותם בשמירת ועונג שבת, ודלא כמו שחושבים כעת ההמון שעיקר העירוב הוא לענג תיי גשמיות והרווחה והערמה להיתר מלפול בשבת, אשר באמת אינו כן, כי העירוב נעשה להצלת ישראל מחילול שבת ולזכותם במצות עונג שבת בין לגדולים ובין לקטנים.

ומה שישנם כאלו החוששים שהעירוב יביא ת"ו לידי פריצות והוללות, דבר זו אין לו שחר ויסוד, והמעייין בספרי הפוסקים הדנים באריכות בתיקוני עירובין וגם בעשרות קונטרסים שיצאו לאור כמשך הדורות העוסקים בעניני עירובין לא נזכרו כלל חששות כאלו. ומה גם שמכואר בהארץ"ל ובעש"מ ותלמידיו הק' וי"ע שע"י מצות עירוב נחקרש המקום ומגרש הסמ"א, ולא שמענו מגדולי ישראל חששות כאלו.

ואכתוב איזה ענינים ממה שראיתי מן הנסיון במשך הזמנים אך שתיקון עירובין הוא לתועלת הרבים, ואלו דוגמאות בלכד:

א) מצוי שתינוק נחלה (או בחום גדול) וצריכין להביאו לרופא, ובמדינה זו שאין יכולין למצוא רופא שיבוא להבית, קורין מיד לחברה הצלה, לנסוע לביה"ת הקרוב, וצריך לחלל שבת בהליכתו ובחזרתו שא"א להשאיר בביה"ח, וע"י עירוב יכולין להוליך התינוק בעגלה לקבל עזרה (שבכ"פ יש ביה"ח מאימאנעדים בנבוליו) ואח"כ לחזור הביתה.

(ב) תינוק או חולה ההולך לביה"ח קודם השבת לקבל עזרה רפואית, וכאמצע השבת שולחים אותו בחזרה ואין נותנים לו מקום להשאר שם ומוכרח לחזור לביתו וא"א לילך ברגליו מחמת חליו, וצריך להוליכו עם כסא גלגלים.

(ג) ביולדת שמוכרחת ליסע בשבת לביה"ח ונוטלת חפציה, כי בביה"ח אין להם בגדים הראוי משום צניעות, ויש בזה איסור הוצאה או עכ"פ ריבוי בשיעורין.

(ד) לפני תצדדי הבתים הרבה בע"ב עושים צוה"פ כדי ללטל שם ואין יודעים לעשותן כדין ונכשלין בכל שבת באיסור הוצאה. וכן יש הרבה שאינן בקיאות בהל' עירובי חצרות ובפרט באפארטמענט בילדינגם.

(ה) שכיח הרבה פעמים כשעושיין שמחה בבית ואין המקום מספיק, שמניחים חפצים במקרר (פרידזשידער) של שכינו, ומביאים המאכלים ע"י עכו"ם, ויש בזה שאלה אי מותר (עי במי' ש"ז ס"ה ובנו"כ שם).

(ו) בפסח שחל בשבת וכדומה שנהוג שהולכים לבית ההורים לליל הסדרים עם כל המשפחה, ומוכרחים ללחץ שם, ויש בזה צער וביטול שמחת יו"ט כי אין להם מקום מנוחה, והדבר מפריע מאוד להורים והוקנים, ואילו הי' יכולים להחזיר לבתיהם אתר הסדר היה בודאי לכל אחד ואחד שמחת יו"ט בשלימות.

(ז) חולים ההולכים עם תרופות בכיסם. (ח) זקנים עם מקלות. (ט) בריללן קריאה שאינו עוזר להליכה.

(י) שכיח הרבה שנשים מוציאות מפתחות שאינם תכשיט גמור.

(יא) הוצאה ביו"ט שלא לצורך, ולכמה פוסקים הוא איסור דאורייתא.

(יב) שאילת שאלות נחוצות ממורי הוראה.

(יג) הבאת תרופה מבית מרקחת (דראג סטא"ר).

(יד) מאות מישראל שומרי שבת אך אין יודעין חומר איסור הוצאה בשבת (כגון יוצאי רוסיא וכדו'), וכל ישראל ערבין זה לזה.

הנה סימנא מילתא שבאותו תאריך שנגמר לטובה העירוב פה עירנו, ביום זה י"ב טבת כותב רבן של ישראל הח"ם בתשו' או"ח סי' צ"ט גודל החשיבות ותועלת בתיקון עירובין.

ויה"ר שבני הדדים בעיר הזאת יהיו שמחים לשמרו ולערב ערובו, ובזכות שמירת שבתות כהלכתו נזכה כלנו "יחד" במהרה לגאולת עולם, וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם כב"א.

החותם למען כבוד השבת קודש

נבריאאל צינגער

בן ציון יעקב הלוי ואזנר

רב דבר"ץ ובית הוראה "שבט הלוי"

דארה"ב, מאנסי נ"י.

תחת נשיאות הגאון מהר"ש הלוי ואזנר שליט"א אב"ד דז"מ ב"ב

בעזה"ת ד' לס' יורא מנוחה כי טוב י"ג מכת תש"ס לפ"ק

שלו' וכט"ם ורב ישע למע"כ הרה"ג

המפו' כש"ת כמהו"ר חיים לייב בן אבדק"ק סערדאהעלי שליט"א

ואתו עמו חבר ועד הרבנים הגאונים שליט"א, מקימי ומכשירי העירוב דבארא פארק

הנני בזה כיהודה ועוד לקרא, לחזק הני ברכי דרבנן, העוסקים בהקמת העירוב המהודר שבשכונתכם, ושמחתי כאומרים לי שהוא נעשה בהיקף רוב מחיצות, כמתכונת העירובין שהקמנו בשיקאנו - ודענוועד וכו', ואשר פרטותיהן ומעלותיהן, כבר נדפסו בשני תשובות, בשבט הלוי (חלק ח' סי' צ"ז - קע"ז) לא"א מו"ר הגאון מהר"ש הלוי ואזנר שליט"א, ואם כי לא רצה להתערב בנעשה בחו"ל, אבל הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת, מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה, אשר מעטים כמותו.

ועל דבר ההסכמה ועידוד שבקשתם, תמה תמה אקרא, היתכן שנצטרך להסכמה, במצות זו, שאנו מצווים ועומדים עליה, כשאר מצוות התורה ודרבנן, ולא עוד אלא שהטילו חוכתה על חכמי העיר ומנהיגיה ביתר שאת, שהם יקימו עירוב בכל אתר ואחר, וכמפורש בש"ס (עירובין ס"ח ע"א) המה ראו ברוח קדשם וקבעו, שאך רק עי"ז ימנע חשש חילול שבת, בטלסול והוצאה מכלל הציבור, ולא בלתו, וכעדות מרן הח"ס זי"ע (או"ח סי' צ"מ).

ולכם מקימי העירוב היקרים נ"י יאמר, חזקו ואמצו, אל תיראו, ואל ירך לבבכם, ולא תגורו מפני איש, ואם יקומו איזה מעוררים כנגדה, הנה אם יעוררו אתכם, בדברים הנוגעים לכשרותה, המו אזניכם כאפרכסת, כי עירוב עיר, שעניני הציבור נשואות אליו, צריך להיות מוכשר ומהודר באופן הנעלה ביותר, וכן מנוהל ע"י ועד רבנים ועסקנים מוכשרים, ולא כקדירה דבי שותפי וכו' ח"ו.

אולם אם יבואו לערער מכח שאר ענינים וגזירות חדשות אשר לא שערום אבותינו, האיך יתכן שיקומו מתנגדים למצוה שבתורה, ובפרט למצוה כזו, שאבותינו ורבותינו מסרי נפשם עליה, מאז ימות עולם עד היום הזה, וכדברים כדרכונות חוצבים להבות אש שיצאו בזה, מפי הרא"ש, והתשב"ץ, ומרן הח"ס זי"ע, ואתם עמם אלפי רבבות גדולי ישראל ז"ל, שבכל הדורות, ובכל מקומות, וכמבואר בחשובתינו המצורפת.

למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, יתן ה' שיזכו כל המתעסקים בבנינה, להרבות שלום בעולם, אל תיקרי בנייך אלא "בוגייד", יהי שלום בחילך - שלוח בשכונתייך, וכדאיתא בירושלמי, והובא רבינו חננאל (עירובין פ"א ע"א) שתיקוני העירובין - מרבים שלום בעולם.

בן ציון יעקב הלוי בלא"א מו"ר הגאון מהר"ש ואזנר שליט"א

יעקב זיידה

דומ"ץ

וראש כולל מצויינים להוראה

בס"ד, יום כ"א מכת תש"ס לפ"ק

מאלוקי המערכה ישא ברכה וכל טוב כבה, ה"ה הרב הגאון הגדול מופת הדור והדרו
כמהר"ר חיים ליב כ"ץ אבדק"ק סערדאהעלי שליט"א.

אחרי הברכה כראוי, אבוא בשורותי אלו בדבר העירוב הנעשית בבורו פארק יצ"ו. ואף גם כי ידעתי שאין מכתב זה מעלה ומוריד לעירוב הנעשית כבר ונתקבל בתשואות חן, מ"מ לא אנרע מעד שלישי שאף שאינו מוסיף בהעדות כלל, נענש כשתי העדים האחרים כי הוא נטפל לעוכרי עבירה, וא"כ ק"ו להנמפל לעושי מצוה. ואף כי לא יוסיף תת כוחה, מ"מ נמצאתי לעושי מצוה ובפרט מצוה גדולה כזו אשר חסד גדול הוא לרכבות בני"י, שלא יהיו ידיהם אסודות, כמו שכתב הרמב"ם (בפ"א מה' יו"ט ח"ו) וז"ל, ומוזה הטעם עצמו (של שמחת יו"ט) לא אמרו התנאה ביו"ט, אע"פ שכל התנאה הוא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יו"ט, ולמה לא אסרה, כדי להרבות בשמחת יו"ט ויולך ויביא כל מה שירצה וישלים חפציו, ולא יהי כמי שידיו אסודות עכ"ל. הרי חסד גדול הוא להתיר אסורים שיוכלו להולך ולהביא.

ולבר מן דין כבר נכתב הרכה במכתבי הרבנים שליט"א על המכשולות אשר יצאים מבלי עשיית עירוב, ואין צורך לחזור על הדברים אשר כבר נאמרו, רק אוסיף דבר השכיח, שישכח א' בכיסו ויציאנו מבלי להזכר שיש אתו מאומה, ואף שהוא מתעסק בהוצאה דרכן בכרמלית, דלאו דה"ר דאודייתא אתנו, מ"מ הנזכר ברחוב שיש אצלו משהוא ואינו יודע ההלכות, קל לרא לדידי שונג באיסור התנאה. וכן העירוב תיקן גדול הוא ביו"ט, דרוב האנשים אינם יודעים לזהר שלא לטלטל דבר שאינו לצורך היום.

ועל כשרות העירוב, איני רוצה להכנס בזה כי כבר הלכו בו נמושות, ובפרט אשר נודע כי מוקף הוא בשלשה סחיצות העשויות בידי אדם, ובכה"ג לכל הפוסקים אפשר בעשיית עירוב. וע"ד החששות היכולים להיעשות במשך הזמן, כרוך שנמסר הדבר לגדולי הדור וועד רבנים בראשות מעכ"ת אשר יעמדו בפרץ לבלתי יצא מכשול ח"ו, ויכולים לסמוך על זה בלי פקפוק, וכל הסומכים על התכשירים הנעשים במזון ובשאר דברים, אף כי אינם יודעים שהרב סמך עצמו על פוסק א' או התיר בהפסד מרובה, כ"ש וכ"ש שיכולים לסמוך על העירוב שנעשה בהידור רב, וגם הוא דבר הנראה ונגלה לכל.

וכן אין לומר שרב יחיד או כמה רבנים בעיר אין יכולים לעשות עירוב, רק רב העיר או בי"ד קבוע, דדבר פשוט שהדבר מוטל על כל אחד ואחד, והא ההלכה נאמרה בחלק אורח חיים ולא ביורה דעה. אלא דצדיכים לעשותו אלו היודעים ההלכה על בודיה, וזה הרי נעשה ע"י מעכ"ת שליט"א.

ולמענת החוששים מכשול שיכול לצאת מזה שיטיילו אנשים ונשים ברחובות עיר ויכולים לרא לדי עבירה, לזה אמינא שצדיקים היושבים על מדין לעמוד על המשמר, ולא לחקן שלא לעשות עירוב אשר המכשול כבר ישנו תיכף. והא לנו לשון הרמב"ם ז"ל (פ"ו מה' יו"ט הלכה כ"א) חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו מסבבים ומחפשיין בננות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבאו לדי איסור עכ"ל. הרי דבריו ברור מללו שאין מחמת זה לאסור התנאה ביו"ט כשאר מלאכות שאפשר לעשותן מאתמול, ושוב לא יהי חשש התקבצות אנשים ונשים, אלא ודאי שאין מחמת זה לעשות שיהיו ידיהם אסודות, אלא לחקן בדרך אחר לעמוד על המשמר שלא יבא מכשול ח"ו, וכמו בכל המקומות אשר יש שם עירוב. ושומר מצוה לא ידע דבר רע ולא יצא ח"ו מכשול, והיה זה שלום.

אחרי הקידה והשתחויו, הצעיר יעקב זיידה

ישיבה וכולל "אהלי יעקב"

ע"ש הגה"ק מהר"י ג"ל אב"ד חוסט ובאיאם

ב"ה. מוצאי שבת-קודש סדר ויגש אליו יהודה, תש"ס

על-דבר העירוב שהתקינו פה בארא-פארק, על-ידי רבנים גאונים שליט"א, המפורסמים ביראתם ובתורתם, וכל הוראתם בקדושה בכל עת ובכל שעה ונושאים בעול צרכי הצבור באמונה-ודאי שהוא נתקן בתכלית הדקדוק ששייך להיות בעירוב של עיר גדולה, מיוסד ומבוסס על-פי פוסקים ראשונים ואחרונים שמפיהם אנו חיים. וגדול כחם של הרבנים שליט"א שהתקיננוהו פה, לסמוך עליהם באמונה, כמו שאנו סומכים עליהם בכל דבר הקשה שמביאים לפניהם.

ומה שבאים לערער על עירוב זה מפני שהיו מחכמי הדור ז"ל שאמרו שלא לעשות עירוב בנוא-יארק רבתי-לע"ד אין ספק כי כל דברי קדשם לא היה אלא בענין אם רצוי לעשות לכתחילה או שלא לעשות, ומטעמים אשר עמהם, אבל כהיום שרבנים מדריכי העם רואים נחיצות לתקן עירוב, והוא בשלימות האפשרית ובפקוח גדול, יש לנו לומר כי אדעתא דהכי לא מנעו כלל וכלל.

ואמנם המדקדקים בכל מקום שיש בו אפילו צדי-צדדים לאיסור לפרוש ממנו, גם כאן נאה להם לנהוג סלסול בעצמם שלא לשאת משא בשבת. אבל ח"ו להתריע ולזלזל בעירוב הנעשה ע"פ חכמים מוסמכים בעיר. ועל כגון דא ייאמר ע"ד מאחז"ל בסוף מסכת מגילה שני ת"ח היושבים בעיר אחת ונוחים זה לזה בהלכה, נתקיים משפטי ה' צדקו יחדיו, משפטים וחוקים טובים אשר יחיו בהם.

וזה מיפיה של אומתינו בתורתה שהללו אוסרים והללו מתירים, וניתן מקום לבעלי הנפש שיחמירו ולכל שאר העם שיקילו. ונתקיים במתקני העירוב שמע הבת-קול "אם חכם בני ישמח לבי גם אנו", בינה זאת.

ואם כי כבר המליצו חכמי המדרש ז"ל " אחד באחד יגשו ורוח לא יבא ביניהם, מלכים מדיינים אלו עם אלו, אני מה איכפת לנו" - ובפרט כי טעם יש בלבי שבעיר של גוים לא יהיה היתר פשוט לשאת, משום שאין עיניהם יפות ברבוי אמהות וילדיהן וכו', מה שלא היה שייך כל כך לפנים, וד"ל. נעתרתי לבקשת חברי וועד העירוב הרה"ג המופלגים הי"ו, לתת ידי הכחה בתמיכת תורת חסד ולחון את פני העיר בתיקוניה העשויים כדת של תורה.

יעקב קאפיל שווארץ

יחיאל יעקב הכהן מיללער
נ"נ להנהיג בעל פנים מאורות וצלה
אב"ד אייזנשטאם
ראש הכוללים נועם אלימלך, וכ"ת הנדך

בעזהשי"ת

"העירוב" בשכונת בארא פארק, שהוא עפ"י עדות הרבנים הגאונים המובהקים מקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשית ע"י אדם, ועומד תחת פיקוח של הגה"צ מסערדאהעל שליט"א, הוא דבר נחוץ ותועלת רבה לתושבי שכונתנו להצילם מהרבה מכשולות בחילול שבת קודש "אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו" וכלשון שכ' בתשו' חת"ס או"ח צ"ט.

אך כידוע, שבכל העירובין שנהגו ישראל מאז ומעולם, קשה מאוד לצאת כל השיטות של גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים ובפרט חומרות גאוני בתראי, ע"כ עדיין יש מקום לבעל נפש המחמיר בד' חלקי שו"ע לצאת כל שיטות המחמירים, להחמיר על עצמו בהוצאה שלא לצורך.

ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה ליום שכולו שבת בב"א.

יום ד' לסדר האספו ואגידה לכם, תש"ס לפ"ק

הק' יחיאל יעקב הכהן מיללער

מכתב הרב הגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד ור"מ סערראהעלי

בעז"ה

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות אחרי הרבה עמל ויגיעה ורוב סייעתא דשמיא בהשלמת תיקון עירובין בשכונתנו ע"ה ב"פ יצ"ו, בצוה"פ כדת וכדין ובחומרות והידורים, עם וועד רבנים גדולי תורה וידאה ובהסבמת וחיוזוק גאוניים וצדיקים מאורי ישראל ורוב רבנים מנהיגי ומנהלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שבפה. הן אותם שחתמו בעצמם, והן אותן שחזקוני בע"פ.

אילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רינה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות ולהלל שמו ית' העוזר דלים וחונן שפלים על רוב רחמיו וחסדיו אתנו תמיד, ובפרט לזכר' גדולה ועצומה כזו, בזכות אבוה"ק מוסדי דור ודור שמסרו נפשם להרבות תורה ולחוק בדקי היהדות בכל מקומות מושבותיהם, וצדקתם עומדת לעד לדרי דרין, כמ"ש וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בניו. וגם בכח וזכות השתוקקות הרבנים הגה"צ מהדור הקדום זכרם לחיי עד מאותם שאנו סמוכים על הוראתם שדרו כאן (ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זללה"ה) שהשתוקקו וכמהו שיתוקן עירוב בכאן. ואף שלא עלה בידם בפועל ממש עכ"ז עכ"פ עמדה כח השתוקקותם להועיל לדורות הבאים להוציא כן מכח אל הפועל.

ישמחו השמים ותגל הארץ כידוע שכל מצוה ועובדא טבא הנעשית כאן למטה מעוררת שמחה ושפע בכל העולמות ובפרט מצוה רבה וחשובה כזו, (שמצינו בה להדיא לשון שמחה כמו שאחז"ל בעירובין כ"א ע"א בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני וכו'), שהוא הצלת בני" מאלפי איסורים חמורים של חילול ש"ק בשוגג אף לאנשים ומכ"ש נשים וקטנים וזקנים וחולים ואצ"ל להשוכחים עיקר שבת ח"ו. ומה גם יציבא מילתא לפי מה שגילה לנו האריה"ק זי"ע שע"י תיקון צורת הפתחים ועשיית רה"י מרה"ר מגרשין החיצונים מן המקום וימלא כבוד ד' את כל המקום, כי אין להם רשות לשוט במקום מוגדר, וכעין כל מילתא דצייר וחתום לית להון רשותא כשאחז"ל מסכת חולין ק"ה ע"ב, א"כ ענין זה הוא חיוזוק הדת בכללותה וסיוע לשמירת כל התורה בביטול כחות הרע מן המקום כמובן, ויתכן שגם זה נכלל בפ"י דברי הבעש"ט זי"ע (שהבאנו במכתב הקודם) על הפסוק בועם תצעד ארץ שהוא ר"ת וביחא עירובין מקוואות שע"י דברים אלו תצעד ותתיסד הארץ עכדה"ק.

ותגל הארץ ע"י קיום מצות עונג שבת כתיקונה בלי שום מניעה ומכשול, ונח"ר כללות אלפי אחינו בני" שביקשוני ועוררוני וזרוני ע"ז, והשבת לב אבות על בניו ובני בניו ולב בניו על אבותם שיוכלו להסב יחד בסעודת ש"ק ולשוחח בד"ת ומוסר להכנים יראת שמים בלב כל המשפחה, שבעת לפי צוק העתים בני"א מופרדים מאד במשך כל השבוע בהקפת כל הראש ואין פנאי ולב ומוח לשום דבר, ומה גם לקבל שמן משחת קודש אי בעית אימא דברי תורה ומוסר ואי בעית אימא סיפורי צדיקים והנהגת הזקנים ודור הקדום וכו' ב, אלא ביום הש"ק ביום הניח לך ה' מעצבך ומרגוץ כמובן לכל.

ובכן בקשתינו שמוחה בזה לכולנו ליקח יכולת זו שנזדמן לידנו לעבודתו ית"ש, להוסיף ליקח חבל בשירות ותשבחות ושיעורי תורה בלילי שבתות ולאחר הצהרים, (כי אין מניעה כ"כ מפאת שמירת הילדים בבית). וכמבואר במור וש"ע סימן ר"צ ובלשונו הו"ד של שו"ע הרב שם לא ניתן שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה שכל ימות החול הם טרודים במלאכתם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי, לפיכך פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע לא ימשיכו הרבה בעונג אכילה ושתי' בשבת ודי להם בעונג קצת שצדיקים לעסוק בתורה הרבה וכו' שהרי נאמר שבת לה'

אלקיך עכ"ל וכן ליקח הנכדים לשמוע לקח טוב ודיבורי חן וחסד מפי הזקנים שלפעמים, דיבור א' בתורה ובהנהגה טובה ששומעים מהם הנכדים עושה רושם למוכה וחרישה עמוקה בלכם למשך כל ימי חייהם יותר מהרבה דיבורים של אחרים.

ובן יש לעורר הנשים והבתולות שיהיו בעת הליכתן לצורך ברחובות קרי' שיהי' בדרך צניעות בשתיקה ובלחישה ולהטות הצדה כשאנשים עובדים, שיכירו הכל שהן זרע בידך ה' שהבושת והצניעות הוא מומכע בעצם הוייתם, וכן לא ללבוש כגדי פאר היקרים בעת הליכתן חוצה (או כגדי שפלות וקלות המיוחדים רק ללבישה בבית הנקרא בלע"ז לאנגראוב דאסמער) כי מבשילים בזה בני אדם ח"ו והקולר תלוי בצווארן ועיני ה' משוטטות בכל הארץ לתת לאיש בדרכיו ובפרי מעלליו, וכן מעוררות קנאת אשה מחבירתה, וכן קנאה מאו"ה שאנו כעת בגלות ביניהם ועיניהם צרה ברבוי צאצאי בני ומלבושיהם, כמו שהי' ענין זה בעוכרינו כמשך ימי גלותנו כמ"ש הקדמונים ז"ל, והדברים מוכנים לכל ודי בהערה זו.

והנה בענין בירור הלכה באופני היחר תיקון עירובין לעירנו כבר ביררנו מלפנים זה רבות בשנים בעת שעלה התעוררות עשיית עירוב בכרוקלין ואכ"מ וגם הוא משנה שא"צ לאחר הסכמת וחתימת הגה"צ מאורי ישראל שליט"א. ובוודאי ידוע לכל שיש מרבנים גאו"צ ובעלי הוראה הדירים פה המתנגדים או עכ"פ אין דעתם נוחה בעשיית עירוב פה ממעמים שונים זה מזה, וכך הוא דרכה של תורה הללו אוסרין והללו מתירין ולא עלתה על דעת אדם מעולם שיש בזה ולול מצד אחד על השני, ואין אחד יכול לכוף דעתו על האחר וכ"ש לכיטול מצוה רבה לדעת הסוברים כן, וכ"א יחזיק כפי דעת רבותיו שיורוהו, אך לא להרחיב פה בשום אופן שיהי' על דיעה האחרת.

ועוד כדאי להודיע שהוצע כמה הצעות טובות כעין פשרה בין ב' הדיעות ולא עלתה בירינו לעת עתה להשוותם.

ופה מקום ליתן תודה לכל הרבנים שעמדו לימינינו ומעדוני במעשה ודעת וחכמה וכן להנדבנים ועסקנים החשובים שנדכו חלבם ודמם דמים תרתי משמע לתיקון העירוב, שבלעדם ל"ה אפשרות לנו להגיע לתיקונו, ובפרט הרה"ח ר' אפרים יעקב בלומענבערג והרה"ח ר' משה יוסף (ברש"ז) אונמדרפער והרה"ח ר' אברהם ווייס יתברכו בולם מאלקי המערכה אלף פעמים כבה ותהא משכורתם שלימה להתכרך בכל מילי דמיטב בכני חיי ומזוני רויחא וכמ"ס.

ועינינו נשואות לשמים לק' גומר עלינו שלא יצא מכשול מתח"י מעתה וע"ע ונזכה להרחיב גבולי הקדושה נחלה בלי מצרים ולזכות לכל השפעות טובות ברוחניות וגשמיות הכלולות בקדושת מצות שב"ק עד שזוכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

הב"ד זעירא דמן חברי"א יום ערב ש"ק לסדר למען עשה כיום הזה להחיות עם רב מ"ו סבת שנת ח"ן שב"ת לפ"ק

הק' חיים יהודה ב"ץ

אב"ד ור"מ קהל עדת סערדאהעלי

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

175 - 2 עמוד

תשובה מהגאון ר'

יוסף הירש זצ"ל

אב"ד טארנא ואח"כ

בברוקלין

א) הלכה כדברי המיקל

בעירובין גם במחיצות, ב)

אין לנו רשות הרבים מן

התורה, ג) מחיצה עשויה

בידי אדם לא אמרינן אתי

רבים ומבטלי מחיצה

על דברי חז"ל שעשאם גדר וסיג לתהיק וכמו דילפינן ממשמרתם ומשיה כשעובר על דברי חכמים להציל תבירו מאיסור חמור של דבריהם וכ"ש מאיסור חמור דאורייתא הרי אודבה כוונתו לחזק דברי תהיק כדי שלא יעבור תבירו איסור חמור ואין כוונתו לגמרי לעבור ע"ד חז"ל בשאט נפש וגוף האיסור שעושה הרי אינו איסור חפצא באיסורא דרבנן דהיק כי הוא סברא ברוויה בסי"ד.

כ"ד ירידו עוז הדושהים בלוגיה
הק' אלקנה זוברמאן מלפנים אבדיק יארדאנאו ואח"כ אבדיק האלברוזן וכעת בברוקלין יצ"ו

סימן ג.

כיה ברונקס כ' תמוז תשי"א לפ"ק לכבוד הרב הגאון וכו' מוה' יצחק גליקמן נ"י רב בחל"עריש א"י

הנה העירות במשנה ספיט דשביעית האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה דלאויה צורך סימה המשנה חייב מיתה הלא עיקר היתרוש היא להשריעו דעיסת שביעית חייבת בחלה ולא תימא לאכלה ולא לשריפה וכשתון חלה גורם שתשרף אם טמא אי"כ די ה"י לומר דעיסת שביעית חייבת בחלה וממילא נדע דחייב מיתה טרם הופרש חלתה.

והנה הרע"ב כ' רמשיה עיסת שביעית חייבת בחלה משום רכתיב ראשית עריסותיכם וכו' רש"י ד"ל בבכורות י"ב והתירס תמה הלא בגמ' שם ילפינן מן לרודותיכם ולמה הביאו פסוק אחר. וכדי לישב כ"ז י"ל לפי ש"י הרמב"ן בספר המצות דלאכלה ולא לשריפה הוי מ"ע אי"כ ה"י מקום לומר מה אילמא האי עשה מהאי עשה דשביעית והה"י עיסת שביעית פטורה מחלה ולכן פסיח המשנה חייב מיתה דחמירה ומבואר בפסחים ג"ס דעשה שייב כרת רוחה לעשה שאביב [ועיין רמב"ן במצוה י"א ולא הבא מכלל עשה הוי עשה ולא כהרשב"א ועיין בטורא ר"ה ד"ל בהג"ה שם ומלכד זה נודע ש"י הרמב"ן דבהפרשת תרומה יש ב' מ"ע וממילא בחלה אי"כ ב' מ"ע ולאכלה ולא לשריפה הוי דק עשה אחת. אך לפי"ו קשה למ"ל קרא לחייב עיסת שביעית בחלה ולא חיישינן לאכלה ולא לשריפה תפ"ל דהוי עשה שייב מיתה וחמורה וכן בבכורות שם דפוטר ר"ה בהמת שביעית מבכורה משום לאכלה כ"ו ומותר לשחוט ולאכול הבכור בכל מקום אף בלי מום ומאי חזית לחוש יותר להעשה לאכלה ולא לשריפה

ולא למצות בכור ולשוזימת ואכילת קדשים בחזן שחמור יותר בהטי"א.

אך י"ל דדוקא בפסחים הג"ל דיש לפנינו העשה דק"מ העשה השלמה או מצד הסברא אמרי' רגורל כח העשה התמורה מעשה שאינה תמורה משאי"כ בבהמת שביעית העשה דלאכלה וכו' דוחה אותה לגמרי מחיוב בכורה דשביעית התורה פטרה ולי"ש מצוה זו כלל בשנת השביעית וכעין זה בהג"ה לטורא ר"ה ד"ל לישב קושיא מטרא"כ שם בענין עומר יע"ש ומעתה מוכן קושיא הגמ' מאחר שר"ה פוטר בהמת שביעית מבכורה מכת העשה דלאכלה ולא לשריפה הגם דיש לעומתה העשה דבכורה התמורה אי"כ מאי שנא מהאוכל עיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה דדייק התנא דמתני' לסיים חייב מיתה לומר דלכן אין חוששין לעשה דלאכלה משום דעשה שייב מיתה חמורה ורוחה לעשה קלה חיימנה ול"הה הרי ליתא לכלל זה כשאנו דנין אם שייך לגמרי חיוב חלה בשביעית דאפשר דהתורה לא צוותה להפריש חלה בשביעית ולהו מתוך הש"ס דיש חילוק בין חלה לבכור רבחלה כתיב לרודותיכם וע"כ אתה חייב בחלה אף בשביעית ושפיר דוחה עשה דחלה לעשה דלאכלה כפסחים ג"ס דעשה שייב דוחה לעשה שאביב [וביבמות ד"ו אמרו חכמים כ"י מוטב שיבוא עשה שייב ותרוחה לעשה שאביב משמע דהו דק מדברי חכמים ולא מה"ת ועיין בתוס' שם ד"ה וראה ובמהר"ם לובלין דלדעת רש"י שם מיירי הש"ס מעשה דאורייתא. אולם במכות ד"ה שהרי אמרו חכמים אין העדים זוממים כ"י ובסוכה מ"א שהרי אמרו חכמים אין אדם יוצא בלולבו של תבירו אף דהוא מה"ת יע"ש בת"י.]

אמנם התוס' בכורות שם הקשו דהא אפשר לקיים לרודותיכם בעיסה שאינה של שביעית שיפריש עלי' במקום אחד ובוה יקיים שניהם דין חלה ושביעית הריטי"א תמה דהאיך משכחיל הלא אין מפרישין מישן על החרש וכן להיפוך יתירצת דמשכחיל בתבואה של גברי ולמיד אין קנין בישראל להוציא מדין תר"מ ובשביעית יש קנין לעברים להוציא

מדין שביעית ושפיר הקשו התוס' ולדעת משכחיל אף למיד יש קנין לעברים להוציא מדין תר"מ משום רבחלה כר"ע סוברים דאולינן בתר גלגול דאו בא החיוב חלה וכשנתגלגלה ביד ישראל והיא עיסה של ישראל כדאי חייבת בחלה כמיש ביריד סי' של ובש"ך שם סק"ד וכן משכחיל בהפקד דאין שביעית בהפקד להאומרים דשביעית אינה אפקעתא דמלכא היא מחלוקת הביי המרריס ולהביי צריכים דוקא הבעלים להפקיד שד"י תיהם והפקד אין לו בעלים חלה יתחייב אחר שנתגלגלה בידו חכה בעיסה ונעשית שלו ועיין ירושלמי פ"א תרומות ה"א וכן משכחיל בעיסה של הקדש עיין אלה פ"ג מ"ג דחייב בחלה ואין בה דין שביעית דנכרי הקדש עולים בקנה אחר עיין בתוס' מנחות ס"ו ובטורא ר"ה י"ג ד"ה קצירך ואי"כ שוב קו' התוס' בכורות הג"ל במקומה עומדת וכדי לישב קושיא זו א"י רש"י ד"ל לפרש כוונת הגמ' דמשני. לרודותיכם כתיב ד"ל דקאי על עריסותיכם והיינו לרודותיכם אתה חייב להפריש חלה בכל עיסה ועיסה בין של גברי. הקדש והפקד ובין בעיסה אחרת שיש בה דין שביעית ומדויק הלשון של רש"י וביותר מהרע"ב שכ' קמ"ל דראשית עריסותיכם אמרה תורה מאיזה עיסה שתה"י חלה תרימו וכ"י ור"ל דעריסותיכם בא לגלות ולפרש מלת לרודותיכם לחיוב בחלה בכל זמן ובכל עיסה ועיסה הובן.

ירידו דורשה"ט **שמעון נאבעל** מלפנים אבדיק ברעיו"ב קטובין וכעת רב בבהכ"ס כנסת ישראל נוטח ספרד ברונקס

סימן ד.

ב"ה לכבוד הנה"ג המפורסם מוה' **דוד האראוויטין** שליטי"א רב בשטרסבורג יצ"א

בדברך שאלתו אם מותר למטל בחוג העירוב בעירו באופן שנהגו המקיף את העיר מכל צד יחשב במקום מחיצות וגם אם תגשרים

הנושעים לצורך מעביד הרבים מבטלים המחיצות מטעם דאחי רבים ומבטלי מחיצות ועוד נפשו בשאלתו אם מוטל חוב על רב ומנהיג דמתא לתקן עירובין כדי למנוע את הרבים מחילול ש"ק ובית דרש לחפש זכות וכזו הדתי'א מפני שבעירובין הולכין אחר המיקל.

(א) תשובה. במאי דסליק אפתח אם בתקן עירובין המחיצות הולכין אחר המיקל דבר זה במחלוקת שנוי בעירובין מ"ו דמבאר שם ההלכה כדברי המיקל בעירובין אבל התם מיירי בעית ולא במחיצות ושם כדפי'א איתא בפירוש ארי' איש כ"מ שארי' בעירוב הלכה כמותו א"ל בעירובין אמרתי ולא במחיצות יע"ש וברא"ש פ"ב דעירובין והטעם מבאר בתשרי הריב"ש סי' תיה דעירוב אין לו עיקר מהית אבל מחיצות אפי' שהא מדרבנן כיון דאית עירובין המחיצות רמח"צין הוא הלמ"מ לא אמרי' הלכה כדברי המיקל ע"כ [ובחידושי אפרתי דיצמת מה נפ"מ אם לחי משום היכרא או משום מחיצה אכתי'ן] ואין לומר הא עית גמי לוי להם סמך מהית בעירובין גי'א אפי' למיד תחומין דרבנן במ"ש רש"י שבת ל"ד, אולם בע"ת עיקר הקרא הוא אסמכתא כמי' שר"י שם אבל מחיצת דהוא הלמ"מ הוי דאורי' ממש לפי' הרמב"ן בספיה' והריב"ש בתשרי סי' קס"ג הבי'א דעת הרמב"ן וגם דעת הרמב"ם ז"ל דהלמ"מ הוא רק מדרבנן הוהיח כשי' הרמב"ן מנויר ע"ש דהלמ"מ דוחה לפי' דהקט"ב הראש יע"ש ובפיה"ש ובחים פ"ג שכי' ז"ל ונשך המים בנז לאו דאורייתא הוא אלא הלמ"מ חקשה התירו'ם הלא הלמ"מ דאורייתא ממש הוא יע"ש וצ"ע שלא העיר מספיה' הג"ל והוא מתלוקת הרמב"ן ולהרמב"ם אין לוקק על טריפות חוץ מדרושה אלא מדרבנן כיון שהוא הלמ"מ ע"י טריו יוד' סי' כ"ט.

(ב) ור"אית'ן בהאורונים שמביאים דשי' הרמב"ם הוא דאפי' במחיצות הולכין אחר המיקל ולהריב"ש דאית דהרמב"ם לשיטתו דהלמ"מ הוא רק מדרבנן ולכן שפיר הולכין אחר המיקל וביבלי'ת' ישבתי בזה דברי רש"י ז"ל מכות י"א ספר שתפרו במשמן פליגי בה

זורקה בו חכות גדולה לתקן ובפי' דביצה אמרי' כמה דאורי' לאיסורא הוי הוראה לקלקולא וכו' ע"כ דעי' במד"ר וישלח ויחן את פני העיר קבע תחומין מבעוד יום.

(ד) ועתה נבוא לעיקר הדין אי נהרות עומדין במקום מחיצות דעת רוב האחרונים וכן נהגו בכל תפוצות ישראל להתיר ולא כהט"ו סי' שס"ג שאוסר מחשש קרישת הנהר ואפי' אם הנהרות מקיפים מכל צד ובמקום שיש ג' מחיצות שלמות כ"י החת"ס סי' פ"ט דאפי' הטריו מודה דמתיר יע"ש ובפרט בנהרות שלנו שיש להם גזודים שיצואים חוץ למים יותר מ"י טפחים העשויים בידי אדם דמתיר כמי'ש הטריו שם ח"ל אכן אם יש על הנהר ביבשה מקום מדרון נחשב למחיצה אם גבה י' במשך ד' יע"ש ובכ"ה' אפי' אם המים ממסין הגדה"ם ע"י שאל נשאר י' למעלה מן המים נמי מותר דעיקר טעם דקרישה אוסר כתבו משום דאחי רבים ומבטלי מחיצה ומחיצה העשוי' בידי אדם לא אמרי' אתי רבים כ"י ע"ן מג"א סי' רס"ג.

(המשך יבוא אית'ה)

יוסף הירש' מלפנים רב בטארנא חבר הגשירות בועד הרבנים בצרפת וכעת בברוקלין 2974 הר"פ תתא

סימן ה'

מהגאון המובהק המפורסם וכו' כשי'ת מזהיר **מאיר שפירא** אב"ד לובלין זצ"ל **במד"ר** אחי פ"ב תנרי' לפי שהיו ישראל אסורין בבשר חמאה במדבר לפיכך הוהירן הכתוב שיהיו מביאין קרבנותיהן לכהן והמון שחט ומקבל ע"כ וקשה דלמה נקט ר"י בדבריו דוקא שחיטה וקבלת הדם הרי יש עוד עבודות בקרבנות כגון זריקת דם וחקטרת חלב ואיזה רבותא יש בשחיטה וקבלה יותר מבשאר, וי"ל בדרך חידוד דר"י נקט דוקא שחיטה וקבלה להשיענו דין חדש שהי'

נהג במדבר בזמן שאסר בשך תאזה בהקדם קושית הספר ע"ן יוסף שהקשה דלמה אמר ר"י והכהן שחטו חלם שחיטה כשרה אף בזה, ותי' בזה גאון אחד הובא בתי"א עפ"מי' התוס' חולין רל"ב בשם הר"י מאוריליניש הטעם דשחיטה לאו עבודה היא משום דנהגת גם בחולין יע"ש וא"כ לר"י דבשך תאזה נאסר במדבר וא"כ השחיטה היתה נהגת רק בקדשים ושוב ממילא גם שחיטה היתה עבודה יע"ן ובהים י"ב דשחיטה כשרה בוד משום דלאו עבודה הוא ונמצא דבמדבר דשחיטה הוי עבודה משום דליה נהגת בחולין ממילא היתה פסולה בוד ומשי'ה נקט ר"י דוקא והכהן שוחט דבמדבר באמת ליה השחיטה כשרה רק ע"י כהן וא"כ מיושב קושית הע"ן יוסף הגי'*)

והנהג' ביומא דכ"ה איבעיא להו מי מקבל שחטו מקבל דאי אמרת זורק מקבל אנב חביבותי' לא מקבל לכולי' דמא אור' זורק מקבל דומנין שחט זר ומסיק זורק מקבל מהאי טעמא דומנין שחט זר יע"ש וכל זה דוקא היכי דשחיטה כשרה בוד או אמרי' דזורק מקבל אבל כשהשחיטה תהי' דוקא בכהן ממילא ל"ש טעמא דגמ' דומנין שחט זר ושוב נאמר להיפוך דשחט מקבל דאי אמרת זורק מקבל אנב חביבותי' לא מקבל לכולי' דמא וא"כ במדבר דבשך תאזה נאסר להם ולי'ה שחיטה רק בקדשים וממילא דהוי עבודה ופסולה בוד נמצא דשחט מקבל ולא זורק כנ"ל, וזה שאמר ר"י לפי שהיו ישראל אסורין בבשר תאזה במדבר לפיכך הוהירן הכ"י שיהיו מביאין קרבנותיהן לכהן ותכהן שחט ומקבל וי"ע דדוקא כהן השחט הוא המקבל את הדם ולא זורק כנ"ל והא' בא ר"י להשיענו דשחיטה צריכה דוקא כהן וממילא דגם הקבלה צריכה להיות ע"י כהן השחט אבל זריקה וחקטרה בכהן אין בהם שום רבותא ואין לו בזה מה' להשיענו כמובן ודפתי'ה.

(*) כבר קדמו ז"ל נקול' נהרות שחוטס' לו"ז מהגאון מהר"י עג"ל ז"ל.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

170 - 1 עמוד

מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר
אנשיל קרויס זצ"ל
רב דק"ק ראצפערד

מהרה"ג ר'
שמעון זאב
מילער זצ"ל
אב"ד דק"ק
אראד

בס"ד יום ג' לסי' כה אמר ה' תשל"ד לפ"ק פה קה"י ברזקלין יצ"ו.
שלום רב לאוהבי השי"ת ולומדי תורתינו הקדושה ובתוכם ידידי
נפשי הרב הגאון החסידי המפורסם לשם ולתהילה בנש"ק מגזע
צדיקים גמורים מו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א אב"ד קה"י
ראצפערט יצ"ו.

אחרי שים שלום הנה כן שמעתי שהדר"ג שליט"א עלה עליו רוח טהרה
לזכות את הרבים בשמירת ש"ק לעשות תיקון עירובין בעירנו פה ובקשר
של קיימא עם הרבנים הגאונים הכמי' הדוד של התאחדות הרבנים שיחיו
נצח ואשר על פיהם יצא ועל פיהם יכוא כל דבר כמוכן ושמתחי מאוד על
שמרעה טובה ואמינא לי' לפעלא טבא תחזקנה ידיכם לעשות תושי'
השי"ת יהא בעזרו לגמור הדבר כהלכתו וכבוד שמירת ש"ק יתרבה ע"י
ואחרי כי מצוה הרבה הזאת נחוצה הוא כמו שכ' כתשובות חתם סופר
חאו"ה סי' צ"ט עיין שם כלשון קדשו מה שהביא הגמרא עירובין ס"ח
ע"א ומסירוש רש"י ז"ל במס' ביצה ט"ז ע"ב בסופו ולמותר הוא להאריך
כדבר זה אשר טובתו לכל נודעה ועל כן חפץ ה' בידו יצליח ותושי' ברוב
ירעץ.

כה דברי ידידו מוקירו ומכבדו ומוקיר קדושת אבותיו הצדיקים זי"ע
ועכ"פ, ומצפה לישועת השי"ת כל עת וכל שעה.

חק' שמעון זאב מיללער

אב"ד דקה"י אראו יצ"ו

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

169 - 1 עמוד

מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר
אנשיל קרויס זצ"ל
רב דק"ק ראצפערד

מהרה"ג ר'
חיים בערגער
זצ"ל

אב"ד דק"ק
משיקאלץ

בס"ד יום ב' לס' או ישיר חשל"ד לפ"ק.

לכבוד ידידי העסקן בצ"צ לזכות הרבים ה"ה הרה"ג במו"ה אשר
אנשיל קרויז שליט"א הרב רקהל ראצפערט יע"א שנחעורר מחדש לעשות
תיקון ערוכין בוויילאמסבורג כדי למנוע שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק
כאיסור הוצאה. וכבר דברו מזה בשו"ת האחרונים שמצוה גדולה לעשות
תיקון ערוכין בעיר וכ"כ בהגהת אשרי (ערוכין ס"ז). ובפרט במדינה זו
בעיר גדולה ששכית כמה פעמים שנחלה חינוק קטן וקשה למצוא רופא
שיבוא לביתו ולהגיד מהות המחלה האם צריך לחלל עליו ש"ק או לא
ועפ"י רוב צריך לישא החינוק בידיים לבית הרופא לברר מבריאות חילר.
וע"י תיקון ערוכין לא יצטרך לחלל ש"ק מספק — לכן הנני נעתר
לכקשתו להיות נטפל לרבנים הגה"צ שליט"א בד"ו, ובזכות הרבים יהי' ה'
בעזרו שיצא מת"י דבר מתוקן בלי שום מכשול.

התותם לכבוד זהירות ש"ק.

חק' חיים בערגער

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

168 - 1 עמוד

מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר
אנשיל קרויס זצ"ל
רב דק"ק ראצפערד

מהרה"ג ר'

מנשה קליין
שליט"א

אב"ד דק"ק אונגוואר

בעל מחבר ספרי

משנה הלכות ח"י חלקים

ר' לסדר וראשו מגיע השמימה ה'חשמ"א בני" יצו"א.

מע"כ ידידי הרה"ג וי"ח נר"נ עוסק בצ"צ אשכול הסופר כנש"ק כו' כו' כש"ח מרה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א רב דקהל ראצפערט בני".
אחדשכת"ד כדאר לידאי ה'.

בשורה טובה הושן עצם, שמחתי בשמעי מהכשורה הטובה אשר מעכת"ד אזר מתניו ולקח על עצמו להחזיר עטרה ליושנה קבלת אבותינו הקדושים מרור דוד עד שלמה המלך ע"ה לתקן עירובין בכל מקום שאפשר כדי להסיי מכשול ולהציל הרבה מאחינו בני" מחילול ש"ק, ובפרט כוריליאמסכודג וכאר פארק. ואמרו ז"ל כשעה שתקן שלמה עירובין יצאה בת קול ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני מבואר דצרך חכמה יתירה לחיקן עירובין ואשרי חלקו שלקח על עצמו מצוה גדולה כזו, ובפרט כמדינה זו ועירות גדולות אשר בעונ"ה החילול שבת יותר גדול המצוה לתקן עירובין ג"כ יותר גדולה כמבואר תשב"ץ ח"כ סי' ל"ז וח"ס א"ח סי' צ"ט, והגם והאחריות נמי מדוכה האמנם כבר בירדתי כעז"י בקונטרס אום אני חומה ובשאר מקומות כי דוקא בעירות גדולות האלו מצד ההלכה יותר קיל לתקן עירובין ממה שה"י כערי יוראפ, ומותר אפילו להפוסקים שפקפו בתקן עירובין כערי יוראפ כבעל משכנת יעקב כאן גם הוא ז"ל מודה.

ומה שרצו קצת לחדש גזירות חדשות הלא כבר יצא הרב מכל הפוסקים שלפנינו וגם בדורינו אנו שלא חששו להם וכבר כתב הרי"ש הובא בבית לחם יהודה רחכם שמחמיר בדבר מטעם גזירה מה שהפוסקים לא גזרו טעה כדבר משנה מקור ע"ש, והשיך כקיצור הנהגת הוראת ארי"ה אות ט' כתב דאין להחמיר אפילו במקום שאין הפסד ואפילו בשל עו"כ מפני שעל הרוכ יש בו צד הקל במקום אחר מחמת שונאסו והרי חומרא דאתי לידאי קולא, ואע"פ שלפי הנראה לא יבא מצד זה קולא אסור שאפשר שיתגלגל ויבא קולא עד אחר מאה דברים ע"ש, וכדירן דראי אם נגזור ונחמיר שלא לעשות יבא קולא וקלקול ומכשול ממש שיבאו לידאי חילול שבת ח"ו, ועוד דהרי הוא מצות עשה דרכן כמבואר בטמ"ג עשין וכרמב"ם ובשאר פוסקים וא"א לגזור גזירה לכטל מצוה.

והנה המכשולות והקלקולים רבים הם כי בעונ"ה רבים מעמי הארץ מקילין בעוניי הוצאה לענין הוצאת מפתח, ומטפחת אף, וכיצא בו ובפרט נשים וקטנים שהגיעו לחינוך, וגם הרבה בני"א שוגגים והיננוקות שנשכו עיין חזו"א ה' עירובין סי' פ"ז אות י"ד. ובעניי רפואות והרופאים שצריכים להוצאות בש"ק לחולה שאין בו סכנה עכ"פ ואפילו לחולה שיש בו סכנה שבת דחוייה

הוא ולא הותרה, וחולי הלב ההולכים לביהמ"ד וצריכים לישא אתם כדורים ניטראנגלעצירין, ותולאים בבית חולים שאינם רוצים לאכול שם וצריכים להביא להם מביהמ"ד מאכלות כשרות, ובטלטול הקטנים שמוציאין לחוץ וכמה פעמים אינם רוצים להלך כרגליהם ומביאים אותם בידים, וגם לוקנים היוצאים כמקל ובמכונת שמועה, ונשים יולדות בשבת שמביאים לבי"ח, ואנשים ששוכחין ומטלטלין בלא עידוב דקרי לה מקלקלי בה רבים עיין רש"י ביצה ט"ז ב' דמקלקלי בה רבים ששוכחין ומטלטלין בלא עידוב היינו קלקולא אם ה"י מותר לערב והוא אסור לערב, וגם תכשיטי נשים שלא התיירו אלא מרוחק וכ"ש תכשיטי אנשים.

וכמה בני תורה אין יכולין לילך לביהמ"ד בשבת ללמוד תורה שב"ב רוצים לצאת ומוכרח לשמור על הילדים ואם ה"י האשה יוצאת עם הילדים ה"י בעלה הולך לביהמ"ד, מלבד רמב"ם וקראת לשבת עונג כמ"ש הכהדי שמה"ט תקנו עירובין שלא יהא אדם ביום העונג רשמחת לכו כמו עצור אסור בביתו כבבית האסורים ולא יוכל להניע מאומה, ובשעת הגשם שמתקלקלים מלבושיהם הכובעים והשטר"ימלעך שנפסדין ע"י הגשם ומצערם הרבה ואין בידם להוציא מכסה עליהם להצילם מצער הפסד ממון, גם בימים טובים שלא הותרה הוצאה אלא לצורך יו"ט ושאר הוצאות אסורות והעולם לא נזהרים בזה ובאים לידאי חילול יו"ט שמוציאים את הכל ועוד הרבה מכשולים עד אין מספר עיין קונט' אום אני חומה ובפוסקים.

והיות כי כבר הסכימו אהו גדולי ופוסקי דורינו כמו ש"כ הרהגה"צ כ"ק אדמו"ר מרה"ר יוסף גרינרולר מפאפא שליט"א והרב הגאון מהרש"א זעלענערייך אבדק"ק שטשאקאווא שליט"א הרב הגאון משארמאש שליט"א ומר אחי די"נ הרב הגאון מהר"ש אבדק"ק אהווארי ועוד הרבה דבנים גאונים שליט"א וודאי יעשה כל דבר ע"פ עצתם ולפי פסקי גאוני הדור ע"פ כ"ד מומחה לכן הנני בזה ביהודה ועוד לקרא לעודרו ג"כ ולברכו שיזכה לברך על המוגמר ויהי' ממוכי הרבים שאין לך מצוה גדולה מזיכרי הדברים עיין סוטה י"ד ע"א משה חטא הרבים נשא זכות הרבים חלוי בו ודשכ"ת כלב ונפש.

מנשה הקטן

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

167 - 1 עמוד

מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר
אנשיל קרויס זצ"ל
רב דק"ק ראצפערד

מהרה"ג ר'

מאיר גרינבורג

אב"ד דק"ק קעזמארק

זצ"ל

בעל מחבר ספרי קובץ
הפוסקים על חושן משפט

בעזה"ית ג' לס' לישועתך קויתי ה' תשמ"א לפ"ק.

שוכט"ס לכבוד אהובי יד"נ הרה"ג לוחם מלחמת ה' באמת
כש"ת הרב אשר אנשיל קרויז שליט"א אבדק"ק ראצפערט י"ו.

ראיתי וכן תמהתי מה ראה על ככה לערוך אלי מערכה לחוות רעתי בענין
חיקון עירובין כי אני מכיר את מקומי ואת מן ערכי וכמקום גדולים לא אעמד
להשמיע קולי ברמה ואיך יעיד יתוש קצות כנפים על הנשר הגדול אשר יעוף
בשמים ה"ה הגאון הקדוש רבן של כל ישראל האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל זכותו
יעמוד לנו כי הוא כבר הסכים לעשות העירוב כברוקלין ונתן כעצמו סכום הגון
לחיקון הג"ל. וממילא מובן שהחוב מוטל עלינו למצוא פתרון לכל השאלות
הנופלות בענינים האלו. נא לראות בשו"ת הרי"מ מהגאון הק' מאור הגולה
זצ"ל שהסכים בחשוכתו לאו"ח סי' ר' לעשות העירוב כווארשא ושיכח הרכה
המתירין עיי"ש.

ובלתי שום ספק שיצולו בהתיקון הג"ל חילול שבת הקודש אשר רומה ממש
כמו עובר ע"ז עיין רש"י ז"ל חולין דף ה', ואקוה לה' שיקיים כנו מאמר חז"ל
כמס' שבת דף קי"ח ע"ב אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המשמר שבת
כהלכתו אפילו עובר ע"ז כדור אנוש מחליץ לו שנה' אשרי אנוש יעשה זאת
וכו' עיי"ש.

אני מוכן בעזה"ית לעזור לכם כפי כוחי, וכל המחזיקים יזכו לישועת ה' כי
אנו וקוקים לרחמי וחסרי ה' ככל רגע ורגע, אסיים כדשחה"ק.

ידידו המכבדו בערכו הרם.

הק' מאיר גרינבערג

מקצומארק

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

166 - 1 עמוד

מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר
אנשיל קרויס זצ"ל
רב דק"ק ראצפערד

מהרה"ג ר'

שמואל אברהם
זעלטנרייך זצ"ל

אב"ד דק"ק שטשאקאווא
יושב ראש בית דין
התאחדות הרבנים
ובעל מחבר ספרי קובץ
הפוסקים על חושן משפט

הרב שמואל אברהם זעלטענרייך

אבדק"ק שטשאקאווא

ברוקלין יצ"ו

כ"ה, יום ד' לט' גז תשל"ג.

הנה כבוד ש"כ הרה"ג מפאר היחס. מופלא ואיש המעשה מוהר"ד אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב וקהל ראצפערט בויליאמסבורג עוסק כעת בדבר גדול להשתדל כתיקון צירובין בשכונתינו ובהרבה שכונות בברוקלין אשר דרים שם אחכ"י הידאים והחרדים הי"ו, ואמינא לפעלא טבא י"שר חילי.

כמו שהאר"ך בשו"ת חשב"ץ ח"ב סי' ל"ו וכתב שם במחק לשוננו דזכות גדולה היא למתקן וכו' וכמבואר בזה באורך בשו"ת חתם סופר ארי"ח סי' צ"ט, וממילא כל קהלה ויחיד צריכין לעמוד לו לטיוע לכלכל גדול ההוצאות בזה, אך תיקוני צירובין למעשה יהיו נעשים ע"י גדולי הרבנים שליט"א בכל שכונה ושכונה וחסכמתם כדי שיהיו נעשין כהלכה כלי חשש.

הש"ת יהי בסעדרו להצליח ויהי זכות הרבים בו ולכל המטייעים לדבר מצוה דרבים כזו.

שמואל אברהם זעלטענרייך

הכ"ח למען המצוה ועוסקי.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

165 - 1 עמוד

מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר
אנשיל קרויס זצ"ל
רב דק"ק ראצפערד

מהרה"ג ר'

אהרן ווידער

שליט"א

אב"ד דק"ק לינץ

ודומ"ץ צאנז

קלויזנבורג

אהרן ויעדער
אב"ד לינץ צ"ו
רומ"ץ דקהל קלויזענבורג
ברוקלין, נ"י.

לכבוד יידי הרה"ג בנש"ק חוטר מגזע אראלים ותרשישים, מעוז ומגדל,
עוסק בצרכי ציבור כאמונה ובפרט בקדושת השבת בעניני תיקון עירובין וכו'
כש"ת מה"ר אשר אנשיל קרוי אבד"ק ראצפערט יצ"א.

ברבד תיקון עירובין שיוכלו לטלטל ע"י העירוב שלא יכשלו בחילול
שבת, כבר הודה לנו הגאון החתם סופר ז"ל כחשבותיו או"ח סימן צ"ט שראוי
ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מרשבותיהם בתיקונים וכו' שלא יכשלו
דוב ההמוץ עם בהוצאה מרשות לרשות ביום שבת קודש וכו' ואיסור הוצאה
מ"ה ל"ה או בהיפך הוא מאותן המלאכות שהעובר עליה הוא מומר לכל
התורה כולה ע"ש, ומה שנלע"ד להעיד קצת ברבד חרש בענין זה, כטור סימן
שצ"ה כתב רמזו לחזור אחר עירוב בין אחר עירובי חצרות בין אחר שתופי
מבואות, ובכ"י הביא מהמורדכי עירובין ס"ח דהביא ראי' מדאמר מבואה
דדיידא בה תרי גברי כרכנן להוי בלא עירוב וטעמא רבה איכא דלא לייתור ליה
איסור לאפוקי ולעיוולא באיסור וכן כתב בהגהות בפ"א מה' עירובין ע"כ, וכן
העתיק הרב כש"ע סימן שס"ו סעיף י"ח טעם זו כדי שלא לבא לטלטל באיסור
ע"ש, והנה באמת המרדכי לא כירא ליה הא מלתא רמזו לחזור אחר עירוב
אליבא דכו"ע רכתב שם לתרץ קושיית התוס' עירובין ס"ח הג"ל כ"ה תניא אין
משתתפין באוצר וא"ח ואכ"י ככ"ש, דהא ככ"ש מסיק ליה והתוס' תירצו שם
דיש לומר דאכ"י ס"ל דב"ש וכו"ה לא נחלקו בדבר זה, וכשם ר"י תירץ דאכ"י
הוה מוקים לכולהו אליכ"י ע"ש, ח"ל המרדכי ואפשר היה לדחות עצמו כי לא
היה חושש כל כך לערב ולא סבירא ליה שיש מצוה בדבר וכו' ע"ש אבל כאמת
עכ"פ מרהתוס' לא נתחו לתרץ כן ש"מ דסבירא ליה דאין משתתפין באוצר
ולכך לא עירב, אבל סבירא ליה גם לאכ"י רמזו לערב וכן איסוף להלכתא
כש"ע סימן שס"ו סעיף י"ג רמזו לערב.

ולכאורה נראה ראייה מפורשת לסבדא זו דמצוה לערב כדי שלא יבא
לטלטל באיסור כסברת התוס' עירובין ס"ח הג"ל והג"מ והכ"י, מהא דפ"ב
דכ"ה רף ט"ז ע"כ שהביא החשב"ץ ח"כ סימן ל"ז (ע"י בנומקי או"ח סימן
שצ"ד שהביא רב"י החשב"ץ הג"ל וכתב שהכרכי יוסף הביאו גם כן, וכתב

בדברי התשב"ץ הג"ל מקור להגה"ק מהרצ"א מדיטכ ע"ש מה שהביא גם כן
מהאר"י הק' כמו שהוא כשעה"כ ע"ש) גבי הא דאמר רב תחלת הוראה דהאי
צורכא מדרכנן לקלקולא ע"ש דמכח זה הביא החשב"ץ ראייה לדרכיו דזכות
גדולה הוא, ומאן רמודי לאיסורא הוי לקלקולא משום דמתקלקלו בה רבים
וכאים לטלטל בלא עירוב ע"ש אבל לכאורה צ"כ דלמה לנו למיחש כול"י האי
להני דעבדי איסורא ויטלטלו בלא עירוב, ואטו ברשיעי עסקין, אבל כאמת
ברשיי כ"ה רף ט"ז ע"כ הג"ל כ"ה כיון דמתקלקלו בה רבים כתב רש"י
ומטלטלין בלא עירוב, ע"כ, הרי דעיקר החשש לסכנת רש"י הוא משום הרבים
שיכחו ויטלטלו בלא עירוב, והנה כתוס' במס' שבת י"א כ"ה שמה ישכח
ויצא כתבו ראליבא דרבא דלא גזירין גזירא לגזירה, אין לפרש שמה ישכח
המחט דהא אפילו ישכח ליכא איסורא ראורייתא, וכתב על זה כתשובת רע"א
סימן ח' רמבאר מדבריהם דלאכ"י רגוד גזירה לגזירה הוי נחא דמתעסק הוא
עכ"פ דרבנן ובפשיטו חמוה איך שייך ראסוד חז"ל מתעסק הא לא ידע שעושה
כן ולאיהו ענין יאסוד חכמים לעשות כן כיון דלא ידע כלל שעושה מלאכה זו
הא לא ידע כלל שיש עליו איסור דרבנן.

ונראה לתרץ קושייתו על פי מה שהעלה הגאון האדיר בשו"ת צפנת פנחס
דדורנסק ח"כ סימן כ"ב וכש"ע עה"ת פרשת השא על המכילהא רכל המשמר
את השבת באילו עשה את השבת, רבשבת י"ב איתא תניא חנניא אומר חייב
אדם למשמש בגדיו ע"ש עם חשיכה שמה ישכח ויצא, דאם לא משמש ומצא
לא הוה גרר מתעסק רק עבר כשוגג וככ"מ שנאמר שמירה צריך לעשות כל
הפעולות שהדבר יתקיים וכמו כן גבי חמץ שנאמר ושמרתם, אם לא בהך עבר
כשוגג וזה הגדר דשומרי שבת שיראו לעשות פעולות שלא יהא חילול שבת
ולא מחמת האדם שלא יעבור רק שלא יהא השבת מחולל זה כאילו עשאו
לשבת ע"ש, ולפי"ז שפ"ד מתוך תמיהת הגרע"א ז"ל דלאחר שחקנו חכמים
דלא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה שמה ישכח ויצא, אם לא עשה חקנת
חכמים ויצא סמוך לחשיכה ושכח אח"כ לא הוה מתעסק רק עבר כשוגג.

וכוה יש לפרש גם כן לשון הגמרא שבת י"ב הג"ל על הא דחנניא
דימשמש אדם בגדיו ע"ש עם חשיכה אמר רב יוסף ה"י רבתי לשבת, דלכאורה
מה הוסיף לנו רב יוסף על הכרייתא, אך לפי הג"ל בא רב יוסף להטעים טעמא
דחנניא דהוא הלכה משום שהבת לא יתחלל, וזה להלכתא רבתי לשבת שהגם
שהאדם לא עבר אם שכח והוציא, אך משום שמירה לשבת חייב למשמש, ואם
לא משמש הוה עבר כשוגג, וכוה י"ל טעם התוס' עירובין ס"ח דלא רצו לומר

דאכיי סוכר ראין מצוה לערב, דבאמת אביי כאן כשבת י"א הנ"ל סוכר דגם גזדינן גזירה לגזירה בכה"ג אף דלא הוי מלאכת מחשבת, בודאי לא יקיל בעירוב, הגם שאין חשש רק שמא ישכח וברשיי ביצה ט"ז הנ"ל אעפ"כ בכה"ג הוה ג"כ חילול להשבת ולא הוה בכלל המשמר את השבת.

וכוה י"ל הטעם רמצינו בכמה דוכתי בשבת השומר או המשמר את השבת דהוא על הכונה הנזכר ששומר את השבת שלא יחלל, וזה ג"כ הכונה כהלכתו היינו ההלכה של שבת וכנ"ו וכזה י"ל ג"כ הא דאמרינן עירובין — כ"א דבשעה שתקן שלמה עירובין יצחה כח קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני, דבתיקון עירובין הוא שמהה גדול כביכול לגבי הקב"ה, שגם השבת לא יחלל עיי"ו, ולא יזי בלכר תקן שלמה שהארם לא יעבור עבירה, אלא גם שהשבת שהוא ערות להקב"ה לא יחלל, עכ"פ לפי הנ"ל י"ל דמצוה תיקון עירובין הוא משום גדר שמירת שבת וכדברי הצפנת פענח הנ"ל דאם יש תיקון ע"י עירובין, ואם אינו עושה איסור גם אם שוכח לא הוה גדר מתעסק רק עבירה בשוגג וברשיי ביצה ט"ז הנ"ל לכן כרי שלא יכשלו באיסור הוצאה דשכיתו טוכא שכ"כ אנשים שוכחים בשבת חפץ אצלם כבגדיהם, בודאי מחזיבים לתקן מטעם שמירת שבת שלא יכשלו כזה וגם יתוקן עיי"ו שלא יהיה מכשול לאלו המאחרים ביום ע"ש"ק, שלא יכשלו בהוצאה מרשות לרשות בספק פלוגתא דרבוחתא, וגם ימנע בזה שלא יהיו מוכרחים לטלטל החינוק עיי"ו עכ"פ ביום ע"ש"ק מרשות לרשות, מביתם לביהכ"נ לאותם שנוהגין כן, וגם יוכלו לזכות בזה לאנשים זקנים וחולים ח"ו שאינם יכולין להלוך בדגליהם, רק מוליכין אותם ככסא גלגלים, שיש בזה עקולי ופשוטי, או להחיר עיי"ו עכ"פ בשבת להוליכם לבית הכנסת להתפלל בציבור ולשמרע בקריאת התורה, ובודאי יהיה על ידי זה ממוזכי הרבים.

ומזה שחששו שאולי מזה יבאו להחיר במקומות שאי אפשר לתקן, עיינן בשלחן ערוך התניא סימן ער"ה לענין ללמוד אצל גר שעוה לעת הצורך כהטורי זה, אבל לא מטעמי רק משום שהרכר ידוע שאין לנו לחדש גזירות חדשות שלא מצינו כש"ס שלא להוסיף על דברי חז"ל, ולפי דבריו כתב גם כן כשאלות ותשובות מהרש"ג מהגאון מסעמיהאלי ז"ל להחיר ללמוד אצל הגר הלעקטער, ולא חיישינן שמא יגע חוטי חשמל זה בזה דהוא כעין גזירת הטיי רמכל מקום אינו רומה לנר של שמן שנעשה עליו הגזירה ע"ש.

לכן לענ"ד יש מצוה וזכות הרבים לתיקון עירובין, ואפשר להמליץ בזה בהפסוק שומר מצוה לא ידע דבר רע, דאם הוא שומר המצוה שהמצוה תוכל להתקיים, בודאי לא ידע דבר רע, דלא יצא ח"ו שום מכשול מתחת ידו אך ורק טוב וחסד יסוכבהו.

אהרן וייערער

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

164 - 1 עמוד

מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר
אנשיל קרויס זצ"ל
רב דק"ק ראצפערד

מהרה"ג ר'

אפרים פישל

הערשקאוויטש

שליט"א

אב"ד דק"ק האליין

ודומ"ץ צאנז

קלויזנבורג

אמרים פישל הערשקאוויטש

הא"ד דק"ק האליין יע"א

כעת בכרוקלין , נ"י.

לכבוד ידידי הרה"ג כנש"ק חוטר מגזע אראלים ותרשישים מעוז ומגדל
עוסק בצרכי ציבור באמונה ובפרט בקדושת השבת כענין תיקון עידובין וכו'
מו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א אברק"ק ראצסערט יצ"ו.

ע"ד תיקוני ערובין, הנה הלכה פסוקה בשו"ע או"ח סי' שצ"ה מצוה לחזור
אחר שיתופי מכראות ומכרך עליו על מצות עירוב ופי' שם הט"ו ס"ק הטעם
דהוי מצוה הוא משום שלא יבא לידי איסור טלטול וכ"ג בשו"ת ח"ס או"ח סי'
צ"ט ובשו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג דהרבה מכשולים באים באין עירוב,
והמכשול הוא פשוט שהרבה אנשים שוכחים ומוציאים באיסור, ואע"ג דבא
ע"י שכחה והוי מתעסק, מיקרי מכשול ותקלה כמ"ש בשו"ת רעק"א סי' ח'
דיש כמתעסק בשבת איסור תורה וכ"כ בספר הבתים ח' שבת שערי איסור
הוצאה שער ט"ו או"ח כ"ו שיש בשכחה איסור מן התורה אע"פ שאין בו חיוב.

ואפי' כזה"ו דאין לנו רה"ר גמורה, מ"מ בשבת אפי' איסור דרבנן חמוד
ריש איסור אפי' כמתעסק, וכה"ג כתב הרא"ש בפ' כמה טומנין סי' ב' בשם
רבינו חננאל משום חומרא דשבת חשובה איסור דרבנן כשל תורה ואזלין
לחומרא (ועי' טובה י"ד:), ולכך מצוה למשמש בכגדיו ע"ש עם חשיכה שלא
יהיה בהם רכב שאסור לצאח בו בשבת, ואפי' עכשיו שאין לנו רה"ר גמורה,
וכמ"ש בשו"ע הרב ס"ס רנ"ב, וכיון דיש על איסור דרבנן של שבת חומר
דשבת לכך צריך כפרה אפי' עבר כשוגג על איסור דרבנן וכמ"ש באו"ח ס"ס
של"ד משא"כ כשאר איסורי דרבנן וכמ"ש הנתיבות חו"מ סי' רל"ד ולכן נחשב
מכשול ותקלה מה שאנשים שוכחים ומוציאים.

מלבד זה מצוי מכשול בהוצאה המפתחות כהתגוררה ואינם בקיאים כיצד
לחברו עם התגוררה, ופותרים גם כשיש על המנעול תורח רה"י כי כשהוא עומד
ככרמליח אסור לחתוך המפתח כשהמנעול הוא ככלל חורי רה"י, וגם הוצאת
מטפחת היר סביב הצואר הנשמט ארס כלל נ"ו חוכך לאסור, ועיקר ההיתר הוא
משום כבוד הבריות וכמ"ש בשו"ת קרן לדוד סי' צ' עיי"ש, ריכשלו כזה כי
משום כבוד הבריות לא התירו אלא היבא ראי אפשר להכין מע"ש כדאמרי'
בשבת פ"א: וכ"פ במג"א סי' שיי"ב סק"א וסי' שכ"ב סק"ד. ועי' שו"ת מהר"ם
כ"ד ברוך ה' שבת ס"ס צ"ו, והמטפחת אפשר להכין כביהב"ג בע"ש, גם כיון
דאפשר לעשות עירוב ולא עשו הוי כאפשר להכין בהיתר ואסור להוציאו אפי'
במקום כבוד הבריות, ועוד כמה מכשולות עצמו מספר.

אבל נראה לכאר עור טעם שמצוה לתקן תיקוני עירובין מלבד שלא יבוא
לידי מכשול יש מצות עשה ממש מה"ח והוא מצות והכינו את אשר יביאו, כי
ידוע שהצדוקים דעתם כיון שצוה השי"ת שלא להכעיד אש בשבת ולכך ישבו
בחושך ליל ש"ק לקיים מצות לא תבער אש ביום השבת, וכן אסור להטמין
בע"ש כדי לאכול צונן בש"ק לקיים מצות השי"ת שצוה שלא לכשל, וכן אסור
תיקון עירובין כדי לקיים איסור הוצאה, אבל חז"ל ע"פ הקבלה הל"מ הוא
שאין תכלית האיסור שלא להכעיד כדי שישב בחשך ושלא לכשל כדי שיאכל

צונן ושלא להוציא כדי שלא יהא הרבר במקום שלכו חסין, רק הא ביצד יש מצוה להכין בע"ש ולקיים מצות והכינו כי שבת נתנו לעונג ושמחה ולמנוחה ואין מנוחה רק ממלאכה רק גם להיות לו נייח (וכמ"ש בתוס' שבת קכ"ב ד"ה מעמוד בשם המכילתא), ולכך יש מצוה להרליק גירות ולהטמין וכמ"ש הבעל המאור כי מי שאוסר הטמנה מין הוא ועי' רב נסים גאון ריש ברכות, כי מצות עונג הוא הל"מ כמ"ש היראים סי' תי"ט.

וכן נמי מצות תקוני עירובין הוא כדי שיוכל לטלטל חפצים הנצרכים מבית לחצר ומבית לבית ומצות עירוב הוא חיוב הלי"מ כמו הדלקת נרות, וכ"כ מפורש בס' שכל טוב פ' בשלח עי' רי"ד והכינו את אשר יביאו את אשר יאכלו לא נאמר אלא אשר יביאו כלומר יבינו ביום הששי במבואות ובחצרות תיקוני לחיים וקורות וצורות פתחים ועירובים ושיתופים להתיד להם את אשר יביאו ביום השבת מרשות לרשות עכ"ל. וזהו בוונת המשנה שבת ל"ד. שכוללם יחד, עשרתם ערכתם הרליקו את הגר כי כולם טעם אחד להם, וכמ"ש היראים סי' תכ"ט כי בהם מקיים מצות והכינו את אשר יביאו והוא הכנה למצות עונג שבת, כי אפי' עישור פירות שאיסור לעשר בשבת הוא מדרבנן, מ"מ כיון שלא יעבור על דרבנן הוא אסור לו לאכול הפירות בשבת מקיים מ"ע מה"ת אם מפריש המעשרות בע"ש כן שוה לו מצות תיקוני עירובין ואפי' בה"ז שאין לנו רשה"ר גמורה מ"מ כיון דיש איסור דרבנן לטלטל ויבטל מצות עונג וניחא מקיים בעשיית עירוב מ"ע מה"ת, וכ"כ בלקח טוב פ' בשלח את אשר יביאו מכאן לעירובי חצירות מן התורה שיערב אדם בשבת כפת או כשום מאכל כדי שיטלטל מבית לבית ומחצר לחצר עכ"ל, והוי עשיית עירוב מצות חיוביות ושייך בה מצות חינוך לקטנים כדאי' בהוספתא עירובין פ"ב.

וזהו גם בוונת המדרש רבה אסתר ז' את סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת לא נתתי לך אלא לטובתך עכ"ל ומצות והכינו יש לו ג"כ חומרא דשבת, וגם נשים חייבות בה, וכמ"ש ר"ת לענין לחם משה שהיכות נשים בלח"מ כי כל עניני שבת איתקש לשמור, וכמ"ש בתוס' חכמי אנגליא ברכות ל"ג, אפי' בהכרלה אמרי' הואיל ולכבוד שבת קאתי בשבת דמי.

ובזכות שמירת שבת ככל פרטיה ודקדוקיה מנה שימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולהנצל מחבלי משיח, ולבנין ירושלים וחומת אש סביב לה בכיאת משיח כב"א.

אפרים מישל הערשקאוויטש

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

163 - 1 עמוד

**מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר
אנשיל קרויס זצ"ל רב
דק"ק ראצפערד**

מהרה"ג ר'

אברהם מאיר איזראעל זצ"ל

אב"ד דק"ק הוניאד

רב הראשי לקהל הפליטים בווינא

בעל מחבר ספרי ילקוט המאירי על

הש"ס ושו"ת ויען אברהם על ד' חלקי

שו"ע, ועוד.

וגם ראיה מדברי החתם סופר

שאין לחוש שקלי הדעת יקנו

עיתונים וכדומה.

אברהם מאיר איזראעל
אבר"ק הניאד
ורב ראשי לקהל הפלטים ביה
מח"ס ילקוט המאירי על הש"ס
חרי"ם ברקלין תצ"ו

ב"ה, ג' לס' ירדך אותו שם, שנת י"שלים ברכה הצלחה" השמ"א לפ"ק
 ברקלין תצ"ו.

החרי"ש וכת"ס לכי ידידי הרב הגאון הצ' המפורסם, זוכה ומוכה את
 הרבים, נצר נאמן מגזע תרשישים ואראלים וכו' מה"ד אשר אנשיל קרוי
 שליט"א הרב דקהל ראצפערט פה ברקלין תצ"ו.

אחרשה"ט ושתה"ד כיאות, נדרשתי לאשר שאלני בענין תיקון העידוב
 במחוזות וויליאמסבורג, ובאר אפאר וכו', ואען ואומר אשרי לו ואשרי חלקו
 אם יעלה בידו לזכות את הרבים בענין נשגב זה להציל רבבות ישראל (כ"ה)
 ממכשולי חילול ש"ק דאיסור הוצאה ברה"ר, וכדקיי"ל בשו"ח או"ח סי' שס"ו
 (סעי' י"ח) וכן בס"י שצ"ה (סעי' א') רמצה לחזור אחר עידובי חצרות מטעם
 שלא יבאו לטלטל באיסור, ומקרה טהור שלא הלכה זו היא במס' עידובין
 (דף ס"ח ע"א) דא"ל רבה בר"ח לאביי מבואה דאית בה גברי דברכא לא להוי
 בה לא עידוב ולא שיתוף עיי"ש.

והנה אמר' במס' שבת (דף י"ד ע"ב) בשעה שחיקן שלמה עידובין ונט"ו
 יצאה ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, ואומר, חכם בני ושמח
 לבי ואשימה חורפי רבד, פירש"י לך אם חכם לבך לעשות גדר לאיסור הוצאה
 שבת ישח לבי גם אני שנתקיים מצות שבת באיסור הוצאה דאורייתא, והנה
 במהרש"א בח"א שם כ' רסיפא רקרא ואשיבה חורפי רבד קאי רק על נט"ו
 שרבים מזוללין בו, ובאמת יש להבין רבד חכמים וחידושים מאי ואומר, ולמה
 לא סגי להו בפסוק ראשון בני אם חכם לבך וגו', ואמרת' בס"ד עפ"י ש"ש
 בברכי" (סי' שס"ג) בשם הרשב"ץ והר"ז לתקן מבואות הר"ז משוכה וכל מי
 שאפשר לו לתקן ואינו מתקן שלבו נוקפו הדיוטות גמורה היא עיי"ש, וע"ע
 בתשו' חת"ס (או"ח סי' צ"ט) בתשו' שכי' לתלמידו הגאון ר' ארי' ליב הלוי
 פוקס זצ"ל האבר"ק העעסברי, שמרדו לתקן העידוב בעירו, ומביא דאי'
 לדבריו מהא דרמ" בצה (דף ט"ז סוף ע"ב) כיון דמקלקלי בה רבים היינו
 לקלקלא, ופי' רש"ז"ל ששוכחין ומטלטלין בלא עידוב עיי"ש, וכי' כי השכל
 הפשוט גוד שראוי ומחויב לתקן החצרים המבואות בעידוב המתיד הטלטול,
 וסיים דבריו בתודה להשי"ת אשר נתן בלב מלכים ושדים בעירו פרעסבורג

המעטירה שהיתה בעת ההוא מטרופולין המדינה, ליתן רשות הורמנא לעשות
 תיקוני עידובין שם, ומברכו שיתנוהו ה' לחן ולחסד בעיני השרם לתקן העידוב
 בעירו להסיר מכשול ותקלה עיי"ש.

נמצא שכל מי שמתנגד — מאיזה טעם שהי' — או ממאן להשתתף
 בחיקון העידוב להסיר את המכשלה הזאת של חילול שבת, מכשיל את הרבים
 באיסור הוצאה דאורייתא, ולפי"ו י"ל דהך ואומר חכם בני וגו' ואשיבה חורפי
 רבד קאי גם על חיקון העידוב, כלומר חכם בני ישמח לבי בעשיית גדר לאיסור
 הוצאת שבת וכפידש"ז"ל, ואם תמאן בזה, ואשיבה חורפי רבד, כי אמנם הדיוט
 הוא המכשיל את הרבים וכנ"ל.

וזה עתה שמעתי דבת רבים מגור מסכיב ע"ד רב אחר בעידונו שהכריז
 ברכים את התנגדותו נגד חיקון גדול זה, לדעתי העני' אין לחוש על דבריו כלל
 וכלל לא, כי אין לנו אלא דברו רבותיו הגאונים שבדורות שלפנינו שחקנו
 תיקוני עידובין בכל מקומות מושבותיהם (עיי' סי' חיקון עידובין להגאון ר'
 חיים ארי' הלוי האראוויץ זצ"ל האבר"ק קראקא) בענין העידוב בעיר ואם
 בירשאל קראקא, וכן בחשו' תירוש וצהר (להגאון ר' צבי יחזקאל מיכאלאון
 אבר"ק פלונסק זצ"ל ודאבר"ק הארשא) בענין חיקון העידוב בניו יארק, וחיקון
 עידובין (לר' בנימין זאב ז"ל יאקאבזאן) ע"ד העידוב בעיר טשערנאוויץ, ותשו'
 חלקת יעקב (להגאון ר' מרדכי יעקב ברייש זצ"ל אבר"ק ציריך) ח"א סי'
 קצ"א, בקר חיקון עידובין שתיקן בעיר דיסבורג, ואחרון אחרון חביב הגאון
 הארדי פוסק דורנו מהרי"ו שליט"א גאבר"ק ירושת"ו בתשו' מנחת יצחק
 (ח"א סי' נ"ט) ע"ד חיקון העידוב בעיר גראסווארדיין מטעם חותנו הגאון
 הארדי ר' פנחס צימעטבוים זצ"ל ראב"ד ש"ס הי"ד, שהביא תשובתו הנפאלה
 של הגאון הארדי בעל באר חיים מרדכי זצ"ל אבר"ק ניאמץ, שעוררו לתקן
 מחדש את העידוב בעירו, וכן הי' חיקון עידובין בעיר סאטמאר, שעמד תחת
 השגחתו של ב"ק מרן הגאון"ק מהרי"ט סי' ז"ע ועכ"א, ועוד ועוד) ומי רואה
 את אלו יוצאין ולא יצא.

ופשוט שאין לשום לב על המעוררין ועל הנוקסין, חדשים מקרוב באו
 בהבל הריק נפיהם, וכפי שראוי בהמתכבים ששלח לי כבר הסכימו לחיקון
 גדול זה כבוד הרבנים הגאונים שליט"א בעידונו, שוררו אותו לתקנו, וחפץ ה'
 בידו יצליח, וחלילה לנו לפנוח מדבריהם ימין ושמאל, והי' הטוב יהי' בעזרו
 להוציא מחשבתו הטובה מן הכח אל הפועל, לזכות את הרבים, אלא שעשיית
 העידוב תהי' תחת השגחתם של רבנים מובהקים גרוי ההוראה שליט"א, וזכות

תקן אברהם מאיר איזראעל
 תצ"ו הולידו חורש"ת מלני"ח
 תצ"ו הולידו חורש"ת מלני"ח
 תצ"ו הולידו חורש"ת מלני"ח

אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניהאד

ורב ראשי לקהל הפלטים בוינה

השמטה

בשלהי הידיעה, הנה זה עתה נאמר לי כשם רב אחר במחוזנו בארא-פארק, שהתנגדותו לעשיית העידוב הוא, על שגרים פה עפ"י רוב מאחב"י קלי הדעת, ואם תותר להם הטלטול ברה"ר, יכשלו כשאר איסורים כמו קניית עיתונים בחניות וכדומה, ופשוט, שאין בדרכיו ממש, שמי שקונה עיתון בשבת (אפי' בהקפה) בפרהסיא, אינו חושש גם על איסוד הוצאה בשבת וכל יוצאי מדינת הגר יודעים שעיד וועסברין רוב תושבי' היו מעולם קלי הדעת מכת המחחדשים וכשנפרדו הקהלות בשנת תרכ"ט לא נצטרפה לכת החרדים הארטאדאקטיין ונשארו לנעאלאגין עד היום הזה) עב"ז זירז מרן הגאון החת"ס זצ"ל את הרב דשם כחשוכתו הנזכרת לחקן העידוב בעידו ולא חשש שקלי הדעת יכשלו בו, ומה שחשש עוד שלא יבואו למיסוך ולהוציא מחרץ לעידוב, עיי' תשו' שו"מ חליחאה (חאו"ח סי' קי"ב) דלא שייך למיסוך בזה עיי"ש, וכן כחשו' מנחם משיב (להגאון המנוח מוה"ד מנחם סופר זצ"ל אבד"ק באיאם ומ. וואשארהעלי הי"ד) סי' מ"ד לענין עשיית עידוב ברחוב ביהכ"נ ושם רד השמש רמתא, וטליתים וסידורים מונחים אצלו, ורכת המבשלה באיסוד הוצאה וכו' ותכלית עשיית עידוב גדולה היא עיי"ש, ואם בעשיית עידוב רק לרחוב אחר, אין חשש דלא אתי למיסוך, מכש"כ בעידוב על כל חלקי העיד, ראין לחוש כזה, וכפרט לפי מה שיעץ כ"ק מרן הגאון"ק זי"ע לעשות מפות של העידוב וליתנם על כותלי כתי כנסיות וכתי מדרשות ככל העיד בוראי אין לחוש, ואין להאריך יותר.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

160 - 1 עמוד

**מכתב עידוד להרה"ג
ר' אשר אנשיל קרויס זצ"ל
רב דק"ק ראצפערד**

**להקמת העירוב
בוויליאמסבורג
תשל"ג**

**מכ"ק אדמו"ר
מפאפא זצ"ל**

(נשיא התאחדות הרבנים)

שלו וברכה לכבוד ידידי ותלמידי הרב הגדול בתורה ובחסידיות
 במעלות ומדות טובות וחמודות וכו' מו"ה אשר אנשיל קרויס
 שליט"א הרב דקהל ראצפערט יע"א.

ע"ר אשר בקשת הסכמתי שברצונך להשתדל בתיקון עירובין ע"י
 עשיית צורת הפתח לכל הרחובות שבוויליאמסבורג להציל רבים מאיסור
 הוצאה, הגה כבר האריך הח"ס כתשרי האו"ח סי' צ"ט גרל החיוב
 להשתדל בענין זה, בפרט מה שמקילין להוציא ע"י קטנים יש הרבה
 גדולים שלא הסכימו לזה כמבואר בספרי תשוכותיהם וגם הח"ס כתשרי
 הנ"ל ריכר מזה, ע"כ חזק ואמץ ותהי' ממזכי חרבים כאשר יעלה בידך
 דבר זה וזכות הרבים יהיה תלוי בך, וחשיית יהיה בסערך לברך על
 המוגמר לטובה כאו"נ ידיך רושיה באהבה.

ב' לחודש מרחשון תשל"ג לפ"ק.

הק' יוסף גרינוואלד

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

157 - 1 עמוד

תשובת אגרות משה

בענין גלוח שערות לנשים
"...הספק הוא משום דמדינתנו
דאמריקא שנקבצו לכאן מכל
המדינות וכל אחד נוהג כפי
המקום שבא משם ולא נקבע
כאן איזה מנהג קבוע ואין בזה
משום לא תגודדו..."... אף אם
נימא דדמי זה למנהג מחלוקת
בדין נמי אין בכאן משום לא
תגודדו משום דהוי כשני בתי
דינין בעיר אחת..."
אבן העזר נ"ט.

סימן סא

בניית אשה אחת במקום שנתנת הנשים לנהל שערותיה לאחד ממקום שאין נזהרות לנהל הבעל מקפיד שלא תגלה

יהי סיון תשי"ז

פניכם יודעי הדבר הטוב והנכון המפורסם מהיד משה צבי אייכנשטיין שליט"א.

בדבר מנהג אשה מקומה הנשים הנשואה מנחת שערותיה שינסה אשה סגנותיה לאחד מהמקומות שאין הנשים מנחות שערותיהן אלא מקפיד איתן כדין הבעל אינו רוצה שתגלה אם רשעה היא היא לגלה כמנהג מקום הבעל או שמתייבט לגלה כמנהג מקום.

הנה דאי אם הידון הוא כמקומות כאלו הוא דין מפורש שאם אין דעתו לחזור ונתן אי לקולא כמנהג המקום שבה לשם נדאיחה כחלין דף ייה שריי אכל מוגרפת דרב ושטאלא משום שאין דעתו לחזור היה כמסקי ר' אשי. ואף שהנשים הם מבידות ב' סברי דמכיל לבבל ומאי לאיי נהנין עליו ומשרי שני המקומות אי כאין דעתו לחזור. הנה רוב הפרטים לא סברי בן דורא"ש כמסורה דף ג"א וכן הדין עם סמכי סבאין דעתו לחזור ונתן אף לקולא כמנהג המקום שבה לשם וכן פסק המור א"ח סי' תשי"ח והמג"א סוכ' עם במק"ט שגם החבר והרמב"ם סוברין כן. ואף הדין ביודו סי' גידד ק"ח מסי' לענין ריבא כמברת הנא"ש וסיעתו זייט לו לעשות כהנהגה המקום שדעתו להשתקף אף לקולא ואף להיטב"ם והמחבר שסובר הדין שסברי דאין כאין דעתו לחזור ונתן עליו חומרי מקום שיפסו הוא מסיק מצד המתיירה והמחבר כירד עם ובמורה סי' תקפ"ד. א"רפ כאין דעתו להשתקף כעיר שהלך לשם ממדין המכור נכ"י תמ"ח אף שאין דעתו לחזור אבל כדעתו להשתקף במקום שהלך מורה גם המחבר להרא"ש צ"י"ש וסענה בארתי באורך במדשי. ולכן בודד שיש להיראות כן לפעשה וכן איראה כמב"א סי' ע"ח סק"ד מהשוכה הדין אליקר לענין השערות של נשים כדגילין לצאת מדין לצמטן שיש בזה ג"כ חלוק כקומה שאותן נשים הכאות מורשה שאין דרכן לגלותן למקום שדרכן לגלותן מותרות לגלותן אם אין דעתן לחזור. ולכן כ"ש לענין גלות השערות שהנשים במקום שנהגות לגלה למקום שאין נהגות לגלה אלא צריכות לגלה ומכריזי שלא היה כח"ה משהחם כלל.

אך כל הספק הוא משום דבמדינתנו דאמפריקא נקבצו כסאן מכל המדינות וכל אחד מהם נבי המקום שבה משום ולא נקבצו בבאן איהו מנהג קבוצ. ואין בה משום לא התגדרו מטעם דאיראה כמב"א סי' תצ"ג סק"ו בשם קצור פסקי הורא"ש ספ"א דינכות דרבי הגלי כמנהג המקומות שבמקום זה נהגו בן ובמקום זה נהגו כן אשילי נחבצו בני שני המקומות במקום אחד ועשה כל אחד כמנהג מקומו לית לן בה צ"י"ש. ואף שכמה שם המג"א דוחה דוקא כמנהג והזמנה למגילה שגם בני הסוכים סוכרים שבני המדינים מתייבין לעשות קודם והוא כגון מה שבשולין גוהנין להמנעת ולומר פליחת בעשרים בסיון ואם נחבצו בני שולין ובני מדינה אחרת למקום אחד מותרין כל אחד לעשות כמנהגו ואין בזה משום לא התגדרו. אין סתמה לומר שבמנהג לאחד איזה דבר יהיה לא התגדרו. הוא מסיק אבל בדבר שמהולקין כדוגם כגון שאלו שכלין חלב ריינה חללו אין אגלין עם נחבצו למקום אחד צריכין לעשות כמנהג שיה משום לא התגדרו. משמע דוקא רמחולקין בדין שלוחתגין איסור סוכרין ואשר לכר"צ והנהנין והיה סוכרין דמותר לכר"צ איכא לא התגדרו אף בבאים משני מקומות אבל כמנהג בעלמא כהא שלא לשכל מיני קמניה כמסתא שאנשי ספרד גוהנין והיה שאף הנהנין איסור יודעין דלחלו שאין גוהנין והיה נסור דמי זה למנהג התענית כ' סיון שאמר שאין כזה משום לא התגדרו בבאן משני מקומות (תעיק על המג"א שלא נקט בתיירוש בדין מנהגים כאלו שהן מצוין יותר בחלוקי המקומות אין דינם ונקט רק דין שני הקצוות שביניהן אין דומין זה לזה ועל מנהגים אלו שז"ק הדין סמך על דעתו לאיראה דמי להטענה. אך אף אם ניפס דדמי זה למנהג מחלוקת בדין נמי אין בכאן משום לא התגדרו משום דהם כשני ביד בעיר אחת. ע"כ"ס כיון שאיכא כאן ב' מנהגי המקומות נעשה ספק אם אף בא"י האשמה שהם משני מקומות ישאר כל אחד לפי מנהג מקומו.

אבל פשוט לע"ד ראשה נהסבת כרשות בעלה ונמצא שיצאה משם במקום מנהגה ואין דעתה לחזור. דהא מוכחות מצינו אשה לבעלה להיות דוקא בביתו ובמקום שדחה הבעל לדור. ובכל מקום בגמ' נחשבת האשה כבוסה לרשות הבעל ולא שהיא שוכה לרשות השה ומפורש טעם דיש כחובות שהאשה היא שדה של הבעל ולא הבעל שדה של האשה צ"י"ש ולכן כדור שא"י לנהוג כמנהג מקומה שיצתה משם אלא צריכה לנהוג כמנהג מקום בעלה כן להמורא בין לקולא ומסתבר שאף לתיירוש ב' דהיינו חלין ומכיל

לבבל ומשרי לאיי נהנין לעולם חומרי ב' המקום אף כאין דעתו לחזור יהיה באשה אבל בעלה דעתה היה שכינת שאין חלוק לכך בין המקומות דתרווייהו לבבל או במ"י אין התלפזז לחזור או שלא לחזור ברורות אבל אשה אבל בעלה שמינהג הוא כמנהג הבעל ואין תלמי כלל בדעתה אלא שמכרחת מותר להשתקף אבל בעלה ולא לחזור יש לה דין אין תוס' לחזור אף שתרתייהו המקומות הם בבבל או בו וכבר דורויהו כן במפורשים שניטה לעשננדי ובאמ"ס שניטה למשרי שהוא דבר מצוי בבאן שצריכה הג' לנהוג כמנהגי בעלה.

ולכן גם בעובדא זו מין שניטה לבעל שגם מקומו הוא שאין הנשים מנחות שערותיהן ונתן לנהוג כמנהגי מקום בעלה שלא לגלה. ומצינו הבעל מקפיד אינו רוצה שתגלה אמור לה לה דמתייבט לעשות רצון בעלה בדבר שמיקפיד. והנה בגיור דף כ"ח שדרך אנשים להקפיד שלא יהיו הנשים את שערותיהן ולרבי הוא מצדדים שב לבינה שיכול לחפור אף כשיש מזה המסד קדשים שהוא רק פסק אמת. ומסתבר שגם רבנן לא מלי עליה דרבי אלא בגלות פסק אמת ובשביל זה קדשים דאין לבעל להקפיד באופן זה במשהו אבל במשכנתה לגלה שליכא המסד קדשים ב' במשכנתה לגלה הרבה זמן גם ליהיה הוא מצד שכינת לבינה ויכול לחפור. ולא מסתבר שיהי בפלוגתא רחוקה שיאמר שא"צ הבעל להקפיד זה כלל. וכן הא זריבה תורה ביפת תמר שהגלה ראשה ומפורש ביבמות דף מ"ח שהוא לטולא זה רמב"ן במירושו לדומם ותגלה את ראשה שהוא גדול. וא"כ דאי שרישות הבעל להקפיד צ"ל מתייבט לעשות רצונו שלא תתנגד עליו ומשכנתה לגלה שמתנגדת עליו הוא דאי מצדדים שבינו ש שיכול לחפור גם לרבנן. ולא מצינו שחיה תאר אמורה כמנהג בבית אלא דאי רגם בזה ג' גיחל. ולכן משכנתה לומר דוק למקום אמת וב' המסד קדשים פליגי רבנן שאין לו להקפיד כמנהג משה בבית אבל במשכנתה לגלה ובמירוש' למען זה הם יחדו שיכול לחפור. ומצינו אמור לה לגלה כ"ס סק"ד.

אין להחשיב את הבעל שאינו רוצה לראות קל שאינו רוצה בגזירות התייבט כיון כי שגם חדל להקפידו על זה ועם הוא איכא גורם גם לאידך נימא כדי שלא תתנגד עליו ולא לית באשה אמרה שחשו צ"ל חסידי צ"לם כהא חלקיה בר בריה דרמי הגעגל בהעניית דה

מיד שהוא אשמו מיקשטא כ"י שלא יתן עינו
אזרח תמצא שאיכא מעלייתא גם לבד זה
מה שסקפיד הוא כדין ויש גם מעלה כזה ואין
לחזור על זה.
ברורות אבל אשה אבל בעלה שמינהג הוא כמנהג
הבעל ואין תלמי כלל בדעתה אלא שמכרחת מותר
להשתקף אבל בעלה ולא לחזור יש לה דין אין תוס'
לחזור אף שתרתייהו המקומות הם בבבל או בו
וכבר דורויהו כן במפורשים שניטה לעשננדי ובאמ"ס
שניטה למשרי שהוא דבר מצוי בבאן שצריכה הג'
לנהוג כמנהגי בעלה.

משה פיינשטיין

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

148 - 6 עמודים

תשובת הגאון ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל

לתקן עירובין בברוקלין
בצירוף הגשרים ומסילת
הרזל מדין פי תקרה."
...אם יזכה הזוכה לתקן
את העיר בעירובין שער
גדול יפתח לשמירת שבת
להמון כולו..."

בעזה"ת

אור לארבעה עשר בודקין תש"ט לפ"ק.

תורה וגדולה במקום אחד, הרב הנאון בתורה וביראה ובמעשים טובים, מוה"ר צבי אייזנשטאם הי"ו, יצו ה' אתו חיים וברכה וכשרון חג הקדוש בשמחה.

זה פעמים אשר נפגשתי עם כה"ג נ"י, וכל פעם כו' המדובר בחקון פירוזין לבעיר רצחי באוכלוסין. ומאחר שאמר לי מר נ"י בפעם האחרונה לכתוב בדבר, ומאחר שלפני"ד הדבר נוגע במלכות רבה, הגני כותב מכתב זה.

אמת כי חלקי בתורתנו הקדושה קטן מהכיל את החיובים המופלים עלי בלמודי הישיבה, והדיון נותן בק"ו, למנוע ממני פתרון פה בזכרונך חמורה. ועוד נוסף כי צאלו הזמנים, ברוב הימים אני שוכב מטוב ל"ע, ועל כל אלה אני מוטרד בדאגות הפרנסה של בית מדרשו, ויוגהו עליון.

אמנם בעיקר הדבר, לא לברר הלכה אני כותב, כי מה מני יכלך, אלא לדבר דבור הנוגע למעשה. ובענין זה יש לי עצה טובה. ידענא צי' בצבירה רבא, זקן ויושב בישיבה, ובעל הוראה מפורסם ע"פ דרכי הוראה של מנחם הכה"ם והלמדיו ז"ל, הגאון האמתי ולדיק תמים, מובהר"ר יונתן שטייף נ"י, שיש לו כח דהיתרא לשם שמים. עוב הדבר למעשה להכניסו בהוראה זו. גם אנכי אדבר עמו אי"ה, אמנם למעשה, עוב הדבר שגם מעיי"ת נ"י בה יעשה. א.

ובמה הפליג רבינו הרמ"ש ז"ל בסוף כלל כ"א מהשבווחיו, להכריע בלשונות נוראות, ולדון במיתתו ממש, אותו חכם, שר"ה להטיל חומרי רבי"ר בנעילת דלת, על פירוזי טירו. אף שכמה וכמה שיטות נועים כאותו חכם, כידוע. ועי' בסוף סי' כ"ז בבית אפרים מה שכתב צ"ה.

ונראה שחיל' דרבינו הרמ"ש הוא מניח ע"ז: צענדל דהביא מרבנן שבי' אורב בפירוזי חירות, ומסיק הש"ס דהוראהו לקולו, משום דמקלקלי צי' רבים בטלטול דאיסור. וכבר נסחי"ע מנחם הכה"ם ז"ל צבי' ל"ז ממיתרא ז',

לברוח שחוד מטל על חכמי בעיר והפרנסים לחקן את בעיר בפירוזין. ובמס' פירוזין דף ס"ה ע"א, מצוה דדיירי צי' תרי גברי רבדו רבנן, לכו בלא פירוז ובלא שיתוף, כמיש שס במרדכי ובהגהת אשרי. ואפשר דכינו טעמא דקרי עלי' רבנן, ריש גלותא, בפירוזין דף כ"ו. חכמים במה להרע ולהטיב לא ידעו.

והמדקדק בלשונו הזכר של הרמ"ש, יראה שהוא ז"ל העמיק כעסו, בשביל שאנחנו דרים בין הכוחים, ואנחנו לריכים בחקון פירוזין להסכמתם, ואין בזה להחמיר בחומרה דאחי לדי קולא ומכשול.

ואשרי חלקו דמר נ"י, אם יעלה בידו להזיף הוראה לפועל בדבר הזה, בהסכמת גדולי חורה, המכונים הוראך לשם שמים. כ' בעוב, בשומר אמת של תורתו לעולם, יבא בעמרו.

וכה בעיר ברקלין, הים והגבר חומתה משלש רוחות. וממילא שאין כאן פילוש. ומאן דיימר לצבל מחילות אלו הנעשות בידי שמים, מחמת בקיעת הספירות, ימלא הרבה מחירים כנגדו, כמבואר בספרי הפוסקים. יש כאן מקום מרווח להוראה של היתר להגדר. וזכרנו כי למעשה, כמעט כל גדודי הוכר והים, כבר נשתנו ע"י בני אדם, בבניני נמל, וגדרי דרכים. ולא אחי ספירות ומנעלים מחילות הנעשים בידי אדם, גם אליבא דשיטת המחמירים בבקיעת ספירה בשאר נהרות.

ולא נשחייך אלא לדון על רוח לפונית, כי מנפון הפחת בעיר. אמנם לעומת זה, כמעט על פני כל דר לפון, משוך הגשר של העלעוועטעד ליינס, המתחלת מקרן לפונית מערבית, להחמשך מגשר של וויליאמסבורג, כמעט עד לפונית מזרחית עד חוף הים. ואין כאן רק מעט פרצות, כמו שלשים רחובות. ואולי אפשר לחקן בצורה הפחת, מאחר שכבר יש כאן ג' מחילות, או גדלות הראויות לעולם. כי אולי מלד ממעלה בעיר, יותר יסכימו על דלתות הראויות לעולם, משיכינו על זרת הפחת.

ובגשר הזה יש צו להחיר מחמת שני טעמים. חדא, מלד פי תקרה יורד וסוחם, ולבלב קימיל צבי' שפי"א דפי תקרה יורד וסוחם בשפי מחילות בעומדות כמין גאם, ופי תקרה משלים שתי מחילות הכסרות. דהא איפסק בלכתא ברב בפירוזין ל"ד. אמנם ברוב רבועית גם שמואל מודה, אפילו אליבא דשיטת החוס' ור"ח ואחר רבוחא. ואין כאן אלא שיטה המכרי"ל במצב בני"א שמי' סקי"ב ובני"ז שפי"ב סקי"ו, להחמיר להחילת בחקון למי, וגם הוא ז"ל לא הש אלא להחמיר להחילת, וכבר הקשה עליו החוספות שבת, והמחילת

השקל טרם ליישב צפי' שמי'. ואין אללי שרי' מהרי"ל, ואפשר שכן על החומרא של הרשב"ם בנבחה מדכוי גריש מסכה שנת, שלא לדקדק בקרוי ארבע של אסקופה, לבחור מטעם פי תקרה. והאי דרשב"ם, חומרא גדולה, ולא איפסקא להלכה. ולא נאמרה אלא באסקופה, משום דיש למיחש בה לאחלופי, אמנם לא בתיור מבולאות וחצרות. וכן הוה דמהרי"ל כנראה ממה שכתחיקו המג"א והט"ז, ג"כ לא מיירי אלא מאסקופה.

ושאני תקרה רחבה ד', מקורה של עפת, דוורד וסוחם וחשיב מחייל מעליהא, יותר מלחי וקורה, אפי' אי נימא דהם משום מחייל ולא משום הכירא, כמו שזכרנו בחום' צעירובין פ"ו. צדי' קורה ארבעה. ולית מאן דנגע צפי תקרה של ארבעה משום היכרא, אלא דחשיב מחייל בגדר של גוד אסיק ולחיה, כמי' רש"י בסוכה דף כ"ב צדי' שאין בנגו, בענין חבוע רמי. ובאמת לענין סוכה פי תקרה עדיף ממחילות של גוד אסיק, דמחילות של גוד אסיק אינם מועילות בסוכה, ומחילת הבאה מהמת סחימת פי תקרה חשיבה מחייל מעליהא, כמי' בחום' סוכה דף ה' צדי' סדר אביי. ומחילות של גוד אסיק חשיבן מחילות גמורות לשבת, ולא אחי רבים, אפילו של ס' רוא, ומצטלין להו, כמו שזכר רבינו חכם נצי צפי' ה' וליז. והל המתלקט, אליבא דרבנן דק"ל כותיבו צעירובין כ"ב וצבצב ק' יובית, דלא אחי רבים ומצטלי מחילות של גוד אסיק, ופדיפי מלחות ועולות, משום דחורה מחילה גמורה עליהם. וא"כ ה' הדין נותן, דכשם שאפשר לתקן מצוי ורבי' מפולש, צהרין עמוק ו' ורחצ ד' מלאן ומלאן, צמחילות של גוד אסיק, כך אפשר לתקנם בתקרה רחבה ד', דאמרינן בהו פי תקרה יורד וסוחם. ואין הכי נמי. אלא דלא משכחה לה משום דלא אמרינן פי תקרה יורד וסוחם, אליבא דחום' צדף כ"ב חף ל"ד צעירובין, וצדף י"ח בסוכה, אלא צב' מחילות העשויות כמין גאס, אבל לא צב' מחילות זה כנגד זה. והכי איפסק הלכה כדלעיל. וא"כ א"א לבחור מצוי ורבי' מפולש מטעם פי תקרה, משום דפילוש לא משכחה אלא צב' מחילות זה כנגד זה, וצבכאי גונא פי תקרה אינו מועיל.

ולשיעת רש"י בצוגי' דפי תקרה, דס"ל דאליבא דרב מהני תקרה אפילו להשלים ד' מחילות, ומכש"כ צב' מחילות זה כנגד זה, אין הכי נמי דיש לתקן צ' צדדי הפילוש צפי תקרה יורד וסוחם. ויש לעיין בדבר להלכה. אמנם בלא"ה כל הראשונים חולקים על רש"י בזה. אלא שיש כאן שיטת הרשב"א גם כן.

וכינו טעמא דפסק כרמב"ם צפי"ד מהל' שבת, ובעור ושריע צסימן שמי', דרבי' מקורה חשיב כרמלית, משום דאי אפשר להקרוי שחיר את רבי',

מאחר דיש כאן פילוש צב' מחילות, זה כנגד זה. ולשיעת רש"י אפשר דרבי' מקורה חשיב באמת רבי'.

ובל שיקר הדין ורבי' מקורה חשיב כרמלית, הוא מכא דאיתא בשבת צ"ה ע"א דכמוצי' לרבי' מקורה פטור, כמי' ברב המניד צפי"ד מבלכות שבת, משמע פטור אבל אסור משום דחשיב כרמלית. ואי משום כה, ה' אפשר לאוקמה כרבי' מקורה משופט, דלא אמרינן פי תקרה יורד וסוחם צמשופט, כדאיתא צעירובין צ"ד.

אלא דיש כאן למוד יוחר מצווה דרבי' מקורה גדון משום כרמלית, צחוספתא פ"ז דעירובין. דאיתא שם, דעליות וגשרים ורבי' מקורה ר"י מתיר וחקמים אורבים, והחום' שבת דף ו'. בזכירו זאת בחוספתא. אלא דצעירובין צ"ה יש כאן שתי לשונות צפלוגתא דר"י ורבנן, אי משום שתי מחילות אי משום פי תקרה.

ובחום' שבת דף ו' מסקינן, דזו היא רשות היחיד גמורה, אחי' למטוטי רבי' דיתר מכן אמר ר' יהודא. והקשה הפני' דלמה לא אמר דחתי למטוטי רבי' דרבי' מקורה אליבא דר"י. ותירך דבאמת אליבא דר"י מטעם פי תקרה, הרי נגמרה רבי', דנגמרו מחילות' ע"י סחימת פי תקרה, ועד כאן לא אמרינן דלא נגמרו מחילות' אלא צסיפא דחאי חוספתא ביתר מכן של ר"י, דאין כאן אלא צ' מחילות, ולא נגמרו מחילות'. ובאמת צעירובין צ"ה מסקינן דפליגי צפי תקרה ואליבא דהלכה ק"ל פי תקרה יורד וסוחם. וא"כ אליבא דרש"י ה' לדון כרבי' מקורה, צחורה רבי', משום דמחילות פי תקרה משוכ לה רבי', אלא דאין לא קי"ל כרש"י, מהמת קושיית החום' ושאר ראשונים, דלא אמרינן פי תקרה סוחם צב' מחילות זה כנגד זה, ומבאי טעמא אין כאן ביתר של פי תקרה צמצוי מפולש, וכהי דרבי' לא מיקרי משום דאינו דומה לדגלי מדבר, אבל רבי' ג"כ לא יחקרי משום דאין כאן ביתר של פי תקרה.

אלא שכרמ"א צס"ם שמי' פסק פי תקרה יורד וסוחם אפילו צב' מחילות זה כנגד זה. והקשה עליו מג"א מס' שס"א, דלא אמרינן יורד וסוחם אלא צמחילות כמין גאס, ותירך מג"א דמלך הדין אפילו צב' מחילות זה כנגד זה סגו, אלא שצס"א מלך חומרא חיישינן לשיטות הסבורים, שלא לימר פי תקרה סוחם אלא צמחילות כמין גאס. וא"כ י"ל דהא דחשיב כרמב"ם ועשו"ש רבי' מקורה לכרמלית, הוא ג"כ מלך חומרא ז', אמנם מלך הדין רבי' הוא.

והנה חליצה ושיטת מגי'א זו מלד הדון, רכ"ר רחב ע"ז ובקעי זו ס' רבוא,
והוא מקורה, רכ"י הוא. אלא משום חומרה השיב כרמלית. והנה ברכ"י אינו
מזיק בקיעת רבים, כמו שפסק הטו"ז בס"י סק"ג, והכי ס"ל לרוב
האחרונים, אלא שבאבן עזר חולק. ואלא מאי תאמר, שמלד חומרה נאמר
דלתי רבים ומבטלי מחילתא. מתוך חומר זה הקלנו עליו, שאם יוליא אדם מרכ"ר
גמור לתוך רכ"ר מקורה, נפטר אותו, בדק מוליא מרכ"ר לרמלית, ומלד כדי
אלא הוליא מרכ"ר לרכ"י גמור. וכי בסכינה תריפא נחלוק המחילות לחשבן
למחילות לגבי יחיד ולא לגבי רבים. אדרבה, רבינו חכם נצי בס"י ה' הביא ראיות,
דיותר יש לנו להקל לחשוב מחילה לרבים, מלחשוב מחילה ליחיד.

יש לי לביא סמוכים, דרכ"ר מקורה הוא מלד הדון רכ"י, מדברי הירוש'
פ"ח דעירובין הלכה א', סוכה מקורה פסולה, מבוא מקורה כשר, ר' אמי בשם
ר' הושעיה, לא סוף דבר מקורה אלא נתן מלתא יש בו רחב ארבע עפחים מתרת
את המצוי. והנה מפרשי הירושלמי פירשו דקאי על גבול יותר מל', ובקורה
גרידא אינה מותרת, דהוא משום היכר, ולמעלה מל' איך בלא היכר. ובתקרה
מתרת מעטם פי תקרה, אפילו לפי פירושם, הא אמר מצוי מקורה כשר, משמע
דהוא רכ"י, ואין לחלק בין רכ"ר למצוי בקרוי, דמאי עמאל. אלא דלפירושם
עיקר חסר מן הספר. אמנם למאי דאסקינן אתי שפיר. דמצוי מקורה לגמרי,
מרישא לסיפא, בודאי דכשר, דרכ"י גמור הוא, מלד פי תקרה יורד וסוחס. ואחי
ר' אמי למימר דכשיש בלא אמלתא רחב ד', אי"כ תחת זה האמלתא הכי כבר
יש בלא רכ"י, ששעור רכ"י הוא רוחב ד', ומאחר שפי תקרה יורד וסוחס תחת
האמלתא הכי יש בלא רשות היחיד גמור, וברכ"י אינו מזיק שום בקיעה, וכשם
שיש בלא מחילה כלפי הרכ"י שתחת האמלתא, כך יש בלא מחילה כלפי הרכ"ר
שהוא לאמלתא. ואפילו אם יחלוק ההולק על זה הפירוש בדברי הירושלמי,
אמנם הדין דין אמת.

ודאחאן ענה ענה למעשה. איך אנו זריכים לכל זה. הלא, אנו אין אנו
דנים אלא על פרצה דרוח רביעית, בפרצה עומד מרובה על הפרוץ, דלשיע אמרינן
פי תקרה יורד וסוחס, ועדיף מזורת הפתח, דמכני בשלש מחילות גמורות בדודן,
אפילו בקיעת ס' רבוא ורוחב ע"ז. ואפילו תימא שאנחנו זריכים גם להתיר
הגשרים של רוח מערבית העוברים מצדקלין למאנהעטן, כשלא יותר מאנהעטן.
אלו הגשרים כלם מכוסים ברחבם, בתקרות רחבים יותר מארבע, וגם דדיורה
זיך פי תקרה, מה צדק, הלא עדיין נשארו בדרום ומזרח, מחילות היס כמין

גלס, ואפילו אי נישת לחומרה של ס' שסי'א, חליצה דפי' מגי'א בס"י שמי',
ואמרינן פי תקרה יורד וסוחס בנ' מחילות, לפון ומעמד, אפילו אם היו חסרים
לגמרי, ומכשי"כ כאן, שגם באלו המחילות העומד מרובה על הפרוץ בכפלו כפלים.

ואת ועוד אחרת. אלו העלפועטער גשרים חולקים רשות בפני עצמן,
ונחים על עמודים רחבים הרבה מג' עפחים, כידוע. ויש החוכים אם כן איפוא
לא ב' מחילות אלא כפסי ביראות ויותר, ד' מחילות בפרוץ מרובה על העומד.
ודאי שפי תקרה יורד וסוחס בכהאי גוונא, להחשיב הרשות שהתח העלפועטער
לרשות בפני עצמו, לכל הפחות כרמלית. ולשיטת המג"א כ"ל אפשר רכ"י. ואי
אפילו לא היו כאן ג' מחילות של יס וכהר, אלא שהי' העלפועטער זה לבדו מקיף
את בעיר מל' רוחות, הי' מקום להתיר, שכשם שבגשר הזה יורד וסוחס מחילה
לרשות שתחתיו, כך הוא יורד וסוחס מחילה לרשות שתחת לו. ועל פי מה שכתב
הכ"ז בס"י ה' נחלוק שבין רכ"י לרכ"ר, קי"ז יש כאן, ולא הוא הדין.

וארוחמא בזה, לפי שאלו הגשרים הולכים ישר והפך בתוך בעיר כמה פעמי',
ישנם כמה שפחים שאלו הגשרים מקיפים אותם ברבוע, או כמעט ברבוע, ואין
לריך לחקק אלא אחת רחובות, כדי שיהא בלא רבוע שלם. ואלו השפחים מונחים
כלם תוך הרבוע הגדול שהתחלנו בו. ואי"כ יש לפשות ככה דרכה בר אבוב צפירי'
כ"י. דמעמד לכולא מחוחא עברייתא. כדי שבכל שעה בפני עצמו לא יהיו ששים
רבוא בוקעים, והי' בזה יתר שאת של מהיות עוב.

אלא שהי' לפקפק על כל זה עפ"י שיטת הרשב"א בעבודת בקודש בס"י ד'
דיתר מעמד לא אמרינן פי תקרה יורד וסוחס, והאל"י רב"י בס"י שס"ג פסק
טחי', ובדלתי נראה שהילי' דרשב"א משום דפסק בלישנא בתרא בנדף ז"ל. וכבר
כתב עליו הפמ"ג, דבס"י שס"א פסק ברמ"א בפירוש, דפי תקרה מכני ביותר
מעמד ג"כ. וכבר הרגמה רבינו גאון יעקב, בעירובין ב' ובעירובין ז"ל, להא
דרשב"א, דמיידי בקק זיזיה או צמחן במלואה, אמנם הר"ש והאוס' חולקים
גם על זה. ועיין בציחור הלכה.

ובאן מקום להכיר בקצור, כי הרוקח בס"י ז"ל כתב, כי איתא בחוספתא
כי חכמים אורכים לפלגל צרכ"ר מקורה, ולק אסור לפלגל במתקף מקורה
צרכ"ר, מאחר שאין כאן כחלים. והגאון ר' יוסף עגל ז"ל בגלומי השי"ם צפירובין
כ"ב הניח דבריו ב"ש, אי' מקום החוספתא ומנא ל'. ונברר נראה דשינת
הרוקח על חוספתא כ"ל בעירובין פ"ז, ויותר זריכים שיהו דברי הגאון ז"ל,
שתתב על הרוקח דמאי צדק דאין כאן כחלים, הא פי תקרה יורד וסוחס, דה
אינו אלא לרשי' אמנם כל הראשונים חולקים על רשי' בזה.

ויעוד יש טאן היתר אחר צאלו הנשרים של העלשוטטערס הצוקטים
 צלפונס של צרוקלין. כי אלו הגשרים מקיפים בצדד על גביהם, צאופן שעל גבי
 הגשרים יש טאן רשות היחיד גמור, עוקף ד' מחציות, שאין בהם פוחח פתח, רק
 עליות המחלקטים עשר מחוץ ארבע, ולא אחי רבים ומצטלי מחציות הללו צדי
 אדם, דק"ל כרצון צד' מחציות גמורות כהא"י. והנה צב"ג כתב המג"א צסי'
 שמי' סק"א שאם הערסקל עמנו צב"ג ו', תחציו רכ"י, משום דאחתינן
 המחציות. וא"כ הדון להכ"ל משמ"י דע"מ דצב"ג לא אחי רבים ומצטלי
 מחציתא, וממילא כמו שיש טאן מחציות כלפי פנים של תחת הגשרים, כך יש טאן
 מחציות כלפי חוץ לגשרים. זה מועיל לא לצד לרוח אחד, אלא לר' רוחות.

אחמה שהת"ש והג"א והמחצית השקל עשו ע"ם צמג"א זה משמ"י דהח'ו
 והג"ב להיפך, שאינו רכ"י, והצ"א רחיות לדבריהם. אמנם מי לנו גדול ממנו
 החיים שסמך על דברי המג"א אלו הלכה למעשה, צלי הג"ה צסי' פ"ע, בצד"ה
 אך מה יושענו, וכן צב"גה דע"מ על הש"ע חלק על הג"ה מחצית השקל, ויש
 להאריך ולנכר, ולהצ"א רחיות שבדין עם החת"ם, ושלא להג"ה צדברי המג"א,
 צפירות צדרי החום' צשמעתה דערסקל. אלא שכבר נחארך מהכ"ז, ואני לא
 צאחי אלא לצר ענין פי תקרה יורד וכוותם, לפי שזכ"ה המדובר צינינו. וממילא
 מוכן שעוד יש טאן סגיפוס וצפופים אחרים הראויים לנרף להיתר, אם יצא צבל
 הוראה ראוי להוראה צעבר ולא צב"ג, ויטפל עמנו צב"ג. ואני לא צאחי אלא
 לעורר את מעב"ת שלא יתרגל צדבר, לצקש ולחפש אחר הוראה זו.

חייבים אנהו למנוע עמנו מלשטון על הצב"א, צנמוד התלמוד בכלל,
 וצדידור הלכה צפרע. כמ"ס החום' צנעמא דמילתא דאחי' צצב"א ערה וכתב
 לה קרא, דלר"כים אנהו לקרא להראות כי הצב"א הוא אמיתית. כי מי צמו
 השכל, עלול לצטות את עמנו. ולולא דמסחפינא מזה, הייתי אומר כי סחימת פי
 תקרה צב"ה רשות רבים, עדיף צאחה מזה ממחצית גמורה.

דהנה ר"י ס"ל דאחי רבים ומצטלי מחציתא ור' יוחנן קאי צשיעתי'
 לחלואין, מ"ס שיטת הרמב"ן צמלחמתא. וזה זה צעול אליצא דכל המפורשים, כרי
 לפנינו מחצית דאחי' מכה נורה הפתח, או מכה חל המתלקט, ואחי דריסה
 הרבים ומצטלי ל"י למחצ"ה זו, ונהשצת כאן, וא"כ חו יש טאן רכ"י. אבל כשי'ם
 טאן רכ"י מקורה צד' טפחים, וח"י דלא אחי רבים ומצטלים הקרוי, שלא יתקרי
 טכ"ס צרמלית תחת הקרוי, וזה הדין שייך צרשות הרבים מקורה דוקא, דהיינו
 צצוקטים צב רבים גרידא, או ס' רבוא, למר כדאית ל"י ולמר כדאית ל"י. וא"כ

איך לומר דהקרוי נהשצת כאין. ואם קרוי יש כאן, מי מצטל סחימת פיה, אליצא
 צצטל המאור דאחי רבים ומצטלים המחצית לגמרי, אלא שהרמב"ן חולק ואומר
 דלא אחי רבים אלא צצטל את תורת הלבוד של הפסין, או את תורת הכיסא
 דמחצ"ה לצב"ד, של חל המתלקט. אמנם לשאר השיטות, צעול מחציות הוא צעול
 לגמרי, דמחצ"ה לצטול חצן וצרות וצפר, לענין אכלות צפנ"ץ מאכלות, ולענין
 מקואות צבית קבול צרות, ולענין סוכה ולענין עירובין ג"כ, צעירובין ט"ע.
 דנהשצ העפר והצרות כאין, וכמו שהצב"ר מהר"י"ק צשורש קמ"צ ענין צב"ג
 חמץ לפירש"י. כן כהא אחי רבים ומצטלי את העפר ולצרות של המחצ"ה,
 ומחשצ"ים אותם כאין, וממילא שאין טאן מחצ"ה. ועדיף צעול דאחי' מכה דריכה
 רבים מצטול דאחי' מכה דבור ומחשצ"ה צעלמא, דמהשצ"ה אינה מולית צעלמא
 מיד מחשצ"ה, ומכל שכן מיד מעשה, ומעשה מולית מיד מחשצ"ה ומיד
 מעשה. אמנם תקרה זו איך לה צעול, לפי שהצב"ה היא להפך את רכ"י לכ"ס
 לצרמלית, כדלעיל. ומאחר שיצ"ה כאן, סוחמת ג"כ. כלל דמילתא, צצב"א זו
 נוחגת לומר, אימתו אומרים אנו צעול מחציות, צזמן שצ"י צעול מחציות הללו.
 שזי יתהפך זה הרשות, שצורת פתח חוסמת אותו לצרות הרבים. אמנם צצב"ר
 מקורה זה צד' טפחים, אפילו חימא שצצטל את סחימת פיה, כצצרת הרמב"ן
 כ"ל, עדין לא החזרת את זה הרשות להיות רכ"י, אלא צריך אחר על כרחך
 לדון עליו מדין צרמלית לכ"ס, ואפשר גם משום רכ"י. וא"כ שזי איך טאן צעול.

רוצ הצצרות צצרות הכרם הן. ואזלינן צתר רובא, לדון כל צצב"א צדין זה,
 מאחר שאין צנו כה להצחין. אם לא שנמלא רח"י חזקה צדברי טכ"ס ופוסקים
 ומפרשים ז"ל, אשר עליהם יש לסמוך. ויש טאן מקום לחוק צצרתינו זאת צצמק"ת.

דהנה הרש"י צצצב"ה ס"ל דפלטיא אפילו דלחוח המדונה נעלות
 צליה, תורה רכ"י עלי', והוא צצצב"ה שער שלישי ס' א'. ורצינו חכם צבי
 צסי' ל"ז אחשצ"ה להא דרש"י אהדוש גדול, שלא נמלא צשום פוסק קדמון ואחרון
 זולתו, וכתב שנראה שזכו דעתו של הצ"ר אפרים שהצ"ה צצטל המאור כ"ל
 והיינו שהרבים מצטלים את המחציות, אפילו מחציות גמורות לגמרי. אלא צצב"ת
 אפרים ס' כ"ז חולק על החכם צבי צמה דמשוה את הרש"י ורצינו אפרים
 ביחד, דרצ"ו אפרים לא דן על פלטיא צלצ"ה, אלא על כל רכ"י, וס"ל דאין טאן
 מחציות לשום רכ"י, וש"א"ל לערר רכ"י בכלל והעלה שם צבית אפרים דחיל'
 דרצ"ו אפרים מעירובין ק"א, דאמר' שם דירושלים אף קודם שצטרלו צב פרות,
 ואף שכוו דלחוח נעלות, מיקרי צרמלית, ורש"י צדק ו' פירש צב"ה, דמקריא

From: Eruv Society of Boro Park 7/10 438 7/11 10. Date: 10/25/02 Time: 06:17:30 Page:

כמו כרמליה כיינו בללל עירבו, וכפירשיי פירשו גם שאר ראשונים. ורצונו
 יהונתן הניח בליי גדול, וכי עירוב מפיך ל' לברמליה מחורתו, ורצונו ציה יוסף
 צסי' שמי' ולפניו הרביי צסי' חייב, תירלו, ולכן כונת הבמלה לזן על ירושלים
 בתורת כרמליה ממש, אלא שבלל עירוב יש כאן איסור טלפול כמו שיש איסור
 טלפול בכרמליה, ורצונו אפרים לרצה הבית אפרים ס' כיו מואן צפירות זה, ופוי'
 כפשוטו דירושלים אפילו בנעילה לתוח כרמליה חשובה. וכנראה כבר קדמו בזה
 התרומה הדשן צסי' ט"ג, שכ' ששמע שאחד מן הגדולים ה' סובר להחמיר, מהא
 לאמרין פרק בתרא, דירושלים כרמליה היתה אף קודם שגפרו בזה פרעות, אף
 על פי הדיחה מוקפת, ולתוחי' ועולות, וש"מ דהיקף חומה לא משמע רביי.
 וכ' דהיי מסיק רבינו אפרים מרעגטנשבורג צמרדכי פ' מי שהוליאובו. והנה
 צמרדכי אין כאן רק רמז קטן מפסקו של רבינו אפרים דליכא למשמע מינה משייב
 התה"ד. אמנם ידוע כי המרדכי שלפניו קצר הוא, ויש בו כמה השמטות מן מה
 שנמלא בכחצי יד. כמעט שנחלקר בכמה מקומות למחזה לשליש ולרביעי. ובדלחי
 שאין ברז ר' אפרים של צבל המאור רבינו אפרים מרעגטנשבורג, ונראה מדברי
 חכ"ד שכמה שיטות סוברים כן, שאפילו מחילות גמרות אינם מחירים העלפול
 במקום דריסת רגים. אף ששיטה זו לא החכרה להלכה בשייב. ועכשו שנחנו
 לידי מדה זו, י"ל שטעמא דמילתא של ברש"י ואלו הפוסקים אחד הוא,
 שמדלורייחא אין כאן רביי רק סרעיא ופלעיא, והרמזות הבוקעים לחוק
 הסרעיא ופלעיא יש בהם דין כרמליה מחמת דין לדי רביי, ולפיכך ירושלים,
 כלומה כרמזות של ירושלים, כרמליה הם, וצער שאין בה רק רמזות של דריסת
 הרגים, יש היתר בנעילה לת, וצער שיש בה פלעיא ורמזות, אין היתר אף
 לרמזות, כי נחשבים כרמליה.

וכי' אין שיהי', ברז ר' אפרים לפי מה שכבין בו בבית אפרים, והגדולים
 של חכ"ד, סוברים שרצה הרבים המוקפת במחילות גמרות, מד' רוחות סביב,
 חשובה כרמליה ולא רביי. ורביי מקורה השיב כרמליה מדינה דגמרא, בשבח
 ליה, כפשטא דרמב"ם וש"ס הר"ל. ועשה כעש צעלמן, אם יהי' כאן תרווייבה,
 רביי מוקף מחילות, ומקורה גיי, עדיין יחשב כרמליה, דלא שמשנו דחרי גורמים
 לכרמליה יכפכו לחור לרביי, ולחו אם יעמד איטענא ואיטעוניה צבקטה, יהי'
 כאן רשות היתר. וצפירות חגי' שפול בתוך היס הרי הוא כרמליה, ואין קרוי
 חופיל לים להחשיבו רביי, כדחזיק מדף כבולג מן הספינה להביא מים, שאין
 תמלאין אלא במחילת חלי'. ואיך תמכ על עומק אם תקרה ומחילות סביב, אינם
 מועילים למקום דריסת רגלי רגים, אלא להשוחו כרמליה, איך אף מלאנו ידונו

ורגיש בבית ככנסת רחב פיז אמות, אליה וברש"י, דס"ל דמחילות אינם
 מועילות לפלעיא, דהוא מקום כגום רבים, ומחמיר גיי לאורך גיטא, ופוזר
 דדריסת רגים מהוב רביי צפחות מס' רבוא. ואלה מאי, דס"ל לפלעיא מוקפת
 מחילות, מלך הדין הוא רביי, ולחי רבים ומצטלי מחילות לגמרי, כאלו אינם
 כאן, כג"ל ופלעיא מקורה, מלך הדין הוא רביי, כמו שנראה אליה דמג"ל צסי'
 שמי' כג"ל איך חזיק דפי תקרה השיב סחימה מעליה, ממחילות גמרות.
 ותמחה משמע צעבוכיין דלא ס"ל לברש"י ורביי מקורה השיב כרמליה.

ואפילו חומה דהך רבוחה ורביי יסברו דמלכיון ס' רבוא לרביי,
 צבייג ורשיי, עדיין יקשה מבית המקדש שבו שיש רבוא דורסים צפורה
 צרגלים, ואין אפשר להלכה ושאר פירות ככונה, ואין כהן גדול שולח כף
 ומחזה מקיין ומגים, דהא מחילות המקדש אינם חוסמות יותר ממחילות
 ירושלים, ואינם מועילות לברש"י לגמרי, ולשאר רבוחה דלפיל אינם מועילות
 אלא כדי כרמליה. ואלה מאי כדלמך.

ואף שכל זה הפלפול אינו מועיל לבורה הלכה בבית המדרש, אמנם
 בדלחי שפי תקרה השיב סחימה מעליה צדון דידן, אם יסכים מי שרואי
 לבוראה זו על כך.

והגוי מסיים משין הפתיחה. טוב הדבר אם מעבית יבנים לבוראה זו את
 בגאון ר' יונתן שלישי, שהוא רב צברוקלין, ועל הוראהו יסמכו ויסכימו רבים.
 וראשית חכמה דעת. לדעת אם המקומות וברוחות אשר סחמם אלו בגשרים,
 ומעט הפרעות אשר לריבים תקן. א.

יחמין לי מעבית ניי כי רחוק אנכי מאוד מלהכניס עמי דבר כזה,
 צמכתז זה, ואף צדוריים שקדמו לזה במכתב, שאלמלא לא כרגשיי בזה גדול,
 שאם חכה האוכה לחון את העיר צפירות, שער גדול יפתח לשמירת שבת
 לבטוח טול. לפי שזה הכלל, כיון שנראה נדחה. אם נדחה אדם משמירת שבת,
 פיי טלפול שקשה עליו צפיר הוא מאוד, נדחה הוא להלכה גיי מדחי אל דחי.
 ומי שיש לו שינים לראות, יראה, כי איסור טלפול צפיר גדולה, הוא פוער מים
 כחומים של חלול שבת לגמרי, ראשית מדון של היביר עם השבת קודם כעומד
 כנגדו, למכר ביאת משיח דקטו צמכרה. ושבת שבוחר מקלחו ר"ל, בותר טול.

כשנלחי לכאן צגוריה עליון אשר חמד לי צפריה, השבתי חמיד מי יתן
 חכיתי לך. אלא שצפוחתי לא כרגשיי, וכן עשה איני מרגיש עמי לדלחי לך.

From: Eruv Society of Boro Park 7/18 4:36 7/11 10: Page 4

וגם כחוש גופי ומשגי, ק' שזכר ק' את, מדרשו מלמד כעריכ. נא במשנתא מיני דער ר"י, ברכת אבותיו הקדושים, ט"ח שכתביל במצב זו אל יתהלל

ודע ט"ז ר"י, כי מלמד שבגאון הכתר שלימים הוא בקי גדול ומצויין בהוראה, גאון ולדיק וישיב, יש כאלן טעם גדול אחר, להפיל עליו זאת בהוראה. לפי שזוהו שנתן שלא נמלא כחוכו בדור הזה לפעיד, שעל כך, שייף טייל שייף מעק שלא יורה הוראה אלא נשלטול חברים, ושאיננה פה כל בגדולים וכל בקטנים, בכל מיני כבוד והדור. חכ פיקר גדול לבזייל אח בהוראה הזאת לפועל ודי כזה למצין בשפלות כדור הזה בעוקבתא דמשיחא. ומעביד לפי כדור. א.

התחלתי במכתב זה בערב פסח, והגני מסיימו בחוכ"מ, כי הוא דבר האבד, כי אחר כו"מ יחזרו עלי דאגות בישיבה דבר יום ביומו. וזהוילי גם מעביד ר"י יחא שופנה במועד יחזר. וכה לפי חכה מעביד שלימים במלוא זו, ובמלוא נגרותה אחרי, מחיל אל חיל, מרוב פונג ומת.

בהפץ מכבדו ומקירו דושיים בכל הכרכות של ברכת החורב

חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל

מוצ"ש"ק שופמים תשי"א לפ"ק

שלום ורב ברכה וכוח"פ לכי ידידי הרב הגאון הגדול איש אשכולות שהכל בו מקניני התורה והיראה חכמה ומעשים טובים מוהר"צ א"ש שלימ"א.

אודה לכהדריג ר"י אם אחר השקפתו חזק הדברים ימסור את הכתב לכיך בגאון הדיק מלמשינאחו שלימ"א, (ז"ל) כי ידעתי כי רגוע בכך. . . .
 צימים שעברו נסעתי דרך צדוק'ין, לא לשם לזרת הפחת, אלא בתורה אחר על הפחת למטן לרכי שבה לבית מדרשינו, ודרך העברה ראיתי כי אותו הגשר שבה מקווינים אל הויליאמסבורג גשר, קרוב להגשר ואינו חסר אלא משט, כשיגמר זה הגשר, יהי' וויליאמסבורג שוקף מג' מחילות שלמות, נעשה בידי אדם, ומחילה כרבישית יהי' פי תקרה שיש בה משום כמה שנות של ביתר, ואפילו עתה שלא נגמרה לא תהיה אלא לרחייר אחת פרצות במקום שיש ג' מחילות שלמות.

יחזקך מר ר"י ברוב ברכות בהפץ מכבדו ומוקירו בגאון

חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

147 - 4 עמודים

תשובת כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל

בענין תיקון עירובין
במנהעטן שאין לנו רשות
הרבים משום שאינו
מפולש, ומתמה על
הרוצים למנוע משום
שיוכל לגרום קלקול
וזלזול הלא ראינו
לרבותינו שלא היו
חוששין לזה וכו'.

העירוב דפה, וסמכו גם כן על הטעלעפאן שטאנגען במקום זורח הפתח וכן על הסוללה שהמקילה ברוח על גביו, ואין הספר תח"י לעיין בו כעמ רק ראיתיו בהעברה בעלמא.

ט) ובה שהדר"ג מסתפק איך לחקן פירצת הטועלעלן, לפענ"ד אין צריך שום תיקון, דאף דמטעם זורח הפתח י"ל דלא מהני דהו"ל כמו שהניח קורה על הכתלים שמכאן ומכאן דלא מקרי זורח הפתח, מ"מ הלא יש לומר פי תקרה יורד וסוחס, ואף דמבואר בשו"ע (סו"ס שס"א) דלא אמרינן פי תקרה יורד וסוחס אלא באם יש ב' מחיצות זה אלל זה או אמרינן באיך ב' מחיצות פי תקרה יורד וסוחס, משא"כ באם ב' המחיצות הם זה כנגד זה, כל זה היה שייך כאן לענין אם לא היינו דנין אלא לענין לטלטל תחת הטועלעלל מתחת ב' המחיצות והקורה שעל גביו, אבל השתא דאנו דנין על כללות העיר שיש לה ג' מחיצות אחרות מדד הנהר וכיו"ב ובד"ה הא' איכא הסוללה שיש בה הפתחים הללו, א"כ אנו צריכין לומר רק פי תקרה יורד וסוחס רק לענין כל אותו רוח שהטועלעלן בה, וכאילו מחיצה אחת ארוכה לסוחס את העיר שהוא לפניו מזה דלא הו"י רק מרות א', ואם הסוללה הולכת בעיקום או צריכין לז' דדדים שזה אלל זה לומר פי תקרה יורד וסוחס דשפיר אמרינן לה.

והנה דכירנא שבטעיר ויען אשר צימי בתרומי היה דר. כ"ק ארמו"ר זללה"ה סמוך לשם בק"ק צעהלים, והיה בויען ב' בעצירקען שהיו מוקפצן בנהר דאנאוי והיה המון עם נוהגין הימר לישא ולטלטל על סמך זה והמדקדקין היו נוהרין שלא לסמוך על זה מתחת פירצת הגשרים אבל לא היו מוחין בהמון עם, והרבנים דשם היו יודעין מזה ולא מיתו, אבל לא ידעתי מוכן הדברים על מה היו סומכין.

ויש אחרונים שכתבו לסמוך על זורח הפתח של עמודי הטעלעפאן או הלעקטער אף שהוא זורח הפתח מן הצד משום דצירושלמי (עירובין פ"א ה"ט) משמע דזורח הפתח מן הצד אינו מויק, ומפרש פירוש אחר בהא דזורח הפתח מן הצד פסול, והאריך בזה בעל ספר טהרת ישראל (על הל' מה) בקונטרס החשובות שבסוף הספר (פי א'), דשפיר דמי לסמוך על זה בשעת הדחק.

אחת כל זה ראיתי להשיב על מכתב הדר"ג, ואליין עוד דהח"ס בחשו' הג"ל מחיר פירצת הגשרים אם הגשרים צנויים נגובה י' טפחים מקרקע העיר, אבל כמדומה דעתה אין הגשרים צנויים כן ע"כ אין נפק"מ בזה.

ובזה אסיים בדרשה"ט ושח"ה באה"ר, ידידו הנאמן המאור לז הצלחה וסייעתא דשמיא בכל אשר יפנה, ויהי"ד שנוכח להגאל במהרה בגאולה קרובה כי עת לחגנה כי בא מועד, המצפה לישועה בתוך כל המיחלים לחסרו.

סימן קצה

בענין תיקון עירובין בעיר מאנהעטן גוא יארק.

שלום טובה וברכה לכבוד ידידי הרב הגרול בתורה ובחסידות איש חמודות בנשי"ק מגזע אילים ותרושישים וכר' מו"ה יוסף דוד מאשקאוויטש שליט"א הרב משאץ יע"א כעת פה ברוקלין יע"א בעהמח"ס תיקון עירובין.

בהכרעה, ובפרט שהדבר צריך חלמוד ועיון רב בפוסקים ראשונים ואחרונים ואני שאול לתלמידים ואין עמי ביד, ודי להפקיע את עצמי בחלקי הוראה המוטלות עלי בהכרת, ואחריות דעלמא לא בעינא לשום עלי, עכ"ז אמרתי לאו זורח ארעא שלא להשיב לח"מ רב וגאון בנשי"ק אשר כוונתו לשם שמים להציל רבים ממכשול, ע"כ להוציא חלק אי אפשר, אבל אני אומר שכל דברי בזה הם להלכה ולא למעשה טרם יסכימו בדבר גאוני הדור שליט"א.

אחדשתח"ר, ע"ד אשר הדר"ג מפציר כי לחות דעתי בענין תיקון עירובין במאנהעטן אשר הדר"ג וסיעת מרחמיהו הרבנים הגאונים עוסקין בו כדי להציל רבים ממכשול חילול שבת קודש באיסור הוצאה, והדר"ג הרפ"ס על זה קונטרס מיוחד בחריפות ובקיאיות גדול.

א) הנה בעיקר תיקון עירובין שהיה נהוג בכמה עיירות גדולות ציראפ, ע"פ רוב היה קשה לנאח ידי מונח כל דיעות הפוסקים שבענין זה כידוע לכל באי שערי הוראה, וכנראה וכמוזן מספרי שו"מ בענין זה, וכמה קולמסקין נשחברו על זה ואך למותר להעתיק הדברים,

הנה בראומי שכמה גדולי הרבנים הגאונים מודמוין בדבר (כלשון הגמ' חולין מ"ח ע"א) מי אנכי לזכר

וגראה שמחמת זה היו רבנים גאוניס שלא היו מהדרין לעשות חיקון זה, כדי שלא להכניס ראש בין מחלוקת הפוסקים, ומהאי טעמא גם במקום שכבר נעשה חיקון זה היו כמה אנשי מעשה מחמירים שלא לסמוך על זה, ובס' שו"ת השורה ש"י ח"א סי' שג"ז קחשיב ואזיל ה' טעמים אשר מהראוי לבעל נפש להחמיר אפילו במקום שנעשה החיקון עיי"ש.

עב"ז אנחנו ראינו לרבותינו ז"ל שהיו משתדלים לעשות חיקון עירובין כדי להגיל ההמון ממכשול והיו מחשבים זאת לזכות רבים וכמס"כ בזה מרן החכם סופר בחשו' חלק או"ח סי' ז"ט שהאריך לבאר בטוב טעם ודעת חשיבות הדבר עיי"ש, וכיו"צ כחז בנרבי יוסף (סי' שס"ג חז"ל) עיי"ש, ואם לא היה אפשר לנאח יד כל הפוסקים בזה היו סומכין עצמם על שיטתו המקילין. ואף דהא דאמרין בגמ' (עירובין דף מ"ו ע"א) הלכה כדברי המקיל בעירוב לא נאמר רק לענין עירובי תרומה ושיחופי מבוואות ולא לענין מחילות, ועיין ברא"ש פ"ב דעירובין סי' ד' שכחז ק' בלשון ספק עיי"ש, מ"מ כל שאינו נוגע לדאורייתא מילתא דמסתברא דגם לענין מחילות נאמר כלל זה, דכלל הוא בשל סופרים הלך אחר המקיל, דהרא"ש שם סוף סימן ד' סיים וז"ל וכחז רבינו מאיר ז"ל מדבריו (של ר"ח) למדתי דס"ל הלכה כדברי המקיל בעירובין אפילו בפלוגתא דאמוראי וכו' היכא דלא איחמר כלל כגון הכא דפליגו רבה ור' זירא אמרין הלכה כדברי המקיל בעירובין אף במחילות כגון הכא עכ"ל, כיון שראו רבותינו שהמון עם בפרט נשים וע"ה נכשלין באיסור הוצאה ואף אותן ששאר חילול שבת חמור צעיייהם אין עומדים בנסיון באיסור הוצאה, ונכנסין להיות ח"ו בכלל חילול שבת בפרהסיא ע"כ השתדלו לעשות חיקון עירובין להגילם מזה, ולעצמם היו מחמירין שלא לסמוך על זה. ואף שעיי"ז היו מקילין גם אותן שלא היה בהם חשש מכשול בלא זה, ולהם היה מועיל החיקון רק בשביל עונג שבת, אשר בשביל זה לבד אולי לא היה ראוי להכניס הראש בין המחלוקת, יש להמליץ על זה כלשון הגמ' בעירובין דף ל"ב ע"ב יחא ליה לתנן דליעבד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה עיי"ש.

בשוגג או במוזד, דאין לנו אחראין למוי שרואה לעבור על דברי חכמים בשאט נפש, ואדרבה איפכא מסתברא שע"י המודעות שמפרסמין באיזה רחוב מותר לשאת להכניס ולהוציא ובאיזה רחוב אסור עיי"ז עוד מחזקן איסור הוצאה למוי שרואה לקיים אזהרת חכמים, על כן לא הבנתי טעם הרבנים שרצין למונוע דבר זה בעיר נוה יארק מטעם שיוכל לגרום לקלול חלול וקלות, הלא ראינו לרבותינו ז"ל שלא היו חוששין על זה, והיו מהדרין לעשות כן מטעם החיקון הגדול שיש בזה אף במקומות ששייך לחשוש חששות כאלה, ואם נאמר שבעירות שבאיראפא היה הדבר נחוץ יותר מבכאן גם זה אינו מחקבל על הלב.

רק חילוק אחד שיש לחלק בין עיריות שבאיראפא לעיר זו, דשם היה בכל עיר רב קבוע או ב"ד קבוע אשר כל מילי דמתא עליהו היה רמיא והיו דואגין להעמיד משגיח על זה, וגם בעצמם היו משגיחים לפרקים אם לא נעשה איזה שינוי, ואם נעשה איזה שינוי הריך חיקון ולא היה הומון מספיק לחקן קודם השבת היו מכריזין בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבעיר שהעירוב נחלקלל ושיזירו מהוצאה, אבל כאן בנוה יארק דאין כאן ב"ד קבוע ואם יארע איזה שינוי יש לחוש דאיכא דשמע בזה ולא שמע בזה, אבל אם יכולין להמציא ג' רבנים יראים ומוזהקים הבקיאים בזה עירובין ומקבלין על עצמם ההשגחה וההכרזה בכל בתי כנסיות של מחוז זה אם יערך, אינני רואה טעם למונוע מלעשות העירובין אם הוא מספיק על פי הלכה לפי הכרעת הפוסקים אשר רבותינו הגאוניס היו סומכין עליהם בעיריות, ואנשי מעשה ממילא יצינו דיש מקום להחמיר למוי שאינו נחוץ לכך כיון שאין ההיחזק אליבא דכו"ע.

ב) ובענין אם יש בעיר זו רשות הרבים דאורייתא לומר דלא מהני זרחה הפתח אלא דלתות (במבואר בס' שס"ד סעיף ב'). הנה ידוע פלוגתא הראשונים שהובא גם בשו"ע (סי' שמ"ה ס"ו) אם בעי ס' ריבוא עוברים בו, והאריך בזה גם המשנה ברורה שם, והמחננין חיקון עירובין בעיריות סומכין על המקילין דבעי ס' ריבוא, דאל"כ היה צריך דלתות, ולפי"ז עלה הספק אולי בעיר גדולה כנוה יארק איכא רחובות גדולות שס' ריבוא עוברים בו, אבל יפה העירו על זה דמפורש בשו"ע (שם) דבעי עוד חנאי להיות רשות הרבים גמור, שיהא מפולג משער לשער ופי' המג"א שם (סק"י) דהיינו שיהיו שערי העיר מכוונים זה כנגד זה, אז דוקא הוי רשות הרבים דאורייתא, ומקורו

ולא היו רבותינו חוששין אולי יוזמת מזה זלזול לכלל איסור הוצאה שקלי הדעת יאמרו מדשרי לשאת במקום זה הוא הדין במקום אחר שחזק לעירוב שלא יחיישו לעבור בפרהסיא על איסור שבת, או שלא יבחינו בין מקום למקום

מפרש"י בעירובין דף ו' (פ"א ד"ה ר"ה) ועיי"ש ברשב"א (ד"ה כ"ד מערבין) ורשב"א (ד"ה כ"ד מערבין), משא"כ אם הרחובות מחתקמים כמו ר' או כמו שלשלת דאין מכוונין. וע"פ רוב ככה המה גם כאלן הרחובות הגדולות, והדבר צריך בדיקה אם כולם הם ככה, דלא לא מקרי רשות הרבים מן החורה אף אם ס' ריבוא עוברין בו.

ואפשר לומר לענ"ד דמקור הדברים מהא דקיימ"ל (עין ר"ש סימן ע"ג) ג' מחילות היו מן החורה רשות היחיד, א"כ כשהרחוב מחתקם כמו ר' הלא מי שזומד באמצע הרחוב יש סביבו ג' מחילות, דהיינו ב' הגדלים והלד שכנגדו המחתקם, ואף שיש הפסק מעבר לרבים בין המחילה הב' להג' הנה מן החורה עומד מרובה על הפרץ מותר אפילו ביש פירצה של עשר אמות (עין סי' ע"ג ס"ט וע"ה), ואף דלהעומד בקרן וזית במקום המחתקם ליכא כי אם ב' מחילות אחת המקום מיעוט הוא לגבי שאר הרחוב ונטול לגביה, ובמחילה הנעשה בידי אדם לא אחי רבים ומבטלי למחילתא כמבואר בגמ' פ"ב דעירובין דף כ"ב ע"ב ובחוס' שם ד"ה דילמא, והא דאיפלגו רב ושמואל בעירובין דף ו' ע"א במבוי עקום אי מותרו כמפולש וקיימ"ל (סי' ע"ג ס"ג) כ"ד דמותרו כמפולש, היינו להצרכי חיקון לחי דליהו היכירא לבי מבוי, אבל לענין רשות הרבים לאורייתא נראה דלכילי עלמא לא היו כמפולש אלא אם כן הפילוש מכוון משער לשער, דאם לא כן הו"ל כג' מחילות ועומד מרובה על הפרץ במחילה הנעשה בידי אדם דלא אמרינן ביה אחי רבים ומבטלי למחילתא לרבנן דפליגו על ר' יהודה בפסי ביראות דעירובין דף כ"ב ע"א*).

הבנתי בעניי אחיה פוסקים מלא דפסקו כר' יודא בזה, הלא הרמב"ם לבד מייחי האי דינא דאיפלגו בה ר' יודא ורבנן לענין פסי ביראות שדרך הרבים מפסיקתן, ואיהו פסק בהדיא בפרק י"ז מהל' שבת הל' ל"ג כחממים דלא כר' יודא וכמש"כ שם בהגהות מיימוני (א"ח ט') ובמגיד משנה, ושאר פוסקים הלא לא איירי בזה לענין דין לאורייתא משום דדין פסי ביראות לא נפק"מ בזמן הזה, לדוקא בעולי רגל החירו לאוקמוהו לאורייתא, ומכל מקום נפק"מ גם בזמן הזה ליעד האין הוא דין לאורייתא, ואם כן אף דהפוסקים הזכירו בדבריהם לחי רבים ומבטלי מחילתא, היינו מדרבנן, דאף דרבנן פליגי עלה דר' יהודה, היינו מדלאורייתא דלענין עולי רגלים אוקמוהו לאורייתא. ונראה כוונת הבית אפרים משום דבגמרא שם אמרינן אהא דאמר ר' יוחנן אמילתא דרבנן כאלן הודיען כותן של מחילות, כאלן ולא ס"ל, דהא אמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלחוחיה נעולות וכו', אלמא דר' יוחנן פסק כר' יודא, אבל כיון דהרמב"ם פסק כרבנן מי יבוא אחר המלך את אשר כבר עשהו, ובפרט כשפסק הטושו"ע נמי אחיין כוחיה.

ג) והנה כיון שהמחילה הוא הגהר הו"ל הגשרים פירצה וממילא צריכין חיקון נורת הפתח, כן פסק החתם סופר בתשו' אר"ח סי' פ"ט ובתשו' למח' דק (ליבאויעט) (סי' ל"ט) ועוד אחרונים, ותמהני על מה שראיתי בירחון המאור שהכותב הביא בשם החתם סופר דהגשרים א"ל חיקון, והלא החתם סופר מייירי בגשרים שעולים עליהן במדרגות והן מתלקטות עשרה מחוך ארבע כיון שהם עלמין רשות היחיד ממילא נידונין כמחילה לגבי העיר, כמבואר בדבריו להדיא, ומש"כ החתם סופר שם וא"נ לא יהיה ברגלי הגשר מתלקט י' מחוך ד' מכל מקום צריך גידוד המים הו"ל גידוד ה' ומחילה ה' דמנטרפין, נראה דאין כוונתו דהגשר אינו משופע כל כך ברגליו עד שיהא מתלקט י' מחוך ד' דא"כ ניחא תשמישתיה ולא נחשב כמחילה כלל, אלא כוונתו דלכאורה אף שהגשר הוא רשות היחיד משום דהו"ל חל המתלקט י' מחוך ד' היינו למעלה בגובהו שכבר גבוה י' טפחים אבל ברגליו שעדיין אינו י' טפחים אם כן מקום ההוא ליחשב כפירצה דהא הולכין שם, (והחתם סופר חשב בזה להצריך חיקון אף לפירצה פחות מעשר וכמש"כ המג"א סי' עס"ה סק"ד), על זה אמר כיון דעכ"פ גם המקום

אמנם כפי הנראה לאו כו"ע ס"ל דקיימ"ל בזה כרבנן, דבשו"מ בית אפרים חלק אר"ח סי' כ"ו אחר שהעמיק והרחיב וביאר הלכה זו לארכה ולרוחבה, כחב (שם דף מ"ה ע"א) על מש"כ הטור ושו"ע דבני מפולש משער לשער, דצריך עיון לפי הפוסקים לענין רה"ר דלא בעי ס' ריבוא כיון דהמקום מלא עמנו הוא רשות הרבים, אם כן אפילו אם הפתחים אין מכוונים זה כנגד זה מכל מקום אחר רבים ומבטלי המחילה, לפי הפוסקים דקיימ"ל כר' יודא, וז"ל דהטור ושו"ע נקטו כהפוסקים דפסקו כרבנן דלא אחר רבים ומבטלי למחילה עכמ"ד בקיצור עיי"ש, ולפי דבריו גם בפרט זה מידי פלוגתא לא יאנו. אולם לא

* עיין עוד מש"כ רבינו בענין זה לעיל סי' קל"א אות א'.

ניכרות הוא הדין לענין פירצה של י' אמות.

הוא הוא משופע כל כך לפי ערך מתלקט עשרה מתוך ד' ולא יתח' חשמישחיה אם כן הוא חלק מהמחיצה, משום הכי אף דשם עדיין אין התל גבוה י' מכל מקום גם שם הוי רשות היחיד משום גידוד חמשה ומחיצה חמשה, אבל כשהגשר הוא כסוה עם קרקעית הרשות הרבים אין שום משמעות מהחכם סופר שלא להלךין תיקון אדרבה מבואר מדבריו דלךין תיקון.

ד) עוד ראיתי בדברי מעכ"ט שהביא מחשו' הר"ם (או"ח סי' ד') בשם מהר"ט להקל לזרף המים למחיצה אף כשאין מתלקט י' מתוך ד', וכפי הנראה כוננו למהר"ט ח"א סי' ז"ד ועיינתי שם, וראיתי שחילק בזה בין חצר למבוי, שמבוי כיון דחויזין (סי' שס"ג סי"ג וסעיף י"ד) דיתר בלתי וקורה אלמא דלא זעי במחיצה רביעית אלא הכירא משום הכי בנפרך לים דאינו מקום הראוי לטלטול לא זעי הכירא, משא"כ בחצר דזעי מחיצה גמורה עכמ"ד, וז"ע א"כ אין היכא סמכין ע"ז הרי נקטינן לקולא לתקון מבואות שלנו דין חצר שלא להלךין תיקון ככל עקמימות של המבואות, כמו שכתב המג"א סימן שס"ג סי"ק כ"ז, ואם כן כשמיקל בפחות לים ואינו מתלקט י' מתוך ד' הוי ליה חרי קולי דסתרי אהדדי, ומה גם דהרמ"א שם הכריע בהדיא דמבואות שלנו דין חצר להם, ובאמת במקומות שהיימי ציוראפ והיה גהם תיקון עירוב היו נזהרין שלא לזרף מחיצות הנהר אלא במתלקט י' מתוך ד'.

וראיתי בשו"מ מהרי"א הלוי ח"א סי' קל"ט שז"ד בשעת הדחק דאין הגשר אוסר כשיש' תחתיו לורת הפתח, דאף דקיימ"ל דזעי מחיצות הניכרות, מכל מקום לפ"ד המהרש"א בעירובין דף פ"ט (פוע"א) דעת החוס' דהיינו דוקא לענין שיהא נחשב נפרץ במילואו למקום האסור, אבל לענין לשיייה רשות היחיד מועיל אף מחיצות שאינן ניכרות עיי"ש שהאר"י.

ולא זכיתי להבין דבריו הלא כללל הוא דפירצה של י' אמות בכל מקום דינו שיהא נפרץ במילואו פחות מ"י אמות, כמבואר בכמה מקומות בהאי עניינא, ואם כן מה הועלנו שהגשר גופא דינו כרשות היחיד מחמת לורת הפתח שתחתיו, מכל מקום הרי הוא רשות היחיד שפרון לכרמלית פירצה האוסרת, דהרי הוא פרוץ לאידך גז שחון לעיר, ואם כן בהאי גיסא העיר פרוצה פירצה של י' אמות לרשות היחיד הפרון לכרמלית, וכיון דלענין נפרץ במילואו מבואר בגמרא (דף פ"ט שם) דלא מהני מחיצות שאינן

סימן קצו

בשיטת הרמב"ם דאין צורת הפתח מועיל לפירצה יותר מעשר אמות ועוד מדיני צורת הפתח ומרוצות.

אמות אף שהיה פרוץ מרובה על העומד, והוא כדעיה הראשונה בשו"ע סימן שס"ב סעיף י' עיי"ש, אמת הדבר שסמכתי על הפוסקים החולקים על הרמב"ם דס"ל לזרחה הפתח מהני דוקא בעומד מרובה על הפרון, כי במקום רבים אי אפשר להחמיר, ונפרט דקיימ"ל (עירובין מ"ז ע"א, שו"ע סי' שפ"ו סי"י) הלכה כדברי המיקל בעירוב (פי' הפשוט בזה היינו זענין עירובי חצרות דזהו נקרא עירוב בלשון הגמ', אבל האחרונים כתבו דגם זענין המחיצות הלכה כדברי המיקל כל שאינו חשש רשות הרבים דלורייתא). אמנם בשנה זו אשר חידשתי שם לחשוב כל

מה מרחץ סארטאטאגא, א' תצא תשכ"ו.
שלום לכבוד אהובי תלמידי יקירי הרבני החסיד מו"ה יצחק דוד הכהן פריעדמאנן שליט"א.
מכתב יקרתך נכון הגיעני ושמחתי בו כראותי מתוכו שלומכם ושלום התלמידים ש"י.
והנני להשיבך זענין אשר שאלת אודות העירוב שנעשה בקעמפ [ע"י לורת הפתח לפירצה יתירה מעשר

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

146 - 3 עמודים

תשובת הגאון מוהר"ר
יונתן שטייף זצ"ל

שעיירות שלנו אפילו
אם ס' ריבוא בוקעין,
אין להם דין רשות
הרבים, וגם עצות
האיך "לתקן העיר
מנהעטן ומכל שכן
העיר ברוקלין.

סימן פח

שוכנים לבי רבז בגי בגי בנשיק מגזע
תרשישים הודע לשם ולתכלה כשיית מוי
רי צבי אייוענשטאדט שליטיא.

אחדשו"מ בגי שלח לי הקונטרס הלכה לחיזון
עירובין לעיר מאנהעטען וציקש ממני
חוזה דעתי זכר.

והנה כ' בגי' ללל צמים אדירים וצירר כהלכה :
(א) שיש לסמוך על הימים והנהרות שמקיפים
העיר מכל הלבדן והמה עלמס נחשדים כמחילה.
(ב) שיטנס מחילות הנעשים צדי אדם על שפתם
גזורים עשרה עפחוס. (ג) ולא זכוחא דהחירא ע"ד
הגשרים שאינם אורכים העיר שנפרצו להם. (ד) אפשר
לחקן אותן המקומות שיטנס שם פירלות או גינות.
(ה) גם אפשר שיביאו נחשדים כמוקף לדירה ע"י
המחילות שנגדר בהם הפירלות. (ו) אח"כ יש להשכיר
הרשות משר העיר. (ז) ולעשות עירוב צפת כנהוג כדי
להליל רצים מעון מלאכה הולאה מרשות לרשות בשעת.

הנה על כל אלו הפרטים ערכתי קונטרס חיזון
עירובין צס"ד וכאן לא באתי אלא בקלרה
ואומרים לקולרים ד' עמכם.

הג' האריך בגדר רשות הרצים דאורייתא אם לריכים
שיביאו צוקעין צו ס"ר כשיטות רש"י עירובין
ו' ג"כ, וכשיטות תוסי' שצח ו' ס"ד, או כשיטות
הרמב"ם ודעימ"י שלא הזכירו פרט זה בגדרי ר"ב
אמנם בהלכה זו האריכו הגאונים משכנות יעקב
השו"ת בית אפרים ואחרון הכבוד ליינ' לת' מרי"ע
להלן שבי דקו"ל דצעינן ס"ר צוקעין דלהוי ר"ב,
וכ' שעל זה נאמר אל תשיג גבול עולם והעתיק מס'
דרך אג"י מה שמעט מהגאון פניו טעם למה הזכיר
מש"ר על הולאה במלאכה המשכן לפי שש"י השבון
של מחילות השקל שנדבו ישראל שמהם נעשו האדנים
ועלו למספר מאה כבר מהם ידע מש"ר שיטנס צישראל
ס' רבוא שכן עלה המנין של מח"ש ומכאן שפע שיש
דין ר"ב צמדצר לפי שס"ר צוקעין צו ע"כ הזכיר

אז על הולאה כדכי וילו משה ויעצרו קול צמחנה
לא חפיקו מרה"י דינתו למחנה לויי שהי ר"ב
כמדובר שצח ל"א, וסיים דפח"ח.

והנה המקור לזה הוא מדאמרינן שצח ו' כאן צומן
שישראל שרויים צמדצר אז כיו המדבר ר"ב
וכמש"כ החוסי' שם לפי שהיו שם ס"ר.

אמנם הרמב"ם שכי' והמדבר צומן הזה הוא ר"ב
הוא פירש בגמ' צהיפוך כמש"כ הכ"מ צסס
כרי' אצרכס בחסידו צנו של הרמב"ם וזמכח צהיפוך
דלא צעינן ס"ר צוקעין לגדר ר"ב.

ונראה דמשם למד הרמב"ם עוד דין אחד דצומן
שהיו ישראל שרויים צמדצר לא היתה המדבר
ר"ב כ"א צמחנה לויי לצד כמפורש שצח ל"א ואע"פ
דהיו שם ס"ר צוקעים, וע"כ זגדר ר"ב אינה תלוי
צזה כ"ל אלא ר"ב דאורייתא הוא סרעיא ופלטיא
גדולה שהם השווקים שנמסרו לרצים להלוך בהם
ולעסוק שם צסמורה והמה כיו חוץ להעיר צמקום
הפקר לכל ואין שם צחים כ"ל וכן דרכים המפולשים
להם דינס כר"ב אצל סחם עיירות שיטנס צחים מכל
הרוחות ומכל הצדדים והשווקים אינם מפולשים זה
כנגד זה עד הסרעיא ופלטיא אלא שוק אחת נכנס
לחוץ אחרת והצחים כמה מכל הרוחות ועושים
מחילות מכל הלבדן אי"כ העיר מסובצ צדי מחילות
שע"י נעשה העיר לרה"י מרה"ת לכ"ע ולכל היותר
העיר היא כרמלית והצחים עושים כל העיר כמוקף
לדירה וע"כ י"ל שסחם עיר איננה ר"ב כ"ל, וצמקלת
גירסאות צרמב"ם הלכות שצח פ"ד העתיק א"ח הוא
ר"ב מדברות ועיירות, אמנם כנראה הוא ע"ס ו"ל
וישראל מלשון יעד, אצל העיר איננה ר"ב כיון
שמוקפת מכל הלבדן צצחים וצמחילות וצשו"ע ס"י
שמ"ה סעיף ז' לא העתיק אלא שווקים ורחובות
וס"ל להרמב"ם צמדצר צומן שהיו שם ישראל שהיו
שם אהלים קצושים מהדגלים שחטו שם ולחד מי"ד
מכל ד' צדדים לפני המשכן ע"כ לא היתה המדבר
ר"ב צומן שישראל היו שם ורק צמחנה לויי לחוד
היתה ר"ב לפי שמחנה לויי היתה חוץ למחנה ישראל
שם כיו מקום רחב להקים שם אח"כ המשכן ואולי

זוקען צו וסיים דלאו דרך כבושה הוא דרוז
הפוסקים חולקים על זה ע"כ. אמנם עפ"י מש"כ הי
לנו סמך גדול על תיקון העירובין ע"י לוח"פ בכל
המקומות.

ואחשוב ענה טובה לתיקון עירובין והוא זה, כי
מלינו רבה צ"ח הי' מערב העיר מחוץ
ערסיתא ערסיתא, עיין עירובין כ"ו ושם סי' וכן
קיי"ל בלוח"פ של"צ סעיף ה' שאפשר לערב מצוי מצוי
צפ"ע חלה שצריכים לעשות צפתה המצוי דקה והיינו
מחילה ולוח"פ מצוי צוה לכו"ע להיכר שמסקין עלמן
שלא לאסור זה על זה וצוה יולאים גם מה שצריכים
להניח חכה שויר לבעיר של רבים כשמעבדים חוזה
להיכר שידעו שרק העירוב מחיר הטלטול וח"כ יש
ענה טובה ונכונה לחקן כל עיר אפילו גדולה
כאנטוכיי"י באופן זה שכל רב יעיין באותן השכונות
והמבואות שהוא דר בסמוך להם אם אין שם פירצה
וגינות וכיו"ב ואז אשר לחקן צנקל ע"י לוח"פ ודקה.

ועיין בהגהות מיימונית סוף פ"ה מהל' עירובין
לוח"ק ד' שכי דע"י לוח"פ יש לחלק אפילו
מצוי אחד ולערבו לחלואין והדיוורים אינם אוסרים
עליהם. ולפ"ז צקל יש לחקן העיר מאנהטעטן ומכל
שכן העיר צרוקלין [נראה שכונתו לוויילאמסבורג —
המעתיק] שאין כאן ס"ר זוקעין צו וע"י תיקון זה
יהיו אותן השווקים מובדלות מיתר השווקים שיש
בהם דריסת הרגל של ס"ר שלא יהיו פרוצים להם
ורק יש להשיגו באותו מקלח שכונות ולבחון בכל
ע"ש אם לא נשתנה איזה דבר.

וגראה דגם הרשב"א המחמיר יותר בתיקון עירובין
וס"ל דר"ה גמור אין מערבין כלל כמש"כ צחי
חכ"ל סי' ל"ז בשמו מ"מ בתיקון הזה יודה גם הוא,
כי הרשב"א לא מיידי חלה צר"ה דאורייתא דהיינו
סרטיא ופלטיא שאין שם מחילות חה ר"ה דאורייתא
שלא מהני תיקון אפילו דלחות לדעתו, וגם צוה כי
החכ"ל סי' ל"ז שלא מלא לו חצר אבל אם נתקן רק
אותן השווקים הסמוכות להשווקים שנפרצו לר"ה זה
אפשר לכו"ע וצ"ח שו"ת צ"ח סי' כ"ו אחרי שהאריך
בגדר ר"ה כי כל שיש כאן ד' מחילות כנראה

כלויים לא הקימו שם חבליהם חלה שכיחה ממנה
לוי מפולג משער לשער עד המקום שהי' שם ר"ה
דאורייתא וצב"ג גם העיר הוא ר"ה כשאין שם
צחים כ"א מרחו חחה או משחי חחות וכמה רק
לאורך ר"ה או לרוחב והשוק מפולג עד המקום שחזן
לעיר שהוא פגוי לגמרי מהצחים וצב"ג חן צמשה
עירובין נ"י עיר של רבים כמש"כ רש"י שם, וכן י"ל
דמטעם זה אמרינן עירובין ו' דירושלים חלמלי
דלחותי נעולין חייבין עלי' משום ר"ה דמוכה דגם
העיר ירושלים היחה ר"ה, וי"ל ששם היו השווקים
מפולשין עד מחוץ לעיר למקום הסרטיא והפלטיא.

הב"ל גדר ר"ה חנה חלה סרטיא ופלטיא גדולה
שהן מקומות שנמסרו לרבים ורבים מחקצנים
שם לסחורה ואין שם חבלים או צחים, אבל עירוב
שלנו וכן העיר מאנהטעטן אפילו אם ס"ר זוקעין
צו אין עלי' דין ר"ה מה"ח משום שהעיר מסובבת
במחילות של הצחים והצנזונים מכל ד' רוחותיה
והמחילות נעשים ע"י צר"ח ואין רבים מצטלן אותן
המחילות כמו שאין רבים מצטלן מחילות של חצר
אפילו אם החצר גדול כאנטוכיי"י.

ול"זה כתב הרמ"א צ"ח שמי' שמבואות שלנו יש
להם דין חצר והיינו ע"י שהצחים מקיפים
להמצוי וכשעושין לוח"פ שהוא צחורה מחילה היו
כחצר של רבים שאפילו נפרץ לר"ה מהני לכו"ע
ומפורסם ורגול צפי הכל שפחה אין לנו דין ר"ה
כמש"כ צב"ג סי' שמי', וכ"כ המחבר סי' ש"ג
ונראה שהוא מהאי טעמא שסמך צוה על שיטת
הרמב"ם והמדבר גם צומן שישראל היו שרויים
שם לא היחה ר"ה כ"א מחנה לוי לצדו מטעם
שאבלים הקיפו המחנות ועל זה סומכין בכל המקומות
לחקן עירובין ע"י לוח"פ שס"ל שאין לנו עתה דין
ר"ה כלל.

ולמעשה אחתי ל"ע דהאחרונים כמזומה לא
סמכו על סברה זו, עיין צ"ח משנה צחורה
סי' שס"ד בחלק ציבור הלכה שכ' דהעולם סומכים
על שיטת הרמב"ם דלא חחו רבים לצטל המחילה
וסומכין על השיטת דאין לנו ר"ה כ"א כשיש ס"ר

יתעוררו מקמרגים וחי' יבא למחלוקת שהוא צביטוך מדרכי שלום לואת אחשוב שעצמי היא עוצה ומחוקקת מאוד כי לערב שכונות שכונות חין לריך לזה הסמכה כלל וכל רב צשכונה שלו יכול לתקן כן ובנקל שיסכימו אותן הרבנים הסמוכים לשכונות האלו.

וע"ד לשכור משר העיר עיין צ"ח מנחה שבה בשמעות דף קמ"ט שכי לשכור מצן חיל "זאלדאט". וליין לתי' גו"ר ושו"ה שו"מ ח' ח"צ ס"י ס"צ שאם שוכרים מגזבר המלך יפה כח השכירות גם הדוירים של אותם שאינם מודים בעירוב המה בכלל כי יש זכות גם להם וגם אם אינם מחקנים העיר יש תקנה בשכירות לדרך עירוב חזירות שלא ינטרכו לשכור מאותם שאינם מודים בעירוב.

ואתמך משמא להגר"א ז"ל שירצעם צ"ח לריך ליתן דו"ה גם על ציטול של מים אחרונים וידון גם על הקלות כמו שזריך ליתן דו"ה על החמורה וא"כ השכירות הוא זכות גם לו וזמן לאדם שלא צפניו.

ועיין בספר עני אלמוגים סי' שני' טעם הבן דמהני השכירות משר העיר, וצ"ח תשורת ש"י כי לשכור על עשר שנים וזככ"ל החמיר על שנה, והג"א כי דבכל ע"ש לריכין לשכור מחדש אלא שאין נוכחים כן.

ע"כ דעתי נוטה לתקן באופן הג"ל והכל על מקומו יבא בשלי'.

וחתמתי שמי צידודות בלג"ח.

יונתן שטייף

סימן סמ

שוכט"ס לכי יידי וחיביו הרב הגאון הגדול מטעו ומגדל זי"ר יפ"ח צנשיק מו" ר' יעקב יוסף וזי"ם שליט"א. האדמו"ר מספינקא.

אחדשו"מ, וע"ד שאלתו אם רשאי למכור הבית שבו ציבמ"ד של אגודת חסידי ספינקא ובפי

להעמידם בחוקן לא אחו רבים לצטלם אי"כ כשנערב שכונות שכונות יש באפשרות לתקן אותם שהי באפשרות לראות השוקים שיבאחו לתוך העירוב וכו"ל רואין אם המחילות ומכני לזכ"פ.

והנה מלאחי לתוב צ"ח אר"ז הלי עירובין קכ"ט דס"ל דמהני לזכ"פ גם לרי"ה דאורייתא כל שיש כאן מחילות של הבתים משני רוחות אי"כ כשי"ב בעירובת שלמו להשוקים מוקפים צבתים מכל הצדדין ועיין צתניה סי' שס"ד שכי דמוכ"ח מהני לזכ"פ גם לרי"ה דאורייתא וכ"כ הרשב"א שלדעת הרמב"ם מהני לזכ"פ גם צרי"ה דאורייתא.

והנה העיר מסובב עוד בלזכ"פ ע"י הקנים של הט"ו וטעלעפאן אלא שלרוב המה מן הכד ללא מהני, ועיין צפוי ר"ח עירובין י"ח שכי פירוש חדש צבאלי דמן הכד דמיירי שאין כאן משקוף ולא תקרה אלא מחות בלבד, אי"כ הי' לנו עמוד גדול להמך על הט"ו וטעלעפאן וגם יש חיקון להעמיד קנים חתוכים, עיין בספר בית נאמן דף מ"ד, ובספר חסד לאברהם מנוד לשמוך גם על מחילות שמן הכד.

והנה להלכה כל דברי הגי' המה קילורין לעינים ונאמרים צהשכל ודעת. גם מה שכתב דעל הגשרים לרוב הולכים רק קרנות שאינם מצטלים המחילה מלאחי כן צ"ח שו"ת צ"ח מטעם שדרך ר"ה היינו שהולכים שם צרגל אצל קרנות ועגלות אינם מצטלים המחילות וכי הגאון מסערענטש שליט"א הבין מטעם דאהל מפסיק וע"כ השיג דקו"ל אהל זרוק לא שמי' אהל, אמנם נראה דהטעם הוא משום דלאינה דומה לדגלי המדצר שמסתמה צרגלם כיו' הסיר הולכים שם, אצל צעלמא הא קו"ל דרוכב כמהלך דמי.

והנה מרוב האגרות שקבלנו מהגאונים שליט"א ראייתו שאין כולם מסכימים לדעה אחת לעשות עירובין צמאנהטעטען ויש צדצריכה חששות שראוי ליתן לב עליהם ולענין צבדברים והיות דמנינו צירושלי פ"ב עירובין ה"צ ופ"ז ה"ט שעיקר תקנות עירובין הוא מפני דרכי שלום ומסופר שם מטעה עיי"ש, אי"כ כל שאין כולם מסכימים צהתיקון אי"א לערב כי

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

144 - 1 עמוד

תשובה מהרב
הגאון אבדק"ק
יאקא שליט"א

האיך יתנהג
מי שרוצה
להחמיר שלא
לטלטל

תשובה מהגאון המפורסם אבדק"ק יאקע שליט"א ומוח"ס שו"ת חוקי חיים ה"ח

לכבוד זכר

אחדשו"מ באהבה.

הגעו במענה למכתבך שהגיענו, (א) אודות טלטול העירוב בצוה"פ שנתקן בעירינו ע"י כ"ד של רבנים מובהקים מווי הוראה וידאי ה' מרכים - כודאי מותר הטלטול לכתחילה ולהרבה פוסקים אף מצוה איכא להוציא מלבן של צדוקים שאינם מאמינם בדברי סופרים - כמו הגה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווע, וכן בני ארצו כאשר הבאתי בספרי ח"א האר"ח סימן נ"ד שהקפידו על המחמירים שלא לטלטל ע"י עירוב, וכן הגה"ק בעל בני יששכר תכדו הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאמש, הרגיל תמיד שהיה מונח איזה חפץ בביטו כל יום השבת, כי החזיקו למצוה לטלטל ע"י עירוב - אמנם היו גדולים אחרים שהחמירו לעצמן שלא לטלטל, כמו רד"י וקני הגה"ק בעל קרן לדוד מסאטמאר למרות שמרת בעצמו ותיקן העירוב בעירו, אבל הוא בעצמו לא טלטל, וכן הגה"ק בעל החזון איש זצ"ל שתקן העירוב בבני ברק, אבל היא עצמו לא טלטל - ולמרות שפוסק ספרו האר"ח סימן ק"ו, דמותר ויש לתקן צורת יפתרו אף בעיירות ורכים הכי גדולים שבעולם, "ע"כ עצתי אם אינך רוצה לטלטל תתנה מעיקרא שאינו מפעם גדר רק שבן אתה גודג ולא תצטרך להתירה אם תרצה לטלטל" מה שאתה וכן שמעתי גם מאחרים שמחלקים בהוצאה ע"י עירוב כ"ן צורך וכן שלא לצורך זו בדותה. כי במלאכת שבת הצורך היא רק בפיקוח נפשות ואז דר' הכל מותר. וכל שארי מלאכות הנל בגדר שלא לצורך היא והתגדרה של צורך ושלא לצורך הוא רק בידים - כ"ו להתמיד לעצמו אבל להג' ולצוות לאחרים שלא יטלטלו ע"י עירוב כשר בל' פקפוק מצדם, זהו כבר חשש משום מנינה ואינו מודה בעירוב ד"ל,

(עוד האריך הגאון שליט"א בענינים אחרים שלא מענין הג"ל)

ואחתום בביכת התודה המשולשת שיזכה לישוב באהלו של תורה בנות והרחבה.

ה' שבט חש"ס לפ"ק

ידיו רושית

חיים ישעי' קעניג

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

143 - 1 עמוד

תשובה מהגאון רא"י וואלדנבערג

בענין היתר
עירובי חצירות
בעיירות גדולות
(לונדון)

אפילו אם יש מתנגדים
מספר שו"ת ציץ אליעזר

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

142 - 1 עמוד

מכתב עידוד מהגאון ר'
יוסף אליהו שטיינער
זצ"ל ראב"ד וויען

למתקן עירוב
בויליאמסבורג
ובו גם עדות על הגאון
מהר"י שטייף זצ"ל
וטעם למה יש אנשים
שמתנגדים כל כך
שאחרים יתקנו עירוב

מכתב הרב הגה"צ המפורסם כש"ת
רבי יוסף אלי' שטיינער זצ"ל
ראב"ד דקהל ידאים וויען

"אחדש"ת, בדבר בקשתו היות שרחש לכו לעשות עירובין ע"י צורת הפתח, כמו שנהוג אצלנו ומקובל מפי רבותינו הקדושים מדור דור, לתקן עירובין בכל מקום שדרים שם בני, כמבואר ברבינו מרן הח"ס ז"ל או"ח סי' צ"ט, גדל החיוב להשתדל בענין זה שהוא סיג גדול לשמירת שבת קודש.

הנה ודאי טוב עושה בעמיו לתקן תקון אשר בעוזה"י יציל אלפים ורכבות מישראל מחילול שבת, ובפרט בווייליאמסבורג וכארא פארק וקראון הייטס, אשר שם שוכנים מאתב"י שומרי התורה והמצוות, אשר להם תיקנו עירובין, ושלמה שתיקן עירובין רק לשומרי תורה ותיקן, שהרי בעונ"ה השכחה מצויה בין האנשים, ובפרט במה שהעולם מודגלים בכל השבוע להוציא הוצאות ואין שמים על לב ושוכחים להזייא בשבת, כמבואר בגמ' ביצה (מ"ז:) על האי מרבנן שתחלת הוראתו היתה לקלקולא על שאמר לערוב, ופרש"י שנכשלים עי"ז ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב, והוא הוא הגורם.

ואין לך יכוי הרבים גדול מזה, ואשרי חלקו שקבל על שכמו מצוה גדולה כזו, ויהי חלקי עמו.

ולא ידא ולא יחת על מה שישינם כמה שמנגידים, כי זה הוא הדרך מעולם ועד עתה, קצתם משום קנאת שמקנאים באדם שזוכה להיות ממזכי הרבים, וקצתם מפני שהשמן לא ניהא ליה שע"י עירוב אחד יפסקו אלפים מישראל בלהיות מחללי שבת יבגסו בגד שומרי שבת.

ובכל העיירות, קמנות או גדולות, תקנו עירובין אפילו ע"י דוחקים גדולים, וכ"ש שבעיד נוא יארק וברוקלין ההיתר מרווח וברור לכ"ע, כמ"ש זה מכבר מרן הגאון הקדוש והנורא פוסק הדור ענותן כהלל מוה"ד יונתן שטייף זי"ע ע"ה' גאבדק"ק וזכינו לשמשו. עיין בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח, ואין לחוש כלל למה שלא חששו לו רבותינו מדור דור.

והעיקר שיראה שהעירוב יתקנו אותו ע"פ ג' רבנים יודעים הלכות עירוב, ושהכל יהי ע"פ הלכה, כי דבר זה רק לרבנים חרדים לדבר ה' נמסר, אשר קדושת שבת וקדושת ישראל חכותן נתע בלבבן...

יוסף אלי' הכהן שטיינער
ראב"ד דקהל ידאים וויען, ברוקלין

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

141 - 1 עמוד

דעת תורה מהגאון רש"י אוירבאך זצ"ל

שמסתבר כהחזון איש
דאין לנו רשות הרבים
בזמן הזה, וגער במחמירים
שבאים על כרחך לידי
תקלות, ואין להחמיר זולת
מי שלמד ההלכה על
בוריה.

דעת תורה

מהגאון הגדול שר התורה עמוד ההוראה

רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

מתי מותר להחמיר ותבא עליו ברכה
ומתי לנעור על המחמירין, ובפרט בעירוב

"מרגלא בפומי", שרק לאחר העסק והעיון היטב בשרשי ההלכה ובעומק הסוגיא, ראוי להחמיר אם מרגיש צורך ורצון לכך, כי הרי יש להתבונן, איך מותר לאדם להחמיר? הרי הוא מחויב לנהוג כמנהג הציבור* וכפי עיקר ההלכה בשו"ע!

אלא דכיון שהעמיק בסוגיא ודעתו נוטה להחמיר, עליו להחמיר מפני שכך נראית לו ההלכה לאחר העיון, ותבוא עליו ברכה.

אבל הריבוי בחומרות שלא בדרך זו, מביא לידי כך שהמפל געשה עיקר, ולא זו הדרך, ובפרט כשהדבר מקשה על אנשי הבית והסובבים.

וכן ה"י משיב כשגשאל, אם ראוי להחמיר שלא לסמוך על עירוב עירוני - אף שגעשה בהידור וכו'. ובפרט הורע מאד בעיניו הדבר, שבעקבות כך שהאכרכים יראי ד' מחמירים על עצמם שלא לסמוך על העירוב, נושאות נשותיהם העגלות וכו' לכתן, וכמה פעמים גער על כך.

ולאחר שהחמיר על עצמו בזה בבחירתו, הורה לו לאחר נשואיו להתיר נדרו בפני שלושה, ולמלפל מאז ואילך רק בשעת הצורך, כדי לעזור ולישא בעול עם זוגתו.

ואידע פעם שראה אב ובנו הולכים ברחוב ביום השבת, כשהאב נושא ספסל ובנו צועד לצדו ואינו נושא כלום, וכאב לבו על הדבר מאוד. ובהזדמנות ראשונה דיבר על כך בסערת רוח בלימוד הישיבה, האך משום חומרה בהלכות עירוב מזוללים כל כך במצות כיבוד אב, החמורה שבחמורות. ובפרט שהרי מסתברא כהחזו"א (סי' קז ס"ק ה-ז) שדעתו נוטה דכזה"ז במעט אין לנו רה"ר דאורייתא, ולענין זה יש לסמוך על כך.

"הליכות שלמה" הלכות תפלין סי' ל"א

בארחת הלכה הערה 95

*דמב"ם פ"ג מהל' תשובה הי"א ח"ל "הפורש מדרכי ציבור, אעפ"י שלא עבר עבירות כו', אין לו חלק לעולם הבא".

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

140 - 1 עמוד

קטע מספר ערוך השלחן

שהמיעוט יכולים לכפות
על הרוב ולהוציא ממון
לתקן עירוב אף שהרוב
מתנגד על פי הלכה
שחוששים לרשות
הרבים דאורייתא, משום
שאי אפשר לומר קים
נגד השלחן ערוך והרמ"א

א בני מבוי כופין זא"ז ואפילו המיעוט כופין את
המרובין [נ"ל] לעשות לתי או קורה להתיר למלטל
בשבת כמ"ש בא"ח סי' שס"ב ובמבוי מפולש כופין
על עשיית צורת הפתח כמ"ש שם בסי' שס"ג ויש
להסתפק בזמ"ז שמערבין הערים בצורת הפתח אף
שהם רחבים מ"ז אמה ואין בה ששים רבוא ע"פ
הכרעה רבינו הרמ"א שם והרבה פוסקים חולקים על
זה אם יכול אחד לומר לא אתן חלק בזה כי אני חושש
להפוסקים האוסרים ויראה לי דמ"ס צריך ליתן חלקו
כמ"ש בסי' קס"ג לעניין מקוה דצריך ליתן אף זה
שא"צ לה כמו כן בזה יכולים לומר דו אף שאתה
מרימיר על עצמך מ"ס לתקנת העיר אתה מוכרח ליתן
ואינו יכול לומר קים לי כהפוסקים האוסרין כיון שכבר
נתפשט ההיתר ע"פ הכרעה רבינו הרמ"א אין שום
אדם יכול לומר קים לי ועשיית עירוב הוא מצוה
כדמוכח בש"ס [עירובין ס"ח.] :

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

139 - 3 עמודים

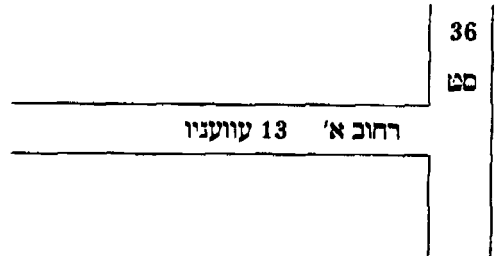
דברי החזון איש זצ"ל

בענין היתר מחיצות
בעיירות גדולות שאין
לנו רשות הרבים
דאורייתא "ויש לנו
היתר מחוור ומרווח".

שלום וישע רב לכבוד העסקנים הנכבדים חברי וועד העירוב הי"ו.

מה מאור נחרד לבי בשמע קול אנשים בקוראים לעצמם בני ישיבה והנהגים אחרי פסקי רבשכה"ג מרן החזון איש. וקול ענות אנכי שומע כי בני תורה אומרים על המשתמשים בעירוב כאן בבארא פארק שהוא בגדר חילול שבת ר"ל. וראיתי שרובם אינם יודעים או אינם מבינים את דברי קדשי הידועים בענין זה. לכן כאתי בשורותי אלו לסכם את דבריו בלשון השווה לכל נפש.

(א) שורות הבתים שבשני צידי הרחוב נחשבים כמחיצות.

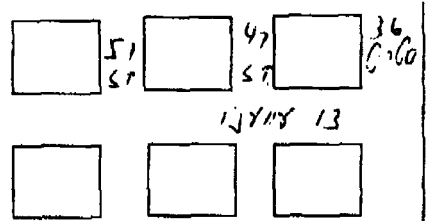

(ב) רחוב א' (13 עוועניו) נחשב כרחוב של ג' מחיצות מדאורייתא. על ידי עומד מרובה על הפרוץ

(ג) זה שפירצה יותר מ' אמות אוסרת, אינה אלא מדרבנן

(ד) אין זה רשות הרבים מדאורייתא אף ברחובות שרתבים ט"ז אמות וס' רבוא בוקעין בהן.

(ה) אחרי שרחוב א' (13 עוועניו) נחשבת כמוקפת מחיצות מן התורה, כל רחוב הנכנסת לתוכה, למשל 47 סמריט או 51 סמריט וכדומה נחשבות גם הן כמוקפות מחיצות, כי יש להן ב' מחיצות על ידי שורות הבתים שבשני צידי הרחוב, ובשנאי 13 עוועניו נחשבת כסתומה ומוקפת, ויש לחוב 47 או 51 וכדומה ג' מחיצות.

(ו) וכן הרחובות הנכנסים ל47 סמריט כגון 14 או 15 עוועניו גם הם נחשבות מוקפות מחיצות כנ"ל.

(ז) מן התורה אין שום פירצה אוסרת בעומד מרובה על הפרוץ אף שרכים בוקעין בהן.

(ח) לפי דברי רבשכה"ג מרן החזון איש וצוק"ל הנ"ל, כל הרחובות שבשכונת בארא פארק הם נחשבים כרחובות שיש להם ג' מחיצות מן התורה, ובוודאי בלי שום ספק ופקוק כלל אינם נחשבים כרשות הרבים מדאורייתא ושפיר יכולין לערב אותן על ידי צורות הפתח.

והא לך לשון הזהב של מרן החזון איש וצ"ל עם הציור (ציור קס"ב) מספרו חזון איש חלק אורח חיים סימן ק"ז אות ה' ו' ו' ותראה נפלאות איך שזה הציור מספרו הוא ממש הציור של שכונתנו בארא פארק יצ"ו.

(ט) וזה לך גם התשובה של הגאון הגדול מעמודי ההוראה בעולם ר' ישראל יעקב פישער שליט"א ראב"ד העדה החרדית ותראה איך שגם בירושלים עיה"ק סומכים על דברי החזון איש הנ"ל ושההיתר "מחור ומרווח".

המשמע לי דאשמעינן

ה כו פשיטא כו וזה
לכאורה נראה דמירבו
ז וכו' וסמינו שריכי
חא דכבוד הולך מחולל
לי ליתו רבים ומבטלי
ורבים בוקעין מבטלי
היה נראה דבעינן לכל
ול"ט.

זא תשמיעתי כו דלא
יכל כו מחילתא, הכס
: דלא מייבנה מחילתא
ימנה בעלמא נקטו לה.
חוי בעינן תרתי שיבא
שלין בעבד יכול לרוץ,
כול לרוץ אף דלא יתח
מבטלי מחילתא ולדעת
יד, חון רבים מבטלי
דלא יתח השמיעיכו
י לויקמה כהיא דהגר
י יחיד.

יבין עליה כו לעמוד
ובין כיון דבין המחילתא
יא מפושג לרביי, ומאי
מחילתא והלוייה שבין
שנייה שכי על דבריהם
ין גי מחילתא, וכריי
והלך אף בעומייר
ז הפרוך אחו רבים
מוקמינן כהיא דהגר
ין כגרות כו כריי,
וכיבי לאמנע הפילוש
יאהה כנגדן מופלגת
אבל קשה כיון דבין
רביי מבטל מחילתא
משיל כריי עוברת
זבטלי מחילתא יודון
אבל קשה כיון שבין
מחילתא, חשיב כריי,
חשיב רביי כגוברת

ז מכנגד גי המחילתא
ליק ריי גי מחילתא
דכן, אבל אם הסליגן
מרוכב על בעומד,
פכי ציראה בעינן
מחילתא זו כניו כו
המפושג כו רביי,
יין דוקא כהא דסיל
גי מחילתא דאורייתא,
א.

לא כו פריך מירי,
זשיב מוגדר ומיוחד
טעלי מחילתא, ומימי
מחילתא.

כריי שעיג בתל
היי שעיג במדרון,
מחילתא ליה אחו

דחלמודא שבת ג ב מוקים לה לבנייתא דהכס כותי דחכמי
ובנייתא דהכס השמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם ז"ל מחילת
בלג, וכן דעה הגר"מ שם והביאו ראי מהא דפייק דשבת, וכן
נראה דעה ח"י שם ד"ה ולא, וכ"ה בהג"ה דרפ"ג בשם מהרמ"ק
[מיהו הכס כחוד דגם צבי מחילתא שלמות ליה אחו רבים ומבטלי
מחילתא וזה תשוב ולי"ע] וכיבי ברע"ט צפי במשנה, גם כריי
והר"ש העתיקו במשנה והשמיעו כוונת הגמ' ובתחלה קייל
כחכמים, [וזה דלא כהרע"ט דפסק כריי] ונפ"ז כל הל המתקן
י מתוך ארבע אפיג דריי עוברת עליו לא נחבטלו המחילתא וכן
כ"ג רביי מה"מ, כל שיש לו גי מחילתא כאלו, ומתקן רוח ד' בלוייה
ומעלגל בתוכו.

כ ונראה דכל שיש גי מחילתא של עומייר לא אמרינן חו דלתו
רבים ומבטלי מחילתא דגי מחילתא של עומייר עדיף
משם ד מחילתא ולא מלינו חילוק בין גי מחילתא לדי לענין דאורייתא
ולפ"ז צלורה הזאת קט) לא תמלא רביי אף בהנותן רחבות פ"ז
אמה וס' רבוא בוקעים בהם שרחוב גי היא רביי גמורה מחילתא
שיש לה גי מחילתא עומייר אף שרחוב א' וגי עוברת בפירותיה ורבים
בוקעין בכן לא מבטלי מחילתא, וכהא דפרלה יתר מי אוסרת ח"י
אלא מדרבנן, ומחילתא חון כל פרלה אוסרת כל שעומייר, וכיון שרחוב
גי היא רביי, גם רחוב א' וגי נעשין רביי שברי יש לכן גי מחילתא
דמה שכן פתוחות לרחוב גי הוא כמחילתא שרחוב גי הייל כהגר
מוקפת, ואף למשיב חו כ"ג א', ד"ה חייבין דלמנע הפילוש לא
חשיב מחילתא וכמשיב סק"ג, היינו דוקא לריי דלא סגי לי בשם
ד מחילתא, אבל כהא לרבנן קיימינן, ועוד דהכא עדיף שרחוב
הכי יש גי מחילתא, מיהו אם חון כאלך רק גי רחובות כרחוב כג'
ובהי לא שייך עומייר כיון דחון כחן מחילתא, ולא שייך עומד אלל
או בעומד יעשה רביי לעמו, אבל אם חוני עושב לעמו, אינו עושב
לאחרים, והעיג דהס תאמר עומייר כרחוב גי כדי לתקן דופן ג'
לרחוב ג', וכהי רביי, יתוקן אחיב רחוב גי שחכי פתוחה לרביי,
מי"מ כהחלה הנידון הוא לאחרים, ולא לעמיה, ולא שייך עומייר.
ו) והגני מילי בשחיבין רחבות ע"ז אמה ורביי עוברת בתוכן, ולא
לא מכני להו לוייה ובעינן דלתות, אבל אם אחת מהן אינה
רחבה ע"ז אמה, או שאין שיטור רביי עוברין בתוכה, מתקן אחת
בלוייה, וניתחת גם שני, שהיא רחבה ע"ז וס' רבוא בוקעין בה,
בלוייה, שהיא רביי גמורה מה"מ בלי שום תיקון.

ז ויצא לנו מה דב"ה"ז כל השוקים והרחובות שצרכים היותם
גדולים הן רביי גמורה מה"מ דכן חמלה צבן אחת
מוקפת גי מחילתא והיא רביי וכל כרחובות הפתוחות לה רביי
והפתוחות לתוכן נעשין רביי, וכיון שכן הן ניתרות בלוייה, ובמי
סי שמיא כהרף שקהה להקל מחמת שאין סי רבוא בוקעין, הן
שהיא דרך לרבים לעבורים ולסוחרים ולבאמור בהיתר מחזור ומחזור
לכרכים שלנו.

ח ויש לשי' לפ"ז כה דלמר עירובין ק"ח א' דלאחר שפסק
צב פרלות צירושלים היול רביי וכן מברחה כוונת
דכני כתיבה פסחים ס"ז א' כמשיב חו שם, ותקשה לדין דקיי
כרבנן דכל שיש ד מחילתא לא אמרינן אחו רבים ומבטלי מחילתא
איב נהי דהוי כרחובות פרוזות ע"ז אמה, אכתי מברוחה הפתוחות
לרביי לידון בעומייר וכל חולת ירושלים ליהר רביי, וי"ל שהמברוחות
היו גם הן פרוזות והיו מפושגין, אי נמי שהיו המברוחות
לגד רביי מתוקנות בלוייה וחשיב כמחילה, ולא אמרינן שז עומייר
מיהו יש לשי' למשיב חו ג"מ כ"ג ג' להוכיח דלכתי כיה ד'
כהומה קיים, דאליכ לא כיו וכולין לאכול פסחיהן, איכ למכ
הוי רביי מה"מ כיון דהוי גי מחילתא וי"ל דלכתי חולתה שבמשיב
הוי רביי, איך לענין אכילה קדשים קלים סגי ברוב המהלכות
ולענין שבת אמרינן אחו אוירא דריי ודריי ומבטל לי ומיהו בעינן
דבריהם וי"ל לעולם לא כיו רובו קיים ואפי"ה אכלו כהפסח
אכולין קקיל ומשיב אף שאין חומה ואפי"ה למיד קיר לא קוד
לעתיד לבוא, לשמחה מיהא קודם ואפי"ה שאין חומה ושי' בשפסק

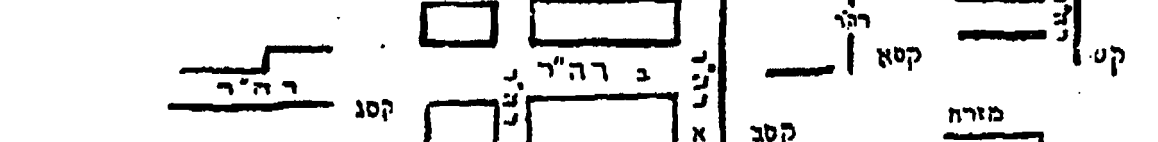
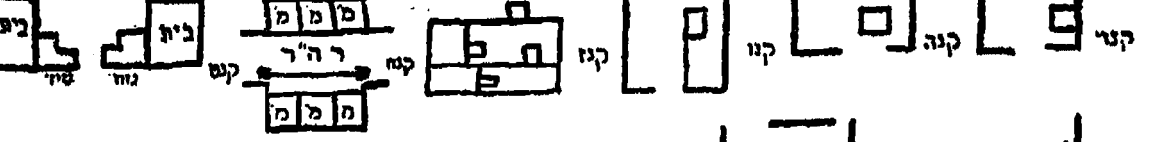
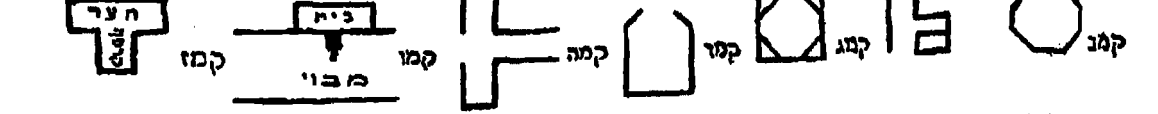
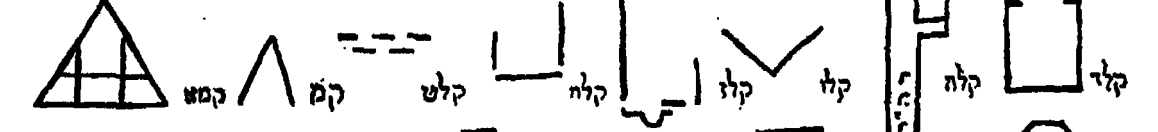
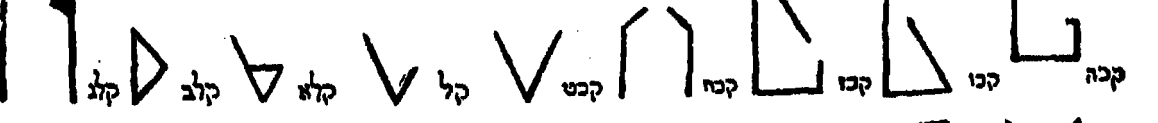
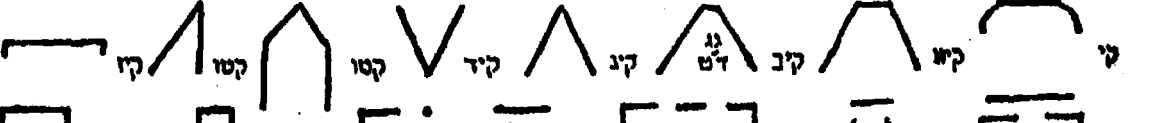
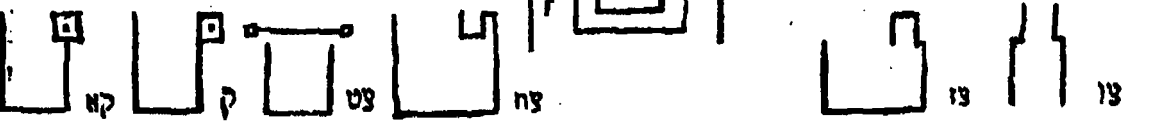
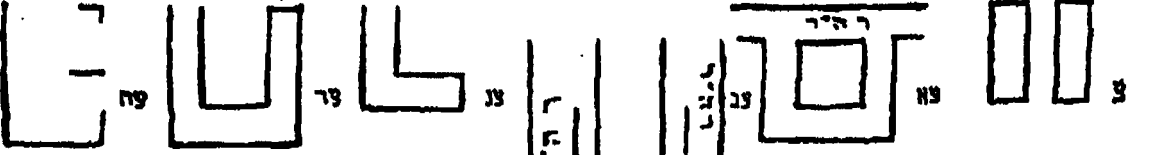
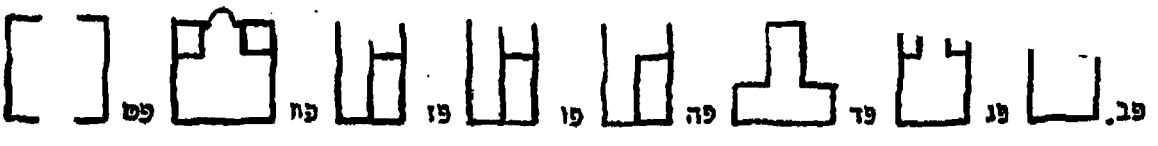
כ"ט מודים ולאח רבים ומבטלי מחילתא, חכ ה'
מקמי בגמ' כ"ג א' וכה רבנ"ה כו מירי, וכבר בקבו כ'
פין י"ג לפ"ז, וכי בסוף דבריכם דלמחי דפירשו דרי
במק"ל כיו רביי אף במקום כקאר יתח כרי דפ"ז
לחלק פין ע"ז לפתוח וקושיהם רק אם יתח דמקוב
רביי, ולכן קי"ל בעי"ט סי' שמי"ה דאף מקום כקאר
ואיכ אף בע"ז אמה נמי, וכשיב לוייה מבני אף בע"ז
חו כהיראשון, ובמק"ל כ' [לעיל סי' ס"ד סה"י] ד'
ג"ד אלל הי"ה עומייר, ומשיב כמשיב ראי מירושלים
בדברנו, גם משיב שם דפרתה י' מפיסד רביי מה"מ
מכרל"ז שבוט מדרבנן.]

ט שבת ז' א' לא נלכב אלל לקרן זויה כסמוכה לו
דומינן דדחקי צ"י רבים כו כיון דלא יתח
כו נראה דדוקא נקרא זויה שבתים שמתו מימין ומחו
לגד רביי, אבל קרן זויה שבתים כהיום כיו רביי כו
דכנסים לתוך הכיר לא יתח השמיעיכו צבלי קרן
יעשו ככתלים כחוסמן צבנן, מימ כו רביי, ורל"ה
חו עירובין ג' ב' דריי כהמקורח כאלמנע מנין חמי
מקום כקאר רביי, ואם איחא דקרן זויה במין ג"מ כ'
איכ כלי רביי כהמקורח כאלמנע, ונשאר קרן זויות
אותן זויות נעשו כרמליה, ושזב חסר לי לכל כריי שי
של ע"ז אמה, אלל דואו קרן זויה דלמחן צ"ט לו גי מחילתא
איירי, ויש לשי' דאיכ כו כלי זויה רביי גמורה מה"מ
אחו רבים ומבטלי מחילתא אף צניחה תשמיעתי, וי"ל ד
דלית לי דלתו רבים ומבטלי מחילתא אף צניחה מחילתא
לעיל, ומיהו בלא יתח תשמיעתי ויהי של יחיד מוד
לעיל, ועוד וי"ל דהכא איירי בלכא מחילתא כלל אלל שז
את כזויה, וכה ג"כ נעשה כזויה כרמליה, עוד וי"ל דזויה
לריי אי יתח השמיעיכו הוא נעטל לריי וכו' ו
לצ"י, וצב רבים ומבטלי מחילתא, ומלחן כגמ' מה'
חויה אמרינן כני, אבל או כל רביי רחבה כאלמנע
נקלוטיכ גם כלי כניסה הויה רביי, אבל לא נחבו
שילח מחורח כרמליה.

שם תודי"ה לא, לא צ"י למימר דלענין לגדי רביי כ'
לרבנן לא משיל שיהא כרמליה משום קרן זויה דכ'
זויה הוא לדי רביי, ויהינן דקל קשיל לבו יתח לדי רכ'
וקרן זויה ככלל, ומיהו למשיב לעיל משיל במקומו לקרן ז'
או צפתות לענוי, דלית לדי רביי, שזדי רביי הוא כגמ'
ז. שמיש לבית כסמוך לו.

י עירובין ל"ד א' ואצ"טא בלוי רביי קמפלג, וז'
רביי נמשך על פני כל כריי, אבל אם
ציתו והינה לדי רביי כו"ל קרן זויה דמוד כ' ר"ס כ'
שבת ז' א', ומיהו אם רבים כבו ויש ארץ כריי כמשך
ל"ט וכמשיב סק"ט, ולדי רביי מקום שאינו מיוחד כל'
אלל כמשיב משחמש שם לבניה שם כלים ולמשמש פירי, וכני
משום שבוט נעטל לריי, וכלך אף שבוט של יחיד, וכי
דיכ וליפלגו, ולרבנן אף בשל רבים, כיו כרמליה, וללישנא
דריי שמוחה גם לחשיב, לכ"ט לא כיו כריי, ואף
לכיון, כל שבוט של יחיד כיו כרמליה, ושפמח דריא מה'
שבתו דרך לעמך.

שם תודי"ה ולפלגו, ואורי זפתה לדי רביי כו לכחו
כה מימ כו מילר שכחיקו צו רבים כדאמר צ"ט ס'
פין דשחור ע"ז אמה לכ"ט מחזיר כתלים למקומן כו
שם כ"ז ב', מיהו משמע בליק דמירי כריי. שבתו שלא
אלל כרשות כיוי דריי דלמר מילר שכחיקו צו רבים, ו'
דלליק לא שייך למיחן משום לדי רביי דלדי רביי מכלכן
וכהא מכלכין שלא כרשות, ולמחי דמוקי פלוגחיהו בלדי רכ'
ז.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

138 - 11 עמודים

תשובת כ"ק אדמו"ר ממוזשאי שליט"א

...וההלכה שבאין ס' ריבוא
בוקעין אין שם דין רשות הרבים
היתה פשוטה כל כך הלכה
למעשה בתפוצות ישראל, שמי
שלא סמך על היתר זה הביטו
עליו כחסר דעה... למעשה אין
בכל ברוקלין מקום או רחוב
שעוברין שם ס' ריבוא בכל יום
... שאם תפרסמו, יתפרסם כל
המכתב כולו ולא קטעים..."

ב"ה יום ב' לס' למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, שנת תש"ם לפ"ק ברוקלין, יצ"ו

החזה"ש וכמ"ם למעלת כבוד ידית בית ה' וידידי החשוב והנכבד מיקירי הרבנים
ה"ה הרה"ג המפורסם ביקרא דאורייתא, ענף עץ אבות לראשי גלותא ולראשי מתיבתא
בש"ת הרב חיים ליב כ"ץ מיתומי בהונדה, אב"ד סערדיהעל שליט"א.

אחד"ש תור"ה בכרכ"ה:

הנני בזה בנותע תיקון עירובין בברוקלין, יצ"ו -

[א] הנני מזה להצטרף להרבנים הגאונים שליט"א אשר נוקטים שעפ"י הלכה צריכין
לעשות עירובין בברוקלין - מהטעמים הנלענ"ד דלהלן:

(א) לפי פסק השו"ע והגו"כ, ולפי קבלת רבוה"ק ואבוה"ק אין דין רה"ר ב"ז שאין ס"ד
בוקעין. ואפילו יש שם רחובות ברוחב מ"ז אמה - בן נדגו למעשה הבתי דינים
כפולין, בגליציה, באונגארן, בירושלים עיר"ק, וכו' וכו'. בן נדגו הגו"כ בפראג, החי'
הרי"ם בגור, השו"ם בלעמבערג, וקיני בבעלו, סאנו, וכו', החת"ם בפרעשבורג, הז"ק
בראפשיץ, האב"ז במאמזשאוו, והאדמו"ם כפולין - ושעתתי שאפילו בעיר קארלין
הי' תיקון עירוב בעיר - ועיין להלן אות ד' בזה.

(ב) ברש"י, בראשונים, בשו"ת חת"ם, וכו' וכו' מפורש שיש חיוב על הבי"ד לתקן
עירוב בעיר כדי להציל רבים ממכשול - ובימינו אלה ניתוסף גדר של חסד לחולאים
למפלא ונשיא. ועל יסוד זה אני דורש תמיד הלואי שיתקנו עירוב - ומי יתן והי"ה -

[ב] תבוא עליהם ברכה על הבנים שמקיימים כמס"נ המצוה הגדולה של ביכוד-אב
ומכבדו כמותו, ומשתדלים לקיים פסק אבותם שלא לתקן עירובין -

תבוא עליהם ברכה לתלמידי ראשי ישיבה שמתאמצים לקיים פסק רבותם לקבל את פסק
בעל המשכנות יעקב שיש תורת רה"ר אם הרחוב רחבה יותר מ"ז אמה, כמה
מהראשונים, ודלא בפסק הבית אפרים, בן ירבו ויעלו מעלה מעלה -

אבל תבוא עליהם ברכה על הרבנים והדיינים שמשתדלים בכל כחם לקיים פסק הלכה
בשו"ע, להתנדג לפי המסורה מדור דור והקבלה מהאבות שמצוה לתקן עירוב בעיר,
וכאמור בכלל זה עירנו ברוקלין יצ"ו - ואין בדאי לסוג אחור משום שסובלין מזה, ועל מצב
בזה כתב המג"ע שעירוב ר"ת ערב ילין כבי [אבל] ולכך רינה - גם ב' במפה"ק שעירוב
אותיות עיבו"ד ויש בזה צד סגולה -

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

137 - 1 עמוד

תשובת הגאון

בעל שבט הלוי שליט"א

...לדידי כל הענין ספק גדול

לדינא (אם מצרפין את העגלות)

מכל מקום כל זה אם יש

באמת ס' ריבוא בוקעים,

אבל אם אין ס' ריבוא בוקעין

כאשר אמר כבוד תורתו אם כן

אין מה לדבר ... אמת גמור

שזה היה דעת רבותינו מעולם

ואין להרהר בזה...

(מתוך תשובה להגאון בעל

שו"ת משנה הלכות)

חייב משום נוטע א"כ רק בזמנ ונטע איכא שחיס, —
 (איכרא הגרי"א במ"א שציעה פ"ה — וכן מהרי"א פולדא
 גורמים זרע ונטע בצביעות וכו' — (לא בשבת).
אלא דלפי סי' זה ל"ע דהא בירושלמי עלמו קאמר אח"כ
 הכן דגזו ספוג גומי קורלין חייב משום קולר ומשום
 נוטע הכן דגזו כוסבר כרחי כרפס וכי חייב משום קולר
 ומשום זרע — הרי דסחם שיטה בירושלמי דככל חופן חייב
 גם משום נוטע, ולומר דכ"ז דלא כשיטה ר' כהנא דס"ל
 קולר דיקא קלה דחוק שכנראה או דברייתא הוא או הלכות
 פסוקות.

להקל — חבל לדידי צעניי אין נך נמסר לרבים גדול מח
 — ועוד טעמים ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא, ומי שרואה
 להחיר יש לו עמיד לסמוך עליו חבל לקטן כמוני הדברים
 כספיקות של חורה.

והריני ידיו דוש"ת — מצפה לרחמי ה'

עוד בענין הגיל

ג' כי תבא תשד"מ לפ"ק.

כבוד ידידי המכובד הגאון המובהק מאד כש"ת מהר"ר
 מצפה קליין שליט"א האב"ד ור"מ אונגוואר יצ"ו.

אחדשה"ט ושתה"ג באה"ר.

כאשר הצטחתי לכ"ת הריני שולח העתקה ממה שכשחתי
 צעניי כבר צענין דעת הגאון מהרש"ס ז"ל —
 צענין העגלות ורכבת אם יכול לגרום לדין ס"ר בוקעים,
 ודעחו הג' של המהרש"ס והצענין עלמו ספק גדול בידי ואם
 כ"ת סומך על משמעות מהרש"ס צח"א בשם השינה בית
 אפרים מאן מפיק מוני' — וצפרע שכנראה יש לכח"כ עוד
 ראיות — מי"מ לדידי כאמור כל הענין ספק גדול לדינא,
 — מי"מ כ"ז אם יש בלמח ס"ר בוקעים חבל אם אין ס"ר
 בוקעים כאשר אמר כ"ת א"כ אין מה לדבר, וכן מש"כ כה"כ
 צענין הלוך לעשות עירובין צעירות שאין ס"ר בוקעים הגם
 שכתובות רחנות עובא — אמח גמור שזכ ה"י דעת אבותינו
 ורבותינו מעולם, ואין להרהר בזה, [אשפ"י שאנחנו וגם
 הרבה מהגדולים חאלה היו מחמירים על ענמס] והדברים
 עתיקים.

והריני ידיו דוש"ת בלוג"ח — מצפה לישועה קרובה

סימן מב

יום ב' דברים ר"ח אב בין המצרים תשמ"ג לפ"ק —
 פה אוברנאו יצ"ו.

כבוד ידידי היקר האברך השלם בתו"י ה"ה"ג
 ר' מיכאל מקנצער שליט"א.

אחדשה"ט וש"ת באהבה.

לפני כמה שבועות נמסר לי מכתבו היקר, ואשחדל להשיב
 מפה עכ"פ בקצור מתוסר ספרים. אי צענין השאלה
 כשיש לאדם הרבה כלים, ואפילו לא ידוח כלים בליל שבת
 יהי לו כלים פנוים ללוך ב' סעודות אחרות, אם מותר בכ"ז
 להדיח הכלים מסעודה לסעודה.

הנה רש"י ב' בשבת ק"ח ע"א דהאיסור משום הכנה,
 וכיו"כ כ' הראש"ד בהשגות פכ"ז משבת משום דעורה
 לחול, והרמב"ם ב' הטעם משום איסור מחקן, והב"מ כ'
 דהטעם שזה למש"כ הראש"ד משום עירחא ללוך חול, מכ"מ
 יש הבדל בהכנה דלהרמב"ם יש איסור בעלם משום מחקן
 שהוא גדר סרך מכה בפטיש, מש"כ הראש"ד דאין כאן
 גדר סרך מלאכה אפילו מדרבנן רק מפני הטורה, מכ"מ גם
 הראש"ד אינו אוסר טורה רק בטורה לחול, וגם רש"י חל

סימן מא

כבוד ידידינו הרב האברך המופלג בתורה ויראה
 כש"ת ר' זאב בן הרה"ח ר' טובי שכנר שליט"א.

אחדשה"ט וש"ת באהבה.

קבלתי מכתבך היקר ואשיב בקצור מפני כב' — אשר העיר
 מעלי על מש"כ בספרי שבת הלוי ח"ה סי' נ"ג —
 דהנוסטים במכוניות עולים לחשבון ס"ר בוקעים צרכ"ר —
 והוכחתי ג"כ דכן דעת הגאון מהרש"ס ח"ג סי' קפ"ה —
 וכב' כי דחינו ראה הכרת מוכרת כלל לזה, וגם העיר
 דמהרש"ס עלמו ח"א סי' קס"ב מציא מחשבת בית אפרים
 א"ח סי' כ"ו דדוקא עוצרים צרגל צענין ולא העוצרים
 במרכבות ועגלות וי"ש. הנה במקומי אני עומד דככל החשבה
 ח"ג סי' קפ"ה נמשך הגאון מהרש"ס להלכה אחרי סברת
 הגאון השואל שם דפשיטא ל"י דגם הנוסטים צרכת אם הם
 ס"ר עולים לעבות רכ"ר דאורייתא ולא דן הגאון מהרש"ס
 שם רק בשאר תנאי רכ"ר לצעל חששי השואל שם, וציתור
 יראה זה ממש"כ סוד"ה ומעחה במה שדן אם מרפינן כל
 הנוסיעות של הרכבת או עגלות במשך זמן רב לשיעור ס"ר,
 ואדרבה מדחזיר שם תו"ד גם חשבת הבית אפרים לענין
 שאר לדי ויסודי ר"ה ולא דחה בפשיטות את השואל מדברי
 הב"א כיון דעיקר השאלה רק צרכת מכלל דספוקי מספק"ל
 בזה, ועכ"פ הדבר בגדר ספק בידי — ואם עדין כב' לא
 צרור לו דעת הגאון מהרש"ס יענין נח צדע"ת להגאון
 מהרש"ס א"ח סי' שמי"ה, — כי להלכה בגליון שו"ע שלו
 ח"ל והנה בחשבה וכי הארנתי לדחות מה שרצה לחדש
 דבזה"ל שמתחדש מרכבת הברזל ורבים עוצרים דינו כרכ"ר
 וה"ר מעירובין כ"כ — ואני הבחתי מאו"ז וריעב"א
 דמוכה להיפך ע"כ.

והיינו דמוכה מדרכיכם שלא מרפינן כל ההעברות אם
 לא יהי כן ציוס אי' — ושזכ סיים דמלשון הסה"ת
 סי' רי"ד משמע דכל שיש רצוא שולטין סגי, וחינו. להחמור.
 צנודן הזה, ולא העלה להלכה בשפתיו כלל קולת הבית אפרים,
 אש"פ ששם למעלה מה הזכיר הב"א לענין אחר, וחינו דלא
 פשיטא ל"י להגאון כלל סברת הב"א ודעמי, וכן דעתי העני
 נטעם שהדבר ספק גדול להלכה.

ומש"כ כב' בשם הגאון הצדיק מק"צ שליט"א בחשבה להקל
 צחאלה והוסיק טעם נוסף כיון דהולכי רגל סנה
 שילכו במקום שצוצרים המכוניות ולא מרפינן שיהם יחדיו
 וממילא אין ס"ר — אשרי לו שהדברים נהירים לו כ"כ

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

136 - 1 עמוד

תשובת הגאון ר'
משה שטרן זצ"ל
גאב"ד דעברעצין
... שבזמן הזה
שאינ לנו רשות
הרבים והכל רק
כרמלית..."
משו"ת באר משה
חלק א' סימן מ'.

ונלכד שלא יזיח חוץ מד' אמות, כה כוונת חייב חטאת. ולכן עדיין י"ל דגם להשחין צרכי עמו אסור מדרבנן עכ"פ אם הם רגלים ויחלים לרכ"ר.

לכאודרה דין זה מפורש בגמ' (עירובין פ"ח א') דכל המעיין בכל הסוגי' (שם פ"ח סעי'א

וע"ע עם המפרשים) יראה שאסור לשפוך מים בחצר אם אין בחצר ד' אמות, ואם בחצר ד' אמות שרי לשפוך כמה שרובה. ואם כן חם משחין צרכי שיש בו ד' אמות על ד' אמות כמו חצר של ד' על ד' אמות שרי לו להשחין אטע"י אטע"י רגלים ריזן והולבין לרכ"ר, אבל בשחין לפניו ד' על ד' אמות אסור להשחין. ואם החצר ד' על ד' אמות שרי להשחין אפילו אם החצר מרוקף ברזמה חבץ אחת גדולה (ראב"ד במ"ב סי' שני"ז סק"כ), דרך לגבי כיצד אמרו שלא יבא כביש מסילתן של עץ שאין המים רטויים לצנעו, משום שאופך המים ישר להציד (עין סי' שני"ז ס"ב ובגמ' בגי"ל) אבל בחצר אין נפק"מ וכדברי ההכמים נמשכה (שם פ"ח א') ודלא כהנניח (שם פ"ח ב') דמילין ומחמיר אפילו בחצר. ואפשר

שצרכי' שאין לנו רכ"ר והכל רק כצמחית וכמו בצמחית שרי, מותר להשחין צרכי' סמוך לרכ"ר אפילו אם אין צרכי' ד' על ד' אמות כמבואר ברמב"ם (פ"טו מב' ע"ב ע"ג) כונתו שריע (סי' שני"ז ס"ב) וסק"ד (ק' ב') גבי ספינה כמו שבי' המ"ו (ברמב"ם שם) וראה עירובין (פ"ח א') תוד"ה בני חיינו, ועכ"ז אין להקל כלל כמפורש ברמ"א (סוסי' שני"ז) ובמ"א צרכי' ומ"צ שם) ועי"ע צביאור הלכה (סוסי' ש"י ד"ה צרכי').

שאלה : מעשה בליל שבת בברוקלין באחד שהשתין על כותל הבית זוב המי הרגלים למטה למקום הילוך הקארס והעגלות באופן שזב יותר מד' אמות ברה"ר. ונשאלתי אז אם כד"ן עשה

ומציאתי בלתי רצא (סי' ש"ג אות ד') שכי' כתב בשלמ"ג (דפוס וילנא דף ל"ב פ"ח) מציאתי' אם עמד צרכי' ומשחין ומחגלגלן ויורדין צרכי' אסור. וי"ל אם מחגלגלן לצמחית מותר, שלא גזרו כמו בצמחית ע"כ, וכן מלחתי בעצמ"ק (לברש"י) והוסוף, וכן המשחין צרכי' ומחגלגלן לרשות סיחוד אסור, והוקף במשחין צפי כביש החפור צרכי' ופתוח לרכ"ר ואינו מוסבה לו אפילו מוסבה ואינו משוך ד"א, ואם אינו מותר, שגבר ציארנו שכל החצר שיש בה ד"א אופך ונותן לה אפילו צריים ואפילו צימח החמס ואפילו לא עשה לה גומא ע"כ כרי כדבריו וחלי"א שכונתו לדעתו בגדולה. שזו ראיתי שצד יותר מה מפורש במאירי (עירובין ל"ח ב' ד"ה לא יעמוד אדם) ח"ל: ומכל מקום אם כיה עומד צרכי' ומשחין צרכי', אלא שמחגלגלן ויולחין לרכ"ר או צהפק, זה מותר, שגרי חצר שיש בה

השבת שאסור לעשות כן, וזה החלי בעוה"י"ת.

א) תנן הכס (עירובין ל"ח ב') לא יעמוד אדם צרכי' וישחין צרכי' צרכי' וישחין צרכי' וכן לא ירוק, ר' יהודה אומר אף משתגש נוקו צפיו לא ילך ארבע אמות עד שירוק, ולבאר"ה יש לדייק מדקתני דמחייב לרכ"ר או לביצן מרח"ר לרכי' לא ישחין כה צרכי' עמו שרי לו להשחין אטע"י אטע"י יוצב לרכ"ר. אבל דיוקא דה עשה הוא, דכלל אחר רב יוסף (שם ל"ח א') השחין ורק חייב חטאת. וא"כ י"ל דלכן נקט בהנ"ל וקא מרכי' לרכ"ר או אספח לפי דבכ"ג איבא אפילו חייב חטאת וזמיה דרישא דמחתי, דקתני צרישא עומד אדם צרכי' ומטלטל צרכי' צרכי' ומטלטל צרכי'

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

135 - 6 עמודים

תשובת כ"ק אדמו"ר
שליט"א מקלויזנבורג
זצ"ל בענין העירוב
בבארא פארק תשמ"א.
בגדרי רשות הרבים"...
ואם כן גם להשיטות
דבט"ז אמה גרידה הוי
רשות הרבים. ליכא
רשות הרבים בזמן הזה
בעיירות גדולות, דלא
נקרא מסור לרבים
(דומיא דדגלי מדבר)..."

אורח חיים

חלק ב

סימן קעב

בגדרי רשות הרבים

ב"ה, קריח צאנו, כ"ד שבט תשל"א

מכתבו קבלתי, ומילמא דלמילא מדרשא אידי דחצינא אקדמיה, במ"ש כמ"ה ברש"י בשבט דף ז' ע"א בד"ה לא נזכרה, קרן זוית שנכנס בו בית למוכו והניח מקרקעו לר"ה. ורצה לחדש להך פירושא דגם בר"ה שס"ר בוקעין בו, אם יש רשות למישהוא לעכב ההליכה שם בטל ממנו דין רה"ר, אה"ד.

(א) הנה גוף הדין ומקורו בעירובין דף נ"ט ע"א, עיר של יחיד ונעשית של רבים וכו' דלסקרמא דר"ש גלותא וכו' דנחזאל, וברש"י עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס"ר עיי"ש, ובד"ה מערבין, ובתוס' שמה ד"ה עיר. ונחלקו עליו רבותיני הראשונים, ומשום דרוחב ט"ז אמה קני וא"כ ס"ר בוקעים בו, ופירשו מחנ"י בענין אחר, וברמב"ן שמה ד"ה עכשיו אינו חוזר לפי המשנה וכו', ומתחלה כשהיתה של יחיד והוא ויחיו דרים בחוכה אין בה רה"ר לעולם ואע"פ שבאים בחוכה רבים לישא וליתן, כיון שהרשות כולה של יחיד ומחוץ רשותו הן באים לחוכה רה"י היא ואין חייבין עליו בשנת כדלמרינן בפרק עושין פסין בשבילי בית גלגול יהושע אוהב ישראל היה וכו' דלא יחא תשמישמה מסרה ליחיד, אלמא כל רשות שהוא קנוי מיחיד אין חייבין עליו משום רה"ר וכו', דסקרמא דנאמי אדואר וכו', והוא לא הקנה להם כלום וכו', א"כ שהנמים קניין הם אבל דרכים וקריטאות של יחיד הם והוא רשות שלו לננות בהן כרזונו וכגון זו אין חייבין בהם משום רה"ר עיי"ש.

וברש"י שמה [בד"ה כגון דסקרמא] ג"כ הביא, ויש מן הגדולים מי שפי' כגון שאותו היחיד צנה העיר לעצמו וכו', יש לו רשות לננות בו כרזונו וכגון זו אין חייבין ברה"ר שלה, כדלמרינן לעיל בר"ש פרק פסין בשבילי בית גלגול וכו', וכענין זה היא מה ששנינו חזר שהרבים נכנסין לה בו ויוצאין בו רה"י לשבת עיי"ש. וכן הוא בחי' הר"ן הדמ"ח שמה, אלא שמתה דל"ך יפרשו מ"ש [שם נ"ט ע"ב] מאן חנא דמיערבא רה"ר, דשאני הכא שאין רה"ר שלה מה"ח לפי דבריהם ז"ל עיי"ש. וכ"ה גם במאירי שמה [בד"ה ובגמרא שאלו].

והמקור מהך דשבילי בית גלגול, הנה שם בדף כ"ב ע"ב בתוס' ד"ה יהושע אוהב ישראל היה, כתבו דדוקא בשבילי בית גלגול דלא יחא תשמישמה כלל כדמפרש ר' ינאי שאין העבד יכול לרוץ, אבל וכו' וחזר שרבים נכנסים לה בו ויוצאין בו רה"ר לר"י אע"ג דהוה של יחיד, הואיל ויחא תשמישמה ורואי למוסרו לרבים הוה רה"ר לר"י ע"י בקיעת רבים עיי"ש, ובתורת חיים, ועכ"פ מהתוס' נראה דלא ס"ל כהרמב"ן והעימה, ולהתוס' אין ראייה משבילי בית גלגול, דשאני משום דלא יחא תשמישמה כלל, ולא לא פירשו התוס' לשיטתם בדף נ"ט שם כהנך ראשונים.

אך יל"ע מהתוס' שם בדף ז"ג ע"ב ד"ה חייב, שכתבו אע"פ שעוברין שם אינו רה"ר כיון שלא נמסר לרבים ואינו של רבים כדלמרינן גבי שבילי בית גלגול עיי"ש, נראה דס"ל כהנך ראשונים וגם בניחא תשמישמה לא הוה רה"ר, והרש"ש עורר שם מהתוס' בדף כ"ב עיי"ש.

גם הר"ן בחי' שמה בדף כ"ב ע"ב [בד"ה יהושע אוהב ישראל], כתב דל"י דר"י שגפרצו מחזיקיה לר"ה אע"ג דהוה דיחיד רה"ר גמורה היא עיי"ש, ובגאון יעקב, וכנראה שהר"ן כתב זה לפי מה שמתה שם בדף נ"ט על הך ראשונים כנ"ל ודו"ק.

(ב) והתוס' שם בעירובין בדף ז"ד ע"א ד"ה וליפלגו כד"י רה"ר דעלמא תמהו, דילמא דוקא הכא פליגי משום דמקום מחינה שלו, ואורי' דקחם כ"י רה"ר

טפי, דכיון דדרכי ליה רבים תליא, אפי' תוך תלזו הוי רה"ר דו"ק.

וי"ף גם דמ"ש החס לא קדרכי וכו', היינו לאמר ר"א דהד"ן שלכס שאמרתם שאני מודה דהוי כרמליה, זה רק במקום דלא דרכי רבים להדיא וכגון דליכא חיפופי, אבל הכא דליכא חיפופי שנפרצו כל המחיצות ודרכו רבים להדיא, גם בתוכה ס"ל דהוי רה"ר דו"ק. ומיושב בזה קושיות החוס' בשנת דף ו' ע"א ד"ה היכא דליכא חיפופי וכו', שהקשו מסוגיא דידן עיי"ש, ולהאמור זה רק להור"א, אבל למאי דמסיק החס לא דרכי רבים, ס"ל באתמא דהיכא דליכא חיפופי לא הוי כרה"ר דו"ק. וא"כ להמסקנא כיון דליכא חיפופי וכולה דרכי בזה רבים להדיא, הוי לר"א כלדי ר"ה, שיסוד אחד להם שדריסקה הרבים מנצל רה"י ומשוי רה"ר אע"ג ששייך ליחיד, חה שיטת הר"י להך גירסא דו"ק.

ו) וישם ברבינו חננאל חידוש גדול, חה לשוננו, ור"א החס בתלז דדרכי לה רבים הכא כלדי רה"ר דליח ליה גיפופי לא דרכי לה רבים עיי"ש שאתמה מאד, והמדפיסים הגיחו שמה. ואפשר לפרש הכוונה תלז דדרכי, היינו שנדחקים שם באיסור ושלא לרזון הכע"כ שמקפיד על זה, בזה מודינא לכו דהוי כרמליה, דאע"ג שמיזר שהחיקו בו רבים אסור לקלקלו כמ"ש בב"ב דף ק' ע"א ובכמ"ק, החס הטעם שהנבעלים ידעו ושחקו ודאי מחל לרבים עיי"ש ברשב"ם ד"ה שהחיקו, אבל בתלז דידן מקפיד כע"כ כיון דדרכי החס ומגיעין עד לדירתו, ואלרצה מקפיד שלא יחיקו בו רבים ויהיה כשלהם, ולכך מודינא דהוי כרמליה, אבל הכא כלדי רה"ר דליח ליה גיפופי ועיי"ז נמנע מהרבים להזיק לביתו ולא קפיד, והוי כמיזר שהחיקו בו רבים ברשות ללא מחירא מזה, ולכך הוי כרה"ר, ועיי"ן ברמב"ם ד"ה איצ"א כלדי עיי"ש דו"ק.

ה) ויעב"פ גוף הדבר אי רה"ר יכול להיות במקום קנינו של היחיד, הוא פלוגתא דרבנמא. ואפשר דתליא בגוף הילפותא ממשכן אי בעי דומיא ממש או לא, ועיי"ן לא"א בישמח משה ח"ג ביין הרקח לגימין דף ח' ע"ב, לגבי כותב לו אונו אפי' בשבת, ושם ר"ל דה גופא אי בעי ס"ר תליא בהכי עיי"ש, [ועיי"ן להלן סימן קע"ג]. וי"ל לגבי קנין של יחיד לא הוי דומיא דמשכן ממש, שהיה שייך לכל ישראל ולא ליחיד, ולהחוס' גם ככה"ג דשייך ליחיד אס מחא תשמישתיה שפיר הוי רה"ר דלא בעי דומיא ממש דו"ק.

ועיי"ן בתשובת מהרי"א אסאד או"ח סי' פ"ו, שר"ל דלגבי ד"א בר"ה דהלכתא גמירי ולא היה במשכן ה"ל ר"ה גם בלא ס"ר עוברין עיי"ש, חה כמ"ש הכפ"ת בסוכה מ"ג ע"א לגבי מלשאל"ג, וכן א"א"ו בר"ה

הס שלו שרגיל אדם להיות כונס למוך שלו וכוונת עיי"ש. ולכאורה זה תליא בפלוגתא ר"א וחכמים שם, שר"א רה"ר הוי אע"ג דשייך להיחיד ושלו הוא, ולחכמים ליכא רה"ר בכה"ג וכנ"ל. ועיי"ן בקרן אורה שמה דף ז"ד על המשנה, שכתב דג"ל דכלדי רה"ר חשיב מחא תשמישתיה, דאל"ה אמאי הוי לר"א רה"ר כיון דמקום מחיצות שלו עיי"ש. ולפי"ז לחכמים גם במחא תשמישתיה אפשר דלא הוי רה"ר משום דשלו הוא. אמנם למ"ש שמה בקרן אורה ד"ל כלדי רה"ר שאני דכלל גוונא כטיל לר"ה לר"א, ובאתמא לא מחא תשמישתיה עיי"ש, י"ל דלהכי לא הוי לחכמים רה"ר, משום דלא מחא תשמישתיה, אבל במחא תשמישתיה הוי ר"ה גם לידם וכהחוס' הנ"ל דף כ"ב ע"ב דו"ק.

ושם דף ז"ד ע"א כשהקשה הש"ס, ור"א משום דנפרצה לר"ה הוי לה ר"ה, ג"כ פי הרמב"ם דהא אינה שלהם וכל שאין הדרך מסור לרבים אפי' הוא מסילה גמורה אין לה דין רה"ר עיי"ש, וכן במאירי שם במשנה שחמיהה הגמ' היא שאע"פ שעוברים ושבים דרך בה אין זה אלא כעין גזילה והרי בעל החצר מונעם לכשירצה עיי"ש. וא"כ להאיבעיה אימא שמה דכלדי רה"ר פליגי, ע"כ דבמקום המחיצה אין כע"כ מונעם, וככה"ג שפיר הוי לר"א רה"ר, ואפ"ה לחכמים הוי כרמליה וכמו בכל דדי רה"ר, ואפשר כנ"ל כיון דקו"ס שייך ליחיד דו"ק. ואולי פלוגתתם הוא כנ"ל, דלחכמים כיון דלא מחא תשמישתיה לא הוי רה"ר ומסור ליחיד כעין מ"ש החוס' הנ"ל דף כ"ב, ור"א ס"ל דגם ככה"ג הוי רה"ר מחא דריסקה הרבים דו"ק.

ג) וישם בבעל המאור הביא מהרי"ף הגירסא, והאי תלז כיון שנפרצה לרה"ר ה"ל כלדי רה"ר, וכמו עליו דרמ"ל מהאי דעתא עיי"ש, וברא"ש שם סי' ג' בתנח"י כתב שבטעות הוגה כן, דלא פליגי אלא כלדי רה"ר ולא במטלטל ממוך החצר, וכמו דהמגיה קרא למקום המחיצה חוכה, דלגבי ר"ה קרי ליה חוכה עיי"ש. ולענ"ד ליישב הך גירסא, דבאתמא כל הסוגיא שמה קשה מאוד להולמה, כמ"ש מי לא קא מודיח לן וכו', ועיי"ן בחוס' שמה [שנדפס דף ז"ג ע"ב] ד"ה חייב שפירשו ללישנא קמח עיי"ש, ובגאון יעקב מה שחמה על חירוש עיי"ש.

וייש לומר להרי"ף מ"ש שם ז"ד ע"ב, ור"א החס לא קדרכי לה רבים, היינו דלא כמו שאמרתם דהוי כרמליה, דכרמליה לא דרכי רבים, אבל הכא ביהאי תלז שנפרצה דרסו לה רבים והוי רה"ר גמורה, אע"ג דשייך להיחיד, ומשום דגם לדי רה"ר שייך להיחיד ואפ"ה ס"ל דהוי רה"ר, ומ"ש חוכה. ולפי"ז חזר הש"ס ממ"ש לעיל דמחוכה נקט משום חכמים, ולא קשה וליפליגי כלדי רה"ר דעלמא, דהשחא ס"ל דגם חוכה לר"א הוי כלדי, דכיון דרבים קדרכי הוי רה"ר גמורה דו"ק, ואולי הוי רבותא

צפולפוליס על הקדמות פרשת ויאל, ועיין לעיל קימן קמ"ב, ולפי"ו מה דנקט ר"א המכנים מחוכה לר"ה, לרבותא היא דלפי"ו לגבי הכנסה מרשות לרשות שממשכן ילפינו, אפי"ה לא בעי דומיא ממש, וגם בשל יחיד שיך ר"ה ודו"ק.

ו) ועיין גם באבני מר או"ח סי' רע"ג אות ו', שר"ה לטמון על הרמב"ן הנ"ל במדינות אלו שהקיסר הוא מושל יחיד דהו עיר של יחיד עיי"ש. ומהריטב"א הנ"ל ג"כ להדיא כי הקריטאות והפליטאות לעולם היה לרבים ולא היה המלך רשאי לנטותן לעצמן ולקלקלם כנ"ל, אבל ככה"ג שהוא שליט ומושל ובידו לנטות ולהרוס לא היה ר"ה, וכ"כ בבית אפרים או"ח סי' כ"ו בסופו בד"ה בספר, על הריטב"א הנ"ל, שזה דוקא דומיא לירושלים שנענת שכבשו וחלקו היו מקורים הדרכים לרבים, אבל במדינות אלו שלא היו דרכים אלו מעולם רק המלך נפשו אווחה ויעש דרכים אלו ובידו להרוס ולנטות כחפצו כאשר דבר מלך שלטון, היום עושה כך ולמחר עושה כך ומעולם לא נמסר לרבים וכו' עיי"ש.

ו) הרתום' בעירובין נדף כ"ז ע"ב ד"ה יהושע, בביתא חשמישמה קלח היה רה"ר שראוי למוסרו לרבים כנ"ל, ועיין בחת"ס או"ח סי' ז"ו, דהשואל ר"ל דבקיעת הרבים נחצר של בעלים לא שמה בקיעה, שהרי בעל החצר יכול למונעם כל שעה עיי"ש, ולכאורה היה נראה דהו מליא בהנך רבוחתא, ועי"ע בחת"ס מ"ו סי' פ"ב בד"ה מ"ש אין דרך בקיעת רבים נחצר, ואם לענין הגזירה איירי עיי"ש. אולם י"ל דהא דהמוס' חולקין, הוא דוקא כשהוא ברשות ואין הבעה"ב מקפיד וכנ"ל משא"כ ככה"ג דמקפיד לכו"ע לא היה רה"ר דיכול למונעם כל שעה, ועיי"ש בחת"ס ודו"ק. ולכן הקשה הש"ס שם נדף ז"ד ע"א בפשיטות לר"א, ומשום דנפלה לרה"ר הוא לה ר"ה, דהרי גזילה הוא ומקפיד על כך ודו"ק. ולהרמב"ן ודעימיה, גם ככה"ג שאינו מקפיד, מ"מ כיון דשיך להיחיד לא היה ר"ה לגבי שנת.

ו) ועיין במג"א סי' שמה סק"ו, מפולשים משער וכו' ויש לעיין אם יש חילוק בזה בין עיר של יחיד לשל רבים, ועיין לסי' שז"ב עיי"ש, וז"ל כוונתו. ולכאורה להנך ראשונים בעיר של קנין יחיד, פשיטא דלא היה ר"ה גם על הדרכים כנ"ל.

ז) ונתעוררתי גם בספ"ו דטהרות, דחשיב מה דהו ר"ה ורה"י לשנת ולטומאה, למה לא חשיב כה"ג דשיך ליחיד שלא היה ר"ה לשנת ודו"ק, ועיי"ש במה שכתבו דהו כרמליה, עיין חו"ט מ"י וברע"ב מ"ו ובמשנה אחרונה שמה וש"פ ודו"ק. ובה מובן שדף כ"ז ע"ב הביא הש"ס הך דחצר מחוספתא דטהרות פ"ו הל' ד', ושנן מחמי' דטהרות שם מ"ט, והארכתי קלח בזה

ואכ"מ. וי"ל שצמטנה הקדים רה"י לשנת, והיה פשיטא ליה די"ל ר"ה לטומאה איצטריך ליה, אבל בחוספתא שהקדים רה"ר לטומאה, הו"ל דל"ש לתוך כך, מאחר ששנה כבר ר"ה לטומאה רה"י לשנת לא איצטריך לחכמים ודו"ק.

ז) עיי"ו נהך קרן זוימ דידן בשנת דף ו' ע"א להך פירוש דרש"י שהיה מקרקעו לר"ה, כיון דרין זימין דדחקי בה רבים ולא יחא חשמישמה כולי האי לא מקרי שמתל להרבים, ומקפיד על זה, ולכן לכו"ע לא היה ר"ה רק כרמליה ודו"ק. והפשוטו אמרתי לו כבר, שהיה מקרקעו לר"ה הו' לרבותא, שאפי"ה לא היה ר"ה אלא כרמליה ודו"ק.

ח) ובגוף דברי רש"י והמילוק בין ב' הפירושים היה נראה, דהנה תמהתי שכן"י שמה"י סי"ד סתם, קרן זוימ הסמוכה לר"ה, ובהג"ה כגון מבואות שיש להם ג' מחילות, והוא מהרמב"ם פ"ד משנת ה"ד, והנך ב' פירושים של רש"י לא נקטו כלל וכשפת אמה שם בגמ' עורר דלפי קמח שהיה מקרקעו והכנים לפנים א"כ הו' ג' מחילות, ולמה הטעם משום דלא יחא חשמישמה עיי"ש.

ז) עיי"ד דקרן זוימ היינו, במקום שנפגשים ב' רחובות, ובזויה שמתחיל להיכנס לרחוב השני הכנים מקרקעו ובה קלח בפנים, והו' רק ב' מחילות שמה, ורק משום להרבים יותר יחא לילך בדרך ישר ולא להיכנס למקום השקוע בזויה וללכת אח"כ ממנו, לכן הו' כרמליה. והפי' השני הוא, שהבית הזה עומד באלכסון בקרן הרחובות הנ"ל, ושאר הבתים עומדים בשורה ישרה, שהבליטה של הבית מונעת ומעכבת מליך ישר ואין נכנסים כלל לתוך מקום השקוע בין שאר הבתים לביח זה, שנעשה שם כרחוב מקום שקוע שהבית שלו שעושה באלכסון ונגוע עד כותל בית חבירו שעומד ישר לקו הרחוב, ונעשה שם כעין משולש והו' כשלוש מחילות, ומ"מ הו' כרמליה וכשיטת הרמב"ם. וס"ל להך א"כ שבאופן דלישנא קמח הו' ר"ה, כיון שפחות לגמרי ורק שאינו ישר לקו רה"ר דשני הרחובות. ופי' קמח ס"ל דלפי"ה הו' כרמליה כיון דלא יחא לרבים לילך שם כנ"ל, ובאופן דפי' נחרא ס"ל דהו' רה"י גמורה כיון דהו' שם ג' מחילות ודו"ק. וא"כ מ"ש בשו"ע כגון מבואות שיש להם ג' מחילות, הוא גם פי' ב' שברש"י, ויש להעמיס הנ"ל גם למ"ש הה"מ שמה בפ"ד משנת ה"ד ודו"ק היטב.

ז) ויש לומר עוד בחילוק לבינא בין ב' הפירושים, דבמג"א סי' שמה סק"ד הביא מרש"י והג"א דלא בקעי בה רבים, פי' מקום מטופף או מקולקל בטיט ואין דרך רבים לעבור באותה מחילה, וכ"ש אם נשתמרו גדודים המעכבים ההילוך עיי"ש, ועיין במהרש"ם ח"ב סי' ע"ו

מה שנתפסק השואל אי צעי שיהיה דוקא מקום שמוקף
שלא יוכלו לנקוט בו רבים עיי"ש, ובשו"מ מהדו"ג ח"א
סי' רנ"ג. וי"ל דלמא צהיך צי פירושים, דלפי קמא היינו
שני רה"ר אינן בוקעין עס ולא יחא להם אע"פ שאין
להם מעכב ומונע, משא"כ לפי צי צעי דוקא שיעכב אט
הרבים לדרך ישרה מלהיכנס שמה ודו"ק.

ט) אבנבם לעיקר הדבר דנקיטן של יחיד ליכא רה"ר,
נקמסקמי מה גדר יחיד ורבים לדין זה, ואם
דין זה רק צשיך ליחיד או אפילו לכמה יחידים היו בגדר
יחיד, ואולי אפילו שיך להצרה של אנשים, מ"מ כיון שאין
מסור לכל העולם ולכל ישראל כציהושע בן עון שמסרן
לרבים, אולי היו בגדר עיר של יחיד. ומה מאד שמחמי
שראימי ברש"ש שמה בעירובין כ"צ ע"צ על החוס' ד"ה
יהושע, דבשחלקו הארץ, אומן דרכים שהיו בכל חלק מחלקי
השבטים דניחא חשמישיהו, מסרן לרבים שיהיה לכוון חלק
בהן צבוה, ודלמא יחא חשמישיהו מסרן ליחיד ר"ל שלא
יחיו שימיים אלא לאחור שבט שנפלו בגורלו ולא היין ר"ה
עיי"ש, ושור"ר גם צשו"מ ישועות מלכו סימן כ"א שעורר
קמא צה עיי"ש, ואפשר דצעי שיהיה מסור לס"ר.

י) ודו"ק זה הכוונה בנספר החרומה סי' רי"ד, והכרמלימ
רחצה במקום שרבים רגילין אלא אינה רחצה ט"ו
אמה או אין שורמין צה ששים רבוא דומיא לדגלי מדבר
עיי"ש, והיינו שהשלטון במקום זה לא נמסר לס"ר,
שמגבילין כחמס אנשים להחם, צכה"ג היו כעיר של יחיד
ודו"ק.

י) ובהיותי צה נקמכמי טובא, להשיטות שצבי או"מ
סי' שמה"ד דצט"ו אמה היו רה"ר ולא צעי
סי' מה הגדר דדריסמ רבים שמה, וכמה אנשים לרין
שילכו שמה, האם זה דומה לעומתה דנחלמא היו רבים
כצחיר צי ע"א, וזה לא יתכן דהחם בצחירה תליא מילמא,
וראימי שצבים אפרים שם בצמינן כ"ו [נדף מ"ד טור ד'
צד"ה הנה ערכמין עורר צה חל"ק, דעכ"פ צעי בקיעת
רבים וא"כ צריך שיעור כמה יעברון שיהא קרוי רה"ר,
ואם נפאך שכל שעוברין בו לפרקים סגי, א"כ מדבר נמי
שהוא רחב הרבה והוא עמק שיה אע"פ שאין בו מהלך
בדרך יחיד, מ"מ שכיחי שירחא דאולי ואחי לפרקים,
ואפ"ה היו רק כרמלימ, ולדברי החולקים דקני צלה ס"ר
מה ההבדל בין מעט להרבה עיי"ש שמכח זה הכריח
כהשיטות דצעי דוקא ס"ר.

י"שענב"ד ההכרח יהיה לומר להך שיטות, דצעי עכ"פ
שיהיה מוכן לרבים, ואולי גם הם ס"ל דצעי
שיהיה מסור לס"ר, אלא דנוקעין בכל יום לא צעי ודו"ק.
ואולי שיהיה מסור ונתון לכל העולם וכנ"ל, וכלשון
הרעב"א הנ"ל בדף ג"ט שרוכלת עמים עיי"ש, אלא
שמציין ובוקעין ממד לא צעי ודו"ק. או דצעי שיהיה

המקום הזה מסור לכי הדרים צערי, כמו שהחזיר מסור
להדירין והמצינו לכל בני החצר, הי"ג רה"ר הוא המקום
המוזמן ומסור לכל בני המצואות והם מציין ומחאספין
שמה, וגם להשיטות דלא מצרי ס"ר עכ"פ צעי שיהיה
המקום מסור לציבור כולו של אומן העיר ושם אסיפמן.

י"ד גדר רבים לגבי שצח לכוי"ע, שהך פלמיא הוא מקום
המסור לציבור צלה מניעה כלל ויכולו לעבור שם צלה
מניעה ככל שעה, ולזה צעי אין דלחומיו ועולות צלילה,
ועיין לשון החי"א ה"י שצח כלל מ"ט ס"א שאין רה"ר
אלא הנמסר לרבים ככל שעה עיי"ש, והוא מרש"י בעירובין
דף ק"א ע"א ד"ה הייבין שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך
פחות כל שעה עיי"ש, וכ"ה גם ברשנ"א צבוה"ס סוף
שער צ' המוצא צבי"י סי' שס"ד מהה"מ סי"ז דצח ה"י,
שאין ר"ה אלא המסור לרבים ככל עמ וכו' ומקומה אט
העובדים שם צלילה אין זה רה"ר עיי"ש.

יא) וצ"ל השיטות עכ"פ צעי שיהיה הרחוב מפולש
לכרמלימ, ופלמיא, כמ"ש צצח דף ו' שהוא
מקום שרבים נאספין שם ומוקן ומסור לקי, אכל צאנו
מפולש למקום המוקן ומסור לרבים שמתאספין שמה, לא
היו ר"ה ואפילו היו ט"ו אמה. ועיין לשון הרמב"ם צפ"ד
משצח ה"א, הדרכים המפולשין להם וצלבד שיהיה רחב
הדרך ט"ו אמה עיי"ש. ורחוב הצני עם צמים, המפולש
ליס או לשאר כרמלימ ומדבר, אע"ג דרחב ט"ו אמה לא
היו ר"ה ודו"ק. ועיין בצמינן שס"ד ס"א ובשו"ע הרב
בעל החי"א שמה ס"א, ושם בחי"א ס"ו דנ"ל דהיו ר"ה
אפילו הדרכים העובדים דרך היערות לכוי"ע עיי"ש, וזה
רק בעובר דרך היער, אכל כדרכים ציער גופא ומקיפס
מכל עבר, ודאי לא מהניא כלל מה דהיו ט"ו אמה ודו"ק.

יב) וצ"ל צשו"מ מהר"ט"ן סי' רנ"א, שהביא מרש"י צצח
דף ו' ע"א ד"ה ומצואות וד"ה המפולשין
ומהרמב"ם הנ"ל, דאע"ג דאינהו גופייהו ר"ה שרהי הם
רחבים ט"ו אמה אין להם דין רה"ר אם אינן מפולשין,
וממה ע"ו דלמאי צעינן מפולשין, והביא מהש"ס עירובין
דף ו' ע"ב צ"ל מעברין דרך ר"ה וכו' ומי מערבא ר"ה
וכו', ולקמן דף ו' ע"א אמר רב יהודה א"ר מחלוקת
בכרמלימ ופלמיא מאכאן וכו', ופירש"י מחלוקת דמצואות
המפולשין וכו' עיי"ש, מוכח דצ"ה עלמה כשהוא רחב
ט"ו אין חילוק בין מפולשין לר"ה או לכרמלימ, דאלמ"ה
אמאי לא משני רב יהודה דאין מערבין ר"ה היינו כשהוא
מפולש לר"ה, אכל אם מפולש לכרמלימ אפילו כשהמצי
ר"ה לא צעינן כולי האי אלא פחות מזה, וע"כ דס"ל
דצ"ה אין חילוק, ולפי"ז הניח צ"ע על רש"י והרמב"ם
הנ"ל עיי"ש. ולא הצנתי דכיון דמן חנאי ר"ה שיהיה
מפולש לפלמיא כנ"ל, שהוא מקום המסור לכל חושבי העיר
ואסיפמן, וא"כ במפולש לכרמלימ לא היו רה"ר, ובצרימא

לשם מכל העולם רק נרשיון, לא הוא יוחזר משיך לשבט אחד דהו כמסרן לימד וכנ"ל מהרש"ש בדף כ"ב דו"ק. וא"כ גם להשיטות דבט"ו אמה גרידא הוא ר"ה, ליכא ר"ה בומה"ו בערים הגדולות, דלא נקרא מסור לרבים דו"ק.

וגם יל"ע להנ"ל ד"ל דס"ר רק מישראל דומיא דגלי מדבר, אולי גם לעצם קציעות רה"ר ונמינת הרשות להילוך הרבים ומיעמה, ג"כ רצ"ן להיות ציד ישראל וכן יל"ע לפי"ו במומר לחלל שבתות וע"ו שדינו ככבד, אי דינו כשראל לענין זה, וכבר הארכמי כ"פ בתשובות [בנחלק אבהע"ז] דחלוט ברכותא לענין להקל ועיין בכ"י אהע"ו סי' ד' אות י"ד דו"ק.

ד) ובבית אמרתי עוד, לפי מה שדברתי עם כמ"ה אדמות האור האדום המונע הנסיעה וההילוך, והנה במהר"מ שיק אור"ח סי' קע"ב לגבי השראנקין שהביא מהחמ"ס שאין לה שורש, ואולי למדו כן מלשון הרשב"א בעבוה"ק סוף שער ב' המובא בב"י סימן שס"ד לגבי דלתות בלילה החוסמין שם העוברין וכנ"ל, וע"י השראנקין אם הוא נעול ג"כ חוסם העוברין וכבר אינה נמונה לרבים, עי"ש שכתב שמה ראה רק דאין דינו כר"ה, וכ"כ גם בתשובת מהרי"א אסאד סימן ג"ד דכרמלית הוא עכ"פ עי"ש, וע"ע מה שהאריך הגה"ק מנוטשאטש בשאל אברהם בסימן שמי"ה, ובשו"מ מהדו"ק ח"א סימן רנ"א לגבי רש"י ומג"א הנ"ל דלא בקעי רבים שהוא במקום מטופף, שנתחפק השואל במקום שאינו מטופף אם הוא במקום ששר העיר אינו מניח לעבור שם, וכתב דלא גרע מאית ליה גידודי שאינו נוח לעבור, ומכ"ש בזה ששר העיר אינו מניח לעבור ופשיטא דשר העיר שרה"ר שלו יכול לעכב, ור"ה לא הוא אלא במקום שיכולין דרך לעבור שם עי"ש.

וא"כ במ"ד שהאור האדום מונע הנסיעה וההילוך, ועכ"פ ברחובות הנזוים (דבעינן מפולג לפקטיא ופלטיא לכו"ע כנ"ל) זה מונע מלהיות מפולג, שמעמיד כל המנועה של הולכי הרגל והמכוניות, ומה הילוך יש בין נעלות בלילה שאינו מסור לרבים בכל שעה כנ"ל מרש"י עירובין והרשב"א, לבין מיעת ההילוך כמעט בכל אזה רבעים, דקו"ם אינו פחות כל שעה. ואולי זה עוד גרע טפי מעול רק בלילה, ובפרט להשיטות שמה בסימן שס"ד ס"ב שקבי בראוי לעול דו"ק. ואף שבשעה שהאור אדום נדלק עדיין יכולים לילך מן הגד, מ"מ נפקא הפילות עד לפקטיא ופלטיא דו"ק, ובנוסף לתסרון דאינו מפולג, הוא מכה זה ג"כ אינו מסור לרבים בכל עת, שזה ג"כ ממנאי רה"ר, ומחא בשמים למלך אחד מני אלף דו"ק.

טו) וב"ש עוד בשבת דף ח' ע"א לגבי עמוד ט' ורבים מכתפין הוא רה"ר, אי אור ר"ה משחין

קמי כיז מערבין דרך רה"ר, ומפולג לכרמלית לאו רה"ר הוא, וההכרח לאוקמי במכוונות המפולגים לר"ה דו"ק.

וגם לרש"י דבעי ס"ר בזה, כלשון רש"י שמה בעירובין בדף ו' ע"א ד"ה ר"ה, רחב ט"ו אמה ועיר שמצוין בה ס"ר ואין בה חומה או שהיה ר"ה שלה מכון משער לשער שיהא מפולג דומה לדגלי מדבר, והמגיהים שמו בסוגר לחיבה או, ועי"ש בחומ' ד"ה כיז, ועיין במשנ"ב סי' שמי"ה ס"ק כ"ה ובשעה"ז אות כ"ה שלא מוכר בוקעין צו בכל יום אלא שבועיר מצוין עי"ש. ולפענ"ד לרש"י דחרתי קאמר, או שבועיר מצוין ס"ר, והיינו הסלטיא הנ"ל שהוא מקום הקיבוץ והאספייה לכל בני העיר המתקבצים לשם ושם לא בעי מפולג, או שהיה ר"ה שלה מכון משער לשער ובוקעין צו ס"ר מעיר זו לעיר זו, וקבי ביה כיון שמופולג דו"ק.

יב) ועירובתי גם לגבי ס"ר אי בעי ישראל או שהעכו"ם ג"כ מנטרפין לזה, וראיתי להגה"ק מנוטשאטש בשאל אברהם בסי"ס שמי"ה שכתב ד"ל שלסוכרים דבעינן ס"ר בוקעין בכל יום, אולי בעינן עם בני ישראל דוקא, אלא שאין משמעות לשון הש"ס כן עי"ש, ונמנחת פחים שמה העיר עליו מהגמ"ר סו"פ י"א דשנה שהביא דברי ר"ח שהקשה על שיטת רש"י דבעינן ס"ר בוקעין כמו במדבר, דא"כ כהנים לייס ישראלים נמי ליבעי, ומוכח דזה גם רש"י מודה דלא בעינן עי"ש, ונמנחת פחים בהוספות למ"י שמי"ה ס"ו. ולענ"ד אין כ"כ ראה מזה, דר"ח תמה רק דליבעי שלשון, אבל דלא ליבעי כלל ישראל ולסגי בעכו"ם גרידא, אולי ס"ל לרש"י בלמה דלא מהני דו"ק. וי"ל דעכ"פ במקום שהעכו"ם מונעין מישראל מלבוש לשם, לא הוא ר"ה דו"ק.

יג) ובבית אפרים שמה חידש ג"כ להרוכבים והיושבים בקרונות אינם עושים ר"ה, ובעי רק הולכי רגל עי"ש. ולזה אמרתי מכבר שבירוק ליכא רה"ר דאורייתא, שהנוסעים במכוניות אינם מנטרפים למ"ר, וגם יש לחד מהנ"ל אי בעכו"ם מנטרפין למ"ר דו"ק. ולהולכי רגל לא מחא חשמישיה לילך ברגל בר"ה, ובפרט במקומות שסכנה ליהודים לילך דרך שם ומונעין הילוכן ד"ל וברחובות שנוסעין המכוניות הוא ממש סכנה להולכי רגל, ועוברין צריכה ובמהירות אם הרחוב, וזדאי שנקרא לא מחא חשמישיה. וגם י"ל שהמכוניות הוא כגודדי לפטיס וחיות והוי כמדבר דו"ק. והמדרכות אינן רחבות ט"ו אמה ולא הויין רה"ר לעזמן דו"ק.

וגם כיון שרה"ר בעי שיהי מסור לכל, ובירטב"א בדף ג"ט הנ"ל דאע"פ שמעלין לו מס מ"מ הפלגיות והקרעיות היו לרבים ולא היה המלך רשאי לנתן לעזמן ולקלקלם עי"ש, וא"כ עכשיו בזמנינו שרואים שהיכולת ציד מושלי העיר לשנות ולהרוס הרה"ר, וגם אין נותנין לצוא

(א) הנה דבר זה כבר נפתח בגדולתו, במה שהתחבר ע"י אמה ואין ששים רבוא נוקעין בה, כי הוא רשות הרבים מה"מ. במתבר כי שמה"ה סעיף ז', אמה רה"ר רחובות ושוקים הרבים ע"י אמה וכו', וי"א שכל שאין ששים רבוא עוזרים בה בכל יום אינו רה"ר, ובט"ו סק"ו מסיק שהמחמיר יחמיר לעצמו ואין צדו למחות למה שנוהגין עכשיו כאותם הרבים שמקילים, וכן נגמ"א סק"ו שדעת רוב הפוסקים להקל וכ"פ בשו"ע בכמה דוכתי דלדין לית לן רשוה"ר עי"ש, ובמחלה"ש דאף שדעת הרב"י שהפוסקים להחמיר מ"מ ומה שכתב בשו"ע כי ש"ג ללמד זכות על הנשים היוצאות בתכשיטים חיינן דהמנהג במקילין עי"ש, ובמשהנה ברורה ס"ק כ"ג דאין צו כח למחות צד המקילים וכל בעל נפש יחמיר לעצמו, ובנה"ל האריך עוד בזה וכן בס"י שפ"ד, וכתב שדעת רוב הפוסקים להחמיר עי"ש, וראיתי שכבר העירו עליו שלא ראה דעת הרבה מחברים, ואחשבה לדיעות אמה מהס.

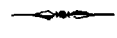
בספר העמים למהר"י ברובי (שהיה בזמן הר"ף, ומחבר בתוס' ברכות י"ז ע"ב), בה"י שמופי מבוזות ס"י ל"ב כתב, דמדיונת ועירות שאין בהם ס' רבוא אין נעשות רה"ר. ובספר דעה לדרך לחד מקמא, במאמר רביעי כלל ראשון פרק מ"ב כתב, רשוה"ר הוא הרחובות והשוקים רחבים שש עשרה אמה ומפולטין משער לשער וששים רבוא עוזרים בו עכ"ל. ובתוס' רי"ד עירובין דף כ"ט, במהדורא טיבא ותלימא, הזכיר ג"כ דבעינן ששים רבוא עי"ש. ובשבולי הלקט שבת ס' ק"ו, לדידן לית לן רשוה"ר. ובראב"ן ס' שמ"ט, דעירות שלנו כיון שאין רה"ר שלהן דומה לגבלי מדבר וכו' לאו רשוה"ר גמור הוא והוה ככרמליה גמור וכו' וגם אין בהן דריסת ששים רבוא כדגלי מדבר וכו' עי"ש. ובראב"י ס' שפ"ט בתחלתו, ג"כ כשיטה זו דבעינן ששים רבוא. ובפי' ריב"ן בעירובין דף ו' ע"ב, ר"ה דבקעי בה ס' רבוא עי"ש. ועיין בהגמ"י ס"ה מה"ל עירובין אות ד', בלשון מהר"ם, דכלא שכיח בה ס' רבוא הוא עיר של יחיד עי"ש. וע"ע בשו"ת בית אפרים ס' כ"ז [דף מ"ג-מ"ד] שהאריך עוד מהרבה ראשונים.

ובתרוומת הדשן ח"ב ס' נ"ה, במוך דבריו כתב, לדידן לית לן רשוה"ר דאורייתא כל עיקר עי"ש. והלבוש בס"י שמה"ה סעיף ז', הביא דעה זו בוי"א דאיהו רשוה"ר אלא במספר ס' רבוא, ובא"ז שם דבמקום שיש עוד נד להקל יש לסמוך על סברא אחרונה עי"ש, וכן בא"ר ס"ק י"ד עי"ש. ובס"י שפ"ד סעיף ז' נקט הלבוש בפשיטות דר"ה היינו בששים רבוא עוזרין בה עי"ש, ונראה משום דלדעת כמה פוסקים לא אמי רבים ומבטלי מחינות ורק מדרבנן בעי לתמות נעולות, ועי"ש בנה"ל, ובצירוף זאת סמך להקל על הי"א שהביא בס"י שמה"ה וכמ"ש הא"ז שם דו"ק.

מהקרקע או מראש העמוד, וכן בכל דבר הפסוק מג' טפחים בר"ה. לכאורה תליא בהך דשם בכורת כעפאה על פיה, עי"ש בתוס' ד"ה כפאה, וברש"א שם ד"ה כפאה כסופו ומסתברא וכו' א"ג כאילו נתמלא כל האויר עפר והוא כארעא סמיכתא, ואילו היה אותו אויר קרקע מתלקט ועולה עד החפץ מאותו מקום אמה מודד י טפחים לאויר ר"ה, אבל שרפאה כאלו נשתרבו שולי הכלי או הגט והגיע לארץ ונתשוב הכלי כאלו אגדו למעלה מי' צדי הא לא אמרינן לעולם עי"ש, והביאו גם בשבת של מי עי"ש. וא"כ לדידה משחינן מאותו מקום הגבוה, אבל לרש"י ותוס' שם י"ל דס"ל דמשחינן מהקרקע השווה הדו"ק. אך י"ל דלגבי דין למכספין שאני, שרק פועל שאינו עושה רשות לעצמו, ומשחינן מארעא דאינו רה"ר לעצמו.

אמנם להרא"ש שמה ס' ע"ו, ללא דוקא ט' מזומנות אלא דעד י טפחים הוא רה"ר דחיי לכסף, ולא יומר דנשתנה לרשות אחרת עי"ש, א"כ כשורק ונה על גביו, הוא בכל גוונא החפץ במקום פטור, ועיין בראש יוסף שם ד"ה והוה יודע דמשמעות, דלהרא"ש דעשרה בכלל נמי רה"ר הוה, א"כ ברימא [נדף ו' ע"א] גדר גבוה י וכתב ד' רה"י להרא"ש ע"כ שאין מכספין עי"ש. ואפשר דהחולקין דס"ל דרק ט' ולא י, משום דס"ל דני' הוא החפץ במקום פטור דמארעא משחינן, ולהרא"ש משו מכספין ר"ה צפ"ע ומהעמוד משחינן.

אך י"ל דלהרא"ש על ר"ה דעמוד ליכא כלל היין דעולה עד י, כיון דמכספין מהני על י דו"ק. ואולי יהיה תליא בהטעם דר"ה עולה עד י, דלקריח ספר צפ"ד משבת דאויר ר"ה עד י בלגדי כיון דאי נעו לעשות רה"י גובה עשרה מוך רה"ר נמי עבדי, הי"ל רה"ר אין אוירו מופס יומר מעשרה עי"ש, אולי בעמוד לא שייך זה, וכיון שכבר למעלה מי' מארעא שוב עולה עד לרקיע דו"ק, אך בלבוש אר"ה ס' שמה"ה סעיף י"ב דהללמ"ס הוא עי"ש, ולפי"ז אין להלק. ויש להאריך בזה הרבה וכיון שנמארכו הדברים קצתו כבר.

סימן קעג

תיקון עירוב בעירות הגדולות

ב"ה, יניאן סיני, כ"א שבת חשמ"א

בשאלתי ע"ד עירות הגדולות, אי שפיר דמי למקן בהם עירוב של זורת הפתח, האם אין להם דין רשות הרבים מן המורה.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

134 - 4 עמודים

**תשובת כ"ק אדמו"ר
שליט"א**

**מקלויזנבורג זצ"ל
בענין העירוב בבארא
פארק תשמ"א.**

בגדרי רשות הרבים"...

בוודאי שפיר לתקן

עירוב כדת וכדין וראוי

ונכון לתקן עירובין

לתקנת הרבים וכנהוג

מקדמת דנא... (עיין # 275)

מהקרקע או מראש העמוד, וכן ככל דבר הפסח מג' טפחים נר"ה. לכאורה חליא נהך דשם נכוורת ככפאה על פיה, עיי"ש בחוס' ד"ה כפאה, וברשנ"א שם ד"ה כפאה נקופו ומסבבא וכו' א"כ כאילו נחמלא כל האויר עפר והוא כארעא סמיכתא, ואילו היה אותו אויר קרקע מחלקט ועולה עד התפך מאוחו מקום אהה מודד י טפחים לאויר ר"ה, אבל שגראה כללו נשחרבבו שולי הכלי או הגט והגיע לארץ ונחשוב הכלי כאלו אגדו למעלה מי כפי הא לא אמרינן לעולם עיי"ש, והביאו גם בשבח של מי עיי"ש. וא"כ לדמיה משחינן מאוחו מקום הגבוה, אבל לרש"י וחוס' שם י"ל דס"ל דמשחינן מהקרקע השוה ודו"ק. אך י"ל דלגבי דין דמכחינן שאר, שרק פועל שאינו עושה רשות לעצמו, ומשחינן מארעא דאינו רה"ר לעצמו.

א) הגדו דבר זה כבר נפתח בגדולתו, נמצוי הרחב ט"ו אמה ואין ששים רבוא בוקעין בה, אי היה רשות הרבים מה"ט. במחבר סי' שמ"ה סעיף ז', אהה רה"ר רחובות ושוקים הרחבים ט"ו אמה וכו', וי"א שכל שארן ששים רבוא עוברים בה בכל יום אינו רה"ר, ובט"ו סק"ו מסיק שהמחמיר יחמיר לעצמו ואין צדו למחוח למה שנוהגין עכשיו כאוחס הרבים שמקילים, וכן נמג"א סק"ו שדעת רוב הפוסקים להקל וכ"פ בשו"ע בכמה דוכמי דלדידן לית לן רשוה"ר עיי"ש, ובמחנה"ש דלף שדעת הרב"י כהפוסקים להחמיר מ"מ ממה שכתב בשו"ע סי' ש"ג ללמד זכות על הנשים היוצאות נמכשיטים חדין דהמנהג מקמילין עיי"ש, ובמשנה ברורה ס"ק כ"ג דאין צו כח למחוח צד המקילים וכל בעל נפש יחמיר לעצמו, ובנה"ל האריך עוד בזה וכן נסי' שם"ד, וכתב שדעת רוב הפוסקים להחמיר עיי"ש, ור"ימי שכבר העירו עליו שלא ראה דעת הרבה מחברים, ואחשבה לדיעות אהה מהם.

אמנם להרא"ש שמה סי' ט"ו, ללא דוקא ט' מזומזמות אלא דעד י טפחים הוא רה"ר דחיי לתקן, ולא יומר דנשחנה לרשות אחרת עיי"ש, א"כ כשארן ונה על גביו, היו בכל גוונא הפך במקום פטור, ועיין בראש יוסף שם בד"ה והו' ידע דמשמעו, דלהרא"ש דעשרה בכלל נמי רה"ר הוה, א"כ בריימא [בדף ו' ע"א] גדר גבוה י וכתב ד' רה"י להרא"ש ע"כ בלא מכתפינן עיי"ש. ואפשר דהחולקין דס"ל דרק ט' ולא י, משום דס"ל דני' הו' הפך במקום פטור דמארעא משחינן, ולהרא"ש משוי מכתפינן ר"ה בפ"ע ומהעמוד משחינן.

בספר העמים למהר"י ברזילי (שהיה זמן הר"י, ומחבר בחוס' נכרות י"ז ע"ב), בה"ל שמוסי מצואות סי' ל"ב כתב, דמדינות ועירות שאין בהם ס' רבוא אין נעשות רה"ר. ובספר ידה לדרך לחד מקמלא, במאמר רביעי כלל ראשון פרק מ"ב כתב, רשוה"ר הוא הרחובות והשווקים רחבים שש עשרה אמה ומפולשין משער לשער וששים רבוא עוברים בו עכ"ל. ובחוס' רי"ד עירובין דף נ"ט, במהדורה חמינא ותלמיא, הזכיר ג"כ דבעינן ששים רבוא עיי"ש, ובשבולי הלקט שנה סי' ק"ו, דלדידן לית לן רשוה"ר. ובראב"ן סי' שמ"ט, דעירות שלנו כיון שאין רה"ר שלהן דומה לגבלי מדבר וכו' לאו רשוה"ר גמור הוא והו' ככרמליה גמור וכו' וגם אין בהן דריסא ששים רבוא כדגלי מדבר וכו' עיי"ש. ובראב"י"ה סי' שע"ט במחלמו, ג"כ כשיטה זו דבעינן ששים רבוא. ובפי' ריבב"ן בעירובין דף ו' ע"ב, ר"ה דנקטי בה ס' רבוא עיי"ש. ועיין בהגמ"י ס"ה מה"ל עירובין אוח ד', בלאון מהר"ם, דכלל שמימי בה ס' רבוא הו' עיר של יחיד עיי"ש. וע"ע בשו"ת צח אפרים סי' כ"ו [דף מ"ג-מ"ד] שהאריך עוד מהרבה ראשונים.

אך י"ל דלהרא"ש על ר"ה דעמוד ליכא כלל הדין לעולה עד י, כיון דמכתפינן מהני על י' ודו"ק. ואולי יהיה חליא בהעטס דר"ה עולה עד י', דלקריח ספר בפ"ד משבח דאויר ר"ה עד י' בלבד כיון דאי בני לעשות רה"י גובה עשרה מוח' רה"ר מני' עבדי, ה"ל רה"ר אין אוירו חופס יומר מעשרה עיי"ש, אולי בעמוד לא שייך זה, וכיון שכבר למעלה מי' מארעא שוב עולה עד לקרקע ודו"ק, אך בלבוב או"ח סי' שמ"ה סעיף י"ב דהללמ"ם הוא עיי"ש, ולפי' אין להקט. ויש להאריך בזה הרבה וכיון שנחארכו הדברים קצריה כבר.

סימן קעג

תיקון עירוב בעירות הגדולות

ב"ה, ינאן סיסי, כ"א מבת השמ"א

נשאיתי ע"ד עירות הגדולות, אי שפיר דמי לתקן בהם עירוב של זורח הפסח, האם אין להם דין רשות הרבים מן החורה.

ובתרבות הדשן ח"ב סי' נ"ה, בתוך דבריו כתב, דלדידן לית לן רשוה"ר דלורייחא כל עיקר עיי"ש. והלבוש בסי' שמ"ה סעיף ז', הביא דיעה זו בוי"א דאינה רשוה"ר אלא במקפ"ר ס' רבוא, ובא"ז שם דמקום שיש עוד זד להקל יש לסמוך על סברא אחרונה עיי"ש, וכן בא"ר ס"ק י"ד עיי"ש. ובסי' סעיף ז' נקט הלבוב בפשיטות דר"ה היינו בששים רבוא עוברים בה עיי"ש, ונראה משום דלדעת כמה פוסקים לא אחי רבים ומכילי מחילוח ורק מדריבנן בעי דלתוח נעולות, ועיי"ש בנה"ל, ובצידוק זאת סמך להקל על ה"א שהציב בסי' שמ"ה וכמ"ש הא"ז שם ודו"ק.

הלל מקאלאמאי שפסל את החופה עיי"ש, ומכל שכן לגבי שבת שיש להדיר בחומרות על זה. ובכגון דא לעני"ד צדור דלא שייך מ"ש אל"ו בדברי חיים ח"א או"ח סי' ו' להחיר שטר מכירה כדי שלא יבאו לדי חילול שבת, דכאן כיון שאנו טומאים על הפוסקים לדירדן לית לן רשות"ר גמורה, הרי לא יבטלו אלא בחילול שבת דרבנן, ופשיטא שבשביל זה לא נכנסו עצמנו להחיר בקולות דחוקות.

ובב"ר אופן המחמיר לעצמו, מחמת שחושש לדעות הני רבותא, או שחושש לסמוך על המסדרים, צדאי שקדוש יאמר לו ולא שייך בזה משום חשש דאינו מודה בפירושו, כיון שחושש שאינו כהלכתו. וגם משום יוהרא לא שייך, דלא ניכר בו שאינו רוצה לטגל, והוה סהך דברכות דף י"ז ע"ב הרוחה אומר מלאכה היא דליה ליה וכו' עיי"ש, ובסי' תקנ"ד ספיף כ"ב ובמג"א שם, ולכן צנ"ד אין צדינו למחות ולגבור לא ציד המקילים ולא ציד המחמירים, כי יש להם על מי שיסמוכו.

ה) ואולי"ם כמה הדברים אמורים, כשכל בני העיר דעמס נוחה בחיקון העירוב ומעריבים החכמות יחד, אבל כשכמה מאנשי העיר מחנגדים ומוחים בעשיית העירוב, הרי אינם מקנים ומעריבים את רשותם, ואסור להוציא ולטלטל שם כדין חצר שאינה מעורבת, ומבואר בסו"ט שסי" דאם אינו רגיל לערב עמהם אינם יכולים לטול ממנו בע"כ אבל כופין אותו צנ"ד לערב עמהם וכו' עיי"ש, ובצנ"ד הרי יש רבנים ות"ם שמחנגדים ומנמקים זאת בטעמים ע"פ הלכה, ופשיטא שאין ציד צ"ד לכופם, ועכ"פ כל זמן שלא כפו אותם ולא הסכימו לערב לא מהני מדי.

ובזה ששכרו הרשויות מאת הקאמיסינער, ומדמים זאת להמנואר בסי' שז"א ספיף א' דשר שיש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו צדתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם יכול להשכיר כל תורות העכו"ם עיי"ש, והנה באמת נתקשיתי בעיקר הדבר למה צריך לערב כלל צבא"ה, דכיון שאחד שזכר כל הרשויות מהשר הרי כולם רשות אחד הם, ומלאמי שכבר נשאל על זה צבא"ה מהר"ם שיק סי' קע"ט עיי"ש מ"ש בזה, וכעין זה בחשו"ר הריצ"ש סי' תכ"ז ומה שקיחם רשות מן האדון אינו מועיל וכו' עיי"ש, ואכמ"ל בזה.

ועכ"פ צנ"ד שלא שכרו ממושל העיר רק משכירו ולקיימו, ואף במושל העיר עצמו הרי אין הבחיים קצרות לו, ולכל היותר צידו רק לטקל את החושבים ולפטח הבחיים לצרכי העיר ובשעת מלחמה וכו"ל מסי' שז"א, ומקורו צנ"י מחשו"ר הריצ"ש ה"ל שיש ללמד זכות ממ"ש הרשבי"א שאם היה למשכיר שום חפיסת יד באתון הבחיים, כגון שהיו לו כלים או שיש לו רשות להיחם שם אפילו לא היתן, שזכרין אפילו מהמשכיר, אע"פ שאין לו כח מן

לא ודוילכל העם מהביא. והך דוילכל העם מהביא לדעת המשכן מיר, ועיין ריטב"א קידושין דף ל"ו [צד"ה ואיכא דק"ל] שהגשים לא נלטו בחרות המשכן, ואלא כהרמב"ם סי' א' מית הבחירה הלכה י"ב, ובפרש"י שמות ל"א י"ח נמ"ש המגיה שם מהוהר פרש"ה ויקהל דף קצ"ה ע"א, שבניווי נאמר מאת כל איש גם מהפ"ר, ולבחר הכי אמר קוב"ה קחו מאתם מקטרת דשראל בלחודייהו עיי"ש, ואפשר דרש"י ס"ל מדבר אל בני ישראל למעט ערב רב גם בשעת ציוו, וכנכחמות דף מ"ד ובכמ"ק ישראל ולא גרים ודו"ק. וא"ש בזה דמוילכל העם מהביא ילפינן רק סי' א', ואין נשים וע"ר בכלל ודו"ק. ומבואר מאוד מ"ש באשל אברהם הנ"ל דס"ר נעינן מישראל ולא מעכו"ם ודו"ק.

וייש לומר להרמב"ם לשיטתו דס"ל דנשים ג"כ בחרות המשכן, וא"כ קשה דאם נעינן דומיא דדגלי מדבר יש להצריך יותר מס"ר דהא גם נשים היו שם, ולא ס"ל דלא בני ס"ר. וי"ל ג"כ נמ"ש החו"ם הווצאה הו מלאכה גרועה, דהיינו משום דחזין לדוקא צט' רבוא, ויש להאריך בזה הרבה מאוד ולמחך כמה קושיות בסוגיות הש"ס ואכ"מ.

ד) וב"ר זה לפלפול, אבל להלכה כיון שהדבר במחלוקת היא שניה, ככה"ג אין לדיון אלא מה שענינו ראות משנות דור, ופוק חזי מאי עמא דבר שכבר נהגו בכל חפונות ישראל לתקן עירובין בכל עירות הגדולות בלי שום פקפוק, וכאשר כתבו ג"כ הפוסקים הנ"ל, וכבר הארכתי בהשוכה שם [לעיל בסיומן הקודם] לצרף עוד לקולא בזמיננו כיון שיש אור אדום שמלך החוק וגם מחמת חנופה הכלי רכב אינו יכול לעבור לו, דהו כהך דהעמדת שראנאקין"ו שהקיל הגה"ק מבוטשאטש הנ"ל, ועיין צבא"ה אבני מר סי' רס"ו אות ה' דאם מחמת החוק אסור לעבור צלינה לאו רשות"ר הוא עיי"ש, וגם הראו לי מהגאון בעל חו"א ז"ל שצידד בזה דכיון שיש הרבה בחיים צבויים מכל ד' בכל רחוב חשוב עומד מרובה על הפרוץ, וכעין זה צידד בערוך השולחן הנ"ל, וא"כ צדאי שפיר למי לתקן עירוב כח וכו", וראו ונכון לתקן עירובין לתקנת הרבים וכנהוג מקדמת דנא.

אמנם צריך זהירות רבה בזה שיהיה העירוב עשו כהלכתו, ויעמוד תחת פיקוחם של רבנים מובהקים שישיגו חמדי על כך, ולא לסמוך על קולות שונות, וכגון על חוטי הטלפון והטלגרף שכבר הארכי בזה גדולי הדור שפנינו ולא ראו לסמוך על זה, ועיין בזה הרבה מהגה"ק מבוטשאטש שנדפסו בראש ספר שו"ת נטע שעשועים, באות ב', שהחיר גם לענין חופה שלא יהיה החיצור מן האד כמו צבא"ה"פ לגבי שבת, ורמח לה נמי בעור מקודש בצבא"ה"פ סי' נ"ה, ועיין בספר שמלה לצני בשולחן העור סי' ו' סי"ג סק"ד שהביא שהארכי בזה ומהגה"ס מוה"ר

הני רבנותא עיי"ש. וכבר האריכו וסלסלו בזה הגאון בעל משכנות יעקב עם הגר"י מרגליות, הלל הם כחוביס בקפריסה בלרובה ג'ו"מ משכנות יעקב סי' ק"כ-קכ"ב, ושו"ת בית אפרים סי' כ"ו.

ב) ועכ"פ הדבר הלוי באשלי רבנותא, וכבר הרמב"ן בעירובין דף נ"ט כתב שהדבר הלוי באילנות גדולות, ומי יבוא אחר המלך מלכי רבנן להכניס ראשו בין ההרים הרמים ראשונים כמלאכים ויכריע ביניהם, ומ"מ אמרתי לבוא בפלפולא בעלמא ביישוב שיטה רש"י, ממה שהקשו עליו דלמה לא החכר בגמרא הנאי זה דס"ר בוקעין.

והגדה בחי' הר"ן שנת דף ו' ע"ב, כתב בשם הרא"ה, ללא דבעינן ששים רבוא אלא שיש כאן דרך לששים רבוא, כלומר שיהיו רגילין לילך עם אנשים רבים הידי כששים רבוא וכו' עכ"ל, ונראה ביאורו דס"ל שלל במספר מדוקדק נקטו ששים רבוא, אלא שכוונו לנקוט שיעור מוגזס של קהל גדול ביותר, וככה דמרים כ"ד ע"כ אם לא ראיתי בדרך הזה בעולי מזרים וכו' עיי"ש, דאין סברה כלל לומר שיתערכו העדים בחיובי מיתת נ"ד ובחיוב טעמא לעמה ולספור אם באותו יום וכלל יום שזכרים עם ששים רבוא במספר, אלא דכל שהמקום ידוע שזכרים דרך עם אנשים רבים מאוד בכל יום משום רבוי"ה, וכונתם רק לפרש דהך רשויה"ר שזכרו בו חכמים לענין שנת אין הכוונה ברבים דשנאה או עשרה וכעומתה ברה"ר וכדו'; אלא דבעינן שיעור מוגזס מאוד של עם גדול ורב, והיינו רשות הרבים שאמרו ח"ל.

ולפ"ז אין זה הנאי נוסף בדיון רשויה"ר, אלא שגילו לנו הנה"ג דעמיה מהי רשות הרבים, ולא הור"ך הש"ס לפרשו דו"ק היעב. ולפי הנחה זאת יתבאר היעב דברי הרבה ראשונים, יש לנרף גם דבריהם למספר השיטות העומדים בשיטת בה"ג ורש"י דו"ק ותשתא.

והראשונים שהקשו על שיטה רש"י, נראה דס"ל דרה"ר נקרא בכל אופן, ויעוין בגור אריה שנת דף ו' בשם הרשב"א (וברשב"א שלפנינו לא מלאחי), בהא דלא חשיב קרפף שלא הוקף לדירה בהדי ארבע רשות, משום דהוי רשות היחיד אלא שמהוסרת דיורין עשה"ט, וה"נ ס"ל בזה דהוי רשויה"ר אלא דחסר הנאי דס"ר בוקעין, ואם איתא הו"ל לש"ס למימא בהדיא דבעינן גם הך הנאי ודו"ק.

ג) ובגוף הדבר דבעינן ס' רבוא, וגם כמה שהקשו דהא היו במדבר יומר מזה בלירוף אנשי הערב רב ונשים וטף, היה נ"ל בזה ביישוב דברי המוס' יש שנת [בד"ה פשט], שהקשו למה נריך מרי קראי בהואה וגם דהווי במשכן עיי"ש, וי"ל דאחי לאורוי דבעינן דומיא דרשויה"ר שהיה אז במשכן דייקא, שבה מייר קראי דאל

ובישו"ע הרב סי' שמ"ה סעיף י"א, הביא הך וי"א, וסיים עלה, וע"פ דבריהם נחפשו המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשויה"ר גמורה, ואין למחות בידם שיש להם על מי שימכו שכן דעה גדולי הראשונים, וטעמם ונימוקם עמם בגמרא וכו', ובסי' סק"ד סעיף ד' כתב וכבר נתבאר וכו' עיי"ש. ועיין בגדי ישע סו"ס סק"ג, שכתב לחדש דאף דיעה ראשונה מודה בכה"ג דיש עכ"פ מחיצה דלא אמרינן אחי רבים ומנעלי להו אלא ברבים דס' רבוא עיי"ש. וראיתי בנמה דק עירובין פ"ה מ"ו שכתב ג"כ סברה זו, דכיון דמה שזכירין ללות בעולות היא רק מדרבנן פמכינן בדרבנן ע"ד הפוסקים האומרים דרה"ר בעינן ס"ר בוקעין בזה ועכשיו ליכא רשויה"ר, ומ"מ סיים דירא שמים יחמרו לעצמו עיי"ש.

ובישערי חסונה שם בס"י שמה"ה, זיין לשו"ת מהריט"ן ח"ב סי' רנ"א, שנשאל ע"ד העירוב בעיה"ק לפת"ו, וסיים דכמה גדולים גאורי עולם היו בארצנו ולא פקפק שום אדם מעולם ועל זה נאמר לא חשיב גבול עוליס עיי"ש, והכי הוהגה בכל שאר ערי הקודש בלרש"י מקדמת דנא. ובערוך השולחן האריך ג"כ למאור היחר בזה, וכתב דמה מועיל האריכות לאסור אחרי שהעירובין נחפשו ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנים מקודם ורק על סמך היחר זה וכאילו במ קול יא' הלכה כשיטה זו, ואם באנו לפעב לא לבד שלא יציתו אלא נראה כמשפטים שדבר זה נחפשו בכל ישראל ובפוסקים דהאידנא אין לנו רשויה"ר רק בערים ספורות והגדולות בעולם וכו', ועיי"ש במ"ש באורך דכיון שאין אצלנו מבואות אלא רבובות מפולשים וכלל עיר הרבה רבובות, ואלו יולאים מתוך לעיר דרך רבוב זה ואלו דרך רבוב אחר, ואין כאן קרטיא שכולס מוכרחים לנאח משם, ונמא' דאין כאן רה"ר וכו' עיי"ש.

וייש לזיין לשון קדשו של א"חי, בשו"ת דברי חיים ח"ב אר"ה סו"ס ל"ג, בענין עלטול המורה שעות שכתב, והיוא' בו ברה"ר במקום שיש גם השחא רה"ר בודאי חייב טעמא עכ"ה"ק, ונראה מלשון קדשו דחס עיריות גדולות אין רה"ר רק יש מקומות שיש שם דו"ק, ובאשל אברהם להגה"ק מבוטשטש חיסש כמה קולות דלא חשיב ששים רבוא בוקעין בה, כגון ע"י העמדה שראנקי"ן שמהייציס לעזור, וגם בששים רבוא עכ"ס עיי"ש, והארכתי מזה בתשובה אחרת [עיין לפיל בקימן הקודם].

ולעבורתם דעה הרבה מגדולי הראשונים והפוסקים, דהוי רשויה"ר לאורימא גם בלי סי' רבוא בוקעין בה, כאשר קנאס בנה"ל שמה, וכן נראה ממשמעות עוד כמה ראשונים, ובד"מ הארוך סי' שמ"ה אות ב' הביא ג"כ דיעות האוסרים, ואף שנמסה לא הגיה על דברי השו"ע שכתב בנמ"ק להקל לדיון דלית לן רשויה"ר וכנ"ל מהמג"א. ובמספר אמרי דוד (שהסכימו עליו גדולי דורו ובחוס זקה"ק מלאח ז"ע), כתב ג"כ דקשה להקל ננד

לגבי ישראלים שאינם מודים, שרק לגבי עכו"ם שאינו אוסר מן הדין הקיל הרצ"ש, והוא כחז עליו שגם ישראל שאינו מודה עשוהו כעכו"ם לקולא שאינו אוסר ורק משום שמה ילמוד ממעשיו עיי"ש שהארץ נראית.

ו) ודאי רמיזי נשוי"ת ונחרת נחיים להגר"ש קלוגר כפי קכ"ו, שדחה מ"ש השולח ללא סמכו ע"ז רק נדירה נכרי, וכחז דהא ודאי הך דינא דכל שיש לו די תפיסת הציט נחשב כשיחוף דינא הוא ככל העמים ואינו קולא, ועיין במג"א סי' שפ"ב סק"ג מ"ש ללא מהני להו יחיד במקום עכו"ם ללא עדיף מחילו ערבו, משמע הא ללא הכי הוי מהני תפיסת יד וסוף דהחס הוי נשוי ישראלים, וא"כ בזה נמי כיון דיש לשרי העיר תפיסת יד להעמיד שם חיל וכו' עיי"ש.

והגדה במג"א שם דבריו סובבים על מ"ש הרמ"א, ישראל שהשאל או השכיר בית לחניו (במקום שדיים עכו"ם) אע"פ שיש לו תפיסה בציט לא מהני ונריים לשכור מעכו"ם, וביאר המג"א דכוונתו למהו יחיד במקום עכו"ם, וכן כחז הט"ו לענין שהיא נחשב ב' ישראלים בציט אחד ולא יאסר העכו"ם עליהם, והיינו שבאחד לא גזרו ללא שפית משום שפיתות דמים, ובפרמ"ג במשנלות הביט מקי' ש"ע סעיף ב' עיי"ש, ושם מבואר דרק גבי צעה"נ מהני הא דיש לו תפיסת יד יעו"ש. ואולי ק"ל להגר"ש קלוגר, שגם שרי העיר מחמת דינא דמלכותא חשיבי צעה"ב, וכפי שביאר הר"ן בשם החו"ס נדרים דף כ"ח מפני שהארץ שלו וכו' עיי"ש, ולפי"ז נ"ע אם שייך הך גדר גם בשרים שצומניו ודו"ק.

אך בעיקר דבריו לא הביטו, דמה ראייה דהו כשיחוף מדינא, דהחס כיון שכל עיקר הגזירה משום שלא ידור אללו צה"ג לא גזרו ללא שפחה, ועיין בפרמ"ג בא"א, ובביאור הגר"א דימה זאח לבי' אחיס וכו' עיי"ש, ובספר דמשק אליעזר על ביאור הגר"א, ועיין בערוך השולחן סעיף כ"א דמייירי שהמסכר דר שם בציט ומשו"ה אוסר עיי"ש, ולא מטעם שיחוף נגעו צה, ואין שום סברא לומר שמתחמת תפיסת יד בעלמא יאח לו תורת שיחוף מדינא, אלא דקולא היא שהקילו, וכיון שלא מצינו קולא זו אלא בעכו"ם או בציט מודה בעירוב אנו אין לנו להקל בישראל המודה בעירוב, ואף דקיי"ל להקל בעירובין מ"מ אין לנו לגבד קולות ע"ג קולות, ולכן כיון שיש מאנשי העיר שמוחין בעשיית העירוב ל"מ לזה שכירות רשות מהארזן כנלענ"ד ברור.

הדין לקלקס, לפי שאינו גרוע משכירו ולקטו עיי"ש, ומבואר מדברייהם דשכירות משר העיר כגון זה מהני מטעם שכירו ולקטו.

ובעירובין דף ע' ע"ב, במו"ט [סוד"ה יורש] וברא"ש שם דשכירו ולקטו דלמא לא מהני אלא בעכו"ם, ועיין בהגהות הרעק"א דף פ' ע"א שהביא ראייה גדולה לפשוט ספיכת החו"ס ללא מהני שכירו ולקטו בישראל עיי"ש, וכן מבואר ברשב"א דף ס"ד ע"א דהך דשכירו ולקטו קולא שהקילו רז"ל דוקא בעכו"ם כיון דאינו אסור אלא משום גזירה, ומפי' הראב"ד עיי"ש, ומדברי הרעב"א שם נראה דגם בישראל עיי"ש, ובמאירי דף ע' ע"ב בשם י"מ שלא נאמרו הדברים אלא בעכו"ם עיי"ש. וכשו"ע סי' שפ"ב סעיף י"א דמהני שכירו ולקטו מעכו"ם, ובסי' ש"פ סעיף ג' שני דיעות אם בישראל מהני שכירות כלל עיי"ש, אבל משכירו ולקטו לא החכר. והפוסקים דנו בשכירה משר העיר לענין אינו מודה בעירוב, יענין בשבות יעקב ח"ג סי' כ"ט, ובשו"ח גנה ורדים אר"ח כלל ג' סי' כ"ב בתוך דבריו כחז, דיפה כה השכירות מן הגזבר לענין הדוקים שאינם מודים בעירוב עיי"ש, ובשולח ומשיב מהדו"ח ח"ב סי' ס"ב ג"כ האריך צה ובענין זכותו של האדון עיי"ש.

ובאמת חמוה מאד ענין שכירה וקניית הרשות ממנו, כיון שאין לו שום זכות עכשו בציטו של זה רק על שעת מלחמה, ולא להשכיר את דירתו, וגם הזכות האחת של שעת מלחמה אינו מקנה להם, וא"כ איה זכות וקנין יש להם בציטו של העכו"ם, וע"כ שהם אמרו והם אמרו דכיון דעכו"ם אינו אוסר אלא משום גזירה דשמה ילמוד ממעשיו, (והאחרונים האריכו צה שבמה"ז בלאו הכי דרים בין העכו"ם בעיר שדרים צה עכו"ם מה הועילו בתקנתם, ונראה דמ"מ תקנו זאת למען שביטלו לדעת ולא ישמחה הדבר שאין דעת חכמים נותה נדירה ישראל עם עכו"ם והבנן, לזה הקילו בו דמהני גם משכירו ולקטו, והוספו הפוסקים לגבי אינו מודה בעירוב שג"כ דינו צה בעכו"ם, שלא רזו חז"ל שהוטא אחד יאבד טובה הרבה שאיש צלעל הלו יאח למכשול ולפוקה לכל בני העיר, ומתנו דינו בעכו"ם דאינו אוסר אלא משום שמה ילמוד ממעשיו ומהני ג"כ ע"י שכירו ולקטו ודו"ק.

והבו ללא לוסף עלה להקל גם בישראל שרשותו אוסר מדינא, ואף להפוסקים שהקילו בשכירות מישראל רק מישראל עצמו ולא משכירו ולקטו ודו"ק. ושמתחי מאד שמנאחי בשו"ח דברי מלבי"ל ח"ג סי' י"ח, שדן נמ"ש בשו"ח משיב דבר סי' כ"ו, ללא מהני השכרה רשות

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

133 - 1 עמוד

תשובת הגאון ר' שלמה
דוד כהנא זצ"ל מווארשא

שבעיירות

גדולות

מווארשא

אין דין

רשות הרבים

דאורייתא

ב"ה יום ג' ערב חנוכה תרצ"ד ווארשא.

הור כבוד הרב הג' מהור"ר שוחטמאן הי"ו.

מכתביו מכ"ז תשרי וט"ז כסלו קבלתי במוערם, מחמת שהענינים שכתב במכתבו הראשון לא נגמרו אז עריין. לזה נתאחרה תשובתי.

ע"ד שאלתו אם בעיירות הגדולות צריכין לחוש לר"ה דאורייתא, שלא יהי' היתר לתקן הטלטול רק בדלתות, לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו ברור, והמשכנות יעקב בתשובה ארוכה להגאון ראז"מ קרא תגר על ההיתר הזה ומחמיר להצריך דלתות וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועי' כביי סי' שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוזנים זה כנגד זה ובכסף משנה הל' שבת פ"ד ח"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירנו נוהגין מן רדוות שלפנינו כתיקון עירובין ובל לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות, וגם גוף הדין של הש"ע דר"ה בעי דלתות אינו מוסכם מכל הפוסקים. כי דעם האו"ז דאפילו ר"ה גמור ניתרת בצוה"פ דלא קיי"ל כר"י, ועי' בספר מנחת פתים שהאריך בזה.

ובזה הגני ירידו המכברו כעדכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה

שלמה דוד כהנא

(נרעם חלק א' שנת שנת תשכ"ב, ובספר חרות תיקוני עירובין בזמן הזה ח"א).

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

132 - 1 עמוד

תשובת הגאון ר'

ישראל יעקב

פישר

שליט"א

בענין היתר

תיקון עירובין

בירושלים ובעירות גדולות,

שיש בהם ששים רבוא,

מספר אבן ישראל

בענין עירוב בצורת הפתח בירושלים

מה ששאל מע"כ אי כיוון שנמצאים בירושלים ששים רבוא אנשים, וא"כ אף דמקילין לאנחו כשיטת רש"י דלא הוה

משוכה כ"ו, לרוב הפוסקים ק"ל כשיטת רש"י, ודמה דברי המשכנות יעקב שכתב להיפוך, ומשנה ברורה בביאור הלכה נס"י שס"ד ד"ה אחר, הביא לדברי המשכנות יעקב, ולא ראה דברי הגי' אפרים, שהוכיח דלא כן הוא, וכן נקטו גדולי הפוסקים כשיטת רש"י והמג"א והט"ו והסמ"ג ושורע הרב, דמעיקר הדין נקטינן להקל, מ"מ כיוון הזה שנמצאים בירושלים כ' רבוא, א"כ נר"ן להחמיר דלא יאזי ז'ה"ס, רק דלמחן הראיות להנעל.

הבני להשיבו, הנה המשכנות יעקב והגי' אפרים, הוכיחו מגמרא שבה דף נ"ו: דלאמרו שם הולאה גופא היכא כמינה, אמר ר' יוחנן דלאמר קרא ויזו משה ויעבירו קול במזונה, משה היכן היה ימינו במחנה ליה, ומחנה ליה רה"ר הוה, וקאמר לכו לישראל לא ספיקו ע"כ, ופרש"י מחנה ליה רה"ר הוה, שהיו הכל מצוין אלל משה רבינו עכ"ל, ומבואר דרזן במחנה ליה היה רשה"ר, דשם היו מצוין כל ישראל אלל משה רבינו, אלל במחנה ישראל אף שהיו שם ששים רבוא, מכיון שלא היו במקום אחד, לא הוה רשה"ר.

וכן מבואר בלשון השו"ע א"רם כ"י שמה"ה סעיף ו', א"חזו רשה"ר, רחובות ושוקים הרחבים ע"ז אמה, ואינם מקורין ואין להם סומה וכו', וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום, אינו רשה"ר עי"ש, ומבואר דבעינן עוברים בו, וכן לשון המאירי בריש עירובין, שיהא דרך לנ"י רבוא ורגילים לעבור שם עי"ש, והנה אף שדחו ההוכחה מגמרא שבה הגו', אלל זהו דוחק, ופשטות הדברים הוא דמחנה ישראל לא היה רשה"ר.

אולם ברש"ם ותמו"י נב"ב דף ס', כתבו דמחנה ישראל לא היה רשה"ר, וכתב הגמור"י משום שלא היה מפולג, עי"ש, וא"כ לפי"ז כבר אין להוכיח משם, עכ"פ נראה דפליגי בהא מילתא, אי בעינן שיהיו הולכים בדרך זה כ' רבוא, או כגי' לן דבעיר יש כ' רבוא, וכן מוכח לשון רש"י בעירובין דף ו' שכתב ז"ל, ועיר שמצוין בה כ' רבוא, וא"כ עדיין יש ספק בדבר.

רה"ר, אלל בדאינא בחוך העיר ששים רבוא אנשים, או שנאים לפוך העיר ששים רבוא, וכמש"כ הגי' אפרים במלה א"רם

אולם בירושלים אין לנו נרכים לכל זה, דכבר כתב החזו"א בס"י ק"ו פק"ג, ח"ל וי"א לנו מזה דבזה"ו כל השוקים והרחובות שנכרכים היחוד גדולים הם רה"י גמורה מה"ס וכו', והיינו משום דהרחובות עקומים יש לכל אחד, ג' מחילות] וכמשנה ברורה ס"י שמה"ה האריך, שקשה להקל מחמת שאין כ' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולקוטרים, ולהאמור ההיחוד מחזור ומרווח לרכים שלנו עכ"ל, ושמעתי שאלמד העיר על החזו"א שאין ההיסוד מרזות, לפי הפוסקים דס"ל להלכה דלמנו רבים ומבטלי למחילה, והביאור הלכה נס"י שס"ד כתב שרוב הראשונים מחמירים, היינו דס"ל אלו רבים ומבטלי מחילה, ע"כ.

אכן הדבר פשוט דאין זה טענה כלל, דע"י בריטנ"א עירובין דף כ"ב, שכתב בד"ה כאן הודיעו וכו' ח"ל פי מבואות ירושלים דין רשה"ר יש להם, שהרי אינו להו ששה פשר אמות רוחב, והוא דרך לששים רבוא וכו', מ"מ שמעינן אלינא דר' יוחנן דלמחן דוקא מילות אה ירושלים מדין רשה"ר, הא לאו הכי יש להם דין רשה"ר, ואע"פ שיש שם צמורה ומערב פתחים גמורים, לא תשיבא סמימא דלמנו רבים ומבטלי מחילתא, פי לא שיבטלו מחילות שלימות של צפון ודרום, דהא אמאי, אלל שמפילין מחילות שבמזרח ומערב, כיון שבוקעין נהם מדיר דרך הפתחים, וכאלו אין שם פתח, ולא שום גיטופי והיו פרוצין במלואם, ולא יועילו נורת פתחים ולא גיטופי, דלא כגי' דמזרח ומערב שבירושלים כולם היו פרוצים במילואם בפסחיהם עכ"ל, וא"כ ברחובות ירושלים כעת הרי כ' המחילות מהרחוב קיימות כמש"כ הריטב"א, וגם המחילה השלישית אינה מפולגת, ושפיר אינו לן שלש מחילות, חבו כנת החזו"א לדין לן היסוד מחזור ומרזות, דבדאי אין לנו רשה"ר דאורייתא, ושפיר מהני עירובין ושיטופי מבואות בלי שום פקפוק וכמש"כ.

נאם ישראל יעקב פישר

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

130 - 2 עמודים

תשובת הגאון ר' יוסף
אליהו הענקין זצ"ל
בפרטי דיני
תיקון עירובין
ומחיצות
במאנהעטין
תשי"ט

(3)

עיינתי בחבורי הנקרא "תקן עירובין" כפי מסת הפנאי, ושמחתי לראות כי לא אלמן ישראל, שאף בדור זה שאף הת"ח ורבנים רבים מהם נתרחקו מלמוד ועיון מספיק בהלכה זו, נמצאים שרידים שכל מעיינם בזה, וראיתי שכת"ר העמיק והרחיב בפרטי שאלות הזמן המקום שנוגעים לעירובין ביחוד בנוגע למאנהעטען, והרבה יגע להתחקות על כל הגדרים הפרצות, ובגופו

ובמאורו טרה לסבוב את כל האי מאנהעטען, וללמוד המחיצות בכדי לדון עליהן, יאשר כחו וחילו לאורייתא, ובוראי אוהבי תורה יעזרוהו בהרפסת תבורו, אפילו מי שאינם מסכימים לדעתו בתקון העיר, כי מני ומנייהו יתקלם עילא.

בנוגע למעשה כבר גילתי דעתי העני, שבאם מאנהעטען כמו שהיא יש לה מחיצות מספיקות להיתר ע"פ דין, איני רואה שיש לנו כח למחות במקילין משום גזירה, כי קשה לעמוד על הדבר אם הקלול שיכול לגרום ח"ו במקומות אחרים הוא מכריע את התקן שבפה גופה, ואמנם אם דרוש עוד לתקן את המחיצות בצוה"פ או בדלתות נקפלות כמו שעשו באיראפא, סובר אני שתקון זה פה אינו בר קיימא ולא כל המקומות שוים.

כשאני לעצמי לא ברירא לי דין הגשרים אם מבטלים המחיצות של מטה, מכיון שהגשרים פרוצים מצד השני למקום האסור, ומצד שכלפי מאנהעטען פתוח להגשר, אמנם המחבר כותב שיש כאן צוה"פ אבל לא ברירא לי.

וכן מסופקני בהפרצה של המנהרות (טונעלען) שלדעת המחבר יש שם צוה"פ ופי תקרה, אבל כבר אמרתי שמגמי עירובין (י"א) משמע שכיפה יש לה דין צוה"פ, רק משום שלמעלה שיה וא"צ ליגע, משמע שולולא זה אין להעניגול דין צוה"פ * גם לא דין פ"ת, כי ידוע שפ"ת משופע כאורזילא אין לו דין פ"ת לרש"י וש"א"פ, וכשאני לעצמי מסופקני שמא דין פ"ת שייך רק כשרואין קורה יחידית שיש לה חוד ופה ולא גג שלם יותר מד"א, וכן בלוחי, שהכותל הרי אינו נחשב לקנה בצוה"פ, ואף שהמחבר כבר דן בשתי אלה, אין ראיותיו מכריעות לענין, ומי שכחו יפה יכריע בדבר, גם מכיון שפ"ת מועיל רק מצד אחד, וגמצא שהמנהרה בעצמה אין פ"ת מועיל לה, וממילא יש ספק אם מועיל לפנימה לה.

בנוגע להגשרים המתגבהים אם דינם כמחיצות, כדין דלתות נקפלות ונגללות, לענין דין זה הוא רק בננעלות או ראיות לנעול ע"י אדם, ולא בכח עלעקטרי או אטאם, שאין זה טבעי ולא דיגינן בזה כננעלות.

בנוגע לדין זרעים אי מבטלי מחיצתא, וכן בדין אם חיישינן שמא יעלה הנהר שרטון, פשוט לענין שבמחיצות הבנויות לא חיישינן לשרטון, ובגידודי הנהר הטבעיים אולי חיישינן שיתמעטו כי כן דרכם, ואין אצלינו משגיחים שיבדקו בכל עש"ק אם קיימו המחיצות, והנהר הים עצמו אפשר שאינם חשובים למחיצה, ואף שיש דיעות בראשונים בזה.

כן לענין היקף לדירה ושכירות מקום מא"י וממתוללים, נראה דיש מקום

גם צוה"פ הוא זיקא קנה חוץ מן הכותל, אבל הכותל עצמו אין לו דין קנה דאם הכותל יש לו דין קנה הרי כל חקן דקורה הוא צוה"פ, וסתם קורה מונחת על גבי הכותל, ורק לפעמים היא מן הצד או ע"ג יחידות, והכתלים נקראים מעמידי הקורה ולא קנים, ובמסדרות הנג הוא על הכתלים, ואין נראה לא קנה שעל גביהם ולא קנים מן הצד.

להקל אם המחיצות הן כדן, הן יעזור לכל הינעים בתוה"ק שלא יארע תקלה ע"י ועמידם על האמת.

(תשי"ט)

(4)*

(על מש"כ גם לא אמרו פי קורה אלא פי תקרה, וקורה הוא מטעם פ"ת ולא פ"ת הוא מטעם קורה)

ג.ב. פי תקרה משמע שיש לה חוד ופה.

(על מש"כ, הסי' סי' שמה סי' בשם הרשב"א כתב, דאם הקורה רחבה ד' טפחים מותר לסטל תחתיה דאמרינן פ"ת, ולא כתב ד' טפחים ולא יותר וכו'). ג.ב. עד ד"א דינו כקורה עיין עירובין ה'.

(על מש"כ, ושם (צנ.) אמרינן ולא מצינו מחיצות לאיסור, והתניא בית שחציו מקורה וכו').

ג.ב. האני גג המחבר מן הרבה קורות שכ"א נראית לעצמו שייך בו פ"ת, אבל כשנראין כולם כדבר אחד זהו כעין השוה את קיריו.

(על מש"כ, אבל הא דאנו מתירין המעברות (טונעלס) בפני תקרה יורד וסותם, הוא דאנו חושבין צד החיצון של המעברות לפי תקרה וכו').

ג.ב. אם תקרה יותר מד"א אין בה דין פ"ת, או כשאין לה חוד, אין צד החיצון נדון כפי תקרה לפנימה לו וצד הפנימי אינו עשוי לתקן העיר.

(על מש"כ שגשר חשמלי נעשה ע"י אדם מיקרי, שצריך להמשיך כח החשמלי להמכונה שסוכבת או שמגבהת הגשר וכו').

ג.ב. אין זה מועיל למה שאינו בכח טבע.

(תשי"ט)

סימן כו

כללי קביעות החגים

ע"ד כללי קביעות לצערי נשמט זה מלח היובל. הסימן הוא א"ת ב"ש ב"ר ד"ק ה"צ ר"פ, היינו חבור אות הראשון עם האחרון ואח"כ כסדר, וסימן זה הוא על ימי הפסח, א' של פסח, חל בו ת' היינו תשעה באב, ב' של פסח, חל בו ש' הוא שבעות, ג' דפסח, ראש השנה, ד' דפסח, ק' הוא קריאת התורה בתולתה ובסופה, היינו שמחת תורה, ה' דפסח, צ' הוא צום כיפור, ו' דפסח הוא פורים הקודם.

(ההערות שתוליות ב.ב. הן מה שרשם רבנו כצדו של מה שהעיר רב אתר (רשום בסוגריים) על מספר שלש לע"ל).

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

129 - 11 עמודים

בירור דין העירוב

בבארא פארק.

ובו מבאר

שהעירוב שנעשה

בבארא פארק

כשר אפילו

לשיטת האגרות

משה זצ"ל

נכתב על יד אחד הרבנים

שליט"א

בעזהשי"ת

בירור דין העירוב בבארא פארק

ונחלק לשני פרקים

פרק א' : מבאר כי העירוב כשר ומהודר עפ"י שיטת השו"ע והפוסקים [גם עפ"י שיטת החלכה של הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אנרות משה].

פרק ב' : מבאר שעירוב דידן כשר גם לפי תומרותיו וחידושויו של הגרמ"פ זצ"ל בספרו אנרות משה.

נכתב ע"י אחד הרבנים שליט"א

יצא לאור ע"י

וועד העירוב דבארא פארק יע"א

פרשת בשלח תש"ס לפ"ק

בירור דין העירוב בבארא פארק

ונחלק לשני פרקים

פרק א' : מבאר כי העירוב כשר ומהודר עפ"י שיטת השו"ע והפוסקים [גם עפ"י שיטת ההלכה של הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אנרות משה].

פרק ב' : מבאר שעירוב דידן כשר גם לפי חומרותיו וחידושו של הגרמ"פ זצ"ל בספרו אנרות משה.

פתח דבר

א"י בסנהדרין דף כ"ד. א"ר אושעיא מאי דכתיב [זכריה יא] ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם אלו ת"ח שבארץ ישראל, שמנעימין זה לזה בהלכה, חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה את זה בחלכה, [מחבלים. בלשון עז וחזמה מקטין זה לזה, ובני א"י נוחין יחד ומעיינין יחד ומתקן זה את דברי זה, והסמועה יוצא לאור, רש"י] ויאמר אלה שני בני היצהר העומדים וגו' ושנים זיתם עליה יצהר, א"ר יצחק אלו ת"ח שבא"י שמשמנין [נוחין כשמן] זה לזה בהלכה כשמן זית, ושנים זיתם עליה אלו ת"ח שבבבל שמרודין זה את זה בחלכה בזית עכ"ל הס"ס.

אמנם א"י בקידושין דף ל' ע"ב עה"פ אשרי הגבר אשר מילא את אשפתו מהם לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, מאי את אויבים בשער א"ר חייא בר אבא אפילו האב עם בנו הרב עם תלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר [במדבר כא] את וחב בסופה, אל תקרא בסופה אלא בסופה עכ"ל הגמ'.

וע"כ נקווה שכאשר נתקיים תחילת המאמר, כן יתקיים בע"ה סוף המאמר, ונזכה שכל התלמידי חכמים יהיו נעשים אוהבים זה לזה.

מסורת אבותינו ורבותינו דעשיית עירוב מצוה רבה

אלא דזה מדובר בויכוח הלכתי, אבל בנידונינו עיקר הויכוח בנוי על המסורת, שדעת הרבנים הזקנים שליט"א, אשר קבלו דרכי הוראה "מסורת דוד ודוד, מאבותיהם ורבותיהם גדולי הדור זי"ע, שדעתם דעת תורה דמצוה

רבה וגדולה לעשות עירוב בכל העיירות", וחשבו זאת לחובת הסעה ולתיקון גדול, וכן עודדו ותבעו ועשו פעלים למען ייסוד העירוב גם במדינתנו.

דעת הגה"ק מסאטמר זצוק"ל בענין עשיית עירוב

אמנם הרבנים הצעירים שנולדו ונתחנכו במדינתנו יצרו מסורת חדשה של חמישים שנה שאין לעשות עירוב בעיירות גדולות, ודוברים לומר שכן היתה דעתו הק' של כ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל.

והנה הרבר פשוט דאילו היה הרבר כן, שדעתו הק' ראין לעשות עירוב, אז בודאי לא היה עולה על הדעת לשום בר דעת, לעשות עירוב נגד רצון קדשו, אשר הוא הגבר אשר החזיר העטרה ליושנה יהדות התורה והחסידות באמעריקא.

אבל האמת הוא שיש כמה הוכחות ברורות וידים מוכיחות שלא היה דעתו הק' של הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל נגד עשיית עירובין כלל, רק אדרבה תמך בעושי עירוב.

ראשית הרי אנו דואים המכתב שכתב הגבאי הרה"ח ר' יוסף אשכנזי שליט"א שהגה"ק זצוק"ל ברכו בהצלחת עשיית העירוב וגם נתן לו סכום הגון לצורך תיקון העירוב.

וכן אנו דואים המכתבי עירוד וחיזוק שנתנו הרבנים הגדולים מנהיגי וחברי התאחדות הרבנים בשנת תשל"ד ובראשם הגה"צ מפאפא זצ"ל, שכ' ע"כ חזק ואמץ ותהי' ממזכי הרבים, והגה"צ אבד"ק שארמאש זצ"ל יו"ד התאחדות הרבנים שכ' שמצוה גדולה לתקן עירובין בויליאמסבורג, והרה"ג אבד"ק שטאקאווא זצ"ל יו"ד לבת"ר דהתאחדה"ר שכ' דבר גדול להסתדרל בתיקון עירובין בשכונתנו, והגה"צ אבד"ק סאמבאטחעלי זצ"ל שכ' דהוא ענין גדול לתקן עירובין בשכונתנו שכונת יראים וחסידים, והגה"צ אבד"ק אראד זצ"ל שכ' עלה עליו דוח טהדה לזכות את הרבים וכו' לעשות תיקון עירוב בעיריניו פה וכו' עם הרבנים הגאונים חכמי הדור של התאחדות הרבנים שיחיו נצח וכו' ועוד כמה רבנים חשובים דאז שכולם פה אחד דמצוה ותיקון גדול לתקן עירובין בשכונת זוויליאמסבורג, ואילו היתה דעתו הקדושה של הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל מיסד ונשיא התאחדות הרבנים שאין לעשות עירובין, איך יעלה על הדעת שחסידיו הרבנים הגדולים יו"ד וחברי התאחדה"ר הסרים למשמעותו יעשו ח"ו נגד רצון רבם ונשיאם, אתמהא.

וכן מעידים הרבנים הזקנים הגה"צ מאדוואדי שליט"א והגה"צ ממאזאי שליט"א והרה"ג מיאקא שליט"א שדעתו הק' של הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל היה שיש לעשות עירובין בויליאמסבורג.

היוצא לנו מכל זה שהרבר ברוד שכ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמר זצוק"ל לא היה נגד העירוב כלל, רק בודאי היה אצלו דבר חשוב מאוד כמסורת כל דבותינו זי"ע.

אמנם לא היה ניח"ל להגה"ק זצוק"ל, שכ"א ואחד יעשה עירוב, ושיעמוד בלי אחדיות והסגחה מעולה, כי לעשות עירוב בעיני רב העיר וכיוצ"ב שיסגיה ויפקח על העירוב, ולכן כעת אשר הקימו וועד העירוב מרבנים ובעלי בתים, שיפקחו ויטאו בכשרות ובעול העירוב בקביעות, ובאופן זה בודאי היה ניח"ל בעשיית עירוב.

בירור הלכה

הנה היות ורבים הם השואלים על איזה סמך התירו פרושים את העירוב אשר נעשה פה בבאר פארק יע"א, ועדיין לא ביארו הטעמים בפרטיות, ורוצים הם לדעת ולהבין ולהשכיל על איזה אדנים הדברים מיוסדים, וכפרט בדבר גדול כזה שנחלקו בה גדולי הדור שלפנינו.

לכן באנו כשורות אלו לבאר ולפרש את הדבר בעזהשי"ת החונן לאדם דעת.

דעת הפוסקים אי ברקלין רשות הרבים

הנה הגם שנחלקו גדולי הדורות בערים הגדולים אשר דרים בה ס' רבוא אנשים ויותר, מה דינם, האם דינם כרה"ר דאורייתא ואין לערב בהם בצורות הפתח גרידא, או דינם ככרמלית כל זמן שאין ס' רבוא בוקעים בה ברחוב עצמו, וע"כ שפיר יכולים לערב בהן בצורות הפתח, וכן הורו הרבה מגדולי הפוסקים אשר אנו סומכים עליהם כהבית אפרים והמהרש"ם ועוד, וכן נקטו להלכה הגאונים של דור לפנינו הגה"צ מסאטמאר זצ"ל"ה ואתו עמו הה"ג מקאפיש זצ"ל הה"ג משאפראן זצ"ל והה"ג מקראסנע זצ"ל כאשר מעיד הגה"צ מאודווארי שליט"א, וכן היה דעת הגה"צ מפאפא זצ"ל"ה, והגה"צ מהר"י שטייף זצ"ל ועוד, כולם פה אחד שעירינו ברקלין אינו רה"ר מדאורייתא, [והיינו מטעם דאין בנמצא רחוב שיהא בוקעין בו ס' רבוא, או מטעם שאין הרחובות מפולשות ומכוונין משער אל שער].

אמנם הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל ועוד כמה גדולים העלו להלכה דבס' רבוא בוקעים בכמה רחובות יחד, מצטרפים לעשות רה"ר דאורייתא, ומשום כן החזיקו עירינו ברקלין לרה"ר דאורייתא.

ומאחר שנחלקו בזה גדולי ישראל אשר במדינתנו ולא ישבו במנין לעלות הלכה ברורה, ע"כ עדיין הדבר תלוי בפלוגתא.

עשיית עירוב להציבור צריך להיות כשר לכל הדעות

והגם דאנו אין לנו אלא דברי רבותינו הנ"ל שבתר הוראותיהם אנו הולכים מדי יום ביומו בין לקולא ובין לחומרא, מ"מ לעשות עירוב בעיר לכל הציבור בודאי יש להחמיר שיהא מוסכם לכל הדעות, לכן בודאי מוטל עלינו להחמיר דכל שס' רבוא בוקעים בעיר, אפילו רק ע"י הרבה רחובות ביחד דינו כרה"ר מה"ת, ולא מהני לערב בצורות הפתח.

מחיצה כר"א כ' א', ודלא כר"י, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כוותי' דחכמים, וברייתא דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פ"ז מה"ש הל"ג וכו'.

ובאות ה' ב' וז"ל "ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומד מרובה לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומד מרובה עדיף שם ד' מחיצות ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא" וכו' עכ"ל.

וכן דעת הנודע ביהודה בספרו דורש לציון דרוש י"ג דף ג"ב ע"ב דכל שהוי רה"י מה"ת כגון ג' מיחיצות לדידן, שוב אין בקיעת רבים מבטלי מחיצה ע"ש.

ובאמת דבר זה כבר מפורש ברשב"א עירובין דף ו' ע"ב וז"ל דאפילו לרכנן דאמרו לו בכך הוא דלא מעירבא משום שתי מחיצות לדידהו לאו דאורייתא, אבל בג' מחיצות דאורייתא לא איכפת להו אם דרך הדכים מפסקת בנתים דבקיעת הרבים לדידהו לא מבטלת מחיצה עכ"ל.

דעת הגדולים להתיר עשיית עירוב בעיר פאריז שי"ב ששים רבוא ע"י ג' מחיצות עומד מרובה, גם באיכא פירצות דבקעי בה רבים

והלא ידוע מעשה רב שהעלו גדולי הדור להתיר לערב רה"ר ע"י ג' מחיצות ולא חששו כלל לומר דאתי רבים ומבטל מחיצה, הלא המה הגאונים הגדולים הנאון ר' חיים עוזר והחזו"א זצ"ל, והרה"ג ר' העניך נוויאזקי זצ"ל [משגיח העירוב דווילנא], שהעלו להתיר לעשות עירוב בעיר הגדולה פאריז הגם שבקעו בה יותר מס' רבוא שהוי ר"ה דאורייתא, מ"מ מאחר שנתבאר להם שיש שם ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, הוי רה"י מה"ת, הגם שהיו שם פירצות יותר מעשר, וגשרים שעוברים בהם, מ"מ העלו דמה"ת הו"ל רה"י ושפיר יכולים לערב ע"י צורות הפתח, ע"י בשו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', ולפי"ז ה"ה בניד"ד יש לסמוך לערב עירינו בארא פארק שיש בהן ג' מחיצות הגם שיש כמה פירצות וגשרים, מ"מ אין לנו לחשוש מאחר שגדולי הדור עשו מעשה אין לנו להרהר אחריהם, ויכולים בודאי לסמוך עליהם למעשה.

דעת היעב"ץ דגם בג' מחיצות אתי רבים ומבטלי מחיצות

אלא דעדיין יש לבעל דין להעיר ע"ז דהרי הגר"י עמדין זצ"ל בספריו שאילת יעב"ץ ח"א סי' ז' ובמור וקציעה סי' רס"ג נראה דס"ל דגם בג' מחיצות אתי רבים ומבטלים מחיצה, והו"ד בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב ע"ש, ולפי דבריו נמצא דבניד"ד הגם שבארא פארק מוקף בג' מחיצות מ"מ הלא איכא כמה פירצות ויש מהם שאולי בוקעי בה רבים וגם יש ג' גשרים ומחתרת [הנקרא טאנעל] אשר רבים בקעי בהם ולבטלי למחיצות.

אמנם בבארא פארק יש "שם ד' מחיצות" דלכו"ע אין רבים מבטלי מחיצה

אמנם גם זה אינו דלאחר שיצאתי לבדוק במחיצות העיר ברוקלין נתברר לי בבירור גמור כי ברוקלין יש יותר מג' מחיצות, כי יש בו "שם ד' מחיצות", דהיינו

בשני הקצות בהתחלה ובסוף הג' מחיצות, יש קרן זווית ממש כדת וכדין לערך מאה אמה כזה [] , ובאיכא "שם ד' מחיצות" בודאי לא אתי רבים ומבטלי מחיצות, כמבואר בש"ס ופוסקים, כמו בפסי ביראות, כדמפורש בדברי היעב"ץ שם, והגם שהמרחק רב בין שני הפסים, הלא מבואר בשו"ת בית אפרים שם דאפילו בכמה מילין רנין ביה דין פסי ביראות מכח "שם ד' מחיצות".

ועוד הלא בניד"ד איכא בהמשך להפסי ביראות מקצה אל הקצה מחיצה רביעית שלימה, עומד מרובה על הפרוץ, ע"י הבתים שכרוכות כזה [] , ובאופן זה בודאי לכו"ע לא אתי רבים ומבטלי מחיצה, ובפרט במחיצה רביעית מבואר באחרונים דבודאי לא מגרע כלל בקיעת רבים.

כמה סברות דהגשרים דבקעי בה רבים אין מבטלים מחיצה

ובענין הגשרים והטאנעל נראה ליתן כמה טעמים אמאי אין הם מבטלים מחיצות, [חוץ ממה שכבר הבאיתי דעת האחיעור והחזו"א דבג' מחיצות ועומד מרובה אין הרבים מבטלים מחיצה כלל].

חדא דהגם דמבואר בכמה פוסקים דס"ל דגשרים מבטלים מחיצה עי' גו"ב תנינא או"ח כ"ב מ"ב, היינו דוקא בגשרים שלהם שהיו עוברים ופורצים את המחיצה עצמה, לכן י"ל שהגשרים מבטלים את המחיצה, משא"כ בגשרים שלנו שעוברים למעלה מן המחיצות הרבה, ואין מבטלים בפועל את המחיצות כלל, מהיכי תיתי לומר שגשרים הללו מבטלים את המחיצות שתחתיהן מהם הרבה, וכי מפני שהגשר עובר למעלה מראש המחיצה יבטל את המחיצה.

ועוד דהלא דעת הרבה פוסקים דהעוברים ע"י קארם שדיגם כעומדים בתוך רה"י, ועל ידיהם לא נעשה רה"ר, א"כ נימא אנן בדין דה"ה נמי שאין מבטלין את מחיצת הרה"י, וא"כ בגשר שקורין מאנהעמין בריטש וכן הגשר ווערזאנא שאין עוברים עליהם בני אדם רק קארם אינם מבטלין את המחיצות שתחתיהן, וכן גשר ברוקלין אף שיש להם מקום הילוך בני אדם מ"מ המקום הזה לכאורה הוי רה"י עכ"פ מה"ת שיש לה ג' מחיצות כדנתברר, וא"כ אין ההולכין ברה"י מבטלין את המחיצות שתחתיהן.

ועוד נראה פשוט דהרי מאנהעמען הוא רה"י מה"ת שמוקף בד' מחיצות, וכן ברוקלין המוקף בג' מחיצות כדביארנו, נמצא דהגשרים עוברים מרה"י לרה"י, וממילא אין להם דין פירצה כלל רק חורי רה"י העובר מרה"י לרה"י רדינן כרה"י.

וכן הוא דעת החת"ס בסי' פ"ט ועוד כמה פוסקים דכל הגשרים שיוצאים מרה"י הוי רה"י עכ"פ מה"ת.

ובר מן דין הלא כ' המג"א בסוף סי' שם"ג וז"ל ואפשר דלא מקרי רבים [לבטל מחיצה] פחותים מס' רבוא וכו' וכן משמע דעת הפוסקים שסתמו בזה עכ"ל, וכ' בבית שלמה סי' מ"ג שכבר סמכו כל גדולי עולם ע"ד המג"א עי' שם לשוננו, והדבר פשוט דאין עוברים בשום גשר ס' רבוא בכל יום.

ולאור זאת לא רצו רוב הרבנים להצטרף עם המתירים עד שנתברר שהעירוב פה בבארא פארק הוא כשר גם לדעת הגאון ר' משה זצ"ל בספרו אנרות משה כדנבאר בע"ה.

[והגם שבאמת בימינו אלה הסיק גם הגאון ר' משה זצ"ל שאין ברוקלין רה"ר דאורייתא, מאחר שליכא ס' רובא בוקעים ברחובותיה, כי כדי שיהא ס' רבוא בוקעים בה בעינן קרוב לג' מליון אנשים (במקום של י"ב מיל על י"ב"מיל), ויש רק לערך יותר משני מליון, אלא שעכ"ז לא ניח"ל להתיר כי לאו כל אחד יודע מזה כמש"כ בח"ח או"ח סי' כ"ט ע"ש, נמצא עכ"פ דגם לדעת הגאון ר' משה זצ"ל בזמנינו ליכא חשש רה"ר דאורייתא, אלא הרחקה גרידא שגזר הגאון ר' משה זצ"ל עפ"י דעתו דעת תורה].

והננו בזה לעלות על הכתב מה שיצא לנו בעהשי"ת לבאר כשרות העירוב לכל הרעות.

ונחלק דברינו לשני פרקים:

פרק א': נבאר בע"ה כי העירוב כשר ומהודר עפ"י שיטת השו"ע והפוסקים, [גם עפ"י שיטת ההלכה של הגאון האריר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אנרות משה ודעימיה].

ובפרק ב': נבאר שהעירוב דידן כשר גם על פי חומרותיו וחידושיו של הגרמ"פ זצ"ל בספרו אנרות משה.

פרק א'

בארא פארק מוקף בג' מחיצות שלימות

הנה לאחר שנתברר שעירנו בארא פארק מוקפת בג' מחיצות חזקות גבוהות יותר מי' טפחים כאשר נבאר להן, נמצא שהגם שם' רבוא בוקעים בה בכרוקלין והוי רה"ר, מ"מ ע"י ג' מחיצות נעשה רשות היחיד מן התורה, והגם דעדיין רה"ר הוא מדרכנן דהיינו כרמלית, מ"מ על זה מועיל שפיר להקיף בצורות הפתח להתיר בה הטלטול.

והגם שלעת עתה יש בהן כמה [ד' או ה'] פירצות קטנות יתר מעשר אמות [שאפשר בקל לתקנן], מ"מ כל שיש ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, [% 99.9 עומד ו % 00.1 פרוץ] הגם שיש פירצות יותר מעשר אמות [ואפילו פירצות יותר מט"ז אמה], מ"מ עדיין נשאר רה"י מה"ת, ושפיר ניתן בצורות הפתח, כדמבואר בחזו"א הל' עירובין סי' ק"ז (מ"ג) אות ה', ובספר אנרות משה ח"ח או"ח ח"ה סי' כ"י ענף א' אות ג' ע"ש.

ויתר ע"כ ס"ל להחזו"א שם דגם בפירצות דבקעי בה רבים לא מנרע דז"ל שם באות ד' "ולענין הלכה נראה דנקטינן דכשם ד' מחיצות ל"א אתי רבים ומכטלי

עוד כמה סברות דלא להוי בארא פארק דה"ר דאורייתא

א' כבר הבאתי לעיל דעת כמה ראשונים ופוסקים דבעינן ס' רבוא בוקעין במקום אחד, ולא סגי בבוקעין בעיר, ואפילו לדעת הפוסקים דסגי בס' רבוא בעיר, מ"מ הלא כ' האגר"מ דבעינן ג' מליון כדי שיהא ס' רבוא בעיר, וליכא.

ב' דעת כמה ראשונים דבעינן רחובות המפולשים ומכוונין משער לשער, כמו שפסק המחבר בס' שמ"ה ס"ז ובמג"א סק"ו ע"ש, והרי בארא פארק אין רחובותיה מפולשין ומכוונים משער לשער, כי ראשן או סופן מגיע עד למחיצות אצל המים, או נגמרות בבתיים [אצל דעיהיל רוד] או בפארק'ס, או בדער ענד'ס.

ג' דעת החזו"א ס' ק"ז סק"ה שכל הרחובות שלנו שיש בתים בכל אורך הרחובות משני הצדדים ובסוף הרחובות מסתיים בגדר או בבתיים וכיוצ"ב, נמצא דכל הרחובות יש להן ג' מחיצות עומדים מרובה על הפרוץ, ודינו כסתום מן התורה, ושוב מועיל בהן צורות הפתח, וכן הוא המציאות בעירינו בארא פארק שהרחובות נגמרות בצד אחד ואפילו בכ' צדדים במחיצת הים או בבנין או בשאר מחיצות, נמצא דבארא פארק כולו דה"י מה"ת לדעת החזו"א.

[ואף שרבים בוקעין בהן מ"מ קי"ל כרבנן דף כ"ב ע"א דלא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה, כן דעת הרבה ראשונים, ר"ח שבת ק"א ע"א, רמב"ם פרק י"ז מהלכות שבת הל"ג וכן דעת הג"מ שם וכן נראה דעת הח"י בשבת דף ו' ע"ב ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א רפ"ב דעירובין בשם או"ז מהרמ"ק, וכן הוא באו"ז, וכ"כ הרע"ב, וכן פסקו הרבה אחרונים ה"ה היעב"ץ בשו"ת ח"א סי' ז', הבית אפרים סכ"ו, החת"ם או"ח סי' פ"ט, שו"ע הרב סי' שמ"ה בקו"א, ספר תוספת שבת סוף סי' שס"ג, הישועות מלכו, הבית שלמה סי' נ"א, הערוה"ש ריש סי' שס"ד, האבני גזר סי' רס"ו, אחיעזר ח"ד סי' ה', חזון איש שם.]

פרק ב'

מבאר שעירוב דידן כשר גם לפי חומרותיו וחידושיו של הגרמ"פ זצ"ל בספרו אגרות משה.

אמנם הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה או"ח ח"א סי' קל"ט העלה דאין להתיר לערב במאנהעטן בצורות הפתח הגם שיש שם ד' מחיצות העשויים ע"י בנ"א, ותוכן דבריו הוא, דמאחר שיש שיטות גדולות דגם בדלתות נגעלות הוי מאנהעטן וברוקלין דה"ר, [היינו מכח דברי הרשב"א דפלטיא הוא דה"ר אף בעיר המוקפת חומה], ומאחר שאין מנהג נגר שיטתם א"כ מהראוי להחמיר, ומוסיף לומר שאף אם נחלוק ע"ז [כדעת כל הפוסקים שאין הלכה כרשב"א] הא יש סברא להחשיב דה"ר מצד הגשרים, הגם דמצד זה היה יותר נוטה להקל, אך מ"מ לצרף להחמיר ודאי היא ראויה, וכו' זהו תוכן מעם האיסור של האגר"מ שלא לעשות עירובין במאנהעטן.

וא"כ לכאורה גם בניד"ד בבארא פארק הגם שיש מחיצות כדביארנו, מ"מ לדעת האגרות משה יש לחוש לפלטיא ולגשרים כנ"ל.

[והנה הגם שבאמת מסתבר שהשווקים אצלינו אין בהן דין פלטיא מכמה טעמים, מ"מ אין מטרתי לפלפל על דברי האגרות משה אלא ממרתי אחת הוא, לכאר שגם לפי ההנחות של האגרות משה, שכן יש לברוקלין דין פלטיא עכ"ו יש להחיר בניד"ד גם לשיטתו.]

חומרות האגר"מ במאנהעטן משום הגשרים לא שייך בבארא פארק

אמנם נראה לכאר שגם אי יש דין פלטיא לברוקלין מ"מ יש להחיר בזמנינו.

דהנה האגרות משה לא אסר רק בצירוף שני הסברות יחד, לחשוש לשיטת הרשב"א דפלטיא אינה ניתרת במחיצות, בצירוף חשש הגשרים, דהגם דכל חשש בפני עצמו יש להקל בהן, מ"מ שני החששות יחד יש להחמיר כדמבואר בדבריו.

והנה חשש הגשרים הוא כמו שכ' שם בענף ה' דיש להסתפק בהגשרים שהולכים ממאנהעטן לברוקלין, אם יש להחשיבם חלק מהעיר מפני שהם גם מתשמושי העיר, מאחר שיש בהם איצטבאות לישב שם ומקומות לטיול, ואם כן או יש לדונם כאילו יש בהם ס' רבוא, דמצרפים אתם בצירוף בני העיר, שביחד איכא ס' רבוא.

או דילמא אין להחשיבם כחלק מן העיר משום שהם חוץ לעיר, ואז הרי צריך צריך שיהא ס' רבוא בכל אחד לכדו כמו בדרכים, שאין שייך לצרף להם אלו שבעיר, וזה ליכא, וכו' והסיק דנוטה להקל דסגי בצורות הפתח עי"ש.

אלא דמ"מ מידי ספיקא לא נפקי, וע"כ ראוי לצרף חשש זה, יחד עם החשש שיש לחוש לשיטת הרשב"א דבפלטיא לא מהני מחיצות, ומכח שני החששות יחד מחמיר האגרות משה שם שלא לערב מאנהעטן.

ומעתה נראה פשוט דבנידן דידן בבארא פארק לא שייך להחמיר כן, דליכא חשש של גשרים, דמאחר שנתבאר לן דחלק ברוקלין שאנו נמצאים בו הוא רה"י בג' מחיצות שלימות עם מחיצה ד' עומד מרובה, עם פסי כיראות כנ"ל, ולכן הגם שיש גשרים, "ברוקלין בריטש" ו"מאנהעטן בריטש" ו"סטעיט איילנד בריטש", ולהאגרות משה יש חשש בגשרים, מ"מ אבאר שבניד"ד ליכא חשש כלל.

דהנה בסטעיט איילנד בריטש ומאנהעטן בריטש אין בהן חשש כלל, כי אין בהן מקום לטיול לאנשים, וממילא כודאי דאינן חלק מן העיר דאינן משמשים להעיר כמו שפסק האגרות משה.

ורק על ברוקלין בריטש יש מקום טיול ובו יש לחוש לכאורה דהוי חלק מן העיר ורבים בקעי בה וליבעי דלתות, לפי דברי האגרות משה.

אמנם לפי דברינו שביארנו שברוקלין יש בו ג' מחיצות שלימות, ומחיצה ד' עומ"ר עם פסי כיראות והוי רה"י מה"ת, וכך מאנהעטן הרי יש בו ד' מחיצות והוי נמי רה"י מה"ת, נמצא דהברוקלין בריטש ההולך מברוקלין למאנהעטן פתוח בשני צדדיו לרה"י והוי כחלק וחורי רה"י ואין בו שום חשש רה"ר כלל.

נמצא לפי"ז רמעם האיסור שאסר האגרות משה לערב את מאנעטען הגם שיש שם מחיצות, משום חשש הגשרים, לא שייך בברוקלין.

האגר"ם החמיר מאוד בברוקלין משום דליכא מחיצות

ומה שאסר האגרות משה בסי' קל"ח לערב את ברוקלין הוא משום שלא היה אז מחיצות כמו שכתב הוא בעצמו מפורש בחלק ח' באו"ח חלק ה' סי' כ"ח ענף ב' אות ה' וז"ל ומצד מחיצות סביב ברוקלין כפי הידועה שער עתה אינו כן וזהו אפשר לברר" עכ"ל, וממילא לאחר שבזמנינו יש מחיצות הרבה כל אורך ברוקלין אשר סביב בארא פארק והוי רה"י גמור מה"ת כדביארנו, א"כ את זה לא אסר האגר"ם מעולם, ודוק.

טעם שני להתיר בניד"ד גם להאגר"ם משום דליכא ששים רבוא ואיכא ג' מחיצות

ועוד מטעם אחר נראה להתיר בנידן דידן אפילו להאגרות משה, דהנה שם בח"ח כ' האגרות משה ליישב מה שעשו עירובין בעיר הכירה ווארשא הגם שדרו שם יותר מס' רבוא אנשים, היינו משום דלא סגי בס' רבוא הדרים בעיר אלא בעינן ס' רבוא בוקעין ברחובותיה, וכדי שיהיו ס' רבוא אנשים ברחוב בעינן שיהא בעיר קרוב לשלשת מיליון אנשים בשטח של י"ב מיל [כמו בדגלי מדבר], ומאחר שבעיר ווארשא לא היה אפילו המקצת ממנו, א"כ לא היה ס' רבוא בוקעים בעיר, ולכן שפיר עירבו שם, משא"כ בארא פארק ופלעטבוש יש לכל אחד [צ"ל ברוקלין] במשך י"ב מיל ס' רבוא, [הכונה ס' רבוא בוקעין דהיינו ג' מליון אנשים], לכן אין לעשות עידוב.

אמנם שם בח"ח בסי' כ"ט כ' וז"ל והנה בשנה העברה כתבתי לפלעטבוש אשר פשוט שבערים גדולים ששייך לאינשי לחשוב שיש שם ס' רבוא בחוצותיה, אף שלפי האמת גורענו משלמנונות (אפים) העיר ומהמשטרה (פאלים) דהעיר שאין שם מספר זה, מ"מ אין לתקן שם עירובין, דהא אתי לתקלה, דהא רובא דאינשי אין יודעין הכירור וכו' עכ"ל, וכונתו כמו שביאר באו"ח ח"ד סי' פ"ח וז"ל אף שהאמת הוא שאין ס' רבוא וכו' הרי זה רובא דרובא דאינשי לא ידעו מכירור זה ויאמרו דמותר לעשות תיקוני עירובין דצורת הפתח ברה"ר גמור דיש שם ס' רבוא ויבא לקלקולא וכו' עכ"ל.

היוצא לנו מדבריו דבזמנינו גם לדעת האגר"ם ליכא רה"ר דאורייתא בברוקלין, אלא דעכ"ז החמיר שלא לערב משום דאתי לתקלה דרובא דאינשי לא ידעי הכירור עי"ש.

והנה לכאורה זהו ממש גזירה חדשה שגזר עלינו הגאון ר' משה זצ"ל שלא לערב אפילו במקום שמותר לערב משום חששות חדשות, אלא דמ"מ בודאי מוטל עלינו לקבל גזירותיו של הגאון האדיר זצ"ל.

אמנם הגם שאנו חוששין לדבריו, מ"מ הדבר פשוט דאין לך בו אלא חידושו, וא"כ כל זה שייך בברוקלין דאז, שהיה מקום פרוץ בלי מחיצות כדמפורש בדבריו, ומאחר דכשיש בו ס' רבוא הוי רשות הרבים דאורייתא, לכן שפיר החמיר וגזר ואסר

הגאון ר' משה זצ"ל דגם בליכא ס' רבוא, משום דלאו כל אחד יודע ויכשלו ויבואו להוציא גם באיכא ס' רובא כנ"ל.

משא"כ בזמנינו שנתברר לנו שיש ג' מחיצות ויותר כנ"ל, שעיי"ז פשוט דאף ביש ס' רבוא ליכא רה"ר דאורייתא, א"כ גם אם עדיין איכא חששות קמנות שחי' הגאון ר' משה זצ"ל לחשוש לפלמיא ולגשרים במאנהטען, מ"מ מאחר שאין זה רק חששות כמו שכ' בעצמו, א"כ זה רק כשיש באמת ס' רבוא כדאיירי התם, אז דוקא יש לחוש לחששות הנ"ל, כמו שחשש באגרות משה.

משא"כ בנידן דידן שיש מחיצות, וגם ליכא ס' רבוא בזמנינו כמש"כ באגר"מ שם, באופן זה אף פעם לא אסר ולא גזר לנו הגאון ר' משה זצ"ל, ואין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שהגאון ר' משה זצ"ל גזר, כי אין לך בו אלא חידושו, ודוק כי נכון ופשוט.

היוצא לנו מכל זה דהגם שהחמיר הג' ר' משה זצ"ל מאוד בענין עירובין בברוקלין, מ"מ הגזירה לא היתה רק אז, שלא היו מחיצות, משא"כ בזמנינו שיש מחיצות גמורות כנ"ל באופן זה לא גזר ולא אסר כלל, וע"כ בזמנינו בודאי מותר לעשות עירוב בבארא פארק גם אליכא דהגאון ר' משה זצ"ל ודוק.

מבאר דבבארא פארק דהיום לא היה הגרמ"פ זצ"ל אוסר אלא גם מעורר לעשות עירובין

והגם ששמענו כמה שמועות בשם בניו ותלמידיו שהגם שיש מחיצות אין להתיר אליכא דהגאון ר' משה זצ"ל, כי הוא לא היה מסכים לעשות עירוב גם עם מחיצות, אלו תוכן דבריהם.

שני תשובות בדבר, ראשית כידוע לא היה ניחא לי' להגאון ר' משה זצ"ל מה שאומרים בשמו שלא נכתב בספר כמש"כ כמה פעמים, וכייל לנו שאין לחוש רק למה שכתב בעצמו בספר.

ושנית אף אם היה ברור לנו שהיה ר' משה זצ"ל אוסר וגזר גם עם מחיצות, [גם בליכא ס' רבוא] מ"מ הרבר פשוט שכל זמן שלא גזר ואסר אין לנו על מה לחוש לאיסור כלל, ודוק כי פשוט.

ויתר על כן, נראה ברור דלא רק דר' משה זצ"ל לא היה אוסר בניד"ד, אלא אדרבה הרבר ברור דבמקום שליכא חששא עפ"י הלכה הרי הוא בעצמו היה מעורר לעשות עירוב, כמו שמצינו [באגרות משה או"ת ח"ד סי' פ"ו] שעידד את העירוב בקיו גארדענס הילס באומרו "הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשונג ובמיד" והוסיף וכ' "דלכן הוא מובה גדולה ותועלת לשמירת שבת ואני אומר שיפה עשיתם" עכ"ל, הרי דבמקום שליכא חשש עפ"י הלכה, או אדרבה זירו מאוד לעשות עירובין, וא"כ בודאי גם בבארא פארק דהיום כפי שביארנו שליכא חשש עפ"י הלכה, בודאי היה ר' משה זצ"ל מעורר ומחזק לעשות עירובין.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

128 - 2 עמודים

תמצית יסודי

ההיתר לסדר

עירוב

בבארא פארק

מהגאון הרב מנשה

קליין שליט"א

בעל שאלות ותשובות

משנה הלכות ח"י חלקים

העירוב בבית פארק

תמצית יסודי היתר לסדר עירוב כבארא פארק

א) העיר ברקלין הוא מוקף מג' צדדין כמים כימים והנהרות והישוב של העיר נמשך עד המחיצות, והנה מלבד שהימים והנהרות שהם מחיצה בידי שמים (ועיין שו"ת שכ יעקב סי' י"ז) שכתב דמיום הוסדה הקהלה דראטערדאם נהגין בשבת היתר טלטול כעירות המוקפים חומה על סמך שהמים מקיפין אותה והאג נמי באותה חמורה כמו ראטערדאם עיר פריז רק מים מקיפים אותה וגם כהאג נהגין היתר טלטול בשבת והראה לי כתוב וחתום מן שלשה עמורי עולם באוני ארץ חכמי ספרד שהיו רבנים וחכמים בק"ק ראטערדאם גם יש להם היתר מהמנתא מן הגאון חכם צבי כמבאר בשו"ת סי' ה' והמהרשים כהנהגות לא"ח סי' שס"ג הכיא לשון רבינו בעל הלכות גדולות מוכח באור זרוע עירובין סי' קס"ד, עיר המוקפת מכל צדדיה כנהר זה הוא ערוכה ואין צריכה אלא ערוכי חצירות לערב בפת, ופסקו הפוסקים דשלש דורות מוקפות נמי הוה רה"י מן התורה ועיין משנה טהרות פ"ו מ"ט הפרן רה"י לשכת ובר"ש ותני"ט שם כשם הערוך, מגדל שלש דהותיה בתוך הים ורוח אחד ביבשה ובש"ע סי' שמ"ה כמג"א בשם הרא"ש וסי' שס"ג ס"א כביאור הלכה וכשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' ק"ח ובסי' ק"ב הכיא דעת הנוכחי שכל הפוסקים לא ס"ל כחוס' עירובין כ"ב לחלק בין מחיצה בידי אדם למחיצה בידי שמים ועיין דעת תורה סי' שס"ג מלבד זה הנה יש לו ג"כ מחיצות עשויות בידי אדם בגידוד החוף למעלה או למטה וגם בצד הרביעי על כמה מקומות יש מחיצה ורק צריך כמה חקונים ע"י צה"פ אשר לפ"ו לכ"ע ברקלין אין לו רין רה"ר.

ב) שיטת גדולי הפוסקים שהגטיעה במכוניות וברכבת אינה נחשבת הלוח דבוקעים בו בעינן כרגלים עיין שו"ת בית אפרים וביושעות מלכו סי' כ"ז שמסלת הברול היא רשות היחיד ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"א ובשו"ת תקות זכרי' דף מ' ובית אב תנינא עמוד ע"א ואום אני חומה נתיב י"ב.

ג) דעת הבית אפרים כחשוכת הבית החדשות כסופו (והוכח כחו יהושע) מרן החזו"א ובית שערים שכל הערים הגדולות שהרחובות כמיות בכתיים משני צדיהם וצד הג' וגם פעמים צד הר' פוגע כשוהה של בתים זה לעומת זה אינם רה"ר דאורייתא אם העומד מרוכה על הפרץ ולפ"ו כל העירות בזמינו עשויות באופן זה ואין להם רין רה"ר כלל ועיין שו"ת מהר"י שטייף שג"כ פשיטא ליה כן.

ד) שיטת חוס' סוכה דף ד' והשו"מ ח"א סי' רנ"א והאב"נ והגמהר"ש"ם לענין דלתות

אום אני חומה

נעולות כתבו דלענין מחיצות שכתב לא בעינן מחיצות מדין מחיצות אלא כל שמונע רבים מלעבור יש לו רין מחיצה ולפיכך היכי דלפי החק משר העיר שאסור לעבור שם לא ה"ר וה"ד כיון דע"פ חק המדינה אסור להלך שם וא"כ בעירות גדולות שלנו שע"פ חק העיר והמדינה אסור להלך כרחוב כאמצע הדרך וה"ל רין דשר העיר מונע מלעבור ולא ה"ר רה"ר.

ה) שיטת המאירי עירובין נ"ט רבעירות של מלכים גדולים אפילו מסר המלך הדרכים לרבים לדריסת הרגלים כל ששייר לעצמו הדרכים שכיחו לשונותם לפי רצונו אפילו נתנם במתנה גמורה שלא במס הואיל ושייר לעצמו הדרכים אפילו היו שם שש עשרה אמה ואפילו מצוים שם ששים רובא אין זה רה"ר נמצא עכשו עירות של מלכים שאין בהם חיוב רה"ר גמורה ע"ש וא"כ הכ"ג בעירות שלנו שהרחובות שייכים להממשלה ומשלמין מס וכדי הפלענינג קאמיטע לשנות לפי ראות עיניהם אין כאן רה"ר בעירות גדולות וכ"ש על הדרכים (היי ועי"ש ששייך להממשלה).

ו) לפמ"ש הגרע"א והח"ס והכנס"י רבמי נהר הנקרשים כיון דהרכה בנ"א מתפחדין ללכת על הקרה שלא יתמוטטו מקרי לא ניהא תשמישתיה ועריף הוא מהא דעירובין ו' דאיכא גידודי ואין נח תשמישתיה וא"כ כ"ש בעירות גדולות שלא זה כלכד שלא ניהא תשמישתיה אלא שיש איסור להשתמש כאמצע הדרך מצד הממשלה וגם להלוך הוא סכנה גדולה שלא יהרג ממכונה ואפילו לעבוד כשהאור יודק ג"כ צריך לפחד לעבוד וגם מעכבים מלעבור קודם שישתנו מארום לידוק ודאי כה"ג לא מקרי ניהא תשמישתיה וליכא תשמיש מרווח ולא ה"ר רה"ר.

ז) שיטת רוב הראשונים רה"ר בעינן שיהיו המבואות מפולשים משני ראשיהן זה לעומת זה ושהיו מפולשים לסרטיא או לפלטיא וצריך דוקא שיהא מכוון משער לשער כ"כ רש"י והרמב"ן והתוס' והרשב"א והאהל מועד וסמ"ג והש"ע ומג"א וכנראה דעכ"פ רובא דרובא דהפוסקים ס"ל דבעי מפולש דוקא ומכוון משער לשער ולפ"ו בעירות גדולות ליכא שום מקום כמעט מפולש משער לשער ואדרבה בעירות קטנות נמצא הרכה מפולש.

ח) שיטת הערוך השלחן סי' שמ"ה ס"ט רה"ר לא ה"ר רק בשאין בעיר רק רה"ר אחד לשני צדרי העיר כגון מזרח ומערב או ררום וצפון וכל אנשי המקום פונים דרך אותו רשות הרבים אבל אם יש עוד מבואות וקצת אנשי המקום פונים אלו לכאן ואלו לכאן דרך אחרת כה"ג לא ה"ר רה"ר ולפ"ו בדין נמי איכא כמה דרכים.

ט) שיטת הא"ז דכשתי מחיצות מפולשות זו כנגד זו נמי לא ה"ר דאורייתא והביאו הבית אפרים והגר"י שטייף לסניף ומרן בכית שערים הוסיף דבמבני עקום בשתי מחיצות עקומות לכ"ע לא ה"ר דאורייתא ולפ"ו הכ"ג בעירות גדולות והרחובות עקומות ומשני צדיהם מחיצות לכ"ע לא ה"ר רה"ר.

י) שיטת כל הפוסקים דרה"ר עכ"פ בעי' דרך מופקר לרבים שכל אחד עושה בו והולך כרצונו בלי שום עיכוב בין על ההלוח בין על התשמיש וכמ"ש הריטב"א כ"כ ר"ה מפניו א"כ בדין שאין מניחין להשתמש כלל וגם אינו מופקר כלל וגם בכמה מקומות אין

מניחין כרחוק לילך רק בבית אחד וברחוק השני ככיון שני כגון כאחד למזרח והשני למערב וגם רק במכוונת ולא ברגלים כה"ג לכ"ע לא הוי רה"ר.

(יא) הנה ברשות הרבים מקורה קי"ל רה"ל כרמלית וככארא פארק יש הרכבת הנקרא עלעצטיטעט טרעניס שתחתיו הוה מקורה א"כ התם רה"ל כרמלית לכ"ע ולדעת הגאון ר' מיכאל דוב הייסמאנעל זצ"ל אמרנן פי תקרה יורד וסותם בהני עליועטארס ואפילו להתולקים עכ"פ מקורה הוה לכ"ע והוא רחב יותר מד"א כה"ג שבפנים הרכבת לכ"ע ליכא רה"ר וליכא שם ששים רבוא בוקעים ורה"ל כמקוף במחיצות לדעת הגמ"ד הנ"ל ולדין עכ"פ מהני מטעם צה"פ.

(יב) בענין הגשרים שיוצאים מברוקלין לנא יארק ולשאר מקומות כבר נחברו רכל הגשרים יש להם צורת הפתח ונכתבו תאורי צורת הפתח על ידי הגר"צ כמבואר במכתב להגרת"ע והחזו"א ובאגרות משה סי' קל"ט להגר"מ פיינשטיין שליט"א.

(יג) אופני ההיתר שכתבנו רובם מותרים אפילו לפי שיטת המשכנות יעקב שס"ל דאין לחלק בין ששים רבוא לפחות מששים רבוא ופסק רכל שיש רחב ט"ז אמה אפילו אין בה ששים רבוא בוקעין וגם לענין צה"פ חלק והדברים מפורסמים אבל באופני ההיתר שאינו מפולש או בהיקף מחיצות מג' רוחות ועוד גם הוא ז"ל מודה דמות לערב וכה"ג כתב להדיא הגר"ש"ד חבר הבר"צ כוארשא כמכתבו שההיתר של אינו מפולש מהני אפילו למשכ"י ולפ"י כתב רבעירות קסטנא שדרך המלך עובר שם ומפולש מעבר לעבר יש יותר חשש מעידות גדולות כי ההיתר של ששים רבוא תלוי במחלוקת אלא שאנן קבלנו להיתר אבל ההיתר שאינו מפולש מוסכם ונחשב מרוב הפוסקים וכן כוארשא נוהגין כן מדורות שלפנינו בחיקון עירובין כלי לחוש לר"ה דאורייתא להצריך ולתות.

וכתב הסמ"ג במ"ע א' מד"ט (הלכות עירובין) לאחר שהביא רכרי רב האי גאון ז"ל דבימי ירמיה הנביא לא שמרו גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים כלי עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהוא רשות הרבים ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכן כשהזהיר ירמיה על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן עירבו וזהו לשון הנביא כה אמר ה' השמרו בנפשוהיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה ואחר כך אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים היה מזהיר, וכבר אמרנו כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים אלא וראי על גזירת שלמה הזהיר מפי הגבורה, שעל ידי שעברו גזירתו באו לגוף של תורה עכ"ל"ק ע"ש הנה מבואר שלפי שלא עירבו עירובי חצרות ושתופי מבואות ולא שמרו מצות שלמה המלך וגזירתו באו לירי חילול שבת דאורייתא והשומר מצות המלך הוא סיג לתורה ולשמירת שבת קודש שמעה עמי בינה זאת.

דברי הכותב בידיים רותמות למען כבוד וקדושת שבת ותתפלה שלא אכשל חיו
 בזכר הלכה, בני יידישם דושה"ט ושכ"ג בידידות ובלב ונפש

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

127 - 4 עמודים

**פירוט עוד חמישים ואחד,
שישים שיטות הסוברים
כהטורי זהב והמגן אברהם
דרשות הרבים דאורייתא
בענין ס' רבוא בוקעין
בו בכל יום.**

**מוסיף על הי"א שיטות
שראה המשנה ברורה.**

סך הכל

שישים שיטות.

מספר תולדות שמואל.

ז' ס' ר'בוא. כבר כמנתי לעיל נפיקא קמיה
דנפיקין גיב סנאי זה עסיו קי רוח נוקפין
זו ככל יום הנה המנחב נפיק קמייה ק"ו הנזיל
כן נפס י"א ועפעפ דנפיקין דומי דרגלי מנדר
סמיו קיר נוקפין ככל יום (והגם סמיו סס גם
נפיק ופך הרנה מלוד כנר כהנו סמוק' נפיקובין
דף ו' עיל דים כילד דלא נפיקין רק ענה סנפודס
נעספודס ונ"ל לפי"ז דק"י דנקטי לאו דווקא
דחס ה"י ויחר עקיר נב"י אלפסיס ס' מלוחס והנפסיס
וגם הלויס ה"י כי"ז אלפסיס ונ"י מלוחס אחיב
נולחסי סכיכ גם נהגותה רפיקע על סמוק' קס'
ועיינע נפרי' קיק' ו' וננסי' קיק' ז' כננו סזה
סיעה רוב סמוקסיס סכל סאין נוקפין זו קיר
נכל יום סין זה רה"ר עמיה אלונס הנפסנה
נרורה קס סיק ע"ג ועפעפ דקיל דלעולס לפיקר
הלכה יק לחוס דלעפ סנחסיירין נזה אלס סאין
כה לעוהס להקומכין על הי"ל כיון קגס סיעה
זלס לאו ימ"דלי היל ועיינע נפיקור הלכה
סאריך הרנה נזה וסרס להלוחס לנו כה סמוקין
קענס סרוב וסחרי סלנכ"י מרסחי ננבורחו יתניע
להפס הרנה הסיקוס ענעכין זה ונולחסי סנפריצ
לא י"ל ידי חונננו לרעות דברי ספורי וסנסי' גל
(וכנר כמנתי לעיל נפיק קמיה ס' ס' סנפסנה
נרורה סיסנחסייעתי סנפסנה סנכנדה נעכין
זה נפריס ניה ספריס סאריס ק"י כ"ז סכל דנרין
סס קלורין לפעיינו נעכין זה עיינע) ועיכ הנני
לקדרס סה חסס להחם וספסח נכסח דסיסירח
דנר"ף. (כ) |קסר סססכול נפס סנפונ סחס
גלחון| ר"ל מלחד וסנחלוכ"י) הנילו נפריס
וערסיס (מסנלחון ענפנרזון) מיל ס' קסיז ונסי'
ק"י קספי ונפריס ספורס ס"י מסידיק ק"י סריז
ועיינע נפסורס ס"י הניל נפס וערסיק הונס
נרעיל חרע ק"י כ"ה דלס נע"ל. ספורס גלון
ולס עלס זכרובו על קפר וענללו ספריס מולקסיס
ע"ז ס"ל לפסוק כדנכי סנחרוכ"י דלפסר ס"ינו
ידעו דנכי גלחון הוי הדרי נכו (ב) |נסיג| כיכ
סמוק' פירובין דף ו' עיל דיה כילד נפנו וסנס
סנפריצ נפיקור הלכה קס כננ סאינו ננסי'
סלפסינו סכל כנר סרג'יס נזה נפריס ניה ספריס
סאריס ק"י כ"ז נדיס ועסח דנרס נעכין וכו'
והניל נפס סרע"ע וסלחי נפיק' לי"ז נפספסר
ננסי' סלפסינו יס הרנה ספסרוני ועיכ נודלי

כחנו עלינו מלוד דברי ר'סחיו נעלי סמוק'
קמ"י לסס ספר סנסיג ספס. (ג) |רסי| נפיקובין
דף ו' דף. כ"ו דף כ"ע (ד) |ספסר ר' סנפון
נריל ועסלחן היל סרסני' נעל סמוק'| כיכ
סמוק' סנחוס נפיק' סנח' דף ו' ע"ז דים סלון
נפון וכו' ועיין נפריס ניה ספריס הניל נדיס
ונפיק' מנדר'י סמוק' כהונס כננ קס דמוק'
קסס היל סריס ועסלחן וכיכ להדיל נהגסח
נפיקובי ס' סנח' סוק פפ"ו ונסיג' נפיק' פירובין
פ' כילד ועסנפסין נפס ר' סנפון נריל סנחוס
סרסני' הניל. (ו) |רנכיו סליעזר עמוך| סניס
ספריס כננ-קס נפס ספריס ועסיק' סמוק'
סנידיו סס ס' רנכיו סליעזר עמוך סקלרס
ועסמוק' סל סריס ועסלחן הניל וכ"ן סנפסח
כן קסנח' וסנח' ל"י סעו דלדי"י נמי סכי קיל
(ז) |רלסין| כיכ נפיה ספריס קס נדיס ועסח
נדינר נפס סריסין נפיק' סניס. (ח) |ריס| כ"י
סמוק' נפנו נפסנה דף ק"ד סוק ע"ז וסנ'
סנחוס' פירובין דף ו' עיל דים כילד סנח' סתקס
על סיעה רס"י ז"ל וכיכ קס סריסני' נפיק' נע
להדיל דריס סולק על רס"י ז"ל (וכיכ נהגסח
מנדר'י נפסנה פכ"י נפסיה ר"ח עיינע) נפין
ננכננו סמוק' נפסנה קס סנחוס דקיל כסי'
ז"ל יס ללמוד מזה דגס ריח קיבל סירובו סל
ר"י סנסי' נפיק' פירובין קס על קוסטו סל
ריח וידוע סנפנעלי סוק' סיו סלעודיו סל ריח
ועיכ יק לפסוך ספי ננח סנסי'ו סנח' נפנו
וכיכ להדיל ספיה נפנו סה"י גיב סלנודיו וכיכ
סלגורס וסנפוב"י לקט נפס ריח |כ"ז נדינר נפיה
ספריס קס (ח) |ר"י| כיכ סמוק' נפנו נפיקובין
ו' ע"ז וסמוק' יסכיכ נפסנה דף י"ס ע"ז דים
כננ נסי' |סנפסנה נרורה נפיקור הלכה קס
כננ דמוק' סנה סרק ננח סנה ועפעפ דלס
ספיקל ל"י לר"י כיכ דנר זה וסנח' סכין
לסמוק' סנה דף ק"ד סוק ע"ז ולנכ"ד ח"ן ועס
רל"י כ"י לסון. ספילר' דננע' ועפעפ נפסוס
סלעפ"י כנו סנפני' רבות כננ ונפסר סנחוס
יסכיכ כננן כן להדיל נפס ר"י וכן מלחסי
להדיל ננסי' נפיק' לי"ז סוק סרן ח"ן ר"ן
סנסי' נפס ח"ן סנכננ נפס ר"י סאין לנו ריח
נסי'. (ט) |ריס'ל| כיכ סיניס ספריס קס ח"ל
קס נפיק' דים וניע' ועסמוק' כהונס וכנר סנח'ל

חלכה נקם ונהרעץ חיה קיי ליד (למ) ומהרעץ להליון כיצ הציל נס ונשנו נקי רחל (ג) לבוס הגם נקבי עמיה מניח קני הדיעות ורע נקי טקיד כחז נבטיעות דנענין קיל כיכ הניח סם נטיעותו נקוף דיה ועתה נדנר) (מ) (ניה) כיכ נניח הניל נדיה ועתה חלכה וכו' נטיעותו דכיון נקבי עמיה קסם הדנדים משמע דקיל כהקור טכחז סם להדיח דנענין קיל וכן נראה מדבריו נקי סכיה (מב) ומהרעץ

לחי הקידן כן חיחח נחשונה נכדעס ונשנו נקרת פיי קיי ריו. (מג) (קויה) כיכ הקרוי נקי עמיה קיק וי טכן עיקר להלכה. (מד) (נגן חצרות) כיכ המגיל סם קיק וי ונקים טקיי נקם המוקקים ונקי העיד קיק ז' וכן קסם נקי רקיו קיק יע להלכה (מה) (נחר הינו) כיכ הצאחיע נקי עמיה קיק ח' (מו) (פני יהושע) כיכ נניח סם טכן נראה ונדבריו נקנת דף ה' קהושעס כן עיקר להלכה (מז) (כנכת יחזקאל) כיכ הניח סם נדיה ונקטר דרך חניה וכו' נשנו טכחז טכן ונרגל נפי העולם. (מח) (הגהיק רש"י) נקריע טלו הנקלה טריע המניח לו טריע מרז נקי עמיה קוף קייח כחז טהעקילין יס להס על מיי סימורבו טכן דעה גדוליה הראשונים וקענעס וינעוקס ענעס ורק טירח טמיה קיים קייחיער (מט) (אליהו נרצ) ונדכת נקי עמיה טכביס ערד לז להקל לכרע יס נקמוך על הטקילין טיע דלעיקר חלכה תוסס כהעקילין וכיכ נקרת דברי חיים נהשעטות לחיז קיי ג' נשנו (נ) (נרכי יוסף) כיכ נקרת דגלי חיים הניל נשנו (מ) (פדי מוגדים) כיכ נדיה סם גס נקם טהרעניג טהול ונעמחירין וכן נראה נלונה להדיח נהמרעניג נקי טקיד נחיה סם קיק ז' עייס (נב) [הגהיק עניסקוטעס] כן נראה מדבריו נעחטל חצרות על טריע חר"ח קיי עמיה טכפל סם כיס חכאי זה דקיר נקחעל עייס (נג) [תפארת ישראל] כן נראה להדיח מדבריו טנעמחיהו לנקי ענה דקיל כהטרוז טכן העיקר לדניח ורק נענבל נפס ראוי להחמיד עיע נר) [ניה חפרים] כן האריך והרחיב הדבור נעמס דוחו נקרת נייח חחר"ח קיי כיו נכונה ונכנה דעין והעמל טכן חיה רונ ענין ורוב ענין של המוקקים ראשונים וחחרונים להלכה (יחיענה גדולה על טרת מהחייח חקאלר נחחר"ח קיי פ"ז טכחז נקם סניה חפרים מנעס להיעך וחולי חיה טרס

סם ולענין) ורק מיי טרונה להחמיד עמיה (נה) [נגחון ר' טלמה קליגנער] כיכ נחכמה טלמה הנדעס על חרעיע נקיק עמיה. טהדעמ טוקה יוחר נטיעות רטיי והניח סם רח"י לדבריו (נו) [קילוד טריע] כן נראה מדבריו נקי פ"ח קיג טכחז רק טירח טמיה יחמיד נעמנו נשעע גיב דלהלכה תוסס העיקר כהעקילין (נז) [טרת דברי חיים] כן נראה דעמו קל הגהיק נטיעות נהשעטות לחיז קיי ג' עייס. (נח) [טרת מהרעץ]

כיכ נקרת מהרעץ ונגחון נענערוחן נחיה קיי קקיד ונח"ג קיי קפיה טכן עיקר להלכה דנענין קיר נוקעין נכל יוס. (מא) [טרת מהרעץ] כיכ נקרת מהרעץ (מבגחון מרדעמוניקלח ז"ל ח"ג קיי ע"ג דנח"ז ח"ן לנו רהיר עמיה (מ) [טרת חכני נח] כן מנדר הגהיק ונקלחלכטענע נקרת חכני נור חלק חר"ח קיי רע"ג ורע"ב עכיע נמדינה טהענלך חיה העוקל ויכול נעטות נטוקים ונרמחבות המדינה כרלנו וכן אפי נמדינות קחיו כן העלה ג"כ נכונה טקוטות סם דדנרנכן עכיע כגון קיעויל לוחיע לכרע צוודחי יס נקמוך על המוקקים דנענין קיר

ל ומהרי שזכינו נקדר כל טעיות טל העקילין ונחשון החלשותים עד חחרון החחרונים נל"ה נח פ"ח גס טעיות המחמירין דקיל טכל טהייה רחז ק"ז וחיח ונחלפס ח"ז ריה חמי עמיה חעפיי טחין קיר נוקעין בו וחלו סם (מ) [רעניס] כיכ הנ"י נקור חר"ח קיי עמיה נטיעותו ענדל חזכיר דנבריו נח"י זה (מב) [רענין] כיכ חפיע נשנו נה' ענה פיד חיה (ג) [רעניס] כיכ חפיע סם גס נשנו ועיין טרו"ן קיי עמיה קיק וי דלח טקיקל ל"י כן נטיעות הרעניח כי מלינו לו גס להיעך עייס (ד) [הרצ העגיד] כיכ סם חפיע טחין לוח רעז נגמו וחינו עיקר ועיין טרו"ן חיל טגס זה לא טקיקל ל"י כי גס להיעז עלינו גס להיעך (ד) [ויכעיל] כיכ חריעניח נעיררעיון ניק עיל עזאוקיער רוב הגחונים וטכן נרלחן הדנדים (ותפרים נייח הניל כחז טלעעייב עמנע סם טלח נדמה לו טיעס רטיי זיל נגמרי *ולעכ"ד ליע נחז) (ו) [רעניס] כיכ הגהה עורד נעמ"כ נעיק דענה נעשו (והשענה נרודה נעיוור חלכה כחז סם עכיה נהגיה חיה הגנה חקר נעיק דענה ועיקר ולי- נהגיה) חמנע נקרת ניה חפרים קיי כ"ו ר"ס וחמנע נעזחייח כחז טחין לרקדק כלום ענדרי

תולדות מצוה ל'ב שלא לעשות מלאכה בשבת אב למ' המוציא מרשות לרשות שמואל קמ"ו

על דברי הנומניד סתם בכל הראשונים העומדים
בכיתה זאת ולא נאלץ סתם נזכר בדבריהם שיהי'
בוקעין בכל יום ורק סתמו מלויין הם סתים
רצוה (ועיין בספרם חזני נזר החרח חיל קיי
רע"ג הציח נסם הגאון מקוטנא דקיל גיב דלא
נעיין רק סתיה זכרה לקיר נרמוז הציח חזל
לא סתיה בוקעין זה חזל הגאון החזני נזר
חולק עליו פס והוכיח נכונה לחייה דנעיין
בוקעין דווקא) הנה כבר הרגיש פס הוא עלונו
סכן נראה להדיא מרסיי ז"ל פירושן כי וכן

נלמתי ממש לקון זה גם בשלטי גבורים נמי
דקנה דנעיין סתמו בוקעין זו בכל יום ומה
סהציח פס המענה נדורה נסם הרישניאל סלא
פירק סתם רסיי ז"ל כפטישו חנה כבר דמה
גם זה הציח אמרים פס נדים ומה סהארך
נדברי רסיי עייס סהארך נזכר דדברי רסיי
ז"ל חיל להוליאן משפטן ועיב פטישו כעשמונו
דנעיין סתמו קיר בוקעין בכל יום דלחיה חלל
נלמד סכל אענסיך ימים נדים יעלו אעזרים
לקיר גיב קיי חייב כל הדרכים המסוקרים סיעברו
נחם ניל חס נלרף ניל סחולכין נחם נעסק
זמן נב חין מקסר לחס חס כל חר דונוי דדגלי
נדנר חלל העיקר כניל דלסיתת רסיי ז"ל
והעומדים נסיעתו נעיין דווקא קיר בוקעין
בכל יום וגם נעיין דווקא עזרים נדגל לא
נערכות ומגלות דדונוי דדגלי נדנר נעיין
וכיב נפרים אהרסים חיל קיי קקינ עייס ועינ
הדנר פשוט סכל עעזרים עכיס קיר (אפי'
נלידוף נקים וקסלים) נין יסרלחיס ונין עכרים
הין רחיר וכיב נספר ענחם פמים נהגאון כ'
נחיר חרין ז"ל נחויח קיי נעיה נסם אהמיר
סיח דומי סנה

הגיע חלו עייס המעם. (ז) רצינו חלעזר] כן
הניח הגהה מרדכי נפיי י"ח דומי' אנה ספונה
חרוכה סחמוס אנה חלעזר (וכנה נחכוין הנ"י
נפיי נעיה סנחה גם הגהה מרדכי נין אהמירין)
ועיין נפרים ניה אפרים פס נדיה ואמנס מה
דקקט נפטיעות וכר כהנ דוקחנר סתיה חריל
מלונדריס דקיל להדיא דלא נעיין קיר (ח) רצינו
חלעזר נעייין] כיב הציח אפרים פס נדיה
גנה מרכתי נסם החכס סעלס וכר נעיה יעקנ

מהארחדק וכיב המענה נדורה נציחור הנכה
פס נפיי נעיה נסכ חריל נעייין חמוכס הציח
אפרים פס נדיה חמוכס מה דקקט נפטיעות
כהנ סחין נעזריא נעייין סום רחיי סתיה נעזמירין
עייס. (ט) [העזירין] כיב המענה נדורה פס
נציחור חלכה נסם הנחירי פיו. י. [רין] כיב
הרין נר"פ נמה חמה הציחו הנ"י והקוין פס
נפיי נעיה (יא) [רצינים] הציחו המרין סם י"ב
[מהרסייל] הציחוח המרין והעזירין פס ("חלל א"ע
מויטס חמגיל נפיי חורד קיי ז' נסם רש"ל
נציחורי קע"ג כי פס נעשנע סהמחרסייל קיל
גיב סחין לנו נחה ריה נעיה) (יג) [מעשה נעיין]
כיב המרין והעזירין פס נעמו נפיי ל"ב (יד)
[אגריא] כיב המענה נדורה פס נציחור חלכה
נפס גאון יעקנ סכיב נסם ההגריא (טו) [חיי
חום] כן נראה נדנריו נ"י סנה כלל ורע סייג
נכוסה יוחר לדעה הנחמירין עייס ט"ז [נית
נחיר] כן העמיק נעמו נעקנה נדורה פס נציחור
חלכה נכוסה גיב יוחר להחמירין (יז) [מעכנומ
יעקנ] כיב המענה נדורה נעמו נפיי סקיר
נציחור חלכה פס נדיה ואחרי סעקנה לה וכר
(יח) [הגאון הגדול מקוטנא נעל יסופות מלכו]
כיב נפרים חזני נזר חרחה חיל קיי רע"ג
נפס הגאון חיל חלל סהולק עליו כניל
נפיעות הנחירין חות קיי.

י עכיס היולא לנו עכין סהמירין ריל המקילין
דקיל דנעיין דווקא קיר רצוה בוקעין פס כפלי
כפלים על הנחמירין ואיב נודחיי חין לפקפק
כלל על סקומכין על הנחמירין ורק נעני סנחמיר
עינ ומוסס להנחמירין נודחיי קדום יחמר לו
וכנר כהנמי סהמחנר נקט נדעה חיל דנעיין
דווקא סתמו קיי רצוה בוקעין זו בכל יום דווקא
הגם סהמענה נדורה פקפק גם נזה וכנה פס

נעיל עמורם יולא ודברי הריבא שהביא בהגהת
ויימוני דקיל דבעינן סיד לאונס אזי הפסתי גיב
בהגהתי ולא מלאתי זה בטס ריבא וגם נחמו
הסודא עלמה של הריבא חפסתי גיב לעיל ולא
מלאתי זה וגם מה שהביא עם על סס הריבא
מהגיא פי' אין לדין גיב לא מלאתי וליע. (י)
[קמרא] [לארין סיה] (ויא) [קמרא] (ויב) [קמרא]
המרווחת] (ויג) [רוקח] (יד) [ראיש] כל אלו
הביא הריבא נקי' שמה וסמיו עם סיק ר' (טו)
[קור] בן קתם עם הסוד שלי מולק (טז)
[ריביו נרוך] כיכ הגהת ויימוני בטמו זה שנה

סיק אוח ח' וחות י' (יז) [ריביו סמחה] כיכ
הביא חסרים עם בסוף דיה ואחשבה לעמסם
ולא ידעתי על איזה רבינו סמחה נהכוין כי
לעיל מזה לא הביא קייטא רבינו סמחה זיל
כלל ומונה שהביאו הסופ' יקנים בטבת דף י"ט
עיל בטס רבינו סמחה לא נוכח מידי לעבד
כי הוא ויירי עם צירי' לא בטבת ועיני נראה
קלת מהסופ' עם כי גם רבינו סמחה הי' נחזיר
באמת גם בטבת אלא שפעם קהי' צירי' הי'
וליע. (יח) [ראשית]. הוא רבינו אבי הצורין כיכ
בהגהת מרדכי למקבת טבת צפיי' צדיה פנים
קלמו בני צטבר וכו' והיא צקוף המרדכי עייס.
(יט) [מחרים מרוטנבורג] כיכ בהגהת ויימוני
בטס מחרים צדי' צירובין פי' אוח ר' וצפיה אוח
ר' עם עמורם בדברי מהרים שהעתיק דהלוי
בסיד וכיכ המרדכי בטמו צעירובין פי' הדרי. (כ)
[ריביו ילחן איז רישין] הוצא בהגהת מרדכי
עם טבת פביא [באלאנע הערק הענווין לדף י"ט]
ובתלמי הגבורים סיק דעירובין ובהגיא צעירובין
דף כיכ (כא) [מרדכי] בטבת פי' כל כחני הביאו
סמיו סיי' שמה סיק ר' וכיכ צעירובין פרק
הדר (כב) [אגודה] בטבת פי' הזורק וצעירובין
פי' כילד מעצדין ופי' בכל ועתהסין הביאו הריבא
חסרים עם צדיה ועמה נדבר וכו' (כג) [קבולי
לקח] כיכ זה' טבת צפיי' כיה קי' לי וקי' ליה
הביאו גיב צביא הביא (כד) [מחרים ריקנת]
בפסקיו קי' ליה [בייא הניל] (כה) [מהרומת]
כיכ בטמו בהגיא רי' סיק דעירובין צפיי' הי'
עייס. (כו) [הגהת אסר] מהביא בהגיא סמחה
בן בטס המרדכי והאיז ומהרומת סיי' טגס הוא
פגמו הכי' קיל [בן נראה ומהיה חסרים סמונה
גם אגיא עלמו בין המקילין] (כז) [הגהת ויימונות]
פיין לעיל קי' י"ט שהביא בן כי' בטס מהרים
עשנע דהבי' קיל [גם זה עשנע ונזית חסרים

אזל עמנה גם הגהתי בין העומדין נסיסת
רטיי זיל] (כח) [ריביו ירוחם] בנתבי ג' חלק
ר הביא הפלוגתא קתמא אכל בחלק י"ז עם
הביא קתמא דעת המקילין וכן נחמו המסכה
נלוחה צביאור הלכה עם צין המקילין. (כט)
[מחרים] בפסקים קי' כיה הביאו מהגיא צפיי'
סמיה סיק ז' וכן ענאר בהסודותיו בהרומת
הדען קי' עי' (ל) [מחרים] בהסודות הביאו
סמיו עם סיק וי. (לא) [מחרים] בטמ' כי' דין
עיל ודין עי' (לב) [ריביו אליעזר] כיכ נחמו

עם נחמו עי' בטמו (לג) [הגהת אוח] כיה
בהגהת אוח' צקוף קמרא אוח' לטמ' כיכ
דין עי'. (לד) [ליה לדרך נחמו] ד' טלל
אי' ע' עי' ופי' עיין] כיכ צדיה חסרים עם (ד"ס
ועהה נדבר) בטמו והוא האוח ר' נחמו צן
זרת תלמידו של הר"י בן הר"ש (לה) [מריא
רנחא קי' י"ט] כיכ צפיי' מחרים סיה קי'
קסי' (לו) [ריביו המהדר בעל הסמיו] כיכ מהגיא
צפיי' סמיה סיק ז' כפי' המהדר צפיי' עי' קיי'ת
ובכמה דוכס' והגם שהעולת טבת בטס כה"ג
ואחוס' טבת והאיז והביא עי' והצרכי' יוסף
כולס כטמו עם על מהגיא דעירובין המהדר
צפיי' עי' אין ראי' לאונס עיין צדיה חסרים
עם צדיה ודברי אלו חמודים וכו' שהלריק אה
הלדיק דעיקרא מהגיא וכתב שהפסקים הביא
לא כוונו יפה דעת הצ"י והביא עם רלויות
עכנע עקוונות סנראה להדיא טגס הצ"י קיל
בהמקילין ועייס צדיה אך מרדכי הצ"י עם קייס
עם גיב סמיון הדברים שהיה הצ"י טסה וחד
לדעת המקילין וסיל' דלא הוי רחיל' צלל סיד
*ועייס עי' צדיה ופי' ראי' עי' סלי' וכו'
דלפי' מה שדחה עם הר"י שהביא חסרם ר'
יעקב מהאחרדק שהבי' קיל להחמיר יעלו עיני
גם הרלויות טבת המסכה צרורה צביאור הלכה
עם כעונן ועיין בהגהת האוח רי' פלסנקל
על הר"ש צפיי' עי' על מהגיא סיק ז' עשנע
גיב דמוחה להמגיא נסיסת המהדר (לז) [ריביו
הרעיל] בן קתם הרעיל צפיי' סמיו וכיכ סמיו
צפיי' סמיה סיק ר' בצפיה הרעיל ממקום הביא
ועיין צפיי' עי' ופי' כהנ' עיין עס' ראי' כיכ כיון
טגס מיירי להחמיר לאונס הנעין בדבריו יראה
דסמיוע' דבריו הכי' נחמו סכן עיקר להלכה
*ונפרק סכן קתם הרעיל גם צפיי' סמיו [עם
אין סיי' כלל עעמו של הצ"י [בן רי'] (לח)
[מחרים] כיכ הביא חסרים עם צקוף דיה ועמה

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

126 - 1 עמוד

עדות הגאון
ר' יוסף דוד
מאסקאוויץ
אדמו"ר משאץ זצ"ל

אודות דעתו של כ"ק
אדמו"ר מסאטמאר
זצ"ל

נדפס בירחון המאור
תשרי תשט"ו

מאמרו של הגר"ד מוסקוביץ שליט"א, ב"המאור"
(תשרי תשס"ו)

תיקון עירובין במנהטן ג. י.

הרב יוסף דוד מוסקוביץ

בהרב ר"י האדמו"ר משא"ץ, ניו יורק

מצוה לחזר אחר ע"ה כג"מ עירובין ס"ב הג"מ לס"א
מכ"ע, טושי"ע או"ח סי' שס"ו וש"כ.

יסוד היחוד... ת"ע אשר עליו נתיי.

אחר כל חלכ שעברתי עיר מנכסן לארכה ולרחב מצות
ומחן חכתי חת בקונטרס ת"ע בקיבור גדול לפי
שדבר דאין צו סוכה אין לריך מישך ומשמש, ושלמחי אותו
לאחז מכרזים והלדוקים שליטי"א.

האדמו"ר מבאטמאר קרס אחי תיכף לכובלו. ומקודם
נודע לי שהוא נוסב לשיעור רבנים המחנגדים

לח"ע בשביל ג' דברים אלו, "מדוע לא עירבו בירושלים, ואין

כאן צ"ד קצוב, ומחלוקת הפוסקים. וכששאל אחי האדמו"ר

כ"ל מ"מ לא עירבו בירושלים? אמרתי, יודע אני מאין מלא

השאלה הזאת אשר בחירושים מבחוס"ע צעבור השו"ר,

ובהתפ"ש צעבור הלדוקים שלא ביחו, לא ישרו בעיניהם,

וכך אמרתי: "רבי, ואם ישאלו דורות הבאים מ"מ לא עירבו

במנכסן והוא רביי מבי"ת וכו' באפשרות להגיל רבנות

מישראל מח"ש בלונס וברלון, וישנו ויאמרו, בירושלים

הלדוקים לא ביחו ובמנכסן רבנים המחנגדים מכ"ע,

וכוונת בעיניו. ועל מה ששאלני דאין צ"ד קצוב, עניתי, מדוע

אובלין בשר ויש השם דנבילה ועריפה, ואמר לי תירון שאין

מגלין וכו' ואמרתי שיכ"י נמלאים בכל דור בע"צ יראי ה'

בהלטרף גם רבנים יראי ה' וישצו טלם אגודה אחת והוא

הוא כצ"ד קצוב ועוד שאלתי: הוכן בעירובין דכל עיירות

אירופה אשר לדאבון נפשנו מרבו ואין צב איש, ואם לא נחזק

כאן במלח ומנכבים שחמו צבם לנתינו במס"י אז מעט

מעט חלילה ישחכחו מן כלב. ואם כ"ק הוא כמחנגד לח"ע

אז יאמר לי ואחזור צי כי חת ה' אני ירא לרבות ת"ח ולדוקי

כדור, ואני חת נפשי כללתי שפ"י מעשה בחי לח ואלן

מרגע לנפשי? וענה אחי בשחוק קל על פיו: "אנינו

מתערב בזה". וברכני.

הערת המערכת: מחבר מאמרנו הרב ר"ד מוסקוביץ, נלר

נגזע היחס הרם וכו' רב מפורסם באירופה ובחור

חודה ל"י על הללחו והכרת עוצה לאחצ"י כאן, לקח המשרה

הקדושה על שכמו לחקן כאן תיקון גדול לשמירת שבת, כיונו

ח"ע במנכסן והוא עומד להוליה צב גם חיבור גדול

והרבנים שליטי"א מחנקשים לעמוד לימינו בכל אפשרותם

וגם לשלוח לו חת בערוחיהם בענין ח"ע והוא ידפיסם צפפרו

כ"ל על שמם. ואין מן העורך לעורר על השיבות התקבולת

וביחוד על הספר הזה המשמש נחילות רבה לתיקון החיים

כדחיים. כתבתו: הרב ר' מוסקוביץ, 143 רודני סט. צרוקלין

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

125 - 6 עמודים

תשובה מהרה"ג ר' יצחק
הלוי מנדל שליט"א דומ"ץ
בקרית יואל מאנרואו,

אודות סילוף דעת
כ"ק אדמו"ר
מסאטמאר זצ"ל
בענין תיקון
עירובין באמריקא

מכתב מהרב הגאון
מוה"ר ר' יצחק הלוי מאנדל
שלוטי"א
מו"ץ במאנדאו

בעמודים "חקר הלכה" על יו"ד ושו"ת

בענין סילוף

דעת רבינו זי"ע

בענין תיקון עירובין באמריקא

ערש"ק פרשת צו תש"ס

למע"כ תלמידיי החשובים והמופלגים שיחיו החונים
בשכונת בארא פארק יצ"ו

שלי' לכם ולכל הגלויים אליכם, יתברכו בשובע שמחות
ורבת הצלחות.

על דבר שאלתכם במה שפידסמו לאחרונה במכתבי
עתים בשם מרן רבינו הקדוש רשכבה"ג בעל דברי יואל וצוק"ל
שהוא הי' מתנגד לעשיית העידוב בברוקלין.

(א) הנה איחרתי קצת מפני שרציתי להתחקות אחר מקור
מחצב הדברים, היות זה אומר בכה וזה אומר בכה, ואחר בירור
כל הדברים הנאמרים והגכתבים בזה, ולאחר חקירות ודרישות
לעמוד על שורש הדברים, ראיתי שיש כאן סילוף גדול מאוד
במה שמשתמשים בשמו של מרן רבינו הגדול וצוק"ל נגד
העידוב בשכונת בארא פארק, על כן ראיתי מן הנכון להבהיר
הדברים והשומע ישמע וקושטא קאי.

(ב) דהנה אמת נכון הדבר לפי עוחת הדברים הנאמרים
בשמו אשר ראויים לסמוך עליהם יוצא, שלא רצה ליתן הסכמתו
(לא לו ששאלו ממנו ליתן הסכמתו) לעשות עידוב על כל
מאנהעמין או כל ברוקלין. ומאידך ידוע גם, שדעתו לא הי' נוחה
לעשות עידוב על איזה רחובות בלבד (ולא לכל השכונה), זולת
לצורך גדול, כגון יו"ט סוכות שחל בשבת. וכן מסר לי ג"כ איש

מהימן מהמקורבים של מרן ז"ל שלא הי' דעתו נוחה לעשות עירוב על איזה רחובות בלכר כג"ל. אבל גם ע"ד העירוב במאנהעמפין וברוקלין (גם לפי דבריהם של הני שראויים לסמוך עליהם) לא ביקש מהם או משום אדם לפרסם בשמו שהוא מכת האוסרין, וכפי עדות הגה"צ הרי"ד מאסקאוויטש משאין זצ"ל, שפירסם ברכים עוד בשנת תשמ"ז בחיי מרן ז"ל שאמר לו מרן ז"ל שאינו מעכב עליו רק שהוא אינו מתערב בענין זה - וכבר ידוע דרכו בקודש, שלא רצה ליתן הסכמתו לכמה דברים שביקשו ממנו הסכמה, מפני שלא רצה שיהי' אחריות הדבר עליו, אבל מ"מ גם לא עיכב ולא התנגד להדבר וכן לא רצה ליתן הסכמתו לשום ספר חדש כידוע, והוא ג"כ מפני טעם זה, אבל מ"מ לא התנגד להדפסתו.

ג) ויותר מזה מבואר בתשו' דב"י יו"ד סימן ק"ה אות א' דסיירי שם לגבי ענין חמוד הגונע לאיסור א"א (להתיר א"א ע"י עדות ערכאות שכזמנינו - אשר לפי דעתו אין זה מספיק להתיר איסור א"א), דכתב שם דע"כ מעולם לא רצה להודקק להתיר א"א ע"י עדות ערכאות, אלא שאם כתבו לרבנים אחרים והתירו, לא הייתי מתערב בדבר ולא אמרתי לא איסור ולא היתר עכ"ל עיי"ש.

ד) ובפרט מה שרצו להוסיף עוד נופך על שמו של מרן ז"ל ולחלול בו בוקי סרוקי שדעתו הי' לאסור לעשות עירוב כתיקונו, מפני שיש לחשוש על מכשולות, או בכשרות העירוב או מפני פריצות וכדו', הנה הדבר מבואר מפורש להיפך בתשו'

דברי יואל למרן ז"ל בכמה מקומות - עיי' תשו' דב"י או"ח סימן יו"ד אות י"א שכתב לענין שער באשה, דכזמנינו מחמת גודל הפריצות והרהורי עבירה הי' מהראוי לגזור לאסור בכרכה וכד"ת משום שער באשה אף נגד הבתולות שדרכם להיות מגולה, אך ודאי שאין לנו לגזור גזירות מרעתינו מה שלא אמרו חז"ל, עכ"ל"ק. ועיי"ע בתשו' דב"י יו"ד סי' מ"ד שכתב ח"ל תמידני שחשד אותי שח"ו אני נחר גזירות, ומי אנכי לגזור גזירות בישראל, עכ"ל"ק.

ה) ועיי' ג"כ תשו' דב"י יו"ד סימן ע"ו או"ח שהביא נמי משמיה דהריב"ש ז"ל סימן קכ"ה שכ' הריב"ש ז"ל על מילתא שהי' מסתבר לגזור עליו ח"ל, שאין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו חכמים ואפי' כשאין בני תורה וכו' עיי"ש. ועיי' עוד מש"כ מרן ז"ל בתשו' דב"י או"ח סימן מ"ז בנידון גזירת פתיחת התניות בשב"ק אשר לפי הנראה הוא ענין חמוד מאוד כגזירת שמד, וע"כ לפי דעת השואל הי' בכלל יהרג ואל יעבור. אבל מרן ז"ל כיון דלא הי' ברירא ליה שהנידון רמיא לגמרי לנידון גזירת שמד, על כן לא רצה לא לאסור ולא להתיר, והביא דברי חז"ל שכתב קמ"ה ע"ב דאמרי' שם אמור לחכמה אחותי את, אם ברור לך כאחותך שהיא אסורה אמור, ואם לאו אל תאמר עיי"ש.

ו) וראוי להביא כאן עוד מש"כ מרן ז"ל בתשו' דב"י יו"ד סימן מ"ט בענין אם נכון לפרסם אזהרה (על דבר שיש בו חששות) היכא שאין בידינו לחקן - חז"ל"ק, דאודבה מהדפסת מכתבים מרובים יש לחוש עוד לקלקול ח"ו עיי"ש. וה"נ כג"ד אין

לך מכשול גדול מזה שמפרסים לפני ההמון שאינם יודעים להבחין שדעת מרן ז"ל לגזור ולאסור גם המותר רק מטעם חששות וכדו' ויכואו אח"כ כל המון העם (אשר נוחים להם בהעידוב ואינם רוצים לקבל על עצמם גזירות חדשות) לדון מזה ולומר גם על שאר דברים שדעת מרן ז"ל הי' באמת לאסרם באיסור חמור מדין התורה, שג"כ אלו אינם רק גזירות חדשות משום חששות וכדו'. וכן שמעתי מהרבה בני תורה מתלמידי רבינו זצוק"ל שדעתם ג"כ כנ"ל.

ז) והנה הך מילתא הנ"ל, שכ' מרן ז"ל בשם הריב"ש ז"ל סימן קכ"ה שאין לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו חכמים כנ"ל. באמת כללל פסיקא הוא בדברי הפוסקים בכמה מקומות, דאין לגזור גזירות מדעתינו, וכמו"כ כתב הריב"ש ז"ל גם בסימן רע"א עיי"ש. וכ"כ הה"ט בפ"ה מהל' חמץ ומצה ה"ז, והרב"י והר"מ אור"ח סימן תס"ב, והפר"ח אור"ח סימן תס"א (ר"ה עוד כתב) ובסימן תרנ"א, ובפר"ח יו"ד סימן פ"ד ס"ק י"ז עיי"ש. ועיין ג"כ בדברי הרא"ש ז"ל שבת שכ' וז"ל תמהני האידך יוכלו הנאונים לחדש גזירות עיי"ש. וכעיי"ז כתב הרא"ש ז"ל גדה פ"י סימן ג' דאין לנו לגזור גזירות מדעתינו מה שלא נמצא בהש"ס, ואם אדם חשוב מרוב ענוותנותו ופרישתו אינו רוצה לסמוך על עצמו לעשות מעשה, ינהג מדת פרישתו לעצמו, אבל לא ניתן ליכתב בספר להורות כו' לדורות הבאין וכו' עיי"ש. ועיין ג"כ שד"ח מערכת גימ"ל אות י"א ובפאה"ש שם סימן ד' מש"כ להעיר על דברי תשו' ב"ש עיי"ש.

ח) ואע"פ שאלו המערערים נראה רכונתם לשמים, ודעתם לגדוד כדי שלא יפרצו בחומת השבת ובחומת הצניעות וכדו', ובודאי שכונתם טובה ורצויה מאוד. אבל אין זה רק דעת עצמם, וכל אחד רשאי לומר דעתו, אבל אין לזה ענין עם דעת מרן ז"ל, כל שלא נמצא כתוב מפורש כן, ולא אמר מרן ז"ל הדברים או המעשים הללו לשום אדם לפרסמם בשמו, וענין זה לתלות דעת עצמם על מרן ז"ל, זה גופא סילוף כמובן. וכבר ידוע מש"כ מרן ז"ל בהקדמתו לס' עה"ג ועה"ת שלא להאמין מה שאומרים בשמו בחצות וברחובות אלא למה שהוא כתב בעצמו.

ט) מה גם, שכל המעשים הנאמרים שיש לחשוש שיהיו מכשולות בהעידוב, אם לא שיהי' בעיד מי שהוא הבר-סמכות-עליונה שהבל (או עכ"פ רובם ככולם) קיבלו אותו עליהם, שייך גם בעיד אנמותערפען ועיה"ק ירושלים ובני ברק ומאנסי. וגם כל החששות שיפרצו חומת הצניעות שייך גם בסקווידא וקרית יואל ואפי"ה אין פוצה פה.

י) ובפרט דלפי דברת רבים וכן שלימים שרוצים בהעידוב כדי להציל את עצמם ממכשול של איסור התנאה (ובתוכם חולים וזקנים), ואומרים כפה מלא שלפי המצב שהי' קודם שנעשה העידוב הי' בודאי מכשולים רבים ועצומים, ועכשיו עיי' שנעשה העידוב אודו לי', א"כ מהיכי תיתי להם לאסור הדבר, משום חשש דילמא יצמחו מזה אח"כ מכשולים, הלא כלל גדול הוא דאין ספק מוציא מידי ודאי. ובפרט אם לפי הנראה לפנינו

העירוב נעשה כתיקונו בדבר המתקיים. ועכ"פ אחר העיין בכל מענותיהם של המערערים נגד העירוב, וכל מעמיהם שנתנו בזה, אין בהן כנותן טעם מספיק כלל, ובשגם שכבר נתבאר לעיל מדברי הפוסקים שאין לנו לגזור גזירות מרעתינו.

יא) ואע"פ שהצליחו בסילופם, להשיג גם איזה חתימות של רבנים גדולים וחשובים, אבל כבר העיד הנסיון בזה שכבר אירע כך בעבר כמה וכמה פעמים. ודכונא לפני כמה שנים כשנתחדש המכונה של כדיקת סת"ם כדי להציל הרבים מהמכשולות של ספרי תורה פסולים ממעיות חסרות ויתירות, ה' או ג"כ איזה מערערים ועשו שערוריה גדולה, והרעישו תבל ומלואה שראוי לגזור שאסור להשתמש עם המכונה כלל וכלל, וגם הדפיסו ופירסמו מכתבי איסור במכ"ע מידי שבע בשבוע בדיוק כמו שעושים עכשיו. וסילפו הדברים לפני איזה רבנים שיהיו עי"ז מכשולות עצומים וחששות גדולות, ותלו ג"כ בוקי סרוקי במרן רבינו הגדול ז"ל ועלתה בידם שגם איזה רבנים חשובים חתמו על האיסור שלהם. אבל רבים וכן שלמים התירו הדבר, כי אין לגזור גזירות מדעתינו מה שאין לו מקור בש"ע ובפרט במקום שיש בו להציל ממכשולות. ופוק חזו מה עלתה בסופו של דבר עם כל השערוריה שלהם של האוסרים, שהכל עלה בתוהו ובוהו וכמעט אין זכר לאיסורם ודברי תורה חיים וקיימים וכן אירע עוד כג"ל כבר כמה פעמים.

יב) ובפרט מה שהעיון לאחרונה שהדפיסו דברים שהי' נדפסים בירחון המאור בשם דעת גדול אחד, ועכשיו הוסיפו

ופירסמו שמרן ז"ל הוא בעל הדברים. הנה כל מי שבקי קצת בלישניה ובספרי מרן ז"ל יראה בעליל שאין זה מדרך לשונו של מרן ז"ל, לא לשונו בכתב ולא לשונו בע"פ ולא מדרכי הגיון שלו. והמשב"ק אשר תלי"ת עדיין חיים וקיימים עמנו לאוי"א ג"כ מעידים שדברים אלו לא יצאו לא מפיו ולא מפי כתבו. וגם לפי שיפתם אשאלה מהם מענה, ממנ"פ אם מרן ז"ל בשעתו לא רצה לפרסם הדברים בשמו ושהוא בעל הדברים (יהי' המעם מה שיהי') מהיכי תיתי להעיון לפרסם ולגלות מה שהוא רצה שלא לגלות, ונראה בעליל עד כמה גברו אצלם מדת הניצחון, והעולה על כולנה שלא חלי ולא הרגישו ודעה כתוב שם בפירוש רק, שאינו נכון לערב כל העיר וכו' וא"כ הרי מבואר דדוקא כל העיר אינו נכון לערב, אבל שכונה אחת אמנם נכון לערב, וכל זה לפי שיפתם אבל האמת היא כג"ל. ובפרט מש"כ שם חידוש להביא ראיה לדבריו מהגמ' דעירובין ממה דאמר' שם בחששא דשמא יעלה הים שרמון וכו' הנה הדברים לעצמם כמו שכאו שם אינם מכוונים כלל, וכמו שיראה המעיין הישר. ובודאי דלא יצאו ממרן ז"ל וכג"ל.

יג) ועכ"פ מה שרוצים לדמות מילתא למילתא לאמר, דכמו שלא רצה ליתן הסכמתו לעשות עירוב על כל מאנהעמין או כל ברזקלן כמו"כ אין לעשות עירוב שנעשה כתיקונו על שכונה יהודית בלבד ושעומדת בפיקוח רבנים ומבהקים שנושאים באחריותו, אין זאת אלא ענין של חילוף דברים, וכן שמעתי מכמה רבנים מובהקים (הגמנים בין תלמידיו הנאמנים

של מרן ז"ל) שיש בזה סילוף גדול, כי לא הי' או הנידון והמדובר כלל לעשות עירוב בשכונה יהודית שרובם שומרי תומ"צ.

(ד) ומה שהביאו מרב אחד שהעיד שהוא שאל הסכמת מרן ז"ל לעשות עירוב לשכונה שלו, אבל הרי תברא בצדו, שהרי מפורש בדבריו שהי' המדובר אצלו לעשות עירוב רק לאיזה רחובות בשכונתו הסמוך לביה"ח, אבל לא הי' המדובר או לערב את כל השכונה של בארא פארק בצוה"פ כתיקונו ושיהי' נעשה ע"י רבנים המפקחים הנושאים באחריות. וא"כ לא הוסיפו בזה כלום דבר ידוע דעתו של מרן ז"ל שלא הי' ניח"ל לאיזה רחובות בלבד (חוץ לצורך גדול), מחמת דיש בזה כמה מכשולים גלויים. אבל אדרבה לפי עדות כמה בנ"א, שכשנשאל בסוף ימיו בענין עשיית עירוב מהודר על כל שכונת וומב"ג, וגם הי' נעשה בחוק ובאופן של קיימא בתומי ברזל חזקים, ושתהי' נעשית תחת פיקוח וועד של רבנים שישאו באחריותו, הסכים לזה וכיך בהצלחה, וגם צוה לאחד הגבאים שיחי' שיתנו הסכום של חמש מאות דאלער. וכן לפי עדות הגאון המובהק צ"ח האדמו"ר מפאפא זצ"ל הרי הסכים מרן ז"ל לעשות עירוב לשכונת וומב"ג אם הי' הוא נושא באחריותו.

(טו) היוצא לנו מזה, דכל מה שמרעיישים המערערים קבל עולם ומלואה נגד העירוב בשכונת בארא פארק על שם מרן רבינו הגדול זצוק"ל, בהניחם זאת ליסוד מוסד בפידסומם במכתבי עתים באופן שיהי' דינו רמה כאילו זה דבר ברור ואין לפקפק בו, להוי ידוע שאחר החקירה והבירור ע"י כל מי שיש לו

עינים לראות ואין במבעו להיות נמשך אחר כל מה שמפרסמים ברעש גדול במכ"ע ובחוצות ובשווקים, יראה שהדבר נבנה על יסוד רעוע ולא יהני להמסלפים סילופיהו. וכן שמעתי עוד מכמה רבנים מובהקים בהוראה. ועל כן היטיבו אשר דיברו בזה הרבנים המובהקים עמודי ההוראה ה"ה הגאון הגדול מהר"י ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג והגאון הגדול אבד"ק אדווארי שליט"א שמסתבר שדעת מרן ז"ל להתיר לעשות העירוב, ודבריהם נכונים מאוד, וא"צ לאסהודי דידי וגם אינם צריכים חזוק, כי כן מפורש בתשו' מרן ז"ל בדב"י כג"ל שאין לגזור גזירות מדעתנו. וכל המוני אחב"י הסומכים על הרבנים הגאונים הנ"ל בכל השאלות החמודות, כש"כ וק"ו שכדאי הם לסמוך עליהם בנידון זה אפי' שלא בשעת הדחק, וכאמת א"צ לפרסם דברי הנ"ל, כי ממילא לא יועילו כלום לאלו הרבנים בהסילוף, ואילו להרכיב היודעים האמת ומבחינים בדברים ואינם נמשכים אחרי המכ"ע כסומא בארובה, הם יודעים בעצמם מה לעשות וקושטא קאי וא"צ עוד להאריך.

וה' שנותיכם יאריך והחזה"ח מאדוה"ש

מנאי הדרו"ש הק' יצחק הלוי מאנרל

דומ"ץ במאנראו נ.י. בעמח"ס "חקר הלכה" על יו"ד

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

124 - 1 עמוד

הסכמת כ"ק אדמו"ר

מסאטמאר

שליט"א

להעירוב, וטעם למה

לא תיקון כ"ק

אדמו"ר מסאטמאר

זצ"ל עירוב

מכתב גלוי

בעזרה שיהיה

לשאלת רבים על אמותות הברים,
הנני להודיע שתייתי ביום ד' פ' חיי העל"מ
אצל כ"ק מרן ארמו"ר מסאממאר שלי"מ א במעמד רבנים וחשובים,
ונשאו ונתנו בענין העידוב

ושאלתי, היות שיש כאן בבארא פארק מבשולות בעירובין קטנים
שעו"י"ן כנ"א בעצמם, ואנו עשינו עירוב בראוי וכנכון בצירוף
רבנים חשובים ומשגיח תמיד, אי יש לו איזה התנגדות לזה. וגם
דממו בשם כ"ק רבינו הגה"ק מסאממאר זי"ע שלא החזיק מעידוב.

וענה לנו בפה מלא ובמאור פנים, בודאי אין לי התנגדות כלל, וראוי
לעשות עידוב בכל עיר, כמו שנהגו בכל הדורות עד כעת, וכן בסוגי
שהי' עיר גדולה עשה זקינו ז"ל עידוב, והגם שכמה פעמים נפסק
הצורת הפתח באמצע השבת ובפרט לאחרונה ע"י האנטסעמיטן, עכ"ז
הדרו לעשותו, וכן ראוי לעשות.

ושאלו, הלא יודו מרן הגה"ק ז"ל לא הסכים וכו', וכן הרבי בעצמו
חתם לאיסור כמה פעמים.

והשיב, אני לא שמעתי מדודי שאסור. אלא שבעיר גדולה קשה מאד
לעשותו כהוגן ולא ידע אך תהי' השגחתו. אבל כשעושי'ן כהוגן
בהשגחת רבנים, איני יודע למה לא יעשו, ומצוה רבה לזכות את
בני ציבור גדול כזה בעידוב כשר ומחודד, וסיים בברכה.

[מהג"ל ברור שחתומה כ"ק ארמו"ר שלי"מ איזה פעמים שלא לעשות
עידוב, זה רק בשביל שלא הי' רעה קדשו נזחה מאוסן עשיית העידוב ההוא,
או אופן השגחתו, וזה משום].

בעה ח יום ה' פ' חיי כ"ה מרחשון שנת תש"ס לפ"ק

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד ור"מ דק"ק עדה סערדאהעלי

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

100* - 24 עמודים

קונטרס

דעת תורה

גדולי הרבנים

שליט"א

על מצוות עירוב

בשכונתנו

בארא פארק יצ"ו

*** ממספר 101 עד מספר**

911 נכלל בקונטרס הנ"ל

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

106* - 1 עמוד

מכתב כ"ק אדמו"ר
מערלוי שליט"א ... הגה"צ
אב"ד האליין ... והגה"צ
אב"ד סערדאהעלי שהם
גדולי תורה מפורסמים
ומורי הוראה מובהקים
עומדים על משמרת
עומדים על משמרת
הקודש בתיקון העירוב על
צד היותר טוב ... בוודאי
יש לסמוך עליהם בלי שום
פקפוק..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

108* - 1 עמוד

מכתב כ"ק אדמו"ר ממוזאי
שליט"א" ... נתברר בראיות
מיוסדים שאין לברוקלין רק
דין כרמלית ... וכן פסק דודי
הגה"ק מסאטמאר זצללה"ה,
והסכים לזה באחרונה הגאון
רמ"פ בעל אגרות משה זצ"ל
... על ידי העירוב מצילין
בשבת קודש רבבות
ממכשולים ותקלות... גמ"ח
רב הערך עבור חולאים ר"ל
טפליא ונשיא"

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

108* - 1 עמוד

מכתב הגאב"ד דק"ק
קארלסבורג הרב ר'
יחזקאל ראטה שליט"א
... וכפי הבנתי בכגון
דא אין זה מנוגד כלל
נגד דעת קדשו של מרן
רבינו [מסאטמאר]
זצוק"ל ... ובכן יכולים
הכל לסמוך על היתר
טלטולו"

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

105* - 2 עמודים

מכתב הגאב"ד דק"ק
סערדאהעלי הרב ר' חיים
יהודה כ"ץ אודות הפיקוח על
העירוב" ... כי הוא מצוה
מדברי סופרים וגדר וסייג
ושמירה שלא להכשל בחילול
שבת קודש ביודעין ובלא
יודעים אלפי פעמים בשנה ...
ומבואר בספרים הקדושים
גודל כח השפעת מצוה זו
לקדש המקום שבו נעשה ...
יכול כל נפש היפה לסמוך
עלה"

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

104* - 2 עמודים

מכתב הגאב"ד דק"ק
אודווארי הרב ר' שלום קרויס
שליט"א ... עיקר טענת
האוסרים כי על ידי עשיית
העירוב... יצמח פריצת
ותערובת ... מאין לקחו העזה
מורי הוראה חדשים אברכים
בסברותם החדשות לבוא
לחלוק על כל הגדולים
הקודמים ... בלי ראייה כלל ...
משום גזירות חדשות שבדו
מלבם בסברות כרסיות..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

107* - 1 עמוד

מכתב הגאב"ד דחסידי
בעלזא וק"ק מחזיקי הדת
מונטריאל הרב ר' יעקב
יצחק ניימאן שליט"א...
"...מתשובותיו של כ"ק
מורי בעל ויען יוסף זצ"ל
רואים שהלך בשיטת מרן
החת"ס ועודד את הפונים
אליו בעשיית תיקון
עירובין גם במדינתו..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

109* - 1 עמוד

מכתב הגאב"ד
דק"ק יאקע הרב ר'
חיים ישעיה קעניג
שליט"א

...נשתנה המצב על
ידי המנגדים עצמן,
שהתחילו

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

110* - 1 עמוד

מכתב הגאב"ד דק"ק קהלת
יוסף ב"פ הרב ר' ישראל מנחם
גרינוואלד שליט"א...מה לי
לכתוב בדבר שכ"ק אבא מארי
מאריך בתשובה...ומה שכתב
שם שדבריו להלכה ולא
למעשה הדבר פשוט שכתב כן
מרוב ענותנותו... אבל מעולם
לא זז מלחזק ולעודד את
הפונים אליו בענין עשיית
ותיקון עירובין גם כן
במדנתינו... ובסוף ימיו
השתדל בעצמו בעשיית העירוב
בויליאמסבורג.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

111* - 1 עמוד

מכתב הרבנים הגאונים חברי ביד"צ דקהל מחזיקי הדת בעלזא, בארא פארק"...

כאן במדינתנו השתוקקו
מאוד הרבה רבנים גאונים
וצדיקים לתקן עירובין, אלא
שהיתה התנגדות ... ולכן
הדבר פשוט שהעירוב הוא
מהודר ומובחר מאוד יותר
משאר עיירות ישראל אשר
עשו בהם עירובין בלי פוצה
פה..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

111* - 1 עמוד

מכתב דומ"ץ דקהע"י ווען בארא פארק הרה"ג ר' צבי היילפרין שליט"א

...הדבר פשוט לענ"ד שאפשר
לסמוך עליו ... לא גרע משאר
עירובין הנהוגין בישראל...
ואדרבא בכמה דברים עדיפי
מנייהו... " " ..מה שמפקפקים ...
מגאונים מדור שלפנינו לאסור ...
נראה שהם לא דנו על עירוב כזה
...לא על חתיכה זו דנו..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

113* - 1 עמוד

מכתב דומ"ץ דק"ק נייטרא בארא פארק הרה"ג ר' בן ציון שטראסער שליט"א

"...שמותר לטלטל בה וגם מצוה להיות לאחיעזר ... להרבנים החשובים העוסקים בה," ... האם יש לחוש ... פרצה בחומת הצניעות ... למה לנו להתחכם יותר מכחמי הש"ס והשו"ע ורבותינו הקדושים שהם המורים לנו ... שמצוה לעשות עירוב..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

114* - 2 עמודים

**מכתב הגאב"ד דק"ק
ומחבר ספרי "נטעי
גבריא"ל" כ"ו חלקים
הרב ר' גבריא אל צינער
שליט"א**

"...שדור צעיר לא ידעו ולא
יבינו גודל החשיבות... שראו
גדולי הדורות טובה גדולה
לכלל ישראל לזכותם בשמירת
ועונש שבת. ולא כמו שחושבים
כעת ההמון שעיקר הוא לענג
חיי גשמיות והרחבה והערמה
להיתר טלטול בשבת..."

בעזרת השם יתבך

וועד העירוב

115* - 2 עמודים

**מכתב הרה"ג ר' בן ציון
הלוי וואזנער שליט"א
רב ודומ"ץ ובית הוראה
שבט הלוי" ...**

**אאמו"ר הגאון מהר"ש הלוי
וואזנער שליט"א ... הביע
שמחתו הגדולה ... מהקמת
עירוב מוכשר ומהודר כזה
אשר מעטים כמוהו ..."
...המה ראו ברוח קדשם
שרק על ידי זה ימנע חשש
חילול שבת ולא בלתו..."**

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

116 * - 2 עמודים

מכתב הרה"ג ר' יעקב
זיידה שליט"א דומ"ץ
וראש כולל מצויינים
להוראה (וויזני"ץ)

הסומכים על ההכשרים...
שהרב סמך עצמו... או התיר
בהפסד מרובה, כל שכן וכל
שכן שיכולים לסמוך ... דבר
הנראה ונגלה לכל ... אין
לומר ... רק רב העיר ...
שהדבר מוטל על כל אחד ...
דהא ההלכה נאמרה באו"ח
ולא ביו"ד..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

117* - 1 עמוד

מכתב הרה"ג ר' יעקב קאפיל שווארץ שליט"א ראש ישיבה וכולל אהלי יעקב ב"פ

...וודאי שהוא נתקן בתכלית
הדקדוק ... וגודל כוחם של
הרבנים שליט"א ... לסמוך
עליהם באמונה כמו שאנו
סומכים עליהם בכל דבר
הקשה... ומה שבאים לערער
... מחכמי הדור שאמרו שלא
לעשות ... אדעתא דהכי לא
מנעו כלל וכלל..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

118* - 1 עמוד

מכתב הרה"ג ר'
יחיאל יעקב מיללער
שליט"א ראש הכוללים
נועם אלימלך וכולל אהלי
יעקב ב"פ.

...תועלת רבה לתושבי
שכונתינו להצילם מהרבה
מכשולות בחילול שבת
קודש "אשר ממש אי
אפשר להיזהר ממנו"
...עדיין יש מקום לבעל נפש
המחמיר בד' חלקי שו"ע לצאת כל
שיטות המחמירים..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

119* - 2 עמודים

מכתב

להשלמת העירוב

מהגאב"ד דק"ק

סערדאהעלי

הרב חיים יהודה

כ"ץ שליט"א

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

260 - 10 עמודים

ד' תשובות הגאון מהר"ם ביק זצ"ל

בענין תיקון עירובין
בניו יארק (נגד)
(מקובץ כרס ביבנה)
עם הערות מרב
אחד בסוף
התשובות

סימן כ"ד

הרב הגאון מוהר"ר משה צבי אריה ביק וצ"ל

אבד"ק מעזבזש

ד' תשובות בענין תיקון עירובין בנוא יארק

[הא' והב' הם בנוגע לתיקון העירוב בעיר מאנהעמן, והג' והד' הם בנוגע לתיקון העירוב בעיר ברוקלין (פלעטבוש)].

א

כתב הרשב"א בספר עבודת הקדש שער השלישי סעיף אי בזה"ל "איזו הוא רה"ר כל מקום שרחב י"ו אמה על י"ו אמה ומתקבצין שם בני"א לסחורה ולעשות שם צרכיהם כשוקים שבמדינות ואע"פ שדלתות המדינה ננעלות בלילה וזו הוא פלטיא שאמר וכן המבואות המפולשין ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה ורחבין י"ו אמה והעם עוברין ביניהן כדגלי המדבר והעגלות, בדי"א בשאין דלתותיהן נעולות בלילה היו דלתותיהן ננעלות בלילה אין זה רה"ר שאין רה"ר אלא הנמסר לרבים בכל שעה עכ"ל הרשב"א ז"ל, ובשו"ת חכם צבי בשו"ת סימן ל"ז מביא את הרשב"א הנ"ל וכתב עליו דאם כי נכונים דבריו אבל יחיד הוא בזה וגם הב"י לא הביאו אם כי חכימים עליו דברי הרשב"א עד לאחת עכ"ל החכ"צ, ונראה דהרשב"א יחיד הוא רק כמה שכתב שפלטיא צריכה דלתות מיוחדות ואינה ניתרת בדלתות העיר וזהו רק בעיר שיש לה דלתות אבל אם העיר עצמה ניתרת בצורת הפתח דהיינו כשיש בסוף העיר כרמלית שאז ניתרת בצוה"פ וא"כ אם יש בתוך העיר פלטיא כל הפוסקים יודו להרשב"א דאין הפלטיא ניתרת בצוה"פ שבסוף העיר דבמה תגרע פלטיא זו שבתוך העיר מרה"ר אחר שצריך דוקא דלתות להתירה ולכן בעיר שיש בה סי' ריבוא ויש בה פלמיות שבוקעין בה ס"ר צריכה דוקא דלתות לכל הפוסקים ואפילו אם יש רק ספק שבוקעין בה ס"ר נראה שצריכה דלתות ובפרט שיש בזה ספק ספיקא לחומרא ספק שמא יש בה ס"ר ואפילו אין בה ס"ר שמא הלכתא כהפוסקים שא"צ סי' ריבוא.

מה שכתב כת"ר שברוקלין מוקפת במחיצה גמורה "אינו כן" ישנם מאות ומאות פרצות גדולות, ומלבד זה ישנם כמה וכמה שכונות שאין שם מחיצות כלל, ואין המציאות כמו שכתב כ"ת.

מה שכתב מדברי הר"ן שבת ריש פרק במה אשה [דף כ"ו ע"א מדפי הרי"ף בר"ה אבל וכו' שהקשה על מה סמכו הנשים בדורות הללו לצאת לרה"ר בטבעת שאין עליי חותם וכתב שם כזה"ל הרב בעל התרומה ז"ל מלמד זכות עליהן לפי שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה משום דבעינן שיהו המבואות מפולשין ורחבים שש עשרה אמה ושיהו ששים רבוא עוברים שם בכל יום וכו' והך סברא לא מחוורא שלא מצינו שהזכירו חכמים ברשות הרבים דבעינן שיהיו עוברים שם ששים רבוא בכל יום ואע"פ שרש"י ז"ל מפרש כן בהרבה מקומות עכ"ל] ומבואר שפירש דברי רש"י שצריך סי' רבוא בכל רחוב דוקא, "אינו כן" שהר"ן לא פירש כלום בדברי רש"י, הוא מביא שם דעת רש"י שצריך סי' רבוא וחולק עליה, ומה שכתב הר"ן ושיהו ששים רבוא עוברים "שם" וכו' כונתו על "המבואות" שהזכיר בתחלה דהיינו שבכל המבואות ביהר יש שם סי' רבוא כבר הוי רה"ר וכן בשו"ע ולבוש אין שם שום גילוי דעת מזה, ומה שמוזכר באיזה מקומות בפוסקים "רחוב" היינו היכא שאין שם רק רחוב אחד שהרבים בוקעין בו כמו שביל ההולכת מעיר לעיר שהזכירו הפוסקים דהוי רה"ר, שם בודאי צריך סי' רבוא באותו הרחוב כיון שאין שם רחוב אחר אבל בעיר שיש בה רחובות הרבה כולם מצטרפות לסי' רבוא וכמו שהבאתי לעיל מתשובות הגאון מהורח"ע זצ"ל.

במכתבו השני האריך כ"ת בוכחים ופלפולים בדברי האחרונים, ולדידי אין בזה שום תועלת כי מפלפולים וסברות אין להתיר איסור דאורייתא וכבר אמר ר' יוחנן במסי גימין דף י"ט ע"א "וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ופירש"י להקל", והלא חילול שבת הוא מן החמורה שבחמורות והוא איסור מקילה והוא מהררים התלווי בשערה, הוצאה מרשות לרשות מל"ט אבות מלאכות שחייבין עליהן מקילה, הירא את דבר ה' ושומר שבת כהלכתו בודאי לא יסמך על סברות והיתרים בדויים להתיר הוצאה לרה"ר בפלעטבוש, ובאמת אין זו דעתי לבד אלא כן הוא דעת גדולי התורה שבזמננו כמו הגאון מהר"ם פיינשטיין (שלימ"א) [ז"ל] והגאון מהר"ם סאוויצקי (שלימ"א) [ז"ל] מבאסטאן ועוד גדולי תורה ורבנים בעלי הוראה שדעתם שברוקלין היא רה"ר גמורה, וכן הגאונים

מדור הקודם כמו הגאון מהר"א קמלר זצ"ל והגאון מהר"א הענקין זצ"ל ועוד ועוד גאונים וגדולים שאסרו ההוצאה אפילו במאנהעמן, ומי ירהיב בנפשו עוז לחלוק על הגדולים ולהתיר ההוצאה בעיר שיש בה סי' רבוא, ולכן אפ"י אלה המפקפקין אם הוא אסור מן התורה עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וספק דאורייתא לחומרא.

השי"ת יתן בלב הנכשלים באיסור זה שיחזרו בהם וישמרו את השבת קדש כהלכתו בכל פרטי ודקדוקי.

כ"ת לא יכתוב לי עוד מכתבים בענין זה, ויקיים בעצמו הכתוב שמיים במכתבו לא תוסיפו הביא (א).

ממני משה צבי ארי' ב"ק

(א) הערת המערכת: עיי' בשו"ת חתם סופר ח"ח סי' ס"ה שכ' שאין דרכו להשיב יותר מפעמים, ועי' עוד בשו"ת דברי יואל סימן צ"ח (דף ש"ע) שמביאו משם דרשות חת"ס כנ"ל, וכתם עוד שם שגם שמע מגדולים אחרים שנהגו כן, שלא להשיב יותר מפעמים עי"ש.

* * *

הוי רה"ר גמורה, וגם משמע דא"צ שידורו בעיר סי רבוא רק אם נכנסין בה תמיד סי רבוא הו"א רה"ר גמורה (ב).

והנה עיר שמוקפת בנהר אי בים לכאורה לא הו"א רה"ר הים או הנהר נחשב כחומה, ועל זה הקשו התוס' במס' עירובין דף כ"ב ע"ב ד"ה דילמא וכו' דכל איי תחשב רשות היחיד ע"י סלמא דצור, ותירצו דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי ואפילו רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה עכ"ל, ולכן אמרו בגמרא דירושלים היתה רה"ר גמורה, ובשו"ת חכם צבי סימן ל"ז האריך בזה בענין מדינת ענגלאנד שמוקפת במים שכל המדינה תחשב רה"י ובא לידי מסקנא להלכה כתירוץ התוס' דמחיצה בידי שמים לא הו"א מחיצה ולהתיר רה"ר דאתו רבים ומבטלו מחיצה ועיי"ש.

והנה הגאון מוה"ר חיים עוזר זצ"ל מו"לנא נשאל מעיר פאריז שמוקפת בנהר משלש רוחות וגם חלק מרוח רביעית מוקף מהנהר והשיב עפ"י התוס' הנ"ל דנהר הוי מחיצה בידי שמים ואינה מתרת רה"ר, אך שם בפאריז מלבד הנהר היו שם מחיצות ממש העשויות בידי אדם ולכן לא נחשבת רה"ר אבל בשביל הנהר בלבד אין להתיר, ותשובתו זו מפורסם ויש ממנה כמה העתקות (וכעת נדפס בשו"ת אחיעזר חלק די סימן ה') וגם כתב שם בתשובתו שכיון שבפאריז יש סי רבוא לכן נחשבת רה"ר גמורה. **הרוצה** לעמוד בכל ההלכות ובפרטים של די רשיות של שבת ילמד בעיון היטב בש"ס ופוסקים ויתבארו לו הדברים ועיין גם תשובה ארוכה בשו"ת ריב"ש סימן ת"ה בענין רה"ר וכרמלית.

היוצא לנו מכל זה דעירות גדולות שיש בהם סי רבוא וגם הם אינם מוקפת חומה וכמו שהיא באמננו הם רה"ר גמורה ואינן ניתרות בצוה"פ אלא בדלתות דוקא ולפי זה עיר ברקלין שיש בה יותר משלשה מיליאן גברי וגם נכנסים בה בכל יום אלפים ורכבות גברי ואין לה חומה סביב כודאי היא רה"ר גמורה ואינה ניתרת בצוה"פ ולכן העירוב בפלעטבוש אינה עירוב כלל וכל המטלטל שם בהרובות פלעטבוש הרי הוא מחלל שבת מן התורה לכל הדברים.

משה צבי אר"י ביק

(ב) הערת המערכת: ע"י ריסב"א מס' עירובין דף נ"ט.

סימן כ"ז

ד

י"א מנחם אב תשי"ט

לכבוד הרה"ג מוה"ר ישע"י מוב"י דירעקטאר שליט"א

קבלתי שני המכתבים שלו.

הנה מה שכ"ת מתמוה דהלא הסכמת הפוסקים דמחיצת הים מחיצה גמורה היא, אמת הדבר אבל זהו רק בכרמלית אבל ברה"ר מחיצה בידי שמים אתו רבים ומבטלי מחיצתא, וכן כתבו התוס' להדיא במס' עירובין דף כ"ב ע"ב ד"ה דילמא ולא מצינו בראשונים מי שיאמר בהיפך מדברי התוס' הללו, וכן בגמרא עירובין דף ח' ע"א אמרו מעשה במבוי שצדו אחד כלה לים וכו' משמע שרק במבוי אמרו כן ומובא הדין בשו"ע סימן שס"ג סעיף כ"ט, ובמג"א שם סק"ל משמע ל"י שלדעת התוס' אף בכרמלית אין היב מחיצה, ועיי"ש במ"ז סק"כ שאוסר בעיר אחת שה"י הנהר מחיצה לטלטל ומשמע שהעיר ההיא לא היתה רה"ר רק כרמלית כמו כל העירות בימים ההם, עכ"פ ברה"ר דאורייתא לא מצינו מי שיתיר בו במחיצה בידי שמים, - ובשו"ת חכם צבי סימן ל"ז החזיק בדברי התוס' להלכה וכן כתב שם י"הדבר פשוט דמחיצה העשויה בידי שמים אתו רבים ומבטלי מחיצתא" עכ"ל.

וראיתי להגאון מוהר"ש"ע מו"לנא זצ"ל בתשובה שישנה תחת ידי (ונדפס בשו"ת אחיעזר חלק די סימן ח') שהביא דברי התוס' להלכה בתשובתו לעיר פאריז וכתב שם בפירושו שפאריז היא רה"ר גמורה שיש בה ששים רבוא בוקעין אע"פ שאין בה בכל רחוב סי רבוא מכ"מ מקרי רה"ר וכו' עכ"ל, ולא התיר עירובין בפאריז רק משום שיש שם מחיצות שנעשו בידי אדם ועיי"ש בתשובתו, ואף שבשו"ת דברי מלכיאל ח"ג סימן י"ד הקיל במחיצה של ים אבל כתב שם י"ש אין לנו רה"ר"י משמע דברה"ר גמורה לא ה"י מקיל נגד דברי התוס' ונגד החכ"צ.

אחרת אבל מה הפשט של שעריי מכוונין אם דוקא מקצה העיר עד קצהו או מקצה רה"ר עד קצהו זה אינו מבואר בתוסי ואין לכתה"ר שום ראי' משם לסברתו ופירושו.

מה שכתב כתה"ר כענין זה "מי יימר שהרהובות היו בנויים באופן שהעומד מרובה על הפרוץ אולי להיפך" עכ"ל גם אני אומר מי יימר שהיו בנויים כמו שכתה"ר רוצה אולי להיפך והדבר כמסק הוא עומד וא"א לבררו.

טו) בענין החששות הצדדיות שיש בתיקון עירובין במאנהעמן לא יהיו קלים בעיני כתה"ר, ורבים מגדולי הרבנים ומורי הוראה חוששים הרבה להם ואין לדונם כדברים של מה בכך ומכשולים גדולים יכולים לצאת מהם עד שיהיי הפרוץ [בדת] מרובה על העומד ואז ממילא יבטלו העירובין.

יו) מה שכתה"ר חושש לאידך גיסא לאלה העבריינים המוציאים משא ביום השבת להצילים מאיסור זה הנה לפי דעת כתה"ר שבעיר מאנהעמן אין שום רה"ר דאורייתא כלל וכל איסור הוצאה שם הוא רק מדרבנן וגם אפילו דרבנן אין שם אי"כ אינם מקבלים שום אחריות על העבריינים אבל [לדעת האוסרים] אם יפרסמו היתר ההוצאה בגלוי ויבואו רבים אשר היו נזהרים בשמירת ש"ק כדת ולא הוציאו שום משא מבתיהם ביום השבת ועכשיו יבואו גם הם להוציא משא ביום ש"ק אזי ידעו שמקבלים עליהם אחריות גדולה שיסמכו רק על כתה"ר וחבריו.

אני על משמרתי אעמודה ולא לה הסומכים אל הוראתי אגלה להם דעתי בפירוש שלא יסמכו על היתר התקון ויזהרו שלא להוציא שום משא ביום ש"ק כמאז ומקדם.

משה צבי אריי ביק

* * *

סימן כ"ו

ג

י"ט תמוז תשי"ט

לכבוד הרב המופלג בתו"ש מוה"ר ישעיי טוב"י הלוי דירעקמאר שליט"א

כ"ת כותב לי ששמע שאני מכת האוסרים, הנני להודיע שאין כאן "כיתות" אלא הלכות, והלכות עירובין אינן תלויות בעיירות גדולות אלא ברשויות (א) ומפורש שנינו במסכת עירובין דף ו' ע"א שלערב רשות הרבים צריך לעשות דלתות דוקא והיתר צורת הפתח הוא רק כמבואות וכמו שאמר בעמוד כי שם רב יהודה במבואות המפולשין אבל ברשות הרבים צריך דלתות דוקא וכמבואר שם בגמרא ומוסכם מכל הפוסקים ואין בזה שום חולק, אך מה היא רשות הרבים יש בזה פרטים רבים ומבואר במס' שבת דף ו' ע"א ועייב וכן במס' עירובין, שם אולם בפרט אחד נחלקו בו הפוסקים הראשונים דהיינו שלכמה פוסקים כל רשות שמצויים בו רבים בלי שום מספר הוי רה"ר, ולהפוסקים אחרים צריך שיהיו בו ששים רבוא דוקא שיהיי רה"ר גמורה ושתי הדיעות מבוארות בשו"ע סימן שמ"ה סעיף ז', ועיי"ש במ"ז ומג"א שנחלט הדין להקל דאם אין שם ס' רבוא אינו רה"ר וממילא אי"צ דלתות וניתר בצורת הפתח, אבל בעיר שיש בה ששים רבוא היא רה"ר גמורה וכדי להתיר בה הטלמול צריך דלתות דוקא, ולית מאן דפליג בזה, ומה שכתבו הראשונים שאין לנו רה"ר בזמתיז זהו מפני שבמים הקדמונים לא היתה עיר מצוי שהיו בה ס' רבוא ולכן אינה רה"ר, אבל בזמננו בעיירות הגדולות שיש בהם ס' רבוא הוי רה"ר לכל הדעות ולכן אי אפשר להתיר בה הטלמול עיי צוה"פ אלא עיי דלתות דוקא.

והנה ישנם כאלה שחושבים שצריך שיעברו ס' רבוא בכל רחוב ודוקא אז הוי רה"ר גמורה, אולם ברש"י עירובין דף ו' ע"א ד"ה רשות הרבים כתב בפירוש ועיר שמצויין בה ששים רבוא, וכן בדף נ"ט ע"א ברש"י ד"ה עיר כתב "עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ששים רבוא" משמע להדיא דתלוי בעיר ולא כרחוב ואם נכנסין בעיר ס' רבוא

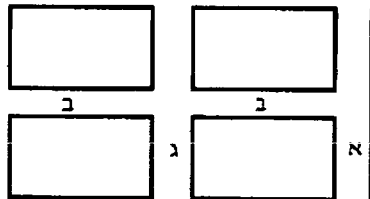
(א) הערת המערכת: כנראה שהשואל כתב שהאם דין עירוב תלוי בגודל העיירות.

גדולה" שאמרו בגמרא" עכ"ל לא ידעתי אנה ואיפה מצא הודאות הזאת ולדידי אפשר שיש לומר ודאות להיפך שיש על זה שם של פלטיא גדולה ולברר הדבר אי"א כלל.

ה) **בדבר** חידושו של החז"א (עירובין סימן מ"ג סק"ה) שבערים שישנן רחובות לכל האורך ורחוב יש להן תמיד ג' או ד' מחיצות עם פירצות (ג) ולא נחשב לרה"ר דאורייתא, ואני הקשיתי על זה שמתמיד היו כל הערים כן וכתה"ר כתב שלא נכון לדחות דברי החז"א וצ"ל במילים בעלמא ולא זו הדרך, הנה לא ידעתי למה נכון הוא הדרך להקשות על כל גדולי המפרשים והפוסקים ועל החז"א אין נכון לעשות כן והלא זו היא דרכה של תורה שניתן רשות אפילו לבר בי רב דחד יומא להקשות על הגדול ועד שימצא תירוץ לקושיתו עדיין קושיתו במקומה עומדת.

מה שהביא כתה"ר רא"י מדברי התוס' עירובין כ"ב ע"א ד"ה חייב עליהן לסברת החז"א לא ראיתי שם רא"י כלל ואדרבה משם רא"י להיפך שכתבו שירושלים היתה מפולשת מארבע צדדין לדעת ר"י ומכ"ש להכמים משמע מדבריהם שרחובות כאלו אינם מחיצות עם פירצות וזה הוא שלא כדברי החז"א, ומה שהביא כתה"ר רא"י מדברי התוס' הללו שירושלים היו שערים מכוונים מדי צדדין, הנה זה דבר פשוט ומי אמר

(ג) הערת המערכת: וז"ל החזון איש שם ונראה וכל שיש ג' מחיצות של עומד מדובה עדיף משם ד' מחיצות ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא ולפ"ו בצורה הזאת לא תמצא רה"ר אף בתוצות רחבות ט"ו אמה וס' רבוא בוקעין כרם, שרעב ב' הוא רה"י גמורה מן התורה שיש לה ג' מחיצות עומ' אף שרעב א' וג' עוברות בפרצותיה ורבים בוקעין כרם לא מבטלי מחיצתא הוא דפירצה יתר מ' אוסרת אינו אלא מדרבנן ומן התורה אין כל פירצה אוסרת כל שעומ' ד', וכיין שרעב ד' הוא רה"י גם רעב א' וג' נעשין רה"י שהרי יש להם ג' מחיצות ומה שהם פתיחות רעב ד' היא כמחיצה שרעב ד' היא חצר מקפת, עכ"ל.

ומה שכתה"ר האריך בענין זה במכתבו והביא מעמו ובאורו של מהר"ם כשר אין זה נוגע לעניננו כלל כי הוא דן רק בטעם מפולש והמקור של מפולש אבל מה זה מפולש לא הביא על זה שום רא"י כלל, גם מבואר שגם החשש שלי בענין הגשרים המפולשים עדיין במקומו עומד ומה שכתה"ר קורא חשש זה בשם "בלבול" הנה באמת אני מבולבל בענין זה כיון שלא מצאנו כיאור נכון מפורש להדיא בדברי הראשונים וגם גדולי האחרונים לא ביארו דבר זה כלל ואיך אפשר להוציא היתר לאיסור חמור כזה על סמך הסברות וההשערות בלבד, וכבר אמר ר' יוחנן במס' גיטין (י"ט ע"א) "וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה", ואיך אפשר לומר בבירור גמור שבקעיר כה גדולה אין שום רה"ר דאורייתא בשעה שבוקעין בה בכל יום מיליוני אנשים, ולענין אם נדייק היטב נראה שנמצא בה כל מיני רה"ר דאורייתא שמנו חז"ל, ועכ"פ מספיקא לא נפיק.

ו) **הפשוט** שלי בדברי הרמב"ן עירובין ג"ט (ב) בענין פלטיא נראה נכון בעיני ואם כי כתה"ר אינו מסכים לו אבל גם אני איננו מסכים לפירושו של כתה"ר ומה יועיל הוכוח בזה כל אחד מאתנו יחזיק בסברתו ופירושו וכבר כתב הרמב"ן בעצמו בהקדמתו לספרו מלחמות שא"א להוכיח בסברא דבר ברור והדבר צריך תלמוד.

ז) **מה** שכתב כתה"ר (שליט"א) [ז"ל] "שהרחובות שעומדים שם סוחרים למכור סחורותיהם ודאי שאין לזה בנזא יארק שם של "פלטיא

(ב) הערת המערכת: וז"ל הרמב"ן ויש לומר עוד שלא אמר ר' יהודה שתי מחיצות תורה אלא ברחב שש עשרה שדך הרבים עוברת שם ואין הרבים נקבעין ועומדין שם ודבר ממדבר דליכא מחיצות אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה שהרבים מתקבצים שם לשוק והוא רחבה של עיר כיון שהרבים קבועין ועומדין שם כל היום זהו רשות הרבים גמורה, עכ"ל. והרה"ג מקבל התשובה רצה לומר שאני רבים ומבטלי מחיצתא נאמר רק על העוברין דרך המקום ולא להבאים להמקום עצמה, והקשה לו מדברי הרמב"ן האלו, וע"כ פירש דבריו דחוקא בעומדים שם כל היום. (קו' תיקון עירובין דף ק"ד ק"ה).

וע"ז כנראה השיבו רה"ג המשיב דמה שהצריך הרמב"ן לכל היום הוא לר' יהודה ולא אתי רבים ומבטלי שני מחיצות דאורייתא, וע"ז הביא הרמב"ן י"א שאם קבועין שם כל היום אז אף לר"י מבטלי, אבל באופן דא"י רבים ומבטלי מחיצתא ודאי שאין שום סברא להלק בין קבועין שם מקצת היום לבין הישב שם זמן מיעוט.

אינו רוצה להיות בראש המתירים עד שתהיי כנופיא של רבני מאנהעמן ואז גם הוא משתתף עם המתירין עכ"ל כתה"ר הנה, לפי עני"ד משמעות המכתב שהגאון מוהרי"א הענקין (שליט"א) [ז"ל] מרוב ענותנותו לא ימחה בהמתירין אבל אינו מבואר כלל במכתבו שיסכים עם המתירין ואדרבה הוא כתב בפירוש שהלילה לו להורות לכל העיר ולא כתב כלל שיסכים לזה.

(ב) **בדבר** חוות דעתו של הגמרה"ם פיינשטיין (שליט"א) [ז"ל] גם הוא כתב להדיא שרק אינו מוחה נגד המתירים אבל אינו מסכים כלל עמהם, ועם הגאון הנ"ל דברתי ביחוד זה לא כבר, כשהיינו מסובים בבית מילה, והיי שם גם אחד מחברי הועד של תיקון העירובין ואמר בפירוש שאינו מסכים להתיקון כלל וגם הוא כהרה"ג מהרי"א (שליט"א) [ז"ל] מרוב ענותנותו לא יבוא למחות.

(ג) **בנוגע** לשאר רבני מאנהעמן לפי ידיעתי בבירור רוב הרבנים מורי הוראה אינם מסכימים להיתר ואין זה דמיון והשערה כלל כאשר כתב כתה"ר ואין שתיקתם כהודאה כלל, ומה שכתב כתה"ר כי אלה שלא יבואו להאסיפה לא יבואו בחשבון, הנה בפשוט אכתב לו שלא תהא כן, ומה שהביא מתשובת הרשב"א ח"ב סימן ק"ד [שרצה להביא רא"י מדבריו שאינם בחשבון] הנה שם מבואר להיפך ממש מדברי כתה"ר וכתב שם בפירוש שאם אף אחד מסתלק מהבי"ד אין רשות ביד הנותרים לדון אף אם יהא הרוב, ועיינתי שם בפנים וזה"ל "דבר ברור הוא זה שאילו היו אלו העשרה נכררים לדין אם נסתלק האחד נתפרדה ולא עוד אלא אפילו אמר איני יודע אינן יכולין לדון ולגמור הדין עפ"י התשעה הנותרים שאין הולכים אחר הרוב אלא כשרבו המזכין על המחייבין או המחייבין על המזכין מתוך משא ומתן של כולם אבל כשהמיעוט איננו לא"י עכ"ל וכן כתב בסוף התשובה וזה"ל אבל רוב הנפרד מן הכלל ודנין או בוצעין לעצמן שלא מתוך משא ומתן עם הכלל או שלא במעמדן לא עשו ולא כלום עכ"ל מבואר מדברי רשב"א אלו דאף אם יבואו רוב רבני מאנהעמן להאסיפה לא יוכלו להורות לכל העיר אם המיעוט לא יהי שם במעמדן וכ"ש אם רוב מורי הוראה לא יבואו להאסיפה בודאי שאין רשות להמיעוט לעשות החלטות בלי הסכמת הרוב, ואם נדון מדברי הרשב"א אלו אז נבוא למסקנא שאף אלה הרבנים שמסופקים בדבר ואומרים איני יודע מעכבים

את החלטת הרוב וכמו שכתב להדיא דאף אם האחד אומר איני יודע לא יוכלו הרוב לדון ולכן א"א להוציא ההיתר עד שיבואו רוב חשוב ממורי הוראה להאסיפה והמיעוט הנשאר יבטלו דעתם להרוב בפירוש.

(ד) **בזה** שכתב כתה"ר שאף אחד לא מצא מה לדחות את הבירורים שהוציאו בזה גדולי התורה הנה זה רק דמיון והשערה כי באמת ישנם כמה וכמה שמצאו מה לדחות אולם מחמת טעמים וסיבות שונות לא באו בכתובים אבל אין לידון שתיקתם כהודאה בשום אופן כלל, עד שיבררו.

(ה) **בענין** מפולש משער לשער במחכית לא ביאר לי במכתבו שום חדשות כלל ועדיין הספק שלי במקומו עומד כי כל רה"ר המפולש משער לשער אפילו אם אינו הולך מסוף העיר עד סופה רק שאינו סתום זהו רה"ר דאורייתא, ומה שכתה"ר כתב שהכוונה שרחוב רה"ר הולך מקצה העיר עד קצהו לא הביא כתה"ר שום רא"י על פירושו זה ואני עדיין על משמרתי שהדבר בספק הוא עומד וכן אמר לי ביחוד הגאון מהר"ם פיינשטיין (שליט"א) [ז"ל] שענין מפולש משער לשער לא נתברר כראוי בפוסקים וצריך לחשוש לכל הספקות בזה, ומה שהביא כתה"ר מדברי הרמב"ן בעירובין דף נ"ט ע"א [וז"ל בא"י הולכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד לחוץ למדינה ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל הכפרים שבעולם עכ"ל] אין רא"י משם שיש לפרש כוונת הרמב"ן דמיירי באופן שמבוי אחד הולך מתחלת המדינה עד סופה ואז בודאי צריך המבוי הזה להיות מפולש מסוף המדינה עד סופה אבל בעיר ובמדינה שיש בה כמה מבואות המפולשים [ובין הכל הולכין עד חוץ למדינה] כל מבוי הרחב ט"ז אמה ובוקעים בו סי רבוא ומפולש [כל אי מהן] משער לשער יש לדנו כרה"ר דאורייתא ועדיין הדבר בספק הוא עומד וכיון שכל ההיתר תלוי בפרט זה בעיקר לכן כל זמן שהרבנים הגדולים דמאנהעמן לא יגלו דעתם בפירוש שאין שום מבוי מפולש במאנהעמן, כי פשט תיבת מפולש היינו דוקא מקצה עיר מאנהעמן עד קצהו ואם לא אין זה מפולש, א"א לדבר כלל מהיתר ותקן עירובין במאנהעמן.

ג נראה מדברי הרשב"א שלא דוקא בפלמיא הדין כן אלא בכל רה"ר מדכתב שם באותו סעיף "וכן המבואות המפולשין ופתחיהן מכוונן זה כנגד זה ורחבין י"ו אמה והעם עוברין ביניהן כדגלי המדבר והענלות" עכ"ל, מדכתב "וכן" המבואות משמע שיש להם להמבואות המפולשין כל הדין של פלמיא ולכן משמע בפשימות שגם לפרטיא והוא דרך המלך הדין ככה דהלא פרטיא יותר נחשב לרה"ר ממבואות המפולשין ועוד מדכתב הרשב"א "והעם עוברין ביניהן" משמע שחכל תלוי כמה שהעם עוברין ביניהן וממילא לא דיבר נכונה בהפרדס שנה ל"ג חוברת ט' עמוד 14, 15, 16 לחלק בין פלמיא לרה"ר אחר דברשב"א מבואר להדיא דאין חילוק ביניהם ומה שתפס הכותב בהפרדס את הגאון בספרו אגרות משה שכתב "פרטיא ופלמיא" יחדיו אחר שלהרשב"א יש חילוק ביניהם אבל האמת הוא שהצדק הוא עם הגאון בספר אגרות משה שאין חילוק ביניהם ובפרט כשאין להעיר זולתו רק צוה"פ בודאי שאין חילוק בין פרטיא לפלמיא או בין מבואות המפולשין.

מה שכתב בהפרדס שבעיר נוא יארק אין במציאות פלמיא כי כל בתי המסחר הגדולים אינם ברחוב רק הכל בבית עיי"ש בעמוד 16 הנה האמת היא שגם כהיום נמצאים סוחרים בנוא יארק בכמה רחובות וכמו שכתב בעצמו בהפרדס, ומה שכתב שם שכיון שהסוחרים ברחובות זעירים ודלים ואין להם שם של פלמיא גדולה איני יודע היכן מבואר השיעור של המסחרים בכמות ובאיכות שעי"י יחשב הרחוב לפלמיא וכי מבואר באיזה מקום שצריך דוקא בתי מסחר עשירים לפלמיא אתמהה ולכן כיון שהודה בעצמו שעדיין ישנם רחובות שסוחרים בהם בודאי שנחשבים לפלמיא, ועוד מבואר ברשב"א שם בפירוש שמתקבצים שם לסחורה ולעשות שם צרכיהם משמע שאם מתקבצין לצרכים אחרים ולאו דוקא למסחר ג"כ נחשב לפלמיא וידוע שישנם כמה בתי מסחר למאות או לאלפים שאף שבתו המסחר המה בבית אבל הקונים עומדים ברחוב ובפרט בימות הקיץ ובודאי זה נחשב לפלמיא.

בדבר הגשרים הנה ישנם גשרים בנוא יארק שמפולשים משער לשער כמו הגשר דושירש וזאשינגטון וכו' בהם יום ולילה ממש לא ישבותו ובודאי שגשר כזה נחשב בעצמו לרה"ר וכיון שרחובות העיר מפולשים לגשרים כאלו כמו דילענסי פארט, פארט וזאשינגטון ע"ו, אי"כ צריך דלתות דוקא לגשרים ולא די בצוה"פ ומה שלמטה מן הגשר הנהר

מקיף יש לדון אם הגשר מבטל המחיצה בידוע אבל בעניננו כידוע שהגשרים אינם בנויים רק על גדות הנהר אלא מתחילים באמצע העיר והולכים ומתפשטים עד לצד האחר של עיר אחרת ולכן בוודאי שזה נחשב לרה"ר.

בדבר הנהר כעצם יש לחקור שבכמה מקומות הנהר רחוק מבתי העיר כמה וכמה אמות ובשני צדי העיר ישנם דרייווס המקיפים אותה ויש לחקור אם נחשבים כתוך העיר או כמחוץ לעיר וא"כ הנהר המקיף הדרייווס בודאי יש לחשבו כמחוץ לעיר וצ"ע.

ממני משה צבי אריי ביק

סימן כ"ה

ב

יום י' עשי"ק בי דרי"ה אדר תשכ"א

החוו"ש וכמ"ס לכבוד הרה"ג המפורסם צמ"ס חוי"ב כש"ת מוהר"ר יוסף דוד מאסקאוויץ (שלימ"א) [זצ"ל]. [מח"ס תיקון עירובין].

את מכתבו, עם התשובות על ערעורי בענין תיקון עירובין במאנהעטן, קבלתי בשבוע זה (א), והנה כדי שלא תהא שתיקתי כהודאה על התשובות לכן באתי עוה"פ במכתבי זה להודיע לו לכתה"ר שעדיין לא נחה דעתי כלל בתשובותיו המפקות שיש לי בתיקון זה עדיין במקומן עומדות ואבוא כסדר מכתבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

(א) **בדבר** חוות דעתו של הגרי"א הענקין (שלימ"א) [ז"ל] שכתה"ר צירף מכתבו בענין זה, הנה הגאון הנ"ל כתב להדיא "ובפרטים הנני מסופק" וכיון שהוא מסופק בפרטים בודאי שאינו יכול להסכים, גם מה שכתב "יש מקום לסמוך על בעלי ההיתר" איננה הסכמה כלל שכתב רק יש "מקום" ולא דבר ברור, ומה שכתה"ר דייק ממכתבו "שמרוב ענותנותו

(א) מכתב הזה הוא מכתב שניה לרה"ג הנ"ל אחר שכתב תשובה להשגותיו על היתר העידוב. מכתב ראשון לא הגיע לידינו וע"כ בכמה קטעים הדברים אינם מפורשים כ"כ.

סימן כ"ח

עוד תשובה מהרה"ג הנ"ל זצ"ל

בענין אי נוסעי מכוניות מצטרפים לס' רבוא

בירחון עולת החדש מחדש שבט תשל"ט סימן מ' דן שם הרה"ג מוה"ר ח"ש גליק שליט"א בענין רשות הרבים גמורה והביא שם דעת שו"ת בית אפרים סימן כ"ו דדוקא עוברים ברנל נחשבים במספר ששים רבוא ולא העוברים במרכבות ועגלות וכן נקט להלכה מהרש"ם בתשובותיו ח"א סימן קס"ב. ומזה בא לידי מסקנא דהעוברים במכוניות אינם נכנסים במספר ששים רבוא.

והנה בשו"ת בית אפרים כתב שם להדיא דדוקא הנוסעים בעגלה וקרן למעלה מעשרה טפחים לא נכנסים בכלל ששים רבוא. וזה לשונו שם בסוף התשובה "אבל לא נכנס בכלל זה הרוכב והיושב בקרון וכו' משום דאין תחומים למעלה מעשרה וא"כ אין זה הרוכב מבטל מחיצות שהמחיצות על למטה מיו"ד עשוין שלמעלה הוא מקום פטור וכו' אפשר כיון דעכ"פ הוא מהלך למעלה מיו"ד ששם אין צריך למחיצות להוציאו מכלל רה"ר לא במלי מחיצות דלמטה מיו"ד בהכ"י ועיי"ש עוד שהאריך בזה, וגם על סברא זו כתב הנ"א דהוא סברא חדשה, ממילא נדון מזה להיפך שהנוסעים במכוניות שבזמננו שהן למטה מיו"ד טפחים נחשבים כהולכי רגל ונכנסים במספר ששים רבוא לעשות רשות הרבים.

מהרש"ם בתשובותיו הביא דעת הבית אפרים בקיצור ולא ביאר דדוקא בנוסעים למעלה מיו"ד טפחים, כי אז בימים ההם היו כל העגלות והקרנות שאנשים נסעו עליהם למעלה מעשרה טפחים וצריך לעיין בבית אפרים גופא.

נאום משה צבי אריה ביק

סימן ל"ח

תשובה מרב אחד שליט"א

בענין תיקון עירוב בכארא פארק

ראיתי קונטרס של הרה"ג מו"ר ר' יצחק זני סופר שליט"א בהיחזק תיקון עירובין בשכונת בארא פארק ולשונו עט סופר מהיר בחריפות ובקיאות ונחת לעומקא דדינא ומ"מ אס לדין יש תשובה וכמו שנבאר בעוהשי"ת.

כתב באות ד' דבקיעת רבים שלא במקום המחיצה לא א"ר ומבטלי מחיצתא לכו"ע זמ"כ הרב סי' שס"ג איירי במחיצת ביד"ש וכמ"ש ח"ס סי' פ"ט והרב ענמו קו"א סי' שמ"ה עכ"ל.

ואנחנו לא נדע מקום לחלק בין מחיצת ביד"א למחיצת ביד"ש אלא מה שמבאר בחוס' עירובין כב: וכפי האחרונים דמחיצת ביד"ש מודו רבנן דא"ר ומבטלי מחיצתא, וזוה חלקן דמחיצות ביד"א לא א"ר ומבטלי מחיצתא, אבל לר"י דס"ל דאפי' במחיצות ביד"א א"ר ומבטלי מחיצתא וכמפורש שם בתשו' חת"ס בגשר הנעשה ביד אדם לר' יהודה א"ר ומבטלי מחיצתא א"כ אמאי לא יהני בקיעת רבים שלא במקום

המחיצה לבטל כמו דס"ל אליבא דרבנן במחיצות ביד"ש וזה פשוט.

ובן מפורש בס' חמד משה הובא בקונטרס הליכות עולם סי' ג' אות ז' דמחיצה של חל מחלקט וגשר לעולם אין הרבים עוברים במקום המחיצה אלא מעל המחיצה אלא דסברי רבנן במחיצות ביד"ש ור"י במחיצות ביד"א דאינו גודר מקום שרבים עוברים בו ע"ש שנבאר דין זה באריכה אך דמ"מ העלנו שם ובס' י' אות ג' דיש צוה שליגתא הראשונים וד' הרמב"ן דבעינן בקיעה במקום המחיצה ווגם הריטב"א מוכח כן אלא שהוא אויל בשטות דלא בעינן רה"ר לבטל מחיצה, ולהך שיטה באמת בעינן בקיעת רבים במקום המחיצות לכ"ע וכמשנ"ח שם].

ובן מפורש בלשון החזו"א סי' מ"ד סק"י"ג ובמקום שאין מבטלין צוה"פ לר' יוחנן עירובין כב. אין מבטלין מחיצה לדידן בעשו' ביד"ש עכ"ל, ואי נימא דאס אין בקיעת רבים במקום המחיצה אינו מבטל צוה"פ הכי נמי לא יבטל מחיצה העשויה ביד"ש, והרי מפורש החס

דרה"ר מן הגדות הנחר ולפנים הוי ניתא חשמשהי ומבטלין מחיצות גדות הנחר עי"ש ומצין.

ולפי"ז הפרטות יתר מט"ו אמה אע"ג דלא בקע רבים במקום הפרטות תליא בפלוגתא דקמאי אי רבים הצוקעים במקומן מבטל מחיצתא לר"י ווגם ירושלים לאחר שנפרטו צוה פרטות אינו מבואר שהוי רבים צוקעים במקום הפרטות]

מש"כ באות ה' בפרטות פחות מ"ג אמה ושליש לא מבטלי בקיעת רבים להך דעה דרה"ר המתקצר פחות מ"ג ושליש לא הוה רה"ר וכיון דבמקום המחיצה לא הוה רה"ר לא א"ר ומבטלי מחיצתא לכ"ע (ר"ל להשיטות דא"ר ומבטלי דוקא ברה"ר) דבר זה אינו נכון לכו"ע, וכמשנ"ח בקונטרס הליכות עולם סי' ג' אות י' דמפורש בחוס' עירובין כב דאמצע הפילוש בירושלים ה"י רה"ר לר"י דס"ל צ' מחיצות מה"ח (וכ"כ בצעה"מ שם) והרי בשער העיר ה"י צוה"פ ושם ה"י רה"י והאיך מבטלי בקיעת הרבים במקום דל"ה רה"ר ומוכרח או דלא בעינן בקיעת הרבים במקום המחיצה או לר' הרמב"ן דבעינן בקיעת רבים במקום המחיצה מודה

דבקיעת רבים מבטל גם במקום דלא הוה רה"ר אלא דהס אמרי והס אמרי דמקום שנלא"ה לא הוה רה"ר לא איכפ"ל דבקיעת רבים כיון דאינו אלא מדרבנן, אבל אמצע הפילוש הוה רה"ר דאורייתא מבטלין בקיעת רבים צוה"פ אע"ג דבמקום הצוה"פ הוי רה"י וכן בשכונת בארא פארק דיש רה"ר דאורייתא לא מהני מחיצת העומ"ר במקום הפרטות אע"ג דהוי פחות מט"ו אמה או מ"ג אמה ושילוש ובמקומו לא הוי רה"ר מ"מ מבטל המחיצה ואינו מועיל להקפ רה"ר וכ"ז פשיט וברור.

וא"כ לשיטות דפוסקים כר"י דאחי רבים ומבטלי מחיצתא בודאי חשיב רה"ר מיהו נהיגי העולם כשיטת דלא א"ר ומבטלי מחיצתא אבל מה שהכריע כדבר פשוט דפרטות יותר מ"י לא הוי אלא דרבנן והו פלוגתא גדולה בין האחרונים ויש הרבה ראיות מן הראשונים שהוא מן הסורה ונמצא הכל בקונטרס הליכות עולם סי' ד' עוד הארכנו שם בס"י ה' דאכתי י"ל דהוי רה"ר מדרבנן ואכתי לא מהני צוה"פ והדברים ידועים.

ומה שהאריך בענין הגשרים לפי השיטות בגג הבולט לעד הבליטה הוי רה"י אלא דפרק

למקום האסור לא חשיב רה"ר וחידוש דבנין דידן שיש מחיצה אלא שהגשר נכנס לתוך העיר מעל המחיצה לכ"ע הוא רה"י אלא שפרוץ לגשר דהוי מקום האסור [דהגשר עצמו הוא רה"ר] וא"כ אפילו לשיטת דאחי רבים ומבטלי מחיצתא לא הוי רה"ר דאין רבים בוקעין במקום המחיצה אלא מעל המחיצה ולפמשינת לעיל גם זה אינו מוכרח דהרה"ר במקומו אינו נגדר אלא ע"י מחיצות המעכבים הילוך הרבים והכא שהרבים הולכים ע"י הגשר מעל המחיצות י"ל דשפיר אחי רבים ומבטלי מחיצתא להנך שיטות דלא בעי בקיעת רבים במקום המחיצות אך דיב לעיין בזה דאולי אחי מיקרי דהמחיצות מבטלי הבקעת רבים ובקיעה על הגשרים מילתא אחריתי ואינו דומה לבקיעת רבים על חל המחלקט [שכ' לעיל בשם החמד משה] ויל"ע בזה

ביהו עיקר דין הגשרים הגם שבאג"מ נטה להקל דדומה לגג הבולט, מיהו בחשו' אמרי ישר סי' צ' צאר היעייב דאינו דומה כלל לגג הבולט ודבריו קלוזין לעינים דבגשר שצדו השני שזה לקרקע עולם שהוא רה"ר לכך הגשר גיפא נעשה רה"ר, וכל דין גג הבולט משום דהבליטה כלה לאויר העולם

למעלה מי ע"כ חשיב למעלה מי אבל גשר דינו כקרקע עולם, ולפי"ז נראה לדון בגג הבולט שהבליטה שזה לקרקע עולם האם בזה נימא דהגג עד מקום הבליטה רה"י ונראה פשוט דחליא בתרי טעמי שנאמרו בזה דלפמשי"כ בשו"ע הרב ז"ל סי' שמ"ה הטעם דאויר רה"י דבית עולה עד לרקיע ה"י למעלה הוי רה"י, אבל לפי הטעם של המהרש"א וכדאסבור בשו"ת אבני נזר סי' ער"ב סק"י דעמוד גבוה י' זרזב ד' הוי רה"י בלי גוד אסיק משום דמחיצות מונעים רגל רבים ומבדל ע"י המחיצה מקרקע עולם של הרה"ר א"כ כ"ז בגג הבולט שכלה לאויר העולם אבל אם הבליטה מגיע עד רה"ר ואין המחיצה מועיל למנוע רגל הרבים פשיטא דלא הוי רה"י כלל.

ובאמת דין זה מפורש בעירובין

מ"ד ע"ב דמערה הוי רה"י וגג המערה כ' שם הריטב"א דרה"ר גמורה היא כי שיה לרה"ר הרי דכל דאינו מיבדל מקרקע עולם של הרה"ר הוי רה"ר גמורה, מיהו לטעם הרב ז"ל משום דאויר רה"י עולה עד לרקיע ז"ב עדיין אמאי חשיב גג המערה רה"ר ולא אויר רה"י עולה עד לרקיע, וע' אהלי יעקב (עירובין דף ר"ס) דגם ברה"י

עולה עד לרקיע לא חשיב רה"י אלא היכא דהמקום מובדל מקרקע עולם ע"ש ובאמת י"ל באופן אחר דאויר רה"י נמבטל לכ"ע מהלוך לרבים ואפי' לרבנן דר"י וכע"ז לדדנו בקונטרס הליכות עולם סי' ה' אות ו' במחיצת אויר רה"י ד"ל דנמבטל אפי' לרבנן ע"ש ועכ"פ הדין מצואר דכל דאינו מובדל מקרקע עולם שפיר חשיב רה"ר ואין דינו כרה"י הפרוץ למקום אסור.

המורה מהאמור דפרלמ הגשרים חשיב פרצה גמורה ואין העיר נעשה רה"י ע"י היקף המחיצות דאינו מובדל מקרקע עולם ע"י המחיצות דע"י הגשר הוי פרוץ

ונתבאר דשכונת צארא פארק

דינו כשער עיירות גדולות שנחלקו בזה אי מהני לערבן בזה"פ והעושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועכ"ל, ויאיר עינינו צמאור חורה"ק.

ח.פ.מ.

המור"ל קונטרס הליכות עולם בענין רה"ר בזה"ז

* * *

בענין היתר עירובין בעיירות גדולות

בכל יום אצל משה כמש"ל אבל מחנה ישראל לא הי' דריסת רגלם מצוי' תמיד אלו לאלו לכן לא הוי' רה"ר לדעתם עכ"ל. הרי שפתי המשכנ"י בדרך מללו, שלדעת השו"ע, לא הי' מחנה ישראל רה"ר, משום שלא הי' מצוי' תמיד דריסת רגלם אלו לאלו, ואע"ג שהי' מחנה ישראל עיר שדרים שם ס"ר, ודוקא מחנה לוי' שהי' הולכים שם כל הס"ר כל יום אצל משה רק שם הי' רה"ר, ומזה ילפינן דרה"ר צריך ס"ר כל יום, וחזינן כאן להדיא דעת המשכנ"י דלפי שיטת המחבר גם בעיר לא מצרפינן כל הרחובות, אלא בעינן בכל רחוב בפניע' שיהא עוברים שם ס"ר.

ב. המהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח ח"ל: "דכיון שהרגלים הי' סמוכים מסביבות העגלות הי' מצוי' שיבואו אלה מפה ואלה מפה והי' שכיח שיעברו ביום אחד ס"ר" הרי להדיא דעת מהרש"ם, דאע"ג שהוא מיירי כאן מדגלי מדבר שהי' עיר של ס"ר, והי' ס"ר מצוינן בצירוף כל הרחובות, הוצרך לפרש, דמה"ט הי' אצל העגלות רה"ר משום שהי' שכיח שיבואו אלה מפה וכו' והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר, ומוכח דלית לוי' הך טעמא דמצרפינן הס"ר מכל הרחובות העיר.

ג. הדברי מלכיאל בשו"ת חיד" סי' ג' בסופו, ח"ל: "ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר. כיון שאין שם רה"ר מפולש, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברה"ר אחת" הרי בפירוש כתב שגם בעיר בעינן שילכו כל הס"ר ברחוב אחת, והוסיף עוד דמה"ט נהגו הלכה למעשה לערב אפילו בעיר שדרים בו ס"ר, כי לא יזדמן שילכו כולם ברחוב אחת

ד. המנחת אלעזר בשו"ת ח"ג סי' ד', ח"ל: "גנה לפי"ז בעיירות הגדולות כמו לונדון פאריז ווינן וברלין וכהנה ברחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבודאי ס"ר בוקעין בו ביום" הרי להדיא שאפילו בעיירות גדולות ההם שהבית אפרים בשעתו כבר כתב שיש בהם ס"ר, מ"מ נקט המנח"א שאין רה"ר רק הרחובות הגדולות שעוברים בהם ס"ר, וכמו שביאר זאת

ע"ד מה שחדפיסו בקובץ כרם ביבנה תשובות מהגאון הצדיק מהר"ם ביק זצ"ל, בו הוא מבאר דעתו לאסור תיקון עירובין בעיר ברזקלין, וחובתינו לתבתי'ר, כי עיקר ההיתר בשכונותינו בארא פארק, הוא על דעת כמה וכמה גדולי הפוסקים זי"ע, אבירי הדעות, גדולי הדורות, אשר בחמלת ה' עלינו השאירו אחריהם ברכה, ועל דעתם דעת תורה אנו סומכים, ולשיטתם אין כאן שום בית מיחוש ונדנדוד של חשש כל דהו, אלא יש כאן היתר ברור ומודות מאוד, ועליהם בודאי פשיטא כי שפיר דמי לסמוך גם לכתחילה, וגם למהדרין ומדקדקין ביותר. ולכן אף שכרדאי מכירים כולנו את מקומנו נגד גאוני ארץ, כמו הגאון הגדול בעל האג"מ זצוק"ל, והגאון הגדול בעל משנת אהרן זצוק"ל, מ"מ מסורת אבותינו בידינו, ואנן בדין לסמוך לכתחילה על דעת הגאונים וקדושים, אשר דבריהם נר לרגלינו, ונבא בזה בקוצר אמרים, למאן האמת.

הנה הגאון הצדיק מהר"ם ביק זצוק"ל כתשובתו הנדפס בקובץ הג"ל עיקר תוכן דבריו, וטעמו לאיסור, כי הוא חפס בפשיטות כי בעיר מצרפינן לחשבון הס"ר מכל הרחובות העיר, וזו שיטת בעל האג"מ, ואמנם האמת הברור שהרבה גדולי עולם נקטו בפירוש להיפך, ולדעתם אין שום חילוק בין עיר, לבין חוץ לעיר, ותמיד בעינן שיהא ס"ר עוברים באותו רחוב, ובלא"ה אינו רה"ר כלל לדעת הי"א שהביא המחבר דנקטינן כוותיהו.

ומהם:

א. המשכנ"י בדעת המחבר ח"ל: "עכ"פ למדנו מדברי התוס' דרה"ר ילפינן ממחנה לוי' ומזה הוציאו הפוסקים דבעינן ס"ר בכל יום כמוש"כ המחבר בשו"ע סי' שמ"ה וי"א דכל שאין ס"ר עוברים בו בכל יום כו' ונמצא לשון זה גם בפוסקים ראשונים ונלמד ממחנה לוי' וכן מבואר בס' דקק דילפינן לוי' ממחנה לוי' שהי' הולכים אצל משה, וכי"ז מדקדוק הגמ' זו משה היכן הוי' קאי רמשמע שלא הי' רה"ר כי אם במחנה לוי' עכ"ל, ועוד להלן ח"ל: "ודעתם שבמחנה לוי' הי' כל העם הולכין

האדמו"ר ממזנקאטש שליט"א בתשובתו המפורסמת, ומוכח להדיא דעתו שאין מצויין לחשבון הס"ר מכל הרחובות

שהוא הפ"י הפשוט בדעת הי"א שהביא המחבר, דנקטינן כוותיהו.

ומזה לבד כבר יש לנו היתר מורוח מאד לערב כאן בבארא פארק, בלי שום חשש ופקפוק, ובלי שום צירוף של התירים אחרים.

אלא שיש מהרבים הגאונים שליט"א שאת טרוח ומצאו עוד טעם מורוח להתירא, והוא היקף המחיצות, שנתברר בבירור אמיתי, ע"י כמה וכמה קברצות של רבנים מובהקים ובאי כחם, שטוחו שעות רבות, בידור אחר בידור, לבדוק המציאות, ומצאו שכונת בארא פארק מוקפת במחיצות גבוהות עשויות בידי אדם, מג' צודים, והרי בכגון דא כבר פסק האחייעור והחזו"א הלכה למעשה בעיר פאריז, שמותר לערב בצוה"ם, ועוד הוסיפו לאחזנה לברד שיש לשכונת בארא פארק גם שם ד' מחיצות, והגאון הצדיק מהר"ם ביק וצוק"ל שכתב שאין המציאות כן, ואשר יש הרבה פירצות, זהו משום שבאמת אז בזמנו הי' כן, אבל בעזשה"י המציאות נשתנה היום כי בשנים האחרונות הוסיפו לבנות מחיצות, עד שכהיום יש ג' מחיצות כמעט שלימות. ואף שבאמת אין אנו צריכים מחיצות שלימות כלל, שהרי עומ"ר מהני מהי"ת אפילו בפירצה יתר מ', וכמושי"ב האחייעור אודות המחיצות טיבב פאריז, שאף שיש שם חרבה פירצות ויתר מ"מ עומ"ר מהני מחיצות והנה גם מצד זה הטעם בלחוד כבר יש ג"כ היתר מורוח מאד לערב בצוה"ם, וכ"ש שיש לנו שני עמודי היתר גם יחד, וכל אחת כדאי הוא לעצמה,

ובכן לדינא לית כאן שום בית מיוחד, ופשיטא שכל הרוצה לסלטל יש לו על מי לסמוך, בלי שום חשש ופקפוק כלל וכלל, אף למהדרין מן המהדרין, ולא על הרבנים המובהקים שליט"א מתקני העירוב לבד אנו סומכים, אלא על השו"ע, והבית אפרים, והמהרש"ם, והדברי מלכיאל, והמנחת אלעזר, והאחייעור, והחזו"א, גאונים וצדיקים וקדושים אשר כל בית ישראל נשען עליהם, על דעתם ועל הוראתם אנו סומכים, והגאון הצדיק מהר"ם ביק וצוק"ל, שנקט לעיקר שיטת האג"מ, כבודו במקומו מונה, וחלילה לנו לזלזל ח"ו בכבודו של אורח זקן, ובודאי פשיטא שכל הרוצה לחוש לשיטת בעל האג"מ הרשות בידו, אבל אין ביד אף אחד לדחות דברי הפוסקים הגדולים הג"ל.

ה. הבית אפרים המעיין בדברי המהרש"ם והמנח"א הג"ל יראה שדבריהם הג"ל מיוסד על דעת הכ"א.

והנה כל הפוסקים הג"ל פירשו דברי המחבר בפשוטו, שלפי הי"א, אין לנו רה"ר אלא אם יש ס"ר עוברים באותו הרחוב בפנ"ע ולא מצרפינן כל רחובות העיר.

והאמת ניתן להיאמר, אשר לא נמצא בשום פוסק להדיא שבעיר יהי דינו שונה מחוץ לעיר, לענין זה דמצרפינן הס"ר מכל הרחובות, אך זה מצאו ראינו שיטת הא"י בסי' שמי"ה דס"ל שכאשר יש רחוב אי שעוברים בו ס"ר שוב כל הרחובות המתמצלים ממנו נחשב כחלק מהח"ר, וזה יתכן גם בטונת האחייעור בח"ד, אבל עכ"פ גם לדידהו בענין לכל הפחות רחוב אי שעוברים בו ס"ר והפשטות המקובל מדור דור, שאין לנו רה"ר רק בס"ר עוברים "בר", לשון יחיד דייקא, היינו באותו רחוב, ולא בצירוף כל הרחובות, וזהו הפ"י הפשוט בדברי המחבר, וכמו שפירשו כל הגדולי הפוסקים הג"ל, ואם המצא תמצא באיזה ראשונים לשונות כאלו דמשמע לפום ריהטא שתלוי במספר הדרים כהעיר, הרי אין אנו פוסקים ההלכה מהראשונים אלא לנו יש שו"ע ומסורת אבותינו בידינו, ובפרט שהרי דברי השו"ע מיוסדים על דברי רש"י שכתב ג"כ הלשון מצויין בעיר, וכמו שפי' השו"ע בדברי רש"י כן יתפרש כל אידיך ראשונים, והרי גם בעל האג"מ בעצמו הרגיש שדבריו יש בהם משום חידוש, וכמו שכתב להדיא בספרו ח"ד סי' פ"ז. ונאמנים עלינו עדותו של הדברי מלכיאל שכתב להדיא שכבר נהגו לערב אפילו בעיירת שיש בהם ס"ר, ומי הוא זה ואיזהו אשר ירתיב בנפשו עז, להוציא לנו על הצדיקים אשר בארץ המה, לומר שמלס חללו את השבת, כמו רבבות היהודים חרשבי ווארשא וקראקא, ועוד.

וכפרט שגם כהיום נוהגים כן בא"י, כפי עדותם של גדולי הרבנים דשם, והיינו בירושלים עיה"ק, ובני ברק ועיירת הסמוכים לה, וכן כת"א שבכולם יש יותר מס"ר, ומ"מ מערבין, הרי דסמכינן הלכה למעשה על דעת הפוסקים הג"ל,

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

255 - 5 עמודים

מהגאון ר' שמעון שוואב זצ"ל.

מבאר התנגדותו לעירוב
במאנהעטן "...בעת ובעונה
הזאת... המשובשת בגסות
ובבורות... האם יסירו כל חפצי
המוקצה מהאפקעטבוקס?...
מאחר שאינם רואים עין בעין
את סימני העירוב כמו חוטים
מתוחים... " ומסיים "...ויד
גדולה התורה תהיה תקיפה ואז
כ"א ישמח להשתתף ולתת יד
לתיקון עירובין...".

סגולה. ומוכן הענין שמלאכות הוצאה והעברה הן זכר ליציאת מצרים.

* * *

וכאן מקום אתי להעתיק מכתב שערכתי לפני יותר משלשים שנה נגד מאמר שפורסם מטעם כמה רבנים שרצו לתקן עירובי חצרות במאנהאטען, ונדפס בירחון "הפרדס" חוברת ה' שנה ל"ו:

כבוד הרב העורך שליט"א

קראתי מאמר ארוך ב"הפרדס" האחרון מהרב ... בענין תקון ערובין במנהטן, ובבקשת סליחה מהו"כ הרבנים הגדולים שליט"א המתעסקים בענין זה לא אוכל לעבור עליו בשתיקה ורואה אני חובה בעצמי לחוות דעתי ברבים מטעמים ונימוקים דלהלן.

הנה בודאי אין אני כדאי לפלפל בפסקי הלכה של גאוני דור האחרון זצ"ל המובאים בתוך המאמר, ובכלל מי אני שאוכל להכניס את ראשי בין ההרים הגדולים המחמירין והמקילין, ולא בפסקי הלכות אני עוסק להסביר פנים לכאן או לכאן, וגם ח"ו לא באתי לקנטר, והלואי ויכולתי לחשקט נקיפות לבבי ואת החששות החמורות המנקרות במוחי - בנוגע לשאלה זו - החרשתי, ולא העזתי פני לפרסם ברבים דברי בקורת והתנגדות, אך מאחר שקראתי בסוף המאמר הנ"ל שהועד למען תקון ערובין יקרא בקרוב אסיפה גדולה מרבני מנהטן, בה יחליטו סופית אם יש לסדר תקון ערובין במנהטן אם לחדול, אז אמרתי בלבי כי השקט לא אוכל בדבר שעלול לגרום חלול ש"ק וחלול השם ח"ו, ומדאגה מדבר החלטתי למרות רצוני למחות בקול רם מפני שהשעה צריכה לכך ואת הו"כ הרבנים הגדולים חברי הועד הסליחה ואת והב בסופה.

א) הנה הכל מודים שמצוה גדולה לתקן ערובין למנוע את העם מחלול ש"ק, וזכות גדולה להמנות לדבר מצוה חשובה כזאת

שהחמירו חכמים באיסורי הוצאה דלא ליתא לזלזולי בה מפאת היותה מלאכה גרועה.

וכשנעמיק בדבר יש לומר בהקדים מה שלמדתי מדברי מרן הרש"ר הירש זצוק"ל שמה שאמרה התורה שני טעמים לשמירת שבת היא כנגד ב' סוגי מלאכה שנאסרו בשבת, שכל המלאכות אסורות מטעם "זכרון למעשה בראשית" הנאמר בדברות ראשונות (יתרו כ"א) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו' וינח ביום השביעי", אבל הוצאה והעברה אינם ענין מלאכה, שהרי אינם מהווים דבר חדש על ידי עשייתם ואינם שייכים להטעם של "כי ששת ימים עשה ה' וגו' וביום השביעי שבת" (תשא לא, יז), אלא האיסור כנגד הטעם של "זכר ליציאת מצרים" הנאמר בדברות אחרונות (ואתחנן ה, טו) "זוכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת", עיי"ש פירושו על זה.

וביאור הדברים שהנה שבת ניתנה רק לישראל, ועכו"ם ששבת חייב מיתה שנאמר "יום ולילה לא ישבותו" (סנהדרין נח:). וזהו ענין רשות היחיד המובדלת ומופרשת מכללות מין האנושי ומוקפת מחיצות, ושם שייך קדושת השבת. אבל רשות הרבים שייכת לבעלותם של כל המין האנושי שאין להם קדושת השבת, ולכן אין קדושת השבת נמצאת ברשות הרבים. וזה איסור הוצאה ממקום שיש לו קדושת השבת למקום ששייך לכללות העולם וכן להכניס משם למקום המובדל, וכן לא יטלטל חפציו במקום שאין בו קדושת השבת.

וקדושה זו קבלנו בעת יציאת מצרים אשר בחר בנו הקב"ה מכל העמים והבדילנו מכללות המין האנושי וקדשנו להיות לו לעם

יהנקין שליט"א המובאים במאמר הנ"ל שכותב בפירוש שצריכים לפרסם רבים שהתקון ... מועיל רק לענין שכירות מקום אבל עירובי חצרות צריך בכל בית שיש בו שני יהודים ... ועוד צריכים לפרסם דיני מוקצה שאינו נותר בעשיית הערוב ... ולפרסם שרק האי מנהטן נכנס לתוך היתר הערוב ולא שאר חלקי העיר ... ובאופן זה יש לקוות שהערוב יהיה רק תקון ולא תצא תקלה מזה, עכ"ל וא"כ יש לנו רשות להטיל ספק ולחשוש אולי ושמא ח"י תצא תקלה מזה, שרבים לא יקראו את המודעות או לא ישגיחו על מה שהוועד מפרסם באיזו לשון שהיא, או דלמא לא יצייתו לדברי האזהרות של הרבנים, וכאן המבין שואל: ומי צייתי? הטרם נדע כי לא ישמעו לדברי המזהירים והמוכיחים? הלא ראינו כמו עינינו שאף רבנים ומנהיגים לא הטו אוזן לפסק הלכה של אחד עשר ראשי ישיבה מפורסמים [א], מה יעשו דלת העם, אותם האומללים אשר לא חכו לתקון הערוב והוציאו בש"ק מתוך אידיעותן או אפשר מקלות הראש האם יסירו עכשיו את כל הפצי המוקצה מכיסייהם ומן ה"פאקעט-בוקס"

ואדרבה כל מי שמעכב אז קולר האחריות תלוי על צוארו ולית מאן דפליג. אולם בעת ובעונה הזאת ובפרט במדינה זו המשובשת בגסות ובבורות, בשעה שקלי הדעת גברו למעלה ראש ונערים יעמדו במקום זקנים ולא יתבוששו לגלות פנים בתורה שלא כהלכה, ולדרוש דרשות של דופי בכל פינות ומחנות, והמלחמה עזה נגד מחבלים כרם ה' צבאות, מערכה מול מערכה, בשעת חירום רוחני כהיום, בודאי יש להתחשב עם המצב העגום, כי אמנם חוששני מחטאת ותקלה גדולה וייתרה, וחורבה נוראה העלולה שתתהווה מתקון זה. ונהפוך הוא שבמקום תקון יצמח קלקול, ותחת אשר יתמעט חלול השבת יתרבה ח"י בסיבת תנאי החיים בעת כזאת. ואם אף איש אחד יעבור ד' אמות ברשות הרבים במקום האסור בסבת התקון החדש, ח"י, מה נענה ליום הדין וק"ו בן בנו של ק"ו באם יש לחשוש שרבים יקילו את ראשם בכל עניני שבת ושמירת המצוות בעקבות ההתחדשות הלזאת, על אחת כמה וכמה שלא נמצא אז מקום אנא נוליד את חרפתינו.

(ב) הנה עלינו לדקדק בדברי הגאון הגר"א

ב"סינוג קונסיל באמריקה" אשר הוא מורכב ג"כ עם ארגוני הריפורמים והקונסרבטיבים.

ויצא מאתנו כי אסור ע"פ דין תורה להשתתף עמהם בין בתור יחיד, בין בתור גוש ארגון צבורי. והשי"ת ירחם עמו ויגדיר פרצותינו ונוכה להרמת קרן תורה"ק וישראל.

ולראיה חתמנו יום ה' פ' כי תשא, ח"י אדר תשט"ז, פה ניו יארק.

אברהם קלמנוביץ	אברהם יפהין
גדלי שארר	אהרן קטלר
חיים מרדכי קאץ	דוד ליפשיץ
יעקב יצחק הלוי רוזמרן	יעקב קמנצקי
מנחם יוסף זקס	יצחק הוטנר

משה פיינשטיין

[א] זה לשון הפסק דין שפורסם בזמנו (ונדפס גם בירחון "הפרדס" חודש סיון תשט"ז):

בעזה"י

באשר נשאלנו מכמה רבנים במדינה ומכמה חניכי ומוסמכי הישיבות אם מותר להשתתף ולהיות חבר ב"עני יורק באארד אוו ראבייס" וכמו כן במוסדות דומים לזה בשאר עירות, אשר הם מורכבים יחד עם "ראבייס" הריפורמים והקונסרבטיבים.

והנה בהתאספנו יחד לברר הענין, יצא מאתנו כי אסור על פי דין תורה להיות חבר ולהשתתף בארגון כזה.

כמו כן נשאלנו אם מותר להשתתף ולהיות חבר

לחשוש לכל זה בדור עני כדורנו? וכי לא צריכים אנו להזהר מחנפי לעג של הקונסרבטיבים והריפורמים למיניהם, שיפרסמו בעתוננים שהרבנים קנו את אי מנהטן מן הסיטיהאלל באגורה אחת כמו שעשו הגויים בימי קדם מן האינדיאנים וכדאי בזיון וקצף! וימצאו אז אחרים האומרים אדרבה כי מקדמים בברכה את "גבורת רוח" הרבנים המתחשבים במציאות החדשה, ובטח יחדשו תקונים אחרים בקרוב לפי רוח הזמן, וסימן טוב הוא שהתעוררו החרדים סוף סוף מתרדמתם וכדומה. וכי לא צריכים לפחד ולדאג אולי יש ממש בחששות האלו? אולי ח"ו יצא שכר "התקון" החדש בהפסד הנורא והאיום העלול לצמח מזה?

ומה יעשו התמימים שאינם בני תורה להשיב פני שואליהם והמלעיגים עליהם? האם אין אנו צריכים לפחד שמא גם תמימי דעים שאינם יודעים להשיב יתמהו ותתבלבל דעתם ויאבדו את דרך הישר באמונה ובשמירת המצוות, כמאמר החכם אשר לצנות אחת דוחה מאה תוכחות.

זאת ועוד אחרת. קדושת השבת היא בבחינת גוסס ואסור ליגע אפילו באצבע קטנה לפי מצבנו היום פה. איסור הוצאה היא אבן הבוחן בין יהודי שומר תורה באמת ותמיים ובין המקיל את עול מלכות שמים מעליו. בדרך כלל אפשר להסכים שמן הסתם כל איש ואשה בינינו הנזהר מאיסור הוצאה בש"ק היום מוחזק הוא. לנו לירא שמים בענייני כשרות, עדות, שדוכין, חנוך, התחברות וכדומה, ועל זה הנסיון מורה למדי, ולפי מצבנו אנו הרי הזהירות בהוצאה נעשתה לאבן בוחן וסימן היכר, וכי יש לנו הרשות כעת עתה בעוד זלא אכשיר דרא, לבטל בידים הסימנים המובהקים הללו ולהיות גורמים

אשר בידי נשיהם? ובאם יטיילו על הגשרים, דרך משל ממנהטן לבראנקס, בשבת, האם באמת יצייתו להריק את כיסיהם בדרך האם ידעו ויבינו ענין של צורת הפתח, ועד איזה מקום מותר לטלטל ומאיזה מקום אסור?

ג) מאחר שעיקר היתר הערוב תלוי במציאות, כלומר מנהטן היא אי מוקפת בימים ונהרות מכל צד, צריכים להסביר לצבור שלפי זה אין צריכים לעשות מחיצות, וכמעט שאין צורך לשום תקון כי אם לשכור את העיר משרי העיר ולקנות קופסא של מצות וחסל. ואז ישאל כל אחד: אי"כ שהדבר כל כך קל, למה לא עשו זאת הרבנים זה כבר ולמה הטריחו עלינו בחומרות יתירות עד היום? מאחר שאינם רואים עין בעין את סימני הערוב כמו חוטים מתוחים, סימני הפתח וסימני היכר וכדומה, יתמהו על החפץ, כי לא ישכילו ולא יבינו הלכות שבת ודעות התורה, ובטח ימצאו רבים מעמי הארץ אשר יחשבו מחשבת פגול על הרבנים שברצותם מחמירים וברצותם מקילים, ולולי שלא היו עצלים ונרפים ומתנגדים זל"ז כל השנים הללו, כי אז לא היו צריכים להזהר עד היום באיסור הוצאה, והראיה, כי הנה לא חדשו הרבנים דבר ולא עשו מחיצות ולא טרחו ולא עמלו, כי אם נתווכחו כולם יחד באספה והחליטו ברוב דעות שמה שהוא אסור בכל ערי אמריקה עד עכשיו, ומה שהוא אסור בכל חלקי העיר ניו יורק, ומה שהיה אסור במנהטן עד שבת שעברה יהיה מותר משבת זו והלאה כי כן הסכימו הרבנים! ומי מן הקלים שלא יחשוב שלולי הרבנים ידונו כמו כן על שאר איסורים וחומרות, כמו עלקטריק, עלעווייטר כ"ו הלכות אישות כ"ו כי אז בודאי גם כן ימצאו היתרים פשוטים וקלים כמו זה, ובאם איסור הוצאה כל כך קל למה יש להחמיר באיסור מוקצה וכ"ו. האמנם לא צריכין

בתקון זה להגדיל בלבול המוחות וערוב הפרשיות שהם כל כך בעוכרנוו כללו של דבר כל אלו המרובים שכבר הוציאו בשוגג או במזיד בש"ק ימשיכו את דרכם ולא ישמעו לדברי המזהירים מעתה כמו שלא שמעו מקודם, אך היראים העומדים בנסיונות החיים במסירות נפש עד היום מעתה יקבלו מתנה נאה "לכבוד המקום לכבוד התורה ולכבוד השבת", ויכולים להביא את ה"פאקעטבוקס" לבהכ"י כמו שעושים מחללי שבת מאתמול שלשום וכדומה.

ולפי כל הנ"ל לא נשאר לנו רק טעם אחד לשבת, לחייב את התיקון, וזהו, להציל את השוגגים באיסור הוצאה מעונש חי' ואת קלי הדעת מחשש מומרות, ובודאי טעם זה חשוב הוא בלי ספק, אבל למחלה זו קל מאד למצוא תרופה, וזוהי:

ילכו נא הרבנים המכריעים כדעת המקילין וישכרו את האי מנהטן משר העיר ככל הלכות ערובין אך לא יפרסמו את הדבר כלל, ואז את נפשם הצילו וגם את נפש העוברים בשוגג על איסור הוצאה דרבנן (לפי שיטתם) הצילו מעונש חמור, והי יסלח להם לכל הטועים, וכל זה אפשר בלי פרסום, בחשאי, ועל זה הכל מסכימים בחפץ לב, אבל כל הקהל אל יוציא איש מביתו ביום השבת, ובפרט שהגאון ד"מ פיינשטיין שליט"א כתב בפירוש שבכל אופן בעלי הנפש יחמירו על עצמם ולא יוציאו כבתחלה.

ועלינו לקוות להחזקת התורה בדור הצעיר וכל בנוו זהו למודי השם ויד גדולי התורה תהיה תקיפה, ואז כל אחד ישמח להשתתף בזכות הרבים ולתת יד לתקון ערובין בכל עיר ועיר על פי הלכה ועל פי הסברה גם יחד, ושלום על ישראל.

* * *

ע"כ מכתב. ותהלה לא"ל בהתאסף ראשי

עם באסיפת אגודת הרבנים ביום ד' בהעלותך, ח"י סיון תשכ"ב, פסקו הלכה ברורה לאסור תקון עירוב במאנהעטען. ונתפרסם הענין במודעה גלויה בכסלו תשל"ט וז"ל:

"אזהרה חמורה נגד תיקון עירובין בניו יארק היות שבזמן האחרון התחילו איזה אנשים בשכונת פלעטבוש להרעיש אודות עירובין שם, אנו מפרסמים בזה דעת תורה שהוא דבר שכבר נאסר על ידי גדולי הרבנים שבארה"ב שבדורנו ושבדורות שלפנינו בין בניו יארק ובין בשאר עיירות גדולות בכל רחבי ארה"ב. וביום ח"י סיון תשכ"ב התאספו באגודת הרבנים מגדולי ראשי הישיבות והרבנים מאורי ישראל ביזמת מרן הגאון ר' אהרן קאטלער זצ"ל וחתמו על איסור לעשות עירוב בניו יארק וכתבו בין השאר "ואסור לטלטל במאנהעטען אף אחר התקונים שעשו או שיעשו איזה רבנים, וכל מי שיסמוך על ערוב במאנהעטען יחשב למחלל שבת", והסכימו וחתמו על הנ"ל מרן הגאון ר' אהרן קאטלער זצ"ל והגאון ר' חיים ביק זצ"ל והגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל ויבלח"ט מרן הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א ומרן הגאון ר' יעקב קמנצקי שליט"א והגאון ר' גדליה שאר שליט"א ועוד כמה גדולי הרבנים. וכן כבר פירסם מרן הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א פסק דין להלכה למעשה בספרו הגדול אגרות משה, ובמכתבים לשואלים בנידון הנ"ל לאסור תיקון עירובין בניו יארק וברוקלין.

"ולכן באנו להודיע בשער בת רבים שאסור לתקן עירוב באיזו שכונה בניו יארק וברוקלין בלי שום חוראת היתר כלל. ואפי' אם יתקנו בה עירוב גם כן אסור לטלטל בו בין גדולים ובין קטנים. ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה לגאולה שלימה ואמיתית בב"א." ובאו

יביאו עוד, ונתנו יותר מן הצורך כי לקדושת התורה אין שום גבול.

וזוהו שאמר לו הקב"ה למשה עשה לחם משכן לעדות, פ"י תניח את הנותר כי על ידי הנותר נעשה המשכן ל"משכן העדות" המיוסד על קדושת התורה, וכל עבודת הקרבנות שבמשכן תוצאה מקדושת התורה שמתגלה בארון הקודש, הן תורה שבכתב ששורשה בלוחות העדות וספר התורה המונחים בהארון והן תורה שבעל פה ע"י דבר ה' שיצא [בכל פרטי המצוות] מבין שני הכרובים, ומה שהביאו המנדבים "די והותר" תשאר באוצר לסמן שהמשכן הוא משכן "העדות" לשכון כבוד של ארון העדות בקודש הקדושים אשר שם כסא הכבוד של תורת ה' בלי קצבה וגבולים.

• נימוקים •

(לה, ל"ד) ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו' ולהורות נתן בלבנו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן. הנה בצלאל היה אדם גדול מאד [כדמצינו שאמר לו משה בצל אל היית (ברכות נה). הובא בדש"י פקודי לה, כב], וממשפחה חשובה [שהרי יחסו תכתוב שלשה דורות, ורבו המדרשים (שמו"ר פרשה מח) שזכה לדבר זה על ידי זכות אבות], והיה משבט יהודה - שבט המלוכה. ועמו היה איש אחד בשם אהליאב בן אחיסמך, אשר לא שמענו כלום על יחוסו ועל גדלותו, והיה משבט דן מהפחותים שבשבטים (מאסף לכל המחנות), וכנראה היה יהודי פשוט ירא שמים נקי כפים ובר לבב. ועשה אותו הקב"ה שותף

על החתום גדולי הרבנים מכל החוגים, וגם רבני ומנהיגי אחינו הספרדים שכתבו וז"ל:

"אני משתתף עם הרה"ג בכל הנז"ל, וכבר היתה אסיפת רבנים שמנה מאחינו אשכנזים וחמשה מקהלתנו עדת הסורים זה לפני 44 שנה והסכמנו לאסור עשיית העירוב בכל מקום מסיבות שונות בניו יארק וברוקלין בהחלט. ועל דבר אמת וצדק הי"ש יעקב שי קצין, הרב הראשי לעדת יהודי סוריא - ניו יארק.

"אני מצטרף לדעת חכמי ישראל, יוסף תררי רפול".

(לו,ז) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר.

ובמדרש (שמו"ר פרשה נא,ב) א"ל משה להקב"ה עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר, אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות. והקשו המפרשים, היכן מצינו שעשו משכן אחר בשם "משכן העדות".

ויתכן לפרש, שהרי המשכן נקרא "משכן העדות" על שם שיש בו הארון הקודש שיש בו "לוחות העדות". ונמצא שקדושת המשכן יונקת מקדושת התורה, וכן הוא בבית עולמים, שארון הברית היה מונח בקודש הקדשים ואח"כ נגזו במקומו דווקא [וע"י תוספתא סוף זבחים שהחילוק בין במה גדולה שאז הותרו במות יחיד לקדושת משכן שאז נאסרו הבמות הוא אם הארון במקומו או לא, עיי"ש]. והנה החילוק בין תורה ועבודה הוא שעבודה יש לה שיעורים והגבלות, והתורה היא "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא,ט), וכעין מה שמצינו שהקרבנות הקרבנות היא רק ביום, ואמנם בתורה כתיב (יהושע א,ח) "והגית בו יומם ולילה". ובכן הביאו בני ישראל את תרומת הקודש בלי שום גבול עד שהעבירו קול במחנה שלא

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

220 - 2 עמודים

תשובות הריב"ש

דטעם שהוא שכירות רעועה
משר העיר הוא מפני שאינו
יכול לסלקם, ולכן הוי רק
כשכירו ולקיטו
(עיין מס' 700 שבמדינתנו
ניו יארק יש להממשלה
הכוח לסלק התושבים
מביתם)

להשכיר הרשות. צדון זה ודאי אין יכול לטלוק מן הדין הכותים הבה מצתיסה. אלא שיש ללמד זכות על זה ממ"ש הרשב"א וז"ל⁹ שאפילו לא היה משכיר יכול לטלוק, אם היה צמה שהשכיר שום תפיסה יד שהיו לו קצת כלים או אפי' אין לו אלא שיש לו רשות להניח הם שום כלים שוכרין אפי' מן המשכיר שאינו גרוע משכירו ולקטנו עכ"ל¹⁰.*

וא"כ צדון זה י"ל שכיון שדבר ידוע שהאדון יכול להניח כלים בצמי אגסיו ואין מוחה בידו ואין זה שלא דין שכן נהגו א"כ לא גרע משכירו ולקטנו ויכול להשכיר הרשות כדאמר¹¹ בעובדא דהמן צד קאסק שלא היה רוצה להשכיר ואמרו ליזיל חד מיניהו ונשאיל מיניה דוכתא וימיב ציה מידי והיה ליה כשכירו ולקטנו. ואחרי כי מה שאוסר הכותי אינו מן הדין, שהרי דירת הכותי¹² אינה השוכה דירה אלא משום גורה כדי שלא ישכנו כותי עמהן שלא ילמדו ממעשיו. וגם פנין הערוצ עגמו דרצנן, ואמרו¹³ הלכה כדצרי המיקל בערוצ. מה יש לדון להקל בענין זה לענין שיכול האדון להשכיר רשות הכותים, והתמונה שלו כמוהו, שהרי גם התמונה יוכל מטעמו להניח כלי האדון צתיסה. וא"כ חזר הוא להיות בעד האדון ומטעמו כמו שכירו ולקטנו של כל אר"א¹⁴.*

וצדוד יש טעם אחר להסיר קניית הרשות מן האדון כי ידוע כי דרך הרצים היא לעולם לאדון לשטופה כמו שירצה ולתם לצעלי הצתיס דרך מצד אחר. א"כ הרי יכול לטלוק הכותים מן המצוי, ר"ל מן הדרך ההוא, וכיון שיכול לטלוקם הרי יכול להקנות הרשות כמו שאמר רבי אפס יפה עשייתם ששכרתם. אלא שטעם זה לא יספיק להכניס ולהוציא מן המצוי לצתי הכותים, כיון שאין אנו מסירין אלא מפני רשות האדון במצוי, ולא בצתיס הפתוחים לו, דהו"ל כבבול רשות חצרו, ורשות ציחו לא צטל. אבל מצתי יהודים למצוי מוסרין הם, כיון שקנו רשות ממי שהדרימם שלו, ויכול לטלוק צמי המצוי מן הדרך ההוא ולתם להם דרך מצד אחר. אבל הטעם הראשון מספיק אפילו להכניס ולהוציא מן המצוי לצתי הכותים.

ומ"מ טוב לכת להשמר שלא להכניס ולהוציא לצתי הכותים רק מצתי יהודים זה לזה דרך המצוי ולזה יספיקו שני הטעמים שכתבתי¹⁵. וכלל זה היה ראוי להאריך ולדקדק ולבאר מה שבו מן הקושיות וצמה יסורנו ויחישנו ולהביא ראיות על הכל אלא שלא האריך אין פנאי עתה.

סימן תכח

על שהיו זה עינות מים הרצה, כמו עיר התמרים על שהיו זה דקלים הרצה, כמו שפרגס אונקלס² קרעא דדקליא³.

מה ששאלת מה היה עיר המים הכתוב ציזא¹, נראה שהיה עיר צארן צמי עמון שכן שמה. ואולי נקראת כן

סימן תכט

לולב לכשיכנסו לציתו יסול על שולחנו, צ"ט שני, כלומר צבול המועד, שנטילת לולב צו מדרבנן, ודקדק שזה מדקדמי מי שצא בדרך, ואי ציום ראשון מי שרי למיזל כמו שדקדקתם אתה, דמשמע ליה דמי שצא בדרך. מסון לפתוס ומדנך רחוקה קאמר. הנה צירושלמי לא דקדקו ציה, כמו שלא היה מדקדק רצא צגמרפתו שהיה מעמיד משנת מי שצא בדרך צ"ט ראשון שנטילת לולב צו דאורייתא לפי שאפשר צמוק התחוס כמו שאמרתי. ועוד שאפשר לטלוק צין לשון משנת מי שצא בדרך ולשון צירושלמי מי שהשכים לצאת לדרך, דלצאת לדרך משמע טפי מקוס קרוצ מלשון מי שצא בדרך⁵.*

מה ששאלת על מה שהביא הרב אלפסי וז"ל בהלכות סוכה¹ הא דגרסינן צירושלמי² רב חייל צר אצי צסם רצ המשכים לצאת לדרך מצתיס לו שופר ופוקע לולב ומנענע מנלה וקורא בה וכו'. והקשים אין מותר לצאת לדרך ציום טוב.

יש לתרץ המיירי צמוק הפתוס כגון שהלך לגנות ופרדסיס לעמוד שם ולשמור פירות. דלתיס צמקמת יומא³ לענין ציום הכפורים שומרי פירות עוצרין עד לוארן צמים. וכן שם ההולך להקביל פני רבו וכו'. ואע"פ שבגמרפתו העמיד רבי ירל צפרק לולב הגזול⁴ משנת מי שצא בדרך ולא היה בידו

העיר היו המים ולא בשאר העיר שהיה יושב בה העם וכו'. ועי' פ"י ר"י ישעיה שם פ"י ב'.
 תכט 1 פ"ג ט"י אלף לו (יה, ב). 2 סוכה פ"ג ח"י (טו, ב).
 3 עז, ב. 4 סוכה לה, א. * עי' בתוס' סוכה שם ב"ה מדקדקתי. ועי' בח"י הרשב"א (ברכות ל). בדיה הא דאסיקנא, (ובתוס' הרי"י שיריליאון ברבתי שם).

9 צירובנן שם ד"ה ולא. * 10 ב"י אר"ח ט"י שפ"ב ב"ה ומ"ש אם נשאר, ובט"י שצא ב"ה ומ"ש. ועי' בשו"ת ח"א סי' ר מ"ש בזה.
 11 שם ס"ג, ב. 12 שם ס"ב, ב. 13 שם מ"א, א. * 14 ב"י שם ט"י שצא, שו"ע שם ט"א. * 15 ב"י שם ב"ה וכתב עוד, רמ"א שם ט"א.
 תכח 1 שמואל"ב, יד, כז. 2 דברים לז, ג. 3 בפ"י היר"ק שמואל שם כז: עיר המלוכה וכו', והיא נקראת עיר המים שבאותה

אלפסי ז"ל בהלכות¹⁴ וכחש בעמימו¹⁵ פרט למכחש באחד מן השותפין אמר רבי יוסי הדא אמרה שנים שלוו מן האחד לע"ג דלא כפיזין אחראין ערבאין זה לזה אחראין וערבאין זה לזה. וכן הוכיחו המפרשים ז"ל¹⁶ מסוגית גמרא שלנו בפרק השואל.

ולכן נדון זה ג"כ כל אחד ערב לחבירו וכיון שזה הקרוז לעד ערב בכל, הנה העד פסול לכל ההלוואה כהיא

לחילוף ומובנה. אלא שאע"פ שהשטר פסול והעדות בטלה כיון שקנו מהם אם הם מודים בקנין הרי הם חייבים במיזב דקנין אין צריך עדים, דלא ליבדו פהדי אלא לקשרי כדעמ רצונו מנהאל¹⁷ וה"ר אלפסי ז"ל¹⁸ וכן הכריע הרמב"ן¹⁹ וכל האחרונים ז"ל²⁰. ואין צריך לומר שחייבין לקיים שבעמם שאין השבעה תלויה בפסול העדים כיון שהם מודים בקנין והקנין קיים בלא עדים כמו שכתבתי.

סימן תכו

בלשית. לרבי יהודה אסקירה

שמעתי אמריך כי נעמו ולהשיב על שאלותיך על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון אכין לבי אך באשר אין הפנאי מסכים להאריך אחיה מקצר ועולה.

אשר שאלת בענין הערוב אשר קניתם ושות חצי העיר שהיא מאדון אחד מן הממטנה שלו, אם צריך לחי או קורה למברי, או אם די בקניית הרשות. וכן אם צריך ערוב מאחר שקניתם כבר הרשויות מאדון העיר.

דע שאין מצי נטר ע"י שמוק וערוב, כי אם אחד היום לו ההכשר הראוי צמחילותיו. והכשר המחילות לחוד,

והשמוק והערוב לחוד. וסמלה צריך להכשירו צמחילות, ובהכשר המחילות יש מלוקים הרבה לפי מכות המצוי ועיניו.

כי יש מצי שדי לו גלמי או קורה מנד אחד, וזהו המצוי הקמוס מג' רוחותיו שנותן הלמי או הקורה ברות הד'. יש

מצוי שאין די לו בזה והוא המפולג לר"ה משני ראשיו. ובה יש מחלוקת בין הפוסקים כי הרז אלפסי ז"ל¹ והר"ם ז"ל²

פסקו כרז שפסק בפ"ק דערובין³ כפ"ק דמנייה דבני צורת פתח מכאן ולמי או קורה מכאן. והרשב"א ז"ל⁴ פסק

כשמואל שפסק כמנייה אליבא דר"ה דלא סגי בצורת פתח מנד אחד ולמי או קורה מנד אחד אלא צני דלת מכאן ולמי

או קורה מכאן. ויש מחלוקת שצריך לחלק בהן אם דינן כסמוס ואם דינן כמפולג לפי ענין מכותם ואיכותם. כמו

מצוי עקום עשוי כמין ג"ס ומפולג משני ראשיו לרשות הרבים, וכמו מצוי העשוי כמין ח' ומפולג משני ראשיו

לר"ה, וכמו מצוי עשוי כנדל והוא סרך מרצה רגלים. וכל אחד מאלה המצואות הנזכרים חלוקים להכשרם ולא אוכל

עמה לבאר דין כל אחד ואחד כי יהיה אריכות גדול. אבל אין שום מצוי ואפילו הסמוס משלש רוחותיו שלא יהיה צריך לכל

הסמות למי או קורה ברות הרביעי המפולג לר"ה. ואין השמוק והערוב ולא קניית רשות ממירו כמו שאמרו בפ"ק דערובין⁵ וכי כבר עושה אותו רה"י כבר עושה אותו ר"ה.

אלא שאף אחרי היום המצוי נכשר בלמי או קורה למצוי שדי לו בזה או בצורת פתח או בלמ למצוי שצריך זה,

עדיין צריך שמוק. שהרי אפי' הפלג שיש לה די מחילות גמורות צריך שיערבו צני הבתים אשר נולד. וזה מחמת

שלמה וזית דינו כמו שאמרו בפ' עושין פסין⁶ שלמה מקן ערובין ודים. ולכן עכ"פ צריך להכשיר מחלה המצוי שלכם

בלמי או קורה, ודי בזה אם אינו מפולג לר"ה כי אם מרות אחת. ואח"כ יש לכם להשתפק ולעשות ערוב צמחי. ומה

שקניתם הרשות מן האדון אינו מועיל אם אין לכם ערוב, שהרי אפי' יהיה רשות הכותים שלכם הרי הישראלים אוקרים

כל אחד על חבירו כיון שלא ערבו.

ואין לומר שכל שיקנה אחד מהם רשות כל הישראלים מן האדון שלא יהא צריך ערוב לפי שהאחרים יהיו

אורחים לגביה. שהרי רבים אינם נעשים אורחים אלא יסוד כמו שפורש בפ"י הד"ר⁷ מד לגבי משאף הוא אורת משאף

לגבי מד לא הוא אורחים. ולכן עכ"פ יש לכם להכשיר המצוי בהכשר המחילות ואחר כן להכשיר הדיוורין לשמסם בערוב.

ואף לגבי רשות הכותים יש לעיין אם אותה קניה שעשיתם מועלת. שהרי אע"פ שיש לאדון חיזה מה על חשיו

אינו יכול להכשיר רשותם. שהרי מן הדין אינו יכול לסלקם ואפי' היו הבתים שלו והשכירים לאחרים כל שאינו יכול

לסלקם אינו מועיל שכירות שיעשה הוא מן הרשות, כדאמרין בפ' הד"ר⁸ רבי שמעון [בן לקיש] ותלמידיו דר' חנינא איקלעו

לההוא פונדק דלא הוה שוכר והוה משכיר אמרי מהו למיגר מיניה היכא דלא מצי מסלק ליה לא תבעי לך דהא לא מצי

מסלק ליה כי תבעי לך דמצי מסלק ליה כיון דמצי מסלק ליה אגרינן מיניה או דלמא השתא מיהא הא להא סלקיה אמר

לבו רבי שמעון נשכור ולכשנלך אכל רוחמינו שדדוס נשאל להם אתו ושאלו לרבי חפס אמר להם יפה עשיתם ששכרתם.

הנה בכאן שכל דלא מצי משכיר לסלק השוכר אינו יכול

הר"ן שם ולעיל סי' שצב. תכו 1 עירובין פ"א סי' תקפג (ב, א). 2 שבת פ"י ח"ג. 3 ו. ב. 4 בעבודת הקודש ריש שער ב' ובחיי לעירובין שם ד"ה אלא. ועי' מ"מ שם ולעיל סי' ותה. 5 י"ב. ב. 6 שם כא. ב. 7 שם סט. ב. 8 שם סה. ב.

14 שבעות פ"ה סי' אף קמד (סז, ב - ז, א). 15 ויקרא ז, כא. 16 הר"ן בחיי לבי"מ צו, א ד"ה הושתפין. 17 קדושין סה, ב מובא ברמב"ן דלהלן 19. 18 קדושין שם סי' תרס [כת, ב]. 19 ב"ב מ, א ד"ה קנין [הרפוסים שלפנינו לט, ב]. 20 רשב"א ב"ב שם. ועי' ח"י

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

219 - 1 עמוד

תשובות

הגאונים :

”וספק כרת הוא

ועבדינן לחומרא

דכל ספק איסורין

לחומרא לבד

מעירובין ואבל...”

כלא דם אביי אמר אינה מותרת ועולה ואינה עולה רבא אמר
 וימינן מותרת ועולה והלכתא כרבא, ולאחר שתפסוק
 וימינן מן הים וכלן ז' לוכר וייד לנקיבה אם מבלה
 מותרת לבעלה עד ז' לוכר ופי' לנקיבה אפילו רואה
 רובא מותר הן ואם מסקה שבוע קמא לנקיבה ועברה
 מסתרי לזיבה אפילו, והוא כל שבוע בתרא ושפעה מתוך
 ז' לאתר ייד דלא מסקה אם מבלה והולכתא כוותיה
 דרב דאמר ולידה: מניין אחר הוא והתורה מימאתו עד
 ז' לנקיבה וז' לוכר והתורה מיהרתן אחר ז' ואחר ירי
 רובא דעלמא כהני דלא מגו נקיים לילדת אלא אחר
 ז' לוכר מטהרי לה דלא מספקי לה בספק זבה ונראה
 לי דמן הכמים הראשונים הוה כן ומכירה מדבא [מזו:]
 דהבירה רבא לשמואל [מזו:] ודרש קישת שנים
 ושלשית היפילה תשב ז' נקיים קסבר אין הגמל מטהר
 אח קישויו ואין פתיחת הקבר בלא דם והרלה ז' ראיות
 הוה ובהואיל רב פאא לרבא מה איריא מימאתו בימינן
 אחר משהו בעלמא דידא איד זירא בנות ישראל החמירו
 על זכר איל אמינא לך אנא איסור זבה גמורה דאורייתא
 ואת אמרת לי זבה ספק שהיא חומרא בעלמא שהחמירו
 עליהו דבבא דאחמור אחמור וזיבא דלא אחמור לא
 אחמור ומפרשי לה דבי הובא דאחמור כגון בגידה
 אחמור וצריכה נקיים ביולדת דלא אחמור ואיצ
 נקיים מספק אלא בני ראיות ולא נהרא מדינא
 דהא דאמר ר' זירא בנות ישראל וכו' כל היבא
 דהואת בין בלידה בין בגידה וכו' ויבא דאחמור
 מתבארה א' בלא קישוואחמור וצריכה גמרים היבא דלא
 אחמור כגון בראיות קישויו לישב ז' נקיים לא אחמור
 ולא אמרינן שתרא זבה ספק בראייה אחת של קישויו
 לא מצות למיפרק מאי איריא קישויו בי ימינן אפילו
 בקישויו משהו דלא אחמור בקישויו משהו ומיהו אגן
 שתרא משום דילמא הואי בשופי בלא קישויו ראיה
 אח מספקין לה לילדת כוסף הזה הוה ספק זכות
 בין נדה בין יולדת בין מסקי מרס צריכי ללוש בגדים
 לבנים ואף למפרס סדין לבן על ערסו הו' כדי לתבתין
 שיהיו להם נקיים דאי לא דילמא הואי [בזנקים ולאן
 אדעתיהו וליבא נקיים שכו' ולכן אשה א] שתבעה
 להנשא ונתמיסה צריכה שתשב ז' נקיים דאמר רבא
 [מזו:] תבעה להנשא ונתמיסה צריכה שתשב ז' נקיים
 ועינה מוכה קמיל בדי שיוכל למקס ליה לילה הראשון
 ויפיר דאי בעי להבטיסה לחופה ולפרוש ממנה עד ז'
 נקיים שפיר דמי וליש גדולה שראתה כבר וליש קמנה
 שלא ראתה טעולם ולא הגיע זמנה לדאות משום דאשה
 סתק לבטיסתה לחופה מהמרת ומתאהו לבעל ומתמת
 חימוד אחי דם ודילמא אחי דם ולאו אדעתא דמכרה
 דרגשת מי רגלים הוא דאי הוה דם בהוא שעתא
 דחימיסה הרי יש לה ז' נקיים עד הנישואין ואי לא הדי
 בעל ספק זבה הילכך צריכה שתלבש בגדים לבנים כל
 ז' שלמי הנישואין שאם תראה ויפוש ממנה בעת
 הנישואין עד השלמת ז' נקיים וכן כל כלה צריכה
 למלבוש ז' ימים לפני חופתה דילמא אנב חימוד אחי
 דם אבל מקמי ז' ליצ דאפילו הואי מקמי דבי הרי יש
 לה ז' נקיים אבל אי הוא תוך ז' ואין לה נקיים קודם
 חופתה צריך לפרוש ממנה עד השלמת ז' נקיים
 שכהן תשובת הגאונים א' האשה שילדה בקישו
 ששאלתם ולא ראתה דם בשופי אי צריכה ז' נקיים או
 לא דבר זה מחלוקת גאונים הראשונים מר רב יעקב
 טאן וצלי היה אומר איצ ז' נקיים במטרא בנות כותים
 לז' ותלמידיו אומרים כמותו והלוקו עליו מר רב צחק
 טאן וכל בני הישיבה שאמרודבר זה היה נוהג בחזרות
 הראשונים שדייתהו חכמה בבנות ישראל והשתא אין

מבחינת בין שופי לשופי ומסק כרת הוא ועבדין
 לחומרא דכל מסק איסורין לחומרא לכד מעורובין ואבל
 ועוד האמר ר' זירא [מזו:] בנות ישראל החמירו וכו'
 ופי' ימר דגידות החמירו וילדות לא החמירו וכו' דרי
 זירא סתמא קאמר איבא למיטר דילדת נמי החמירו
 צריכה ז' נקיים ואלי וכולם כמר רב צחק מבירא לן
 וכן את טרזין לבי ישראל שכו' וכו' מבלו נשים
 בזמן הזה בין גידות בין יולדות מבלי בין ביממא בין
 בליילא וכו' אמרינן וימא [מזו:] נדה ויולדות מבילת
 בליילה הני מילי בנדה דאורייתא ולא מצי למיטביל
 ביום ז' דכתב שבעת ימים תהיה בגידתה עד ליל
 שמיני וכן יולדות דאורייתא דכתב ושמאה שבעת
 ימים וליל שמיני מובלת אבל בזמן הזה ספק זכות
 ומובלות בין ביום בין בליילה ומבילתן אפילו במטרא
 טים ולא בעו טים חיים דתניא [ומספתא מילה פיאן
 א] תמר כזב מבובה שהוב טעון טים חיים והובה אינה
 מעונה טים חיים והא דאמר דמובלת ביזם ביום שמיני
 כדאמר [מזו:] אתקין רב אידי בר אבין למיטביל ביממא
 משום אונסא דארייותא רב אחא בפאזנא משום גנבו
 אבל ביזם ז' לא מבלה דאמר ליה רב אחא בריה דרבא
 [מזו:] דבא מכדי כולה ספק זכות שוינה ליטביל ביממא
 דשבעה אמר ליה ביזם דרי שמעון דתניא ר' שלמען
 אומר אחר דתפיר אחר מעשה תמיר שספרה ז' כלומר
 כיון שספרה ז' ימים תמיר ומקצת היום ככולו אבל אמר
 חכמים אמר לעשות ז' למבול ביזם ז' שלא תבאלידי
 ספק שטא יבעול אותה אחר מבילה ואם תראה אחר
 הבעילה כאתו זם דרי בעל את הובה שדרי מותרת
 מנינה ומיקמי מבילה בעיא למיחף את שעה ואת
 כל נופה בתמן ואפילו בחמי חמה שלא יהו שערותיה
 מביללות וליעילי בהו טא זם נופה שלא יא עילו
 דבר תוצן כדרש ר' מרס משמי דרבא [מזו:] אשה
 לא תתחף אלא בחמין ואפילו בחמי חמה טא מעמא
 קירי מסרכא מוא כלומר מרבין השערות יחד ולא
 עילי בהו טא וצריכה להדיח קמטיה דאמר רבא לעולם
 ילמד אדם תוך ביתו שתהא מדיחה קמטיה ודם רונעש
 בלעו שלא ידבק שם כלום מיט או דבר תוצן וכן תוך
 אוניה ותחת שיהיה אצילידיה ותחת ידיה ויכירכותיה
 ובמקום גדולים וקמנים כל אילו קמנים הן ובית המטרים
 דביבאי דהו' [מזו:] אותו מקום בלוע הוא או בית
 המטרים אמר רבא בית המטרים הוא וצריכה להדיח
 וכן צריכה להוציא ליהה שבתוססה ולחתור תוך
 פיה שלא ירא ביז שניה לא עצם ולא כשר
 דאעמי שאין המים כאן לתוך פיה ראוי לביאת
 מים בעינ דתניא בית קמטין ובית המטרים אין
 צריכין ביאת מים ואמר נדי דביאת מים לא בעינו ראוי
 לביאת מים בעינ כדרי זירא דאמר כל דראוי לביילה
 אין בילה מעבבת מותניא מעשה בשפחתו של בית
 רבי שאמלה לעשות מדרות ומצא לה עצם בין שיניה
 והצריכה רבי מבילה אחרת וצריכה להעביר ליסלוק
 שבעיניה דאמר מר עוקבא [מזו:] ליסלוק שבעיני יבש
 הוצין לה אעו הוצין ומאמתי הו' יבש משהתחיל לירק
 ואם היקחה דם ריבדא דכוסילתא היצי אחר ז' ימים
 דאמר רמי בר אדא הני ריבדי דכוסילתא עד תלתא
 יומי לא היצי גלא הגלדו לאחר ז' היצי וצריכה
 להטיל מיט רגלים קודם מבילה דבעי רבה [מזו:] זבה
 שנעקרו מיט רגליה וירדה ומבלה מהו ועלתה בתיקו
 ותיקו דאיסורא לחומרא ואם לא דמילה לא עלתה
 לה מבילה אם נעקרו וצריכה להטיל [מזו:] וכן נתנה
 תבשיל לבנה בין חמיסה לשבילה ולא עיניה אם נדבק
 מן דתבשיל בדיה ומבלה לא עלתה לה מבילה דאמר

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

218 - 1 עמוד

הערה מאת הגאון ר' אברהם חיים נאה זצ"ל

"... מכל זה נראה דמה
שכתוב כאן 'וכל ירא
שמים יחמיר לעצמו'
(שו"ע הרב או"ח שמ"ס
סעי' י"א) הוא מאמר
מוסגר, כמו שנדפס
בקאפוסט, והוא הוספת
מהרי"ל [אחי רבינו]...
קונטרס השולחן

"קונטרס השולחן"

מהגאון הגדול הנודע רבי אברהם חיים נאה זצ"ל

בנוגע למה שנדפס בשו"ע-הרב (ס"ה שמה סעי' י"א) "וכל יר"ש יחמיר לעצמו"

"נדפוס קאפוסט תיבות וכל יר"ש יחמיר לעצמו נדפסו
בחזאי עיגול במאמר מוסגר. וכן נדפוס טשערנאוויץ נדפס ממס
כמו בקאפוסט. ולפ"ז אפשר שהמאמר המוסגר הזה אינו מרבינו
ז"ל אלא הוספה, ולכן אין עליו ציון במראה מקום צין כל
המ"מ, אלא ציון מיוחד בכוכב שהוסיפו אח"כ המאמר והציון...
ובקונטרס אחרון ב' צסי' רנ"ב כתב רבינו בזה"ל, 'ואף מי
שירצה להחמיר ברה"ר שלנו כהאומרים שיש לו דין רה"ר,
ולא כתב 'ואף שיש ליר"ש להחמיר כו'. מכל זה נראה דמה
שכתוב כאן 'וכל יר"ש יחמיר לעצמו' הוא מאמר מוסגר, כמו
שנדפס בקאפוסט, והוא הוספת מהרי"ל [אחי רבינו]..."

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

217 - 3 עמודים

שו"ת מהרש"ג

"...דנראה מדברי הט"ז
והמג"א בכמה דוכתי שאנו
תופסין שבזמן הזה ליכא
רשות הרבים לאו ספיקא הוא
כלל, אלא בוודאי גמור אנו
תופסין אותו, ומעשים בכל
יום שאנו מניחין להביא
בשבת על ידי עכו"ם דברים
וחפצים... וכן אנו נושאים על
ידי עירוב, ואי הוי לנו ספק
שבזממה"ז יש לנו רה"ר, לא
היינו רשאים להקל כל כך..."

ואין התפלה נכונה. ומשיב שם דברי מאונגוראר ז"ל
 קר חיה לרחוק דברי הסתים זה לין לי זודאלי חי
 חיספא שטר ית לרחוק דברי הקולומים כדרכן של
 ואין לדין אלה מה שטינו רוחות, אבל בנחת אין
 זר רק המהרני פני תקן לא יוד לשת מהמים ומי
 דאף של לא אמרו אולם כלם הכשרים כיו שפשה נב
 ברשות הישראל כלל דרך משל ראובן הפקוד בהמה
 וכשרים גוב בהמה וחומר או דש נב בשבת, בזה
 ארל אפור כלל, אבל של הישראל השכיר או אפויו
 מה לשכירי זודאלי אולם הכשרים כיו שפשה נב
 מני בנחת דלא לזקמו בנחתה שלם יהוה משה
 נשות הישראל עובד הישראל של איסור שניתה בהמתו
 משון התמים שנהג זריל ובמהם נמי כשעשה אחר
 שלם נשות בעלים אין בעלים עובדים חמי בנוגע
 פהיל כרי דוקא נשפס הכשרים פמה מלאכה שלם
 גלם, אבל במשחיל שסיר עובד עלי הישראל ויכ
 התמים והשכיר בהמתו והגוי עושה עמה מלאכה
 מהים מיי. והכ"ד המשחיל דאין שום חילוק בין
 ומשכיר רק רוח במסח חמי כשכר אבל זה וזה השכי
 דני איסור הנהג וימי איסור בנחתה כמו הכשרים
 זמם זה כשכר מימי גם במסח ית הנהג החזקה עושה
 זמם הכ"ד החזקה עושה המשחיל וליק קר הפני מבין:

אין זה חיוב רק פטור לכל איסור חייב בבכמה מותר לפינן לכתוב.
 וכן נבחה עם הכשרים מחילה שמי החלו יחי של הישראל לנד
 ויום השבת יחי של הכשרים לנדו אבל בלא הכנה כן שמו ית גם
 להישראל חלק ברוח ובשכר שבכמה עובדים. נבחה אז הכי משלליג
 וזו איכא איסור שניתה בהמתו ולכן בלא הכנה מחילה איסור.
 [ולשי"א חף בלא הכנה מחילה כל שהישראל חומר ונעמד נדעמ
 שמחילתה של שבת לא יקה בוח שום רוח ואף לא ינכר להשכרים
 כנגדו ביום מחר רק מה שחזרה בבכמה בניו החול להחלין כמו
 שהיה השוחפות ובשבת לדעמו לא תשעה בהכמה מלאכה ואף
 אם תשעה מימי הוא חול לחלו בהמה שום שכר ומחילתה זו חייב
 ליכא איסור שניתה בהמתו מהים שכתבנו דכיו משלליג ומחילת
 בבכמי מותר לגמרי כמי. [א"ה]. אולם בלשון זה צריכים לחח מתן
 בהכמה בשבת מן השוחפות משלליג כרי מרוח הישראל בהמלאכה
 האזר הכי משלליג, משלליג בהכמה מחילה שום השבת הוא של
 הכשרים אז מתן של יום השבת מוטל על הכשרים לנדו ומשחיל:]

ונחזור ליהי דלם הצעיר לא יקבלו עם רוח חסידות שבת
 לומר איסור. ומה גם שצ"ד חיה. טור ז' ר"ה
 ונבחה חן הנחת ויכולת חסידים איסור יבא ובלתיא לפי מה
 לנקטי דבכ"ז ליכא נשות הרבים חייב חף הולאה בזהם עלמו פטור
 אבל איסור חייב בבכמה מותר לכתוב. [ומה גם להבטיח חסידים
 שבת צ"ח וקו"ל דחי נושא חיים חייב חף ברבי"ר גענר חייב חלם
 מדרבנן ומתור ודלוי בבכמה לגמרי וקמבולר בכי ס"ה דעמ
 שבוים הרוכב על בכמה ישראל חן לחוש רק דמימי הכיר זה חייב
 מוטל דעמי רובא דרובא ית ביד הכופשים גם חסידים חלמים
 כמו רייטעפליך ויכיל לא שייך בימרה דמי נחמא חיינן ורק שמימי
 מהמים שוק ז"ל בכי קמי' חת לאסור משום דכיו כמו ס"ה
 לאיסורא וחק דרבעקי ית להמתי' חת [ובחמ"א ית מיי לפסקי חול
 דנראה מדברי הטי' ומג"א בכמה דוכחי שלחן חסידים שבוים
 ליכא רבי"ר ללו פסקא הוא כלל חלם צוודאי נמור חנו חופשים
 חלח ומשעים בכל יום חלחן מיתחן להביות בשבת מיי פטורים
 דכיום חופשים כמו שפולטט ועלמים ואידורים לביהכ"ם וכן חנו
 נשאים מיי עירוב וחי בוי לנו פסק שמח חף בחמ"א ית לנו רבי"ר
 לא היוו רשאים להקל כ"כ חף לנודך מזה ולנודך שבה כמו
 שאין חנו מקויל בהלכה כר בשבת מיי עטורים חיי משמע דלח
 חופסין צהלה שאין לנו רבי"ר. והנה בדרבנן חמי כשית ס"ה
 לאיסורא מיעה בשט"מ' נבלות מקוחות בכלי פסקא ורבנן
 רחי נגובה מדברי ר"מ' גבי הולכת נכרות. יבדורבנן גם כ"ס
 לחומרה חל"י לקולח] [ח"ה]. מיינ כפי הרע"ט בש"ט משנה ה'
 דמקורות דכ"ל מפורש דס"ה בדרבנן חל"י לקולח מיינ' [ובשיק
 ניל ד"ל דמורי מהמים שוק בכי ק"ו ובחמ"א בכי ש"ל לא פליגי
 שבהכמה שאלה של המהמים שוק כי בענין שלח מחמת הכרת רק
 באחד מחמת שרובה להעני עסקו רובה שיו"ך חל"י ציבור ס"ו גם
 בשבת [וכזה ודלוי רלוי להמתי כי בכל בבי"ג ש"ט שצדקה להמתי
 ולהקל בכ"ה שחן. הכרה ודלוי רלוי להמתי. דמסוס
 הרחה של שבת חן להמתי שברי נחתם שבר שבת איסור
 חמי ממלאכת בתין] אבל בחשורה מיי חזר בנעמח השלה של
 בענין הוא ממחמת גזירה כשר והישראל יפסיד מיי כפרנסה גם
 בניו החול בכ"ה ודלוי ית לחוסר הכשרות של להקל כמו שפיקו'
 כ"ה גבי מכס וגבי ורטסכויכ"ח. וקרוי חל"י בשלם כ"י מלישין
 לפני מורי מהמים שוק הכנין כמו שחזר בחמ"א של הכוונה כ"י
 של יפסד הישראל פסק פרנסתו בניו חל"י ג"כ מקיל בדרב:

לי עשה הכשר חלם וכן על דברי הכי ר"ח חרליות
 והחמים ששכסום עמו שאין איסור שניתה בהמתו
 הישראל נהנה כלל. וזכה חילת בש"ס שבת דף ק"ה
 חל פטור אבל איסור בבכמה מותר לכתוב ומיתוי לה
 חייב ועיין במה"ס שוק ס"י ק"ה ועי"ש יאל לנו
 נמור חלם שניתה מלאכה משלליג לפי מה דקו"ל דמלאכה
 וטור [וכן פסקימו משלליג בכמה מקומות בכי רע"ח
 ח"ס שפוסק כר"ן חייב מותר לכתוב לעשות מיי
 משלליג בין דבדלם הכ"ה פטור אבל איסור מוטל בבכמה
 לכתוב חייב ית עס סס סוב וכן בבכמה השוחפית
 אין הישראל קרוי כל לחלו מלאכה וחינו נהנה ממנה
 כרי היו השכירי משלליג חל"י נבחה שבת ומחילה
 וזר אפויו לכתוב ומוכן שסיר הכטם של הרוקח הכר
 וזו בחמ"ס בר"ל וזכו ועין לנו פטור גם דברי השי
 דבכמה של הישראל ועכ"ם שוחפות חו והגנו מחילה
 ית חל"י של השכירי וימי החול של הישראל מותר הכשרים
 בשבת וליכא משום שניתה בהמתו, ולגורר חינו מובן
 והקור כן מימי עכ"ם ית לישראל חלק נב ושע"ה מלאכה
 ובר על שניתה בהמתו וברי נמור בש"ס גיטין דף ט"ב
 וחמי ב"ח דלמדינן נמור שזר יום של רבו לרבו יום של
 יו וערד כ"ס אלא מחמת יום של רבו ית שבת יום
 ית ב"ח ומוחר בליכורל לא קאמרי מיי"ש כפרשיי
 מן איסורא חנו מוטל נחמי חל"י איסור לשולם בין
 ית ב"ח בין ב"ח חו ובין ב"ח זכ, חייב לענין שניתה
 שבת הוה ג"כ איסורא ג"כ כ"י לנו נמור דלוי מוטל
 ו איסור לכהנה לעשות מלאכה בשבת ואין כ"כ בש"ס
 זכ מחילה השוחפות שיום השבת חמי של הכשרים
 עכ"ם לעשות נב מלאכה ושע"ה נתיב עבד וח"י ב"ח יכר
 לכתוב מחילה ש"ס חו ז"ה ית לגמרי ב"ח ויכ"ה מותר:
 ז. ובי"ח הכי יחי לגמרי עבד ויחי מותר לישא שפחה.
 ח. מש"כ ח"ש לעולם החלוי כהו חנו מוטל לענין איסורא
 ק. בהכמה נשאר בשוחפות לעולם, ובה דמותה לעשות
 אל הכשרים כוח משום דקוין להנה: עמו כן חייב חן
 שום רוח וז"ס הנהג ממה שהכשרים עושה מלאכה עם
 בשבת דגם חלם לא השכיר כלל חלם הכשרים לא יפסיד כלל
 וז ומלא דלם על הכשרים עובדים בשבת חן להישראל נודך
 זו כלל הכי משלליג וכ"כ כהמו דמשלליג בין דבדלם

לחזור ולקרא וכדומה לזה. ומשכחה לה כחופנים שונים חבל כפשוט
 למה לא יחזור ויקרא הלא לא גרע מדשילימי. וכן על דרך זה בשאר
 ספיקות דרבנן שמיניו כבו להקל כמו בסי ר"ח ביריד כהפק טבל
 מנומאח דרבנן. וכן בחריה בסי קים כהפק נעל דיוו כדן או לא
 וחלוי להקל [ועיי"ש בש"ש שמיניו שם להדי ד"ח כן] חיוו חלה
 במקום שאין שם מים צרחה שיהיה יכול לטובל ידיו עוד הפעם
 כדי שלא יאטרו להקל כהפקות חבל בלא"כ למה לא יחזור ויטובל
 ידיו שלא יאטרו למנוח על הספק וכרחי מדשילימי הוא רחי גדולה.
 ונמאח לפי"ו דהא דלוי למשוח ספק דרבנן בידים היינו דוקא בחמה
 משחי חלה או לענין לנכנס לביה כהפק מל דבר המעיד להיות
 כגודל דהפק ערעב לפנין לנכנס לפכרים למנוח על ספק שמה
 לא יתברנה לישראל. והשניה צדרי שבקל נוכל לפסוח שלא לנכנס
 לביה כהפק חבל כל שאין בו חמה משחי חלה לפעמי"ד אין ככלל
 הוא חמה. ועין בשרי"ח ביריד בסי ק"י בכללי ס"ם חות ד' הרי"ח
 בשם הרא"ש שאין להקל לכתחילה מלה ספק אחד בדרכה או מבח
 ס"ם כדחורייחא והפרי"ח הקשה עליו. ולפעמי"ד כוונה הרא"ש כמו
 שכתבתי לדעתחילה יש לאדם למנוח מה שגלג לנכנס לביה כהפק
 וזה דבריו וטובים דלא גרע מדשילימי. והנה מחמת אמר השולם
 אף צבחי לכתוב וומר ד' ירחם עלינו:

שורב חלה כחגי כל ה"ל אמר לי בני הרב מ' מרדכי נ"י
 שהבטלומפנין הכפוסים נקשוו בעיירות אשר הם נקראים
 בל"ח בגמרא שגמרי"פנימספן" אף צדור שלום ד' על ד' וזה חלל
 בקרקע רק כמו שחופים מקום הלימוד של הלומה בעלמה ולא ייתר.
 ורק אם חופרין צאר כהבוג כניון חננים או נסרים מרדו הבאר
 והחייב חופרין שם פלומה להוליא המים אז הבאר הוא רחבה ד'
 על ד' חלה לא יבנהשלאגמרי"פנימספן" ופי"ז הוא כל הבור רק
 מקום פטור וא"כ אין חיבור לשאר מים מים מים מים מים מים מים
 של הפלומה שברי מוליא רק מן המקום פטור לכתחילה דלות נ"י
 חיבור. ואף שא"כ עייניתי עוד ורלוחי בשר שמי"ה בסוף דפסקי
 דאין ככתחילה דין מקום פטור ואם יש ככתחילה בור אפי' עמוק
 מאה אמה ואין בו ד' על ד' הוא ככתחילה ולא מקום פטור דכתחילה
 אמרי מלא מין את מינו ונוטור וכו' הכל ככתחילה. ולפי"ז למה
 שהמנהג השולם להחזיק הרחוב רק לכתחילה ולא להדי גמור
 משום דאין ס' רבוא בוקעין צה. ח"כ ממילא כל בור שאין בו ד'
 על ד' וכן ליור שאין בו ד' על ד' הכומר צרחה ג"כ לאו מקום
 פטור הוא חלה ככתחילה [ולפי"ז בלא"כ ה"י היתיר של משכ"ח
 שכתב לתשלל משום דהמים שצורים דרך הלימוד שהוא מקום פטור.
 שלא כהלכה שברי כיון והרחוב שלנו הוא רק ככתחילה ח"כ הרי
 ככתחילה אין כאלו מקום פטור וכל הפלטול שבחבנו למעלה ה"י לענין
 דאין שלנו כהמס]. מ"מ אפילו שהוא כן ג"כ אין חיבור לשאר מים
 כהפקת הפלטול השומחה כרחוב כל הבבור שהפלטול עומד בחבנו
 אין בו ד' על ד' דלשי"ג דלפי ה"ל הר"ל ככתחילה. מ"מ הוא צ"ח מים
 לרחוב שלנו מ"י הפלטול חיוו מוליא מרשות לרשות חלה ככתחילה
 לכתחילה שג"כ אין כאלו חיבור. ומ"מ לתש"ש עדין צ"ד להחייב
 חם כמים הבורים אשר כתבתי ידיו ד"ש וסי"ח:

העמיתחלי י"ו חר"ו לפי"ה.

ששעון גרינפעלד

סימן כו.

לכבוד הרב המהר"ג ובר
 מריה ימנה אהרן שווארץ נ"י
 בפאנזיאהר י"ד.

אחדושי"ג קבלתי מהחבנו. הנה לפת עתה אשר הוא שח צ"ח
 די הכיב כענינים חמורים אשר הם יכ"ה בכם ח"ו
 משח יהיה כהסד גדול חבל כענינים כאלו מי זוכה בלחיה קדיש
 הרי כל בר דעת יודע ומצן שאין זה חלה מהגונים בעלמא להפתידי

השולם כן בהמון ולא נמאחו דיונים כללו לא נשים ולא ברי"ח
 ורמב"ם. ואינו כדאי לבלוח זמן על זה. אך מפני הכבוד כני
 כמוכרה להשיב למשכ"ח. ואומר כי צדרי מה שהקשה על המגיל
 בסי קלי"ב. סק"ד שכתב בדשני יא"ש שאחד חמד קדיש יחוס
 בחפלה ערנית מפני שהשני לא ה"י אז בביכורים. שא"כ יאמר
 השני בחפלה שחיה קדיש יחוס בלי גורל. ומדמה לה לשנים שפי
 להם בשחפוח מעלפנין ואכל אחד מהם ק"ח שהבדו יאכל אח"כ
 כגדו וכה"ד בענין קדיש יא"ש עב"ד המגיל"א, ופי"ז השני ממכ"ח
 דאין רחי משום דהתם הוא של חבנו לגמרי והרשות כירו לעשות
 עם חלק שלו מה שירצה אפילו ליהנו מש"כ גבי קדיש יא"ש
 הרי חם לא צ"ח השני אין לו בהקדיש שום אמת רק הוא לגמרי
 של הראשון שפי בביכורים עכתי"ד ממכ"ח כפי מה שהבדתי
 מדבריו:

והנה לדעתי דברי משכ"ח ענינם וכוונתם צ"ח לרחוח כרח"ה
 של המגיל"א משום דודאי עיני קדיש יא"ש חיוו דומה לזה
 חלה לדבר של הפקר. ובדבר של הפקר בודאי הדין דכל הקודם
 זכה. ופי"ז צ"ח שיהיה לזכות לחייב צדרי של הפקר חודש אז
 שיהיה שווים בו ואין אחד יכול לעטוף הכי אח"כ כבר זכות כהפקר
 הראשון וזו לא חובל לזכות צדרי השני חלה צדרי הפקר השני
 שיהיה שווים ויש להטול גורל בייחוס. אמנם גר"ח דמי"ח למש"ח
 יש לפסוק בהמגיל"א והוא משום דגרי"ד דכל בקדומיה בללו מה
 שכתבו האחרונים לענין חמיה קדיש יתום להקדים בן ד' או בן ג'
 או יאחריו צ"ח בלחם כולם לאו מדיוח דב"ש"ם ינוחו ופי"ו הסג"ר
 ה"י גר"ח דאין כאלו שום קדימה לזה או לזה כמו בכל דבר
 הפקר דלא שייך ב"י קדימה חלה כל הקודם זכה. ואף דכ"ח לאו
 הפקר גמור הוא חלה לחותן שהחיוו הוטל עליהן לומר מי"מ הרי
 גם גבי לקט שכחה ופאה שבו"א ג"כ רק לעניים ופי"ז כל עני
 שבהקדים זכה נגד חבנו צ"ח שיקח וגם רש"י להקדים ע"מ לזכות
 והא וודאי דגם צדרי של מלוה הדין כן. והגם ע"מ מי שבהקדיש
 חובה ספר לכל מי שירצה ללמוד בו יצוא וילמוד בו, ויש כאלו
 כמה חננים שר"ס ללמוד בו נזרחו מי שבהקדים ע"מ לזכות
 בהספר וללמוד בו וזה בו על אותו זמן ואף חבנו יכול לעטוף
 כיון דא"ח למדה אחתלו ח"י רוצה ללמוד בו היים חלה כל דלח"ס
 גרי והבהקדים ככל ע"ח זכה. ח"כ כמו כן בענין חמיה קדיש,
 חלה משום דבר זה בענין קדיש יגרום מחלוקת המולאו חובה
 מחברים אחרונים לעשות צ"ח בידים להקדים אחד לחבנו למנוח
 מן מחלוקת וחספו להם כפיכחה נשים ובמדרשים להקדים לאחד
 נגד חבנו [ומה שנמאח בלח"ה מחברים וספרים שכתבו דהאומר
 קדיש שמיניו לחבנו הוא גורל חם המחיים, פשיטא שאין זה חלה
 לען מושאל בו בחמה כל ענינים בללו אין חלה מפני דרכי שלום
 דאין כאלו גורל ואינו נפסל ב"י גורל ח"ה לא לעדות ולא לשנויה.
 ומטיק הדין הקדים הוא הפקר וכל הקודם בו זכה כמו שפי
 כחורותה הדגן קודם שטעו פיי"ם ברי"ה פ"ב דיומא, ובלח"כ
 לא שייך גורל בענין זה שאינו ממון כהובן לכל מציון] וכיון שכן
 גראה נמי צדרי שלני דבר"י שלום הוא וודאי שאומר השני מאחר
 שהראשון כבר אמר קדיש אחד אף שהשני לא ה"י אז בביכורים.
 ודמי ק"ח למה דאמרי ביומא פ"ב לענין קטרה דמלריזן חדשים
 לקטרה בואו והפיכו וביינו משום דהקטרה הוא עבודת חשובה
 עד שמשארה לך מן שכבר זכה זה פטע אחת לא ה"י ממון
 להכניס אותו בחור כהיים כדי שזכה זה עוד הפעם כדי שיצו
 כולם במלה זו החשובה. ה"ה"ד הכי נד בענין חמיה קדיש על
 חיוו ואמו כיון דהראשון כבר אמר קדיש ומלוח זו חשובה הוא חלה
 בהמק עם לך אף להכניס למה שכבר אמר בחור הגורל:

קטרי עיני זה מלאנו בחוספחה מובחח בחי"ת ס"י ערי"ג ספי
 י"ג וי"ל צ"ח גמלי"ס או צ"ח ספי"ת כהמנוח או צ"ח
 וא"ח שיעברו שיהיה דלחמ"י דכאלו ריבוי ואחד טבון או בלח
 ריקן ומצדיון חם הרבוב מפני העטוף וכן חם הריקן וכן כהפניה
 שח"ח קרובה ואחת רחוקה תהיה כהקריבה. ומסי"ם בש"ש וס"ח

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

210 - 1 עמוד

תשובת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל

"...ופה באמעריקא פשתה

המספחת ביותר גם בשאר מנהגי

ישראל ועיקרי דתוה"ק, ולעבור על

מנהג שמקדמת דנא מה שיש בו

גדר וסייג של איסור אף אם אין לו

שום מקור בש"ס אסור לעבור ע"ז

מדאורייתא מטעם נדר... וזה ודאי

שבאמעריקא אין שום מנהג, כי אין

נקרא מנהג אלא מה שנתיסד

במקום גדולי תורה ויראה לא

מנהגי בורות. הדבר ברור שחיובא

רמיא עליהם מנהגי הארץ אשר

באו משם וחלילה לשנות..."

תשובות דברי יואל או"ח סימן י'

כלל לצאת האנשים, ואך חדשים מקרוב בלו לעשות שינוים
 בזה רק חלל המתחדשים נפרון גדרן של ראשונים ופה
באמצעותה פתחה במספחה ציורם גם בשאר מנהגי ישראל
ופיקרי דתוה"ק, ולעבור על מנהג שמקדמת דנה מה
שיש בו גדר וסיג של איסור אף אם חזן לו שום מקור
באים, אסור לעבור ע"ז מדאורייתא מטעם גדר, ע"י
פירש יו"ד סימן ר"ד, וכתב החת"ם צו"ד סימן ק"ז
לענין חלב עכו"ם, לדעת הרדב"ז שאינו דבר שנאסר
במנין ואינו אסור במדינה אלא שם חלב טמא, אי"כ
ז"ל דמה שנכנסו בני אשכנז שלא לשתות חלב עכו"ם
בכ"מ הוא מטעם גדר, ויכל להיות שאסור מדאורייתא,
אבל לכתולקים על הרדב"ז ופברי יש בזה איסור מדינה
בכ"מ והוא בכלל הגזירה שאין חז"ל על חלב עכו"ם,
אין בו חלל איסור דרבנן, כמו שכתבו חז"ל על כל
איסור דרבנן שטעו שלא יוכיח בו דין דאורייתא, ונמנע
חומרו קולו יעו"ש, והגם שיש לפקפק בזה, דכיון דמיירי
החת"ם ממקום דלא שכיח כלל חלב טמא ואינו אסור
מדא"ל, ועממ"ל דמנהגו ג"כ בשביל שנאסר במנין, אי"כ
לא קבלו עליהם חלל חומר איסור דרבנן כמו שאר דבר
שנאסר במנין, ולמה יכ"י אסור מדאורייתא, ואולי
בשביל זה לא פתחו החת"ם חלל כסב בלשון ספק
שיכל להיות שאסור מדאורייתא, אבל מנהג כזה שבו
גדר וסיג לערוי שאלו בני הרב"ה איסורים אמורים
מדאורייתא, קבלה זו היא גדולי דאורייתא כשאר גדרים,
נמנע מכוונת דמחויבות כאלו בציכ"כ הוא ממנין איסור
דאורייתא בין מדינה דגמרא ובין מטעמא דמנהגא.

ודלא כ"י מנהג צעיר חלוטין בחר מנהג העיר שצ"ח
 משם, ומכש"כ במלחח דאיסורא שלפוט טהנים פלו
 תומרו במקום ש"ל משם, הדבר ברור שאין שום ביתר
 לשנות בציכ"כ"ם מכל מה שנפשה במקומות היחידים
 שמשמה בלו לכאן כל הנוהגים עפ"י דתוה"ק, וע"ן
 חו"מ סוף סימן ל"ז ברמ"א וצ"ש"ך שם דצמנכג גם
 לא ראינו כ"י ראי", ש"ס לא ראינו נוהגין כן מקדמת
 דנה כ"י מנהג שר"יבין ל"ך אחריו, ומכש"כ במנהג
 המחויבות שראינו שנעשו המחויבות כדינו בודאי שאסור
 לעשה, וע"י מהרי"ק שורש קפ"א שמהג מכ"י אף להלוי'ם
 ממון, והגה מחקת ממון אלים יותר אף מרובא וכה
 המנהג אלים אף מחקת ממון, ומכש"כ כשיש בו גדר
וסיג לעצירה שחומר ממנהגא דמנהגא.

וזה יותר ממאה ושלשים שנה, בשנת הקצ"ט, החז"ע
 הפוראים במדינת אשכנז לעשות שינוים בציכ"כ"י כמו
 בעמידת הבימה וכדומה, וכ"י זה צימי הגאונים באדירים
 ברעק"א והחת"ם זל"ה"ה ושאר גדולי ארץ פמנדי העולם,
 וכולם לזומו ככרוכ"י בחומר האיסור כי יורא הוא לעשות
 איזה שינוים בציכ"כ"ם ממה שכו"י מקדמת דנה, ותשובה
 אחת מפנינים אלו נדפסה בש"ת חת"ם חלק שני סימן
 פ"ז והאריך בפרטי איזה ענינים של מנהגי בית הכנסת
 שכולם ממקור קדוש יוכלו ואין להם סיג, וסיים
 שאף אם אמור יאמר ש"ס לא נחזיר להם איכה
 למיחוס לכמרת דה ר"ל לא חשו חז"ל לה, חלל חששו
 שיפארו באשונה ישראל ויבנו במה לעלמם, ואחי לאמטובי
 ישראל בתרייכו, כלזוק וציתום בימי חכמי המשנה, וע"ן
 וש"ל צימי הגאונים, ואין אחריותן עלינו, ובראש מקום
 לצרכות סיג יעו"ש. ועמ"ק"ה הבאתי עוד רחיות לדבריו
 (פי"ן חו"ד סימן ל"ה אות ד'). וש"כ י"ל לאור
 שני חיבורים מאחד מגדולי תלמידי החת"ם סופר זל"ה"ה
 ספר מחולת המחנים וספר בר תצור, והאריך מאד
 בצדור הענין של חוקף האיסור לעשות איזה שינוים
 בציכ"כ"ם מהמנהג שנאפשט בישראל מימים קדמיים אף
 בדבר שאין לו טעם. ובהר תבור כ"י א' מביא כי
 מחות מכתבים בלו מכל גדולי ישראל מכל ארץ הקדושה
 ומכל מדינות רוס"י וליע"א ומדינת פולין ואונגארין שאסרו
 א"ח בלחי הסוגות.

וזה ודאי שנאמצעותה אין שום מנהג, כי אין נקרא
מנהג חלל מה שנתקדם במקום גדולי תורה ויראה
לא מנהגי צורת כנוע כלל הפוסקים, והר"ת והמבר"ל
כתבו שבמנהג שנפשה באיסור כ"י מנהג אחריות, גב"ס"י.
ובאמצעותה לא כ"י החיטות המדינה מהחלה מגדולי
תורה ויראה כנוע, והיב הכל מנהג צורות גם בחללה
וש"כ א"כ נפרץ במלואו בכל פעם יותר ויותר, כי
הפרלות מחריבים צעוכ"י צדורותיו אלה טיקפתח דמשיח
כ"מ, ומכש"כ במדינה שלא כ"י לה משולם יסוד לתוה"ק,
זה לא כבר שהתקשו לאמצעותה מוסבה כל הסיבות ק"ה
אנשים יראים וחי"ת, הדבר ברור שחיובה רמ"א עליהם
מנהגי הארץ אשר בלו משם, והלילה לשנות, ומבואר
בגמרא כ"כ דף פ"ג ע"ב פ"ג וליחיו היכי נהיגו, צעיר
חדשה, וגח"י מהיכ"ל ק"ה אח"י, בנקובתו, פירש"י ז"ל
שהתקשו ממקומות שונים, וז"ל שם הנמ"י ש"ס ברש"י"א
והרנ"ז דמדאמריה בפ"א וגח"י מהיכ"ל ק"ה אח"י שמש"ק
דכל עיר חדשה הכל במנהג אותו המקום שנאו משם,
וכן הוא בש"ע חו"מ סימן ש"ל"א ס"ל ברמ"א שם

והנה גם המתפרנים אז לעשות שינוים בציכ"כ"ם לא
 עלה אז על דעתם לעשות שינוי כזה שהכ"י המחייב
 באופן שיוכל להיות בסתגלות מהאנשים על הבנים, שזה
 ודאי אסור מדינה דגמרא בלי ספק, ולא פס"ז פניהם
 כ"כ, אמנם כחמשים שנה אח"כ בשנת תרכ"ז הביטה
 הסירלה פד כ"ס שהפוראים החזינו לעשות מחויבות כאלו,

גם הם יעמידו צעור קיבה נכילה ומי"ה לא פלוג רבנן במילתיהו, ועיי"ש. ופ"י"ז בודאי שאין לדמות כלל בשואות לבחולות, שבבחולות שמתרין לילך בגילוי ראש זה דבר שאינו משתנה לעולם, אבל בשואות שאסורין מהי"ת לילך בגילוי ראש ואינו אלא פריעה מראש כפי נחליה ח"ו שא"ל שישובו בשואה לעולם והמגזר הרע והמר הוא ח"י לא ישתנה עוד, ובדבר שאפשר שישתנה להיות חוזר חלילה לא פלוג רבנן במילתיהו לבעל תקנתא כמו שלא החירו מטעם זה בגנינות אף במקומות שמעמידין בעשבים, ועכ"פ אינו דומה לבחולות. ובגמרא ר"ה דף ל' ע"א וסוכה דף מ"א ע"א שגזר ריב"ז על יום הכ"ף, מ"ט מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא חלגנו וכו', ואין מקום לגזירה זו אלא שבבניה בליטה או סמוך לשקיעת החמה, ופירשו שם רש"י וחוס' דאף דאין בנין ביהמ"ק בליטה גם אינו דומה וי"ט ה"מ בנין הכניו בידי אדם אבל מקדש העמידו שאנו מלפנים בניו ומשוכלל יגלה ויצא מן השמים. הרי שגזרו גזירה מתחלה מה שאינו רק צעור אוחו היום שיבי' אחר שיבוא ביהמ"ק מן השמים בניו ומשוכלל, וזה בודאי כל ישראל יעשו תשובה, ומבואר ברמב"ם פ"א מהלכות מלכים הלכה ד' שהמלך המשיח יבין את כל ישראל לילך כפי חורה שבכהג ובע"פ ולחזק בדקה ויתקן את כל העולם כולו לעבוד את ה' ביה, ובפ"י"ב הלכה ג' כתב שיעמוד אז יבוא ליישר ישראל ולהבין לבם שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אלי' וגו'. גם בעת צבולה במגזר הרע והמר ר"ל אף שבדרך כלל בודאי לא חשיר דת, מ"ה באזהר מקומן לפעמים באזהר פרטים ועשה שינוי לתעליותיה. גם לפעמים באים למקומות הפרזים אנשים מסביבה אחרת שנוהגים בצניעות ואינם רגילים כלל בצריעות ולהם בודאי אסור, וא"כ נאמר למר במקום אחד לאו כל אפי' שוין לה מותר ולזה אסור. ועכ"פ כיון שאנו רואין שגזרו גזירה מתחלה אף שאינו אלא צעור אוחו היום שהוא אחר שיבא ביהמ"ק מן השמים בניו ומשוכלל, מהש"כ שאין לבעל גזירה שנגזרה כבר על משך זמן ארוך כ"כ צעור פירוש שגששה בזמן האחרון אשר אחר שיבא קלה רוח טהרה לישראל יחצטל הפירוש ולא התקנה, ובכה"ג בודאי דלא פלוג רבנן בתקנתא ואין שום יסוד לביחור זה.

לדרכי מחמת גדול הפירוש מהרבה כח האוחו בעולם ומתבאר יב"ה"ר עוד יותר להכריזו עבירה ר"ל וחז"ל (ברכות דף כ"ד ע"א) למדו מקרא דגיטו שער מצד כח האוחו, ומבואר בפרגום ויוסן סוף בראשית עכ"כ ויראו וגו' וממון בני רבנניה ית בנת אנשא ארום שפירן כיוון וכתלן ופקסן ומחלנין בגילוי צינרא ורסינן לזנו ונסינו להון נשין מכל דאחרטיו, הרי שצדור המבול כ"י הפירוש של גילוי צנר וזה הביא למה שהביא ר"ל. והנה גם בגילוי צנר כתבו הטעם בשביל שדרכו להיות מכוסה ולכן מותר ללך נגד פניו וידי' בשביל שדרכם להיות מגולה וליכא בהכרח, וממלא לפי דבריו שצדור המבול שהי' דרכם לילך בגילוי צנר לא הי' לו להזיק דהוי לפי דבריו מקומות הרגילין להיות מגולה, אבל חזו"ן בח"י לדרכה ע"י שהיו רגילין בגילוי צנר זה הביא יותר להכריזו עבירה ר"ל עד שכתו לידו בשתחה גמורה ר"ל. גם אינו דומה רגילות של עבירה לרגילות של ביחור שמה שגששה בעבירה מחזק יותר, ואמרו חז"ל עבירה גוררת עבירה, ופירש"י ז"ל שם באבות פ"ד מ"ב וז"ל: פ"ד עבירה גוררת עבירה, דמתוך שפייחה של זו תכשל לו באחרת ותקרנה לו שחיס שכן דרך הביחור מוסף וכולך להכשילו בעבירה כדי לערדו מן העולם, הרי שרגילות של עבירה מוסף כח הביחור ואינו ממשע, ואולי מחמת גדול הפירוש שהרבה כ"כ הכריזו עבירה בעולם הי' מהרואי לגזור אף נגד הבחולות שדרכם להיות מגולה, אף ודאי שאין לנו לגזור גזירות מדמיונו מה שלא אסרו חז"ל, אבל מה שאסרו חז"ל וכבר תפשט בכל ישראל עוד ממון הש"ס בודאי שאין בכחיו להחיר מחמת הפירוש, ועכ"פ אינו דומה רגילות של עבירה לרגילות של ביחור.

גם זה פשוט דמה שכתבו הפוסקים דמקומות מגולים ליכא בהכרח בודאי דאין הכוונה דעה לובא בהכרח כלל, שהרי למדו מקרא בע"ז כ' ע"ב ושמרת מכל דבר רע שלא יכרהר אדם ביום ויבוא לידו עומאש בליטה, ומבואר שם בע"ז דף ג' ע"א ושמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפי' פניו, באשה חיה ואפי' מכוערת, ולא בגנדי לבט של אשה, ובגמי שם אפי' שטוחה ע"ג כותל. הרי שאפי' במקומות המגולין ואפילו בצנדיה שהן ודאי מגולין לשלם אית בהו להכרח ולמדו מקרא. ועכ"פ ז"ל דמה שכתבו הפוסקים שזה ליכא בהכרח הוא לאו דוקא אלא שאי כ"כ סמו מקומות שדרכם להיות מכוסים שפגול יותר להכרחיים ולא נחתי לבאר היטב אלא כהצו קלה טעם והבבזר למה שהילקו חז"ל בזה. ובתמח בגמרא אינו מבואר כלל טעם זה אלא שהפוסקים חידשו מדעתם

א

דעצרתתי לבאר כ"ז לפי דבריו שכתב שפ"י רגילות הפירוש פסק יראה והכריזו עבירה ובעל הטעם, אבל עיקר הדבר ליתא, דמתן יומא לנו שפ"י רגילות הפירוש בעל הטעם של הכריזו עבירה, ראשית הלא

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

191 - 8 עמודים

חמש תשובות משו"ת

ובחרת בחיים לרש"ק זצ"ל

בענין עירובי חצירות "...אחד רוצה

לחזור מעירובו בשותפות עם בני

העיר... זה מביא לידי גיחוך..."

"כמה אנשים שאין מודים

בעירוב... יש לומר שסומכין על

ששוכרין משר העיר... ומה שכתב

דלא סמכו על זה רק בדירת נכרי...

מנ"ל לחדש חומרא כזו... ד'כל

שיש לו יד בתפיסת הבית נחשב

כשותף' דינא הוא בכל הענינים

ואינו קולא" (ועיין מספר 700 ע"ד

כח שר העיר היום)

שרי והי' לפלוני בין די לבין פחות מד' ובין שכן הוי עיקר פרכתו מיש בו די ולכך איש דהוי פוי לעיל דבפחות מד' לא הוי מקום חשוב וכמל להכא ולהכא משמע הא יש בו די לא שייך בו' ביטול ולכך איש דהמקשן הוי ס'ד דכשלמא לעיל דמיירי בפחות מד' שייך לחלק בין רה'ר לכרמלית דברה'ר בטל לוי להכא ולהכא ובכרמלית מצא מא'מ וניעור ומטעם ביטול אחינא וכדמשמע מפרש'י שהכאתי לעיל אבל אח'כ דמיירי ברוחב די אי'כ הוי מקום חשוב בפ'ע ולא שייך בו' ביטול כדמשמע מרש'י הנ'ל וכע'כ דהוא עצמו אין לו דין כרמלית כלל אי'כ כיון דלאו מטעם ביטול הוא אין לחלק בין רה'ר לכרמלית ולכך פריך וציבא בארעא ומשני דאעפ'כ שייך חוזר וניעור דנהי דהוי ער הנה מקום פטוד ע'י מצא מא'מ חוזר וניעור ועושהו כרמלית כפירוש השני שכתבנו לעיל ודוק ומה הוכיח הר'יף דאף ביש בו די מותר ברה'ר ודוק היטב. הנה כתבתי הנ'ל רק לגלוי מלתא שעיינתי בסוגיא הנ'ל ולא מצאתי עזר ותרופה לשבילין הנ'ל רק דגראה דדינס כדן כל בין הלחיים ואסור להוציא שם זולת אם יש לחי או גפופין בהתחלת כל בית הפינה לכרמלית שיהי' גדוניה משום לחי או מותר למלמל בהני שבילין וכדסיים הנאון ט'יה אבלי זיל למעשה דברי ידידו נצה וכו' ;

סימן קכא. נשאלתי אם יש גומא קמנה פחות מעשרה והי קטן ממך לו פחית מעשרה אם מצטרף לעשרה להיות כמחיצה לענין דלא נבעי עירוב :

תשובה. נראה ראינו נדון כמחיצה חדא דאף דמשמע בש'ים דבור וחוליותו מצטרפין לעשרה כבר פרש'י שם בעירובין בלשוננו וחוליא שסביבו משמע דוקא אם הוקף מכל סביבו הוי תוכו רה'י אבל אם לא הוקף כל סביבו רק מצד אחד אף תוכו אינו נדון כרה'י ואין לומר דבשלמא לענין תוכו שפיר כיון דאין לו מחיצות משאר הצדדים לכך אין תוכו רה'י אבל לענין להיות נדון במקום התל כמחיצה שפיר הוי כמו גידוד חמשה ומחיצה חמשה דמצטרפין אך ז'א דגידוד חמשה ומחיצה חמשה הוי גבוה מהקרקע עשרה אי'כ לא הוי נח תשמישתו לכך לא אחי רבים ומבטלי מחיצה והוי רה'י אבל כזה דמשאר צדדיו הוי נמוך מעשרה אי'כ הוי נח תשמישתו לכך לא הוי ע'ג דה'י וכן ראיתי כתוספת מס' שכת דף צ"ט ע"ב הובא בתו"ש סי' שמ"ה כתבו כן דאף שבור וחוליותו מצטרפין הוי רק להיות תוכו רה'י ולא ע'ג עיי'ש והתנ"ש הוסיף בדבריו: כיון ששוה בשאר צדדיו לקרקע רה'ר וכוונתי לדעתם ת"ל. ועוד ה'י נראה סיוע לדין זה ד"ל הטעם דהשמיט הש"ע דין דבור וחוליותו מצטרפין לעשרה ותיישב נמי תמיהה התו"ש בס'י שמה' לא השמיטו הדן המפורש בשבת בתוס' דף צ"ט דאף דבור וחוליותו מצטרפין לעשרה מ"מ למעלה ע'ג אינו רה'י ולא אמרינן בו' לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כיש עיי"ש. ונראה דהנה עיקר הוכחת התוס' שם זוי ממה

שהקשו דלמ"ל לאשמעינן ב"פ דבור וחוליותו מצטרפין לעשרה ולזה כתבו דאשמעינן דע'ג הוי רה'י עיי"ש ולפ'יו נאמר דהמור ס"ל דודאי לפי מה דמסיק הש"ס בשבת שם דקאמר עולא אם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כיש וראי אף אם אין החוליא גבוה עשרה אמרינן כן דאם לעצמו עושה וכו' והוי אף ע'ג רה'י ומה שהקשו התוס' דתרי זימני למ"ל מפרש כך ד"ל כיון דהמעין שם בשבת תחלה מבעיא שם ר' יוחנן בכותל דה'ר גבוה יו"ד וכו' ועלה מסיק שם עולא דאם לאחרים עושה וכו' והרר מסיק שם הש"ס דר' יוחנן נופא אמר כן ואי'כ בע"כ ר' יוחנן חזר בו דתחלה לא הוי ס"ל הך סברא דאם לאחרים עושה וכו' ואח"כ מסיק סברא אי'כ י"ל כמה דמתרין ר' יוחנן בערובין דמיירי כמסוך וקמ"ל דבור וחוליותה מצטרפין לעשרה ולא קשה לדריד' ותרתי למ"ל דלמה אשמעינן בשבת כן. שנית ד"ל כמ"ש התוס' דקמ"ל דע'ג הוי רה'י אבל לפי מה דמסיק עולא וכן חזר בו ר"י וס"ל הך ק"ו אם לאחרים עושה וכו' אי'כ אף ע'ג הוי רה'י לכך באמת הרר בו' ר"י גם מאוקימתא שלו בעירובין רק מפרש נמי כרב הונא דמיירי במפלגת מן הכותל ארבעה והחוליא עצמה גבוה יו"ד ולכך לא נשמע משם דבור וחוליותה מצטרפין לעשרה לכך הוצרך לאשמעינן כן במס' שבת אך אי'כ קשה למה אשמעינן התנא במס' שבת לענין דיעבר אם הוציא חייב ולמה לא אשמעינן דיתרא דאפי' לכתחלה מותר להכניס ממנו לרה'י כנון בנדרן דעירובין בבור סמוך לכותל וכדומה וממילא נדע מכ"ש דחייבין עליו לכך מוכח רבע"כ להיתר לכתחלה לא מצטרפין בור וחוליותה לעשרה לשווא רה'י דכיון דבענין שיהי' כל סביבו מוקף בחוליא חיישין שיכא לפעוה אף שאינו מוקף נמי יאמר אם מצד אחד או כ' מוקף כתל יאמר שהוא רה'י לכך נזרו אף במוקף ממש כל סביבו נמי אסור לכתחלה להוציא ממנו לרה'י רק לענין חיוב מה'ת הוי רה'י לכך השמיטו המוש"ע דין דבור וחוליותו מצטרפין להתיר לכתחלה. וי"ל כזה מה שהק' תוס' ברפ"ב דגיטין על גידוד חמשה ומחיצה ה' לפרש"י שם וי"ל דהתם אזיל לדירן ולכך ס"ל להר ס'ד דלהתיר לכתחלה אין מצטרפין בור וחוליותו ואיך ס"ל דאף להתיר לכתחלה מצטרפין והך דעירובין מפרשים כרב הונא שם ומשבת אין ראי' רק מה'ת הוי רה'י ולא מדרבנן להתיר לכתחלה ולכך פליגי שם כזה מזהו המוש"ע מפרשים כגיטין כפ'י התוס' שם ובבור וחוליותו ס"ל מדרבנן לא הוי רה'י ולכך השמיטו זה ואי'כ מכ"ש דלענין מחיצה לעירוב לא מצטרפין כור והר קטן הסמוך לו כן נ"ל בזה :

סימן קכב. להרב מו"ה יוסף יואל דיימש :

אשר שאל בסי שאינו מודה בעירוב אם מותר לעשות ע"ח הנהוג בינינו על ידו :

תשובה. חשש אין כזה דאם גיחוש מצד שהוא עצמו אומר אינו כלום פתרי מעמי דלא מבעיא

אם אין לו בית בעיר רק ששכר מיתודו אחר הנה
 צפודש בסי' שפ"ב בהג"ה רישאל שהשאל או השכיר
 ביתו לעכ"ם אנו אומר עליו ולא השכיר לו ע"ד
 שאסור עליו וכן ה"ג באם השכיר לסי שאינו מורה
 בעירוב שייך נמי אומדנא זו ולכאורה ה"ל אפשר לחלק
 בשלמא התם בשעת השכירות ידע שה נכרו ואומר
 כך הוי אומדנא דנחכוון לכך אבל באם השכיר לסי
 ואינו מורה בעירוב יתכן להיות בשעת השכירות לא
 יע סוה שוה אינו מורה בעירוב ואפשר דלא אמרינן
 זה אומדנא שלא מדעת אך נראה דאף שלא מדעת
 ייך אומדנא סכמה טעמי. חדא דהרי הש"ך בחי"ם סי'
 נ"ח כתב דדוקא יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש כיוון
 ש. עתה הוי רק בע"כ אבל בעלמא מתני שלא מדעת
 זו מדעת ואף לולי זה הרי ש"ם מפורש בפ"כ דבי"מ
 תוס' שם דאצל תרומה וה"ה שאר מילי דמצ"ה ודאי
 יש של"ם הוי יאוש ואמרינן מדהשתא נוחא ל"י למפרע
 ו נוחא ל"י וא"כ ה"ג הרי הוי מילי דמצוה ומהני אף
 נודע אח"כ ועוד דשאני להוציא מרשותו מלחיות
 אך ברשותו ולהוציא ממון מרשותו בכל הני ענינים
 יירי בש"ם אם אמרינן מדהשתא נוחא ל"י לאפקועי
 ען מרשותו דחוקת ממון אליס טובא לכך לא אמרינן
 השתא נוחא ל"י למפרע נמי נוחא ל"י אבל להכניס
 בר לרשותו שלא יצא הדבר מרשותו כזה ודאי מהני
 גר אנלאי מלתא למפרע ומדהשתא לא נוחא ל"י
 קנות מעיקרא נמי לא נוחא ל"י להקנות וא"פ להאריך
 יותר :

ל"ה כרעיוני דדמיון לסגרא הנ"ל י"ל במ"ש בפסחים
 ד"ד כבעיא דהמשכיר בית לחברו כחוקת בדוק
 צא שאינו כדוק מי הוי מקח טעות או לא ת"ש
 גר אביו לא מבעיא וכו' ומעודי לא דיוק ל"י לישנא
 'ם ת"ש דאין זה סוגית הש"ס לוטר ת"ש מדברי
 רא ובדבר המפורש בן לכן נ"ל דהך בעיא נופ"ל
 י: צדדים אם השוכר יכול לחזור בו או להיפוך אם
 שכיר יכול לחזור בו דהרי קיי"ל כל היכא דהוי מקח
 ת שניהם יכולין לחזור וכאן בע"כ דחשבו הש"ס
 ח טעות בע"כ דחשבו כדבר מום בגוף המקח
 לא נחשב כמום בגוף המקח אף השוכר א"י לחזור
 א"כ כיון דעכ"פ מוכרח דהוי כמום בגוף המקח
 בזה שניהם יכולין לחזור כיון דהשוכר ה"י יכול לחזור
 גם המשכיר יכול לחזור ואף שמפורש בסי' רג"ג
 ין אחר רק הסתאנה יכול לחזור בו ולא השני מ"מ
 י שאני אם נדענו כד"א משום דהבית ערוין שם
 ים עליו א"כ לא יהא מקח טעות כלל כמו באם
 ו הנכרים והשחירו הכתלים במ"ש בסי' רב"ז ובע"כ
 ק ומצה שאני דכתר השתא אולינן דבית כשר לפסח
 וכעת הוא בית חמץ ולא אולינן בתר ש"ס הבית
 בתר המחוק לחמץ או למצה כיון רא"א להשתמש
 עת ואינו דומה להשחירו הכתלים דראוי להשתמש
 יך משא"כ בזה וא"כ שוב נחשב כמין אחר ואינו
 י: לחיטין יפות וגמצאו רשות דשם אפשר להשתמש

זה השימוש של יפות רק שלא יהא יפה כ"כ אבל בזה
 שאינו ראוי לתשיש בעת נחשב מין אחר וא"כ גם
 המשכיר ראוי לחזור בו ואף את"ל דהמשכיר א"י לחזור
 בו מ"מ אם השוכר אינו רוצה לחזור בו מן השכירות
 רק שרוצה לנכות לו שכר הבריקה מה ששוה בין בדוק
 לאינו כדוק בזה ודאי יכול המשכיר לטעון או שיתן לו
 כל שכרו או לחזור מן השכירות לנמרי ולפ"י י"ל דהך
 סברא דניתא לקיים מצוה טעמם אומדנא הוא וא"כ אם
 השוכר רוצה לחזור הוי הוצאת ממון מרשותו ממש
 אבל אם אין השוכר רוצה לחזור בו רק המשכיר או
 כיון דהשוכר רוצה לשלם לא נחשב הוצאת ממון מרשותו
 ומה שמכריח המשכיר שלא יחזור בו זה לא נחשב
 להוצאת ממון כיון דרקע כחוקת בעל"י עומדת ושכירות
 ליומא לאו ממכר הוא ואין לשוכר רק הנאת שימוש
 לשעה לא נחשב הוצאת ממון מרשותו ולכן י"ל דבעל
 האיבעיא ודאי ידע מהך סימרא דאביו רק שה"י סובר
 דאביו מיירי באם המשכיר רוצה לחזור בזה ודאי אולינן
 בתר אומדנא דנוחא ל"י לקיים מצוה ולא הוי מקח
 טעות אבל הוא מבעיא באם השוכר חוזר בו כזה י"ל
 דל"מ אומדנא להוציא ממנו מרשותו ומטעם ספק שפיר
 י"ל דהמשכיר א"י לחזור בו דלרד"י ודאי מהני אומדנא
 ולכ"י השוכר ל"מ אומדנא ולכך קאמר הש"ס ת"ש דרך
 הוכחה דבע"כ אביו מיירי מהחזרת השוכר לא המשכיר
 דהרי אמר לא מבעיא באתרא דלא יהבי אנרא וברקי
 אלא אפ"י באתרא דיהבי אנרא וברקי ור"ל דבשלמא
 אי ברקי בגופא שפיר נחשב מקח טעות דאינו רומה
 להשחירו הכתלים דש"א אפשר לתקן ע"י ממון ומאן
 דהו לכן לא נחשב מום בגופא אבל בכדיקת חמץ כיון
 דהמנחג לבדוק דוקא בגופן ולא ע"י שלוחן וא"א לתקן
 בממון ולכן לולי הך סברא דנוחא ל"י לקיים מצוה
 בגופי הוי סברא להיפוך דמה שצריך לטרוח כנופ"ל
 הוי קפידא גדולה והוי מום במקח אבל במה שאפשר
 לתקן ע"י אחרים ובממון ודאי לא נחשב כ"כ קפידא
 ולא הוי מום במקח וא"כ ע"כ אביו לא מיירי מחזרת
 המשכיר רק לענין חזרת השוכר ורוצה לנכות לו שכר
 הבריקה ממילא מה דקאמר באתרא דלא יהבי אנרא
 וברקי נמי מחזרת השוכר איירי ואעפ"כ קאמר דנוחא
 ל"י לקיים מצוה כממוני ומוכח דגם להוציא ממון מהני
 הך אומדנא ולכך אמרינן דרך הוכחה מדברי אביו ודוק.

כן עלת דרך הערה בעלמא בפלימת הקולמוס:
 ונחזור לענינינו דלענין להחזיק י"ל מדהשתא לא
 נוחא ל"י וא"כ אף אם לא ידעו שהוא מורה
 בעירוב אם בעת נודע להם אין להם כח לאסור מיתו
 נראה דזה דוקא אם המשכיר בעיר דירתו שייך אומדנא
 זו אבל אם המשכיר אינו דר בעיר לא שייך אומדנא
 זו ובה מיושב מה שהקשה המ"ז בסי' שפ"ו דברי
 הרשב"א אהרדי ותירון הא"ר דחוק ומה שתי' הרי"ש
 דכבני תו"ל לאו בדעתם תליא מלתא אתי היתה ושלחתי
 דהרי כ"י שם כשי"ע בין כחוקת בין ברצון ומה קמ"ל
 הן ברצון כי דברים לא ה"י לאסור רק מכח דנטולין

בחוקה אי"כ היינו דין הראשון אך לרדיו בלא"ה לקים
 דמיירו שאין הבעלים דרים שם ולא שייך אומדנא ו'
 או בני חו"ל אומרים על אחרים ואם דלשון אחרים
 דחקו להמיוז לפרש בן דלשון עליהם ששמעו על המשתרין
 אך לפי"ו י"ל דמיירו שבשעת השכירות לא דרו שם
 הבעלי בתיים בעיר ואח"כ באו או אסרין עליהם וכוה
 אין שייך לומר כיון דהשתא לא נוחא להו מעיקרא נמי
 לא נוחא דוה לא שייך רק בדבר דאנלאי מלתא למפרע
 דגם מהחלה הי' בן רק שהם לא ידעו כגון שהי'
 מתחלה אינו טודה בעירוב וכדומה אבל בזה דכאמת
 מתחלה לא דרו שם רק אח"כ הוא שנתחדש שכאו
 לעיר לא מבטל בזה השכירות למפרע ואי"כ אם שכר
 ממי שלא הי' דר בעיר או הי' יכול לאסור מיהו בלא"ה
 אינו שייך זה לדין כיון דשוכרין הרשות מארון העיר
 או משרי החיל אי"כ מה בכך שאינו מודה בעירוב מ"מ
 כיון ששכר רשותו משר העיר אי"כ לאסור ואם כוונת
 רו"ם שאינו מודה בעירוב איך הוא יכול לערב על כל
 העיר אך גז"א חרא דאין האמידה והכרכה מעכבת ואם
 לא בדרך ולא אמר נמי כל שנשתתפו ביחד סומכין
 עליו משום עירוב ואף אם לא נעשה סכל הקמת פת
 מ"מ נחשבו שותפין בכלו וסומכין עליו משום עירוב
 ואף אם השמש עושה משלו ומוכת להקהל עי"ו נמי
 אין קפידא דנהי דקיי"ל דמה דלית' בגפשי' לא מצי
 להיות שליח מ"מ זה נקרא איתא בגפשי' דחוב הוא
 בעירוב כמ"ש הפוסקים דמקרי בר זביחה אף שאינו
 חושש בזביחה כן הי"נ נקרא בר עירוב ועוד אף אם לא
 שייך בגוי' הרי עיקר הזכי' הי' בתורת קנין וממון וזכי'
 עכ"פ יש לו ויכול לזכות בממון לכל הקהל ולוא יהא
 אם לא הי' סמוכין כלל לכל הקהל לשם עירוב כל
 שוכה בו לשם הקהל ויש לכולם פת בשותפות סומכין
 עליו ממילא לשם עירוב ואין לומר כיון דאינו מודה
 בעירוב אינו מביין לזכות בו לכל הקהל ז"א כיון דהשמש
 אומר לו לזכות בשביל הקהל והוא עושה על פיו ונטלו
 ומגבי' הי' בזה שתקפה כהוראה ואף אם בלבבו לא
 כוון לזכות הי' דברים שבלב ואינן הכרים לכן סוף דבר
 לא מצאתי חשש איסור באם מי שאינו מודה בעירוב
 הניח עירוב לכל הקהל וזכה להם לא מצאתי כנה
 מיוחד כלל כפרט במלתא דרבנן לכן יכולין למסך
 על עירוב שלו:

סימן קכג. לכן כרנפאל. גזון אשר כתב אשר אחר
 רוצה לחזור מעירובו בשותפות עם
 בני העיר הנה זה מביא לידי גיחוך ולא סכעיא בשנה
 זו וראי אי"כ לחזור כיון דהשיתוף נעשה בפירוש לכל
 השנה הן אמת שכתב הרמ"א מ' שס"ז מי שרניל לערב
 ע' בני החצר וחזר מעירובו צריך לחזור ולזכות אך
 הלא המקור דין זה הוא מהרא"ש ר"פ הדר והוא מיידי
 שם בערבם סתם ולא לזמן ידוע וראי שהרי כתב שם
 חז"ל אלא כשהנכרי חוזר בו מן השכירות או צריך
 לחזור ולשכור הימנו כשיתרצה מידי דהוי אמצעב שאם
 אמר תוערני בו מן העירוב ואינו רוצה לערב עם בני

החצר ובני הסבי צריך לחזור ולזכות פעם אחרת וכי
 הרי דהרא"ש טרמה להו להדרי ואי"כ הרי המג"א כתב
 כפי' בס' שפ"ב שאם שכר ממנו לזמן אי"כ הנכרי לחזור
 עד הזמן ואי"כ בע"כ גם במערב לזמן אי"כ לחזור הך
 הזמן דאל"כ אכתי קשה למה הנכרי אי"כ לחזור וזי
 מידי דהוי אמצעב כמ"ש הרא"ש ובע"כ דגם מערב
 אי"כ לחזור בכח"ז וזה דאי' שאין עלי' תשובה ואף גם
 לשנה הבאה הנה הרמ"א כתב שם מפורש דברניל
 לערב בני החצר נוטלין ממנו בע"כ ונהי שכתב שם
 המג"א דהיינו לדעת י"א מ"מ טה בכך חייגן דעכ"פ
 הכריע הרמ"א כדעת דרי"א ואין אחר הכרעתו כלום
 והלכה כמותו בכל מקום כמ"ש בעירוב דרבנן דהלכה
 כמאן דמיקל בעירוב ועוד נראה דאף החולקים שם
 ולא מהני בע"כ היינו ליטיל משלו ולערב דנה אין
 זכות גמור לו כיון דעכ"פ צריך להוציא ממון על כך
 להניח עירובו לזמן ידוע אבל אם בני החצר סוכין לו
 משלהם ודאי מהני אף כמ"ה ברניל לערב וכן מפורש
 בחי' הרשב"א קדושין כ"ג דמה דאין זכין לאדם בע"כ
 היינו היבא דהוי קצת חוב כגון וכי' אבל היבא דהוי
 זכות גמור אף בעמד וצווק ומוחה עיין שם ועיין
 באכ"י מ"לואים ס"י א' שסמך לדינא ע"ו וזכתי' נכמה
 מקימית עשינו סמוכות לזה מן הש"ס ואי"כ כמ"ש
 בעירובין דרבנן יש לסמך עלה וכאן לא שייך שונא
 מתנת יחי' דנה אם כוונת הנתן רק לטובת המקבל
 נחשב מהנה אבל כאן שעיקר כוונתם שע"כ יהי' מותרין
 למלטל והוי מוכת עצמן הי' כמכירה וכמ"ש זר"ן כעין
 סברא זו לענין שחרר עברו והובא במג"א ס"י צ' עיי"ש
 ובמכירה גופו לא נחשב זכות כיון דצריך להוציא ממון אבל
 כאן הוצאת ממון אי"כ ומתנה לא דתי כיון דהוי לטובתם ודאי
 יכול לזכות בע"כ ובפרט דלדינא הוי בזה ס"ס ולמא
 כדעת הסוכרים דבני החצר או ב"ד נוטלין ממון בע"כ
 ואף אהל' בהחולקים דלמא כהרשב"א דהיבא דהוי זכות
 גמור יכולין לזכות לו בע"כ ולכן החולקים לא מיירי רק
 ליטול משלו אבל משלהם ודאי יכולים לזכות בע"כ
 ובפרט דנראה דאין דברי המג"א מוכרחים דהרי הוא
 עצמו הקשה דברי הרא"ש אהררי דס"ל כדעת הראשונה
 וס"ל דבני חצר נוטלין בע"כ וכן הא"ר הביא דברי
 הלבוש שכתב כהג"ה זו ובס' תל"ז כדעת הראשונה
 ואי"כ ודאי דשניהם איתנהו דודאי מה דס"ל להרא"ש
 דבעינן עכ"פ דעת אשתו ומה מהני דעתה דדרי דהא
 מוחה ובע"כ דג"ד כ"ש מני וכיון דאשתו כנטו מהני
 ואי"כ אי"ש דהרא"ש בפ' חלון ומברא ראשונה מיירי
 שלא עירב עמהם כלל עדיין לזמן זה כגון כעירב כפי'
 רק לשבת אחת ואי"כ לשבת הבאה לא הוי ג"ד ממנו
 כלל ולכן לא מהני כלי דעת אשתו דדעת כל דהו
 בעינן אבל כפי' הדר מיירי שעירבו סתם ולא פירשו
 לשבת אח"כ דומיא דשוכר מן הנכרי דמוסה לה הרא"ש
 דמיירי בכח"ז וכוה בסתם ל"כ עירוב חרש דהוי מן
 הסתם על תמיד ואי"כ הוי עכ"פ ג"ד ממנו שרוצה
 לערב תמיד אי"כ כיון שכבר גלה דעתו מ"א ר"י וי

שיכול לחזור בו כיון שלא התנו בפני כמו שיכול הנכרי לחזור משכירתו מ"מ שוב מהני ליטול ממנו בע"כ בין שנתרצה בשום פעם על לחבא לא נרע דעת שלא מרעת אשתו וכיון ראיבא דעת כל דהו מהני והטעין יכיר שזה סכרא ברורה והעד על זה דברי הרא"ש עצמו והלבוש דס"ל כדעה ראשונה ופסקו כהרמ"א והכל יפצה פיהו בעצה זו ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נזדמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחר לומר כן דודאי לא נעלם זה מאחר מישראל אך כודאי הכל הוא: וראיתי בפמ"ג סי' שס"ז בא"א ס"ק ג' כתב להסתפק אם מהני כמזכין לו אתרים בשמחה אף בהסכמת אשתו משמע לרעתו נרע וזכוי מאחרים מנמלה שלו והוא היפוך הסכרא והוא לא ראה דברי הרשב"א שהבאתי וגם הרי עכ"פ כשזכין לו לא וכתה בו אשתו ונעשית שלו ולמה ירע ומ"ש הוא נכון בפרט כעירוב רבנן. והנה מ"ש בשם הרשב"א דאפשר לזכות לו ע"י אחרים אף דהרשב"א מטיק שם דזה דוקא בעבר ומכת דאלו איתא קמן הוי בייפנין ל"י לקבל השחרור בע"כ עיי"ש ס"מ א"ש דברינו דהרי הבא נמי גובין היטנו בני החצר בע"כ ולכך כיון דגובין ממנו בע"כ נהי דאין ירינו מקשה כעת ליטול ממנו בע"כ מהני מה שיוכר הובת לו ע"י אחרים ואף לפ"ד הסוברים דרעת אשתו בעיני מ"מ כיון דעכ"פ בו אפשר בע"כ שוב מהני דעת הובתו בשבילו רנעשה בשלוחו כריתת אשתו דיד שלוחו הוי נמי כמותו וכיון רובתו לו נעשה כמותו ומהני כזה כרעת אשתו ולכך אף הסוברים דבעיני דעת אשתו נראה דמודים כזה דהם לא אמרו רק כבאים ליטול משלו אבל משלהם י"ל לכ"ע לא בעיני דעת אשתו ודוק. ולפי התירוק שכתבנו לעיל ליישב דברי הרא"ש שלא יסתרו אהר"י א"כ בניד שלא עירב רק לשנה ולא יותר לא שייך דברינו וצריכין אנו לבא לתחלת דברינו דנסמך כזה ע"י ה"א דהלכה כדברי המיקל בעירוב ובצירוף דעת הרשב"א הנ"ל:

סימן קכד. להרב מ"ה נחום גינצבורג אבר"ק קארטשוב כפולין:

אשר שאל במניח ע"ח וע"ת יחד אם לברך ברכה אחת לשניהם או לכ"א ברכה מיוחדת והביא בשם השע"ת בשם הר"מ די בוטין דיכול לפוטין בברכה אחת על מצות עירובין והשע"ת הוסיף לפרש בברכה על ע"ח וע"ת והנה המר"ם די בוטין הביא ראי' מן הרמב"ם טרין הפרשת ת"מ ורו"ם פקק בזה הנה נס לרידי אין זה ראייה מן הרמב"ם דהרי קשה באמת על הרמב"ם אך יברך ברכה אחת על שהיה ודאי אין עושין מצות חבילות חבילות אך נראה דמה יהי ראי' ג"כ לדברינו כס' פשוט' מה"ק סי' י"א מה שהשגתי על המר"ן ביד' סי' א' שרעהו שהיוב תו"ם הוי אף אם אינו רוצה לאכול ואנו הבאתי רש"י מפורש כניטין מ"ו ע"ב ד"ה מדאורייתא מבואר שם להיפוך דאין חיוב להפריש דוקא אם רוצה לאכול

עיי"ש והנה כן יהי' שיטת הרמב"ם ולכך א"ש דהך כללא דאין עושין מצות חבילות חבילות הוי רק במצוה שמחוייב לעשותו דוקא אבל במצוה שאין מוכרח דוקא לעשותו ואם רוצה אינו אוכל ואינו מפריש לכך מותר לעשות חבילות חבילות ולפ"ז י"ל עוד דאינו רומה לעירובין דהתם בתו"ם כיון דאינו מפריש רק כדי להתיר לאכילה והרי זה בלא זה אינו מתיר וא"א לאכול רק ע"י הפרשת שתיהן לכך הוי ענין אחר גם י"ל דגם במה שאינו מחוייב לעשותו רק כיון דעכ"פ אם עושה הוי מצוה שייך בו דין דאין עושין חבילות חבילות אך בתו"ם כיון דעיקר המצוה הוי שלא לאכול בלי תו"ם א"כ הוי ענין אחר לכך לא שייך לומר דאין עושין מצות חבילות חבילות אבל בע"ת וע"ת כיון דאפשר לזה בלא זה וזה מתיר בלא זה וזה מתיר בלא זה לכך לא שייך ברכה אחת על שתיהן גם י"ל גם כזה אין עושין חבילות חבילות כיון דהוי ענינים נפרדים לכך אין ראייתו ראי' משם ובאמת גם מ"ש דו"ם ראי' להיפוך מן סוף פסחים דבירך את של פסח פטר וכו' רע"א לא זו וכו' והטעם כיון דאין דינם שוה וא"כ היה בע"ת וע"ת יש ביניהם חילוקי דינים נז"א ראי' כל' חדא כאשר ראה דו"ם אח"כ בעצמו דהתם מיורי דפירש בברכה על הפסח או על הובת לכך אינו פוטר זמין ואף דפסח נקרא נמי זכה מ"מ הרי בירך לשון יחיד על הובת אבל אם הוי מברך לאכול זכחים או קרשים באמת ה"י די רק כיון דמברך לאכול הובת א"כ חד משמע וזה לא ביאר דו"ם גם לא עיין בפרש"י שם דהברכה הוי לאכול שלמים ולא כפרש"ם ממילא אין ראי' מזה גם י"ל התם אין שוין לא בשמא ולא ברינא דזה פסח וזה חגיגה אבל בעירובי תבשילין וחצירות כיון דשניהם נקראו כלשון עירובין הוי דומה ול"ז במקצת די בברכה אחת לשניהם והנה לא די שאין סתירה משם רק אדרבא יש להביא ראי' משם דקשה למה נקט המשנה לשון דיעבר בירך את של פסח הו"ל למנקט לכתחלה כיון דקיי"ל אמור להרבות בברכה שא"צ כמ"ש ביומא ובמנ"א סי' רפ"ז א"כ ה"נ דר"י הו"ל יברך על של פסח ויפטור הובת אבל לא יברך הובת לפטור הפסח והו"ל לאשמעינן לכתחלה יעשה כן ורוחק לומר דנקט כן לרבותא דר"ע דאפי' כדיעבר אינה פוטרת דהרי קיי"ל כחא דהיתרא עריף ל"י הו"ל לאשמעינן כחא דר"י דמותר לכתחלה לעשות כן מיהו זה יש לדחות דו"ל דאדרבא הוי לר"ע כחא דהיתרא שאין בו חשש ברכה לבטלה מיהו באמת אין זה דו"י דבלשון ר"ע ה"י יכול לומר כמו עתה דל"י הו"ל לשון יברך על ש"פ ויפטור את הובת אבל לא יברך וכו' ורע"א אין זה פוטרת את זה ולא זה פוטר את זה והוי כחא דהיתרא ואפשר לרדות דאן הוי משמע דוקא לכתחלה לא יעשה כן רק יכין בהובת שלא לפטור את ש"פ אבל בפסח יכול לכיון לכתחלה לפטור הובת אך כדיעבר אם בירך סתמא על הובת ולא כוון שלא להוציא הפסח נפטר אף מברכת הובת לכך קמ"ל דאף כדיעבר בירך על הובת סתמא לא פטר הובת

דבר פרט כלל בזה לא נקרא מעין ברכותיו אב
 שמזכיר איזה ענין פרט מן המצות אף רבאותו פה
 יש הרבה נחשב זה מעין ברכותיו כיון דעכ"פ נגד
 התורה הוי זה מעין ברכותיו וא"כ כיון דמפרש על תו
 על הזבח או על עירובין תכשילין וחצרות או גם ב
 על עירובין די בזה דזה נחשב פרטי ומ"ש ראוי ל
 מדברי המו"ז כיו"ד מי רע"ט ס"ק ב' דכתב דב
 די בכרכה אחת כיון דאינו מחויב לשחוט משמו
 אם ה"י מחויב ה"י חייב לברך הנה זה אין לו
 כלל לכאן דהתם מיירי דאין האחרונים לפניו כש
 אבל כאן כט"ן להע"ח והע"ת מונחין לפניו די בו
 אחת אף דהוי מצוה גם אין הע"ת והע"ח מצוה
 משחיטה דאלו רצה לא יטלטל בחצרו ולא יכשל ו
 לשבת רק אם רוצה לטלטל ולכשל אמור בלא ו
 ה"ה בשחיטה הוי כן דהרי מברכין אקב"ו על השו
 גם נ"ל לחלק כיון היכא דאפשר לעשות שתיחה ו
 בזה ודאי די בכרכה אחת אף רבאמת עושה בו
 כנון בעירובין דיכול להניח בחד ידא הע"ה ובחד ו
 ובעין דאטריבין בשחיטה אפשר דשחט בחד ידא ונ
 בחד ידא אבל היכא דא"א לעשותו בחד או א
 בכרכה אחת ובזה נדחה מ"ש ר"מ דא"כ אם
 הטבול גופה ותטבול גם בליים יהי' די לה בכרכה
 על הטבילה וכו' הנה מלכך דמה זו ראי' דלמא ב
 כן ומ"ש ר"מ דלא שמענו זה מעולם הנה לא ו
 ולא שמענו אין ראי' במלמא דל"ש כלל ואם או
 כן אפשר ה"י די רק גם אף אם נניח כדבריו אינו
 דהתם א"א לטבול ולאחוז בכלי דא"כ ית' חציצה ו
 ובין דא"א להיות בחד לכך ל"ש ברכה אחת ל
 משא"כ בע"ח וע"ת דיכול לעשות כמש"ל ודאו
 בכרכה אחת כנ"ל כרעת מהר"ם די נוטן ואם כי רז
 אינו ראי' כמש"ל מ"ם הדין נ"ל נכון והנה ראי' לס
 הנ"ל דאם מזכיר מקצת פרט די הוא מ"ש בנ
 שם מ"ט דר"י דכתיב ברוך ה' יום יום בכל יום ה
 מעין ברכותיו ה"נ ככל מצוה תן לו ברכותיו ופו
 בשל שבת של שבת ובשל חול של חול ושל יו"ט
 יו"ט עיי"ש וא"כ הרי ביו"ט מסיים בכרכה מ
 ישראל והזמנים ואינו מזכיר פסח או סיכות בכרכה
 כולל כל הזמנים יחד ואף רבאמצע התפילה ה
 המאורע הרי עיקר בכרכה תליא מלמא ובע"כ בט
 פרטי די והה"נ בזה דברי ידידו וכו' :

סימן קכה. להרב מ"ה חיים שור א

שא"לתו כנרון שהרב הקודם אמר לו שר העיר ש
 לו במתנה את הרשות לעולם ועכשיו
 השר את העיר לאחד והשר הזה אינו רוצה להע
 הרשות מה יעשו אם לעולם הוי כמו השכיר לזמן ע
 הנה בראש יפלא מה ראה הרב ככה לקבל הרי
 כלשן מתנה הרי זה לא מהני כנכרי דהיינו כי
 רשות ובכרי לא מהני ביטול רק בעיני שכירות ו
 ל"מ לשון מתנה וגם עיקר המעם דשכירות דהענ

ובזה נדחה נמי ראיות ר"מ מהתם די"ל התם דוקא
 כסתמא מיירי דכירך סתם על פסח או על זבח ולא
 ביון בפירוש להוציא גם השני בזה כסתמא ס"ל דהובח
 נגדו אחר פסח ונפטר כסתמא ואין הפסח נגדו אחר
 הזבח להיות נפטר כסתמא אבל אם כיון בפירוש לפטור
 זאי"ו י"ל דכין לר"י כין לר"ע אם כיון בפירוש על
 שניהם נפטרו זה בזה וא"כ בעירובין דמכיון בתחלה
 על שניהם ודאי נפטרו אך העיקר נלפענ"ד ראי' להיפוך
 מן המשנה דלכך לא נקטה המשנה הדין לכתחלה כי
 יכרך על הפסח ויפטור הזבח כיון דאפשר לו לפרש
 שניהם ודוקא להרבות ברכות מיוחדות אסור לנרום
 ברכה שא"צ אבל בכרכה אחת לכלול הרבה אין אסור
 לכך לא נקט הדין לכתחלה דיברך עה"פ ויפטור הזבח
 דהוי יכול לומר לאכול הפסח והזבח או הזבח והפסח
 רק כדועבד קמ"ל דאם כירך עה"פ לברו ולא זכר
 הזבח נמי די וכן ר"ע רס"ל אינה פוטרת נמי כה"ג
 אבל להזכיר שניהם דשאי בכרכה אחת ועיין בשו"ת
 בית אפרים ת"א סי' ד' שהאריך שם ככיוצא בזה
 ולפמ"ש לעיל לק"מ מה שהעיר שם על הרמב"ם בדין
 תו"ט ממה דא"ע מצות חבילות חבילות גם אין לו
 ראי' מן הרמב"ם לדין תפילין דלפמ"ש שאנו תו"ט כנ"ל
 ובהיותי בזה ראיתי ברמב"ם פ"ח מהל' חו"מ דפוסק בר"ע
 דאין זו פוטרת את זו ולא זו פוטרת זו ותמה

הלח"ט ביון דהש"ס מפרש טעמא דר"ע מכח דהנתנין
 בזריקה פסולין בשפיכה וכיון דהרמב"ם פסק דהנתנין
 בשפיכה יצא למת פוסק כן עיי"ש ולפענ"ד א"ש דהנה
 ס"ל להרמב"ם דודאי אם כיון בפירוש לפטור הזבח
 או בזבח לפטור הפסח הוי פטור או עכ"פ בזה הוי
 הדין כודאי כר' ישמעאל דעכ"פ בבירך עה"פ פטר
 הזבח רק דפליגי בסתמא אם בירך סתם אם עולה זה
 גם לשני או לא ולפ"ז הנה בסוכה דף מ"ו פליגי שם
 הת"ק ור"י דת"ק ס"ל דמברך על הרבה מצות בחד
 ור"י ס"ל יברך עכא"מ כפ"ע והנה לדעת ר"י דצריך
 לברך עכא"מ בפ"ע ודאי אין לומר דכסתמא הוי הכונה
 על כולן דכסתמא לא שייך רק אם הדין כן אבל אם
 הוי היפוך הדין ודאי אינו עולה בסתמא ולכך א"ש דר"י
 דס"ל דבירך את של פסח פטר של זבח יסבור כת"ק
 שם דמברך על מצות לכך אף כסתמא נפטור והש"ס
 דמוקי לה דפליגי בזריקה אם נתן בשפיכה היינו דלא
 רצה לומר להיות כתנאי ור"י כת"ק ור"ע כר' יהורא
 וכורך הש"ס בעלמא דלא ניתא לי' לאיקמא כתנאי לכך
 דחה די"ל דר"ע ס"ל נמי כת"ק רק דהוא לשמתו
 דס"ל בלא"ה דהנתנין בזריקה לא מהני בשפיכה ואין
 זה כתנאי כיון דבלא"ה ס"ל כן כדקאמר בזבחים אבל
 לדירן כיון דקיי"ל בר"י דתן לו מעין ברכותיו א"כ אף
 אם דיצא בשפיכה מ"מ הוי מצוה לפרש כ"א כפ"ע
 א"כ מסי"א כסתמא אינו עולה לכאן ולכאן והנה לפי
 האמת אני אומרי שכל ענין זה של הרמב"ם בתרומות
 אין לו ענין כלל להך דסוכה דהתם הכונה רק לאפוקי
 מדעת ת"ק דס"ל דמברך על המצות ואינו מזכיר שום

בחיים

שירת סימן קנה

ובחרת

אינו קיים לא מהני וא"כ היה נמי בשוכר הנה קייל כמקדש אשה לאחר למ"ד יום אפי' נתאכלו המעות מקודשת דהוי כאלו הוא בעין מכה דאם לא תחקיש תצטרך להחזיר הוי כאלו הוא בעין א"כ הינ כיון דאם יחזור בו הנכרי צריך להחזיר המעות לפי ערך כמ"ש בא"ר ולכך ממילא הוי כאלו המעות קיים והוי דימה לעירוב אך זה אם שכרו לזמן דאו אלו תבעי לוי ברינא צריך להחזיר המעות לפי ערך עכ"פ הוי כאלו הוא בעין ודומה למערב היכא דהעירוב קיים אבל אי נימא דשכרו סתם ממש א"כ כיון דאלו תבע לוי ברינא קמן יכול הנכרי לומר דלא השכירו רק לשבת אחת בעד מעות זה א"כ לא יצטרך ברינא להחזיר המעות וא"כ כיון דאלו תבע לוי ברינא קמן יכול הנכרי לומר דלא השכירו רק לשבת אחת בעד מעות זה א"כ לא יצטרך ברינא להחזיר המעות וא"כ כיון דאלו תבע לוי ברינא לא יחזיר המעות אין המעות קיים וא"כ הרי נם בעירוב היכא דאין העירוב קיים לא מהני ועיין כיוצא בו בב"ק דף ע"ז כיון דאלו תבע לוי ברינא וכו' השתא נמי לאו אתנן הוא עיי"ש כן וז"ל ועוד הרי הרי"ם הוי רק דא"י ממה דשוכרין בשבת והרי זה לא הקילו רק באיסור שבת ולא בממון דהרי מצד ממון מהני נס בשבת אם קנה מהני רק מצד איסור שבת הוי אסור א"כ מה דהוי רק מכה איסור בזה הקילו בעירובין אבל מה דנס מצד דין ממון לא הוי שכירות מני"ל להקל בזה בעירובין ולכך ה"י נ"ל כדור דמ"ש הפוסקים סתם הכונה לא לשבת אחת אבל מיירי בפירוש לעולם ובלא"ה מורים דלא הוי שכירות רק לשבת אחת וא"כ אעפ"כ כתבו דאם השכירו לאחר כמל השכירות ומוכח בזה דלעולם לא הוי כמו לזמן ונהי דמלשון המג"א והא"ר משמע דאף סתם ממש נמי מהני מ"מ לענין זה העיקר כמ"ש דלעולם לא הוי בזה כמו לזמן ונהי דמלשון המג"א והא"ר משמע דאף סתם ממש נמי מהני מ"מ לענין זה העיקר כמ"ש נ"ל דהוי בעין דאמרו"נ בעירובין דף ע"ב למ"ד אין סומכין על שיתוף במקום עירוב שלא יאמרו התינוקת אבותינו לא ערבו ולא השתכח תורת עירוב מן התינוקת ואף מ"ד דמ"ל דסומכין על שיתוף במקום עירוב היינו דעכ"פ שיתוף יש וגם השיתוף אינו קיים לעולם דהרי כל דבר מאכל מופי לתתקלקל ואילי אח"כ יערבו אבל זה אי נימא דשכירות מהני לעולם תשתכח תורת שכירות מן התנוקת ולכך בבת או השכירו לאחר פקע השכירות אבל בהשכירו לזמן דאח"כ יצטרך לומר שנית לא ישתכח תורת שכירות מן התנוקת לכך לא פקע הדין הזמן כנ"ל נכון:

והנה תקנה יש להם כמה דרכים אחר אולי יוכלו לשבור מן משרתיו דהיינו קאמיסאר או אקיאנאם דהוי כמו שכירו ולקישו או אם לא יש שם חיל הצבא יוכל לשכור משר החיל שעומד שם וכן עשינו מ"ק כשנמכר העיר לשר החדש קנינו אצל המאיר בהסכמת הגאון בעל נר ארי אב"ד והגאון ר' ולמן ולה"ה ואם שניהם

לא ירצה להשכיר רחיש לכשפים ובמתנה לא שייך זה ולכך הוצרך הש"ס לומר הפעם דמהני שכירותה בפוזת מש"פ מכה דכ"נ נהרג על פחום מש"פ ומ"מ לא נימא בלא"ה כיון דמסכים לקבל זה הרי וזו כאלו סחל לו ונתן לו במתנה הרשות בע"כ דלא מהני מחילה ומתנה נזה רק שכירות ומה שנסתפק אם במאמרו לעולם אם הוי כמו לזמן הנה נם זה תמוה דהמעין במ"ו מבואר להרי"א דדוקא באם חזר והשכירו להשני או לא נתבטל בשכרו לזמן מכה דהראשון לא נסתלק לנמדי מוכח מזה הא אם שכרו ונסתלק לנמדי אף לזמן צריך לחזור ולהשכיר וכן כתב לעיל מינה אם מת הראשון וירשו אחר דל"מ אף אם שכרו לזמן וכן כתב הה"ח בתשובה סי' וי"ו ואף לא"ר החולק על הפרי"ו וסי' דאם מת לא נתבטל שכירות הראשון מ"מ י"ל דמורה במכרו דלמעט בפלונתא עריף וכפרט דלשון המחבר מורה כן מדכתב הדין בחזר והשכירו ולא כתב רבותא יתירא דאף אם מכרו מהני מוכח דבמכרו פקע השכירות והמעט נראה דשאני יורש דכרעא ראבוב הוא והוי כמותו ורשות יורש לאו כרשות לוקח דמי כמ"ש בב"ק אבל בלוקח פקע שכירות הראשון ולכך לנרון דידו"י אין נ"מ אף אם לעולם הוי כל זמן קצוב פקע השכירות. מיהו לרינא בעלמא היכא דחזר והשכירו לאחר בזה יש לעיין אם לעולם הוי כל זמן ולכאורה נ"ל מוכח מתוכו דלעולם פקע שכירות הראשון ולא הוי כל זמן וחיינו דה"י נ"ל רמ"ש הפוסקים דשכירות סתם מהני הוי הכונה דהתנה עמו לעולם ומה דקראוהו סתם היינו לאפוקי סדעת הג"א דמ"ל דבעינן לשכור ככל ע"ש אבל לעולם בעינן שיפרש לעולם דאי בסתם ממש הרי קיי"ל בחו"מ סי' רי"ב דידור פלוני בבית זה אפי' שעה אחת כמשמע א"כ נהי דהוי לפי הענין כמ"ש בתו"מ סי' סמ"ך לענין מס א"כ הינ כיון דאינו נצרך לו רק לשבת ודאי הוי הכונה עכ"פ על שבת אחת אבל מ"מ לעולם לא הוי. ושוב ראיתי בא"ר דהרניש קצת וכתב דכאן בעירובין דאוי להקל ודבריו תמהין דמ"ש ראי' מוז"ר סי' רי"ט התם לענין איסורא שאני דספק איסורא יחוסרא אבל לענין ממון הוי קולא לנתבע ומ"ש דבעירובין יש להקל הנה זה הוי רק כמה דאין הספק נוהל רק ברין עירוב אבל כמה דהספק נוהל לענין ממון נ"כ וא"כ אלו תבעי לוי ברינא קמן הוי אמרינן דהנכרי אינו מחויב ליתן לו הרשות יוהר א"כ אינו של ישראל והרי דעת הג"א דבעינן לשכור ככל שבת ונהי דמלשון עליו הפוסקים מ"מ למעט בפלונתא עריף וי"ל דהם אין חולקין רק באם שכרו לעולם או לזמן אבל לא סתם ממש ותדע עוד דהרי הנמ"י תב"ב בשם הר"ם ראי' לזה דלא בעינן בכל ע"ש דהוי ק"ו מעירוב דהרי לערב בשבת אסור ולשכור מותר שבת וא"כ מ"ש מה דמהני בעירוב דיכול לערב על מזה ומניח כל זמן דהעירוב קיים מ"ש בשוכר עיי"ש א"כ כיון דמעירוב יליף לה די לבא מן הדין להיות נרדן דהרי בעירוב הוי רק אם העירוב קיים אבל אם

שניהם לא יעשו יבקשו איש יהודי אשר הוא חשוב בבית
השר לבקש מן השר ליתן לו רשות להניח לו עצים
ואבנים וכדומה ברחובות כל העיר באיזה מקום שיבחר
לו הישראל ואו יהי דינו כשכירו ולקיימו וישכרו מהישראל
הרשות וכמ"ש כל זה בס"י שפ"ב. טוב ראיתי כפמ"ג
ס"י שפ"ב בא"א ס"ק י"ד דכתב ר"ל דלעולם הוי בתוך
הזמן ולי א"נ כן מטעם הג"ל וכמו שמבואר בש"ס
דאינו מועיל ביטול היכא ריש עכו"ם שלא ישתכח תורת
שכירות כן ה"נ לעולם לא מהני מה"ש ולכך בבת או
השכיר פקע השכירות ואף ששבת וראיתי אח"כ בא"ד
דרעתו להקל אף כמכרו לאחר לזמן מ"מ הנלפענ"ד
כהבתי בפרט בנדרן דידהו דהוי תרתי לריעותא דלא
הוי לזמן רק לעולם ונס במכירה לכך ודאי דא"א להקל
בזה ואין תקנה רק כמ"ש"ל :

סימן קבו. בראד תר"ג :

להרב מהרמ"לוב. ע"ד אשר שאל ברת מה לעשות
בוה"ז בעירובין היות שיש כמה אנשים שאין
מודים בעירוב ומחללין שבת בפרהסיא. והנה כבר הרגיש
ר"מ ד"ל דסומכין על ששוכרין משר העיר רק דלא
ניתא לי' בהתוא תקנתא. הנה מ"ש דבזה"ז א"צ לשכור
רשות דלא שייך לומר שלא ידור עם הנכרי דהרי אין
בידנו לעשות כל העיר ישראלים וכו' חס להזכיר לומר
כן רמ"ש שלא ראה בק' בראד ששוכרין היינו כיון
דהי' שר אחר תמיד וכבר שכרו ממנו פ"א ודי ובעת
נמכרה העיר לארון חרש שכרנו המקום משר הצבא
וזה הי' לפני ומרעתי ומ"ש דאין בידנו לעשות עיר
שכולה ישראלים ישתקע הרבר דהרי הוי ממ"נ דעיקר
העירוב בצוה"פ הוי מכח דכל העיר כחצר אחד וא"כ
ממ"נ אם אינו כחצר אחד בלא"ה אסור כמלטייל דהוי
כרמלית ואם הוי כולו כחצר אחו' שוב כחצר אחד
בישראל ועכו"ם דרין כה אוקרין זה על זה ואם לא
נשכר מהם הוי כתרתי דמתרי אהדרי ואף דאין בידנו
לסחוז בנכרים חדא דהרי כל דבר שנאסר כמנין צריך
טנין אחר להתירו וכיון שחז"ל גזרו בה איך כח בידנו
לבטלו ועור גם בימיהם אטו לא משכחת לה באם הי'
לנכרי חלק בחצר ולא הי' אפשר לסלקו ונס הישראלים
היו עניים ולא הי' יכולין למכור בתים שלהם ונס לא
הי' חצר אחו' של ישראל לכד שיוכלו לשכור שם
ולהביא טרף לביתם ומחיתם בדרך העולם ואעפ"כ לא
פליג רבנן בתקנתן כן ה"נ גם עתה וכל מרת חכמים
כן. ומה שהעיר איך נעשה באלו שאין מודים בעירוב
ודאי הוי כפי מה שורגיש כראשונה דהוי מכח שכירות
הרשות. ומ"ש דלא סמכו על זה רק בדירת נכרי דהוי
ככהמה מנ"ל לחדש לו חומרא זו דודאי הן דינא דכל
שיש לו יד בתפיסת הבית נחשב כשיתוף דינא הוא בכל
הענינים ואינו קולא ועיון במג"א ס"י שפ"ב ס"ק ג'
מ"ש לא מהני להוי יחיד במקום עכו"ם דלא עריף
מאלו ערבו משמע הא לא"ה הוי מהני תפיסת יד ואף
דהתם הוי בשני ישראלים וא"כ בזה נמי כיון דיש לשרי

העיר תפיסת יד להעמיד שם חיל כמ"ש החכ"צ מהנ
שכירות מהם או משרי צבא כמו דמהני כנכרי. ומו
שתמה ר"מ דא"כ למ"ל העירוב כלל כיון דשוכרי
הרשות. הנה מלכד דיש לדחות ד"ל דדין זה אם מהנ
שכירות בדירת ישראל תליא בב' דעות המפורשין בס"י ש"נ
עיי"ש. ולהסוכרין דבישראל עצמו ל"מ שכירות ממנו הינ
דל"מ שכירות מן השר לדירתו ולכך לכתחלה היכא ראפשו
לצאת ידו כ"ע עבדינן כן אבל היכא דא"א יש לנו לסטון
על דעה ראשונה דמהני שכירות בישראל וה"ה דמהני מן
השר שיש לו תפיסת יד בביתו ובפרט דקו"ל בכמד
דוכתא הלכה כרעה א' אך באמת א"צ לזה ואדרבא
אני אומר אף לדעה ב' היינו לשכור מישראל עצמו זד
לא מהני ומטעם שכתב הט"ז כיון דמהני אף בפתוח
מ"ש"פ אבל אם משכירו מנכרי דלא שייך טעם הט"ז
מהני לכ"ע. ומה שהקשה ר"מ למ"ל העירוב חצירות
תמה אני דמה בצע בשכירות בלי העירוב הרי סוף סוף
השכירות מן השר הוי נמי לכל העיר והרב או הראש
הוי שליח לכלם וא"כ הדר הו"ל חצר דרבים לכך בעינן
עירובי חצרות אבל אם שוכר מנכרי או ממי שאינו מורה
בעירוב זה אין השוכר מהשר נעשה שלוחו דלא נעשה
שלוחו בע"כ לכך בזה נסתלק רשות הישראל מכהן.
ולכיון לשכור אחד לעצמו לכד י"ל דיש חשש פן
תשתכח תורת עירוב דמה"ט נמי אין מערבין כולה שלא
תשתכח תורת עירוב והבין :

ובדיוורתי בזה ראיתי לפרש לשון הר"מ שהביא הר"ש
בפ' הרר וכתב דלענין שכירות הוי חימרא
דאי' להשכיר והוא הי"א המבואר בס"י ש"פ סעיף ג'
והרא"ש תמה למה לא יועיל שכירות בישראל והמג"א
בס"י ש"פ נדחק לפרש דהכונה על שבת עצמו ולפענ"ד
א"ש דכרי הר"מ ע"נ דהנה בלבטל רשות בעינן ג"כ
יוציא דגא מביתו לחצרו אבל נכרי המשכיר רשותו מ"מ
יכול להוציא מרשותו ג"כ לחצרו ולפ"ו זה ודאי אם
הישראל משכיר רשותו ע"מ שלא להוציא לחצרו מביתו
זה ודאי מהני לכ"ע דהיינו ביטול ואף ראינו אומר כלשון
ביטול מ"מ יש בכלל מאתיים מנה ומה בכך דמשכיר ג"כ
ואלמיהו אלמי למלתא אך בוונת הר"מ הוי אם אינו
רוצה לבטל דרך ביטול רק רוצה להשכיר דרך שכירות
מנכרי להיות גם הוא מוציא לחצרו או כיון דבשכירות
גם המשכיר משתמש בו למה מהני השכירות הרי סוף
סוף יש לנכרי נמי רשות שם והוי כשותף אך כיון
דדירת נכרי הוי כבהמה ואינו דירה ולכך נהי דהחמירו
חז"ל לשו"י דירה מ"מ היינו רק בפ"ע אבל אם הוא
עם ישראל במלה דירה שלו נגד הישראל רומה לזה
בפ"ק דכ"מ כסוגיא דרכוב ומנהיג אף דכל חד בפ"ע
הוי קנין מ"מ רכוב במקום מנהיג לאו כלום הוא כן
ה"נ בזה דירת נכרי לא עשוהו לדירה רק בפ"ע אבל
אם הוא עם ישראל במלה דירת הנכרי לגבי ישראל
וא"כ תיגח כמשכיר מנכרי אבל כמשכיר מישראל מה
מהני השכירות ממנו הרי סוף סוף גם הוא משתמש
בו והוי כשותף ודירתו הוי כדירת ישראל השוכר לכך

לא מהני השכירות להיות נוהג כדון שכירות סוכרי להיות גם הוא רשאי להשחמש בו וליכ ונכון כונת הר"ם ובעין זה פ"י המנ"א סי' תמ"ה מ"ש הנקברין לא ישרופו היינו כדון נשרפין בן היג הכונה כדון שכירות לא מהני בישראל ודו"ק ועוד נראת המעט כיון דקיי"ל קה"פ לאו כקהנ"ד ושכירות ליומא סמכר חוי רק לענין נוף השכירות אבל שאר דברים לא חוי כמכירה איכ עדיון חוי של הבעלים נ"כ זכשלמא אם נסתלק ומכמל הרשות זה חוי סילוק רשות ונעשה כהפקר והווי כקהנ"ד משאיכ בשכירות אבל בנכרי הנה כריניהם י"ל דהוי קה"פ כקהנ"ד וא"כ הנכרי כיון דקיבל המעות נסתלק כפי דיניהם וכדקיי"ל בש"ס וחז"ם סי' קצ"ד כן וכן הי"ג בזה וממילא כיון דהוא נסתלק מן הנוף חוי לישראל בו קנין הנוף ולענין זה ודאי כריניהם דיינונן לי אבל בישראל ע"י שכירות לא נסתלק סקנין הנוף ולכך לא מהני שכירות רק ביטול והראשון עיקר ואמת אצלי דכרי ירדו נצח וכ"ו :

סימן קכו. להרב מ"ה יוסף קאסמינברוין דומ"צ בק' קאלמיא :

ע"ד שאלתו וי"ל ע"ד בני הכפרים אשר הם סמוכים לעיר בתוך התחום והעיר היא גדולה והכהכ"ג הוא רחוק מביתם יותר מתחום והרין מפורש ראנשו עיר קטנה אין מהלכין כל עיר גדולה במורד רק הספק נלר לו אם יתכוונו בכל ע"ש שיקנו שכיתה בעיר אם מהני להלך את כולה בשחרית כשולכו לבהכ"ג ויחזרו אח"כ לביתם אף שכלה תחומן באמצע העיר כי לדעתו לא גרע זה ממי שישב בדרך כס"י תי"ו :

תשובה. הנה המעיין בש"ס מקו"י דין זה המפורש כס"י ת"י יראה דבעינן החזיק בדרך דוקא

אפי' פסיעה אחת די אבל כל דלא התחיל לילך לא מהני ונקרא עשיר וכן מפורש ברמב"ם פ"ו מעירובין ובס"י תי"ו נמי אין דיתר רק סכח שה"י בדרך ואו עני הוא אבל אם הוא בביתו עשיר הוא וכמפורש במשנה דף נ"ב דהוא מותר והן אסורין ומ"ש ר"ם למה לא חילק כן כס"י תי"ו לא ידעתו מה קאמר דרי מפורש אומר כבא מן הדרך ומה ח"י לו לחלק ולכן בנרון דיר"י שכני הכפרים יושבים בביתם לא מהני מה שיח"י דעתם לקנות שכיתה בעיר וכן הוא בס"ס ת"ט סעיף י"ג דביושב בביתו לא מהני אמירה ואף אם יתחילו בני הכפרים לילך ולקנות שם שכיתה לא מהני אם מתחלה יכונו לילך רק מעט ודוקא אם תחלה ח"י בדעתו באמת לילך ולקנות שכיתה רק אח"כ החזירו חבירו או נמלך בעצמו או הקילו אבל אם תחלה ח"י דעתו לילך רק מעט ודרך ערמה לא מהני וכל זה פשוט ומה שמסתפק אם מצרפין לעיר כיון המבואר בס"י שצ"ח סעיף ו' כיון שיש שראנק סמוך לגשר והוי כג' מחיצות, נ"כ פשוט שאינו דאנן בעינן שיח"י בו דיוורין והגשר אינו דיוורין רק להילוך וכן משמעות הש"ע שם דגשר אף שיש בו מחיצות אין מצרפין לעיר עיי"ש :

ולד"י דמסתמינא ח"י מקום למצוא והתר חרש והוא עפ"י

מה דקיי"ל כס"י תמ"ו דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומבואר כס"י שם בשם הרשב"א דהיינו דוקא כמערבין כפת אבל כמערב ברגליו מערבין אף לדבר הרשות וכן הביא המנ"א שם וא"כ י"ל דהמשנה מיירי כמערב לדבר הרשות דאן כמו דהחמירו דלא מערבין כפת כן החמירו דלא מהני באמירה רק בהחזוק בדרך אבל כמערב לדבר מצוה כמו התקילו לערב כפת כן התקילו דדי כמערב בדבור אף שלא החזיק בדרך והרי לרבה אליבא דר"י וי"ו לפי"כ של רש"י שהוא עיקר די לר"י יוסי דהלכה כמותו באמירה בלי החזיק א"כ נהי דאנן קיי"ל כר"י יוסי דהחזוק ודאי בעינן י"ל דהיינו לדבר הרשות אבל לדבר מצוה כמו דדי כפת כן די באמירה ואף דלפרש"י מיירי המשנה שם שהם נתנו לו פת ובע"כ דה"י לדבר מצוה מ"מ י"ל הם שלחו לו לערב עבורם לדבר מצוה והוא ח"י דעתו לערב עכורו לדבר הרשות לכן בעינן החזיק אבל לדבר מצוה י"ל דלא בעינן החזיק מיהו באמת אינו דומה דיבור בעלמא למערב כפת דהרי לענין דיעבר קיי"ל דאם עירב כפת אף לדבר הרשות חוי עירוב וברבור בלי החזיק מיכה דאף כדיעבר לא חוי עירוב א"כ בע"כ דדיוכור גרע ספת א"כ י"ל אף לדבר מצוה לא מהני הן אמת דלפ"י ק"ל איך פליגי רבה ור"י יוסף בסברות הפוכות דלר"י גרע דבור בלי החזיק ספת דפת מהני לדבר הרשות עכ"כ ברעכד ולמצוה אף לכתחלה חבור בלי החזיק לא מהני כלל עכ"כ לדבר הרשות אפי' כדיעבר ולרבה ח"י עדיף דבור בלי החזיק ספת דפת לא מהני רק לדבר מצוה ודבור מהני אף לדבר הרשות אף לכתחלה דאין לומר דרבה מיירי נמי לדבר מצוה אבל לדבר הרשות בעינן החזיק א"כ מנ"ל להש"ס דהמעשה דר"י יהודא בר אישתותא ור"י נתן בר דישעיא דהוי כר"י יוסף ואליבא דר"י יוסי בר"י יהודא דלמא לעולם כרבה והתם חוי לדבר הרשות ובעינן החזיק לכ"ע והם פליגי בדבר מצוה ובע"כ דרבה אף בדבר הרשות קאמר דדי ברבור בלי החזיק וקשה דהוי סברות הפוכות. הן אמת דבלא"ה נמי קשה כיון דחזינן דלענין לערב לדבר הרשות ובפת יש חילוק בין לכתחלה ובין דיעבר א"כ הי"ג דלמא ר"י יוסי בר"י יהודא ורבה לענין דיעבר מיירי דדי ברבור ומעשה דר"י יהודא חוי לכתחלה לכן לכ"ע בעינן החזיק וצ"ע. והנה עוד ח"י מקום לצדד בזה לחיפוך לפי משמעות הפוסקים דלכן הקילו כבא מן הדרך כיון דהוא עני אבל כיושב בביתו נחשב עשיר ואפשר לו לערב כפת לא החזירו לו זה וא"כ י"ל דהיינו דוקא אם מערב לדבר מצוה או כיון דאפשר כפת חוי עשיר ולא מהני אמירה בלי החזיק בדרך אבל היכא דהוי לדבר הרשות דאן כיון דלא מהני עירוב כפת א"כ אף בביתו הוא עני לכן די לו באמירה אפי' בלי החזיק בדרך וא"כ ח"י יש דעות במנ"א סי' תמ"ז דלמנין לא חוי דבר מצוה ויש לצרף דעה זו או דהוי כיר בני הכפרים לערב ככונה לדבר הרשות ויועיל ברבור אף בלי הליכה בדרך. מיהו דא דאכתי קשה קושייתי לחיפוך דמנ"ל דמעשה

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

189 - 6 עמודים

תשובת הגאון ר'

יחזקאל ראטה שליט"א

אבדק"ק קארלסבורג

- באם יש אנשים שמנגדין להיתר
העירוב אם אוסרין על המתירין,
ואם יכולין לזכות בפת נגד רצונם.
(א) דברי שו"ת מחז"א שזכות גמור
מועיל אפילו בעומד וצווח.
(ב) כופין על מדת סדום.
(ג) במקום שכופין מן הדין אפשר
לזכות בע"כ.
(ד) אין צריך חלק בגוף הפת רק
שיהא מסור לו.
(ה) כ"ז מלבד הטעמים ששוכרין
משר העיר.

בעזה"ת

תשובת

מרן הגאון הגדול רבי יחזקאל ראטה שליט"א
אבדק"ק קארלסבורג

באם יש אנשים שמנגדין להיתר העירוב
אם אוסרין על המתירין
ואם יכולין לזכות להם בפת נגד רצונם

* * *

בארא פארק שנת תש"ס לפ"ק

תשובת מרן הגאון הגדול רבי יחזקאל ראטה שליט"א אנדק"ק קארלסבורג

באם יש אנשים שמנגדין להיתר העירוב אם אוסרין על המתירין ואם יכולין לזכות להם בפת נגד רצונם

בדבר אנשים שמתנגדין להיתר העירוב אם יכולין לזכות להן בפת העירוב. הנה אף שכבר דיברו בזה גאוני קדמאי ה"ה השואל ומשיב, הבית יצחק אם יש אנשים שאינם רצונם בעירוב אם מתבטל עבור זה כל העירוב, מסקנתם הוא, דיכולין לערב אפילו שלא מרצונם עיי"ש בדבריהם בשו"מ מהדו"ת חלק ב' סימן ס"ב, ובית יצחק חלק יו"ד בקו"א סי' ח', ועיין ג"כ בשו"ת ובחרת בחיים להגרש"ק ז"ל סימן קכ"ג ובשו"ת חזון נחום סימן מ"ב שכתבו לצדד להיתר. אכן הם מיירי באופן שאין רצונם בעירוב מחמת פריקת עול וכדומה ובאופן זה מסיקין להיתר, אכן בנידון דידן שהמדובר הוא ביהודים שומרי תורה ומצוות אלא שמנגדין לזה מחמת שאין מועיל עירוב עפ"י דין לפי דעתם, איך הדין בזה אם יכולין לזכות להן בפת העירוב שעכ"פ אותן שדעתם להיתר יוכלו לטלטל.

הנה אם המתירין הן כח בית דין, פשוט הוא דיכולין האוסרין לזכות בהעירוב בכדי שלא יאסרו על המתירין, היות דהמתירין הם כח בי"ד לעצמן, וכהלכה הן עושין, א"כ לא שייך לא לתגודדו וכמו שביארנו בעמק התשובה ח"א סימן קי"ב עיי"ש דאף המנגדין לזה עכ"ח סוברין שהמתירין עושין לעצמן בדין, עיין מה שכ"ג בעמק התשובה ח"א סי' קי"ב וסי' קמ"ה בענין דבר שיש שמהזיקין בו איסור מ"מ מותרין ליתנו למי שנוהג בו היתר, והבאנו מתשו' מבי"ט ח"א סי' כ"א ומתשו' כת"ס יו"ד סי' ע"ז שהביאו רא"י מריש יבמות מהא דלא נמנעו ב"ש מב"ה לישא נשים זו מזו עיי"ש. וא"כ ה"נ בנידון דידן אעפ"י שאלו אוסרין ואלו מתירין, מותרין האוסרין לזכות בהפת בכדי שיוכלו המתירין לטלטל.

ואפי' אם הוא באופן דנקימא להו דאין העירוב כשר וא"א לערב, אין כח בי"ד חוק עליהן לכפות אותן לדיעותיהן, כגון שיש להו בי"ד לפני עצמן ונקימא להו דהעירוב פסול, מ"מ המתירין לעצמן בדין עושין וא"א לחלוק ע"ז, ושפיר יכולין להצטרף להמתירין ואין בזה משום לפ"ע, וכאשר ביארנו בעמק התשובה שם.

אכן אם אעפ"י כ צווחין ואומרין שאינן רוצין ומוחין ואינן רוצין לזכות בעירוב, לכאורה בכה"ג אוסרין הן על העיר, לא מיבעי' אם אין בידינו לכופן כגון שהן כח בי"ד לעצמן א"כ אין בידינו לזכות בע"כ, אלא אפילו אם ידא באופן שכופין אותן לדעות המתירין, מ"מ אין יכולין לזכות להו בפת בע"כ, דזכ"י צריך להיות ברצון או בסתמא דזכין לאדם שלא בפניו, אבל בעל כרחו א"א לזכות לו, וראיתי אחר כך שכ"כ בפרמ"ג סי' שס"ז בא"א סק' ג' דבעל כרחך אי אפשר לזכות.

וא"כ בעיירות הגדולות שנמצאים כמה תלמידי חכמים דלא ניחא להו בהאי עירובא צריך עיון אך מוכין לאותן שאינן רוצין בעירובן, וצ"ל דמ"מ ע"י כח בי"ד אפשר לכפות אפי' לזכות להן, וא"כ אם המתירין הן כח בי"ד

^א וז"ל בעמק התשובה שם סי' קי"ב עמ' קנ"ז: "וכשדנתי ברבר זה לפני הגאון הגדול הישיש עמר הוראה קש"ת מו"ה זאב מינצבערג ז"ל בעהמ"ח ספר שארית ישראל, העירני בשבועות מבי"ט ז"ל ח"א סי' כ"א עמד כבר על המחקר לענין אותן הנוהרים לאכול סידות שביעית של עכורים בקדושת שביעית, אם מותרין למכר לאותן שאין נזהרים בו, והביא ג"כ רא"י הנ"ל מיבמות דלא נמנעו ב"ש מב"ה, וכמו שכתבנו בשם הכת"ס ד"ל עכ"ל שם.

יכולין לזכות אף לאותן שמנגדין לזכות ואף שהמנגדין ג"כ הן ב"ד לעצמן, מכיון שעפ"י דין יש בידם לערב ואין ביד המנגדין לעכבם וכנ"ל, א"כ שוב שייך ברבר זה כופין על מדת סדום, ועי' בשו"ת מחזה אברהם או"ח סי' ע"ג שציידד ג"כ להתיר מצד כפיית ב"ד הזכות אפי' בעכ"ח, ואף דבמסקנתו דחה צד היתר, זה (רק) בנידון דר"י, עיי"ש שטעמו משום דשם רצו גם צד המנגדין בעירוב אלא שנתקומטו מי שיהי' המזכה לחבירו, משא"כ בנידון דירן שאינם רוצים כלל בעירוב אשר לדעת המזכים יש לתקן עירוב ועפ"י הדין וההלכה יש להם הזכות לעשותו, שפיר צד קולא זאת של המחזה אברהם.

*

ועי"ל דשייך בזה זיכוי בעל כרחך מדין כופין אותו עד שאומר רוצה אני, ואף שצווח ואומר איני רוצה מ"מ אגן אמרינן שרוצה מדין כופין אותו, ואף דלגבי גמ דהדין שצריך להיות משל בעל לכאורה אינו מועיל באם צווח ואומר שאינו רוצה לזכות בהנייר, אף להשיטות שא"צ לומר רוצה אני עיין בשו"ת חות יאיר סי' ג"ה מ"מ בצווח ואומר שאינו רוצה אין מזכין בעל כרחך עד שיאמר רוצה אני, אכן לענין זיכוי עירוב דהקילו בקנינו לכל מי שיתוסף אע"ג דלכאורה הוי כדבר שאינו ברשותו ואיך יכול להקנות, [וצ"ל בזה המטעם ברירה ובדרבנן, והוא קצת דחוק דמשמע לכאורה דלכו"ע מועיל עיין בספר ישועות יעקב סימן שס"ו סק' ד'], ועוד בכמה דברים שהקילו בקנינו עיין בתוס' בפ' חלון ע"ט ע"ב, אפשר לומר דבמקום שהדין הוא שכופין אפשר לזכות להם אפי' בעל כרחם.

והגני מן הראוי להביא כאן מה שהעירוני מע"כ מחו' הרב הגה"ג וכו' מוהר"ר פסח מיללער שליט"א לכאורה ענין זה אי אמרינן שרוצה היכי דהדין הוא שכופין אותו אף שצווח ואמר איני רוצה תליא במחלוקת הב"י והריב"ש ביו"ד סימן רכ"ח בענין התרת נדר שהודר על דעת רבים דקיי"ל דאין לו התרה בלא דעתם אא"כ יש מצוה בהתרתו, וכתב שם הב"י וז"ל נראה דס"ל דא"צ לשאול את פיהם ומעמם כדכתבו התוס' והרא"ש בשם ר"ת דמעמא משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה ואיכא למיבעי היכא דקיימי הנך רבים וצוחי דלא ניחא להו בהתרה זו אף על פי שהוא לדבר מצוה והי' ג"ל דאפי"ה נשאל ומתירין לו דהא ודאי חזקה על כל איש ישראל דניחא ליה בעשיית מצוה והני דאמרי דלא ניחא להו יצום תוקפם וכמ"ש הרמב"ם (בסופ"ב מהלכות גירושין) המעם שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בגיטין לאותן שכופין ואל"כ לא הוי שרי להתיר בלי ידיעת הרבים דהוה לן למיחש שמא לא יסכימו שישאל על נדרו ונמצאת ההתרה במלה והנדר קיים, אלא שהריב"ש כתב בח"א סימן תקי"א בתשובה על אחד שגשבע ע"ד הקהל גדולים וקפנים והיה בהתרתו דבר מצוה שאם יש מוחים בהתרתו אין מתירין לו שהרי הוא אמר שעל דעת כל הקהל הוא נשבע וכו' עכ"ל הב"י. הרי דפלגי בזה הב"י והריב"ש דלדעת הריב"ש אין מועיל במקום שצווח ואמר אינו רוצה, ולפי"מ דפסק הדמ"א ביו"ד כדברי הריב"ש בזה א"כ אינו מועיל במקום שצווח ואמר איני רוצה אף במקום שהדין הוא שבופין.

אכן אמר לי מע"כ מחותני לקיים דברינו בענינינו דמדין כופין יועיל אף שצווח ואמר איני רוצה, דהנה יש ליישב בטוב טעם דעת הריב"ש דלא ס"ל לגבי נדר ע"ד רבים היכי שיש צווחין ואומרינן שאינם רוצים דיועיל מדין כופין אותו עד שאומר רוצה אני, עפ"י מה שהעלה הקצוה"ח בסוף סימן רמ"ג לחלק בין דבר שבעיני דעתו ובין דבר

דלא בעינן דעתו אלא ניחא ל' בעלמא, דהיינו כגון בשליחות דבעינן דעתו, דלמדין מה אתם לדעתם אף שלוחכם אפי' ידעינן דניחא ל' לא מגי וכדפסקינן כאביי ביאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אעפ"י שידעינן דאילו הוי ידע הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת רוכין לאדם שלא בפניו די בדידעינן דניחא ליה לחוד עיי"ש בשם הרשב"א חילוק זה דמשום זה אפשר לתרום משלו על של חבירו שלא מדעתו משום דהוי ל' זכות ועיין ג"כ בקצוה"ח ריש סימן ק"ה דהעלה דע"כ זכיה לא הוי כשליחות ממש אפילו למ"ד זכיה מתורת שליחות היות דאפי' שלא בפניו בלי ידיעתו כיון דניחא ל' שפיר דמי, אלא דהוי כמו שליחות עיי"ש היטב.

ומעתה יתיישב שפיר דעת הריב"ש הנ"ל היות רבנדר על דעת רבים בעי דעתם א"כ במקום שמוחים אעפ"י שניחא להו כיון דמצוה הוא כמ"ש הב"י, מ"מ אין כאן דעתם ונדרו על "דעת" רבים הוי, ואין להקשות דלפי"ז אמאי שרינן לשאול על נדרו בלי לשאול את פיהם והא בעינן דעתם ולא די במה דניחא ליה, זה לא קשה דבמצוה הוי כדעתם כמ"ש בקצוה"ח סימן רס"ב דלדבר רשות אסור ליטל או לאכול חפץ חבירו אפי' ברור שנותן ל' אילו ידע, רבעי דעתו דווקא כדפסקינן כאביי ביאוש שלא מדעת מ"מ כדבר מצוה כגון אתרוג מותר, וכן האריכו הב"י בסימן של"א ובמו"ז סק' ל"ד שם דבדבר מצוה אף בדבר דבעי שליח הוי כאילו שוויא שליח והוי כאתם ודעתם עיי"ש, ועיין עוד בקצוה"ח סימן שנ"ח דמי שנשטתה יורדין לנכסיו לפרנס אשתו ובניו משום דניחא ל' אע"פ שאינו לדעתו מ"מ כיון דמצוה הוא אע"פ שאין כופין עליו הוי כדעתו עיי"ש, וע"כ בגדר א"צ לשאול את פיהם אי הוי דבר מצוה אע"פ שצריך דעת משום דכדעת דמי, משא"כ כשמוחים בפירוש כזה חיסר הדעת ולפיכך אע"פ שניחא יש, מ"מ דעתם אין כאן, (ומיושב גם דברי הב"י למה לא צריך לשאול פיהם אולי יש שמוחים ואין כאן דעת כיון דמצוה הוא הוי כדעתם להתיר). ולפי"ז בזכיה דלא בעי דעת דאפי' שלא בפניו הוי קנין מטעם דזכין לאדם שלא בפניו רק ניחא בעי הדרא וקיימא סברת הב"י דבמצוה מועיל במקום שכופין מטעם דניחא ל' אף שצווח ואמר שאינו רוצה.

וא"ש לפי"ז כאן לגבי עירוב דיועיל, ואף שצווחין ואומרינן שאינן רוצים מטעם כופין דכאן גבי עירוב הא אנו באין רק מטעם זכי חזין שלא בפניו ולא בעינן דעתם, אלא ניחא ל', וזה מועיל במקום שכופין אף שצווח ואמר איני רוצה, אלו דברי מחותני הנ"ל והוא נכון מאוד.

והעירני מופלג אחד דמלשון תשובת הרשב"א ח"ג סימן רס"ג הביא הב"י בסימן שס"ז שכתב ח"ל תשובה בחצר שהוא בין שני מבואות אפי' אחד מן השוק מערב עליו לכולי עלמא וא"צ להודיע דזכות הוא לו חזין לו לאדם שלא בפניו, וכש"כ אם עירב א' עליו משלו מערב, ודווקא שלא בפניו אבל בעל כרחו לא, וא' מבני החצר מערב עליו אפי' בעל כרחו "ואפילו משלו" מפני שהוא אוסר עליהן עכ"ל עיי"ש. הרי שכ' דא' מבני החצר מערב בעל כרחו ואפי' משלו דמשמעותו דכש"כ כשמזכה משל עצמו הרי דפשוט לענין עירוב דיוכל לזכות אפי' בעל כרחו והוא ראי' נכונה בדיוק הלשון.

ואולי י"ל עוד מכיון דאתינא עלה דבכה"ג כופין משום מרת סדום, שוב אפשר לומר דכופין עליהם לבטל רשותם דמועיל לענין עירוב וכמבואר בסימן ש"פ, וזה אפשר כבר אפילו בעל כרחם משום דין הפקר בית דין וד"ל.

ועוד היא נראה לומר מכיון דבעירוב קיי"ל שאין צריך שיהא בו שוה פרוטה וכמבואר בריש סימן שס"ו, א"כ אין צורך שיהא להן חלק ממש בגוף הפת, אלא שיהא מסור להם שיהיו להם רשות ליקח מזה הפת כשרוצין, ואף אם תאמר דכשמזכה לאחרים צריך שיהא בו שווה פרוטה דבלא"ה אין זה זכות, מ"מ בשמערב לרבים לאלפים ולרבות כשיעור י"ח גרוגרות דלפי"ז בוודאי אין מגיע לכל אחד ואחד אפי' שוה פרוטה, וגם אין יודעו ומכירו עי' ברש"י סוכה דף כ"ז ע"ב ד"ה כל האורח וז"ל דמשמע סוכה אחת לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה וא"א שיהא לכולן דלא מטי שוה פרוטה לכל חד עכ"ל. ואף התוס' לא חלקו עליו בזה אלא שכתבו שאין צורך לזה ועיין משכ"ג בספר מאי חנוכה בפסקי דינים סימן כ', הרי דבמקום דבעינן שיהא לכל אחד ואחד חלק בו צריך שיהא שווה פרוטה, ומכיון שכאן בעירוב לא מגיע שווה פרוטה לכל חד וחד כשמערב לאלפים, עכצ"ל דלא בעינן שיהא לכל אחד ואחד חלק בגוף הפת, דפחות משווה פרוטה הלא קיי"ל בכ"מ שאין בו דין ממון, וכש"כ בנדון דידן שאין מגיע לכל אחד ואחד אפי' כחודו של מחמ.

אלא שהעיקר בזה שיהא מסור לציבור שיהי' להם רשות ליקח, שעיי"ז מתערבין וחל העירוב, והגע בעצמך וכי יכול להקנות חלקו לאחר שאינו בכלל העירוב או להפקיר חלקו לאחר, אלא וודאי שהוא רק מסור להציבור ולא שיהא לו חלק בגוף הפת ממש וכמו שכתבנו, ועיין ברמב"ן עה"ת ויקרא א' עה"פ תקריבו דיש נפק"מ בין קרבן שותפין לבין קרבן ציבור, דקרבן ציבור אין פירושו שכל הציבור יש להן חלק בגוף הקרבן עיי"ש וה"ג בנדון דידן. [ועיין עוד בלשונו של הלבוש סי' שס"ח ס"ג ואם הם יותר מי"ח וכו' ולא הטריחוהו חכמים יותר להיות גרוגרות לכל אחד וכו' ופעמא דשיעור שתי סעודות ג"ל כרי שיקנה אחד מהם דירת וקבוע לשתי סעודות וכו' ויהי' הוא כבעה"ב ואחרים יהיו כאלו דרים אצלו כי לא רצו להטריחו יותר וכו' ע"ש]

ובזה יתיישב שפיר מה דמועיל עירוב לכל מי שיתוסף אח"כ, דלכאורה הוי כדבר שאינו ברשותו והוי כשוחט על מי שיעלה ראשון לירושלים דלא מועיל כשאין ברירה עיין פסחים דף פ"ט, ולמשכ"ג א"ש דכאן לא בעינן זכוי אלא מסירה לציבור דהיינו שיהא מסור הפת הוה לכל מי שיתוסף, ומי שיתוסף יהי' לו ג"כ רשות ליקח מהפת, וזה הוי כתנאי ולא בעינן לבוא מטעם ברירה ודו"ק.

וכל זה מלבד המעמים שכתבו גאוני קדמאי בעל שואל ומשיב מהדו"ת ח"ב סי' ס"ב ובית יצחק בחיו"ד בקו"א סי' ח' דלכאורה איתנייהו גם בג"ד, ועיין ג"כ בשו"ת שכות יעקב סי' כ"ט דבמקום שנשכר ע"י שכירו ולקיסמו של מלך מותר למלטל בכל העיר וא"צ שום ביטול רשות וזה סיוע לדברי השו"מ שכתב כן, ועיין ג"כ בס' קצות השלחן סי' ק"ה סי"ד בבה"ש סק' כ"ז בסופו וז"ל ומיהו עכשיו ששוכרין הרשות משר העיר פשוט דמהני גם למי שלא רוצה לזכות בעירוב עיין ש"פ ד' דשכירות מהני גם לגבי ישראל עכ"ל, זה מה שנלע"ד.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

188 - 3 עמודים

**תשובה מהרה"ג ר'
פסח אליהו פאלק
שליט"א געיטסהעד
שבזמן הזה יש עוד הרבה
צירופים גדולים שאין לנו
רה"ר שיטת החזו"א,
צריכים ס' רבוא רגלי
עוברים באמצע כדגלי
מדבר עיי"ש.
שו"ת מחזה אליהו**

עזרי מעם ה' קושה שמים וארץ

ספר

שאלות ותשובות

מחזה אליהו

תשובות בהלכה ובירורי השיטות

על פי עומק מקור הדברים בש"ס ופוסקים

אשר חנן ה' את עבדו

פסח אליהו פאלק

גייטסהעד אנגליה

בני ברק

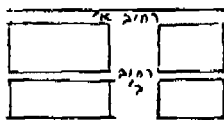
תשל"ט

ב) וכן משרת הדבר לקבל בסי' שביב ח"ל המהגר
 "הביא דלמא שמוס דרבי שלום או באינו יהודי
 מותר לתח לו או לשלוח לו מי' איי (דהיינו לתח לו חפץ או מאכל
 אע"פ שיוצאנו לרשעים) והיי' לזכר מלוא כגון להוציא חתן
 מציתו בפסח" ונמצ' סייק י"א ח"ל "ואף דלמור לתח לאיי
 אם יודע שיוצא ההפלים מציתו לרשעים בשבת אף שלא
 בשליחות ישראל כ"ש כשהוא בשליחותו מי' החיוב בכל אלו
 משום דלדין להרבה פוסקים אין לנו רשעים דלורייתא ואינו
 אלא שבות דשבות והחירו במקום מזה או מפני דרכי שלום
 וכו"ב. ומי' צריך לזכר בכל אלו שלא למסור ליד איי
 דיעשה הישראל עקירה דהא אפשר לבקש להאי שיקחנו
 בעלמ' וכי' ע"כ. וכל זה הוא מדברי הגי' ויפ' שם ובש"כ
 שם סייק י"ג הוסיף על דברי הבי' ח"ל "ואף דהרבה פוסקים
 פ"ל דגם לדין אוח' לן ריה. לעפ"ן שבות עיי' איי שנתקן שבו
 על המקול'ן ונפטר שלא ימסרו לידו אלא יקחנו בעלמ'
 ופי' לעיל סי' ש"ז סייב" ע"כ. וכן מוצא שם נמצ' סייק סי'
 שמתיר להביא הנשול לזכר סעודה שבת ואפילו דרך רשעים
 דין. ועיי' מי' סייק גי' הרי הדבר מוצא בהדיא להקל
 שנגזע לאמירה לשרים מותר להחליטה בלי מקום לשמוך
 על הרבה ראשונים וס"ל שיה' לרשעים דלורייתא. ואיי
 נגיד' מותר הוא בלי ספק דהוי שבות דשבות לזכר מזה.
 וכעת ראיתי שמקל נגיד' נפטר שרידי' אש ח"ב סי' כ"א.
 ע"ש

ב.

החדשים שיצא בנודלי האחרונים שאין לנו רשות הרבים דאורייתא

ג) ובל זה נצטע לרמזות כמו שהיו בימי קדם חלל בזה"ל
יש עוד לרשעים גדולים דלא הוי רשעים דלורייתא
לכ"פ. ידוע עינת החיות עירובין סי' ק"ז סייק ה' ר' ו'
שכתיבא בפרא חדשה שאין רשעים דלורייתא בזה"ל אפילו
בהכרעים בגדולים ביותר. שהרי כל שהוא עומד מרובע על
הפרץ הוי ככולו עומד אפילו הוי הפלג' יותר מטשר (דק
מדרבנן לא תחייב עממשים שפירש' יותר מטשר) ואיי ס"ל
דכל שהרחובות מוקפים מבנים משני צדי הרחוב והיי' בדרך
כלל גדולים ורחבים יותר מהפלג' שפ"ן בית לבית (ובפטר
שדרך כלל החרתו כהנים מוקפות ממחילת' ע"פ והחליות
במבוצ' ו' לזו). נמצ' משני צדי הרחוב כשי' בתיים ארבעים
דמי. וזאת הוא הרחובות כלות ובלתי' אל רחוב אחרת ששפיר
לפניהן ואותו רחוב נגזי' מגיד' השניה בתיים וחליות וזו
כ"ש לה חתל גדול משני צדיה (כמו שיש להרחובות שנתכנסים
עליה). נמצ' שהרחובות שנתכנסו לרחובות הסוקיות הוי
כסחומות בסוף צרות השלישית שלכן דהוי כזה.

לחבר' העיריות עיי' נה"ם מאחר שצומח"ן שאין הרחובות
 משולשות מקלה העיר עד קל"ה, ואין ע"כ"ן דין רשעים לכ"פ.

העיר או הרחוב מקום שששים רבוא נוקטים בו. והוא דעה
 רש"י עירובין (ו'): בהמ"ג סמי' הרא"ש פ"ק לעירובין ועוד
 כמה ראשונים וכמפור' כל הגמרות בשר יעמד בציבור
 הלכה סי' שמי' ס"ו ד"ה שאין. ועיי' שנת' מאוד לציבור
 שלא לשמוך על דעה אלו מחבר' הרמב"ם ר"מ רמב"ן רש"י
 וריטב"א ועוד כמה ראשונים לא ס"ל שיש חלואי כזה של
 ששים רבוא וס"ל דברוב עיי' אמה. כבר חל דין רשעים על
 הרחוב. אולם יש נלדד עיי' הירוש' שלהחיר עיר על ידי
 עירוב צעיקן שהחא מקפחא מלרית הפתח, וזאת הפתח לא
 מהני להחיר עיר שיש בה דין רשות הרבים וכמפור' בעירובין
 (ו). ולחיי רבים ומבטלי מחילתא. ע"י ש' שפ"ד ס"ב. ולדעה
 ר' יוחנן כ"ו דין חורב דאין לזוהים בה להחיר רשעים דלורייתא.
 ולר' אלעזר הוי מדרבנן. ופי' בה"ל סי' שפ"ד ד"ה וזוהי וזו
 שרוב הראשונים ס"ל כרי' דלוינו מחיר דבר חורב. ורק הרמב"ם
 סוטה א"ל כ"ר אלעזר דהוי מדרבנן.

רע"ש בה"ל שאל"ה ד"ה ואחר וכו' שיומד זכור על מהג
 הטוב שסומכים על טרשים להחיר עיריות גדולות
 אע"פ שהרבה ראשונים כתי' אמת כבר הוי רשעים דלורייתא
 ואפילו אין בו סי' רבוא אלא משום דסומכים לזכר דעה
 הרמב"ם שטרשים מחיר מן החורב אפילו רשעים דלורייתא.
 לכן בציבור שחי הדעות דאין לנו רשות הרבים בזמן הזה ודעה
 הרמב"ם דזוהים מחיר מן החורב אפילו רשעים דלורייתא
 יש כבר להציק מהג הטוב שמקולים וכומכים על עירובין
 בעיריות גדולות. וידוע שכן הוא מנהג ישראל מצדו דרוח
 להחיר עיריות קטנות וגדולות עיי' עירובין וזכר שהוא כיום
 בארץ ישראל ואנחנו נפטר ועוד כמה עיריות. ולפי' הוי ק"י
 שנגזע לאמירה לשרים יש לשמוך דאין לנו רשות הרבים
 דלורייתא. דמה אף במקום דהוי חסור דלורייתא על הולכה
 עיי' ישראל (אם האמת הוא דהוי רשעים ולחיי רבים ומבטלי
 מחילתא) סומכים על הדעות המכריעות ששים רבוא ק"י
 שנגזע לאמירה לשרים יש לשמוך עיי' דאין לנו רשעים
 דלורייתא והולחתו עיי' עברים הוי שבות דשבות במקום מזה.
ואם שנתון הוא שמהג הולכה ישראל לא יחל' לה להצאון
 בעל מי' בבה"ל שם שנסמוך על צירוף זה וכלשונו שם
 "ומי' לאו דין כושה הוא דרוב הפוסקים בעלמ' כ"ר יוחנן
 דכלל דלוח' נגמלת' יש חיוב חפלות' וגם קולא' זו שאין לנו
 רשעים בלא ששים רבוא הרבה ראשונים פליגי עליה. ועיי' אף
 דאין למחוח ביד הטוב שבהו להקל אצל בעל נפש ויחמר
 לעלמו כי יש כזה גרל' דחיוב חפלות' ויכ"ב כ"ה בית מאז"ר
 עכ"ל. ומי' מטעם שר' המוס גרל' דחיוב חפלות' חושש' כן
 אצל באמירה לשרים דהוי ודול' דכ"ו רבנן כ"ה יש לשמוך על
 דעה הרבה ראשונים דאין לנו רשעים בזמן הזה. דלא גרע
 מטסק דרבנן לקולא' ובפטר דהוי לזכר מזה. ועוד דדעה
 המ"א סי' שמי' סייק ו' והע"ז סייק ר' הוי דהעיקר לדינא
 הוא דנעיק' סי' רבוא. וכן פירש' דעת' המהר"ם עיי' סיי'.
 ופי' בזה"ל סי' שמי' סייק י"ד לרשעים דכ"ל שנתחיל' אף
 לשמוך על דעה המ"א והע"ז דאין לנו רשעים דלורייתא אצל
 צירוף עוד טסק אחד מותר לשמוך עליהם. (ודבריו מוכחים
 להלכה בבה"ל סי' שמי' ס"ו ד"ה שאין ששים) אי' מוצא
 דהוי להקים טסק השקול ובצירוף עוד טסק הוי ס"ם בדלורייתא
 ומחר, ואיי כ"ה טסק בדרבנן כשהוא עיי' נכ"י
 ומחר. ועיי'.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

187 - 4 עמודים

תשובת הגאון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל.

תשובת הגאון מהרש"ם
מברעזאן זצ"ל "גם העלה
הבית אפרים שם דדוקא
עוברים ברגל בעינן ולא
העוברים במרכבות ובעגלות,
דבעינן דומיא דדגלי מדבר..."
ומביא שהב"א והשאילת
יעב"ץ סברי שדעת בעלי
התוספות הוא דלא כסברת
הרשב"א, לענין פלטיא.

שו"ת מהרש"ם

מי"ש לעיל דהוי הו"ל דלא שכיח גס בלח"ה הרי להמלך אין שום נ"מ אם נחשב לדלת או לא ואינו מורה בכך ועדיין מי"ש בכ"ז אבל מי"ש עוד דלשעה קממה לא יקפידו אם יעלו וא"כ בכל רגע י"ל דרחוי לנטול ואינו מסור לרבים והגם שיש לפקפק בזה מי"מ כיון שכבר נהגו רבים בזה והוא שפ"ד אילי י"ש לסמוך על סברה זו ומ"ש אבל על עעם הקדום יש לסמוך יותר.

ומ"ש ר"מ עוד בשם הגאון מהרש"ק ז"ל דבזה"ז לזכא רה"ר אלא כרמלית י"ל דא"י שיהי רחוי לנטול הגם שבמדרבי ר"פ הדר מצוחר דגבי כרמלית י"ל דלכ"ע א"ל דלחוח דהא סגי בלח"ה אכל עכ"פ רחוי לנטול בעינן דללא עבדי לוח"ה דא"כ לא מיקרי דלה ותדע דהא צמ"י שפ"ד ס"ג גבי מצוי עקום חקר הט"ז אם גס בכרמלית דינא הכי ולא הטי"ר בזה בצמ"י הקדום וצמ"כ ההחס גס בכרמלית דינא הכי.

ומ"ש ר"מ ז"ל דמוחר להסיר הקרח בשבת ע"י קרדום והצוה מדברי מג"א וא"ר ופרמ"ג בא"ה ס"י ש"כ סקט"ו אם מותר לשבור הקרח מצוחר ונהר יעוין בארבע"ז סוסי שפ"ג ס"ג צפופו שפסק נ"כ דמוחר לשבור הקרח מצוחר ונהר אפילו ע"י גרזן והצוה כמה ראיות דהקרח שנימם מאליו עדיף מסחימת חנוך צטיע שבסיף ס"י רמ"ע ולא מצטל מחיכה כלל ע"ש וה"י לענין ציטול דלחוח י"ל כן.

קלג

סימן שפ"ג ס"ג ס"ג י"ד: עוד יש הכשר וכו' בקורה וכו' וצריך שיניחנה על כותלי חמבוי וכו', בדע"ת: עי' שיע"ת בשם נו"ב וכו' בדין קורה סובבת וכו'.

(שו"ת מהרש"ם חלק א' סימן קס"ב). להרב וכו' מ"ה צבי קאפיל דיקנאן נ"י מ"צ דק' באטישאן ולהגבירים ראשי הקהל דעם בראמעניא.

מכתבם הגיעני ועל דבר שאלתם בדין העירובין במחז"ל על ידי דלחוח המיטל ימרכבת הברזל שבגורים צלילה וכן כמ"פ ציוס לעכב הסוחרים עם הסחירות ומשאות:

הנה מי"ש הרב בדין אם יש צוה"ז דין רה"ר כבר האריך הרחוב הדיבור בזה בשו"ת בית אפרים ח"י"ה ס"י כ"ו והוכיח דהעיקר כדעת המקילים וספר ומנה המון פוסקים ושכן המנהג וגם אני הארכתי בזה בתשובה להרב הגאון הירוש והבאתי מספר האשכול ה"ל צויות ס"י ל"א בשם תשובה לגאון ונח"א שם

וגם מהתניא רבנא ס"י י"ט וגם ביאתי לישב כמה סחירות מהש"ס והעליתי דעיקר כדעת הב"ח שם דבעינן שיהיו הדרכים רחבים ע"ז אמה ומפולג משער לשער וגם ס"ר עוברים בכל יום גס העלה הב"ח שם דדוקא עוברים ברגל בעינן ולא העוברים במרכבות ועגלות ובעינן דומיא דדגלי מדבר יעושי"ה באורך ונפמי"ש הב"ע לעירובין (דף ו') דוקא בעיר בעינן ס"ר ולא בדרכים שצ"ן עיר לעיר ומכ"ע הוי העגלות רה"ר תחתיהן וצניחין ע"ש. והבאתי גס מדברי ריעב"ח עירובין (נ"ט) ודברי הא"י הלכות עירובין ס"י קכ"ט ועוד ממכה מקומות ועי' חידושי הר"ן לשבת (ו') דמפורש להיפוך. ולכן גס בעיירות הגדולות אם אין הדרכים מפולגים משער לשער ורחבים ע"ז אמות וס"ר עוברים בכל יום אין להם דין רה"ר. ואם יש בהם כל הפרטים ה"ל ודאי דיש להם דין רה"ר.

והנה בתשובה ח"א סוף סימן ל"ז כתב שמלא בעבדי"ק להרשב"א חידוש גדול שלא נמלא בשום פוסק שכתב דפלט"א אפילו דלחוח המדינה נעלות צלילה חורח רה"ר עליה כנראה דתהו דדוקא במבואות המפולגות שהן מיוחדות לאשוי המצוי ההוא בלבד ואין יד כל אדם שיהי בו הוא דמכתי נע"ד צלילה ולא בפלט"א שיד כל אדם שזים בו דאפילו נע"ד ל"מ בו וכנראה שזהו דעת ר"א שהצוה צמ"מ ובאמת דיעה נכונה היא והכי דייק לישבא דגמרא דבמבואות נקט מפולגין ולא בפלט"א אלא שאני תמה שלא ראיתי לאחד מהפוסקים שהצוה ד"ז ע"ש ולפי"ן בכרכים הגדולים יש לפקפק שלא יועיל גס דלחוח נעולים צלילה. אבל הנה בשאלת יעב"ץ ח"א סימן ז באמתה התשו"ב הביא ד"ז והוכיח מהש"ס פ"ק דעירובין בסיגיא דכ"ד מערבין רה"ר דדוקא במחילות ציד"ש או ג' מחילות שבד"א אין מיעילים בעיירות גדולות יפלטאות שנהוכן והן רה"ר לכל דבריהם כיון דניחא תשמישא דרבים החם אבל במחילות שלימות ציד"א ודאי גס בפלט"א מהכי ותמה מאי"ד על סברה רשב"א הנ"ל ועל אצוי שמלאה חן בעיניו ע"ש. וגם צמ"ת צ"ח שם הוכיח שדעת החוס' דלא כהרשב"א ודמה מה שכתב הח"ל דחזו דעת הר"א שבצמ"מ והאריך בזה ולא ידע מדברי שאלת יעב"ץ הנ"ל.

ומ"ש הרב מדברי הח"ם ח"י"ה ס"י ל' דגבי יח"פ הנפתחה ונסגרה גס בשעת נעילתה אינו מועיל המעיין בה"ם ימלא שלא החליט ד"ז כמ"ש הרב בעלמי ח"א שכתב דאפשר שאינו מועיל וראייתו מדברי הג"א פ"ק דעירובין בשם א"י בהא דלח"ה מן הא"ד שכתב שלא יהא תחוב צ"ן שניהם ובתו"ש פ"י דהיינו שלא יהיו משולבות קורה בחוך קורה והיינו משוה

שו"ת מהרש"ם

שאיך דרך לעשות כן ומכ"ש נ"ד שנעשה על ידי גלילי צרול וזכירם עכ"ל.

והנה מ"ש שם בה"מ דטעמא מה"מ שאין דרך לעשות על ידי גלילי צרול דגם בחצות המשקוף שהמחצות ל"מ המעין צ"ל ז"ה"פ שגב מן הצד שנתן הקנה בין שני הקנים מ"ל"ז באמצעותו וכו' ואם נתן הקנה השלישי מן הצד בין שני קנים מ"ל"ז שלא על ראשיהם לא עשה ולא כלום עכ"ל. הרי שלא הזכיר לשון חצות אלא נתן מן הצד בין שני הקנים וכל פסולו מפני שהמשקוף מן הצד אצל לא על ידי השלישי שהרי אדרבה הדרך לבגד המשקוף עם המחצות יגם בה"מ דנקט חצות היינו בגוונא שאין נכנס מן המשקוף כניס בחוץ המחצות אלא חצות צדוהק ציניהם והיינו מן הצד ולכן מה שנמדד ה"מ מה דגם בגוונא שסיבב המשקוף ע"י גלילי צרול כיון שאין דרך לעשות כן בפתח אינו מועיל ל"ע דאין לנו להמליץ חדשות שהרי אפילו אם הו"ה"פ של גמי יחיש מועיל אף שלפי ראות עינינו אין דרך לעשות כן וצ"ע"כ דכיון דמונה ע"ג המחצות מקרי לה"פ וה"ל צ"ע.

והנה מ"ש הרב רח"ב דאפילו בחצות באמצעותו נהני מהרמב"ם פ"י"ז דשנת שפסק לה"פ כשר אפילו פחות מ"ע ובקנים ומחצות מודה דצ"עין י"ט כמ"ש בר"מ פט"ז מה"ש הי"ט וצ"ע"כ דצ"ע מהמחצות למעלה מן המשקוף יאפילו הכי מהני הנה עוד בשנת ה"מ כחצות רח"ב זו בתש"י להרב המו"ץ מדגיב שהביא לפני משו"ת צ"ש חו"ד סוף סימן קס"ז שבהמיר בזה והבטמים בדברי המק"ח דר"ל דגם אם בלתי עם יותר מן החבל כשר ובמ"ש צמ"ש"ט סוף סימן שס"ב ולא מיירי צנציה יותר ממקום הנחת החבל ואינו כחצות רח"ב ה"ל מהרמב"ם ימלאחי בתש"י צ"ל חו"ה"ה סי' ט"ו שהעיר בדברי רמב"ם וביאר דעתו משום דאזיל לשי' שפירש דמן הצד היינו צדקן זות אם כן כשר צמ"ג משא"כ לדין אולם אני הבאתי מדברי הב"י סי' שס"ב וצ"מ שצ"ח דגם רמב"ם מודה דאינא דמן הצד פסול והוכחתי מזה דצמ"ג שחקק בהמחצות שרי אצל וכל מקום איננו רח"ב מוכרחת דאפשר דהרמב"ם נחלק בין היבא דנוגעים המחצות במשקוף או לא כמ"ש בהצ"ח שם אות א' ועו"ש וחצ"ן וע"ע צ"ח"ג העשר סי' שס"ג סב"י מ"ש דעת רמב"ם ולפי דבריו צודאי אין רח"ב. גם י"ל דהרמב"ם דמכשיר צ"ה"פ פחות מ"ע היינו כשהקרקע שם גבוה יותר עד שאין ממנה לז"ה"פ י"ט אצל מ"מ הו"ה"פ שוב עם המחצות ומונה על המחצות.

ומ"ש עוד הרב מוכר"ק רח"ב מהא דכיפה שעירובין (י"א) לא כחצות מ"ל דמיירי שהעגול

מתחיל באמצע רגלי הכיפה והרגלים בולטים יותר למעלה ולמטה מיירי שמתחיל ע"ג ראשי הרגלים והוכך ומתעקם ואין הרגלים בולטים יותר למעלה, ועי' בתש"י בר"ח סי' ט"ז אות א' ואות ד' בזה ובמש"י סימן שס"ג סקו"ט מ"ש בדברי הכ"ז וח"י"ש שם דמוכח כמ"ש. גם מ"ש מדברי ר"י שעל הר"ף שכתב גבי קורה דשנכנסה בחורי הכותל שבצפון ודרום וכל רוחצ המצוי מפולש בזה צ"עין שחב"ה רחב"ה טעם להכיר שלשם קביעות הושמה שם לא אדע מה רח"ב דש"ה"ה בקורה דאינה משום מחילה אלא משום היכר"ה לכן גם צנכנסה לחורי הכותל כשר משא"כ צ"ה"פ דהוי משום מחילה י"ל דצ"עין שחב"ה מינחה על גביהן של המחצות שצ"לדין אצל מ"מ מסב"ה נראה דאם המשקוף תקוע בחוץ המחצות כשר דגם בזה ש"ך סברת המק"ח דכיון דאיכא גובה י"ט דאיכא גובה י"ט מתחתיו ואין שיטור יותר להלחי כמ"ל דפ"ק דמ"א וצ"ע ד"ל דגם אם בזמן הש"ס לא היו הפתחים עשויין כן (ועי' מנכ"ס א' ז' פסוק ה' ורד"ק ומ"ל"ד שם דמשמע שגם שם עשו כן) מ"מ צ"ה"ש שנעשים בדרך זה וכמו שהמנהג לעשות הנון נמנעה מן הפתח אם כן גם לה"פ כזה מהני ועדין ל"ע בזה אם תגוי צ"ע"י המנהג אצל גם בזמן הש"ס נראה דמהני יבשה"י ה"ל לקי דגיבוב הבחתי סו"ע מלשון הריטב"א שכתב ע"ד רש"י (דף י"א) וז"ל דמן הצד היינו שהקנה שנתן ע"ג אינו ע"ג הקנים אלא מן הצד על פניהם או סמוך לראשן או באמצעיתן כה"ג לא הוי לה"פ ומ"ש רש"י באמצעותן לאו דוקא דאם כן למ"ל לחוקמי משנתנו על גביהן גימ"א אפילו מן הצד וכשהוא סמוך לראשן אי"ו כדפרשתי עכ"ל ומדקקע על פניהן משמע דבחת"ב לחוכן כשר אצל י"ל דזהו מ"ש חת"כ או באמצעותן (ומ"ל הבחתי מזה רח"ב דלא כה"ע"ז סוף סימן שס"ב ומלאחי צ"ס הקובץ על הרמב"ם סופ"ט"ז משנת שרמ"ה לדברי ריטב"א ומ"מ פסק כה"ע"ז. ועתה רח"ב שכתב ר"ק הרע"ש נגד הכ"ז עפ"ד ריטב"א ה"ל וז"ל ספר האשכול סי' ס"ה וז"ה"פ שטעמא מן הצד וכו' ורבותיו פי' שלא נתן הקנה העליון מכוחן על ראשי שני הלחיים אלא חצרו צ"לן ואין נראה קנה העליון במשקוף אלא חצות באמצע הקנים וראשיהם למענה ממנו עכ"ל מזה משמע כה"ע"ז ומ"מ אין להוכיח מלשוננו דגם בחצות לחוכן פסול ד"ל דחצות לאו דוקא שהרי לעיל כתב אלא חצרו צ"לן).

וכן חמת שמדברי אהר"י"ו סוף סימן שס"ב מוכח להחמיר בגידון כה"ג אצל אין דבריו מוכרחים כלל ונראה עוד רח"ב לזה דהנה בתוס' עירובין (ב' ע"ב) ד"ה ואיצט"א וצ"ע"כ צ"ח"ס (סי' ע"א)

ש"ת מהרש"ם

מדברי מדרכי ר"פ הדר דמפורש דלדין דקניי ביה"ט מהני גם כן בדלת ראו לנעול וע"ש סי' י"ח שהוכיח דלת ממש אי"ל להיות למעלה משקוף והוכיח כן מלשון המלחמות ע"כ דעירובין ומהמדרכי וגם מהא דשבת (ט"ז ע"א) ותוס' ורשב"א שם ואם כן בדאיכא דלתות ממש סגי בראויות לנעול ומכ"ש היכא דנעולות ממש בלילה וגם ביום כמ"פ אבל בדליכא דלתות רק לזכ"ש והוא עשוי לסגור ולפתוח בכל עת כדרך השאלה וק"ל אין לו דין לז"ש גם בשעה שהוא נעול כיון דעשוי לפתוח בכל עת ע"ש וגם בהש"ר מהר"י אסאד חא"י"ח סי' י"ד הביא בשם דברי ז"ש על עירובין (כ"ב) וגם הוא הסכים עמו דשאלה וק"ל שחייב בגדר מחילה ודלת ממש גם בנעול ל"מ כלל כיון שיכולים לעבור תחתיו על ידי שיבוהו ואינה נעולה בפני צ"ח וא"כ בעינן דומיא דלתות ירושלים ועושה"ה בזה וא"ש עוד סי' י' אך לפמ"ש הרב השולח שם דהילוך על ידי דחוק מוליא מידי רה"ר וכמ"ש הרשב"א שהובא בנ"י ומג"א סי' שס"ד והמחבר הוסיף סמוכין מדברי רש"י עירובין (ק"א ע"א) ד"ה הייבין וכו' כיון דדלתותיה נעולות בלילה לאו רה"ר שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה וכיון דכרמליה היא וכו' ומבואר דמה"ט לא הוי רה"ר אלא כרמליה גם בשעה שהוא פתוח אלא שפקק בזה וי"ל דמי דלתא אלמנה דהיינו דלת העשוי מליה אי המבואר בסי' שי"ג סי"ד דאסור לנעול בשבת גם ביש לו ליר וא"כ אינו ראוי לנעול בשבת ע"ש ובאמת לפמ"ש הבי"ח ומג"א סק"ח בעשוי לכניסה ויולאה תדיר שרי ל"כ הוי שפיר ראוי לנעול בשבת. וגם מ"ש הרב הג"ל דמי"מ הוי כרמליה לפמ"ש הבי"ח סימן שמי"ה דהיכא דלתות נעולות בלילה הוי מדינא רה"י אלא דכיון שדרים רבים ולא עירובי דינה ככרמליה כחצר של רבים שלא עירובי וכו"ה לבידא ברש"י עירובין שם אם כן במקום שמערבין ע"ה הוי נמי רה"י וכיון דכל טעמיה דרש"י מפני שאינו דומה לדגלי מדבר שפתוח בדרך בכל שעה אם כן י"ל דה"י בשאלה וק"ל דע"כ מעבד שלא יהיה הילוך אלא על ידי דחק שוב לא דמי לדגלי מדבר והוי רה"י אם פרכו זה הרבים ונגד העכו"ם מהני שכירות הרשות.

אלא דעיקר סברת הרב דבכה"ג הילוך על ידי דחק מוליא מידי רה"ר ל"ע מ"ל דהא קי"ל דהילוך כל ידי דחק שמייה הילוך כדאיתא בשבת (ק" ע"א) והרשב"א לא כחז רק בדלת נעול דלא מקרי רה"ר אלא המסור לכל משא"כ צ"ד דגם בשעה שנעול אפשר לאדם לשוח ולעבור תחתיו וא"כ דע"כ לא דמי לדגלי מדבר דהתם היה הילוך נוח מ"מ אפשר דהוי בכלל מסור לכל כיון דאפשר לכל מי שירצה

חמהו מאי קושיו מפחה החצר מ"ש התנן אם יש לזכ"ש אי"ל למעט וחצר לזכ"ש הו"ל שהיו העמודים משני לדיו וכלונסות ע"ג שהקלפים חלון בהם וחי' דהוי לזכ"ש מן הגז אבל בסי"ש לרי"ח סימן רפ"ו חולק על רש"י בזה והעלה דבמשכן שפיר הי"ג דין לזכ"ש וכו' במשכן הו"ן קבועים וקבועים בהעמודים (וכמ"ש רש"י פ' תרומה שהיה עושה קונדסין ארכן ששה עפחים ועצמה קבועה צו וכורך שפת הקלע סביביו וחולה הקונדס דרך טבעתו באונקלי שבעמוד העשוי כמין וא"ו ראשו זקוף למעלה וראשו אי' תקוב בעמוד וכו' ע"ש) ואפ"ה ס"ל לרי"ח שאין זה בגדר לזכ"ש מן הגז ובע"כ משום שהיו תקועין בהיכן וגם נש"י התוס' הרי מבואר בחוס' זכחים דס"ל שהכלונסות היו על הו"ן שקבועין בעמודין מבחוץ ובכה"ג לכ"ע הוי מן הגז כיון שהיו חוץ לכותלים וכה"ל דנעץ שני יתדות בשני כותלי מצוי נכחין בעירובין (ח' סוף ע"ב) גם י"ל דשא"ה דהכלונסות עלמין ל"ה תקועין בעמודים רק הו"ן והכלונסות היו מונחים בלד העמודים על הו"ן משא"כ היכא דהקנה עלמין תקוב בעמודים ומונח בפנים בין עמוד לעמוד ו"ל דלכ"ע מהני.

ומ"ש הרב ר"ק שפעם מהפוסקים משנה לפ"ד דכלאים דגדר גבוה י"ט ורז"ב ד"ט מפסיק לנגלים ועפ"י בנה יסודו לבאר דברי הירושמי בזה דנעץ ד' קונדסין ומתח זמורה דמיירי בזמורה רחבה ד"ט דכרוחב ד"ט איכא פי תקרה דיירד וסוחם והבין דרוחב ד"ט היינו בעובי הגדר אבל צ"ש והיי"ט ע"כ דכלאים מ"ח מפורש דלרבעה דגדר לאו בעובי גדר אלא ברוחב א"ף על פי שעובי כ"ש ודוקא בהרין בעין ד"ט משפתו אל שפתו ע"ש וגם מבואר שם דנעשה לשם גדר סגי ברוחב כ"ש ואם כן בזה דנעץ ד' קונדסין ומתח זמורה היינו בגובה עשרה מהקרקע עד הזמורה והזמורה ארוכה ד"ט ומונח מקונדס לקונדס ויש רוחב בין קונדס לקונדס ד"ט אבל אין הזמורה רחבה בשעמה מלד הו"ן לפנים אלא כ"ש וליכא בזה משום פ"ה יורד וסוחם אלא מדין לז"ש קאחיוק ענה וכו' נדחו תמיבותיו אע"י יש גמי רחב ד"ט ולפמ"ש אי"ל רק שהיה ארוך ד"ט ומינח בין קונדס לקונדס ובפרט דנעשה לשם גדר אי"ל שהיה רוחב ד"ט וכמ"ש ועי' ערכין (י"ט ע"ב) דרוחב אינו עבוי.

ובדין דלתות הנעולות ונפתחות הנה צ"ע סי' שס"ד סי"ב הוכח שני דיעות ולש"י ה"א סגי בראויות לנעול וכבר הוכיח בהש"ר צ"ח סי' ע"ו דגם המתמירים מודו דבראויות לנעול סגי במבואות משולשות לרכ"ר ודוקא ברה"ר ממש מתמירים והביא

שו"ת מהרש"ם

ברחוק ג"ע וגם נשוי"ת רעק"א סי' י"ח ונשוי"ת ספר
יבושע סי' ה' הארוכה להקל בזה. והיכי נלד אי עומד
אלל הכותל הסמיכו המק"א והב"ח שם דיש להקל
לכריע.

ואולם היכא דאיכא רוחב ג"ע בלח"ה יש לחוש
משום דין המבואר ברסי' שסי"ח דבראשו [פירלחו]
בשליש עפחים וכמו שהאר"ך בזה בחשבות פמ"ח
חלק אי סימן כ"ה וש"ח ב"ח שם. וזכר מבואר
ללא מהני בזה אינעבא גבוהה ג' עפחים דהא
הך דינא דר"ח ור"ח מיירי בלח"ה גידודי כמבואר
בש"ס דף ו' שם ואפ"ה בראשו א"ס הפרלה ג' אינו
מתיר ובחנם האר"ך בזה ר"מ, אבל בכ"ז שייכי
בזה לדדי היתר שהארכיכו בפמ"ח וב"ח שם גם
בלא אינעבא ולכן בשעת הדחק יש להקל.

קלה.

סימן שפ"ג פעיף כ"ו: ...אין לו תקנה אלא
בצורת פתח. בדע"ת: ועי' במק"ח
וכו' כמאן דמליא דמי.

(שר"ת מהרש"ם ח"א סימן ר"ו). להרב המאה"ג
וכו' מו"ה אפרים זלמן ווייסמאן נ"י ראב"דק ווייתראדק
ברוסיא.

מכתבו הגיעני וע"ד שאלתו בחיקוק עירובין
שנעירו שהוא על ידי הקפת הע"ג ונלד אי מהעיר
יש נלד אי של דרך הרבים בחים וכדרך רח"ז ייתר
משער ונלד ב' של הדרך יש גינה גדולה כמה אלפים
אמות. וכן הדרך והגינה מחילה גבוה י"ע וכן נלד
ב' של הגינה מחילה גבוה י"ע ויתר כך ג"כ נמשך
דרך הרבים ונלד ב' של הדרך גם כן בחים והע"ג
עומד על פני כל המרחב והיינו כי עמוד אי עומד
אלל הבחים שנימין הדרך ועוד עמוד אי עומד באלמנע
הגינה רחוק הרבה מהמחילות שסביב הגינה ועוד
עמוד אי עומד אלל הבחים שנשמאל הדרך השני
וכחוש נמשך ע"ג העמודים הנ"ל וסובב להחוש עמוד
בכל דרך רק נלד אי סמוך לבחים ונלד ב' הוא
מונה ע"ג העמוד שנאלמנע הגינה פכח"ד בשאלה
ורו"מ כחצ שנד"ז יש ב' ספיקות א"ס מועיל העמוד
שנאלמנע הגינה להצטרף ללח"ה כיון שעמוד בחוף
רכיבי דביתא כמאן דמליא כתי"ש במק"ח בסופו ואף
שי' סוכרים דדוקא במקורה אמרינן הכי אבל נכ"ד
יש עוד חשש שהגינה מלאה זרעים ומבטלת הדייר.

הנה גדבר החשש דמליא דמי הארצתי נשוי"ת
אי מכבר והבאחי כמה סחירות כי בשנת ה' אי מבואר
דדוקא במקורה אמרינן ביתא כמאן דמליא דמי

לכנום לשם בכל שעה. שו"ר בספר צ"ע לעירובין
(ו' ע"ב) שהעלה דהילוך דרך שחייב לא מקרי גם
הילוך שעל ידי הדחק ופסק להחיר בכה"ג.

עוד יש לי לדון דכיון דלח"ה משום מהילה א"ס
כן הרי מבואר בירושלמי פ"ו דשנת ה"ב מה צנין היה
במשכן שהיו נוחים קרשים ע"ג אדנים ולא לשעה
היתה אר"ו כיון שהיו חונים וגוסעים על פי הדיבור
כמי שהוא לעולם אר"ו כי רב מכיון שהצטיתן הקב"ה
שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה דהא אמרת
צנין לשעה צנין ע"ש והבנא ברשנ"ח שבת (ק"ב).
ובחשי' ח"ס האר"ה סי' ע"ב צנין הפארסאלין העלה
דלח"ה דילן הנכה דדוקא התם דהוי על פי הדיבור
הוי קבוע לעולם אבל צנין לשעה אינו צנין ע"ש. ובזה
יתישבו דברי הפ"י ב"ה (ר"ב ע"ח) ושבת (ל"ח)
שחי' ק"י החוס' בזה דכל בונה צריע יופטר משום
מתוך שהיתר מגבן והוא ח"י דבמגבן הוי צנין לשעה
ל"ה צנין כלל ע"ש. והוא נגד ירושלמי הנ"ל דדיוק
דצנין לשעה הוי צנין ולפמ"ש נוחא וא"ס כן לפ"ו
י"ל דה"י לח"ה הטשוי לסחור בכל שעה גם בשעה
שהוא עול לא מקרי מחילה כיון דהוי צנין לשעה
ולא דמי ללח"ה שהוא עשוי לפתוח ולנטול אבל במשקה
שע"ג המחוחת אינו עשוי ליסחר בכל שעה.

ולכן נ"ל לדינא שא"ס המשקוף מונה קבוע גם
בשעה פתיחה ולחוח אף שהמשקוף חחוב צהעמודים
שנצדדים ואינו מונה ע"ג העמודים יש להחיר לנטול
אף שהלחוח אינם סוחמין כל השער ופסוחים סמוך
לקרקע ולא גרע מלח"ה לנד דמהני בכה"ג. אבל
א"ס המשקוף הוא רק כמו שראנן (וגם א"ס יש
לח"ה אבל יש ייתר מני"ט צין קנה לקנה) ונפתח
ינטעל בכל עת ובשעה שנפתח אין ש"ס משקוף
יח"ה כלל אין מקום להחיר לנטול ש"ס גם בשעה
שהוא ננטל. והנלמ"ד כתבתי.

קלד.

סימן שפ"ג פעיף כ"ו: ... אבל וכו' בצורת פתח.
בדע"ת: ועי' שע"ת סק"ו וכו'.
ועשו"ת רעק"א וכו'.

(שר"ת מהרש"ם חלק ב' סימן ע"ו). להרב המאה"ג
מו"ה מרדכי זיידמאן זללה"ה ראב"ד ומ"צ אחיראן.

...ומה שהאר"ך צנין לוח"ה בעומד רחוק ג'
עפחים מן הכותל והאר"ך לחוח דברי הח"ש כמה
שדחה דברי הח"ש. הנה רוב דבריו נאמרים בחשי'
ב"ח האר"ה סי' כ"ו וע"ש שכתב להדיא דלוח"ה
לא שייך אווירא דחאי גיסא לנטל לוח"ה וכשר גם

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

186 - 4 עמודים

תשובת הגאון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל.

א) מקור הדברים דבעינן ס' רבוא
מצויין שם דומיא דדגלי מדבר,
מספר האשכול בשם הגאון.

ב) אין לפרש שיהא ראוי לעבור,
אלא שיהיו עוברים בכל יום וודאי.

ג) מתרץ הקושיא דמעלות בית מרון
האיך אפשר שיעברו שם ס' רבוא בכל
יום.

ד) מתרץ קושיית מהר"י אסאד אמאי
אין מתירין שופר ולולב בזמן הזה דלא
שייך גזירת שמא יעבירנו.

שו"ת מהרש"ם

הלכות עירובין

קכו.

סימן שמ"ה סעיף ז': ...וי"א שכל שאין ס' רבוא
עוברים בו בכל יום אינו רח"ר.

(שו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן קס"ח). להרב הגאון
החסיד מו"ה אלימלך שמעון רימאלט ז"ל אבד"ק
חיראב.

מכתבו הניעני ואשר דרש ממני להודיעו חיו"ד
בדבר מה שחידש צה"ל דמציאר צלו"ת ס"י שמי"ה
לצמח הזה ליתא רשות הרבים משום שאין שמים
רבו"א עוברים בכל יום והעלה רז"מ דאין הכוונה
שיעברו בכל יום רק שיהי' גמסר לרבים ליתן בכל

ש"ת מהרש"ם

עם המלמדך ורלייתו מחוס' עירובין ו' ע"ל ד"ה
 כיצד דחתה העגלות הוי ג"כ רה"ר משום שהי דרכן
 ללכת ולבוא בלוחו דרך ובודאי לא עברו ס"ר שם
 בכל יום וצויתר ראי' מעירובין כ"כ ע"כ צ"ל דחל
 המחלקט וכו' למסיק דחייבים עלי' משום רה"ר
 ואפי' עולין בחבל ואפי' במעלות בית מרון ומבואר
 ברש"י שהוא שכול קצר ועוברין בלוח"ז בלא שנים
 יחד וא"י שיעברו בו ס"ר בכל יום ובזכרונו שכי"ה
 צ"ל הכרומות דנטיין שיהי' נמסר לרבים ועפ"י
 חידוש דצוה"י שמתחדש מרבצת הברזל (בבב"ב) ורבים
 נוסעים ממלי"מ שוב הוי בכל מקום העיירות שעובר
 הבאב"ן דרך שם כדון רה"ר דממשך הזמן עיברים
 ס"ר עכ"ל והאר"י עוד בביאור דברי חוס' דעירובין
 הנ"ל.

ובה"ה בגוף הדין אם צוה"ז איכא דין רה"ר
 האריך בתשו' ב"א חל"ה ס"י כ"ו ומה שנתקשה שם
 במ"ש חוס' בשם בה"ג ולא נמלא בבב"ג ונדחק
 להעמיד בלשון בה"ג ד"ו ואני מלאחי בסי' האשכול
 ה' י"ז ח"ל ח"ל חסונה לגאון מי שנפסקה
 לו י"ז ח"ל בדרך בשבת אם הוא ברה"ר מקום שיש
 בו ס' ריבוא בני"א אסור לעטלם עד שחלף שבת
 ואי כרמליה מותר וכו' עכ"ל יבנה"א שם כתב
 שבה נחקררה דעתו כמה שסומכין להקל אחרי
 שהגאונים שדבריהם דברי קבלה פסקו כן [וגם
 מה שהאריך בב"א שם בדעת ר"ח לפי שנתים דף
 ו' הביאו דקשה לר"ח והביא מממ"ק צ"ה הנה
 מלאחי גם בתיבא רבנא ס"י י"ע ח"ג אמנם ר"ח
 ז"ל פירש דכל אלו התכשיטין מותרין לדין שאין
 לנו רה"ר גמורה וכו' עכ"ל וכ"ה בפסקי רקנטי ס"י
 ז"א] ומלאחי בספר האשכול שם ה"ל עירובין ס"י
 ס"ד ח"ל רה"ר הוא מקום שרבים עקבו ודחצו ט"ו
 אמה ומפולג כולו או מפולג לפחות משער לשער
 ואינו מקורה והגאון כתב שרביבין ס"ר מלויינים שם
 [ואולי ל"ל מזוין שם] דומיא דדגלי מדבר וכו' עכ"ל
 ח"ל סכ"ת ס"י רי"ד והכרמליה רחבה במקום שרבים
 רבילין אלא איכא רחבה ע"י אמה או אין שולטין
 בה ס"ר דומיא דדגלי מדבר וכו' עכ"ל ובס"י רל"ט
 ולדין רה"ר שלנו הוא כרמליה וש"י כמו חצר
 שהרי אין מפולג משער לשער ברוחב ט"ו אמה וגם
 לא שלטו בהו ס"ר והביא כן בשם ר"ח דצוה"ז
 כרמליה דינה כחצר וכן כן הדברים שהובאו בחוס'
 שבת ס"ד בשם רבינו פרך והוא בעל סכ"ת.

ורלייתו בש"ת מהר"י אסאד חל"ה ס"י פ"ז
 ז"ל נימא דצוה"ז איכא רה"ר אמאי אין מתירין
 שופר ולולב בשבת דל"ש גזירה שמה יעבירו ברה"ר
 ואין לגזור גלי"ג לשומר מצוה על חייב ודווקא חייב

קושייתו לפמ"ש החוס' במגנה וסוכה דה"ה ד"ה
 נקט שמה יוליא מרביי לרה"ר משום דלפעמים
 אין שם חייב הטאה שאל היתה עקירה רחובת
 נשם כך יב"ו וגם כתבו טעמא דמולאי יו"ט קידוש
 הבדלה דחוקטין דהוי רק איסור לרבין ע"ש ח"ב
 צוה"ז ל"כ"ה רה"ר אמאי אין חוקטין בשבת והג"ה
 דדוקא כמה דממשכן ילפינן צעינן דומיא דדגלי מדבר
 אבל מעביר ד"א. הלכתא גמירי לה לכן לא צעינן
 ס"ר ואף דל"ג רח"ה ור"ן גם חייב מעביר משום
 הולאה אבל הרמב"ם אינו סובר כן במ"ש הבב"ב
 ולכן נקט הש"ס שמה יעבירו דמ"מ גם צוה"ז ע"ש
 ידעין סדרתו ב' הכפ"ה לסוכה מ"ג ב"ש ב"י רש"י
 דהא דהמעביר חפץ מזויה לזויה ונמך להוליא דמעביר
 היינו רק בהולאה דצעינן דומיא דממשכן בשב"ב
 במעביר ע"ש אבל לדבריו אין יפדום מ"ש הפוסקים
 בדין חכשיטין דל"ג צוה"ז משום דליכא רה"ר וה"ו
 כי גזירת דמלא שפאל ומתויה הוא מהש"ס העברה
 ברה"ר ומלאחי בש"ת בשמים ראש ס"י ס"ג ח"ל
 שאלתי את פי מורי בכמה איסורין הולאה בשבת או
 סומכין על שאין לנו רה"ר עכ"ל ואין נ"י לגזור
 כ"כ מעתה למה לא יתירו צ"ד את התקיעה והולג
 בשבת שכל עיקרו אינו אסור אלא שמה יוליא
 או יעבירו והשיב לו וכו' יעלה שיה"ד נ"י הפס"ט
 שמים ח"ב ה' שיעשה ראו עיקר מצוה מכל ישראל
 אלא שבתחנת מ"ת יתנו המלות נעשות בלחץ בזמן
 שישבין עליו ולאחר מכן מסרן הכה"ב להכמים יודעי
 העתים והם ראו לחזק צויתר את השבת כי הוא
 הייחוד עיקר והייב לנו לפיכך כל שאפשר שיבוא
 שום קלקול בזמן מה עקרו אפי' מצוה כי יש כח צ"ד
 צ"ד ממנו עזרה ואילך כי הכה"ב מסרו להכמים
 לאחר הגנות ובהם חזק אם נעשה אם נשקר יבשאלתנו
 נחזור להתיר הנטייה והתקיעה אחי נזמינו לפיכך
 מניחין אותן כמנהגן עכ"ל ונכאורה דברי נפלא
 דהא שופר ולולב הם מצוה הגוף ואין תלויין בלחץ
 כלל ואולם הדברים עתיקין למאי דמבואר בספרי
 ורש"י ס"י עקב ושמחם את דברי אף לאחר שחגגו
 ה"י מלויינים במלות הניחו חטילין דכשימורו לא יב"ו
 חדשים צעוניהם יגם זה יפלא דהא הם מצוה שבגוף
 והובחן בח"ל כמו בל"י ובתשו' רד"י הלך שפי
 ס' שני אלפים קנ"ד נדחק בלמח מהך קרא דמלות
 שבגוף נובחין גם בח"ל ע"ש ואולם ברמב"ן ע"ה"ת
 שם כתב ח"ל וכבר כתבתי פ"י הענין הזה וכו' ולא
 לין מקומו ואולם רמז בזה למ"ש פ"י אחרי ותעמא
 הארץ וכו' ע"ש שהביא דברי הספרי ביאר דעיקר
 שלימות קיים המלות הוא בל"י ול"ה כל הדר בח"ל
 ד"ה א"י א"י א"י ע"ש בחורף ילפי"ו אפשר דגם

שו"ת מהרש"ם

הירושלמי והש"ס דין לא פליגי על הספרי וכוון
 בזמן המקדש בל"י הי דין רה"ר וחקנו שלא יתקנו
 בגבולין בשבת שוב גם בזה"ל אין לחקוע דכל חיוב
 המלוא בל"ל משום עשיית ליונים כשיחזרו לל"י ולכן
 אין לחקוע בשבת שהרי כשיחזרו לל"י יהיו פטורין
 במקום שאין צ"ד ועי' בשו"ת שו"מ מהד"ק ח"א סי'
 ק"א שנשאל ג"כ בקושית הג"ל ודיבר מהא דהוי
 דבר שנגזר זמני ומלכד מ"ש שם דגם בזמנם במקום
 שיש צ"ד הי' חוקעין אף גם לא הביא חש"י הרדב"ז
 ח"א סי' מ"ז וחש"י בר"א חל"ע סי' מ"א דהיב
 דמתחלה הי' מנהג בדבר ל"ש כלל זה ואין לשקור
 מנהג בהגם זה דעה הש"ג שהביא המג"א סי' תקל"ג
 ס"ק ח' ועי' בשו"ת גא"ו חל"מ סי' קפ"ח אבל לא
 ראה דברו הבש"ר הג"ל ומ"ש בתשו' בש"ר עוד
 דאם נחזור להחיר הנעולה והתקיעה אחי לזולתי
 הוא כעין מה דקו"ל דהיכי דיוולד הספק בדאורייתא
 ונתגלגל לדבנן אין להקל ובעין מ"ש המג"א סימן
 קפ"ד בשם רש"י דאם צריך ג' ברכות לריך לצדק
 גם בטורח"מ משום דהוי זולו לדבנן.

ומעשה אשיבה אראה מה שהעלה מעבתי"ה דהא
 דכתבו הפוסקים דבעין שיהיו ס"ר עוברין בכל יום
 דאין הכוונה שיעברו בכל יום אלא שיהי נמסר להם
 וראוי לעבור והנה אף דמלינו לשון חזק בחוס' סוכה
 י"ג ע"א ד"ה אשה וכו' דבורתה לאו דוקא אלא
 כלומר היתה יכולה לברור וכו' ובימות ל"ז ע"א
 בכ"ג וכו' אימא משראי לשקטן בכ"גן ובערכין י"ד
 כ"ג אביו הראוי לאביו וצ"מ ע"ד ע"א משישקטנו
 ע"א צפרדיסות וכו' ראוי לפרדיסות וצכתובות ג'
 ע"צ הכו לה מחמרי דעל בודיא וכו' דחזיה לצודיא
 קאמינא ושם ל"ו ע"א מאי ממאנה ראוי למאן
 וצמנחתי עי' ע"צ משפרקה לא פרקה ממש אלא כיון
 שהגיע זמנה לפרוק ושם ל"ג ע"א ראוי לשני סיפין
 קאמר וצ"ב קמ"א ע"א ראוי לירש וכו' ראוי לחון
 וכו' ואף דצכתובות ק"י ע"א במאי דבעי לפרש זה
 גובה ראוי לגבות פריך רבא דחז"ג קתני י"ל דשאי"ה
 דבחדא הוי גובה ממש אבל הנראה דבסחמא לא
 מפרשינן כיו אלא היכי דמפרש הש"ס להדיא דלאו
 דוקא קאמר ויש הכרח לדבר שהרי בכ"מ פ"ג מאיסורי
 מצה הט"ו הביא בשם מג"ע לפרש מ"ש הכ"מ
 שם אעפ"י שהן מוקדשין דהיינו ראויין להיות מוקדשין
 כתב עלה דדוחק הוא והן אמת דכ"מ פ"ג מטו"מ
 הי' צ"ח מ"ש רמב"ם ונפרך היינו שראוי ליפרך
 וגם מלינו בטו"ז וי"ד סי' רל"ד סוסיק ג"ה וסיק
 סי"ב במש"ש הטור בעודה תחתיו היינו בראוי להיות
 תחתיו וע"ע בטו"ז וי"ד סי' ס"ט ס"ק כ"ה ונה"ך
 שם ובט"ז סי' קל"ג סק"ז הביא בשם קתת פוסקים

דמ"ש בעל היינו שהי ראוי לבעול מ"מ כיון דיש
 לפרש בפשיטות למה נדחוק ח"ע ועוד דבג"ד דקטו
 שיהיו עובדים בכל יום ודאי דאין לפרש כן דלענין
 ראוי אף לשער בכל יום וגם לא הו"ל לסחוס אלא
 לפרש ואף דמלשון סה"ת דקטע שיהי שולטין שם
 ס"ר יש קתת סיוע לדבריו אבל מלשון ש"פ ל"ג כן
 יהיו בתשו' הגאון הג"ל קטע שיש שם ס"ר וכו'
 ונראה דלשון סה"ת לאו דוקא שהרי דבריו אמורים
 בחוס' שבת ס"ד ולא זכר לשון זה ובפרט דבג"ד אין
 זה בגדר ראוי כלל שיעברו ס"ר ציום א' ואם נאמר
 דבמשך ארו זמן יעברו ח"כ ארו זמן יתכן לזה
 וגם דבעגלות יתכן שיעברו במשך כמה שנים וגם
 ראוי לזוה בקיבוצ' כמה אלפים עגלות כמו שם
 מרכבת הברזל ואין הפרש בין זל"ז.

ובגוף הדבר כבר ישב על מדוכה זו הרב השואל
 בשו"ת צ"ה חל"מ סי' כ"ו וראה לחדש דאין הכוונה
 שיכנסו ס"ר אלא שיהא מוכן ומופקר ומחוקק לכך
 שיצואו לשם אנשים מכל העולם והצ"ח האריך לדחות
 דבריו וצ"ח דק"ה דתחת העגלות הי' רה"ר וכחצו
 החוס' משום שהי דרכם לעבור באותו הדרך היינו
 דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות היה
 מלוי שיצואו אלה מפה ואלה מפה וכהי שכתב שיעברו
 ציום א' ס"ר אבל אם אינו מלוי כלל שיעברו ס"ר
 ציום א' אף דבמשך ימים רבים יעברו ס"ר איננו
 בגדר רה"ר ועי' צרעב"א עירובין י"ע במ"ש בש"י
 רש"י דלכ"ע לא בעינן שיהיו דרים בעיר ס"ר אלא
 שיהי הכרכים פתוחים לשם והסוחרים רגילים הרבה
 צשווקים גדולים והוא רוכלת העמים.

ומ"ש ר"מ רח"י מהא דמעלות בית מרון הנה
 מלאחי בל"ז הי' עירובין רפ"ב סי' קכ"ט אות י'
 אחר שהעלה שם דבעינן שיהי ס"ר בוקעין בו והקשה
 בהא דפריך דף כ"ב ע"א דר"י אדר"י מהא דבין
 הפסין להא דהו"ל ב' בתים והקשה דהו"ל לשנויי
 דוקא רבים שהם ס"ר מצטלי מחילתא משא"כ בין
 הפסין לא עברו ששים רבוא ותיך דלענין ביטול
 מהלואי חפ"י אינם ס"ר מצטלי מחילתא וכן אף
 דלענין רה"ר צעיון רובע ע"ז אמה ובין הפסין
 לא הי' אלא י"ג ושלש אמה חפ"ה בעלו מחילתא
 ע"ש באורך וא"כ לפ"ז ח"ש הא דמעלות בית מרון
 שהיו למעלה הי' רובע ע"ז אמה וס"ר עוברין אלא
 שהי' מסביב מחילתא מקום המעלות וכיון דרבים
 בוקעין בו אף דהוי בפחות מס"ר מ"מ בעלו המחילתא
 וממילא יש לו דין רה"ר שצב"בו.

וכן אמת דהמג"א סוסי' שם"ג כתב דלפטר
 דלענין ביטול מחילתא צעיון שיהי ס"ר בוקעין אבל
 לא ראה דבריו הא"ז הג"ל ואלו ס"ל להמג"א דדוקא

ש"ת פהרש"ם

ר"י הו"י כן אצל לדין דאין רבים מצטלים מחילה זכ"ל אף דבמהלכה ביד"ש גם לדין מצטלי מחילה ש"י החוס' מי"מ צעינ דוקא ס"ר אצל ל"ע שמדברי תוס' נראה לדין ביד"ש רצנ מודים לדרי' ושו"ב כמו לר"י במהלכה ביד"א ועל כל פנים לר"י ודאי הו"י נ' וכמ"ס הא"ז ה"ל וא"כ א"ש גם הא דמעלות י"ח מרון וחדע שברי ג"ש כל הפוסקים ה"ל צעינ רב"ר ש"כ"י רוחב ט"ז חמה יברי מעלות בית מרון הו" קצרים עד שלא ה"י אפשר לעבור רק אדם יחיד א"ך ה"ל דין רב"ר וכבר הבאחי לשון האשכנז בשם ח"ן ולשון סב"ת דחרתי בעינ רוחב ט"ז חמה וגם ה"ר בוקעין ובע"כ כמ"ס ו"ל אדע א"ך הונה נמעכח"ה גם לפי דעתו הא דמעלות בית מרון כיון וע"כ צעינ ברה"ר שיהא רוחב ט"ז חמה ואם חלני יעשו דבחדא סגו וכבר נתבאר דניחא.

ולכן לעי"ד א"ך שום הכרח מזה נדחות דברי הב"א וכל עיר שאין מלוי שיטערו בה ס"ר ביום אי א"ך לה דין רב"ר וצפרע שאין בדרכים שג מרכבה הצרול רוחב ט"ז חמה וגם צעינ שיה"י הדרך בעיר צפולש משער לשער וליכא.

ש"ר צ"ע לטעורין דף ו' ע"א בתוס' ד"ה י"ד וכו' שהעלה דדוקא בעיר צעינ ס"ר בוקעים בכל יום ולא בדרך רב"ר מעיר געור ומח"ט היו העגלות רב"ר תחתיהן וביניהן ע"ש היטב וע"י ח"י הר"ן לשבח ג' ע"כ ד"ה כאן וכ"י בשם הרא"ה ו"ל א"י אפשר דבאותו זמן אפי' שאר מדבריות שה"ל דרך לאותו מדבר הו"י רב"ר דאע"ג דפירש"י ובה"ג דל"ה רב"ר ח"ה של ס"ר לאו דצעינ ס"ר אלא שיש כאן דרך לס"ר כנימר שיהיו רגילים לילך עם חנשים רבים תדיר כס"ר וכאן הרי הו"י שיערות מלויית של ס"ר ואעפ"י שלא היו כולם כאן בדרך כאחד ע"כ אצל מדברי הפוסקים ל"י כן.

קבו.

סימן שמו"ה סעיף י"ב: ... אבל אם עומד ברה"י לכו"ע דינו ברה"י.

(ש"ת מהרש"ם חלק ד' סימן א'). להרב הגאון המפורסם וכו' מוהר"מ ג"י אריק אבד"ק יאזלאוויץ.

מכתבו הגיעני... ובדבר מה שתמה רו"מ ע"ד רמ"א חו"ה סוסי' שמי' שהעתיק ד' בה"מ וכו' דברה"י ל"ש מקום פטור וע"ז חמה מתוס' עירובין כ' ורש"י שם ל"ע שהקשו בהא דלא יעמוד אדם ברה"י ויסתה ברה"ר וכן להיפוך ומוקי לה בחפלים הלריכים לי דתיפוק לי דבלא"ה מטייל מרה"ר לרה"י

ות"י בשם רש"י למשקין נתון צחוק פ"ו וכו' מקום פטור וברי החס' נקט גם עומד ברה"ר ושוחה ברה"י וק"י ג"כ ק"ו ה"ל ו"ל ג"כ כתי' רש"י ותוס' ומוכח דגם ברה"י איכא מקום פטור, והוא ק' עלמה.

חמס המטיין בלשון רש"י ותוס' ימלא הנקטו רק מטייל מרה"י לרה"י וחלום בלמח הא דמוקי בכה"ג דחפלים לריכים זו היינו רק משום דלא אח"י מחנית' כרצנ' ומוקי בחפלי' הלריכים ואחי' ככ"ע וע"ז הקשו רש"י ותוס' דבלא"ה אסור לכו"ע ואחי' כרצנ' ותי' דהוי מקום פטור וא"כ אי איכא טעמא דמקום פטור בסיפא דעומד ברה"י ושוחה ברה"ר שפיר נק"מ דהילכך הש"ס נלוקמי בחפלים הלריכים משום הך בבה אצל ברישא שפיר י"ל דבלא"ה חייב לכ"ע דהוי מוליא מרה"י לרה"ר וכדברי בה"מ ורמ"א וח"ש ולק"מ. וגם בלא"ה י"ל והכריח כן דהא הרשב"א ובר"ן בשבת ה' הביאו בשם הראב"ד דאין אדם חולק רשות לעלמו ול"ה רב"י וג"ל כרמליה ולא מקום פטור והכריחו כן מהש"ס שם ולכאורה ק' לפ"ז א"ך ת"י רש"י ותוס' דפ"ו הו"י מקום פטור וחלום כבר כ' הרשב"א שם לעיל מניה דלמעלה מ"י א"ך דאין אדם חולק רשות מ"מ לא גרע מאויר רב"ר למעלה מ"י דהוי מקום פטור ע"ש א"כ א"ש דפ"ו שהיא למעלה מ"י שפיר הו"י מקום פטור אצל צפ"ו ברה"י הרי רב"י עולה עד לרקיע ובעל"ל כמ"ס.

אצל ממה שהקשו בתוס' אח"כ מבה דידו דלא אח"י לידו חיצו חמ"ח נראה דגם למטה מ"י הו"י מקום פטור ונראה מזה דלא ס"ל כהראב"ד ה"ל וע"י בירושלמי פ"ה דשבת דף ב' ע"א ואפשר שלא יעשה בינו וצ"ן הכותל כרמליה ובק"ע פ"י דהאדם עלמו נעשה כרמליה ומוכח דלא כהראב"ד אצל לפמ"ס במהרש"פ שם לק"מ ע"ש. וע"י ברמב"ם יר"ש פ"ה דטברות מ"ו דמבואר דס"ל דאדם חולק רשות לעלמו והו"י רב"י ול"ע ממה משניות דשבת דפ"ע בעה"ב את ידו ונתן ליד עני וכו' ומבא דהוליא צפ"ו וגם לפ"ז המעטל ד"א ברה"ר לא יסתייצ ע"י שבה ע' בסוגי' דבורח והמגביה חפן ברה"ר יסתייצ גם בחוק ד"א ובהנה רבות וגם יכ"י אסור לרוק ברה"ר ובע"כ דדוקא לענין טומאה הו"י כן ולא לענין שבה ול"ע. גם בעירוני דאי נימא דאדם רב"י יכ"י אסור להשתין ברה"ר.

ומ"ס לתמוה ע"ד ריטב"א עירובין כ"ב בשם רמב"ן דצעינ רוחב עלמו חוק מחילות דל"כ ל"ה רב"י ותמה דל"כ צעינ דהולות גדולות שהעירוב לה"פ רחוק מאוד ואינו נראה כלל לא יכ"י לו דין רב"י לעי"ד בנות הריטב"א רק לאפוקי מקום פטור

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

185 - 2 עמודים

תשובה מהגאון ר' אלחנן היילפערין שליט"א

שבעיר גדולה כלונדון

אין רשות הרבים

דאורייתא.

(א) ד' מחיצות של הבתים עומד
מרובה.

(ב) שערי העיר אינן מפולשין.

(ג) שיש על הרחובות גשרים
מהרכבת שתחתיהן צורת הפתח
ומפסיק את הרשות הרבים.

שו"ת שדה אלחנן

סימן כ"ד

תשובה בתיקון עירובין

"רשות הרבים" שזהו דבר שונה מ"דין" רשות הרבים. מטאור בשנת דף ו' א"זוהו רשות הרבים קרבים ופולשים ומטאור המפולשים לרה"ר. ומרש"י שם מטאור דפרטים ופולשים הוא במחוק לעיר מקום פרוך לגמרי לארבע רוחות העולם, ועי' בערוך ערך כך בשם רב האי גאון שרשנה הוא שדה. והרמב"ם סי"ד מהלכות שבת הוסיף "מדבריו", ומה שכתב "ועיריות" הוא טעות סופר כמ"ש בכסף משנה שם ממשי' הר"א בן הרמב"ם שג"ל "ועירו", וכ"ה נכתב יד הפיימנים. ועוד הוסיפו לחשוב מטאור המפולשין לרה"ר שיהי' עליהן דין רשות הרבים. אבל דין המפולשין יש בש"ע סימן שמה"ה ס"ו שני פולשים. א', אם הן מפולשין משער לשער פי' שהשערים מכוננים זה כנגד זה (עי' רש"י ערוך דף ו' ומג"א סי' ה"ל) וכפי המטאור אין כאלו נדר"ר שום רחוב ששערי' יהיו מכוננים זה כנגד זה. כי העיר הזאת מפורסמת ברסותה העקומות (ואדריגה בעיר קטנה יותר נקל למצוא רחוב ישר, מבטרי גדולה כניטה שרשוב אחד סוגר בעד חברו). ומגלי הכ'. מפורש בכסף משנה ומג"א שיש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דמי רשות הרבים. וכמו במשנה ברורה שם במאור הלכה ח"ל, נראה דכוונתו שבעיני' שיהיה רחוב הדרך כ"ז אמה וגם שלא יהיה מקורה כדי שיהיה מל' עליו שם רה"ר וכו', ע"ל. ובעיר הג"ל אין אף רחוב מהגדולות שלא יהיו בו גשמים מהרבתם שהולכת עלי' שכתבתי שיש לו דין רשות היסוד חסם הגשמים כמ"ש להלן. א"כ אי אפשר לומר "שיש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דמי רשות הרבים". וגם עפ"י הגשמים שטוברים עליה בני אדם אין עליהם דין רה"ר גמורה רק כרמליה לשיטת רוב הפוסקים האחרונים המסתירים. א"כ נחטפו עוד ב' פעמים לטעם א' שכחתי למעלה, והוא, ב) שאין מפולשין זה כנגד זה, ג) ואין על כל הרחוב דין רה"ר מממת שרה"י מפסיקין כמה פעמים באמצע. א"כ הרי קיימא לן שצורת הפתח מועיל להחיות, בשרט שמן הפורה אפילו רה"ר גמורה יותר בצורת הפתח כמ"ש בש"ע הרב הממת ו"ל סי' שס"ד עסקי ד'.

כיון שנתנוטו מפי חכמינו ו"ל לעסוק בחקוי עירובין עפ"י ההלכה הקטעה מפי סופרים וספרים, רשמינו בעלי הש"ע וטשאי כליהם, מפני שמכשולי חלולי שבת במלאכה הולאה והכנסה מרשות לרשות והעדרם ארבע אמות ברשות הרבים מתיישב מאוד גם אצל שומרי ש"ק (ע' בשו"מ חת"ס סופר מאור"ם סימן ז"ט, דברים נהירים וקולרין לעינים), על כן אמרתי אשנה פרוך זה להלכה ולא למעשה, והשם יעזרני שלא אכשל ח"ו.

הגדוה הוא, עיר אחת נחלקה לשנים על ידי נהר גדול, ורוב אוכלפי היהודים יושבים על חלק הצפוני שעל ידי הנהר, באופן שמדד דרום ישרי היהודים, נהר הג"ל מקיפם. וכ"א גשמים שעל הנהר שהלך מהם לרחיץ מקוה, צורת הפתח או דלתות רחירות לנעול, כאשר נבחר להלן א"י"ה. ולמד מורח ומערכ העיר, מקיפם גדרים גבוהים וטפחים שהולכים ע"י מפילת רכנת הנהר, שהיא בעצמה להגדר מחשב. ע"י שהולכת כמון מרין עמוק עשרה או מל גטע עשרה. ולמד לפון העיר יכולים ג"כ להמלא ולקרף מחילות ברזל להיקף או נהר פלגן ממנו. וא"ו פרטות (שגדול העיר היא מעטות דמעטות נגד הגדרים) יש למקנם ע"י צוה"פ או דלתות.

הנה שגרת לשון רוב הפוסקים (עיין ש"ע א"י"ט סימן שמה"ה ע"י ז' וכוונ"י ובארחות חיים שהגהות הג' מהרש"ם ו"ל) שאין לנו רשות הרבים דאורייתא זמן הזה. אבל עיקר טעמם נראה משום דסבירא להו דר"ה"ה בעיני' ט' רבוא עונבים ט' ככל יום, וליכא. נמצא דבעיר הג"ל שאוכלוס"י מרובים יותר משמונה מליונים אין לדון מחד זה, לכן לא ראיתי כמון להעתיק כאן מה שכחתי במק"א נבגע לפרט זה. מראשונים ואחרונים והערוה נפוצות. ואחספק רק לברר שאין על העיר דין רשות הרבים גמורה מממת ג' פעמים ברורים שכל אחד מפסיק. א) שהעיר יש לה ד' מחילות עומד מרובת על הפרוץ שלכולי עלמא דין רשות היסוד יש לה מן התורה ודבר זה אין לרין לפנינו. ב) נבחר מקודם מהו שם

להחירם. אבל לכולי עלמא טדאי נרין למקנס נצורה"ם
או דלמות, וכן עמא דבר.

חופי טלגרף ואלקטרי. לא ינטרכו צבאן לנרף, ואם
ינטרכו ישיגו שמוט יחי על גבי הלחיים ולא
מן הנד מחשש נורת הפתח מן הנד.

מחללי שגה ואינן מודים בעירוב, שאין מצטלן רשות.
כבר קמנו האחרונים שבה שצוכרים רשות
משר העיר והוא נותן להם רשות ההשתמשות בשכירות
ליום השבת, שוב אין הם יכולים לאסור. אפילו בעיר
שכוח יהודים שמתוכה הם נעוה"ר מהם (עי' בארמות
חיים הג"ל סימן שפ"ב ועיין עיון צ"ע סי' ש"פ
סעיף ג' ובארמות חיים סי' שפ"ו).

כל זה ראיתי להעלות על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנן
הגאונים שליט"א, בעירור ענייני הג"ל ממקורות
הש"ע והפוסקים, מן הנצרך אשר יסקו העדריים עדי
לאן קדשים.

יש להוסיף כאן מכה נורה צניי צחי העיר שנבנים
באופן שיש לראות הרחוקות כגורם מכל הרחוקות
בפירלות, וראיתי אח"כ כזה בשם המו"ח זל"ה.

המחיצות של נהר, לשיטת הטו"ו שאומר מחילות
נהר, בעיר זו יש גדרים עומים שהם
נעמם מחילות כשירות, ומהמומר להארץ צהימר
מחילות נהר.

הנשרים העליונים שגני אדם עובדים תחתיים כשרים
כלי שום השם, הן מטעם פי מקרה יורד
וקומם והן מטעם נוי"פ או שער ממם. (ועי' טוש"ע
סימן שפ"א, ובתשובות גאוני הדור שגם' צרכה שלום
על דבר העירוב בק"ק אנטווערפן, ועי' בס' חלקת
יעקב להרב צייט שליט"א [ז"ל]).

נשרים התחתונים. שגני אדם עובדים עליהם ויש לומר
שמצטלים המחילות שמחתייהן. עי' בשו"ת
חיים קופר סי' פ"ט ושאר אחרונים אוקרים ומהם
מתלקים לומר שכשיש עומה עשו' מניין תחת הגשר יש

אופן הרחוקות ודין

נורת הפתח כמטאור בפוסקים, עי' בשו"ת צריח
אברהם סי' ט"ו. אמנם שמעתי מפוסקים כיון דמאד
המלכות אי אפשר לנעול לעולם א"כ הוי בכלל דלמות
שליטן רחוקות לנעול דלח מהני, וכן ראיתי בהגהות
מהרש"ם בארמות חיים סי' שפ"ג סעיף י"ד, ומשמיע
ממה שכתב הנוצי"מ מהדו"ח שאו"ח סימן ל"ט צדן
ביהכ"נ"ם שנחמם משרי המלך לאין העירובי מלכות
מועיל כיון דאי אפשר לנח אליו ביהש"מ. ולא דמי
להא דעירובין דע"ה ע"כ לענין עשאו לאילן קולם
דפתחא הוא ואריא רביע עליו, ויש בה שמי דשות
כש"ע סימן שע"ב סעיף ט"ו, דשמי החס שאם ירצה
לעבור על האיסור צדו לעשותו, משא"כ כאן שהעכו"ם
לא יעוהו. וכ"ה בשו"ת חיים סי' ג' באמצע התשובה
שהזכיר "באופן שיהי רשות צד היהודי לסוגרו",
והגאון מהרש"ם קיים שם דהייב דאי אפשר לסגור
מאד דינא דמלכותא אין מקום להקל. וכן הביאו משו"מ
שואל ומשיב מהד"מ חלק ד' סימן פ"ה.

וראיתי בשו"ת האלף לך שלמה להגרש"ק ז"ל תשובה
בענין זה, והעלה שם דבכרמלית לכו"ע מהני
דלמות רחוקות לנעול, ואולי אפילו כאינו רחוקות לנעול

החצקה היא לעשות פריעות מטווי נחל באופן שלא
יהיה בין חוט לחוט פריעות א"כ נפחים יהיו
גוהים עשרה טפחים, רחוב הדלמות כרוחב הרה"ר,
ולגוללס גלילה ולהניחן כחך קנה חלול, באופן שיאפשר
להוליאם בכל עת. גם אפשר לחולקן לשמים, ולהעמיד
שני קנים בשני צדדי הרה"ר. ויחיד הפירלות מטעם
דלמות הרחוקות לנעול.

והנה יש בה שמי דשות עיקריות הידועות. הרמב"ם
סובר דכני רחוקות לנעול אף שאינן נעולות
בשום זמן. והר"ף והרא"ש סבדי דבעינן דוקא נעולות
עלילה. ומצינו עוד דעה שלחית מברעת והוא דעת
מהר"ם מרוטנבורג שהשאלו המרכי בעירובין ר"פ
הדר, ובד"ת או"ח סי' שס"ד דגבר רשות הרבים לדין
שאינה גמורה צני רח לאוי לנעול. א"כ לפי מה
שהזכרתי בראיות ברורות נפתח דבריו שערט אין לה
דין רשות הרבים מה"מ מכה שלשה טעמים שכל אחד
בשני עמנו מספיק לכו"ע, ששיחא שלכו"ע מועילות
דלמות הרחוקות לנעול כיון דאף נורת הפתח היה מועיל
ורק מטעמים נוחים בוארים נאחזו בדלמות, אם כן
בדאי דמהני דלמות הרחוקות לנעול, ובדלמות לא בעינן

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

184 - 3 עמוד

תשובת הגאון ר'

אברהם דוד הורוביץ שליט"א

אבד"ק שטראסבורג

וחבר בד"צ העדה החרדית

"בדבר אשר רעיוניו יבהלוהו...

שבדק הכביש ברחוב יפו שבזמן

הקרוב יגיע לס' רבוא בוקעין..."

"...אם אין בעיר הגדולה מקום

שמתקבצין ס' רבוא כאחד אין

גדלותה אפילו כאנטוכיא עושה

אותה רה"ר... וזה שכתבו דאין

בזמן הזה רה"ר... דכלי הרכב

יש לומר שהם רשות היחיד

גמורה בפ"ע... בשבת קודש אין

אפילו מחצית מהנוסעים..."

תחלתן עכ"ל ומש"כ מע"כ דלא מצינו בש"ס שהמירו חכמים מלאכה דא"י מפני השש שמה יתראלו מהלכת נפשות, לע"ד נק"מ דנחזרתן שכבר דתמה פק"ג את השנה שפיר מצינו וכו"ה גד"ה התמ"ס חו"מ סי' קצ"ד שהובא ג"כ גד"מ מע"כ שליט"א שכי' דל"ד להולכים להבילי מן הגיטות דחוזרים למקומם דהמירו סופס משום תחלתן שמה לא ילכו ויהי סכנה לישראל עכ"ל, — וכן שעיקר ההיתר משום שלא תהא מכשינן לע"ל י"ל א) נדון השאלה האברכים המתנדבים בגוסס ובממונס להללח נפשות אין להחמיר עליהם בחזרה כלל כשאין נכרי שיחזירם וזאת אם בעצמו ירצה להישאר או שהוא קרוב למו"מ, (ברופא שנה

עבור תשלומין ונפרעו רופא בית דלא שייך מכשילו לע"ל יע"ע בהיתרו, ג) בעל שנה בליות אשתו ללידה או עם א' מבניו לביה"מ לא שייך כלל היתר דחזרה. — ומהראוי לאברכים דלוח א) לקבוע שיעורים בה' שבת וספרי קודש למען לא יתערטלו ח"ו מקדושת שנת קודש וד' יגמור בעדם לטובה בנרכה והללחה.

באמור נכתב כ"ו בדרך לימוד והערה בעלמא, וההכרעה בזה לגדולי תורה בהמקום. וכפי שנאמר לי רופא שמעתמא מכל הגדולים דשס להחיר חזרתן ג"כ.

ה' עירובין סימן מ

בענין רה"ר דששים רבוא בזה"ז

בס"ד ח' טבת תרש"ס ירושלים עיהקת"ו

אין מבוארם שלנו רחבות ט"ו אמה ולא ס' רבוא בוקעין בו, וקצת חדוש שלא ציין הבי"י גם לר' המוס' בעירובין דני"ט שכ' ע"ד רש"י הג"ל, וכן יש בה"ג דבענין דריסת ס"ר וקר' ר"ה מהא דעגלות תחמיהן רה"ר ומתמיהן לא הי' ס"ר ותי' דמ"מ דרכן הי' ללחא ולכא בלוחו דרך ע"כ, ואולי דהבי"י ציין רק המקומות שהמוס' כתבו כן מד"ע דלר"ך ס"ר, ונתי' הר"י אולי הכוונה דכשלא עמדה העגלה שם הי' דרכן של הס"ר ללחא ולכא בלוחו דרך ולא בטל שם דרה"ר מאותו דרך גם כשהוא תחמיהן דהעגלות.

בדבר אשר רעיונו יבהלוהו בהיתר הטלפול פעהיק ת"ז עיי' עירוב דצה"פ וטומכים על שי' רש"י ובה"ג וסיעתם הסוברים דלא מקרי רה"ר אייב ס' רבוא בוקעים בו בכל יום כדעת הי"א בשר"ע ארח (סי' שמי"ה ס"ו) ולפ"ם שבדק את תנועת כלי הרכב זמן מסוים לאורך הכביש כרחוב יפו משער יפו עד לכביש ירושלים ת"א משער שבזמן הקרוב יגיע לסי"ד בוקעין בצירוף הולכי רגל אך שאין כולם בוקעים בכל הרחוב דיש סכום אנשים החולכים דק בקצה האחד או באמצע לכד אם מצטרפים לסי"ד דפתשו משכנות יעקב (סי' קי"ט ר"ה וכבר) משמע לכאן דבעינן שיעברו חס"ד לכה"פ על סקום אחד שברחוב ולא מצטרף טה שיש ס"ר מכל אורך הרחוב וכמש"ש א"י כיון שאין דרך אלו עם אלו ואין הולכים בדרך אחד אין באן צירוף עכ"ל ואולי די ברוזין אלו את אלו. — עוד מסופק אי בעינן שחס"ד יבקעו בכל יום ממש ולמשל בני"ד בשבת אין בו בקיעת ס"ר ונימא דעכ"פ ביום השבת לא נחשב רה"ד ומתני צה"פ להתיר הטלפול ול"צ דלתות אפי' דק ראיות לנעול התקן כזה כלל לא שייך.

ובמש"כ הבי"י בשם ה"ה (רפ"ד מה"ט) דמה"ט לא הזכיר הרמב"ם מענין דס"ר ברה"ר שכתבו יש מן הגאונים והאחרונים, משום דאין ליה רמו בגמ' ואינו עיקר, הנה המוס' (וי' ע"ב ד"ה בלון) כתבו דכן משמע קצת דלינה רה"ר אלא"כ מציין שם ס"ר, הרי דייקין כן קצת מד' הגמ' וכן בהג"א פ"ק דעירובין (סי' ט') כתב דכן משמע מגמ' זאת דקא' בזמן שישראל שרוין במדבר מרדכי מהרמ"ק ע"כ והיינו דהיו שם ס"ר.

ג) ושי"י הרמב"ם דלא דייק דבעי' ס"ר מד' הגמ' י"ל עד"ו, דהכ"מ (פי"ד) כ' לישב קר' ה"ה שהק' דהא"ך כ' הרמב"ם איהו רה"ר המדברות והיערים כו' והרי איתא בגמ' שבת ו' ע"ב דפר"ך וליחשב נמי מדבר דהא תניא איהו רה"ר וכו' והמדבר ותי' אכ"י ל"ק בלון בזמן שהיו ישראל שרוים במדבר בלון כזה"ו ופירש"י בזמן ההוא תשיבא רה"ר וכו' א"כ רבינו ז"ל לא הי"ל להזכיר מדברות יערים נסתם דהו רה"ר (רק אם עכשו מציין רבים במדבר תדיר כמו אז) ותי' הכ"מ עפ"ד הרב רבינו אברהם בנו של הרמב"ם ז"ל ד"מ בזמן שישראל חונים במדבר והיו מחנוניהם סדורים בו הי' לגנן כמו בקעה וסדה, וכוה"ו שאין ישראל דרים בו אלא כל מי שיצאה הולך ועובר בתוכו הוא רה"ר וטעמא דמסתברא הוא עכ"ד, ומעתה א"ש שי' הרמב"ם דלא ס"ל רה"ר דס"ר כיון דאין מקור ליה

א) וליבאר קצת בזה, הנה המקור הראשון דאין רה"ר אלא נפי' רבוא הוא דברי רש"י בעירובין (כ"ט ע"א) ע"ד המשנה עיר של יחיד, שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של צניא ולא תשיבא רה"ר דלא דמיא לדגלי מדבר עכ"ל וכ"כ עוד רש"י בפ"ק שם (ו' ע"א) בד"ה רה"ר משמע רחב ט"ו אמה ועיר שמוציין בה ששים רבוא ואין בה חומה וכו', וכבר כ' הבי"י (סי' שמ"ה) דהרא"ש בפ"ק דעירובין (סי' ח') כתב ד' רש"י בלא מחלוקת משמע דהכי ס"ל וכי' ממ"ש צפי' אין דרין (סי' כ') ואין למוט שמה הביאו העכו"ם דרך רה"ר ללא שכיח האידנא רה"ר דפי' רבוא בוקעין בו ע"כ, וכן נקט הטור שם דרה"ר הי"ט דס"ר בוקעין בו והבי"י כ' הראשונים דלולי בש"י רש"י וגם המוס' כתבו בריש שבת (ו' ע"ב) גד"ה בלון בזמן שישראל שרוין במדבר, משמע קצת דלינו רה"ר אלא"כ מציין שם ס' רבוא כמו במדבר וכ"כ עוד (ס"ד ע"ב ד"ה רבי) שהרי

כדגלי מדבר לא הי' רה"ר ורק לרש"י דמפרש כפשוטו דזומן שהיו ישראל במדבר הי' רה"ר בשפיר יש ללמוד משם כמנאי לרה"ר עד שיהיו ס' רבוא דוקא.

מדברות ועיירות ושוקים ודרכים המפולשים להם, וכן א"ש פי' אצ"י כאן זומן כו' וכאן זומן וכו' דכשניהם קאי במקום הריקן שבמדבר רק כאן זומן שישראל שריון במדבר נעשה גם מקום הריקן המוביל אלניהם ג"כ רה"ר וכאן זומן שאין ישראל שריים במדבר הרי הכל כרמלית, וממילא דגם ברמב"ם הפי' הכי לגי' ה"ה מדברות ויערים ושוקים ודרכים המפולשים להם, דהיינו לא סתם מדברות ויערים רק אלו המובילים לעיירות ושוקים, וכ"ה גמ' ה"רין לשבת ד"ו בשם הרא"ה דבארתו ומן שהיו ישראל במדבר אפי' שאר מדברות שהי' להם דרך לשם לאותו מדבר הוה רה"ר וכו' וכאן הרי היו השעירות מנחות של ששים רבוא ואע"פ שלא היו כולם כאן בדרך נחמד עכ"ל, וע' נחפז ד' לאותה"ק לשבת ד"ו שכ' ג"כ ד' הגמ' כאן זומן שישראל שריון במדבר, משמע אפי' שאין שם רבים רה"ר והיינו דנקט זומן שישראל כו' וישראל לא הוה אלא במקום אחד ואפי' היו מנחים בקוף המדבר קא משיב לריש"י רה"ר דאלת"ה ליחתי כאן זומן שמזיוין הרבים עכ"ל אלא דלח"כ נקט ד' הרמב"ם בדרך אחר ע"ש, ואגב, הנה ברוב ספרי הרמב"ם נדפס ברפ"ד איזהו רה"ר מדברות ועיירות וגי' ה"ה מדברות ויערים וכו' ומקריב הדסיכו גם ברמב"ם הגי' ויערים (וע' בחזו"א (ס' כ"ב אות י') העמיק ד' הרמב"ם עיירות אלא שכ' דטס"ה וז"ל ושוקים ודרכים מפולשין להם) וק"ל דלגי' ה"ה האין השמיט הרמב"ם עיקר רה"ר דעיירות ובגמ' שבת (ו' ע"א) איתא ואיזו הוא רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה ופירש"י רחבה של עיר ששם מתקבלין לסחורה, ועל מבואות המפולשין פירש"י מבואות של עיר וכו' בר"ן, וברמב"ם אין זכר מעיר לפי"ו ואולי נכלל במיבת ושוקים, ובפיה"מ כתב ג"כ רה"ר הוא כמו המדברות היערים והדרכים המפולשין להם ולא נקט ושוקים א"כ עיר שהוא עיקר דרה"ר לית מאן דכר שמי', אשר ע"כ אולי י"ל דנפיה"מ שם החמיל לנאר הד' רשויות דשבת וכו' אחד מהם נקרא רה"ר והוא מקום שדרכו בו כל העם כולם ע"ש, וממילא דעיקר רה"ר הוא העיר והכרך שבו מתקבלים כל העם כולם, ואח"כ כתב ואולם כי רה"ר הוא המדברות והיערים והדרכים המפולשים להם, י"ל הפי' להם היינו אל העיירות והכרכים שהמדברות היערים והדרכים מפולשים אליהם, ולפי"ו שיך פשט הזה גם בהלכותיו אם כי שם לא כתב מקודם דבר מעיר שמתקבלים שם, עכ"ל יחכן שמך על מיבות רשות הרבים כמשמעו דזה העיר והכרך שהם רשותם של הרבים ונא להוסיף וללאשענין ללא רק העיר והכרך רה"ר רק גם המדבר והיער הסמוך להם ג"כ נדון כרה"ר כענין קרפף הסמוך לעיר בבב"ה (ל"א ע"א) וכן בתענית (ד' ע"ב) מ"ש לדין דלית לן פירות דברא פירש"י מדבר כלומר בשדות, וה"נ המדבר והיער הסמוך לכרך ולעיר ונשיאי נוסחאות על הרמב"ם הגדמ"ח כנ"ל כי דגי' רצינו ירוחם (גי' ח"ד) במקום ויערים ושוקים ויערים ושדות ומחלים קלח למש"כ מהא דמס' מענית.

אמנם ראיתי מועתק ממעשה רוקח שכ' ע"ד הכ"מ בשם הר"א וז"ל דאין כוונתו לומר דזומן שהיו ישראל חונים במדבר הי' המדבר רה"ר שהרי הכתוב נזכר ואומר אל ינא איש ממקומו גם עון מקושש הי' שהעביר ד"א כרה"ר גם לפיכך לענין מושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע מעגלות שבמדבר וכר"פ הורק קרי להדיא למחנה לוי רה"ר אך כוונתו דזומן שהיו ישראל שריון שם והיו מחטמיהם סדורים הם היו האדונים או לפי שעתה אף לגבי דיהוה הוה רה"ר גמור מ"מ מה"ט גופא לגבי אחרים לא הוה רה"ר והיינו לגבן שכ' וז"ל כלומר דמה"ט לא תמי בחדך כרייתא מדברות משום שהדין הוא לעצמתי כו' וזה מה שסיים הכ"מ וטעמא דמסתברא הוה דנאמת השם רה"ר ר"ל שהוא מוספק לכל בשרא משה"ב זומן הוהא שלא הי' הפקר שזה אלא להם דוקא עכמו"ד מעשה רוקח כפ"מ שהועתק בס' הלקוחים הגדמ"ח בהרמב"ם, ואודה ולא אבוש שלי"ו להנין דברים אלו כלל דאם הי' אזו רה"ר למה דוקא להם ולא לאחר"י ומי הם האחרים הא לא הי' ישראל אחרים כלל ועכ"פ דלפי"ו שוב יקשה על הרמב"ם למה לא יליף רה"ר דס"ד מדגלי מדבר כרש"י, וע' יטועות עקב (שמ"ה סק"ד) שכ' ע"ד הר"א וז"ל דא"א לומר כן מכה כל הנך קושיות מהגמ' ורק כרש"י וסיים וכפיה"ר הסכימה דעמיתו להקל ברה"ר דידן (דאין ס"ר) ועלה למנין ורבו דעת האומרים דאין לנו רה"ר על דעת המתמדין, ומלאחי ייתא כפי' התח"ס למס' שבת (ו' ע"א) שמי' באופן נפלא דמש"כ הר"א וז"ל שהיו מחטמיהם סדורים ומשו"ה הו"ל כרמלית כ"ו הי' משנה שני' ואילך שנקדרו דגלים אצל בשעת נדבה המשכן שעדיין לא היו סדורים הוה רה"ר וע"ז נזהר משרע"ה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה להביא עבדסת"ח ומיושב כל הקושיות מהגמ' דגם מקושש הי' בשנה ראשונה בשבת שני' כמבואר ברש"י בסומט, וא"ש שי' הרמב"ם דזומן שהיו דגלי מדבר בשנה שני' כנר הי' כרמלית ומשנה ראשונה י"ל דאין רא"י כ"כ דבעינן ס"ר משום דלאו כרס הי' קבועים וסדורים בדגלים אין היוחס ס"ר עושם לטעינה אחת דוקא ורש"י שכ' דבעינן ס"ר כדגלי מדבר לא ס"ל כהר"א וז"ל דמשנה שני' ואילך הי' כרמלית וא"ש הכל.

ג) ובקנין תורה בשמעתתא לפי' ואחמנן (עמוד ל"ב) כתבתי ג"כ ע"ד קו' ה"ה עד"ו, דמה דקא' הש"ס זומן שהיו ישראל שריים במדבר עכ"ל דאין הכוונה במקום שהיו ישראל חונים ממש דשם לא הי' המקום מדבר כלל רק ישוב גדול דס' רבוא חוץ מנשים וטף ואין לך עיר גדולה כזו ואין לומר דע"י שהיו נקעים וחונים לא דמי לעיר הקבועה נמקומה דהא מבואר בגמ' עירובין (נ"ה ע"ב) כיון דכתיב בהו עש"ד ד' יתנו ועפ"י ד' יתנו כמאן דקביע להו דמי, ועכ"ל דהטובה להדרכים שבמדבר המוליכים אל מקום חייבתן שגם הם ידעו כרה"ר וכן מורה לשון הרמב"ם (רפ"ד) איהוה רה"ר

ד) והנה בענין רה"ר דס"ר רבו השיטות דהרמב"ם והרמב"ן ופייעתם לא ס"ל כרש"י ובשו"ת בית אפרים או"ח ס' כ"ו (בר"ה ועמה אלכה) כתב ד' הסוגרים

הרמב"ן ודעמי' שאין רמו דס"ר נזכר בתלמוד כלל וקו'
 מעיירות דח"ל הוא לפ"מ דנקטו דס"ר לאו דוקא ישראל. וכן
 ראיתי בחי' הרמב"ן לשבת ר"פ במה אשה שהביא ד' סה"מ שכי'
 דעכשיו במקומות הללו אין בהם רה"ר גמורה מפני שאין
 המבואות רחבים ט"ו אמה ועוד שאין עוזרים בהם ס"ר בכל יום
 הלכך לא נאסרו החכשיטין ליתח' לגזירה ללמא נפקו בזה
 לרה"ר ועו"כ הרמב"ן ואלו דברי הבאי שר"ל גזרו בתכשיטין
 אפי' בחצר שלא תפקטו בהן ואין גזרתה בטלה עכשיו ועוד דהא
 עיירות יש בעולם שהן רה"ר גמורה ואין דברי רז"ל במדינות
 לשיעורין דודאי עולם כמנהגו טהג ולא שנו במשנתנו דוקא
 בכרכים גדולים שבהן ס' רבוא וכו' הרי דנאמח הרמב"ן ו"ל
 נגע בפרט זה דלא שייך לומר שאין בזה"ו רה"ר בעיירות
 גדולות.

ה' וד' אירתי נשו"ת דברי מלכאל בהשמטות לח"ג אדות
 העירוב דעיר דאעסקא שיש שם ס"ר ומבואות
 רחבות של ט"ו אמה ורצני העיר פקפקו ביהרע עירוב דלה"ס
 להנריך דלמח' כבשי' שמ"ה ס"ז ועו"כ ואף שיש לדון בזה
 דאפשר דוקא בדגלי מדבר שכל ישראל היו פונים אל אזה"מ
 שהי' בחמטע המחנה לזה הי' שם רה"ר אבל בעיר שיש שם
 הרבה רחובות הלא אין מהלכים כל בני העיר בכל הרחובות וא"כ
 אין בוקעים שם ס"ר אכן ככ"ו א"ל (להעמיד ע"ז כיון שלא מצינו
 בראשונים חילוק זה וחיליה לנו למדש סברה מדעמיטו באיסור
 דאורייתא עכ"ד, אולם נח"ד (סוסי"ג) חזר וכו' ע"ד מ"ש
 גמבורי ח"ג בהשמטה לפי' י"ח וכו' ולזה נהגו לערב בכרכים
 גדולים מאלד ולא תששו למה שיש שם ס"ר כו' וגם כי הס"ר
 משוחרים בכל הרחובות ולא ידמן כלל סלכו כולם ברה"ר אחד
 וכחש"ש עכ"ל הרי שמאשר היתרו הראשון, וכעת הוצא לאור ס'
 חקון שבת ע"ד העירוב דעיר דאעסקא ושם העמיק משו"ת בית
 אב חנינא קונטרס כרם אב (סי' ה' ענף ב' אות ג') דלחרי
 שהאריך להביא דרכו הפוסקים אשר עומדים בשיטת רש"י
 ומוס' דרה"ר דוקא גס"ר וכבר נהוג נלמח כן במ"ש החה"ד
 וע"ז הוסיף וכו' ולשיטה זו הרי נענין שיחאספו כל הס"ר אל
 מקום אחד בשוק או ברחוב אבל הא דרדן בעיר זו ס"ר ואין
 מחקבלין לעולם במקום אחד אלא כ"א דר בנימו הא לא מהני
 לעשות העיר רה"ר וכדמוכח מהא דשבת (נ"ו ע"ב) משה הוסיף
 יחיב במתנה לוי' ומתנה לוי' רה"ר הואי כו' ופירש"י שהרי הכל
 מציין אלל משה רבינו כו' הרי דנענין שיהי' מקום כמו מתנה
 לוי' שהיו שם כולם כאחד מציין וילולא זלח מחנה ישראל לניה
 רה"ר אע"ג דיג בהם ס"ר משום דנענין שיחאספו כאחד ולא
 מהני מה דכ"א יושב באלו וא"כ גם בעיר גדולה שיש בה
 כפלים כיוצא ממצרים ימכן שאין לה דין רה"ר מה"מ אם אין בה
 שווקים ורחובות שמתאספים שם ס"ר כאחד וכ"ה נרענע"א
 עירובין דגיט' שכי' דרש"י ז"ל אינו מנריך שיחשבו בעיר ס"ר
 אלא שיכנסו בה ס"ר מאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים
 למקומות הרבה ורגלין בה סוחרים וכי"צ ודעו שאף ירושלים
 לא היו בה ס"ר חמיר ואעפ"כ יש בה משום רה"ר אלמלא
 דלתומי' נעולות בלילה עכ"ל והיינו שמקומות אחרים נחאספו
 בה ס"ר למקום אחד עכמו"ד השו"ת בית אב.

דה"ר דוקא נס"ר ח"ל ואף בזה כבר הרימתי יד והראיתי
 פוסקים אלו כי הם הרבים ונראשם בה"ג ורש"י ומוס'
 והנמשכן אחריהם ואם כי הרמב"ם והרמב"ן וכו' פלגי עלייהו
 הני נפישין וגם כי אכן נמר חממי אשכנו ונרפת גרידן שאנו מצני
 צניהם ותלמידי תלמידיהם וכל מהגנו על פיהם כאשר כי הד"מ
 בהקדמתו ועל הרוב נהגו כדצריהם במקום שהם חלוקים עם
 גדולי ספרד אף היכא דליכא רובא ומכ"ש בזה דרובא דליחא
 קמן קיימי בשיטת רש"י כאשר הוצאתי במספר נכאס וכו' וכ"כ
 מד' מהרי"ט ס"א סי' נ"ד ומשו"ת סי' ט"ו ובפנ"י שבת
 דף ה' ע"ג — ומה לנו לתקור עוד אחרי שהמג"א בכוס"י
 שס"ג סתם וכו' ואפשר דלא מקרי רבים פתוחים מס' רבוא
 וכמ"ש בסי' שמ"ה ס"ו וכ"מ דעת הפוסקים שפתחו בזה עכ"ל
 ופי' במחש"ש שפתחו בזה (לענין חל דהוי כמחש"ה) ולא חלקו
 אם רבים בוקעים א"ו דנענין ס"ר זה אינו מצינו נענינו עכ"ל
 ופלה על כה"ל כפי' שמ"ה דעתה קו להחמיר ולא הביא ד'
 המג"א, וע' בחו"א עירובין (פי' כ"ב אות ט"ו) שכי' ולדין
 דאין אנו ממקיני דלמח' לרה"ר וסומכין בדעת רש"י דנריך ס"ר
 עכ"ל וכ"כ כל גדולי מאורינו שעליהם אנו קומים חמדי, ועכ"ו
 בעיקר מה שהמליטו כמה מהראשונים ורוב האחרונים דבה"ו
 לא נמלא רה"ר גמורה ומהם הפוס' בשבת (ס"ד ע"ב ד"ה רבי)
 שכתבו ואנו שאין לנו רה"ר גמור דכל רה"ר שלנו כרמלית שאין
 מבואות רחבות ט"ו אמה ולא ס"ר בוקעים בו וכן דל' הרא"ש
 בילה (פ"ב סי' ח' הנ"ל) שכי' דלא שכיח האידנא רה"ר דס"ר
 בוקעים בו וכ"כ הרמ"א (בכוס"י שני"ו) אפי' בזה"ו דלית לן
 רה"ר ועדע"ה (שמ"ה ס"ו) שהביא מד' הבי"ג גאה"ו בשם
 מ"כ דבה"ו הוצאה היו רק דרנגן וצ"ע שלא הזכיר כלל
 ממחלוקת הראשונים בזה עכ"ד ולע"ד הי"ו חמו' מאלד מה
 הפירוש של בזה"ו אטו זה דבר החלוי נענין הארץ ובזמן
 ציה"ק הא קמן דבעיר מחוזה עירי של רבא נצצל היו ששים
 רבוא כמבו' ברש"י עירובין (ו' ע"ב ד"ה אבול) וכן צמ"ס סוכה
 (נ"א ע"ב) חנינא ר"י אומר מי שלא ראה דיוסלסטון של
 אלכסנדריה של מצרים וכו' פעמים שהיו צה ששים רבוא על
 ששים רבוא כפלים כיוצא ממצרים וכו' אמר אבי' וכולהו קטלינהו
 אלכסנדרוס מוקדן ובהג' מהר"כ רשנבורג ניין להקדמה
 ארצנאל לפ' מלכים שמתק מלח מוקדן דאלכסנדרוס אינו זה
 שהי' בחחילת בית שני אלא ק"ג שנה אחר הבית ע"ש הרי דהי'
 קיבוץ גדול דבי"ם ס"ר מיהודים גם ק"ג שנה אחר הבית וא"כ
 מה הפירוש דאין רה"ר בזה"ו, והרמ"א שהי' בפולין בודאי ידע
 מהעיירות הגדולות כושרשא ולנוב ואולי גם בקרקא עיר
 מושבו היו ס"ר והיו מפורסמים העיירות הגדולות כלונדון
 פאריז בערלין וכי"צ וא"כ האין שייך להמליט ולומר שאין רה"ר
 דס"ר בזה"ו, והיותו ק"ל בלשון הגמ' (שבת ו' ע"א) ואיזו היא
 רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשים זו היא רה"ר
 גמורה כו' ואם הוציא והכניס בשוגג חייב חטאת כמוד' עטש
 כרת ונסקל עכ"ל"ה דגם למש"כ לעיל דרמו לעיר בפלטיא שהוא
 רחבה שאחורי העיר כד' רש"י וכן במבואות דפי' של עיר רחבות
 ט"ו אמה, דיקשה מאד למה לא קא' בפירוש עיירות גדולות
 לשי' רש"י דחלי' ביש ס"ר והזכר רק ברמו, שמוה דייקו

עלינו לדון עוד בדי מע"כ שדק מספר הולכי רכב ורגל זמן מהיום ומשער שיש להסתפק כבר כעת או בזמן הקרוב לנקיפת ס"ר וע"פ אמרמי דכלי הרכב י"ל שהם רה"י גמורה צפ"ע בדפנות גבוהי"ע עשרה וגג למעלה כידוע, וכעת מלאמי ד"ו בשו"מ ישועות מלכו או"ח (סי' כ"ו) עכ"כ ע"ד השואל בענין מסה"ב ההולכת מעיר לעיר אפשר דמקרי ס"ר מ"זין ונמסר הדרך לכל מי שירצה (והשואל הוא אותו שבשו"מ מהרש"ם הג"ל) ועו"כ הי"מ מחילה אני לר"ך להודיע כי ע"י ודאי לא מקרי רה"ר דבנ"א יושנים בעגלות מסוככים בדי דפנות ומקרה ופשוט שזה רה"י גמורה ואפי' כרמליה לא מקרי עכ"ל, וזוך מזה הכי כי בשו"מ בא"פ (שם בד"ה ונמסר) ועוד יש מקום אחי לדון בדבר חדש בזה דאמרינן שדך סלילה לרבים עושהו רה"ר לא נאמר אלא בהולכי רגל אבל לא נכנס בכלל זה הרובכ והיושב בקרון לפמ"ש הב"י בסי' רס"ו דברוכב ליכא חיבור חתומין דאין חתומין למעלה מי' וא"כ אין זה הרובכ מנטל מחילות דהמחילות על למטה מי' עשויין דלמעלה הוא מקום פטור וכי' ומכ"ש ביזש בקרון והעגלה היא רה"י לעגמה ואף אם העגלה עצמה אינו גובה יו"ד מסתפק המנ"א דשמהו היו כרמליה עכ"ד.

ויש להביא פסוקים לזה דככל השיעורים של מרחק משערים רק רגלי ע' פסחים הי' עומד חוץ למודיעים ויכול לנכנס בסוסים ובפרדים יכול יהא חייב ח"ל ודברך לא הי' ועפ"י כי החסא"י בהשמטה בקוף המחניות לפסחים (פ"ט מ"ב) דלעת שיבנה המקדש בנ"א לא שונה ענין דרך רחוקה ממה שהוקבע בהמשנה שם (וחזר ממ"ש בפירושו) — ויותר מזה ע' במנ"מ (מ' ש"פ) דאם הי' בשיעור דרך רחוקה בשעת שחיטת הפסח ובה במרוצה על סוסים בחוץ זמן שחיטה מ"מ כיון שהי' בחילת זמן שחיטה רחוק אם הי' מהלך הו"ל בדרך רחוקה דרממנא דחיי' דאינו עושה פסח ראשון ולא מניי עשייתו, וע"ע ביו"ד (סי' שצ"ה ס"ח) בקרוב שבא אל האכלים ר"ל אפי' ציוס השביעי ממקום קרוב שהוא מהלך עשרה פרסאות שאפשר לנא ביום אחד אבל גדול הביט דעולה לו ומונה עמהם וכי' בהג' יד שאלו דאף שנחדש כעת נמי הכרזל אפי' אין משערין רק כפי הנהוג כלי מחבולות שנתחדשו בזמנינו ובשומ"ק (ח"ג פוס"י ק"ג) הוסיף ע"ו דאל"כ ישחטו דרכי החורה מדי יום ביום וכבר נחדש ענין לופט באלון ועי' מכות דף ה' מהו דמימא ניטוש לגמלא פרחא ואף לפמ"ש החוס' יבמות קט"ו בשם הרי' מנחם כל שלא טרע הדבר חט משערין רחוק וקרוב כמה שהוא ע"פ הטבע כו' וכעת מלאמי בשו"מ חכ"ש הנספח להר המור להג"מ מרדכי בנעט סי' ג' העלה להלכה כן, ועש"מ מע' חבלות אס"ד (אות ע"ג) שנטה להחמיר בשם רב א' דלא משגחינן בהמלאכות, ועשו"מ מהר"ם שיק יו"ד (סי' שס"א) במש"ש בשם מרן החת"ם ז"ע, ועוד ענין כזה ביו"ד (פוס"י קי"ב) להמחר משת עכו"ם והוא בדרך עד ד' מילין ימין על סמ ישראל וכי' הפת"ש בשם ח' בית יעקב (סי' ל"ה) דאין חילוק בין רוכב על סוס או הולך ברגלי וכן אם הדרך טוב או לא, וכן באו"ח (סי' רמ"ט ס"א) דאין הולכין בערב שבת יותר מג'

אשר בזה מיטצים כל הסמיהות הנ"ל דמה"ט קא' הש"ס ופלטיא גדולה ולא קא' עיריות וכרכים גדולים משום דאם אין בעיר הגדולה מקום שמתקבלים ס"ר כאחד אין גדולתה אפי' כאלטוכיח עושה אותה לרה"ר ולזה ד"ק הש"ס ואמר פלטיא גדולה דהפי' רחבה של עיר ששם מתקבלין לפחורה כדפי'ס"י והייט הפ"ר ביחד בדמיון כל ישראל אלל משרע"ה וכן בזמן ציהמ"ק שנבאו כל ישראל אל חמדת קדשיו וסם נחאספו נמיטעו המחזיק את המרוצה כמבואר בפסחים (ס"ד ע"ב) נמעשה דלגריפס המלך שהיו עושי' ק"ם עשרה פעמים כיוצאי מלרים ע"ש, ומי אז החורבן ציהמ"ק שיגנה כנ"ל אין בשום עיר גדולה מקום שיחאספו ס"ר ביחד דאפי' מקומות השווקים נעשים כמה פינות העיר הגדולה כידוע וס"כ הפוסקים דאין בזה"ל דין רה"ר דאפי' בעיריות הגדולות אין מחאספים הפ"ר במקום אחד וזה"ל אם מחאספים הו"ל רה"ר דאו' ו"ל לפי"ו דבמחאח אה"ג הי' מקום שיחאספו ס"ר כאחד ולהכי הוצרך דלמות, וכן גאלכאגריא של מלרים אם הותר העלטול בשבת הי' ע"י דלמות כמב' בשו"ע, וכדאי לזיין בזה חידוש הגדול שהביא החכ"ל (בסי' ל"ו) מעבודת הקודש להרש"י' ו"ל דבפלטיא אפי' דלמות המדינה נעגלות בליה חורת רה"ר עלי' כנראה דדעמו דוקא מבואות המפולשין המיוסדות לנאשי המניי ההוא מהני נעילת דלמות ולא בפלטיא שיד כל אדם שזה ביה וכי' אלא שאני חמה שלא ראיחי לא' מהפוסקים שהביא ד"ו עכ"ד. — ועכ"פ לכברה זאת מלאנו חי' גם לקו' הרמב"ן על סה"ת מעיריות גדולות שבעולם דידוע שאין שם מקום א' שיחאספו ס"ר.

ו) וז"ל יאורן גם קו' הר"ח במוס' עירובין (ו' ע"א ד"ה כי"ד) דבדגלי מדבר היו גם טף ונשים לאין מספר וכן ערב רב ו"ל דלא גמרינן ממשכן אלא מלחא דכתיבא במספרים ע"ש ובחי' הרמב"ן לעירובין (דנ"ט) כ' ע"ו ואין החי' נכון שהרי כתוב ויבאו האנשים על הנשים ע"ש, ובכלל קשה דאי בעינן דומיא דדגלי מדבר ובכלל אלו אינו דומיא, ולהנ"ל א"ש כיון דלפינן רק מאותן שהיו מ"זין אלל משרע"ה כנא' כי יבא אלי העט לדרוש א' ופירש"י לשאלו חלמוד מפי הגבורה ונשים וטף לאו בני מורה ונחו גם למש"כ ושפטמי בין איש ובין רעהו והנך לאו בני מו"מ ונחו ומי' זה יספיק גם לע"ר. — ואגב הנה בשו"מ בא"פ סכ"ו שם האר"ך להוכיח בדעת ר"ח דאם כי הקשה כנ"ל עכ"ל ס"ל כשי' רש"י ובשו"מ מהרש"ם (ח"ג סי' קפ"ח) הי'א מחניא רבתי (סי' י"ט) שכי' אמנם ר"ח ו"ל פי' דכל אלו המחשיטין ומוחין לדידן שאין לנו רה"ר גמורה כו' עכ"ל וכי' בפסקי רגנטו ש"י ג"א עכ"ד והובאו ד' ר"ח אלו גם בשגלי הלקט (סי' ק"ו) ועע"ש בפוסק"י שכי' השגלי לקט הלשון אע"ג דליח לן רה"ר, וכ"כ עוה"פ בסי' קי"ב ובפוס"י קט"ו שאין רה"ר בינינו דשנטי ס"ר וגם ט"ו אמה רחב, וזה נוסף ע"ד הראשונים העומדים בשי' רש"י.

ואחרי כל האמת והדברים האלו אין להכחיד שלא נמצא מכ"ו בדי הראשונים ואף לא בפסי' גדולי האחרונים וכן

פרסאות וכי המג"א דלא כן בהולך בעגלה וכי במחשק"ק בשם המור"ש דמד' הב"ח משמע דכפי הדין אפי' יושב בעגלה אסור רק בכאן הכריע המג"א לפמש"כ דכמדדית אלנו מכינים רוב בני"א נריות על שבת לכן אין זוהרים בזה והישוע"ק הביא בשם בית יעקב שהוכיח דלא כהמג"א מהא דספחים דל"ד הג"ל רק הישוע"ק דחה דנק"פ שאני דגלי קרא ע"פ וברי כמה דוגמאות דכשיעורים ע"פ הטובע משערים וכד' הבא"פ דנק"ר דוקטין כרגל הוא.

זו ודגדה בה אדכ' השו"ע (שמ"ה ס"ז) ו"א שכל שאין ס"ר עובדים בו בכל יום אינו רה"ר, וכ' ע"ז המש"ב חפשי כל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא זכר בדגריהם חנאי זה (דככל יום) רק שיהיו מרזין שם ס"ר, וד"ו ק"ח פ"ה דכרגיל דייק בלישני' מאד והא"ך כתב שחשב כלל הראשונים ולעיל הבא"ח ממ"י הרמב"ן (ר"פ כמה אשה) בשם ס' הפרומה דעכשיו במקומות הללו אין צהם רה"ר גמורה מפני שאין המנואות רחבים ט"ו אמה ועוד שאין עובדים בהם ס"ר בכל יום עכ"ל וזה"ש הוא רכיני כרוך המוכר גדי' התוס' שבת ס"ד כמ"ש בשו"ת מהרש"ם הג"ל, וכן הביא ד' סה"ת אלנו הר"ן (ר"פ כמה אשה) וג"כ בהלשון דס"ר דוקטין בכל יום, והר"ן גופי' דמדמה דבריו כחב"ד וה"ך סברה לא מחוורא דלא מניט שהוכר כחמים ברה"ר דכענין שיהיו עובדים שם ס"ר בכל יום ואע"פ דרש"י ו"ל מפרש כן בהרבה מקומות וכי' עכ"ל הרי דנקט בפשיטות בד' רש"י דכונתו בכל יום, ומסתמא כיון לד' רש"י עירובין ג"ט הג"ל שבי' עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה חמדי ס' רטוב של בני"א וכי' וכמו שהרגיש בזה גם בשע"ז שם.

ובבא"ת לסי"מ שהוכח לעיל מד' השו"ת דברי מליכאל ושו"ת ב"ח שכתבו דנהגו לערב עם לה"פ בכרכים גדולים מאד ולא חששו למה שיש שם ס"ר דהם מפורים בכל הרחובות ולא אדמון שילבו כולם ברה"ר אחד ודייקתי לעיל שכ"ז מדויק גדי' הגמ' והראשונים שכתבו דבזה"ל אין לנו רה"ר גמורה וידעו היטב שישנם בעולם עיירות גדולות מאד הרבה יותר מס"ר כטענת הרמב"ן ע"ד סה"ת הג"ל ומה דלשיטתם בעינין הס"ר דוקא במקום אחד ככימי משרע"ה כמדבר שכוולא הי' זה בכל יום ואפי' בשבת לד' רש"י בס' יתרו שהביא ד' המרגו' למחבט אולפן לשאלו חלמוד מפי הגבורה וד"ו שייך גם בשבת וכן בירושלים דאלמלא דלתותי' ועולות בליה חייבין עלי' משום רה"ר עכ"ל שכן בזמן ביהמ"ק היו חמדי ס"ר שעניניהם נשואות למקום המקדש ועי"ז כל העיר והדרכים המובילים שמה מחשבים רה"ר לד' הריטב"א בעירובין ג"ט הג"ל ופשיטא דבזה"ל לא שייך כ"ו, וחוק מכל הטענות אלנו אין כמה שדק מע"כ שום ראי' לשער על ס"ר מכמה טעמים א' מאן יימר דכשיל עשה אחת שאלה מספר רכב ורגל מזה יוכל לשער על שאר שעות היום זה דבר שהתושב מחשבו' ב' מנא לי' אם לא חלו שמנאם ס"א חזרו וכלו עוה"ס אטו הכירם בלזרתם או מפפרי הרכב רשם במהירות ג' הא ידוע דכשי"ק אין אפי' מחלית מהטקטיים דהמעשיות והחנניות מסוגרים ואין אפי' מחלית מהטקטיים בכל יום ולדאזלי בשיטת הי"א הרי בכל יום דוקא.

ט) ופשי"ב מע"כ דכנ"ד רחובות רחבים ט"ו אמה ומפולשים משער לשער, הנה המקור בד' רש"י עירובין (ו' ע"א) הג"ל ד"ה ר"ה שבי' או שיהי' רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר וכן הובא בד"י (שמ"ה) ובשו"ע לדעה ראשונה וכי' המג"א (בסק"ו) סי' שהשערים מכוונים וכנ"ו יש לאחות דרך המכוון משער לשער כל דין רה"ר עכ"ל והיינו כיון דכגלי מדבר לא היו שום רחובות א"כ ממילא הי' הכל מפולש ולפי"ז בעיירות אפי' שיש רחוב רחב ט"ו אמה אבל כ"ד אחד מתחילה או כסוף יש רחוב סמוך מט"ו אמה ואז לא נקרא מפולש כדגלי מדבר חש"כ המג"א ויש לאוחו דרך המכוון כל דין רה"ר, ובעיירות גדולות ד"ו כמעט שאין במציאות כמותן.

ז) בחזו"א עירובין סי' ק"ו (מ"ג) אות ו' ח' שבי' ח"ל והג"מ בשתייהן רחבות ט"ו אמה ורה"ר עובדים כחוקן ואז לא מהמי לכו' לה"פ ובעינין דלתות אבל אם אחת מהן אינה רחבה ט"ו אמה או שאין שיעור רה"ר עובדים בחוכה מתקן אותה בזה"ש וימרת גם שני' שהיא רחבה ט"ו וס"ר דוקטין בה בזה"ש שהיא רה"י גמורה מה"ת בלי שום חיקון, וינא לנו מזה דבזה"ל כל השוקים והרחובות שבכרכים היחור גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דלכן חמלא בהם אחת מוקפם ג' מחליות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י וכיון שכן נימרות בזה"ש ובמ"ב (סי' שמ"ה) האריך שקשה להקל ממדת שאין ס"ר דוקטים כל שהוא דרך לרכיסי לעובדים ולסוחרים, ולהאמור ההיתר מחזור ומורות לרכיסי שלנו עכ"ל וכי' בשו"ת בית אב הג"ל דכשהרה"ר מפולש לכתמלית איך אפשר שהכרמלית מעשה אותו רה"ר וכן מותר כחול אשכול בזה"ש (סי' ס"ד) שבי' דגם כמבוי רחב ט"ו אמה אינו רה"ר אלא כשמפולש לרה"ר ממש ולא לכתמלית עכ"ל והשו"ת ב"ח העלה דגם כשיש עקמומיות באמצע הרחוב הרחב שוב לא נקרא מפולש והוי כמבוי עקום דסגי בזה"פ אפי' בעיר היחור גדולה ע"ש, וינא מזה דאפי' לשני הראשונה של המחבר דא"ל ס"ר כשי' רש"י להיות רה"ר הרי אינו להתנאי דמפולש לרה"ר דט"ו אמה משני כדד"ו וממילא לכ"ע מותר בצורת הסתח.

ט) ואצ"י ע"ד השו"ת מהרי"א אסקא אור"ח (סי' פ"ז) הקשה לפי"מ דנקטו הפוס' דאין רה"ר דאורייתא כזה"ל א"כ מלות שופר לולב ומגילה בשבת דאסרו חז"ל משום שמא יעבידו ד"ל כבה"ר ואמאי הא ליכא רה"ר כזה"ל ולמה יתבטלו מלות אלנו בשבת כזה"ל לדמות מלוא דלוא' משום גולג"ז ונע"ג וכ"ל עפי"ז ח"י על קו' התוס' בכמ"ק שהקשו דלא נקט הש"ס שמא יוציאו מרה"י לרה"ר, דיי"ל משום דבזה"ל ליכא רה"ר לא גזרו גזירה לגזירה וכי' בהתנאה מרה"י לרה"ר דממשקן ילפינן מויכלא העם מהביא כמ"ש התוס' פסחים (פ"ה ע"ב) ונמס' שבת (קנ"ד סוע"א) משו"ה בעי' ס"ר דוקטים דומיא דהתם אבל ד"א ברה"ר שלא הי' צמשקן רק הללמ"ס כר"ס הורוק הלכתא בלא טעמא הו"ל רה"ר גם בלא ס"ר דוקטים ולכן נקט הש"ס בכל מקום שמא

שמה יחקן כלי שיר ושמה יעבירו העמידו דבריהם ואינו דושה שנת חבל לולב דרך שנות אחד שמה יעבירו לא העמידו את דבריהם ע"ש, ועמש"כ בפני נקנין חורה בשמעחחא (פ' אמור סי' י"ב) וכעת אולי י"ל דחילוק היה בין שופר ללולב אמרו רק בזמן ביהמ"ק וכד' התוס' כיון דהומר במקדש לטול לולב לא גזרו במדינה משא"כ בזה"י י"ל דגמיהן שרין והיינו כיון דהו"ק מהגזירה דשמה יעבירו ד"ל ברה"ר יש עוד חשש דשמה יעשה כלי שיר ולא בקיפין בקביעה דירחא והוסי' אינו יו"ט רק שנת, ובלולב אף דקא' הש"ס דלטול בעלמא הוא נכחו התוס' (מ"ב ע"ב ד"ה טלטול) דהיינו ליקור מוקפה מאחר דאינו עשוי כלי ע"ש, וממילא א"ש דכיון שיש עכ"פ סכך ליקור לתקוע בשנת אס אינו יו"ט משום שמה יחקן כלי שיר וכן בלולב ליקור לטול דמוקפה כיון שאינו עשוי כלי, וגם נמגייה מבואר בשנה"ג (סי' ש"ח) לחוש דליקור לטלטלה בשנת משום ד' הרש"א שאסר לטלטל גם בשנת משום דקודם הנמינה אינו ראוי לצור עסי' ללחמיהו ולגירושין קאי וטעם זה שייך גם נמגייה ע"ש ונמגל דככל אלו השלשה יש טעם לליקור בשנת אס אינו יו"ט הוסיפו עוד טעם משום שמה יעבירו ד"ל ברה"ר ועפי"ד הרע"ב בעירובין (פ"ג מ"ג) שכי דשני שבותין גזרו גם בבין השמשות ובחשו' רפח"א ז"ל (סי' קני"ט) העלה עפ"יו דב' שבותין גם במקדש גזרו הרי דב' שבותין יחד חמור משנות אחד וממילא מיושב קור' החמורה ה"ל דיי"ל לעולם משום שמה יעבירו ד"ל ברה"ר לא היו גזרין בזה"י דאין רה"ר דא"י לנקור מצות אלו אבל כיון שיש עוד חשש ליקור מצד עצמו בשנת אס אינו יו"ט הוסיפו עוד לחזק דיש עוד גזירה דשמה יעבירו דה"ל ב' שבותין.

וע"ע בפסחא זוטא למו"י ז"ל לה' עירובין (סי' שס"ד פ"ב) מש"כ בד' בל"ה הפ"ג הג"ל ונית' שלמה סי' נ"א (ישב בה קו' המהרש"א נדף ו' ע"א).

יעבירו ד"ל ברה"ר דשייך גם בזה"י עכ"ד, ובשו"מ מהרש"ט סי"ג הג"ל הכילו וכ' דכסבריהו מוצא גם נכסות חמרים למוכה דמ"ג ביטוב שי' רש"י נהא דהמעביר סחך מוזהר לוחי ומלך להוציא לסטור, היינו רק בהוצאה דנענין דומיא דמשכן משא"כ במעביר ד"ל ברה"ר, אבל קשה לפ"ו האין יפרנסו מש"ע הסוסקים (בפי' ש"ג) כדון חכמישין דלא גזרו בזה"י משום דליכא רה"ר והרי גזרת דלמא שלשה ומחויא היא מהשק העברת ד"ל ברה"ר, והראה דגוף הקור כמינה בזה"י בשמים ראש (סי' שני"ט) ששאל את פי מורו וחי' ודנתחילת מתן חורה נמנו המצות לעשותן בארץ (ופי' המהרש"ט דכוננו אל ד' הספרי המונח ברמב"ן פ' אחרי נפי' ומטמא הארץ וגו' דעיקר כל המצות לישבים בארץ ולאחר מכן מסרין הכי' לחכמים והם לא ביזמו לחוק את השנה דכל שאסר ינא שום קלקול עקרו אפי' מנהו כו' ואם נחזור להחיר אפי' התקיעה והנטייה בזה"י אתי ללולבי עכ"ד הבש"ר והוסיף המהרש"ט דזה כעין מה דקיי"ל דהיכי דנולד הספק בלאורייתא והנגבל לדרכן אין להקל ע"ש, וכן עסיק בקו' זאת בשו"מ (ת"ח סי' קי"א) ומירוצו שם ילפ"ט.

י' ודל"א ד' הגדולים אלו אולי י"ל בדרך זה, דהנה הטו"י והמג"א בזה"י (סי' תקס"ח) הקשו למה לא אמרו חז"ל לליקור סכך בשנת משום שמה יחקן כלי שיר ומי לפימ"ש הר"ן פ"ד ליקור ופי"ק דמגייה דטעם שדומין התקיעה מפני גזירה זו דשמה יעבירו, היינו משום דלא בקיפין בקביעה דירחא ושמה אף היום יו"ט, והתוס' סוכה (מ"ג ע"א ד"ה אינהו) הקשו בדומן ביהמ"ק המירו לולב בשנת בכל מקום ולא שופר ומי' ללולב אינו אלא טלטול בעלמא והומר נמקדש לא העמידו במדינה אבל שופר דהוא מעשה חכמה לאמורו בה עפי' וכחז' במהרש"ק הפ"י ב' המג"ל דר"ל בשופר איכא ב' שבותין

סימן מא

בענין חנות או משרד השייך לעכו"ם אם צריך לשכור הרשות ממנו

א) עיינתי בדי' המור"א שניין וז"ל שם במוקדג ואנ"ש שאין אוכלין בבית אלא ישינים יש לנפין אי אסרי דלע"ג דקיי"ל מקום פיתח גורם י"ל דאי מייתי להו ריפסח בביתא טפי ניחא להו עכ"ל, וליי' האין שפט מר מדברים אלו דפטיטא ליי' הלא הניח ד"ו ביל"ע, וגם איירי דרך ישינים שם דהיינו שבתא רק בלילה לישן וכל היום נמלטים בין המיליניס חבריהם כדון, וליילה אין כ"כ זמן לעבדות לחוש שילמוד ממנו, ע' שנה (פ"ט ע"ב) דל' כ"ה דלינוחא, אבל כנ"ד דהעכו"ם שזהה במשך כל היום בתלמודו נחטתו או במשרד יתכן שלא הי' מקוסף כלל שאוסר, ובלחמא זה גוסף ק"ל קלם דהסגרה דאי מייתי להו ריפסח התם טפי מי"ל מל"ז בגמ' עירובין (ע"ג ע"א) בהרועים הקיי"לס והבזרגין ושומרי סירות שדרין ללן בנתי, וכל היום נמלטים בשדה ואוכלין רק בעיר כמב' בריש"י בה שפיר הסגרה דפטי ניח"ל אי ממתי להו ריפסח התם למקום

כס"ד בימי רחובת חשמ"כ פניה"ק ירושלים תובכ"א בשו"ת קנין תורה ח"א סי' ק"ח כתב שם היות ודירת עכו"ם אוסרת סכך גזירה שמה ילמוד מסעשו א"כ י"ל דהיה אם יש לו חנות בחצר של ישראלים דאו"ר אף שאין שם מקום אכילתו, ולכאון' נראה לרזן בזה דאולי רק טעם הגזירה שמה ילמד מפעשו אבל אחר שכבר גזרו נתנו עליו כל דיני היתוכים בישראל, וכמו שבדירת ישראל מקום פיתח עיקר גם בכור בן, ורא"י לזה י"ל מהא דפסקין כראב"י דאין עכו"ם אוסר א"כ יש בחצר שני ישראלים האוסרים וע"ז ואי נדיל בתר טעמא דשמה ילמד מפעשו אמאי בעינן ריאטור וע"ז דגם בב' ישראלים הנתיס בבית א' אינם יראים מהעכו"ם ושכחיו לנתי עמי' איז מטעם דטעו עליה דין ודית ישראל א"כ היה לגבי השאלה הג"ל דצריך דוקא מקום פיתח וכי' שייך בחז"י סי' צ' סוס"ק ליה פטיטא ליי' כן להרי"ר עכ"ד.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

183 - 3 עמוד

תשובת הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל

א) פירוש בבית אפרים דתלוי באם
ס' רבוא מצויין שם בקירוב מקום
ואפשר שביום אחד יעברו ס' רבוא
בדרך ההוא (ואין להקל ממה שיש
יום אחד שאין עוברין בו ס'
רבוא...). ב) מפלפל בדברי החזון
איש דג' מחיצות של עומ"ר מוציא
מדינא דאורייתא ומעיין אי אפילו
ב' מחיצות סגי. ג) מפלפל בדין
החזון איש ור"ל דהפירצות בקרן
זוית בין להב"א ובין להמשכ"י אין
מבטלות המחיצות

סימן לב

בענין עירובין

עלמה אין כהן רה"ר של מ"ז וס"ר בודאי גם לדיכור סגו בלוי"ם וכו' עכ"ל, הרי דנתיך דלריך ס"ר לדין רה"ר, דינו לגמרי כמו לענין מ"ז אמה, דאם מפולג משני זדדים לרה"ר, הוי גם על אוחו הדרך דין רה"ר, ואם אינו מפולג מבי זדדים לרה"ר שס"ר בוקטין על חלק שאין בוקטין ס"ר אין דין רה"ר.

והשאלה כ"י נלמד ממה שהביא שם (באמנע ד"ה ועתה נדבר) אח דברי ר' יוחנן שצריכין שיטערו ס' רבוא "בכל יום", ודברי הש"ע (צ"ח שמי"ב), ואפי"ה כתב שם (באמנע ד"ה וכוה ערכתי) ח"ל ופשיטת רש"י כתב הריטב"א וכו' משום דודאי גם בדגלי המדבר לא היו עוברים בין העגלות ותחתיהן כל שעה, רק כיון שהיו חושים סביב לה ס' רבוא וזרעם היו ללא ולכל באומו דרך וכו' והמדבר נמו חשי"פ שהדרך פתוח מ"מ כיון שרבים אינם מצויין שם כל שעה חשי"ג דלפי רוב ההולכים שם לפרקים יעלו למנון ס' רבוא, לא איכפת לן כיון שאין מצויין שם כל שעה עכ"ל, וכו"ג כתב אח"כ (צ"ה ומה שהאריך) ח"ל ופשיטת דמנויון ממש צעיקן וזיינו שהוא עלול לכך שיבואו לשם אלה משה ואלה משה וזוגמת דגלי מדבר וכו' וכן אמרינן עגלות תחיהם וצויהם רה"ר וכו' דלענין שאין קציעות כס"ר שם, מ"מ הוא עלול לעבור שם כיון שהדגלים היו חושים סביב לו, אבל פשיטת מה שהדריך

בס"ד, יום א' לך חש"ש לפ"ק ירושלים עיה"ק ת"ו. שוכט"ס א"כ הרב הגאון וכו' בש"ח מוה"ר יעקב זונדל קרויזער שליט"א. אדש"ח כמשפט. ה"נני בזה ע"ד שאלותיו.

[ב' שאלות הראשונות לא מלאתי, ויזכרו מסוך התשובות].

א

הנה השאלה ה' וז' מבואר תשובתו בדברי הגאון הבית אפרים ז"ל בתשובתו (א"ח ס"י כ"ו), השאלה ה"ה נלמד ממש"כ שם (בד"ה ויהי א"ך שיהי) באמנע הדבור בזכ"ל, אך כ"ז דוקא במפולג לרי"ה גמור דכיינו שרשב מ"ז ואם גרי"ה עלמו ס' רבוא בוקטין זו, אז לענין הבקיעה דרך המצוי, בפחות סגו דהוי כמתקלר, וכן לענין ס"ר, וכו"ש הרשב"א לענין מחקלר באמנע, הטעם לפי שא"א לרי"ה שתלקט במלקט, כמו כן י"ל טעם זה לענין ס"ר, אף שבאמנעו אין ס' רבוא, שא"א לרה"ר שיהי בכל פינות שאתה פונה ס"ר, וכיון שיש ר"ה גמור משני זדדים, ובקיעת רבים דרך מצוי חשי"פ שאינו ס"ר, ופחות מע"ז, אמרינן דמצטלי מחילהא וצטל המצוי לגבי הרי"ה, משא"כ אם צלזי המצוי

ובתוס' ד"ל דגם ר"י ושר מקו"י ס"ל כן עיי"ש, ולי"ע למעשה.

ג

ויע"ד פסקתנו אם פירצה בקרן זוית הוא ספול מהיית או רק מדרבנן, ונ"מ לענין דהי"ד המוקף בג" מחיצות של עומ"ר ולא חשיב דהי"ד לרעת החזו"ט (ובג"ל באות ג'), ויש שם פירצה בקרן זוית אם הפירצה מבטל את החיקוף המחיצות מהי"ד, וא"כ אין מעיל שם צוה"מ, או דנאמר דכי היכי דפירצה יותר מעשר נותר מהי"ד ע"י עומ"ר, ברכתב החזו"ט (שם סוף אות ח'), אע"פ שפירצה זו יבאח מדין פתח, הכי נמי פתחא בקרן זוית אע"פ שיבא מדי פתח נותר ע"י עומ"ר מדא"י, ומהני שוב היקף צוה"מ לפלגל אף מדרבנן עכ"ל.

הגה כ"ח הביא מדברי החז"ל שם (סוף אות ח'), אומם מדבריו שם (אות ה') שכתב צוה"ל והא דפרעה יתר מי אוסרת אינו אלא מדרבנן, ומכ"כ אין כל פרעה אוסרת כל שעומ"ר עכ"ל, יש להוכיח דעל כלל כולו קאי לגלול כל הפרעות שאין אוסרת מכ"כ כל שעומ"ר, וגם קרן זוית בכלל, וגם הסברה כן היא דמאי שנא, דוכי משום דיש פוסקים דס"ל דלי"מ צוה תיקון של צוה"מ, כמבואר בספר פתחא זוטא (כלל י"א), גרע משאר פירעה, דהא דס"ל לאותן פוסקים דלי"מ צוה"מ הוא רק משום דאף בצוה"מ גשאר ע"ז שם פירעה, אבל יותר מפירעה לא הוי, ועוד דאף בפירעה יותר מעשר פליגו אס מהני תיקון, כמבואר שם (כלל י'), וכו"ל ש"כ לאחר תיקון, שם פרעה במקומו עומדת, וצנוגע לדאי מתר מעטס עומ"ר, כן נראה לכאורכ.

שוב ראיתי שכן יולא מפורש מדברי חש"ר בית אפרים (שם ס"י כ"ז), ואף הכר פלוגתי בחש"ר משכנות יעקב (שכזכירם בחז"ל אות ח'), שס"ל דפרעה יותר מי אוסרת מדאי מודה לי דפרעה בקרן זוית, דהנה בחש"ר משכנות יעקב שם (א"י"ט ס"י קכ"א), כתב להוכיח דגם לרבנן יש שיטת לפרעה, ואף דאיכא שם ד' מחילות, כל שנפרעה פרעות רחבים י"ז אמה הוי רח"ר גמורה, ויחושלים חוכית, שלאחר שנפרעה צה פרעות ביחה רח"ר גמורה לכ"ע, אף שנשארו מחילות עומ"ר עכ"פ, מדאכלו שם קדשים ופסחים עיי"ש, ובחש"ר בית אפרים שם (ד"ה ומ"ש) כתב לדחות דבריו, דהוכיח מש"ס (פירובין ד"כ) דאיכא דענד כעין פסי ביראות, הזרק לתוכה חייב, דהוי רח"י מהי"ד, ואע"פ דרחמנא אגמרי למשה לא חפרון רובה, כחצו החוס' שם (ר"פ עשין פסין), וכן הריעב"ח שם (ובדע"ז), דהיינו היבא דליכא שם ד' מחילות, דהואיל דאיכא בכל ז' אמה מכאן ומכאן השו"ב פתח, דכך הוא דין של תורה דכל שיש מחילות שלימות צוית שיטור אמה לכל כעין פסי ביראות חצובה מחילה גמורה, וצאו חכמים ואסרו צו שלא לעלעל אלא לאורך עולי רגלים, או לדבר מלאה, וצירושלים י"ל שנפרעו צקרנות שנתחלק המחילות וכו"י רח"ר דא"י עיי"ש, ובחש"ר משכנות יעקב (ס"י קכ"ז ד"ה ונחזור), הקשה ע"ז

הוא דרך סלולה ומסור לרבים אין מספר כמה יעברו ולא שכיח החס ס"ר שאפשר שיעברו ס"ר ציוס א', אליכא דרש"י ודעומ"י אין צוה דין רח"ר וכו' עכ"ל, ושוב אח"כ (ד"ה ונפלאהי) וז"ל דהנה מלא שרין שיכ"י ס"ר צוקעין בחד שגם צמדבר לא הוי צוקעין בחד צמחנה לוי רק זה נכנס זה יולא וגם בעגלות תחתיהן כו' כמש"ל בשם החוס' רק דעכ"פ מלוי שם ס"ר צעין וכו', אך לרש"י צעין שיכ"י דרך סלולה לס"ר המלווין שם צקירוב מקום ועוצרים ושנים שמה בכל עת "עוד שאפשר שציוס אחד יעברו כולם בדרך הכול" וכו' עכ"ל.

הרי מפורש יולא מדבריו דתלוי רק צאס ס"ר מלוי שם צקירוב מקום ואפשר שציוס אחד יעברו ס' רצוא, והמשמעות דכתב שם גם לדברי הרצו"ו ירוחם דהזכיר הלשון "בכל יום", ואף דהלשון "בכל יום" משמע בכל יום וזקא, מ"מ ס"ל לדבריו דלא הוי וזקא, א"כ בודאי אין לעשות קולא ממה שיש יום א' שאין עוצרין צו ס"ר.

ב

ויע"ד ששאל בית א"י לחקל בעומד מרובה משתי רוחות אמילו בשנתע לדינא דאי בגון להצי"ט מדין רח"ר ע"י ג' מחיצות של עומד מרובה ברעת החזו"ט (עירובין פ"ה מ"ב אות ח'), ומדברי השע"ח"צ (ס"י ש"ט"ב אות ל') משמע שנופה לחקל היבא שהעומד אינו ע"י לבד ברעת האור ורדע והג"ט (פ"א דעירובין ס"ט"ב ב"ג) והצ"ט (ס"י ש"ט"ב אות ס"ו) עכ"ל.

אמנם ראיתי בפתחי זוטא (ס"י ש"ט"ב סעי' ג' אות ה'), שכתב צמוסגר צוה"ל, וע"י צכלל זיי"ן ארות צ' רוב הפוסקים סברו באמת דלי"מ עומד עכ"ל, וקאי שם על דברי המג"א בשם הג"א צעומד מצי רוחות, ושם (צכלל ז' אות צ') כתב דלא מלא מפורש לא צרמב"ס ולא צעושי"ע אין דין צעומד מצי רוחות, ושוב הביא מהמג"א בשם הג"א דפוסק דהוי עומד כ"ל, והרשב"א צעבוה"ק (שער צ' אות צ') דכתב דלי"מ עומד, והישועות יעקב (סוסי"י שס"צ) הביאו זהםכים כן להלכה, וכו"כ צוה"ע (ס"י שס"ב ס"ח) בשם הרשב"א והש"ג וברי"א דעומד מצי רוחות ל"כ עומד עכ"ד, הרי פשיעא לי דרוב הפוסקים ס"ל דלי"מ עומד צבי רוחות כ"ל, וא"כ צדאי ריך ליקך לתומרא, אולם יש לדון דהרי אף להפוסקים דמחמירים צעומד מצי רוחות, אפ"ל דהוי רק מעטס סיקא דפלוגתא צשי"ס (ד"י ע"ב). ואף שם (דע"ז ע"ב) גרסי, ש"מ עומד וכו', כמו שהגירסא לפנינו, או אף דגרסי ה"ל עומד מרובה וכו', י"ל כמ"ש החוס' דהוי מעטס דתחי אוירא דהאי גיסא וכו', ע"י צמחית השקל שם (ס"י שס"ב ס"ק ע"ז), וכו"י כעין ס"ס דפלוגתא דרצותא, ואפשר עוד לגרף מש"כ הריעב"ח (ר"פ עשין פסין) בשם י"א דפרון מרובה על צעמוד לאו דא"י כלל, והא דאמרין הכי אגמרי רחמנא. למשה לא חפרון רובה, לישא צעלמא הוא, ומשי"כ הקילו לעולי רגלים צפסי ביראות, ובחש"ר ח"ס"ס (ס"י פ"ח סוד"ה

דזה מן החימה לחדש דבר שלא הזכר בש"ס כלל
לומר דפרטות ירושלים בקרנות עד שלא ישאר שם
ארבע מחילות ע"י"ש.

ודאחאן מינייהו אף דהכו מלכים — מאן מלכי
רבנים—מדדיינים זה עם זה דין פרעה
יחר מעשר אם אוסרת מדאורייתא, מכל מקום בנוגע
לפרטות בקרן אית ס"ל לתרוהו, דדוקא אם נפרט
כולם, י"ל דבעל שם ד' מחילות מהם, אבל משום
פרעה חדא בקרן זוית לא עלה על דעתם שיחבטל
המחילות ויהי דין רה"ר מדאי, אבל אם יהי כן
שיחי פרטות בכל האית, נחבטך כחומר אחס,

דלכ"י"א אף נשאר מחילות עומר מרובע על הכרזן,
מ"מ היו רה"ר, ולבמשכנות יעקב ל"ה רה"ר אם
המחילות שנשאר עומ"ר עה"פ ע"י"ש.

כתבתי כל הר"ל בלחי להחליט הלכה למעשה בכ"ז,
ובהשבות הגדולה שם בחש"י משכנות
יעקב וצ"ח אפרים כמה קילורין לעינים ומפחה גדול
להלכות אלו ומחמת גודל העירדות א"א לי ללא
ידי חובה העיון בהם, ומוכרת אני להסתגר בה,
ואסכים בצרכה שלי וכל טוב.

יצחק יעקב ווייס

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

181 - 2 עמוד

**תשובה שבעיר גדולה
כמו בומביי וכלכותא**

שבהודו

(שהיו בה כמה מיליוני בני אדם)

אין רה"ר דאורייתא

לדעת הרמ"א, ואולי גם

דעת מרן... שכן נהגו

בכל ערי אירופה...

שו"ת זבחי צדק לר'

עבדאללה סומך, ראש

רבני בבל ורבו של הבן

איש חי

ש"ה סעי' י"ח וז"ל ואסור לישב על הקרון שהגוי מנהגיו, משום משתמש בבהמה גם שלא יחתוך זמורה עכ"ל, זכן הסכימו כל הסוס' ז"ל. והאחרונים ז"ל, והגם דבג"ד הקרון אינו הולך בשבילו, מ"מ כשיושב בקרון הו"ל משתמש בב"ח, משום דהקרון מושבים אותו הסוסים, ועל כן אסור לישראל לישב בעגלות אלו שמושכים אותם הסוסים, ואין לתאריך. וצור ישראל וכו'.

הגיעה סיון התר"מ.

סימן קא

אשר שאלת מענין הפאלכי, אם לא ירכוב בפאלכי וילך לבית הבנסת, אפשר שיבטל מצות תפלה בצבור בשביל המטר וכו', וביום ר"ה יבטל מצות חקיעת שופר, שתא מדאורייתא, גם ביום ש"ק אם לא ישלחו מאכל ע"י גוי לעניים ישארו העניים ביום ש"ק ברעב, ותבטל מצות הצדקה, על כן נהגו ביום ש"ק שיכניסו ויוציאו ע"י גוי, וגם יושבים בפאלכי ע"י גוים ביום ש"ק, זהו תורף השאלה.

תשובה. הנה לענין פאלכי ביום ר"ה וימים טובים, כבר כתבנו לך שהוא מותר, ואין בו איסור. משום דליכא איסור הוצאה והכנסה ביו"ט, ואיסור הפאלכי ביו"ט הוא משום עובדין דחול, כמ"ש מרן ז"ל בבית יוסף סי' תקכ"ב עיי"ש, והוא איסור קל, ובמילא כל דהו, מותר, כמו שהתירו למי שרבים צדיקים לו, וכ"ש הכא בג"ד דיש בטול תפלה בצבור, ודברים שבקדושה, פשוט הוא דמותר הוא לישב בפאלכי כדי לילך לבה"כ, וכ"ש ביום ר"ה, דאם לא ישב בפאלכי יבטל מצות חקיעה שהיא מדאורייתא, באופן ששייבת הפאלכי בר"ה וימים טובים כדי לילך לבה"כ הוא מותר גמור, ואין בה חשש כלל ועיקר, ודוקא לצורך מצוה מותר, אבל לישב בפאלכי בר"ה וי"ט כדי לילך מבית לבית לצורכו, זהו אסור, כמ"ש רבינו חיד"א ז"ל במחבר"ר סי' תקכ"ב כמו שכתבנו לך מקרמת דנא. ואולם עיקר השאלה היא, על יום השבת ויום כפור, שיש בו איסור הוצאה מרשות לרשות, אם מותר או אסור.

תשובה. הנה כבר כתבנו לך בפסק הקורם² בענין רשות הרבים שהוא רחב י"ו אמה ואין ששים רבוא בוקעים בו בכל יום, דיש בו פלוגתא, דיש סוברים דאיסורו מדאורייתא, כיון דרחב י"ו אמה. ויש סוברים דאיסורו מדרבנן משום דאין ס"ר בוקעים בו, ומחלוקת זו כתב אותה מרן ז"ל בס"י שמ"ה סעי' ז' עיי"ש.

קא. 1 ע"י משי"כ ע"י בשו"ת כרך של רומי (סי' ז') עיי"ש.

2 ע"י שו"ת זבחי צדק ח"ב (תארי"ח סי' כ"ג—כ"ה) עיי"ש, ומשי"כ ע"י בשו"ת משה האי"ש בהשמטות לאו"ח (דף קע"ח ע"ב) ובשו"ת ישכיל עבדי ח"ג (תארי"ח סי' י"ב) עיי"ש.

והנה בדעת מרן נחלקו בה האחרונים ז"ל, שיש אומרים דדעת מרן ס"ל דר"ה בעינן שיהיה רחב י"ו אמה ויהיו ס"ר בוקעים בו, ואם אין ס"ר בוקעים בו הוי כרמלית ואיסורו מדרבנן, וי"א בדעת מרן דכיון דהוא רחב י"ו אמה הוי ר"ה ואיסורו מדאורייתא, וא"כ דעת מרן ז"ל נשאר בספק, ואמנם כיון דרבנן סריכין תלתא, וגם רבינו חכמה"ג ז"ל, ורבינו חיד"א ז"ל, וה"ר תוספת שבת ז"ל, הסכימו בדעת מרן ז"ל שס"ל דרחב י"ו אמה הוי ר"ה, והוא להומרא, ודאי דכוותיהו פסקינו, ואסור להכניס ולהוציא ע"י גוי או לילך בפאלכי ביום ש"ק, ואפי' לצורך מצוה אסור, כל זה כתבנו אותה בספק הקודם והארכנו שם.

עוד כתבנו לך בספק הקודם דיש נפקותא בין שני הסברות, דאם נאמר דדרכים שהם רחבים י"ו אמה הם ר"ה, א"כ אסור להכניס ולהוציא ע"י גוי אפי' לצורך מצוה דהוי איסור שבות גרידא, כיון דהישראל אסור לעשותה מן התורה א"כ אסור לומר לגוי לעשותה, דאמירה לגוי שבות, והעובר על דברי חכמים חייב מיתה, וכן לישב בפאלכי ולילך לבית הכנסת אסור מטעם זה משום דהוא מעביר ד' אמות בר"ה, וכיון דהישראל אסור לעשותו אסור לומר לגוי לעשותו לצורך ישראל, וזהו פשוט. וידוע אפי' לתינוקות של בית רבן.

אכן לסברא האחרת דדרכים שרחבים י"ו אמה הם כרמלית, ואינן ר"ה משום דאין ס"ר בוקעים בו, ואיסורו מדרבנן, א"כ מותר להכניס ולהוציא ע"י גוי לצורך מצוה, וגם לישב בפאלכי לצורך מצוה כדי להתפלל, או לצורך מצוה אחרת מותר, משום דהוי שבות דשבות, דעיקר איסור כרמלית הוא מדרבנן, ואיסור אמירה לגוי ג"כ הוא מדרבנן, הו"ל שבות דשבות ומותר לצורך מצוה, כמ"ש מרן ז"ל בסי' ש"ז סעי' ה' וז"ל דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חולי, או יהיה צריך לדבר הרבה או מפני מצוה וכו' עכ"ל עי"ש. והגם דמרן אח"כ כ' ויש אוסרים, מ"מ דעתו כס' ראשונה שהביא אותה בסתם כידוע. וא"כ הכא לסי' האחרת מותר לומר לגוי להכניס ולהוציא לצורך מצוה.

ומעתה נתזור לנ"ד והוא דמובן מלשון ידין השואל הי"ו, דכן נהגו בעיר במבוי להכניס ולהוציא ע"י גוים לצורך מצוה, והנה נחזי אנן אם זה המנהג בעיר במבוי, הוא מנהג קדום, או נהגו אותו מתדש, ושאלתי את פי הרב ח"ר אליאו מגי הי"ו, והוא היה שם בזו השנה, ואמר לי שזה המנהג הוא מנהג קדום בעיר במבוי ובעיר כלכתה, ומוה זמן זמנם המ' הג' ה"ר יחזקאל יאודה נ"ע שהיה רב בעיר כלכתה, שלח ושאל את הרב ראשון לציון והוא רבינו י"ט אליקים ז"ל באותו הזמן, על זה הענין, וה"ר הגו' שלח לו פסק ארוך על זה הנידון שהוא מותר, יען שכן נהגו בכל ערי אירוסא כזו הס', שדרכים שלהם הגם שרחבים י"ו אמה, אינם

חשובים ר"ה, אלא כרמלית ואיסורם מדרבנן.³ כן אמר ה"ר מהר"ר אליאזר הגזן, ועוד אמר כמו שכתבנו לך מקדמת דגא, שה"ר רבינו משה סאדרו גר"ו ג"כ עשה מסק ארוך והתיר, וכי שכן נהגו בכל ערי אירופא, וכן כתבנו לך בפסק הקודם, וכיון שזו המנהג הוא קדום בעיר במבוי להקל, אין שום א' יכול למקות בידם, כמ"ש הריב"ש ז"ל סי' רנ"ו, והביאו הכנה"ג ז"ל בשו"ת ר"ד סי' רי"ד הגה"ס אות ג', וז"ל הריב"ש ואם היה דבר זה מחלוקת קדומה בין התכמים ז"ל, זה אוסר וזה מתיר, ועשו כדברי א' להקל, מפני שהיה רבם או שחכמי המקום נטו אחר דעתו, בענין זה, מניחים אותם על מנהגם, אעפ"י שיש הרבה מקומות שנהגו לאסור וכי עכ"ל. וכן הסכימו האחרונים ז"ל דזה ידוע דכל עיר שנהגו כס' קצת מן הפוסקים ישארו במנהגם, ואין א' יכול לפצות פה כנגדם, ועיין לה"ר חק"ל ח' א"ח סי' רצ"ה שהאריך בענין המנהגים עי"ש.⁴

וא"כ הבא כיון שעיר במבוי נהגו כס' המתירים והוא מנהג קדום, אין אנחנו יכולים לבטל מנהגם ולערער בעדם, וכ"ש דיכולים לומר שכן סי' מרן ז"ל. וא"כ יכולים להכניס ולהוציא ע"י גוי לצורך מצוה, וגם לישב בפאלכי ביום ש"ק כדי לילך להתפלל בבה"כ, אין לך מצוה גדולה מזו. ומעתה כיון שנהגו כן, והגם שיש אינשי ולא מעלו שהם מוציאים ומכניסים ע"י גוי לצורך הרשות, וגם יושבים בפאלכי ביום השבת לצורך הרשות, אין להביא ראיה מהם, יען שאינם שומעין לקול מורים.

עוד כתבת שח"ר אליאזר מני גר"ן הוא היה בבית גבירים שחצר שלהם הוא גדול, והפאלכי נכנס לתוך החצר, אבל רוב הבתים הם אין מקום לפאלכי ליכנס לשם, אלא מוכרח האדם לצאת מתוך הבית לפאלכי שהוא בר"ה, והיאך יעשו. על זה נשיב שאסור להוציא שום חפץ או ספר, מתוך הבית שהוא רשות היחיד, וליתן לתוך הפאלכי שהוא בר"ה, דזה הוי שבות גמור, ואפי' לסי' המתירים אסור, יען שמוציא בידו מרה"י לכרמלית ואסור, וגם אם יש בחיקו מטפחת או קוטי של תותו, או דברים אחרים, ג"כ אסור לצאת בעצמו מתוך הבית ולישב בפאלכי שהוא בר"ה, שכיון שזה בחיקו הו"ל מוציא מרה"י לכרמלית ואסור. אלא שהתקנה לזה שכל מי שיש לו חפצים שרוצה להוליך עמו לבה"כ, או אם יש שום דבר בחיקו, יוציאם מחיקו, ויאמר לו לגוי בעל הפאלכי שהוא יביאם מביתו ויניחם

3 ע"י בכיו"ב בשו"ת רב פעלים ח"ד (סי' ט"ז) ובה"א (חאו"ה סי' כ"ה) ובשו"ת משה האיש (דף קע"ח) ובשו"ת משפטי עוזיאל (חאו"ה סי' ט') ובשו"ת ויאמר מאיר ח"א (חאו"ה סי' ט') עי"ש.

4 ועי' אריכות דברים בענין זה בשו"ת (מע' מי כלל ל"ח) ובשו"ת מהרשד"ם (חאהע"ז סי' קצ"ז) ובפחד יצחק (מע' המ' דף קל"ו) ובשו"ת זרע יעקב (סי' ה') ובסמיכה לחיים (סי' א') ועוד. ואכמ"ל.

בפאלכי, וכיון דהגוי הוא המוציא והמכניס, הו"ל שבות דשבות דמותר לצורך מצות, וזה התקנה יכול לעשות אותה בנקל.

הכלל העולה מכל מה שכתבנו שאנשי עיר במבוי יכולים להוציא ולהכניס ע"י גוי לצורך מצוה, כגון להביא סידור לבה"כ או להביא מאכל לעניים, וגם יכולים הם לישב בפאלכי לצורך מצוה כדי לילך לבה"כ או לצורך מצוה אחרת, הכל מותר, כיון דנהגו כך. אבל יוחרו שכשיוצאים מן הבית ורוכבים בפאלכי, לא יביאו חפצים בידם ליתן בפאלכי, אלא יאמרו לגוי שהוא יקחם ויניחם בפאלכי, וכן אם יש בחיקו שום דבר יוציאם מחיקו, ויאמר לגוי שהוא יביאם ויתנם בפאלכי, וכל זה לצורך מצוה. אבל לצורך הרשות בין לישב בפאלכי בין להוציא ולהכניס ע"י גוי, אסור מדינא, כיון שאיגו לצורך מצוה ודי בזה. הגיעה תשרי תרמ"ו.

סימן קב

מה ששאלת אם צריך שיעברו ס' ריבוא בכל יום ויום.

תשובה. זהו פשוט כביעתא בכוחא, שצריך שיהיו ס' רבוא בכל יום, דהיינו מן הבוקר עד הערב הולכים בו ס"ר, וכן בכל יום ויום בלי הפסק, משום שלמדנו אותה מדגלי מדבר, ובדגלי מדבר היו ישראל ס"ר בכל יום. וכן איתא בגמ', ובבית יוסף סי' שמ"ה, ואין להאריך. ואנחנו כבר כתבנו והתירו לך שבעיר במבוי נהגו כס' המתירין, וכתב הבאר היטב בסי' שמ"ה ס"ק ח' שדעת רוב הפוסקים להקל

קב. ו הנה דין זה דבעינו ס' רבוא בכל יום, כתבו מרן בשו"ע (סי' שמ"ה סי"ו) וז"ל וי"א שכל שאין שישים רבוא עוברים בו בכל יום איגו רה"ד עכ"ל. וכתב המשנה ברורה (סי' כ"ד) חיפשתי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו, ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, רק שיהיו מצויין שם שישים רבוא, ובשעה"צ (סי' כ"ה) הוסיף ורק ברש"י בעירובין דף ג"ט מצאתי שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני אדם ולא חשובה ר"ה וכו', אבל אין הכרח שיהי' צריך לחשישים רבוא שיעברו בכל יום דרך המבוי הממולש ע"כ, וכן האריך בזה בביאור הלכה (שם) עיי"ש. וע"ע בשו"ת אגרות משה ח"א (תאו"ח סי' קל"ט ענף ה') שהאריך בענין זה, וכתב דלשון המחבר דבעיגו ס' רבוא בכל יום, איגו נמצא בבבלי שיטה זו, אלא מספיק שיהיו בעיר ס' רבוא, כדאיתא ברש"י עירובין (דף ו') שכתב רה"ד וכו' ועיר שמצויין בה ס' רבוא. וגם בדף ג"ט בתב רש"י סך הסי' רבוא דק על העיר עיי"ש. וע"ע בשו"ת הר צבי ח"ב (תאו"ח סי' י"ב).

איברא דבדמבין שבת (דף ג"ז) כתב בתוך דבריו, ועוד שאין עוברין בהם ס' רבוא בכל יום, ומשמע לכאורה בדברי השר"ע. וע"ע ברבינו ירוחם (נתיב י"ב חלק ד') עיי"ש, וכן ראיתי שהאריך בזה בתורה שלמה חלק ט"ז (עמוד קע"ב). והביא דברי הבה"ג (אסמא עמ' 131) שכתב "רה"ר דוכתא דרשים בה שית מאת אלפי גברי בכל יומא כדגלי מדבר" עיי"ש. ועי' אריכות דברים בדין זה, בשו"ת בית אפרים (תאו"ח סי' כ"ו), ובשו"ת מהרש"ם ח"ג (סי' קפ"ח), ובשו"ת ישועות מלכו (תאו"ח סי' כ"ז), ובשו"ת שואל ונשאל ח"ג (תאו"ח סי' ב'), ובשו"ת איש מצלית ח"א (תאו"ח סי' ל"ג—ל"ד) ועוד, ואכמ"ל.

בפאלכי, וכיון דהגוי הוא המוציא והמכניס, הו"ל שבות דשבות דמותר לצורך מצוה, וזה התקנה יכול לעשות אותה בנקל.

הכלל העולה מכל מה שכתבנו שאנשי עיר במבני יכולים להוציא ולהכניס ע"י גוי לצורך מצוה, כגון להביא סידור לבה"כ או להביא מאכל לעניים, וגם יכולים הם לישב בפאלכי לצורך מצוה כדי לילך לבה"כ או לצורך מצוה אחרת, הכל מותר, כיון דנהגו כך. אבל יוחרו שכשיוצאים מן חבית ודוכבים בפאלכי, לא יביאו חפצים בידם ליתן בפאלכי, אלא יאמרו לגוי שהוא יקחם ויניחם בפאלכי, וכן אם יש בחיקו שום דבר יוציאם מחיקו, ויאמר לגוי שהוא יביאם ויתנם בפאלכי, וכל זה לצורך מצוה. אבל לצורך הרשות בין לישב בפאלכי בין להוציא ולהכניס ע"י גוי, אסור מדינא, כיון שאינו לצורך מצוה ודי בזה. הגיעה תשרי תרמ"ו.

סימן קב

מה ששאלת אם צריך שיעברו ס' רבוא בכל יום ויום.

תשובה. זהו פשוט כביעתא בכותחא, שצריך שיהיו ס' רבוא בכל יום, דהיינו מן הבוקר עד הערב הולכים בו ס"ד, וכן בכל יום יום בלי הפסק, משום שלמדנו אותה מדגלי מדבר, ובדגלי מדבר היו ישראל ס"ד בכל יום. וכן איתא בגמ', ובבית יוסף ס"י שמ"ה, ואין להאריך. ואנחנו כבר כתבנו והתירו לך שבעיר במבני נהגו כס' המתירין, וכתב תבאר היטב בס"י שמ"ה ס"ק ח' שדעת רוב הפוסקים להקל

קב. ונהנה דין זה דבעינו ס' רבוא בכל יום, כתבו מדין בש"ע (ס"י שמ"ה ס"ו) וז"ל וי"א שכל שאין שישים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ד עכ"ל. וכתב המשנה ברורה (ס"ק כ"ד) חפשי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו, ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, דק שיהיו מצויין שם שישים רבוא, ובשעה"צ (ס"ק כ"ה) הוסיף ורק ברש"י בעירובין דף ג"ט מצאתי שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני אדם ולא תשובה ר"ה וכו', אבל אין הכרח שיהי צריך להשישים רבוא שיעברו בכל יום דרך המבוי המפולש ע"כ, וכן האריך בזה בביאור הלכה (שם) ע"ש. וע"ע בשו"ת אגרות משה ח"א (תאו"ח ס"י קל"ט ענף ה') שהאריך בענין זה, וכתב דלשון המחבר דבעינו ס' רבוא בכל יום, אינו נמצא בבבלי שיטה זו, אלא מספיק שיהיו בעיר ס' רבוא, כדאיתא ברש"י עירובין (דף ו') שכתב רה"ר וכו' ועיר שמצויין בה ס' רבוא. וגם בדף ג"ט כתב רש"י סך ה"ס רבוא רק על העיר ע"ש. וע"ע בשו"ת הר צבי ח"ב (תאו"ח ס"י י"ב).

איברא דברמב"ן שבת (דף ג"ו) כתב בתוך דבריו, ועוד שאין עוברים בהם ס' רבוא בכל יום, ומשמע לכאורה כדברי הש"ע. וע"ע ברבינו ירוחם (נתיב י"ב חלק ד') ע"ש, וכן דאיתי שהאריך בזה בתורה שלמה חלק ט"ו (עמוד קע"ב). והביא דברי הבה"ג (אסמ"א עמ' 131) שכתב "רה"י דוכתא דרשים בה שית מאח אלמי גברי בכל יומא כדגלי מדברי ע"ש. וע"י אריכות דברים בדיון זה, בשו"ת בית אפרים (תאו"ח ס"י כ"ו), ובשו"ת מהרש"ם ח"ג (ס"י קפ"ח), ובשו"ת ישועות מלכו (תאו"ח ס"י כ"ו), ובשו"ת שואל ונשאל ח"ג (תאו"ח ס"י ב'), ובשו"ת איש מצליח ח"א (תאו"ח ס"י ל"ג-ל"ד) ועוד, ואכמ"ל.

וכו', ובפי העולם מורגל עכשיו שאין לנו ר"ה, והוא כדעת היש אומרים שהם רבים.²

ועל כן המחמיר יחמיר לעצמו, ואין בידו למחות למה שנוהגין עכשיו כאותם הרבים המקילין ע"ל ע"ש. וכן כתבו סם הגאון ט"ז ז"ל, והגאון מג"א ז"ל ע"ש, וא"כ מנהג של במבוי יסודתו בהררי קודש כס' רוב הפוסקים, ואין עוד השש. הגיעה תשרי תרמ"א.

סימן קג

עוד שאלת לענין וסת של הנשים. שיש נשים שיש להם וסת קבוע מחדש לחודש, ולפעמים ישתנה הוסת שתקדים האשה שנים או ג' ימים, או תאחר והיינו שאחר שקבעתו ג' פעמים, בפעם רביעית ישתנה הוסת או יקדים או יאחר, ובפעם חמישית יחזור לאיתנו הראשון, ופעם ששית יחזור וישתנה. היאך ינהגו הנשים עם בעליהם. עוד שאלת מענין הוסת אם יקבעו אותו על ימי השבוע, או על ימי החודש.

תשובה. ענין זה הוא ארוך, שיש וסת הדלוג, ויש וסת ההפלגות, ויש של ימי החודש, ויש של ימי השבוע, כמו שהאריך בזה מרן ז"ל בש"ע יו"ד סי' קפ"ט ע"ש. וזה הענין נשים שלנו אינם יכולים להבינו, ולא יכולים לקובעו, ולא יכולים להרגיל בו, שמוכרחים הם שיאבד מהם החשבון. ועל כן נכתוב לך בקיצור כדי שיוכלו הנשים לנהוג בו, דהיינו כל אשה שיש לה וסת קבוע, יכול לשמש עמה כל זמן שירצה, אבל בשעת וסתה אסורה לשמש עמה, וצריך שיפרוש ממנה עונה. והעונה היא י"ב שעות, וכל זה כתבת מרן ז"ל בש"ע יו"ד סי' קפ"ד סעי' א' וז"ל רוב הנשים יש להם וסתות וכו'. וכל אשה שיש לה וסת קבוע יבא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה וכו'. עוד כ' בשעת וסתה צריך לפרוש ממנה עונה א' ולא משאר קריבות אלא מתשמיש המיטה בלבד אם הוא כיום פרש ממנה אותו היום כולו אפי' אם הוסת בסופו מותר מיד בלילה שלאחריו,

2 דעת הפוסקים שאין לנו רה"ר בזה"ו, הם רש"י עירובין (דף ו. ד"ה רה"ר. התוס' שבת (דף ו: סד:). ובב"י (סי' שמה) הביא שכן דעת הסמ"ג והסמ"ק וסה"ת והרוקח (סי' קע"ה) והרא"ש פ"ק דעירובין ע"ש. וכן הוא דעת הגאון, בש"ת הגאונים (שע"ת סי' ר"ט) ובספר העיתים (עמוד ש"ז) והאור ורוע ח"ב (סי' פ"ג אות ט"ז) ועוד. וע"י בחזון איש (עירובין סי' מ"ג ס"ק ה—ו) שהעלה דבר חידוש דבזה"ו אין כלל רה"ר אפילו במקומות הגדולים ביותר, שהרי כל שיש עומד מרובה על הפרוץ, אינו אוסר מה"ת אפילו בפירצה יותר מעשר, א"כ נמצא שהרחוב העיקרי שבו רבים בוקעים, מתוח להאי רחוב שנחשב כרה"י, גם האי רחוב העיקרי רה"י, ולכן לדעתו כל הערים האלה ניתרות בצורת הפתח ע"ש, וע"ע בשו"ת אבני נזר (תאו"ת סי' רצ"ג) ע"ש.

קג. 1 תשובה זו נדפסה בנבחי צדק ח"ב חיו"ד סימן סז.

בעזרת השם יתבך

וועד העירוב

180 - 2 עמוד

דעת הגאון

מוהרי"ש אלישיב

שליט"א

שבעיר שיש בו

ששים רבוא סומכים

על השיטה שצריך ס'

רבוא בכל יום עוברים

שם לבטל המחיצה

ולא רק שגרים שם,

מספר ישיב משה

3. שאלה:

בוהיז שאין הדרך כלל לחגור חגורה באופן חזק מהגודק-
משא"כ בזמן הספר הסיורים - וגם אין הדרך כלל להשתמש
במטפחת אף או בתכל להתחיק מכנסיים שלא יפלו - מה שהיה
כן הדרך קצת כוונתם - האם עדיין מתור להוציא מפתח
או מטפחת אף בדרך חגורה?

תשובה: מתור.

הלכות עירובין

1. שאלה:

אומרים שהמהרש"ם התיר עירוב כעיר גדולה אודעמא ברוסיא
שהיו בה ששים רבוא. וצ"ע כשר"ח תירוש ויצוה סי' ע"ב. וצ"ע
הפרדס, המאור, הגונעם תשכ"ב. עיין הגונעם כ"א. האם ההיתר
הוא מטעם שלא כלא מצד דין תורה וכן מתיצות סכעיות
כמו הנרות והרים?

תשובה: הישיב לי מ"רד שהחשש הוא שרבים בוקעים ומכטלים המחיצה

2. שאלה:

בשם מהרש"ם נהגו להחזיק את המעקה בלילה כשהוא נשען על
הקיר גם עליו. והבא על הכית ולכן תעשה טרח קודם לנעם. עכ"ל. היק מדהם שמלברשים
בגילוי לחנם.
(1) יסוד שאלתי הוא באמת קושית המי אדם כלל נ"ו הלכה י"א שחזרו ונתקן לחמור. אבל
המחבר אהב נגמעת לנו. עיין שרע סי' כ"א סעיף ל"ו משיב סי' קל"ג וקל"ד.

3. שאלה:

(א) חיל ישיבת חכם עבי שאלה ל"ו מעאית להרשב"א בספר עבודת הקדש חזונו ט"ל לא נמצא
בשם שמוק וזכרו ולא אורח וכתב דלענין אפי' רלוות המדינה נעללת כל"ה הורת רשעה
הרבים עליה בנראה רתנו דוקא במבואות המגולשין שהם מיוחדות לאנשי רבנוי ההוא ואין יד כל
אדם שהו בו הוא דמתי נעילת רלוות כל"ה ולא בפלטיא שיר כל אדם שהו בו ואפילו נעילת רלת
לאו מהו בו ובנראה ע"א היא דברי הרב ר' אפרים שהבא בעל המאור ובאמת היעה וזכנה היא
הברי רייק לישנא דנמרא ונבואות נקט בגולשין ולא בפלטיא. אלא שאני חמה שלא ראיתי לאחד
מהפוסקים זיל שהביא דבר זה אחרת הרב זמנול הובי זיל שרובו להביא כל היעות חבירי הרשב"א
זיל חביבן עלט עד לאחת עכ"ל.

4. שאלה:

המעין הדבר מיש בספר שער דומים (וילנא תרי"א) דמנוג הנרא שלא לישא כלל בשבת אפילו
במקום שרוב אמנם בעשר הכמות ל"ה רשאל (שאלונקי חר"ם) מסא שדמרי זיל טה לישא
במקום שיש עירובין. ובסי נמוקי אריה לר"חא שפדאי זיל (נאטורא תרי"ם) תרב דהנדק בעל בני ששער
הקפיד לישא במקום שיש עירוב שלא יהיה בכלל מי שאנו מטה בעירוב (בשגנה עירובין פ"ז מ"א
זכורד את הנדוקים שאינם מהיט בפיחם.

5. שאלה:

בשרת אנו נוד אר"ח סי' רס"ז בתב , שאלה המועדקים מלחפזי עירובין ע"י חיקן הוללות
נאע"פ שהיו גדלים שהלך עלם במקף נגד ההיתר של דלתות ראה נעם שם עמי ר"ל את
כ"ב לרעז הם מחסימים את הרבים וצמדין ליתן את החין.

אבל סומכים על הישיבה דרין סי' רבא בכל יום - ולא רק
שנים שם - עובדים דרך שם ומכטלים המחיצה. ובעל נפש
היה ח"ו יתמיד. (2) וצ"ע ע"פ מה שכתבתי ב"ה ע"פ ח"ו
היה ח"ו יתמיד. (2) וצ"ע ע"פ מה שכתבתי ב"ה ע"פ ח"ו
היה ח"ו יתמיד. (2) וצ"ע ע"פ מה שכתבתי ב"ה ע"פ ח"ו

(ב) הנרא קיטלו לא הסכים (כשנת תשי"ב) להתיד ולהפיק רעומה הנדלים ובכשים ראשיים מדין
רשות הרבים מצד שלא חזרו בני אדם לחלף במקום שהמחיצה מתחזקת.

עיין בגמרא סי' ע"ב סק"ד שר"ח הוא דוקא מפלש משער ליעור שהשערים של היער מכוסים זה בזה
זה ויש לאחד דרך המסון משער לשער. כל דין דהר עכ"ל. והנאניו בעירובין דף ר' ע"א ר"ה
בבר, מסדר בהלל תבטא רבים מטיים למקום ליבס ולבאא בישא בלא שום עיקום עכ"ל.
שינת שרת בית אפרים, ט"ס כ"ז היה נבסר דין. אע"ה. דתא ראפרין שרין טלולה לרבים
שמוקעים שם עשה ה"ה" לא נאמר אלא בחלתי הול אבל לא נבט בכלל זה החדב החושב
בקרן ע"ש. בשרת ישועת מלכו אר"ה סי' כ"ז. כתב שאין העומדים נוחים שם וחדד אבו נטעים
בוךך רבנא שר"ח היתיר ק"ן. כעין זה איתא בשאלת יעב"ץ ת"א סי' ד' ר"ה וכן. וכן
המפורשים היא פי' ק"ב כתב שיש דאין מוקעים שאין לנו ר"ה בחדד. וכן שינת האשכול הלכות
צ"ע סי' ל"א והנרא רכתא סי' י"ש וכן המנהג.

כתב הנרא עירובין סי' ק"ז (נ"א) אתה ה' ח"ל לא תמצא ר"ח אף בחומת רחבת סי' אהה ותי רבא
בוקעים בתם שרוב ב' היא רשות היחיד נבוצה מן התורה שיש לה ג' מתיצות עשור מחבת אף שרוב
א' וי' עובדה במרצותיה ורבים בוקעים בתן לא מבטלי מדיעטא. והא דפרסא יתר פי' אטורת איתו
אלא מדרבנן עכ"ל. תימן גם לקמה סי' ק"ז אתה ה' ובמכתב שם א"ת ה'.

כתב בשרת דבר מלכאל חיר ג' ה' על דבר מה שכתבתי בחיבורי ח"ג בהשגחה לסי' ר"ח שאם יש
מכר מפלש רובו ע"ז אמה היעם שהמדין מפלש מקנה אל קנה אשד באמת איתו סמ"ד כלל
בניעות וזולת. ולה טרו לשיב בכרית גדלים מאד ולא ויש למה שיש שם שישו רבא
כ"ן שאין שם ח"ד מפלש כלל וגם כ' ח"ס רבא מפחדים בכל החומות ולא ידומן כלל
שילט מלכ סר"ח אחר.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

156 - 2 עמודים

תשובת אגרות משה

בענין לא תתגודדו"..."
ולכן בניו יארק וברוקלין
וכד' שכל המנהגים מכל
העולם איתנהו ואם כן
לא שייך מחלוקת,
שידוע זה לכל שיש
בכאן כמה מנהגים..."
לענין נישואין בימי
הספירה. או"ח קנ"ט

כל הימים שמימי הספירה אבל לא בהימים שאין אומרים בהם תחנון מדינא שהם ז' ימי הפסח וששה שבתות ושלושה ימי ר"ח דאייר וסיון ולכן אסרין כל הימים לבד מר"ח. אבל טעם שלושה המתנגים האחרים הוא שאין מדקדקין לאסור כל הימים שמתו בהם אלא מאחד שמתו רק בל"ג יום דכשנמנכין ז' ימי הפסח וששה שבתות ושלושה ימי ר"ח שהם ט"ו יום נשארו ל"ג יום וכנגד זה נהגו לפנות ל"ג ימים אף עם השבתות דימי הספירה להתאבל קצת וממילא יש ימים שרשאין להתספר בתוך אבל יש שהתחילו לפנות מאחד ר"ח אייר שיש כ"ח מאייר וה' מסיון שהם ל"ג שאסרו ויש שהתחילו לפנות מא' דר"ח אייר שהם ל' מאייר וג' מסיון שהם ל"ג שאסרו ותוך מל"ג בעומר שהתירו מאיזה טעם אחד משום שהוא הלולא דרשב"י כדאימא בעט"ו ויש שמונין בהפסקות שהוא מאחד א"ח פסח עד א' דר"ח אייר שהם ששה ימים וכל אייר לבד מר"ח ול"ג בעומר שהם כ"ו ימים והרי הם ל"ג שלימים ולכן מתירין מר"ח סיון. (ותמוה מאד משיב בשער הציון על מנהג זה באות ז"ב שלא ידע בברוך מאין מצא המנהג להקל ביום ב' של סיון, הא איכא ל"ג שלימים אף אם מסתמין בא"ח פסח וגם הם שלימים שלא מקילין לומר ביום אחד מתן סקצת ככולו ואף אם ניטא שהיו מסתמין גם בער"ח סיון מטעם מקצת היום ככולו או שהיו מסתמין גם ביום ל"ב בעומר לפת ערב כדי לעשות ביום אחד מקצת חיום ככולו גמי לא נגרע ממספר הליג יום מלשני המתנגים האחרים ואם ממחירין להיות ל"ג שלימים והא עוד עדיף והא לא היו מסתמין גם באר"פ תרי הם ל"ד יום הי"ל להקשות לאידך ניטא ואיך מקשה להיפוך וצ"ע בסוזה שהצ"ע).

ותנה לדינא מנהג המתבר והכרע לדינא במקומותינו דלא כמותו לענין יום הליג בעומר שהרי אין אנו אומרים בו תחנון ומרבים בו קצת שמתה כתרמ"א וכמדומני שעתה בכל העולם אף הספרדים נוהגין בו שמתה. וכן המנהג דאסרין בכל הימים לבד מר"ח כתב המג"א מדהשמיט הרמ"א זה ש"מ שלא ס"ל הכי ונשאר לנו רק המנהג שאסרין רק ער ל"ג בקר ואח"כ מתירין ושלושה מנהגים האחרים שמשונים בחשבון הליג ימים איזה לאיטרם. ולכן אמינא דבר חדש ששלושה המתנגים הם נחשבין למנהג אחד דעיקר המנהג הוא שצריך להתאבל ל"ג ימים עם השבתות שביניהם ואין חלוק איזו ל"ג ימים מאלו הני מנהגים ורשאין לשנות ממנהג זה לחשבון הליג יום למנהג אחר מהם אך שיהיה באופן שכל בני העיר ינהגו כן מפני המחלוקת ולא

סימן קנ"ט

דבר הנישואין בימי הספירה כבאן נוא יארק וברוקלין

י"ח אדר תשי"ח.

מע"כ ירידי הרה"ג ר' יהושע אפעלבוים שליט"א שיא ועד הרבנים דפלעטבוש ולכל החברים הרבנים הנשויים מועה"ר שליט"א.

דבר הנישואין בימי הספירה כבאן נוא יארק וברוקלין שנתקבצו אנשים מכל המקומות שר היו המתנגים משונים שבצעם יש לכל אחד לעשות כמנהג המקום שבא משם משום דהוי כשני ל"ד בעיר אחת שליכא משום לא התגדרו וגם מזרבה מקומות נשכחו מנהגם הרוצים בתר"ה לידע דעתו עצמה איך להתנהג.

ותנה פשינו בענין זה הרבה מנהגים חלוקים המתבר בס"י חצ"ג טע"י ב' כתב שאין להתספר עד ל"ד בבקר. ויש נוהגין כפי שמשמע ברמ"א שלא להתספר רק עד ל"ג בבקר. ויש נוהגין להתספר עד אחר ר"ח אייר ואח"כ אין מסתמין עד ערב שבעות חוץ מל"ג בעומר כדאימא ברמ"א טע"י ז' ובמג"א סק"ה. ויש שמתמין עד א' ר"ח אייר והסרין מא' דר"ח אייר עד ראשון של ימי הגבלה בבקר כדאימא במג"א. ויש שהיו אסרין מאחד אסרו תג דפסח עד ר"ח אייר ומסתמין ב' ימים דר"ח אייר ובל"ג בעומר ושאר ימי חודש אייר אסרין ומסתמין מר"ח סיון ואילך כדאימא במג"ב ס"ק ט"ו מסדור דרך הוצ"ח. ויש שאסרו כל הימים ממסח עד שבעות לבד ימי ר"ח דאייר וסיון כדאימא במג"א שם. והנה טעם שני מנהגים ראשונים שהוא עד ל"ד בבקר או רק עד ל"ג בבקר הוא שסביר תרוייהו דאסרו להתספר עד יום שפסקו מלמות אבל פליגי מהי פסקו דהמחבר טובב שפסקו ביום ל"ד משום שמתו עד מיום העצרת שהוא ט"ו יום קודם צאת נשארו יום ומקצת יום ל"ד ככולו כדאימא בב"י ובב"ח ובבאורי הגר"א סק"ה. והסוברין דדק עד ל"ג בבקר סוברין שפסקו ביום ל"ג כדאימא בבאורי הגר"א סק"ט על זה שכתב הרמ"א שביום ל"ג בעומר מרבין במדינות אלו קצת שמתה שהמקור לה מסוף הענית מחמשה עשר באב שפרטים בו שמתה משום שפסקו מתי מדבר נמצא דטעם שני המתנגים שזה שהוא שאסרו כל הימים שמתו. וכן הוא טעם מנהג האחרון שאסרו כל הימים לבד מר"ח שג"כ אסרו הימים שמתו בהם אבל סובר שמתו

משום לא התגוררו כיון שכל ג' המנהגים הם מדין אחד ורק המנהג דרק ער ל"ג הוא מנהג אחר ויהיה אסור לשנותו ככל דין מנהג וכוזו כתב הרמ"א שאיכא משום לא התגוררו. שהוא שאחיים ינהגו במנהג המחבר ואחיים כהמנהג לחשבון הליג ימים אבל ג' המנהגים שכולם הם בחשבון הליג ימים ליכא משום לא התגוררו רק משום טעם מחלוקת יש לאסור. ולכן בנוא יארק וברוקלין וכדומה שכל המנהגים מכל העולם איתגחו וא"כ לא שייך מחלוקת שידוע זה לכל שיש בבאן כמה מנהגים יכול כל אחד לשנות מליג אלו לליג אחרים אך לא בשנת אחת שאו תרי לא יהיה לו חשבון ליג אבל אין רשאין לשנות ממנהג חשבון ליג ימים ולאסור עד ליג ולהתיר מליג ואילך שהוא מנהג מטעם אחר.

אבל דחי לשיטת הגר"א דלהב"ח גם אלו שנהגין רק עד ליג בקר ומשם ואילך מתירין אינו משום שסברי דמסקו מלמות ביום ליג אלא דסברי ביכ טעמם תתוס' שמתו בכל הימים לבד המיו ימים שאין אמרים בהם חתנן מדינא רק שעושינו הוכר לאבלות לג ימים מאד דספירה עד ליג והעשיון גם ימי הפסח בכלל ונמצא דגם מנהג זה דעד ליג בקר הוא מנהג מדין אחד עם שלשה המנהגים וא"כ יכולין לשנות למה שבארתי גם למנהג זה. וכיון שברבירים אלו הולכין להקל כדאימא בחיי סק"ב יש מקום להקל לשנות גם למנהג זה כלשיטת הבה"ח אף שלשיטת הגר"א יש לאסור מלשנות למנהג זה.

הנהגה מסתבר לע"ד שאין להתשיב תרתי דסתרי מתספורת לנישואין. דנישואין של בחור שהתיר לישא אף בימי אבלו משום פריד וכן למי שיש לו בנים קטנים, ודאי אם לא היה מנהג מיוחד לאסור מלישא בימי הספירה לא היינו למדין מאיסור הספירות ואי למי שקיים מצות פריד ובניו גדולים נמי עכ"ש יש מצוה בנישואין ולא היינו למדין מאיסור הספירות. ולכן אף שנהגו גם לאסור נישואין אין להתשיב תרתי דסתרי מתספורת לנישואין היות שייך להנהיג באיזה מקום היתר לנישואין כשצרכין עד אחר ר"ח אייר או להתיר מר"ח סיון ולאסור הספירות בימים אלו. ומצאתי מפורש כן בתת"ס חלק א"ר סימן קמ"ב דמתספורת לנישואין אין סתירה זליא וליכא משום לא התגוררו ומטעם זה מתיר בעיר קטנה שלא יזרמן בשנה זו עוד חתונה בימי הספירה שיהיה סתירה לחתונה זו ואף במקומו פרעשבורג שהיתה עיר גדולה לא היו מקפידין תחלה והיו מתירין בנישואין אף שככל שנה היה תרתי דסתרי עד שבא הגאון ר' משולם והנהיג לאסור

עיי"ש. וטעם שהתירו נראה דכיון שבנישואין לאיש זה לא יהיה סתירה בנישואין אחרים ומתספורת לא נחשב סתירה ומצד מנהג העיר הרי כל המנהגים מוחשבון הליג ימים שוין ולא נחשב שינוי ולא איסור לא התגוררות משום דעיקר המנהג הוא חשבון ליג ימים בכל אופן שהם כדבארתי ולמחלוקת נמי לא חששו שהכל יכינו חלוק בין נישואין לתספורת ולא יאמרו שחולק על כולנו. אך מ"מ אסור זה הגאון ר' משולם משום שעכ"פ נמצא שבוער ליכא איסור לנישואין אלא כ"ט יום. וא"כ לא שייך זה אלא בעיר שכולם זקוקים רק לרב אחד ותצויר לעשות מצד העיר זמן אחד שלא יהיה מצד הקהלה תצויר תרתי דסתרי אבל בעיר בנוא יארק וברוקלין שנקבצו משם מכל המקומות ואין צורך מצד העיר לעשות מנהג אחד דהרי יש תרי הרבה ב"ד לכן אף לתגאון ר' משולם משגיגין רק על איש זה וכיון שאצלו ליכא תרתי דסתרי בנישואין יש להתיר בכל הימים שיש מנהג להתיר באחד משלשה המנהגים להגר"א ולהב"ח יש להתיר אף מליג בעומר ואילך כדבארתי.

ולשון התת"ס משמע שלא ברור לו איסור הגאון ר' משולם שכתב והרי קמן דעד הגאון הקילו פה בנישואין אפילו בתרתי דסתרי אהדי וכן בכמה דרוב מקומות ובתספורת התמירו עיי"ש חזו"ג מלשון זה דלא ברור לו לדינא כאיסור של הגאון ר' משולם כיון שכתב שרוב מקומות לא סברי כותיה ולכן אפשר שגם הגאון ר' משולם תיקו בעירו רק לחומרא בעלמא. ולכן ודאי שבנוא יארק וברוקלין וכדומה שנקבצו שם מכל המקומות אין מקום להחמיר כלל.

הנהגה התת"ס שם בתחלה כתב אלא לפי"ז לא יהיה המסדר קידושין או אחד מבני החופה מאותן שהיו בחופה אחרת בזו השנה באופן שהוא תרתי דסתרי אף לא בעיר אחרת עיי"ש. והוא תמוה דודאי המסדר קידושין וכל הקרואים רשאים להיות בחופה של מנהג המחבר ובחופה של מנהג הרמ"א כי אין האיסור על הקרואין השמחים בנישואין. דהא עושין סעודת נישואין בכל ז' הימים בשנשא בריה אייר ובליג בעומר אף שהו בימי הספירה ונהי שעל חתנן והכלה אין לאסור משום שהוא יר"ט שלהם ואיכא חיוב שמחה אבל על האחרים שאינו יר"ט שלהם וליכא עליהם חיוב שמחה איך שמחים בסעודות נישואין בימי הספירה אלא ודאי שהאיסור הוא רק על חתנן והכלה לבד וכשהו מתירין ליכא ממילא שום איסור על המסדר קידושין והקרואים. ומשמע שאף בעבר נשאו שרשאין הקרואים לשמח עמו דהא אימא בש"ע סעי' א' שאם קמץ וכנס שאין

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

153 - 4 עמודים

משיעורי הרא"ל ר' עובדיה יוסף שליט"א

...דאין רשות הרבים אלא רק
אם עוברים בו ששים רבוא,
ואין מקום מצוי כזה... מכוניות
שיש בו ס' ריבוא אנשים לא
הוי רשות הרבים דבעינן ס'
ריבוא הולכים כדגלי מדבר...,
התפללנו בבית הכנסת שערי
ציון (פלעטבוש)... השבתי
שיש לעשות עירוב וזה מצוה
ובאו כמה קיצונים...אך ברוך
ה' לא פגשו אותי..."

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

משיעורי מרן הראש"ל
רבינו עובדיה יוסף שליט"א

סיכום שיעוריו של

מרן הראש"ל הגאון רבינו עובדיה יוסף שליט"א
שנאמרו במוצאי שבת בבית הכנסת "תפארת ירושלים"
לעדת היזדים, ירושלים

שיעורי שנה רביעית

שיעורים קנה - ר

מפרשת בלק תמוז תשנ"ח

עד פרשת בלק תמוז תשנ"ט

סדר חדש, עם הקדמה ומפתחות

ומפתח מפורט לפי ערכים

נכתב ונערך בס"ד ע"י צוות אברכים

חשון תש"ס

פה עיה"ק ירושלים תובב"א

והותר במקום צורך גדול, שהרי הגוי יכול להענישו בלא משפט.

כהיינו בכרזיל, שאלו אותי, שם קשה למצוא שעושים כרית בשבת, כי רובן יולדות שם בניתוח קיסרי, כי אין לרופאים די סבלנות להמתין לצירי הלירה, והן מנתחים אותה בין אם יש צירי לידה לאשה, ובין אם לאו, והיולדת כניתוח ולדה נחשב כיוצא דופן, ואם נולד בשבת אינו נימול בשבת, שאין מצות המילה שלו דוחה שבת.

ואצלנו ב"ה אין בעיה בזה כ"כ, כיון

שיש עירוב, אדם שיש לו דף ובו דרשתו

שחפץ לדרוש, מותר לתנו ככובעו דהוי

טלטול בשינוי, ומותר בטלטול

בכרמלית, כגון בכביש שיש בו פחות

משש עשרה אמה, דאין רה"ר אלא רק

אם עוברים בו ששים רבוא, ואין מקום

מצוי כזה, ואם מהבוקר עד הערב

עוברים בו ששים רבוא הוי רה"ר, ואם

עוברים בדרך מכוניות שיש בהן ששים

רבוא אנשים - לא הוי רשות הרבים

בכך, דבעינן ששים רבוא הולכים -

כדגלי במדבר, ושם לא היו מכוניות,

ולא מונים את הנמצאים במכוניות, כ"כ

בספר בית אפרים, ועוד שהמכונית

עצמה היא רה"ר, ואין רה"ר יכולה להפוך

את רה"ר לרה"ר.

ואנו דרך כלל מחמירים לא לטלטל שום

חפץ אפילו במקום שיש עירוב, ומדוע?

כיום עושים צורת הפתח, עמוד מכאן

ועמוד מכאן וחוט למעלה, ובגמ'

(עירובין ו) איתא, שאין מערבין רה"ר

בכך, אלא צריך דלתות.

ואמנם אם אין כרחובות שש עשרה אמה

חשיבי בכרמלית, ומהני בהם עירוב של

צורת הפתח. והרמ"א חולק ומתיר בזה

שעירוב מהני אף לרה"ר, ובהו"ל בארצות

אשכנז עירבו בכל מקום.

כשהיינו בכרזיל, שאלו אותי, שם קשה

למצוא שעושים כרית בשבת, כי רובן

יולדות שם בניתוח קיסרי, כי אין

לרופאים די סבלנות להמתין לצירי

הלירה, והן מנתחים אותה בין אם יש

צירי לידה לאשה, ובין אם לאו, והיולדת

כניתוח ולדה נחשב כיוצא דופן, ואם

נולד בשבת אינו נימול בשבת, שאין

מצות המילה שלו דוחה שבת.

ואם פעם נעשית מילה בשבת, כגון

שהרופא היה עסוק, ופתאום ילדה האשה

בן זכר, הוא נימול בשבת, ושאלוני, כי

הנה ביתם הוא קטן, ולא יכיל את כל

המזומנים, ובפרט שכתוב במדרשים

שאליהו הנביא צריך להשתתף בכל

הבריתות, ואליהו אומר, אני קפדן, ואם

אראה כברית אנשים מחללי שבת, אני

אקפיד עליהם, ואעפ"כ אומר לו הקב"ה

אני אמחול לכל מי שנמצא שם, ועריך

ע"י וידוי, וממילא לא יקפיד אליהו

בזה.

ושאלוני, איך יוציאו התינוק לרה"ר,

דרך רה"ר, להעבירו לבית הכנסת?

ואמרנו להם שישלחו את התינוק ע"י

משרתת גויה, וכיון שמעבירתו מרה"ר

לרה"ר דרך רה"ר, דהוי רק איסור רבבון,

וכיון דהוי מקום מצוה - הוי שבות

שבת בממדים מצוה ושרי. וע"ע

עירוב, אך יפרסמו כמודעות שלספרדים
 אסור לטלטל בשבת ע"י עירוב זה.
 והספרדים שלנו ענוים וצדיקים,
 ורואים אחד עם זקן ארוך וחושבים אם
 הוא מטלטל, איך אחמיר יותר ממנו?
 והחלו אף הספרדים לטלטל, והרב
 אליישר כמעט וחרז בו מהיתרו זה,
 משום התקלה הלזו.

ואמנם יש בזה הצלה, כי רבים מבני
אשכנז מטלטלים, כמנהגם בחו"ל, ועדיף
לעשות עירוב, כי כולם אומרים מסתמא
בירושלים יש עירוב, כמו שיש עירוב
בכל מקום, וע"כ כדי להצילם עשו
העירוב.

מקושש העצים ביום השבת, שדינו היה
לסקילה, עבירתו היתה שהוליד ארבע
אמות ברה"י, וכדאיתא בגמרא מסכת
שבת (סו.).

גם ברור האחרון יש בעיא זו, אנו
התפללנו בבית כנסת שיערי ציון שהוא
בי"ג מפואר ומחזיק אנשים רבים,
והנשים באות עם התיקים שלהן, כי זה
מודרני, וכך רגילים, ושאלוני אם לעשות
עירוב? השבתי להם שיש לעשות עירוב,
זה מצוה. ובאו כמה קיצוניים ואמרו,
אם תעשה עירוב זה יגדום תקלה, שגם
הגברים יטלטלו. ועוד הקשו, שמא יש
באו עושים רכוא, וא"כ הוי רה"י?

והשבתי להם שיש לסמוך על השיטות
שהגוסעים במכונת לא מצטרפיה

אך מרן סובר כהר"ף הרמב"ם
 והרשב"א, שאין להתיר עירוב של צורת
 הפתח אלא בכרמלית, כגון שהכביש
 אינו רחב 16 אמה, וע"כ אין אנו
 מטלטלים עתה ברחוב אפילו כשיש
 עירוב, שקיבלנו עלינו דעת מרן, ובני
 אשכנז יוצאים ביד רמ"א, ולנו אין
 להתיר עירוב שכזה, ובערב שבת אנו
 מכינים הטלית והחומש והמטפחת בבית
 הכנסת, כדי שלא לטלטל בשבת, ונחגנו
 כן שנים רבות, והרגל נעשה טבע, ואין
 בזה טורח. [יביע אומר ב, יג, ב-ב / וחלק
 ד, מז].

מתחילה לא היו מערבין ע"י צורת
 הפתח בירושלים כלל, ולפני כמאה
 ועשרים שנה, בא רבי עקיבא יוסף
 שלזינגר בעל לב העברי, ואסף בספים
 לצורך עירו, והלך אל עמיתו הרב יצחק
 פלטקא שהיה תלמידו של החתם סופר,
 וכשכא לירושלים נשא אשה ספרדיה
 וחכמה וצדקת, ושינה את כל מנהגיו
 כפי מנהג הספרדים, והרב חזה התווכח
 עם הרב שלזינגר, שלא לעשות עירוב
 בירושלים.

והלכו להרב אליישר שהיה ראשון
 לציון, כדי שיכריע ביניהם, והראש"ל
 שמע שהרב שלזינגר כוונתו להציל
 יהודים הרגילים לטלטל בשבת כמנהגם
 בחו"ל, וחפץ הרב להצילם מאיסור,
 והראש"ל הורה להם להתיר שיעשו

הוא קטן האב מצווה על מנוחת בנו, וכן על מנוחת שורו וחמורו.

ובירושלמי בתענית מסופר על חכם ושמו ר' יוחנן בן תורתא, תורתא הוא שם של שור, ומדוע נקרא האיש כך? מסופר בירושלמי, חסיד אחד היה לו שור החורש בשדהו, ואותו חסיד מפני הפסדיו הוכרח למכור שורו, ומכרו לגוי, והגוי בבואו לחרוש את שדהו כיום חול השור חרש כדרכו, אך ביום השבת השור לא חרש, ורביץ לו בין המשפתיים, ובראות הגוי כך בא והכהו, אך השור לא קם ונשאר שובת...

הגוי הבין שיש חולי לשור, והלך לחסיד-המוכר וסיפר לו הענין, וחשש שמא מכר לו שור חולה, אמר לו החסיד אין שור זה חולה, והלכו למקום רביצת השור. היהודי לחש באוזן השור, ואמר, בהיותך אצלי הייתי מצווה על שביתתך, אך עתה שהנך רבושו של הגוי, עליך לעבור גם כשבת, ומיד השור עמד על רגליו... והגוי חשש מכישוף השור, אך היהודי ביאר לו כי לחש לשור שמעתה שהוא ברשות גוי - מותר לו לעבור כשבת.

וכראות הגוי את הענין המופלא הזה, חשכ חרבה, ואמר לעצמו, שור ההולך על ארבע ואין לו שכל - הבין שיש לשמור שבת, ואני שאני גוי אך אדם עם צלם אלקים, לא אשמור שבת? והלך והתגייר, וקרא לו רבי יוחנן בן תורתא,

לששים רבוא, ולא היו רה"ר גמורה,
ואפילו אם יש בזה דין רה"ר, לדעת רמ"א
מהני עירוב, והם עדיין מתדיינים בזה,
אך במקילת ד"ל הוחלט לעשות כן,
ואנשי שערי ציון באו לשכנעני לחזור
כי, אך ב"ה לא פגשו אותי... [וע"ע
בדיני רה"ר בימינו בשו"ע רמ"א / ילקוט
שבת ה, קסא-קעט].

כל הוצאה מרשות לרשות, כגון מרה"י לרה"ר, או מרה"ר לרה"י, או העוקר חסך מרה"י ואחר ד' אמות מניחו גרה"ר, איסורו מן התורה. ורשות הרבים אמיתית כגון שיש ברחוב שש עשרה אמה, ועובריט בו ששים רבוא, וכו' חייבים מן התורה. [שו"ע סימן שמה].

ולכן גזרו חז"ל שלא יתקעו בשופר בדי"ה שחל כשבת, או כשחל יו"ט ראשון דסוכות בשבת, אמרו חז"ל שלא ליטול לולב בשבת, שמא יטלטלנו ד' אמות ברה"ר, כגון שילך לחכם כדי שילמדו לתקוע, או ילמדו לגענע לולב, ושמא יטלטלנו ד' אמות ברשות הרבים, ומפני חשש זה גזרו שלא יתקעו כל ישראל כשבת, ולא יגענעו כל ישראל לולב כשבת.

ומכאן נלמד חומר איסור הוצאה, יש לאדם לשמור את בניו ובנותיו מאיסור זה. והאדם מזהר על שביתתם של בניו, שאם הבן בא לחלל שבת ח"ו, אם הוא גדול הוא מצווה על שביתת עצמו, ואם

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

152 - 1 עמוד

תשובה שמותר
לצאת בשעון
ותכשיטין כי אין
לנו רשות הרבים
דאורייתא דנוהגין
במדינותינו לגמרי
כרש"י שצריך ס'
רבוא אף לקולא.

(שו"ת אגרות משה)

כאן עוד מקום לחייב כשהולך ברשות הרבים בשעון שהוא לברוש על גופו. ולדחוק באיזה דבר לתרץ ולחלק מטבעת ומהסודר שלובשים אותו רק בשביל קינות, לענין אין טעם לחלק.

ונראה דצ"ל שעל הידים, בין על האצבעות בין על כף היד, ליכא חשיבות לבישה דבגדים, דהוא כמו על הפנים דהמצח והחוטם והלחיים, דאין לובשים האינשי עליהו כלום, ואין חוששין לא על החום ולא על הקור ולא משום לבישה בעלמא. ורק בקור גדול לובשים האינשי, כשאין יכולין לסבול כל אחד כפי טבעו, עד אשר יתחמם קצת שיוכל לסבול, ומסידם. ואברי הנשימה א"א כלל ללבוש עליהן. וכן את העינים, וגם את הידים א"א להלבישן אלא לזמן קצר כרגעים, כי א"א רוב דברים לעשות בידים לברשות. וגם אין צורך לבקש טעמים כי כן הוא המציאות, שהפנים והידיים אין מלבישין אותן, והם משונים בזה מכל אברי הגוף. שלכן סובר רש"י דאף בעשה לבישה על האצבעות ועל כף היד, אין להתשיב זה לענין לבישה, אלא שהוא משא בדרך זה. וגם פשוט שכל אדם יבין שהוא לצורך העברה ממקום זה למקום שצריכין לסמרטוט זה, ולא שלבש זה מפני הצורך והרצון להלביש את אצבעו וכף היד, מאחר שאין הדרך להלביש מקום זה דהאצבעות וכף היד, אלא שהוא נושאם למקום אחר שצריכין סמרטוט זה. שלכן סובר רש"י שהוא לכל אדם בחשיבות נושא הסמרטוט למקום שצריכין לו, וא"כ הוא בעצם בחשיבות נושא משא, אבל פטורו הוא משום שהוא שינוי מדרך הוצאה בחול. ופירש התפא"י כפי רש"י.

ולמה שכתבתי יש לטבעות ותכשיטין וכדומה שמשמין על האצבעות, וכן תכשיטין שעל כף היד, עדיפות מלבישת בגד עליהן, כהא דבתי ידים, לענין לצאת לרה"ר, מאחר דמקום תכשיט הם ולא מקום לבישת בגד להגן מן החום ומהקור. עליהו איכא. ואין זה דבר תמזה לומר שלא יתחשב לבישה אף שלובשין אותם בפועל, דהא חזינן שהוא חידוש מה שלבישת שקין נחשב לבישה, ועולא סובר שלבישת נשים לא מתחשב בשם לבישה לאיש, ולא לבישת איש הוא בחשיבות לבישה לאשה, בדף ס"ב ע"א. וכ"ש ששייך לומר על האברים דהפנים והידיים שליכא ענין חשיבות לבישה עליהו, ואף כשכורך על ידו הוא בחשיבות משא. שלכן פירש רש"י, שהפטור בכריכות הסמרטוט על אצבעותיו וידייו הוא משום שנושא בשינוי מדרך הוצאה בחול.

אבל לפי"ז צריך להבין מה שנשים נוהגות היתר בלבישת בתי ידים ברחובות שבמדינתנו. ומסתבר שאף ברשות הרבים ממש מותרות, דהא יש דסכרי חשיבות רה"ר איכא אף שליכא ששים ריבוא, מאחר דרחובות שלנו רחבים מט"ז אמה. ומה שכתבו התוס' דף ס"ד ע"ב בסופו בד"ה רב ענני, שמצא ר' שמשון כתוב בשם

רבינו שר שלום דנשי דידן אינן רגילות להראות, ומסקי סוף דבר אמרו הקדמונים דמותרות לצאת בהן דמטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות, מ"מ משמע שלא התירו אלא משום דליכא רשות הרבים גמור, כיוון שקדם מה שהביא התוס' בשם ר' שמשון האריך במה שאין לנו רה"ר גמורה, כי הרחובות בזמנם היו פחות מט"ז אמה. שלכן בזמנינו שהרחובות בין מכרכים, בין מעיירות קטנות וגדולות, רחבות הרבה יותר מט"ז אמה, משמע שהיה לנו להחמיר ולאסור. ואף שהזכירו התוספות שם שמה שאין לנו רה"ר גמורה הוא גם מפני שאין ס' ריבוא בוקעין בו, משמע קצת שלא היו מתירין בשביל זה לבד, משום דלא ברור לתוס' היתר זה דליכא ס' ריבוא, שהוא דבר שחולקין ע"ז רוב הראשונים, אף שהוא דלא כרש"י. שא"כ אצלינו איכא היתר זה, משום דמקומותינו נוהגין בהחלט כרש"י (עירובין ו' ע"א ד"ה רה"ר), שליכא דין רה"ר כשאין בוקעין ס' ריבוא, שהרי נוהגין להתיר לטלטל בצוה"פ, שאין מועיל להתיר רה"ר בצורת הפתח, דבעינן דלתות. והוא משום דבכל מקומותינו נוהגין כרש"י בדין וודאי, ורק שאיכא יחידים מת"ח שמחמירין לעצמן, ולאחרים הן עצמן עוסקין לתקן כל צורות הפתח שהיו בכל העיירות כדי להתיר הטלטול, משום שהיה הכרח גדול, ונעשה כן בכל העיירות אף שהיו הרחובות רחבות הרבה יותר מט"ז אמה. הרי שנוהגין כרש"י בהחלט אף לקולא. ומטעם זה שסוברין במדינותינו לגמרי כרש"י, נוהגות הנשים שיוצאות בתכשיטיהן בזמננו שאין רגילות להראות, שפיר. משום שלדינא גם בשביל שליכא ס' ריבוא בוקעין, נמי נוהגין כרש"י, שאינו רה"ר.

והנה המחבר בש"ע סימן של"א סעיף ה' כתב כרש"י, דכתב אין עושין לה חלוק אלא כורך עליה סמרטוט, ואם אין לו כורך על אצבעו דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחול. והוא כרש"י גם בהטעם דלא מותרת הכריכה על האצבע משום שהוא לבישה כלבישת בגד, אלא משום דנשיאתו דרך כריסה על האצבע. הוא בשינוי מדרך מלאכת הוצאה בחול. ולכאורה קשה כמו שהערת, מהא שכתב המחבר בסימן ש"א סעיף ל"ז, דמותר לצאת בשבת בבתי ידים הנקראים גואנטי"ש. ומשמע שאין זה חידוש כלל, אלא זה שמותר אף בלא שום קשירה ותפירה, דלא כה"א שמצרכי שיקשרם ויתפרם הוא משום שמא יצטרך להסידם מידו ויעבירם ד' אמות כה"ר, כדפי" בט"ז ובמג"א. הרי הוא משום דזווי לבישה על הידים, וכמפרש בט"ז ס"ק כ"א, שכתב והטעם להתיר שהם מלבוש על הידים, והביא זה משבלי הלקט וסובר גם הוא כן, וגם המג"א לא פליג ע"ז, הרי דסובר דגם על הידים שייך ענין לבישה.

וצריך לחלק להש"ע בין בגד ממש, כהא דבתי ידים דהוא בגד ממש, לכריכת סמרטוט בעלמא. ובכל

ממלאכה, הוא רק באיניש שאין לו צער מללוות מאחד שידע שכפי מצבו ישיג ללוות. אבל כשקשה לו ללוות, שאין לו מכירין מאלו שאפשר להם להלוותו, אין לאסרו כשלא ישיג מלאכה כשלא יסתפר זקנו, אף שאיסור תספורת הוא מדינא, דודאי הוא לו כדבר האבד, שפשוט לע"ד שמתור להסתפר באופן שאיכא דבר האבד, ולא תמיד איסור תספורת בשבוע שחל בו ט' באב מאיסור מלאכה לאכל לאחרי ג' ימים עד שנאמר שיאסר אף כשהוא דבר האבד. כן מסתבר לע"ד במדינתנו אמעריקא, וכהאי גוונא בהרבה מקומות, שלא יוכל לעבוד החרויוז כשלא יסתפר וכדומה. ובמקומות אף במדינה זו שאין מקפידין כל כך ואין חופסד ברור, אסור מלהסתפר אף כשהוא אומר שלא יכול להראות לפני אינשי כשלא יסתפר, אלא דווקא כשהוא לפי ידיעת האינשי שהן דוגמתו כוודאי.

י. יציאת בשבת בשעון שלובש על ידו

וע"ז שכתבתי באג"מ ח"א דעניני או"ח סימן קי"א, שכתבתי שמדינא בעצם יש להתיר לאיש ללבוש על גוף ידו ממש שעון ולצאת בו, כיוון שהוא לבישה ממש. והוכחתי זה ממה שמותר לאיש לצאת בטבעת שיש עליה חותם (סימן ש"א סעיף ט'), אף שודאי לבישתו הוא רק להמלאכה שיחזתום בחותם דיש שם. ומהא שבי"ח כלים (שבת ק"כ ע"א) נחשב סודר שבצווארד שלובשו רק בשביל לקנח בו פיו ועיניו בראשין שלו (רש"י שם), ולא לחימום ולא לנוי וכדומה מענייני לבישה, דמ"מ הוא לבישה, דכ"ש שעון שהוא תכשיט ממש. נעצם הוא נכון מאד לדינא. אבל כתבתי שראוי לכל בני תורה ויראי שמים להתמיר, דשמא יקילו גם כשילבשו שלא על גופו ממש, ושלא יבוא להקל בשעונים אחרים, והוא נכון, ואיני רואה שום קשיא ע"ז מהגמ' ומרביותינו הפוסקים המפרשים.

אבל הקשה לי נכדי מהר"ר הרה"ג מרדכי טענדלר שליט"א מתפא"י פרק רבי אליעזר בשבת משנה ב', על מתני' דלא התקין סמרטוט מעד"ש כורך על אצבעו ומביא ואפי' מחצר אחרת, שכתב באות כ"ז דרך מלבוש כדי לשנות, וחזקא לצורך מילה שרי כה"ג אבל בלא זה אסור. אלמא דאף בדרך לבישה הוא נחשב משא לחיוב הוצאה, והפסוק הוא רק מצד שהוא שינוי מדרך מלאכה הוצאה. וכן פ"י גם רש"י במשנה שם שהוא בדרך קל"ג במתני' סוף ע"א שמפרש כורך על ידו, דרך מלבוש לשנותו מדרך הוצאה בתול. הרי חזינן שפסוק דדרך לבישה אינו משום דדרך לבישה אינו בחשיבות הוצאה, אלא משום דהוא שינוי מדרך המלאכה הוצאה בתול. וגם משמע שאם היה דרך הלבישה גם דרך הוצאה, היה חייב, וא"כ לא שייך לומר שדרך לבישה הוא דבר הפוסק מחיוב הוצאה. וא"כ אדרבה יש

ע"ז. ואלו השנים שאינא בסנהדרין דף צ"ז ע"א שלא היה להם לצפת על ביאת המשיח, פשוט שאלו שסברי כן לא אמרו לשונות אלו דבקרוב בימינו וכדומה. אבל אחר שעברו שנים ההם שפיר אמרו, וכ"ש ששפיר אנו קאמרינן זה.

עכ"פ כאלו אינשי שתפילתם מתקבלת לפני הש"ת, מתקבלת תיכף אף קודם שאמר יהו לרצון. וא"כ אין טעם שאמרת יהו לרצון יהיה עכובא לומר שנתבטלה תפילתו ויצטרך לחזור להתפלל. ולכן בהכרח שהוא רק לענין שתיקנו שיאמר פסוק זה אחר תפילתו לכתחילה ולא לעיכובא. ואף שאפשר לומר שלסתם אינשי דלא מכווני כ"כ באמת אין תפילתם מתקבלת תיכף אלא רק לאחר שסיימו ויהיה אמירת יהו לרצון עיכובא גם לחזור ולהתפלל, הוא דחוק לחלק לדינא בין איש לאיש. שלכן מסתבר דבלא אמר קרא דיהו לרצון אחר תפלתו ועקר דגלית אינו חוזר.

פ. גילוח בימי הספירה ובין זמנצרים במקום חפסד ממוז

וע"ז שכתבתי באג"מ ח"ד דעניני או"ח סימן ק"ב תשובה קצרה הלכה פסוקה בלא ביאור, שמתיר להתגלח במקום חפסד בימי הספירה ובין המצרים, ואסור בשבוע שחל בו ט' באב, שמצד זה הקשו עלי ממה שכמה פעמים הוריתי שלא כתשובה זו, שלכן מוכרח אני לבארה. כי תגה דבר האבד שמתור לאכל אחר ג' ימים (ש"ע י"ד סי' ש"פ סעיפים ב - ז), וכן בשבוע שחל ט"ב בתוכה (אילי סוהט מין זצ"ל לתא דאיתא כט"ז או"ח ריש סימן תקנא שמה שאין ממעטין היום כמ"מ בשבוע שחל ט"ב בתוכה הוא משום שיש עלינו מס מלך ושרים, כמו שמתור מטעם זה בחו"מ. ואולי צ"ל וכן כט"ב, והוא בש"ע סימן תקפ"ד סעיף כ"ג. ואולי כהנאו לגילוח בשבוע שחל בו ט"ב, והוא גופא ההלכה שנוכחה בתשובה הנ"ל, פשוט שאינו מה שמפסיד בזה שלא ירויח כלום, ויצטרך להוציא על צרכיו וצרכי ביתו כשאין לו מעות ממה שילווח מאינשי שיאמינו שיפירע להם כשידחיקו אחר ימים האסורים במלאכה. ואף אם אין לו מלאכה קבועה, שיש לחוש שמא לא ישיג מה להרויח, ליכא היתור, דיש לו לסמוך שישג כמה להרויח אחר ימים האסורים גם עליהו, ויפירע מה שלוחה והקפ"ה להוצאתו כדרך סתם אינשי, ואין בזה שום צער ובזיון. אבל איש כזה החושש מלבטל מלהרויח ממלאכה כל השלשה שבועות דמי"ז בתמוז ובימי הספירה, אין לו להמנע ממלאכה, ורשאי לסמוך על זה שלא נהגו האיסור באופן כזה להמנע מלהסתפר אף כשיבטל ממלאכה ויצטרך ללוות להוצאתו. וכה"ג בשבוע שחל בו ט"ב אסור, מאחר שמדינא אסור מלהסתפר כדכתבתי. אבל פשוט שאיסור התספורת

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

151 - 1 עמוד

תשובה אם מותר לחלוק
על דברי רבותינו ברבים
אפילו במקומם... " לא
מובן שום חשש בזה
ואדרבא זה כבודו
שמזכירים שיטתו בדברי
תורה ומעיינים בדבריו אף
דהמסקנה של החכם
המעיין הוא שלא
כדבריו... " לענין לחלוק על
החזון איש בבני ברק.

(שו"ת אגרות משה)

אם מותר לחלוק על דברי רבותינו ברבים,
אפילו במקומם

בע"ה

י"א ניסן תשל"ז

לגדול אחד.

כדבר שיש לך איזה חשש לקבוע מקומך בבני ברק
מצד שבתוך דברי תורה איכא מעמים שאתה
אומר שלא כדברי החזון איש זצ"ל, לא מובן שום חשש
בזה ואדרבה זהו כבודו אשר מזכירים שיטתו בד"ת
ומעיינים בדבריו אף שהמסקנא דחכם המעיין הוא שלא
כדבריו, ולא עלה כלל על דעת החזון איש זצ"ל שלא
ימצאו ת"ח שיפלגו עליו ולא שייך שיקפיד ע"ז דאדרבה
האמת והשלום אהבו כדאיתא ביבמות י"ד ע"ב על
פלוגתא דב"ש וב"ה, וענין שפתותיו דובבות הוא אף
כשמזכירין דברי החכם וחולקין עליו, אבל ודאי צריך
להזכיר בדרך ארץ, ור' יהושע (תגינה כ"ח ע"ב)
שהושחרו שיגיו מפני תעניותיו לא היה משום שהקשה
על דברי ב"ש אלא מפני שאמר בבטול בושגי מדבריכם
ב"ש אבל בלשון דרך ארץ ודאי שליכא שום קפידא
לא על מה שמקשין על דברי החכם ואף לא על מי
שחולקין עליו, ואדרבה מפורש בב"ב סוף דף ק"ל
שאמר רבא לתלמידיו ר"פ ור"ה בדר"י דאם יהיו להם
קושיות על פסקא שלו אסור להו לזון כדבריו דאין
לדיין אלא מה שענינו רואות וה"ה באיסורים, ורק אמר
שלא יקרעו פסקא שלו לבטל דבריו דאי הואי בחיים
דלמא אמינא לכו טעמא ופי' רשב"ם ושמא גם אתם
תמצאו תירוצ' לקושיתכם, אבל כל זמן שלא מוצאין
תירוצ' אסור להם להורות כרבא אף שהיה רבם, וא"כ
כ"ש וכ"ש שאין לחוש מלהקשות ומלחלוק על גדולי
דורותינו אף הגדולים ביותר אבל באופן דרך ארץ,
שלכן ליכא שום חשש ושום קפידא להשאר בבני ברק
ולומר שיעורים ואדרבה יהיה מליץ יושר בעדך על
שאתה מעיין בספריו.

והגני מקירך, משה פיינשטיין

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

150 - 1 עמוד

**תשובה שיש
לרבני המקום
להשתדל
לתקן עירוב
אם רואים
שיש צורך.
(שו"ת אגרות משה)**

סימן כט

בענין השתדלות לתקן עירובין בזמנינו, ותיקון עירוב ליד דעטראיט

בע"ה ח' אלול תש"מ

מע"כ ידידי הנכבד מאד הרב הגאון כש"ת
מתה"ר יחזקאל הלוי גרובנער שליט"א.

נתאחרתי במכתבי מחמת שנדמה לנו שכתרייה עוד יכתוב לנו מביתו בזה, אבל כיוון שלא נתקבל יותר, אראה לכתוב רק כמה שחתמו כל חברי ועד הרבנים, שהוא אם לעשות תיקון עירובין במקום שדרים רוב היהודים, שאין זה בדעטראיט שהיא העיר הגדולה שנחשבת בין הערים הגדולות, אלא בשני מקומות קטנים. ואף שבמכתב מיום ד' מנ"א שחתמו כולם לא הזכיר זה, אבל כתרייה אמר לי זה אשר כמעט כל היהודים ובפרט שומרי תורה דרים כולם בשני מקומות הקטנים, שכל הציבור הוא פחות ממאה אלף. ותמה שיעקר כזה לא הזכיר בהמכתב, אבל זהו עכ"פ המציאות.

ונהגה הא דמצינו בגמ' עירובין דף ס"ח ע"א (א"ל רבה בר רב הונא וכו') דאיכא חיוב על חכמי העיר לתקן שיכלו לטלטל בעיר, וכן היו בכל עירות שהיו נמצאים יהודים היו מתקנין עירובין, אמרתי שהיה זה במקומותינו שלא היה אפשר בלא זה. והיו צריכין להאכיל את הבהמות, שלהרבה אינשי היה הפסק בין הבית והרפת. שהיו צריכין להביא להם מה שצריכין לאכילה ושתייה. ואלו שהיו להם סוסים, הרי תצטרך להשקותם מהבארות שהיו רה"י ולהוציאם להרחוב, שבלא תיקון היתה כרמלית. וגם לצורך האדם עצמו היה צורך גדול, שהיה קשה להכין מים כל הצורך, וכן הרבה דברים נמצאים היה קשה להכין כל הצורך, וכדומה. וגם בערים גדולות היה זה דבר קשה, שלכן היו גם ערים גדולות שהיו מתקנים עירובין. אבל כאן בזמנינו שאין שום צורך להביא אף כחול בכל יום, ויש אינשי שמכניסין לשבוע שלם, וגם ליותר משבוע, מחמת שיש מקררים בכל בית ובית, שלכן אין תיקון עירובין דבר נחוץ, אלא רק לאטפייי הנאה בעלמא, אין זה ענין הצריך להשתדל בזה.

ואף שהוא דבר טוב בעה"ר שאיכא הרבה עובדי עבירה, שתיקון העירובין ימעט האיסורין, ליכא חיוב להפריש בשביל מומרים במו"ד. דהלכה כרשב"ג. דהלעיטוהו לרשע וימות בב"ק דף ס"ט ע"א. עיין ברמב"ם פ"ט ממע"ש ה"ז ובש"ך יו"ד סימן קנ"א סק"ז ובדגמ"ר שם, ושוגגים שאין יודעין האיסור אין מצויין ואולי גם ליכא (עי' לעיל סי' כ"ח אות כ"ג). ולעומת

זה איכא חסרון בתיקון עירובין שירגילו להוציא, ולפעמים שיתקלקל בשבת ולא יוכלו להודיע ויכשלו שומרי תורה. אבל בשנים האחרונות התחילו לתבוע שיתקנו עירובין, מחמת שהנשים מצטערות הרבה בזה מפני שמגיעת הנאה הוא צער גדול להם, מפני הרגילות להיות מפונקות. ואלו שיש להם תינוקות אין יכולין לצאת מהבית כל השבת וכדומה. ויש גם שאין יכולות להבליג על דעתן ורצונם, ועוברות התחילו בשביל זה בכמה מקומות לתקן עירובין. ושייך להחשיב כשאיכא הרבה תובעין, לצורך, ויש אולי מקומות ששייך להחשיב גם צורך גדול, ושייך להרב המקומי לדע זה. וא"כ וודאי לא שייך למחות, ואולי יש גם להשתדל בזה. אבל צריך לדון על המקום לעשות שם תיקון עירובין.

הנהגה בשנה העברה כתבתי לפלעטברש (נדפס באג"מ ארצה חיים חלק ד' סוף סימן פ"ח) אשר פשוט שבערים גדולות ששייך לאינשי להשיב שיש שם שישים ריבוא בחוצותיה, אף שלפי האמת נדענו משלטנות (אפיס) העיר ומהמשרה (פאליס) דהעיר שאין שם מספר כזה, אין לתקן שם עירובין, דהא אתי לתקלה, דהא רובא דאינשי אין יודעין הכירור. ומהאי טעמא לא היה אפשר בדעטראיט לתקן שם עירובין, כי היא נחשבת בין ערים הגדולות שיושביה עולה למיליאנים. אף שלפי האמת שמעתי שאינה כל כך גדולה, שיהיה שייך לאמרו שימצא בחוצותיה שישים ריבוא, הוא שייך רק כשהיו תושבי העיר עם העוברים ושבים למקומות אחרים לכה"פ חמשה פעמים ס' ריבוא דהוא ערך שלשה מיליאן. מ"מ אין לתקן שם עירובין מאחר דיש הרכה שיאמרו באומדנא שלהם שהיא גדולה עד שודאי איכא ששים ריבוא. וכן דהא בכל ערים הגדולות ששייך לאינשי לאמרו שאיכא ס' ריבוא.

אבל עתה שהנדיחן דהא על שני מקומות שכיחוד יש שם פחות ממאה אלף תושבים, וגם עוברים ושבים ממקומות אחרים אין שם אלא מעט, ולא שייך לשום אדם לטעות כלל על יותר מכה"ה או שלשים אלף, שא"כ הוא ידוע ומפורסם שאין שם רה"ד, ואין לחדש לשום תקלה כשיתקנו שם עירובין שיבואו לתקן גם בערים גדולות. שלכן אם רוב הרבנים יודעים מקהילותיהם שרוצים ותובעין שיתקנו עירובין, שנמצא שהוא צורך גדול, יש גם להשתדל לתקן עירובין. ולעשות ממניס לראות שמא יתקלקל ולתקן חכ"ב. ומתחילה להשתדל לעשות באופן שהוא רק חשש קטן להתקלקל. אבל על עצם התיקון עירובין בכל העיר ואופן שיעשו לתקן אצל דעטראיט הרי יש לסמוך על רבנים הגדולים והגאונים שיעשו כראוי.

הנני ידוהו מקידו מאד,

משה פיינשטיין

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

B149 - 1 עמוד

קול קורא מרבני מנהעטן
לתקן העירוב שם ובניהם

כ"ק האדמורי"ם

מביאן, נאוואמינסק,

קופיטשיניץ, אמשינאוו,

ראדזין, אב"ד בראד, אב"ד

טארנא, והגי"א הענקין

זצ"ל משנת תש"ך

על ידי הגה"צ רבי יוסף

דוד מאשקאוויטש זצ"ל

(צילום)

ועד למען תיקון עירובין במנהטן

ע"י

ועד הרבנים הניו־יורק רבתי

למרגן הרבנים יושבי על מרגן במנהטן שליטיא

בשנת תשי"ט נדפסה בס', איגרות משה" (סי' קלח--
 קכ) תשובת הרב משה פיינשטיין להרב צבי איזנשטאם;
 שם (ובתפרוס, סיון תשי"ט) כותב הרב פיינשטיין: "ודאי
 יש מקומים גדולים להחיד לתקן עירובין במנהטן ואינו
 מודה נגד המתירים לעשות עירוב סאחד שהמעמים
 להתיר מרובים בו" ולא יעשו עירוב יהי' מותר, והדעות
 בידם לעשות", ואם שאינו רוצה להגמור סמעמים
 החשיטה צדדיות שיש לגזור, ובעלי הגפס יש להם להתמיד
 על עצמם. ובהפדרס, סיון תשי"ט, נדפס קונטרס לברר
 הסעמים וליישב כל החששות הנ"ל סחרב משה בוגם
 פירושימסקי, ושם סביר נם תשובת הרב סנהם כשר בענין
 זה. כן הרפים הרב יוסף דוד מאשקאוויץ בשנת תשי"ט
 ספר מיוחד בשם, "קונטרס תיקון עירובין" (קצנענדיס),
 בו סבאר בסוב מעם כל הפרטים הנזעמים לתקון עירובין
 במנהטן ותשובה על דברי הר"מ פיינשטיין, בשנת תשי"ך
 נדפס ב, "נעם" ה"ב (עמ' רגט--שמו) קונטרס, "ע"ד
 תיקון עירובין במנהטן" מאת הר"מ כשר נם בתרפים
 מיוחד, שם תשובה ספורטת על כל החששות והסמקומים
 שנתעודרו בנידון זה.

ככ' בסיון תשי"ט נתקיימה כמסדר ועד הרבנים דגרי-
 יורק רבתי אסיפת רבנים כרי לרון על ההצעה לתקון
 עירובין במנהטן. השתתפו בה כשלושים רבנים ונתקבלה
 החלטה לתת לרבנים זכן של שלשה חרשים לעיין בדבר
 ולכוא לאסיפה הבאה בהצעה לשם החלטה. אחרים סבין
 הרבנים הציעו לפנות להכמי ארץ ישראל ולשמי: חוות
 דעתם. והנה כעת נדפסה ב, "נעם" ה"ג (עמ' שמו) תשובת
 הרב תרשים אכ"ר בירושלים עיה"ק דרב ר' צבי ססח
 פראנק שליט"א, ואנו נחתים אותה כאן כלשונו בקיצור:

צ"ב פסח במהריל פראנק

הרב הראשי אכ"ר עיר הקדש ירושלים חובביא

בג"ה בית לוחם משה, תשי"ך.

התיקון וכו' והנה זה מקרוב היה כאן בפעיה"ק יידידי
 הגאון הר"מ כשר שליט"א ומדי דברי בו בענין זה דרש
 סבני שגם אני אכתוב חר"ד בענין זה הקוסר שם על
 הפרק, ואסרתי לו שלפי סבב כריאותי קשה לי להכנס
 כיעד שאין לו תחומין ובפרם לרון בהרבה פרטים שחם
 סמוים לי מן העין ואין דומה שמיעה לראיה, רק כלפי

אנחנו החתמים ססה הכסמני למסס עצה איך להוציא
 לפועל ההצעה לתקן עירובין במנהטן, ומתחלה נודיע
 השתלשלות הענינים כמסך עשר שנים האחרונות. בשנת
 תשי"ט באה התעודרות לתיקון זה סהאדמיר ר' ספען
 קאליס זצ"ל סאמטינאז"י. באותה שנה ערך הרב צבי
 איזנשטאם תבנית הלכית ומעשית לאופני התיקון וכתב
 כקונטרס מיוחד, הצעה לתיקון עירובין בעיר מנהטן,
 גיירויק" אה אופני התיקונים: בשנת תשי"ז נוסד
 הועד למען תיקון עירובין כנפרס כראשותו של הרב
 ר' יונתן שפיף זצ"ל, או הוציאו סכתב-חזר לסספר
 רבנים שיעיניו כהכרב אם יש אופן לסדר תיקון עירובין
 כבנתן, כעירוף הקונטרס מאת הרב צבי איזנשטאם, על
 זה ענו כמה רבנים חסובים באופן חיובי, סבותיהם יוכאי
 להלן ואחרים היססו בדבר, סוב נתעורר הדבר ע"י הרב
 יוסף דוד מאשקאוויץ סמאסוב וכירחון, סהאור"ד הדפים
 סאמר ע"ד תיקון זה, ודבר יוסף אלי הנקין כמכתבו אליו
 ביר כמה פרטים כשאלה זו. נם ארמור"ד מלובאוויטש
 נתב אליו דברי יורה וחיזוק על דבר הנתיצה לעשות
 עירוב. בשנת תשי"ג הדפים הרב סנהם כשר קונטרס
 ע"ד תיקון עירובין כבנתן, כ, תורה שלמה" בסילוים
 כחלק מ"ו (עמ' קנה--קעס).

בשנת תשי"ח יצא לאור קונטרס גדול סחרב רוב
 ס. קרייזר בירושלים ע"ד תיקון עירובין כבנתן, כקונטרס
 זה נתבררו יפה כל הפרטים וכל השיטות שישנם ככל
 ספרי הראשונים: סהאחרונים הנזעמים לתקון עירוב
 כבנתן, נדפס כבנתן, "נעם" (עמ' קצג--רלט) הוציא
 לאור ע"י סכונ תורה שלמה כירושלים, שם ישנה נם
 תשובת הרב סנהם כשר בנידון זה (עמ' רלט--רסר).

ישראל באירופא, אגם היו רבנים כגירויק שלא תכסיו על תיקונו ולא
 דעו לסמוך על המדינה על גשר העלעייסעזי להחיר חצי העיר, והנה כעה
 מים חוששים באו לכאן, התיקון שלפנתו הויתר הוג על כל עיר כנתן
 ואין כמדפסן את העלעייסעזי, והיום הישוב של העיר הוג סמיו להסתייג
 סל התקן סכל צדרי ואין כאן חששות שיוי או, על פרסי הגברים הנ"ל
 רעה מועם ח"א.

" י יש להעיר סקוד בשנת תרס"ו העיר הרב יחושף סינעל ז"ל, רב
 כגירויק, בסריי שיה אוני יחושף סי' י"ח וסר, עירוב והתאחי' תיקון
 עירובין, הויתר על חצי חלק של סנתן, על מפר סכשלת הצדדים הסי
 הנהרת זכבו הרביעי צירף את הנשר של העלעייסעזי של רחוב אעעני
 השלישית ששנה את העיר כירום לפסון, לא עשה התיקון על כל העיר
 סשום שמו יחו הרב, דעות כבו צמוני סעריב של מנתן, ולא ויו ציין
 סשמה זה מוסיפה כדי אדם על שמה התיק, והשני סכסמות לתיקון סגדולי

אלה הנדלים שבאחד מדרים הם שיש דרך לעשות תיקון בעירובין ולהרים מכשול מדרג עם ה' אלא שהם נמנעים מהחשש הקלה צדדית שאפשר לצאת מתיקון זה, שאחרים יחשבו חואיל והותרת הותרה גם כלי תיקון. על פרט זה הסבמתי לכתוב, שכלכר שכבר אמרו הראשונים שאין לנו לגוד נזירות קצטטנו, הנח עדימא מינה מצינו גם ככה"ג שאין כאן גזירה חדשה, והענין הוא שכבר נזרר עלי' אלא שנשתייר חלק ממנו שבשכיל איזה מעט לא הבנינוהו בכלל הגזירה, ושוב כמל הפעם עד שגם פרט זה שייך לכלל הגזירה, מ"ס ארינן דאין לנו להוסיף על הגזירה, וכמ' שבי' המגיא (פי' שא מ"ק נח) כהא דמסתמך באלגותי, שכתב דאע"ג דבוסן הזה אפשר כלי רחיצה (הול"ל) אמר להסתמך, מ"ס כיון דלא נזרר בימיתם אין לנו להרש נזירה, והביא ראייה מהביי (פי' יג) ואע"פ שכתובושי רע"א חמה על הביי מ"ס אין דברי הביי נדחים, וכימסמך מהמגיא שכתביא ממנו להלכה למעשה, ובי' לפרס עושי מצוה כדאי הוא להודיע דברי תשובת החת"ס (א"ת פי' צמ) ח"ל: שא ממי ידיר הרב נ"י לברר לו בראיות מדברי ח"ל שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן מבוטותיהם בתיקונים צוה"פ או שארי תיקונים כיוצא בו כדי שלא יכשלו רוב הפן עם בהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק, דבר זה אין צריך לפנים ולראיה ותוהו אם השכל זמן הסבואר להדיא בדברי ח"ל השכל כחייב כאשר ידוע ששמירת ש"ק מעשות כל הפע' היא אצלנו מצות הראשית ופי' שאינו מסמך כהלכתו חרי הוא ככומר ומסור בכל התורה כולה כסבואר בעירובין ספ ע"א ...

אחרי שנתקבלה חסובתו של הרב פראנק שחאו זקן הרבנים בירושלים הנדול שבפקלי חוראה בדרזק, שבה חאו סרוז אותנו לגמור את אשר התחלנו, אנו מוכנים עכשיו לגשת להוציא חרב לפועל, וכי לצאת לכל הדיעות פנימ' אנו כזה לכל הרבנים והלמדי חכמים שבעיר מנהגן נזיירוק, אם יש להם מה להעיר בניהן זה

ואנו מצווין על הקנים שלא להרגילם בחילולי שבת ... וכן אמרו להרגילם בחילול שבת ומעיד אפילו ברבנים שהם משום שבות ... וא"כ כל בר דעת ירמם כשכלי: שא"א כשום אופן לקהל ישראל לסמוך את כל בני ביתם הקטנים וגם לא נשותיהם וחילולי דעת לשמדם בכל יום השבת מכיל להוציא מפתה ביתם החוצה ורבים קטנים ומספחת קטנים ופתם בידם וכמה צעד דוהק יסבלי הנדולים הנותרים וכפרם בענין תפלה בכחכ"ג ביום ש"ק כהבאת הסדורים להתפלל מכותבו ומליחם וכדומה עמ"ו (פי' שמו קט"ו), וא"כ השכל השפוט נזרר שראוי ומחוייב לתקן החצוצים והמבואות כעירוב הסתיר שלפול וכו' וכתב שרבר זה מוסל על הרב התי"ה שבעיר לתקן המבואות ואם לאו מכשול וקולר העם על צוארו, עיו"ט. ח"ל בעל מאורות נתן (להגאון הראש"ד בקה"ק ווארשא) בפרו' ח' ט': ובעת שישקעו בתיקון העירוב דמה ווארשא שמה מאד חרב הגאון החסיד המפורסם מ"ה יצחק מאיר נ"י אשר יש מקום סם לסמוך על תשובת מהר"ט, הגם שיש לפקפק הרבה בה' כתיב"ט, עב כל זה הישעת דחק גדול כמו פח ק"ק ווארשא בודאי כדאי הגאון מהר"ם לסמוך עליו, עכ"ל. חרי דאף שלמעשה היה מספקק בדיו של מהר"ם עב"ו בשכיל תיקון עירובין של עיר גדולה שמה ומפך ע"ו מפני הרחק, אי"כ מבי"ב בפנחמן שחתימות לתקון עירובין גדולה עד מאד, בודאי כל המפיעים למצוה רבה זו זכות הרבים יגן עליהם — על העושים והמפיעים. כעתידת הכעיה"ל למקן המצוה.

צ"ב פסח במהרי"ל פ"ג.

על יסודי הלכה נגד התיקון או להסיף מה עליו, שיואליו נא מוכנס לכתב טעמם ותימקם במשך חרש ימים, עד חצי אייר, ל, הועד למען תיקון עירובין במנהגן על פי התכבת לדתנו, ואנו נזרר כביבד ראש על כל פרט ופרט וא"כ נתאמץ להחליט באופן מופי.

הכותבים למען כבוד חכמת וחצלת אלפים ורבכות מישראל מחללת,

אלה הסכימו בחייתם לתקן עירוב במנהגן :	ירוחם ליינער אדמ"ר דראוין	אברהם יהושע העשיל אדמ"ר קופליצניץ
הרב ינתן שטיף זצ"ל	מנחם מענדל כשר	אפרים אשרי רב דבית מדרש הגדול באיס יידי מנהגן
הרב מיכאל דוב היימאנדל זצ"ל (פי' בספרו תורה חמדי חלק החשבות)	מנחם צבי איינשטאט	דוד ליפשיץ מלפנים אבדי"ק סובאלק
הרב מנחם סג"ל פאללאק זצ"ל	מרדכי שלמה פרידמאן אדמ"ר מבארא	חיים בן ציון נאטעלאוויטש
האדמ"ר ר' שמעון קאליש זצ"ל מאמסיבא	משה בונם פירושניטקי	יוסף אלי הענקין
	משה שטיינבערג כ"סנים אבדי"ק בראד	יוסף הירש מלפנים אבדי"ק טורנא
	נחום פערלאווא אדמ"ר סטאוואמינסק	יוסף דוד מאשקאוויטץ

נזיירוק, פי' אזה בשי'.

בכל ענינים הנ"ל לפנות אל חכמי הועד למען תיקון עירובין במנהגן הרב יוסף דוד מאשקאוויץ

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

149 - 2 עמודים

תשובת הגאון ר' צבי פסח פראנק זצ"ל

(קיצור) לרבני

מנהעטן שמעודדס

מאוד לעשות

העירוב. וגם שאין

לחשוש משום

תקלות צדדיות.

ועד למען תיקון עירובין במנהטן

ע"י

ועד הרבנים הניו־יורק רבתי

למרגן הרבני יושבי על מדין במנהטן שליט"א

בשנת תשי"ט נדפסה בס' "איגרות משה" (מי' קלח) — קב' תשובת הרב משה פיינשטיין להרב צבי איזנשטאם. שם (ובתפרום, סיון תשי"ט) כותב הרב פיינשטיין: "ודאי יש מקמים גדולים לחידו לתקן עירובין במנהטן ואיני מודה נגד המעירים לעשות עירוב סאחר שהמעמים להתיר מרובים בו ואם יעשו עירוב יהי' מותר, והרשות בידם לעשות", אלא שאיני רוצה להצטרף ממעמים החשונה: צדירות שיש לגזור, ובעלי הנפש יש להם להחמיר על עצמם: "ונתקם" מ"ן ה"ג—ט"ז. נדפס קונטרס לברר הטעמים וליישב כל החששות הנ"ל מהרב משה בוגם פירושינסקי, ושם מכי' גם תשובת הרב מנחם אשר בענין זה. כן הופיע הרב יוסף דוד מאשקאוויץ בשנת תשי"ט ספר מיוחד בשם "קונטרס תיקון עירובין" (קקע עשירים), בו סבאר בפוב מעם כל הפרטים הנוגעים לתיקון עירובין במנהטן והשובה על דברי הר"ם פיינשטיין. בשנת תש"ך נדפס ב"נתקם" ה"ג (עמ' רג—ט"ז) קונטרס "נ"ד תיקון עירובין במנהטן" מאת הר"ם אשר גם בתרשים מיוחד. שם תשובה מפורטת על כל החששות והמקומים שנתעוררו בנידון זה.

כב' כמין תשי"ט נתקיימה במשרד ועד הרבנים דניו־יורק רבתי אסיפת רבנים כדי לדון על התעצת לתיקון עירובין במנהטן. השתתפו בה כשלושים רבנים ונתקבלה החלטה לתת לרבנים זמן של שלשה חדשים לעיין בדבר ולבוא לאסיפה הבאה בהצעת לשם החלטה. אחרים מכין הרבנים הציעו לפנות להכניס ארץ ישראל ולשמעו חוות דעתם. והנה כעת נדפסה ב"נתקם" ה"ג (עמ' ט"ז) תשובת הרב הנאשי אב"ד בירושלים עיה"ק הרב ר' צבי פסח מראב שליט"א, ואנו נותנים אותה כאן בלשונו בקיצור:

אנחנו החתמים פהה חסכנו למסע עצה איך להוציא לפועל ההצעת לתקן עירובין במנהטן, ומחללה נודיע השתלשלות הענינים במשך עשר שנים האחרונות. בשנת תשי"ט באה התעוררות לתיקון זה מהארטרד ר' שמעון קאליש זצ"ל (מאמסינג'ו*). באותה שנה ערך הרב צבי איזנשטאם תכנית חלכית ומעשית לאופני התיקון וכתב בקונטרס מיוחד, הצעה לתיקון עירובין בעיר מנהטן, ניו־יורק" את אופני התיקונים: בשנת תשי"ז ניסד התער למען תיקון עירובין כמנאמן כראותו של הרב ר' יונתן שפיץ זצ"ל, או הוציאו מכתב־זוחר לסמך רבנים שיעיניו בהדבר אם יש אופן לסדר תיקון עירובין במנהטן, בעירוף הקונטרס מאת הרב צבי איזנשטאם, על זה ענו כמה רבנים חשובים כאופן חיובי, שמתוהים ויבאו לחלן ואחרים היסמו בדבר. שוכ נתעורר הדבר ע"י הרב יוסף דוד מאשקאוויץ ממאסכו ובירחון, המארר, הדפים מאמר ע"ד תיקון זה, והרב יוסף אלי' הנקין בסכתבו אליו בירך כמה פרטים בשאלה זו. גם אדמו"ר מלובאוויטש כתב אליו דברי זירוז והיווק על דבר הנחיצות לעשות עירוב. בשנת תשי"ז הדפים הרב מנחם אשר קונטרס ע"ד תיקון עירובין במנהטן כ, תורה שלמה" כמילואים בחלק מ"ו (עמ' קנח—קע"ט).

בשנת תשי"ח יצא לאור קונטרס גדול מהרב הרב מ. קרויור בירושלים ע"ד תיקון עירובין במנהטן. בקונטרס זה נתבאר יפה כל הפרטים וכל השיטות שישנם בכל ספרי הראשונים והאחרונים הנוגעים לתיקון עירוב במנהטן, נדפס בשנתון, "נתקם" (עמ' קצג—רלג) היוצא לאור ע"י סכון תורה שלמה בירושלים. שם ישנה גם תשובת הרב מנחם אשר בנידון זה (עמ' רלג—רמ"ו).

צבי פסח במהר"ל פראנק

הרב הנאשי אב"ד עיר הקדש ירושלים חובבי"א

בנידן בית לחם מחשוף תשי"ן.

התיקון וכי' והנה זה מקרוב היה כאן בפעיה"ק יידי הגאון הר"ם אשר שליט"א וסדר דברי בו בענין זה ררש מבני שגם אני אכתוב חו"ד בענין זה העומד שם על הפרק, ואסרתי לו שלפי מצב בריאותי קשה לי להבנס ביעד שאין לו תחומין ובפרט לדון בהרבה פרטים שחם מסוים לי מן העין ואין דומה שמייעה לראיה, רק כלפי

זה כמה שנים שנתפרסמה התעוררות על ידי רבנים גדולי תורה לעשות תיקון עירובין במנהטן—ניו־יורק שהיא מרובה באוכלוסין של אוהינו בני ישראל והמפדצה כנגדע לאימור הוצאה בשכת גדולה מאד וכי' ויש גם כן שחם מודים שהתיקון נעשה בפי הדין, על כל זה הם חוששים מבני תקלה צדדית שיבולה לצאת על ידי

ישראל כמיוספ, אמנם היו רבנים בניו־יורק שלא המכינו על תיקונו ולא רצו למסין על החשונה של גשר העלעלטיסער להחיר חצי וציר. והנה כעת מנים חרשים באו לכאן, התיקון שלפוננו הוזכר הוא על כל עיר במנהטן וברן מנצחין את העלעלטיסער, והיום השוכו של העיר הוא מסין להמחצית של המוף סכל צודיו ריין כאן החשונה שהיו זו. על פרט הרבנים הנ"ל ראה בנעם ח"א.

*) יש להודיע שפון בשנת תרס"ו הוצי' הרב יחזקעל טינעל ז"ל, רב בניו־יורק, בספרי שריח אוני' יהושע פי' י"ח וספר "עירוב והתאחד" תיקון עירובין, הוצי' על חצי חלק של מנהטן, על סמך שבשלישת הצדדים התיק ההצדד וצב' הרבניו' צירף את הגשר של העלעלטיסער של רחוב וועקנו השלישית שהנה את העיר כירום לפסון. לא עשה התיקון על כל העיר משום שגא' ורי' הרבה רדוה בצד צדוני מקרבי של מנהטן, ולא היו צדין פסחה זה מפרטת כדי אדם על שפת המוף, והשיג הפסחה למיקומו מצדלי

אלה הנדונים שבאמת מודים הם שיש דרך לעשות תיקון עירובין ולהרים משכול מדרך עם ה' אלא שהם נסמכים בחשש תקלה צדדית שאפשר לצאת מתיקון זה, שאחרים יחשבו חואל והותרה הותרה גם בלי תיקון. על פה זה הסכמתי לכתוב, שמלבד שכבר אמרו הראשונים שאין לנו לגוד נזירות מעצמנו, הנה עדיפא מינה מצינו גם ככה"ג שאין כאן גזירה חדשה, והענין הוא שכבר נזרר עלי' אלא שגזירתו חלק ממנו ששכילי איזה מעם לא הניסוהו בכלל הגזירה ושוב כאל הטעם עד שגם פרט זה שייך לכלל הגזירה, מ"ם אריזן דאין לנו להוסיף על הגזירה, וכמו שבי' הסג"א (פי' שא מ"ק נח) כהא דמסתמנ באלונוטית, שבתב דאע"ג דבוטן הזה אפשר בלי רחיצה (הוליל) אמור להתמנ, מ"ם כיון דלא נזרר בימינו אין לנו להרש גזירה, והביא ראיה מהכ"י (פי' י"ג), ואני"ם שבחידושי רע"א תסח על הבי' מ"ם אין דברי הבי' נדחים, וכדמסמנן שהסג"א שביא ממנו להלכת למעשה, וכי' וכדי לפרסם עושי מצוה כדאי הוא להודיע דברי השוכנת החתים (א"ח סי' צמ) וז"ל: שאז ממני יודי. חרב ג"י לברר לו בראיות מדברי חז"ל שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות שושבותיהם לתקן מבוטאותיהם בתיקונים צה"פ או שארי תיקונים כיוצא בו כיו שלא יבטלו רוב העם עם בהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק, דבר זה אין צורך לפני ולואיה והוא מן השכל ומן המבואר להודיא בדברי חז"ל השכל מחייב כאשר ידוע ששמיטת שב"ק מעשית כל חפץ היא אצלנו ממצות הראשיות ופי' שאינו כשטר כהלכתו הרי הוא ככותר ומוסר בכל התורה כולה כמבואר בעירובין ספ' ע"א ...

ואנו מצווין על הקמנים שלא להרגילם בחילול שבת ... וכן אמור להרגילם בחילול שבת וסודע אמילו בדברים שהם משום שבות ... וא"כ כל בר דעת ימנע כשכלי: שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל בני ביתם הקמנים וגם לא נשוחתים וחלוטי דעת לשמרם בכל יום השבת ככלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קמנים ומספחת קמנים ופתם בידם וכפה צעור דזהק יכילו הנדולים הנזוהרים ובפרט בענין הפלה בבחב"צ כיום ש"ק כהבאת הסודרים לתחלל מתוכו ופוליתם וכדומה ע"פי (פי' שמו סק"ו), וא"כ השכל הפשוט נזרר שראוי ומחוייב לתקן החצרים והסבאות בעירוב המסיד מלפול וכו' וכתב שוכר זה מוטל על הרב הת"ח שבנייר לתקן הסבאות ואם לא מכשול וקולר העם על צווארו, עו"ש חז"ל בעל מאורות נתן (להגאון הראב"ד בבה"ק ווארשא) בפרו סי' ח: ובעת שעסקנו בתיקון העירוב דפה ווארשא סמה מאד הרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה יצחק מאיר ג"י אשר יש מקום שם לסוכך על השוכנת שהרי"ם, הגם שיש לפקפק הרבה בת' בהרי"ם, עם כל זה בעת דחק גדול כמו פה ק"ק ווארשא בודאי כדאי הגאון מהרי"ם לסוכך עליו, עכ"ל. הרי דאף שלמעשה היה מפקפק בדניו של המהרי"ם עכ"ל בשביל תיקון עירובין של עיר גדולה סמה ומכ"ר ע"ו מפני הדחק, א"כ מבי"כ כשהנחן שהחגיגות לתיקון עירובין גדולה ע"י מאיר, בודאי כל המסתייעים למצוה רבה זו זכות הרבים יגן עליהם — על העושים וממקשרם. כעתירת הכענה"ה למען המצוה.

צ"ב פ"ח במהרי"ל פ"כג.

אחרי שנתקבלה תשובתו של הרב פראנק שהוא זקן הרבנים בירושלים הגדול שבבעלי חוראה בדורנו, שבה הוא מרז אורנו לנמוך את אשר התחלה, אנו מוכנים עכשיו לגשת להוציא חרבר לפועל, וכדי לצאת לכל הדיעות זונים אנו בזה לכל הרבנים ותלמידי חכמים שכעיד מנהגם ניריודק, אם יש להם מה להעיר בניהן זה

הכותבים למען כבוד השבת והצלת אלפים ורבבות מישראל מחללת.

אלה הסוכים בחייהם לתקן עירוב כמנהגן:	ירוחם ליינער
אדמ"ר רמזון	אברהם יהושע העשיל
אדמ"ר קופליניץ
הרב יונתן שטייף זצ"ל	מנחם מענדל כשר	אפרים אשרי
רב דבית מדרש הגדול באיסט סייד מנהגן
הרב מיכאל דוב חייסמאנדל זצ"ל
(ע"י נספרו, תורת חסדי חלק החשובות)	מנחם צבי איזנשטאט	דוד ליפשיץ
מלנים אבדיע סבאלק
הרב מנחם סג"ל פאללאק זצ"ל	מרדכי שלמה פרידמאן
אדמ"ר מנאיאן	חיים בן ציון נאטעלאוויטש
האדמ"ר ר' שמעון קאליש זצ"ל
מאמ"סיטאו	משה בונם פירוטינסקי	יוסף אלי' הענקין
	משה שטיינבערג
כ"לנים אבדיק ברא	יוסף הירש
מלנים אבדיק טורנא
	נחום פערלאך
אדמ"ר סנאוואטנסק	יוסף דוד מאשקאוויץ

נדיודק, פי' אזה תשי.

כלל צעדים הנ"ל לפנות אל סוכי. הודע לתקן תיקון עירובין במהרה
הרב יוסף דוד מאשקאוויץ

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

718 - 4 עמודים

מפת העיר ברוקלין ומחיצותיה

מתוך קונטרס המחיצות
שי"ל ע"י וועד העירוב.

בו מבואר ומצוייר לעיני

כל שבאר א פארק הוא

רשות היחיד גמורה מן

התורה בג' מחיצות

גמורות העשויות בידי

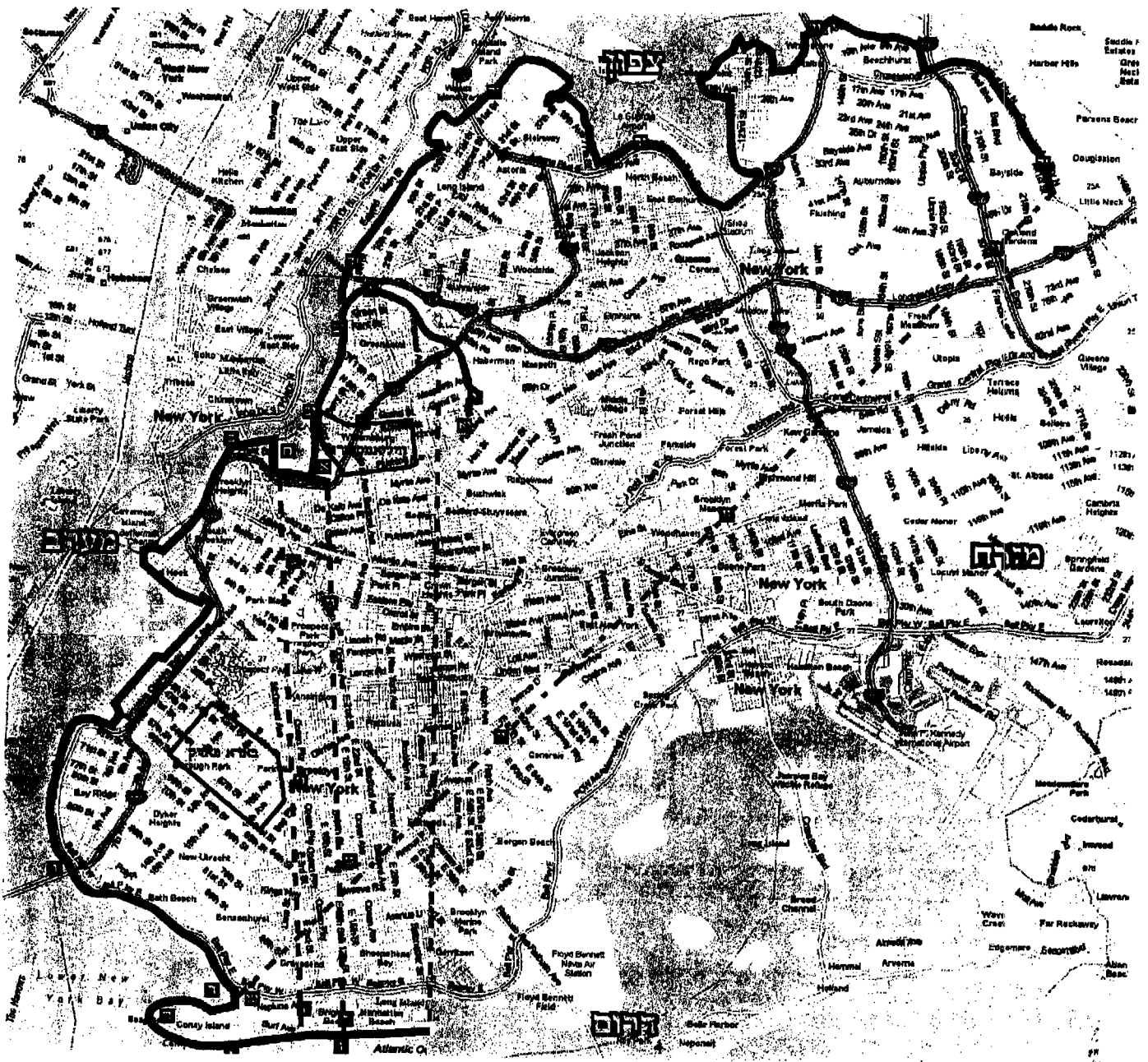
אדם ובשם ד' מחיצות

קונטרס המחיצות

ביאור ג' מחיצות המקיפות את שכונת בארא פארק יע"א

הנה זכינו תל"ת לזכות את הרבים בהקמת עירוב מהודר בעיר ואם בישראל בארא פארק יע"א, העומד תחת פיקוח הגה"צ מסערדאהעלי שליט"א והרבנים הגאוה"צ שליט"א חברי בי"ד המיוחד לעניני העירוב, ומשגיחים יראים ושלמים.

והגם שיסוד העירוב בעירנו בנוי עפ"י השו"ע דאין לנו רת"ר, כי אין הרחובות מפולשים ואין ס' רבוא בוקעים בהם, עכ"ז לרווחא דמילתא, הננו לבאר גם מציאות המחיצות שנעשו בידי אדם המקיפות את עירנו, שטרחו כמה וכמה מהרבנים הגאונים המובהקים שליט"א דשכונתינו לסבב את העיר ולבודקן (בצירוף רבני כולל "עמק הלכה" בראשות הגה"צ רבי טוביה גאלדשטיין שליט"א ראש הישיבה, ורבני כולל "קארלסבורג" בראשות הגה"צ מהר"י ראטה שליט"א, וכן רבנים מובהקים מא"י שביקרו פה), ותל"ת נתברר כי שכונת בארא פארק נמצאת בתוך היקף ג' מחיצות שלימות, ע"י כמה אופני מדידה, שעפי"ז הוי "רשות היחיד" גמורה מן התורה. והננו בזה להעלות ע"ג הכתב את אופני מדידתם בצירוף מפה מצויינת.

העיר ברוקלין וקווינס מוקפות מג' רוחות ויותר, בים האוקיינוס והאיסט ריווער, ואין אנו דנין כאן
 על מחיצות הטבעיות של הים, [שגם עליהן יש לסמוך לכמה גדולי הפוסקים], אלא אך ורק על
 המחיצות הגבוהות והחזקות שנבנו ע"י אדם סביבות הים והנהר.
 המחיצות הנ"ל המקיפות את ברוקלין כוללים בהיקפם את שכונת בארא פארק מג' רוחותיה, ולהלן
 יתבאר אופני מדידות ההיקף.

לעיין
 ר' אברהם ב"ר צבי יעקב
 נלביע די אדר תשנ"ט לפ"ק

ומראין הפרצות פוסלות מה"ת, א"כ ע"י המחיצות נעשה כל המקום רשות היחיד גמור מה"ת, ורק מדרבנן צריך תיקון, ושפיר מועיל לעשות בו צורות פתחים, ולכן בשכונתנו שהמחיצות הג"ל הלא המה עומד מרובה על הפרוץ יותר מ 99 אחוז, ע"כ בודאי שפיר עשו צורות פתחים מביכות שכונתנו לעשותו רה"י אפילו מדרבנן.

מבאר דקי"ל לא אתי רבים ומבטלי מחיצות

ואף אם נמצא פרצות שרבים בוקעין בה, ויש לחוש דאתי רבים ומבטלי מחיצה, הרי כבר נקטו הפוסקים להלכה ולמעשה דקי"מ"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, הלא המה הבית אפרים או"ח סי' כ"ו ודייק כן ברברי המג"א סי' שס"ג סק"ל וסק"מ, שו"ע הרב סי' שמ"ה קו' אחרון ס"ק ב', שו"ת חת"ס סי' פ"מ, תוספות שבת סי' שס"ג, ושו"ת כנסת יחזקאל או"ח סי' ו', וכן העלו להלכה כמעט כל הפוסקים, וכן פסקו הלכה למעשה האחייעזר והחזו"א [כרמבואר בשו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח'] להתיר הפלגול בעיר "פאריז" אף שיש בה ס' רבוא אנשים, מאחר שיש לה ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, והגם שהיו לה כמה פרצות אשר רבים בוקעין בה, מ"מ הו"ל רה"י גמור מן החורה, וכש"כ בניד"ד שיש לנו "שם ד' מחיצות" [ע"י יעב"ץ].

וכר מן דין במחיצות שלנו [שנתבאר כאופן זה] יש מקום גדול לדון בה שאין בהן שום פרצות אשר רבים בוקעין בה כאשר ביארנו במקום אחר, [ובפרט לפי שיטת המג"א, וכאשר ביאר בשו"ת בית שלמה דבקיעת רבים היינו ס' רבוא]. וכן מבואר בשו"ת הרי כשמים ח"ה סי' ע"ג בתשובתו הרמ"ה הלכה למעשה להתיר הפלגול בעיר מאנהעמען (הובא ג"כ בספר עירוב והוצאה).

אופן שני

ועוד באופן אחר יש לחשוב הג' מחיצות, שנתחיל לחשוב ממחיצות הגנה הקטן המפסקת בין ברוקלין לקווינס, הנקרא "נאטאין קריק" [NEWTOWN CREEK] [אות י"ג], והנהר הזה נמשך ממערב למזרח בצד צפון ברוקלין, ומגיע עד סמוך לפינת רחוב מעטראפאליטאן [METROPOLITAN AVE.] ורחוב באשוויק [BUSHWICK AVE.] [אות י"א], ומשך כל הגנה יש מחיצות גמורות הגמשכות לערך ג' מייל, והיו מחיצה הצפונית, ומחיצה מערבית נמשכת מהתחלת צד מערב של ברוקלין [אות י"ב], ונמשכת עד ווילאמסבורג, ומשם והלאה הכל כמו שנתבאר באופן א'.

והרווחנו באופן זה שגם כל שכונת ווילאמסבורג [אות י"ג] נמצאת בתוך הג' מחיצות הללו.

אופן שלישי

ובאמת לאחר שבדקנו יותר מצאנו שהמחיצות מקיפות מקום גדול יותר, עד שיש ג' מחיצות גמורות כריוח, הסובבים ומקיפים את שכונתנו בארא פארק.

כי המחיצה המערבית שהתחלנו באופן א' לחשבה משכונת ווילאמסבורג, מחיצה מערכיה זו נמשכת להלאה לצד צפון ומקפת כל צד מערכיה של העיר קווינס, [אות י"ד], ומסתובבת לצד צפון, ומקפת כמעט את כל צד צפוני של העיר קווינס, והרווחנו בזה שיש ג' מחיצות גמורות ויותר, המקיפות את בארא פארק [ואת ווילאמסבורג] בלי שום ערעור וגמגום כלל, [אות י"ז], ואין שום מקום לחשוש בהן כלל חשש של מבוי צדו א' ארוך וצדו אחר קצר.

מבאר דאין שיעור לגדל היקף המחיצות

ואף שמחיצות הללו מקיפות שטח גדול מאוד, הלא שיטת התוס' עירובין כ"ב ע"כ דאין שיעור לגדל המחיצות, וכן הלכה כמו שכ' המור בסי' שני"ח המקום המוקפת מחיצות "אפילו יש בו מאה מילין" הוי רה"י, וכן נראה מסתימת השו"ע, וכן עולה מדברי המג"א בסי' שס"ג סק"ל, כמו שדייק הביח אפרים שם ופסק כן הלכה למעשה.

ועוד דגם לדעת הרמב"ן ריש שיעור לגדל המחיצות, הלא כבר פסק המשנה ברורה בביאור הלכה סי' שמ"ו ד"ה קרפף, דבמחיצות שנעשו בידי אדם גם הרמב"ן מודה דאין שיעור לגדלן, וכן מפורש בתוספות, הרא"ש שם ובאשכול סי' ס"ב, והגם דהמהרש"ם ברע"ח סי' שס"ג מפקפק על חילוק זה ברעה הרמב"ן, מ"מ דעתו דכל שאפשר לראות המחיצות מבית האחרון של העיר סגי, ומש"כ הרמב"ן דבעינן שיהיו המחיצות נראות לעומדים באמצע, היינו דוקא במדבר במקום שאין שם בתים, אבל עיר שיש לה שורות בתים שהן עצמם מחיצות הגם שאינן מחיצות גמורות שיש להן פרצות, או סגי שיהיו המחיצות ניכרות לחדרים בקצה העיר.

וכר מן דין הלא כבר ביאר בשו"ת אנרות משה או"ח ח"א סי' קל"ט ענף ו' כ' דשיעור היכר המחיצות לדעת הרמב"ן הוא ל"ב מיל, ומחיצות דידן פחותים הרבה משיעור זה.

אופן א'

הנה במשך כל חוף האיסט ריווער נבנו מחיצות גבוהות, ונתחיל לחשוב המחיצה שמצד צפון, המתחלת אצל שכונת וויליאמסבורג, (במפה אות י"ג) סמוך לנעווי יארד (Navy Yard) פנת רחוב פלאשינג עוו. ורחוב וויליאמסבורג וועסט (במפה אות א'). מחיצה הצפונית נמשכת ממזרח למערב לערך שני מייל, עד רחוב קלאמביע היימס, [COLUMBIA HEIGHTS] [אות ב'], ומשם פונה המחיצה לצד מערב, והמחיצה המערבית נמשכת הרבה [עם כמה עקמומיות] עד שאר רד. (כעלט) פארקוועי, [SHORE RD. BELT PARKWAY] [אות ג'], ומשם פונה המחיצה במקצת לצד דרום, עד קראספי עוו. [CROPSY AVE.] [אות ד'], ומשם מסתובב הרבה עד שמגיע לשכונת סינעיט, [אות ה'], ומשם נמשכת בצד דרום עד ה"בארדוואלק" [BOARDWALK] [אות ו'], הנמצאת בצד דרום, וממשיך המחיצה הדרומית כמה מייל.

"שם ד' מחיצות" כדין "פסי ביראות" עם מחיצה רביעית עומד מרובה על הפרוץ

יותר ע"כ נתברר לנו כי במחיצות האלו איכא נמי "שם ד' מחיצות" כדין "פסי ביראות", רבאופן זה דעת כמעט כל הפוסקים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, ופני בעומד מרובה על הפרוץ מה"ת כדנבאר להלן.

דהנה ככל אורך מחיצות ה"בארדוואק" [BOARDWALK] מחובר להם בתים גדולים הגמשכים לצד מזרח, מדרום לצפון, [אות ז'] וע"כ הוא "שם מחיצה רביעית", וגם בצד השני אצל מחיצה הצפונית יש כמה מקומות שיש שם מחיצה רביעית, שהמחיצה מתעקמת מצד צפון לצד מזרח, ונמצא שיש שם מחיצה רביעית בצד מזרח, כגון בפנת מארשל סמ. [MARSHALL ST.] אצל ליטיעל סמ. [LITTLE ST.] (מצד מערבי של הנעווי יארד) [אות ח'].

וכל שכן שגם המחיצה הרביעית, לא רק שיש לה שם ד' מחיצות בהקרנות כנ"ל, אלא גם יש לה מחיצה עומד מרובה על הפרוץ ע"י כל הבתים הגמשכים ברחובות ככל צד מזרח, [אות ט'].

[או כלך לדרך זה באופן אחר קצת, דלאחר שהגעת לקראספי עוו. [CROPSY AVE.] הג"ל, או במקום שתמשיך בעקמומיות עד סינעיט כנ"ל, תמשיך ישר כי שם נמצא נהר הנכנס בתוך ברוקלין הנקרא "קאני איילאנד קריק" [CONEY ISLAND CREEK] [אות ט"ז] ודוא מוקף מחיצות, ומשך ארכו לערך 2 מייל, והרי הוא יכול לשמש מחיצה הדרומית המקפת את בארא פארק].

לפי זה נמצא שכל שכונתינו בארא פארק ע"א, מוקפת בשלושה מחיצות גמורות, ובשם ד' מחיצות אשר העומד מרובה על הפרוץ.

מבאר דאין בזה חשש "מבוי שצדו א' ארוך וצדו א' קצר"

והגם רכ' התוס' במסכת עירובין דף ה' ע"ב דמבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר כזה אינו רה"י רק נד מקום הקצר, וא"כ גם בניד"ד המחיצה הצפונית קצרה ממחיצה הדרומית לכאורה.

זה אינו, דלא דמי כלל, כי שם מיירד שקצה המחיצה הקצרה אינה מגעת עד כנגד המחיצה הארוכה, ומשום כן כדי לסגור המחיצה הרביעית צריכים ללכת כאלכסון, כזה כזה כתבו התוס' שאין סוגרין מחיצה רביעית כאלכסון, רק סוגרים ישר, כזה משא"כ בניד"ד מה שהמחיצה הצפונית היא קצרה מהמחיצה הדרומית, הוא משום שהמחיצה המערבית הולכת ומתעקמת, אכל קצה המחיצה הצפונית מגעת עד כנגד המחיצה הדרומית ממש, וסוגרים המחיצה המזרחית ישר ממש, [90 מעלות], כלא אלכסון כלל, כזה ועי"ז נמצא דכל שטח העירוב נכלל בתוך המחיצות.

מבאר דפירצות יתר מי' אמות אינו פוסל רק מדרבנן

ואף שיש במחיצות הללו כמה פרצות יתר מי' אמות, והלא כמה פוסקים ס"ל דפרצות י' פוסל מה"ת, וכן הוא דעת המשכנתא יעקב דעימיה, מ"מ למעשה בודאי קיימ"ל כדעת רוב גדולי הפוסקים דאין פרצות יותר מי' פוסל רק מדרבנן, כדמבאר בספר קריית ספר למבי"ט הל' שבת פמ"ז בדעת הרמב"ם, ובפמ"ג ס"י שם"ג מש"ז סק"א, ובמ"ב ס"י שם"ב ביאור הלכה סעיף י', ובשו"ת מהר"י מסלוצק (תלמיד הגר"ה מוולוז'ין זצ"ל) אור"ח סי' י"א [דף מ"ט ד"ה היוצא], ובערוך השלחן סי' שם"ב סעיף כ"ו, ובשו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', ובתוון איש אור"ח סי' ק"ז, [שהעלו כן הלכה למעשה לגבי עיר פאריז כידוע], וכן נוטה דעת הקדן אודה ריש פ"ב דעירובין, ועוד כמה פוסקים.

וכש"כ בניד"ד שיש "שם ד' מחיצות" כנ"ל, רבאופן זה כמעט כל הפוסקים ס"ל דאין פירצה יותר מי' ואפילו יותר מי"ג אינו פוסל מה"ת, כדמבואר בשו"ת זרע אמת עירובין סי' י"ז, ובשו"ת תפארת צבי (להגאון הגדול ר' צבי הירש זצ"ל אבר"ק בראד וגלונא ואה"ו) אור"ח סי' י"א, ובשו"ת בית אפרים אור"ח סי' כ"ו, ובשו"ת בית שלמה סי' נ"א, ובשו"ת אבני נזר סי' רס"ה סק"י"ב - י"ג, ובשו"ת חכצלת השרון אור"ח סי' י"ט בסופו.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

815 - 1 עמוד

**ממכ"ע "דער בלאט"
ערש"ק במדבר
תש"ס.
סיפור מהכנסת ס"ת
בשבת קודש ע"י
כ"ק אדמו"ר
מסאטמאר שליט"א
ברחובות
וויליאמסבורג**

וואס זען רבי האט דערציילט...

צוגעשטעלט לכבוד דעם יום הצלה והשחרור פון ב"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א - ב"ה אייר תש"ה

①

אלימלך היים וו. מאן

(פארזעצונג פון פריער)

איידער מיר גייען ווייטער, ווילן מיר דא איבערגעבן עטליכע הוספות וואס מיר האבן באקומען כמשך די וואכן, און מיר טוען אויסדריקן א הארציגן יישר כח, חכות הרבים תלוי בהם.

די מעשה אז דער עצי חיים ז"ל האט געהייסן פאר זיינע קינדער לערנען די שפראך, האט אונז איינער פון די משמשים בקודש דערציילט, אז די מעשה איז געווען, אז די רעגירונג האט פארלאנגט אז מיטן שיקן די קינדער אין די שולעס, כדי זיי זאלן קענען רעדן די שפראך, און אזוי ווי די שטאט סיגוט איז געווען אמאל אין אונגארן און אמאל אין רומעניע און אמאל אין די חלק פון דייטשלאנד, האט מען זיך געקענט אויסוועלן וועלכע פון די שפראכן מ'וויל לערנען, נאר מיט שוחד האט מען אויסגע'פועלט אז מ'זאל קענען לערנען אינדרהיים.

(ב) עס האט דערציילט מו"ה ר' יצחק פריינד הי"ד פון מאנטרעאל, אז ער האט געהערט פון הגאון הצדיק קרית יואל'ער רב שליט"א, אז אין שנת תש"ט, לפ"ק איז אויסגעפאלן די צווייטע טאג שבועות אום שבת קודש, און עס איז געווען א גרויסער רעגן, און כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א האט אריינגעגעבן א ספר תורה אין בית המדרש הגדול אין וויליאמסבורג לצי"ע רביה"ק מסאטמאר זי"ע. די ספר תורה איז ארויס פונעם הויז פון קרית יואל'ער רב שליט"א אין וויליאמסבורג, אראפ-גייענדיג די טרעפ מיט די ספר תורה אין די האנט, האט דער רבי שליט"א דער-ציילט, אז ער דערמאנט זיך אז פאר פינף און דרייסיג יאר צוריק איז ער אנגעקומען קיין אוישוויץ, און עס איז געווען די צווייטע טאג שבועות, און עס איז אויך אויסגעפאלן אין א שבת, און עס איז געווען א שטארקע רעגן, און ער האט געהאלטן איינע פון זיינע קינדער איז זמן הימים

און ווען איך האב געדארפט פון אים א טובה, בין איך צוגעגאנגען צו אים - די דייטשע שפראך האב איך דאך געקענט - און אים געזאגט, אז איך האב אמאל געטרינקען יענע-און-יענע ברוינפן-אזוי, זאגט ער מיר, 'דו האסט געטרו-קען יענעם ברוינפן. איך האב אמאל געטרינקען יענעם ברוינפן און יענעם בראנפן, און מ'האט אנגעהויבן צו זען בחוש ווי זיין פנים הויבט אן היט צו רעדן פון שכרות. ער איז ממש שיכור געווארן כאלו ער האט געטרונקען בפועל, און אזוי האב איך אים געקענט

בעטן די טובה, און ער האט דאס מיר געטאן. פון דעמאלט אן ווען איך האב געדארפט א טובה פון אים, האב איך אנגעהויבן רעדן פון ברוינפן און אלעס איז ערלעדיגט געווארן." און דאס איז געווען לכאורה פון דעם וואס רעד טאטע האט משפיע געווען דעם 'סיכ"ה כשתיה, אז רעדן פון ברוינפן זאל האבן דעם זעלבן כח ווי ברוינפן."

הרה"ח ליפא שווארץ ע"ה האט

דערציילט: "יערן אינדערפרי פלעגן מיר לייגן תפילין אינעם באראק פארן גיין צו די ארבייט, און אויפן וועג ארויפגייענדיג צו די ארבייט האבן מיר געדאווענט דאס גאנצע דאווענען מיט מנין, און דאס זעלבע ביינאכט האבן מיר געדאווענט מנחה מעריב, און איך, דערציילט ר' ליפא, "בין דאך געווען אין יאר נאך מיין טאטן און מאמען, האב איך געדאווענט אלס בעל חפלה און געזאגט די קדישים. אבער ווי פארשטייט זיך, אז איך בין געווען זייער צעבראכן פונעם פארליין די עלטערן.

און דער רבי פלעגט מיר מחזק זיין און מיר זאגן 'דארפט דאנקען דעם אויבערשטן אז זיי האבן לכה"פ זוכה געווען צו קומען לקבר ישראל און לייגן במנוחה נכתה."

(דא איז דאס פלאץ צו באדאנקען די חשוב'ע קינדער פון ר' ליפא ע"ה, וועלכע האבן אונז איבערגעגעבן די מעשיית פון די ספר פון זיין ביאגרא-פיע, וועלכע וועט אי"ה בקרוב ער-שיינען.

און אויך איז כדי להזכיר בשבת פון ר' ליפא ז"ל, וועלכער איז געשטאנען א גאנצע צייט צו די רעכטע האנט פון רבי'ן שליט"א, און כמה פעמים ווען דער רבי איז געווען צוריקגעשטאנען אין די ארבעט, וואס דאס האט גע-דראעט מיט טויט, רח"ל, פלעגט ר' ליפא מיט מסירות נפש ענדיגן די ארבייט פון רבי'ן שליט"א, אויך ווען ער האט געכאפט פאר דעם מכות אכזריות פון די נאצי'שע רוצחים ימ"ש.

און דאס ידדות פון ר' ליפא ע"ה ולהבחיל"ח מיטן רבי'ן שליט"א האט ווייטער אנגעהאלטן אויך נאכן קריג. ר' ליפא שרייבט אין זיין חיבור, אז ער האט געוואלט פאָן צום רבי'נס חתונה בחד"ש, פון סאטמאר אויף סיגוט, נאר צוליב די שווערע שניי וואס איז דאן געווען, איז ער געווען אפגעהאלטן אונטערצונעמען אזא נסיעה).

דער רבי שליט"א האט דערציילט, אז דארט אין לאגער - ווי אויבערער-מאנט - איז געווען בעיקר צו מאכן נאפט און גאזאלין פאר די באמבעס, און דאס איז געווען געמאכט עפעס אזוי אויסגעשטעלט אז מ'האט גע-דארפט אסאך רעדן כדי דאס אריינצו-לייגן. איז געווען א איד מיטן נאמען מר. שעהן וואס ער איז מיטגעקומען מיט זייער טראנספארט, נאר אזוי ווי ער

בעזרת השם יתברך

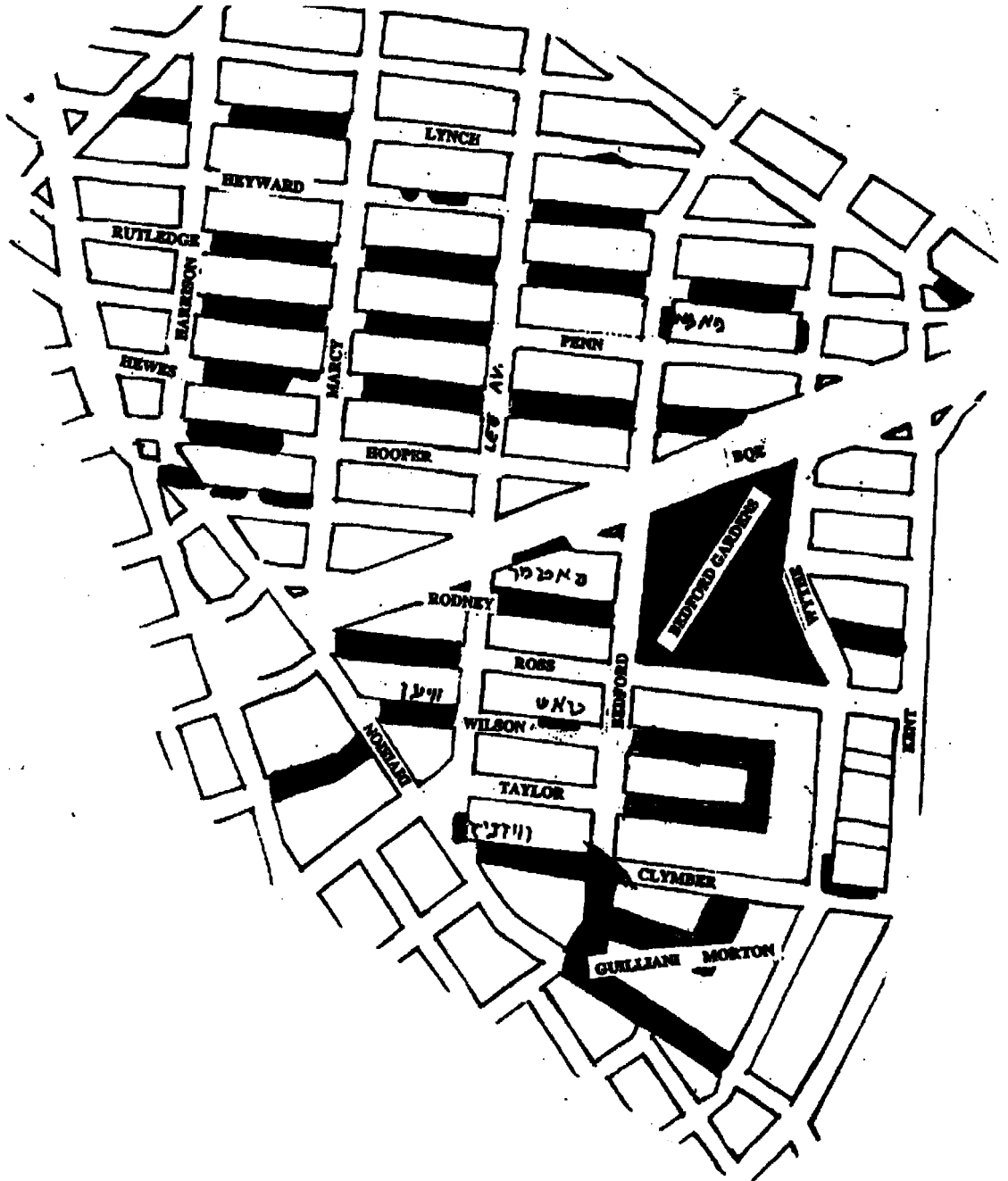
וועד העירוב

711 - 1 עמוד

מפת העירובין
"הפרטיים"
ברחובות
וויליאמסבורג
(רשימה
חלקית)

ה' עמכם גיבורי החיל - תושבי בארא פארק מי יתן, שגם אנחנו תושבי וויליאמסבורג נזכה לעירוב מאוחד ומהודר ובהשגחה מעולה כמוכם

אזוי זעהן אויס אונזערע עירובן, מפוזר ומפורד אין די שווארצע אנגעצייכנטע פלעצער

תושבי וויליאמסבורג יצ"ו

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

510 - 5 עמודים

תשובת חכם

אחד (?!!) (נגד)

שנתערב לו

עירובי חצירות

ועירובי תחומין.

מקובץ כרם

ביבנה

תשובת חכם אחר שליט"א בענין המחיצות סביבות ברקלין

שאלה: מפולג אחד העירוני על מה שאמרתי ע"ד העירוב בבאר פארק שיש רק שתי מחיצות בכיף ימא דברוקלין ואמרתי שיש לדון את מחיצות הים בכיף ימא דברוקלין לפי השטח בבאר פארק ולא לפי רוחות העולם ולפי זה ישנן רק שתי מחיצות על כיף ימא בחצי-האי ברקלין העומדות נגד שטח באר פארק ולכן הרי הן סולותיה רשות הרבים דאורייתא ואי אפשר לערב עירובי חצרות בשכונת באר פארק עם אורות הפתח לבד כי הוּ פסולות לחלוטין ונראה לעניות דעתי שהמטלטל ברחובותיה עובר על איסור החמור של הוצאה מדאורייתא. והמפולג הנ"ל שואל ומבקש ממני מאין לי המקור שמערבין את העיר לפי שטח השכונה ולא לפי רוחות העולם.

תשובה: איתא בבבביתא (עירובין נה.) ח"ר כי"ד מעברין את הערים ארוכה כמות שהיא, עגולה עושין לה זויות, מרובעת אין עושין לה זויות, היתה רחבה מזד אחד וקצרה מזד אחר רואין אותה כאלו היא שוה, היה בית אחד יואל

כמין פגוס או שני בתים יולאין כמין שני פגומין רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהן ומודד ממנו ולהלן אלפיים אמה, היתה כמין קשת או כמין גאס רואין אותה כאלו היא מלאה בתים ותצירות ומודד ממנו ולהלן אלפיים אמה ע"כ. ואיתא עלה בגמרא (שם) אמר מר ארוכה כמות שהיא פשיטא לא צריכא דאריכא וקטינא מהו דתימא ליתן לה פותיא אאורכיה קא משמע לן מרובעת אין עושין לה זויות פשיטא לא צריכא דמרבעא ולא מרבעא ברביע העולם מהו דתימא לירבעא ברביע עולם קמ"ל ע"כ.

ועוד איתא בבבביתא (שם נו.) תנו רבנן בא לרבעה מרבעה ברביע העולם נותן לפונה לפון העולם ודרומה לדרום העולם ע"כ. וכן איתא בבבביתא"ף. ופירש רש"י (שם ד"ה נותן) ח"ל ולא באלכסונו של עולם עכ"ל. והוסיף רבנו יהונתן (שם על הרי"ף ד"ה הבא לרבעה) ח"ל כלומר שהיתה עגולה או בית נכנס ובית יואל והוצרך לרבעה אנו נותנין לו ענה שירבענה ברבע עולם אע"פ שאם היתה מרובעת מתחלה

ואין ריבועה כריבוע עולם אין לנו למדוד אלא מריבוע הנמצא לו אבל כיון שרואה לרבעה טוב שירבענה לריבוע עולם עכ"ל.

ואע"פ שאין זה ראייה גמורה לדבר וזכר לדבר איכא שדנים בעירובין לגבולות השטח ולא לריבוע העולם. וכן פסק הרמב"ם (הלכות שבת פרק כ"ח הלכה ו') ח"ל עיר שהיא ארוכה או מרובעת הואיל ויש לה ארבע זויות שוות מניחין אותה כמות שהיא ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מארבע רוחותיה היתה עגולה עושין לה זויות ורואין אותה כאילו הוא בתוך המרובע ומודדין חוץ מצלעות אותו מרובע אלפיים אמה לכל רוח שנמצא משחקר זויות. (שם הלכה ז') וכן אם היתה העיר משולשת או שיש לה צלעות רבות מרבעין אותה ואחר כך מודדין חוץ למרובע אלפיים אמה לכל רוח. וכשהוא מרבעה מרבעה ברביע העולם כדי ששהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח העולם ומכוונת כנגדה עכ"ל.

ובן כתב הטור (או"ח סימן שצ"ח) ח"ל הבא למדוד אלפיים של מחוס העיר אם אין כל החומה ישרה אלא יש בה מקומות בולטין ממנה רואין כאלו חוט מתוח על פני כולה כנגד מקום החיטין הבולט ממנה

ומודד מן החוט ולחוץ אפילו יש לה בליטה לצד מזרח ולצד מערב כזה רואין כאלו חוט מתוח עליהם בכל צד היתה רחבה מזד אחד וקצרה מזד אחר כזה או עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת והרביע שמוסיפין עליה לריבוע של עולם אבל אם היא מרובעת ולא ברביע של עולם או אם היא אריכא וקטינא אין מוסיפין עליו כלום עכ"ל.

והפרישה כתב (שם אות א') ח"ל והרביע שמוסיפין עליה לריבוע של עולם (ברייחא דף נה.) ופירש רבנו יהונתן דמתניחין ליתן ענה שירבענה לריבוע של עולם לכחלה אבל אינו מעכב והטעם לכחלה בעינין לרבעה דומיא רבוע של עולם אפילו יש בין צ' ראשיה כו' שהרי מצי אויל דרך היתר מראש הא' לראש הב' דהיתר מובלע חוץ הקשת חוס'.

ובן פסק המחבר (שם סעיף א') ח"ל הבא למדוד אלפיים אמה של מחוס העיר אם היתה העיר אריכא וקטינא או שהיתה מרובעת ולא לרבע עולם הואיל ויש לה ד' זויות שוות מניחים אותה כמות שהיא ומודדים לה אלפיים אמה לכל רוח מד' רוחותיה עכ"ל. ופירש במשנה ברורה (שם אות ב') ח"ל היינו שאין עומדת לפונה לפון

העולם ודרומה לדרום העולם אלא
באלכסון עכ"ל. אכן אם הימה רבוע
השטח לריבוע העולם או יש להדר
אחריה כמו שהמשיך הממבר (שם
סעיף ג') וז"ל כשהוא מרבעה
מרבעה כריבוע העולם כדי שיהא
כל רוח ממנו משוכה כנגד רוח
מרוחות העולם ומכוונת כנגדם
עכ"ל. וכן פירש המשנה ברורה (שם
אות ו') וז"ל כריבוע העולם, היינו
שאינו יכול לעשות הריבוע כמו
שירצה אלא דוקא לפי רוחות העולם
דרום כנגד דרום וצפון כנגד צפון
ומשם ולהלן מודדין האלפיים אמה.

ורש"י מסביר (שם ד"ה עגולה)
וז"ל כשצא למדוד תחומין
לקצותיה לא ימדוד לה מהחומה אלא
יוסיף לה ריבוע דהא מרבינן פיארה
לכל מילי דשבת ואח"כ ימדוד תחומי
הקרנות שאם בא ללאת דרך הקרנות
ישתכר בהליכתו רביע דמרובע יותר
על העגול רביע עכ"ל. וכמו שמדמין
קרנות בכל דיני שבת רמז איכא כאן
שכל דיני עירובין דניס אח החומות
לפי השטח ולא לרוחות העולם כל
זמן שאין השטח עצמו עומד לרוח
העולם.

ומה ששאל חכ"א שאולי יש לשנות
אח השטח של בארא פארק
שהוא רבוע באלכסון לרבע כריבוע
העולם הנה יש תשובה בענין זה

ממש להפך שרצה השואל לשנות
מרבוע לרבע העולם לרבע שלא
ברבוע העולם והרי לפניך מה
שפסק הנודע ביהודה (שו"ת נודע
ביהודה פנינא סימן נ"א) וז"ל על
דבר שאלתו בנידון מדידת התחום
אם יכולים לרבע העיר שלא ברבוע
העולם כדי שיהיה הזוית מגיע
למקום אחד הרחוק יותר מהאלפיים
אמה שאם ימדדו ברבוע העולם יגיע
מקום זה נגד אלע התחום והרי הוא
חוץ לתחום אבל אם ירבעו העיר
שלא ברבוע העולם יגיע מקום זה
נגד האלכסון. הנה לא מלאנו חולק
על הפרישה שפירש בדברי רבינו
יהונתן שזה שאמרו שמרביעין ברבוע
העולם אינו מעכב וא"כ למה לא
נסמוך עליו צוה. אבל הדבר תמוה
מה תחלה ודיעבד שייך כאן ותמיד
הוא מיחשב לתחלה אבל שהנלע"ד
פירוש הדברים צוה לפי שכל העיר
צריך תחום אחד לכל יושביה ולא זה
שימדוד לו כך וזה כך ויהיה התחום
משתנה לכל אחד כרצונו. ובזמן
חכמי הגמרא היו מציינין תחומי
העיר ובדאי שיהיה ציין אחד לכולם
ולכתחלה נוהגים להם עצה שירבעו
לרבע העולם אבל אם כבר ציינו
הרבע שלא לרבע העולם והסכימו
כל בני העיר תמיד לכל השבחות
מחוייבים להשאר במדה זו. וזה כונת
הפרישה. אבל לא שיסיד אומר אי

אחשוב לי כרצוני מה יחשוב כן וזה
לרוח אחר וכל זמן שלא הסכימו כל
יושביה וצינו באופן אחד כל אחד
לעצמו מחויב לילך לפי המדידה אם
נרבע ברבוע העולם ושוב מלאחי
מרכבת המשנה צפרק כ"ו מהל'
שנה גם כן כזה וברוב הטרדה אקצר
עכ"ל.

והובא כל זה בקיצור בשערי
תשובה (או"ח סימן
שצ"ח ד"ה כשהוא) וז"ל וכתב בני"ב
מ"ח סי' נ"א לענין מדידת התחום
לכתחלה יש לרבע לרבע העולם אבל
אם כבר ציין הרבוע שלא לרבע
העולם והסכימו בני העיר לזה שוב
בני העיר לכל השבחות מחוייבים
להשאר במדה זו ואין היחיד יכול
לפרוש מהצבור לומר אחשוב לי
כרצוני אם לא שהסכימו כל יושביה
לציין באופן אחר עכ"ל.

ובן איתא בכף החיים (שם אות ז')
וז"ל כלומר שהיתה עגולה או
צית נכנס או בית יונא והוצרך
לרבעה או נוחנים לו עצה שירבענה
ברבוע העולם ואע"פ שאם הייתה
מרובעת מתחלה ואין רבועה כרבע
העולם אין לנו למדוד אלא מריבוע
הנמצא לו אבל כיון שרצה לרבעה
עוב שירבענה לריבוע העולם, רצו
יהונתן על הרי"ף פרק ה' דעירובין.
ואם ציינו הריבוע שלא לריבוע

העולם והסכימו כל בני העיר אין
היחיד יכול לפרוש מהצבור לומר
אחשוב לי כרצוני (נובי" מ"ח סי'
נ"א והביאו ש"ת) עכ"ל.

ולבן חקרתי ודרשתי היטב אח
מפת עיר צרוקלין בכללה
ואח שטח בארא פארק אשר בלבה
צפרטה והנה אמת נכון הדבר שאם
אדם מעיין היטב בגבולות בארא
פארק ובחומות הים נגדו כקיף ימא
דצרוקלין לא ימצא שם כי אם שתי
מחילות. הגם אני עוד לא דקחתי אח
המחילות עצמן בכל אורך כיף ימא
אם באמת שלמות הן ובל"ג אצדוק
אותן בקרוב ועוד חזון למועד. מ"מ
נניח שהוא אמת ונכון הדבר מ"מ
אין כאן שלוש מחילות להוציא אח
רחובות בארא פארק מדין רשות
הרבים דאורייתא.

ואלא הס טעמי ונמוקי נגד שלש
מחילות העירוב כקיף ימא
דצרוקלין. השטח של בארא פארק
אינו מרובע לרוחות העולם אלא
שהיא מרובע באלכסון וטעה יותר
על צדדיו עד שהגבול של בארא
פארק נמצא מצד שמאל שהוא רחוב
ששים [או כפי שחפסו בעלי העירוב
דבארא פארק רחוב ששים ושמים]
אם ממשיכים חוט כל אותו הקו
מרחוב זה באותו הכיוון שהוא קיים
כעת לרוח השמאל מן החומה

[מערבית] מגיעים לנקודה הימנית (מזרחית) בקצה החומה הצפונית היומר קרובה לקו זה שהיא לפי בעלי העירוב דבארר פארק החומה הצפונית והוא הנהר הסובב לשטח גר"ץ פאיני"ט ואין לה שום שייכות לרות כפון של דבארר פארק כי היא עומדת לגמרי מחוץ לשטח זה כי דבארר פארק במזרח לה. והנה חומה זו פונה משם שמאלה [מערבה] עד שמגיעה לנהר איס"ט ריווי"ד ומסתעף משם וירד הגבול דרומה עד סיגיי"ט וכל החומה הזאת היא מזד שמאל [מערב] לדבארר פארק והיא מחינה אחת. וליתר שאת הרי הנהר הזה הוא מחינה בידי שמים ולא בידי אדם שאינה מועילה לגבי עירובין לרוב פוסקים ואפילו למהרש"ם שכן מועילה (עיין להלן) איננה בגדר רואה את עצמו משטח דבארר פארק למחינת הים ודאי אי אפשר לראותה משם.

המחינה השנית מתחילה מסיגיי"ט ונסב הגבול ימינה [מזרחה] עד קארי"י איילאני"ד שלפי טענת בעלי העירוב דבארר פארק היא סוף החומה. וא"כ היא המחינה השנייה והיא נמצאת מלמטה [בזד דרום] ואין שום מחינה אחרת מלבד שמים אלה. ובכן בגלל שנמצאות רק שתי

המחילות האלה אם כן כל הרחובות בצרוקלין הן רשות הרבים דאורייתא ואי אפשר לערב את חומותיה בצורות הפתח לבד לא דבארר פארק ולא בפלטצו"ש ולא בפאר"ק קלא"ף. וכל ירא שמים שיכול להשפיע על בעלי העירוב בשלשה מקומות האלה להסיר את המכשול הגדול והאיום והטורח הזה שכרו הרבה מאד.

ואפילו חימא שאין לאוקרים ראייה שהולכים לפי רוחות השטח בעירוב דבארר פארק הלא גם למחירים אין ראייה שהולכים לפי רוחות העולם בעירוב זה ומנין להם כן. ובכן הרי זה ספק וא"כ ספיקא דאורייתא לחומרא. ואפילו חימא שזה הוי ספיקא דרבנן הלא זה ספיקא דדיני וגם בזה ספיקא דרבנן לחומרא. וקשה עלי המעשה איך התירו להקים עירוב שיש בו משום איסור הוצאה דאורייתא.

ברם חכ"א טען שיש לזרף חומה שלישית שאינה בידי אדם ונמצאת הרחק מבארר פארק בלאני"ג איילאני"ד קאוני"ד או בדשאמייק"א בע"י כיוון נמל שדה החעופה בדוע"י ע"ף קענעד"י. והוא עוען שהמהרש"ם החיר חומות הנהר וחומות הים שהם מחילות בידי שמים למחינה בידי ערובי העיר. ואני חפשי בשו"מ

המהרש"ם ולא מצאתי כעת מ"מ נניח שכן הוא. אולם זהו דלא כהתוספות (עירובין כב: ד"ה דילמא) ו"ל ומימה דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רשות היחיד על ידי סולמא דזור ומתחנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דיגלח [ופרת] ולא אחו רבים ומבטלי מחינתן ולרבי יוחנן דאמר בפרק הדר (לקמן דף סז:): קרפף יומר מצית סאחים שלא הוקף לדירה אפילו כור ואפילו כוריים הזורק למוכו חייב והוא הדין אפילו לאלף כורים דמה שיעור יהיה ו"ל דמחינה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבה מחינה כולי האי ואפילו רבנן מודו דאחו רבים ומבטלי מחינה עכ"ל.

וגם החכם לבי (שו"מ סימן ל"ז) כבר פסק שאין להחיר את חומות הים באינגלטרי"א ואיסקוסיא [אנגלאני"ד] וסקאטלאני"ד ע"י מחילות בידי שמים וז"ל אמנם לפי האמת אומר אני עד שאתה תמה על אינגלטיר"א ואיסקוסיא שיוכל הדומה לומר אה"כ שאין בה חורם רשות הרבים כלל. לא ולמד מירושלים עיר הקודש וארץ ישראל בכללה דאמרינן בעושה פסין (דף כב:): דמקיף לה סולמא דזור מהאי גיסא ומתחנא דגדר מהך גיסא תעשה רשות היחיד. וכי

חימא הכי נמי הא אמרינן בהדיא ירושלים אינלמא דלמותריה ננעלות בלילה חייבין עליה רשות הרבים ולא עוד אלא חסוד מתפלג על העולם כולו דמקיף ליה אוקיעט כדאמרינן החם בגמרא והיא קושיט החוספות שם בד"ה דילמא מעלות ומורדות קאמר חימא דלרבנן ארץ ישראל תעשה רשות היחיד ע"י סולמא דזור ו"ל דמחינה שאינה עשויה בידי אדם אפילו רבנן מודו דאחו רבים ומבטלי ליה מחינה עכ"ל החוס'. ועוד כתב ו"ל ומדבריהם השונת שאלתך ברורה דאינגלטיריא ואיסקוסיא וכיוצא בהם שהים חומתן חייבין עליהן משום רשות הרבים דאחו רבים ומבטלי מחינה שאינה עשויה בידי אדם. ובאמת יש לי דקדוק בדברי התוספות דאמאי פרכי מארץ ישראל ולא פרכי מהעולם כולו ובשלמא אי לאו דפרכי מבבל נמי הוה אמינא משום דירושלים יש להם הוכחה דעל כרחך רשות הרבים היא אצל כיון דפרכי נמי מבבל טפי הוה להו להקשות מכל העולם כולו ולא עוד אלא דבכל העולם כולו יתה קושיטתם יותר חזקה דאם כן לרבנן לא משכחת רשות הרבים כלל וזה ודאי אי אפשר וכי חימא שאני כל העולם שיש בו מלכיות חלוקות אם כן מאי פריך בגמרא כל העולם כולו

נמי. ואין שיהיה הדבר פשוט
 דמחילה העשויה צדי שמים אמו
 רבים ומבטלי מחילה אכל העשויה
 צדי אדם לא אמו רבים ומבטלי
 מחילה. לנד זה ראה מלאחי
 להרשע"א בספר עבודה הקודש
 (שער ג' אות א') חידוש גדול לא
 נמצא בשום פוסק וזלמו לא קדמון
 ולא אחרון שכתב דפלטיא אפילו
 לתות המדינה נעלות בלילה מורת
 רשות הרבים עליה. כנראה דעמו
 דדוקא במצואות המפולשין שהם
 מיוחדות לאנשי המצוי הוא ואין יד
 כל אדם שזה בו הוא דמהני נעילת
 לתות בלילה ולא בפלטיא שיד כל
 אדם שזה בו דאפילו נעילת דלת לא
 מהני בו וכנראה שזו היא דברי רבנו
 אפרים שהביא בעל המאור ובאמת
 דעה נכונה היא והכי דייק לישנא
 דגמרא דבמצואות נקט מפולשין ולא
 בפלטיא עכ"ל.

ובן כתב מרן ר' חיים עוזר בדבר
 העירוב בפארו"ם (שו"ת אחיעזר
 חלק ד' או"ח סימן ח') וז"ל אלא
 שיש לעיין דהרי מחילות הנהר
 עשויות צדי שמים ודברי התוספות
 בעירובין דף כ"ב בד"ה אילימא
 [ז"ל דילמא] דמחילות שאינה עשויה
 צדי אדם לאו מחילה היא ואפילו
 אם ימא דאין זה אלא מדרבנן מ"מ
 אינם יכולים לסמוך על מחילות
 הנהר מדרבנן וצריכים לתקן את כל
 הרחובות ע"י צורת הפתח ומה
 שכתב שהתח מחילות הנהר יש
 מחילה אחרת נמוכה מהן ההולכת
 וקובצת את כל מחילות הנהר אין זה
 מספיק דמחילות הנהר מתירות
 דאמרינן גוד אסיק מחילתא ולא
 אמרינן גוד אסיק אלא היכא
 דמינכרא מחילתא אכל היכא דלא
 מינכרא לא אמרינן גוד אסיק
 כמבאר בשלחן ערוך או"ח סימן
 שמ"ה סעיף ט"ז וסוף סימן שע"ד.
 ועוד כתב (שם) וז"ל גם יש לנדד
 כיון שרגילים בעיריות גדולות
 להגביה הרבה את סביבות הנהר

ששופכים עפר הרבה על שפת הנהר
 כדי שלא יעבור לפרקים על גדומיו
 וזפרט זפרוז אשר הנהר עשוי שם
 לחוף אריות וספינות ולזה צריכים
 הרבה לחפור כדי שיהא מתוקן לכך
 ובאופן זה ודאי נתבטלו המחילות
 הקודמות שנעשו צדי שמים ונשארו
 המחילות שנעשו צדי אדם. רק יש
 לזכור אם זה נעשה בכל היקף הנהר
 סביבות העיר עכ"ל.

ובבב"ל זאת אפילו נניח כפי האנרך
 הג"ל השואל שהדין עם
 המהרש"ם בזה אם כן הלא גם
 המהרש"ם הוא שפסק שמחילות
 צדי אדם אין צריך להיות רואה את
 עצמו מתוך שטח העירוב עצמו אכל
 במחילות צדי שמים ודאי צריך
 להיות רואה את עצמו. ולכן אפילו
 לדדיה יש לנו רק שתי מחילות צדי
 אדם כדכתבנו לעיל כי אי אפשר
 לראות את המחילה השלישית בשדה
 המעופה קנד"י משום מקום בבארא
 פארק. וז"ל ועיין ריטב"א עירובין
 דף כ"ב בשם הרמב"ן דבעינן רואה
 את עצמו חוץ מחילות ובאשכול
 הלכות עירובין סימן ס"ה ביאר
 דווקא במחילות צדי שמים אכל
 מחילה שצדי אדם אין צריך שיראה
 עצמו תוך מחילה ע"ש [ו"ל
 ואמרינן לקמן דלא מהני לצטול
 רשות הרבים וכו'. מיהו כל זה שאינו

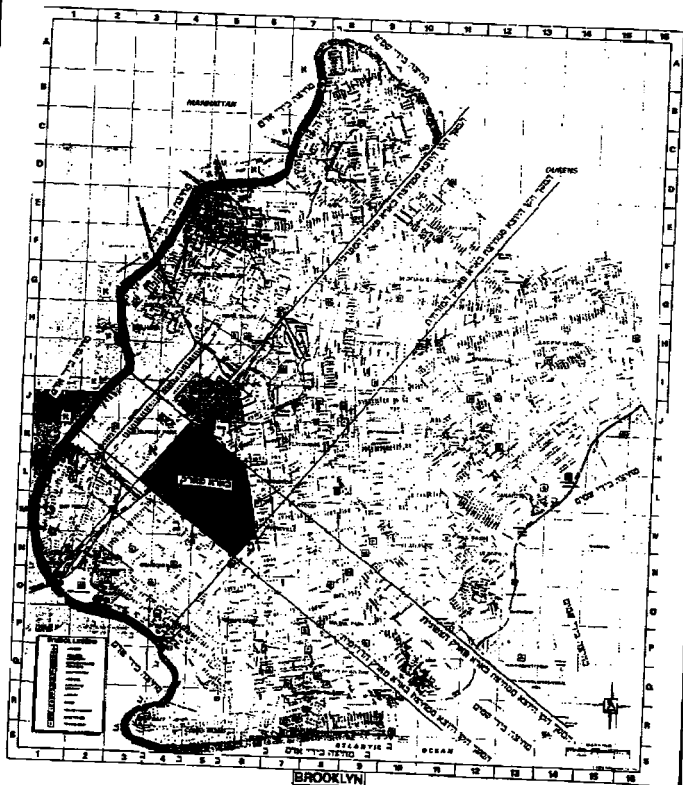
רואה המחילות העשויות צדי שמים
 המקיפות השטח צהני אמרינן אחי
 רבים ומבטלי דאי לאו הכי רשות
 הרבים היכי משכחת לה לאפוקי
 מחילות הנעשות צדי אדם אף אם
 לא נראה לעומד באמצע שהשטח
 רחב מאד מהני לשויה רשות היחיד
 ולא אחי רבים ומבטלי עכ"ל.]

אכן מורי ורבי הרה"ג מוהר"ר
 משה פיינשטיין ז"ל כתב
 (אגרות משה חלק א' סימן קל"ט)
 ששיעור של רואה את עצמו הוא ל"ב
 מיל בנוגע לגודל העיר וז"ל אך
 מסתבר לע"ד שיש בזה שעור ידוע
 מגמרא דבכורות דף כ"ד: שמעשר
 בהמה מטטרף כמלא רגל בהמה
 רועה וכמה הוא רגל בהמה רועה
 ט"ז מיל ומפרש בגמרא דקים להו
 רבנן דשיחסי מילי קא שלטא בה
 עינא דרועה עיי"ש וא"כ מש"כ
 הרמב"ן שיהיה ניכר לעומד באמצע
 הוא ל"ב מיל עכ"ל. אולם נראה לי
 שמה שקיים להו לרבנן כן היינו
 ברועה העומד עם אצטו בראשי
 ההרים ששם האוויר נח ויכולים
 לראות שם מרחוק מה שאין כן
 באוויר בתוך העיר וכ"ש על שפת
 הים שקשה לאדם לראות לפניו
 אפילו ב' או ג' מיל. ועוד פני הים
 תמיד נמוך הוא ואפילו אם מוקף
 בגדר של י' טפחים בגובה אי אפשר

להכחינם ממרחק גדול נזה. ונלפ"ד השטח צבארא פארק אינו אפשר
 בנידן דידן שנחוך העיר השיעור אפילו בפסות מז' או ג' מיל. וגם
 לראות אם חומת היס מאמלע החוש מעיד כן.

* * *

יש כמה פירצות גדולות שלא נרשמו כאן

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

318 - 8 עמודים

**מכתב הגר"מ קליין
שליט"א בעמח"ס
שו"ת משנה הלכות,**

כבוד מרנן ורבנן בעיר
בארא פארק והקהילות
הקדושות"... ובו כמה
הצעות למען השלום וגם
עדיות מדברי הגאון בעל
אגרות משה זצ"ל... יום
המיוחס תש"ס

מנשה הקטן

אברק"ק אונגוואר ור"ם רישכת "צית שערים"

ברוקלין, נ.י.

MENASHE KLEIN
Rabbi of Ungvar
 1578 53rd Street
 Brooklyn, N.Y. 11219
 (718) 851-0089

יום המיוחד התש"ס בני"י יצו"א

בחדש הגאולה, ישלח לעם סגולה,
 ובחודש של מתן תורה, יגלה לנו אורה,
 ואלהיו הנביא לבשרנו, שלום ואהבה
 במחננו, ובביאת משיח צדיקנו.

כבוד מרנן ורבנן וכו' בעיד
 בארא פארק והקהילות הקדושות.

אחרי תת שלום וברכה באהבה וידידות,

אמתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני, אשמרה לפי מחסום וגו' נאלמתי דומי החשתי מטוב וכאבי נעכר, חס לכי בקרבי
 בהגיגי ובער אש דברתי בלשוני, (תהלים ל"ט ב') וכתוב שומר מיו ולשונו שומר מצרות נפשו (משלי כ"א) ובחז"ל שמעון
 בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, (אבות פ"א י"ז) ואיתא בזהר כי כמו שיש עונש בדבור
 להי"ד, כן מעיד נגדו למעלה מי שיוכל לדבר ולהוכיח ואינו מדבר ופונם שלא יצאו מליץ תריצין מהבורא לכ"י ומכ"י להבורא
 ח"ו, וז"ש שהגם שאני שומר מי מלרבר מ"מ כיון שהחשתי מטוב ג"כ כאבי נעכר, ועיין תהלות ישראל מהמגיד ז"ל. ואולי
 העצה לכתוב הרברים, שאו אינו מדבר ומקיים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, וגם מוציא החמימות מלבו ואין כאבי נעכר.

באחי במכתבי זה לא כמלמד ולא כמוכית, לדבר לא אוכל, לחסום פי נאלמתי דומיה, ואמתי לכתוב איזה מאמרים בלב
 ללב אדבר, אולי יהיו דברים היצאים מן הלב תכנסים אל הלב, הנח זה כמה חדשים אשר נתקיימה מחלוקת לשם שמים
 בעידנו בארא פארק עיד ואם כישראל אשר כ"ה היא כעת מגדולי העירות בעולם ואולי הכי גדולה בעולם אשר כ"ה מחזיק
 לאלפים רבבות מאחינו בני ישראל בלע"ד שומרי תורה ומצות ומדקדקים על חוט השערה כ"י אמן סלה. וכמו שיש בלע"ה
 רבוי אוכלסיה כן יש כ"ה קהילות וקהילות שונות וחשוכות, ורבנים חשובים גדולי ישראל מורי הוראות ולומדי תורה איש
 איש לפי מהללו, וכל אחד משתדל בכל כחו ודרכו בקודש להגדיל תורה ולהאדירה, הן בתשכ"ר הן כשיבכות קטנות וגדולות
 והן ככוללים לאברכים וכן ברף היומי לימוד הש"ס ולימוד ש"ע ופוסקים והלכה למעשה הן לרבים והן ליתורים, חברות
 תהלים, חברות משינות, בנות יעקב לבנות צניעות וצדקניות גמחיים ביקור חולים, חסידים וצדיקים נמשכים אחרי רבותיהם
 הצדיקים והקרושים ההולכים בדרכי הבעש"ט הקדוש, אחינו בני אשכנזים נמשכים בדרכי רבותיהם ואבותיהם בדרך מן
 החיים וצוקלה"ה, אשכנזים לוטאים ממשיכין בדרכי רבותיהם וברוך מן הגר"א וצוקלה"ה ספורים מאחינו בני ספרד וח"מ
 ועוד ועוד השם עליהם יהי.

והגם שבציבור כזה יש שינדים בנסחאות ובהלכות לפי הקבלה כדרך החיים מ"מ בעוה"י הרגלנו לחיות יחד ולשמור כל
 אחד על גוף שלו בתוך הציבור החשוב ולא חוששין ללא תתגודדו וכל אחד יש לו כ"ד שלו בתרי כתי גינים כעיר אחד
 ליכא לא תתגודדו, או שאין כ"ד קבע בכלל, בכל אופן כל אחד לומד להבין את חבירו ושכיניו הקרוב אליו וסובל את מנהגו
 ואם אחד אומר ויצמח פרוקניה ויקרב משיחה, והשני אומר וימליך מלכותי בחייכון, אחד אומר ברוך שאמר והי' העולם
 והשני אומר הודו לה, אחד אומר ברוך ה' לעולם מצד השני והשני מסיים שומר עמו ישראל לעד, ויש אין אומרים אפי' בכל
 למוצש"ק שלדעת הר"ת ורעמימה ועיין מ"ב שהוא עדיין שבת גמור והעושה מלאכה באותו זמן חייב בה' נדה בשיטת ר"ת
 השבוע הרגלנו לומר שזה מנהגם, ואפילו בענינים חמורים של איסור כרת סקלה ומיתת כ"ד כגון בהל' נדה בשיטת ר"ת
 למוצש"ק חצי שעה או יותר מוקדם, אין צועקים עליהם מחללי שבת אלא מקבלין קבלותיהם שכן קבלו אבותיהם
 ודכותיהם, וגדולי התורה ומורי הוראה של כל העיר עונים על שאלותיהן של כלם בהבנה טובה ובאהבה וחסה ובסבלנות,
 ואם יש איזה ענין דבר קשה שנשאל בעיר מתעצים הרבנים זה עם זה וגם אני בתוך עמי ישב בעוה"י וכמה פעמים אני

מתייעץ עם חבדי בנרון שאלות קשות בבחינת רבוק חכרים, וכן לפעמים אחרים שואלים ומתייעצים אתי והכל באהבה ובחבה, ומתחנתים זה עם זה ואין קוראין זה לזה ח"ו מחללי שבת ומנסגי יין וכיוצא בו ח"ו אלא מקבלים כאהבה זה את זה.

היות כי השטן עושה פעולות ונברא להיות משטין הנה רואה קיבוץ קדוש כזה עם מוסדות תורה למפת נוסף על האהבה השרוי בין הרבנים, מתחכם ועושה תחבולות היאך לעשות מלחמה ח"ו לשבר את הבנין הקדוש ולפעמים בחסידות וההירות יתירה ופעמים כא בתאות שונות ופעמים תרדיהו יחד וידכו ראשונה להפרד ולעשות פירוד בין הרבנים ונעשה מחלוקת וכיון שכל אחד כונתו לש"ש נעשה מחלוקת לש"ש וכבר אמרו כל מחלוקת שהוא לש"ש סופה להתקיים והולך וממשיך ח"ו, ונתח כנראה מעשה שטן הצליח דוקא לעשות אי פרומע מחלוקת, והוא מצות עירוב שתקנה לנו שלמה המלך למען השלום כמבואר בירושלמי הובא בסמ"ג, וראו כמה גדולים בצערן של בני וכנות ישראל ששואלין ודורשיין למה נגרע מכל העולם כולו ומבקשיין לתקן עירוב בעירנו כמצוה עלינו שלא יבאו לידי מכשולות שיש להם כ"ה משפחות ברוכי ילדים וכמעט א"א להחזיקן בבית וכפרט בימות הקיץ גם בגדולים השכחה מצוי ויוצאים ח"ו ומוציאים כשוגג, בפרט חולים שיש בבארא פארק כאלפיים איש או אשה שמשתמשים בכסא (וויל טשער בלע"ז שצריכין לצאת ולבא ע"י זה) וגם זקנים שצריכים קנה משענת, מכונת שמיעה באוזן, חולי לב שצריכים להוציא כדורים מפני הסכנה, אנשי ההצלה שצריכים ככל שבת להוציא ולהכניס לביה"ח, גם להביא מאכל בביקור חולים כביה"ח, גם כיבוד אב ואם שיוכלו להביא הנכדים שישתעשעו בהם ושלא יהיו מסוגרים בבית כל השבת ככבית אסורים בכל שב"ק.

גם כי יש הרבה אנשים חלושי דעת שמצוה להצילם מחילול שבת שרובם אינם להכעיס אלא חוטאים לחיאבון או בכלל תינוקות שנשבאו, והארכתי בזה בקונטי' צריק באמתו יחי' אלא לפי שיש טעונים שאין מצוה להצילם ולכן אעתיק כאן לשון מוריניו החפץ חיים במכתבו למנהיגי עדה, וז"ל וכאמת כימינו אפי' החוטאים גמורים ברובם אינם להכעיס ח"ו רק תועים בדרך ע"י פושעים שמתעים אותם והרי הם ממש כשה אובד שאינו יודע איך לשוב אל בית בעליו ומצוה רבה הוא לרחם עליהם וכו' הא למה זה דומה למי שראה את חבירו טובע בנהר או שאר סכנה שמצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו, שנאמר לא תעמוד על דם רעך ועיין ח"מ סי' תכ"ו וכו' וא"כ הרבד פשוט דאם יכול למנוע את חבירו מאיזה עון או אנשי עירו ואינו מונע הוא יתפס באותו עון, באנשי עירו ואינו מוחה נתפס על עון אנשי עירו ע"ש, וכ"כ החד"א ז"ל דרוב החוטאים כזה"ל הם תינוקות שנשבאו ולא פושעים ומצוה להצילם מהחטא ע"ש. ועיין רש"י סנהדרין דף ס' בזה"ל שאין כ"ד סמוכין ולא עונשין. ולכן קמו גדולי הרבנים ופוסקי העיר ותקנו עירוב לכל העיר כרת וכרין, אלא דקמו איזה רבנים שבאים מחדר אחר ואינם מסכימים עם תיקון עירוב, וחתמו על קול קורא שאינם מסכימים לעירוב זה, ולכאורה אין זה עולה מצדם שחם אינם מסכימים וכוונתם לש"ש, אבל דא עקא שהם לא הרגיעו והספיקו עצמם בקו"ק בכתב אלא נכנסו במלחמה לשבור את העירוב ולכטלו והולכים ומטרידין אנשים ונשים המטלטלין ע"י העירוב וצועקים עליהם וקוראין להם מחללי שבת ופסולי עדות וכיוצא בו, ודבר זה שוב נכנס בדין שכל הקורא לחבירו רשע יורד עמו לחייו, ומעשה שטן הצליחו שיצא מזה מחלוקת ובזיונות מזה לזה חילול השם שרבנים צדיקים גודרי גדר במקום לחזק אלו לאלו, אלו ואלו בבזיון מבוזין, ח"ו.

ואמרו חז"ל (סנהדרין ז' ע"א) אמר רב הונא האי תיגרא דמיא לצניורא דכידקא דמיא כיון דרווח רוחה, ובתש' הגאונים גרס לצניורא דביזקא, פי' ריב דומה לפריצת נהר כיון שהמים רבין ונפרץ הגהר אם סוכרין אותו מוטב ואם לאו הפרץ רחב והולך. דמי לגורא דגמלא כתש' הגאונים שם מתקנת יהושע בן גמלא לא ממטינן ינוקא ממתא למתא וכו' ואם יש גשר קורות ועפר ממטינן, מחלוקת דומה לכידקא דמיא אם לא יסתמו הפירצה יתרחב תנהר שהוא התי' יפרץ ויתבזה ואם לא יסתמו מיד שוב לא יועיל הסתימה שכיון שנתבזה נתבזה ומי יקבל אחריות ולכן אמרו גם גורא דגמלא שאם יש שם עפר שמקיים בעצמו נפשי כעפר לכל תהי' או ממטינן ליניקא ואם חסר והוא רק כקודה בלי עפר אין ממטינן ליניקא ובגמ' סנהדרין עוד (דף ג"ב ע"ב) אי' אליעזר למה ת"ח דומה לפני ע"ה בתחלה דומה לקיתון של זהב סיפר הימנו דומה לקיתון של כסף נהנה ממנו דומה לקיתון של חרס כיון שנשבד שוב אין לו תקנה. ועיין רש"י שם השייכות של מימרא זו משום דאיירי בעדת קרת והם היו ת"ח כדכתיב נשיאי העדה וגו' וע"ש שפיתם אותו רשע כשנהנו ממונו הקלו בעיניו להשיאם ולהחזיק ידם במחלוקת ולמרוד בהקב"ה. הנה גרם קורח בהנאת הממון שלו להגי נשיאי העדה שהעמיים משה רבינו ע"פ ה' במבואר כפי' יתרו גרם להם למרוד בה' ח"ו, ומינה נלמדו אנן עד היכן הדברים מגיעים ועד כמה המחלוקת גורמת אפי' בצדיקים ולכסוף הי' מה שהי'.

והנה מזמן הלל ושמאי ואילך שרבו תלמידיהם שלא שמשו כל צרכן אצל רבותיהן דבו מחלוקות בישראל ונעשה תורה כשתי תורות ומיהו בכל זאת ככל דוד ודוד שהיו חלוקי דעות בין מורי הוראות וגדולי ישראל הללו אוסרים והללו מתידין ככרו אלו את אלו ונחלקו בדרך כבוד ועל כזה אמרו דהקב"ה יושב בשמים אומר נצחוני בגי', ובגמ' (ע"ז דף מ' ע"א) ההוא

אדכא דצחנתא דאתי לסירכא נפק רב הונא בר חיננא וחזי ביה קלפי ושרייה, א"ל רבא ומי איכא דשרי בה"ג באתרא דשכיחי קלפי נפק שיפורי דרבא ואסר שיפורי דרב הונא בר חיננא ושרי, ואמר רב אשי אנא לא אסרנא ולא שרינא בין בגופן בין בצירן וקיי"ל כרב אשי והוא בתראה. וכמשנה (עדות פ"א מ"ד-ה) ולמה מזכירין את דברי שמאי וכו' שלא יהא אדם עומד על דבריו שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם, ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל ואין ההלכה אלא כדברי המרובין שאם יראה ב"ד את דברי היחיד ויסמוך עליו ופי' הראב"ד בשם התוספתא ושוב כתב שהוא שני טעמים והעיקר שאם יראו ב"ד האחרון שהלכה כיחיד הראשון יסמוך עליו כלומר יקבע הלכה כמותו כמו שמצינו באמוראים אחרונים שהן קובעים הלכה כיוחידים הראשונים ככמה מקומות ואע"פ שהמרובים חולקין עליהם ואם לא שמצאו דברי היחיד הראשון לא היו אחרונים יכולין לדחות דברי הראשונים מרעת עצמן לפי שאין ב"ד יכול לבטל וכו' אלא מכיון שמצאו היחיד מן הראשונים שה"י חולק עמהם היה להם כמה לתלות ע"ש. ואפי' במקום שחלקו זה עם זה אמרו שלא יאמר דבור שאינו צריך כדאיתא בגמ' שוב מעשה בתלמיד אחד מתלמידי בית הלל שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה מצאו תלמיד אחד מתלמידי ב"ש א"ל מה זו סמיכה א"ל מה זו שתיקה שתקו בנייפה והלך לו אמר אביי הלכך האי צ"מ דאמר ליה חברא מילתא לא ליהדר ליה מילתא טפי ממאי דאמר ליה חבריה דאיהו אמו ליה מה זו סמיכה וקא מהדר ליה מה זו שתיקה ע"כ (כיצה כ' ע"ב) הנה זה בא ואמר ליה למה אתה עובר על דברי ב"ש והלא אנו חלוקין עליכם, והשיב לו מה זו שתיקה היה לך לשתוק ואינך שותק כלומר אנחנו ס"ל כב"ה די.

אלא רפעם תנן (שבת י"ג ע"ב) כ"י"ח דבר שגזרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרזן שעלו לבקרו נמנו ורכו כ"ש על ב"ה וי"ח דברים גזרו בו כיום, ובגמ' (שם י"ז ע"א) הכרזו לגת שמאי אומר הוכשור הלל אומר לא הוכשור א"ל הלל לשמאי מפני מה כוזרין בטהרה ואין מוסקים בטהרה א"ל אם תקניטני גוזרני טומאה אף על המסיקה נעצו חזק בבית המדרש אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יוצא ואותו היום היה הלל בכוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל וגזרו שמאי והלל ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידיהו גזרו וקבלו מינייהו. ופרש"י והיוצא אל יוצא לפי שהיו רוצין לעמוד במגין, קשה, לפי שהלל נשיא וענוותן. ובירושלמי שם פ"א ה"ד דברים מכהילים עיין פיה"מ להרמב"ם ובק"ע שם. ומי יודע עד היכן מחלוקת יכול להגיע ח"ו.

והגם כי לעצם תיקון העירוב למעשה בבארא פארק עכשיו עמתי מן הצד מפני טעמים הכמוסים אצלי גם כי בעז"ה דברי כהלכה זו כבר אמורים ומפורסמים בעולם התורה בס"ד שאין כאן רה"ר דאורייתא לכ"ע ואפי' להמחמירין ביותר, ולפני כמה שבועות בהיות בירושלים עיה"ק ביקרתי את ידי"ג הגאון הגדול מהרה"ש אלישיב שליט"א ושוחחנו מהעירוב פה בבארא פארק ובין הדברים אמרתי שיש פה סביב העירות הגדולות היתר הכי גדול שיש בכל עיר ועיר שיוצאים הימנה או באים ונכנסים לעיר יש מחסומים שכל מכונית וכל העובר צריך לעמוד ולשלם מס ואח"כ פותחים המחסום וא"א לצאת ולבא בלי תשלום זה ולכן העמידו מחסומים הרבה כדי שכל העובר בע"כ מוכרח לעבור המחסום ולעמוד ולשלם ואח"כ הוא ניתן רשות לעבור המחסום ועכ"פ כל עיר גדולה יש לה מחסום כזה ושם א"א לעבור בלי רשות לכל אחר ונמצא זה כמו דלתות לעיר ועל זה הגיב הגר"ש שליט"א א"כ על מה מדכרים דלפי זה הוא עיר שיש לה דלתות נעולות בכל יום כולו. ואמרת דה"ב זוהי מהטעמים שעליו טומכים וכבר הבאתי כן בספרי אום אני תומה.

ואמרת שכן להקב"ה שהמציא רבנים ועסקנים עוסקי בצ"צ לשמה לזכות את הרבים ולהציל אלפים מישראל מחילול שבת בכל שבוע ושבע שבת ויום טוב ויר"ב אשרי להם שזכו לכך, אמנם אתר שראיתי כי ח"ו אש ללהב יצא אש המחלוקות מהמנגדים לעירוב ומתחלה חשכתי שהוא רבר עובר בלי מכשול וכדרך כל הלכה שנואית חדשה למי שאינו בקי בה אבל כנראה עדיין לא נחה ושקטה המחלוקות אלא ח"ו מוספת וחולקת בין הצבור הזורדי.

והיות כי לפי עין הרואה כעת נראה דעיקר טענת האינם מסכימים משום חששא שיגרום העירוב ח"ו על לעתיד פירצות והמתירים טוענים חדא שאין אנו בכלל גזרות ולאסור עירובין מטעם חששות אפי' היו חששות ממש, והשניעת שבאמת אין כאן חששות כלל שמא יבואו ע"י פרצות לדעתם, והשלישית שאין מניחין מנהג אבותינו מאז ומלפנים ולהציל הדאי ממכשול של חילול שבת שיש כבר, ואפשר למנוע ולהציל בכל שבת למאות ואולי אלפים בני"י מחילול שבת ע"י העירוב. כשכיל ספק חשש שמא יגרום העירוב פירצות אפי' ה"י באמת חשש על לעתיד ח"ו, וברי ושמא ברי עדיף, ואם יצילו אדם אחד מחילול שבת או עשרה בני"א בשבת זו ודאי החיוב עלינו להציל ולא לחוש מה שאפשר יולד מזה פירצה, ולעתיד נראה ונשתדל ונחכים שלא יבא ח"ו שום מכשול של פרצה מן המצוה. (וכפרט שאנו רואים שבמשך כמה חדשים שהעירוב

קיים לא עשו ח"ו דברים שיראו ח"ו זילותא בשום דבר יחור מקודם, וגם שבכל מקומות מושכותיהם של אחינו בני ישראל שעשו עירובין וגם עושים כהיום אין מביא העירוב לידי פריצות ומכשולות ח"ו ואדרבה מצוה גזירת מצוה ששכר מצוה מצוה ואין מצוה גדולה בתורה מזיכוי הרבים לשמירת שבת וזיכוי הרבים בעיר גדולה כזו שאפשר להציל אלפים מחילול שבת שודאי גזירת מצוה וכ"ש לא ח"ו שיגרום עבירה וח"ו עריות) ולמה נחוש שדוקא פה בבארא פארק יביא לידי פריצות, עכ"פ כרי ושמא כרי עדיף, גם כי איכא מצוה מד"ס לערב וכל שהציבור מבקש העירוב החיוב על הרבנים של הקהילה לתקן להם העירוב וכמ"ש מרן הח"ס ז"ל.

וגם בכל העולם כולו איכא עירובין היום החל מירושלים עי"ה ת"א חיפה וכלל עיר ועיר וכרך וכרך בארצינו הקרושה, מגדול ועד קטן, ולהבדיל עוד באנטווערפן, ובאמערקא, במאנסי, מאנראוו, ניו סקווער, קיו גארדענס, סיגעייט, ברוקלין באלטימאר, דעטרויט, ועוד כמה עירות, ומלפנים בכל העירות בערי יודאפן, ואצלנו בעיר אונגוואר, מונקאטש, קאששו, פרעשבורג, וגם בפולען, ווארשא, לאדז, קראקא, ושאר עירות וליטא כיו"לנא, בריסק, וגם בקארלין עיר של בעל משכנות יעקב, וראדין, ולא חששו משום פריצה וגם לא הביא פריצות ודאי ודאי שגם אנשי בארא פארק לא גרועים ופחותים הם ח"ו מכל העולם וכמו שבשאר מקומות לא גרם העירוב הפריצות כן גם בבארא פארק לא יגרום פריצות, ואדרבה מצוה אצולי ומצלי ואגוני ומגני מן החטא.

ידוע דגם בעל המ"ב ז"ל שכתב לבע"נ להחמיר על עצמו. מלטלטל בעירוב, לא אסר על הכל הכלל כולו אלא לבע"נ אבל מ"מ היה בעיר עירוב למי שאינו בע"נ או לכה"פ לעת הצורך, וגם בעיר של המשכנות יעקב (קארלין הי" עירוב) ומח לי לחשוב המפורסם לא צריך ראי. וא"כ אפי' להמ"ב דבע"נ יחמיר על עצמו אבל לא כתב ללחום נגד העירוב ולשבור הלחיים ולקרוע הצורת הפתח או סתם לעשות מעשה פרעות להעירוב. והמתק חוטים או שובר לחיים בידיים אינו בע"נ אלא בעל משתית שמשחית ממון ישראל וגורם מכשול בחילול שבת.

ומאחר כי מסתמא שני הצדדים כוונתם לש"ש הנני מציע כמו שבכל דבר שיש בו חלוקי דעות בהלכה יכרוז ג' רבנים שיכתבו הרבנים להם שר"ת כנהוג מאז ומקדם ולראות טענותיהם אלו ואלו, ולהשיב על רכריהם כפי הצורך ואז יתברר הכל בין גדולי ישראל ולא בפישקעווילען. ועצה זו תועלחה כפלים, חדא שיתבררו הענינים יותר ויותר ע"י פלפול ודבוק חכמים לש"ש שכיון שידעו הכותבים ששולחים המכתב יעבור בקורת לפני ת"ח מובהקים שבדור, ידקדקו יותר על דבריהם כמ"ש שמואל כשנסתלק רב אול גברא דמסתפינא מיניה ועיין רא"ש בשם הראב"ד שם, והשנית שע"י יתבררו נמי מי הם ההולכים ולמי החותמת ולמי הפסולים, שלעת עתה מה שהראו לי הקו"ק עם חתימות האינם מסכימים אשר הרבה מהם הם אנשים חשובים בעלי שם אבל לענין הלכה הרבה מהם מעולם לא עסקו בהלכה וכ"ש בהלכי עירובין, וממילא החתימה של מי שאינו יודע ואינו בקי בהלכה אינו חתימה והם רק להשלוח הציבור ועל זה אמרה תורה מדבר שקר תרחק. ובגמ' שבועות (ל"א ע"א) מנין לחלמיד שאמר לו רבו חד סהדי אית לי ותא אתה קום החם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפקת מפומך שקרא אפי"ה אסור משום שנאמר מדבר שקר תרחק ועיין טוש"ע ח"מ ט"י כ"ח ס"א בהג"ה ובסמ"ע שם ס"ק י"ג-ד.

ואפי' יהי גדול בישראל גובה ארזים גבהו ככל התורה רק שאין לו יד בהא הלכתא הלי עירובין הרי הוא לא נחשב לגבי הא הלכתא, ואסור לו לחתום על זה, ועיין מאירי יומא כ"ה, ועיין מש"כ הגר"א ש"ך שליט"א בהסכמה על ס' טבילת כלים וגם על ס' בירור הלכה יו"ד שכתב שאינו רוצה להסכים כיון שאין לו יד בהלכה למעשה שמעולם עסק ועמק בעמקה של תורה כעניני לימוד עם תלמידי הישיבות רק עניני הישיבה וכ"כ הגר"א מעלצער בהסכמה זצלה"ה, וכבר הבאתי מהחינוך כמצוה דאחרי רבים להטות שאפי' יתכנסו כפלים כיוצאי מצרים שאינם בקיין בהלכה ויבא ת"ח אחד ויכריע את כלם וגרולה מזו כתב החינוך שם דאפי' בבי"ד הגדול שאחד אומר אינו יודע בדין זה הרי אין דעתו כלום ואפי' יאמר אני סומך על דעת אותו גדול שהוא יודע שזה אינו כלום שצריך הוא לדעת ע"ש. ולכן פשוט שהחתימתם אינם בקיין בהלכה שחתימתם עליה החתימה אינה כלום אלא השלי' להציבור והוא בכלל ומדבר שקר תרחק. וכ"ש שיש אותן שעושים לעצמן טעמים וחומרות ורוצים להכריח על אחרים שאין כאן קבלה ועיין רבינו נסים גאון ברכות דף י"ט ולאחותו באריכות דברים נפלאים ע"ש.

שניה למען כבוד שמים וכבוד התורה ולמען השלום, הנני מציע שיכנסו השני הצדדים יחד כלומר שהצד המתירין יבחרו להם שלשה או חמשה רבנים, וכך הצד שלא מסכימן מחמת חששות שלהם יבחרו להם שלשה או חמשה רבנים, והם ישגיחו

משך שנתיים או חמש שנים, שלא יצאו שום פריצות, מן העירוב כפי שחוששין לה ואם יראו שצריך, גם יעמידו משגיחים על זה, וכמבואר בחז"ל והבוא ברמב"ם שכיו"ט שלחו שלוחים להשגיח שלא יחטאו, וגם הרבנים יזהירו את העולם שישתמשו עם העירוב בקדושה ובטהרה שלא יפרצו ולא ידעו ולא ישחיתו, וכל דבר פריצות שיראו יבאו ויגידו להרבנים הנ"ל והם ידונו בזה ולאחר הזמן הזה אם יראו שלא התפרצו ולא גרם העירוב פריצות וכיוצא בזה או שכניתיים יתגלה לנו משיח צדקינו או נמשיך עד ביאת המשיח, ובעזרה"י גם אני אם יתן לי ה' חיים הנני מוכן לעזור ואשתדל בזה שיהיו ויהררו על כל יושבי העיר הקדושה שח"ו לא יצאו מגדרם ובוזה יבא שלום על ישראל והלואי שאזכה לראות שלום ואהבה ואחווה ורעות בין כל הרבנים במהרה, ואם חוששין הנני רבנן שלא יענשו על שלא מיתו כעירוב הנני מקבל עלי כסיד עונש זה שלא מיתו יותר לבטל העירוב למען השלום בישראל.

וקודם שאטיים דברי אמרתי אולי שכדאי להעיר עוד כשני דברים אשר עליהם מסתובבים ותולים באילנות גדולים בלתי הסכמתם, א) הגאון הגדול מוהר"ם פיינשטיין זצלה"ה, ואחר) כ"ק ארמ"ר מסאטמאר זצלה"ה,

ובנידון הגרמ"פ זצ"ל ולמען כבודו. הנני מעיד פה שאני הייתי בבית הגאון מוה"ר משה זצלה"ה להבחלה"ח ושאלתי אם לעשות עירוב בכארא פארק ואמר בפירוש שכן נוכל לעשות עירוב בכארא פארק ואין לו התנגדות ושאלתי אם מהרבנים שרוצים לעקוד מסכת' עירובין מן הש"ס ח"ו, והיו שם אז באותו מעמד בכיתו הרב אלימלך בלוט שליט"א והרב ר' מרדכי טענדלר נכדו שליט"א, והרב ר' שלום רעזנדנער משב"ק כבי"מ שליט"א ועוד ת"ח אחד שאינני זוכר שמו, והנה הוראה זו נתפרסמה אז בשערי הלכות תורה בלאט דשיכתיו הקדושה וגם בשאר מקומות ואף אחד לא ספקס בהרבנים עד לערך שתי שנים שעשו פה העירוב למעשה אז התחילו המתנגדים להעירוב לפלפל. והנה אז באיזנא רדיתחא קרא אגודת הרבנים אסופה שהי' הגאון ר' משה זצלה"ה נשיאה (אכל לא השתתף בהאסיפה מפני תלשו), ועמד אחוה הרבנים... (כבר איננו בעולם ולא רציתי להזכיר שמו שלא יהי' לו ח"ו לגנאי כי כוונתי ל"ש"ש ולשבת ולא לכזות ח"ו) ושאלתי האיק הרהבוב רבני בארא פארק לעשות עירוב בכארא פארק נגר דעת ר' משה, ובקש בתוקף לחזור ולבטל העירוב והשכתי לו "בוזה הלשון ר' משה אמר לי לעשות עירוב בכארא פארק ועל פיו והוראתו סמכנו ועשינו את העירוב (וכי ע"פ הלכה מותר בלי פקפוק) ועל פיו והוראתו נסכים לבטל העירוב, והנני מסכים לחזור כי לכבוד ר' משה, אבל בתנאי אם הרב עלבערג להבחלה"ח והרב גינזבורג ואני הקטן נלך לר' משה ונשאל אותו אם הוא אמר לעשות וחזר בו וגם יגיד לי לחזור או שהוא חזר בו או שלא הבנתי מה שאמר לי נסכים לכבוד הגאון ז"ל, ועד התם אני עושה ע"פ הוראתו והכנתו של הגאון ואין אני חוזר כלל. ככל אופן אני שמעתי מפי ר' משה לעשות העירוב ולא אשמע מפי אחרים לבטל העירוב אלא אם אשמע מפי ר' משה בעצמו שיאמר לי לחזור כי אז גם כן ע"פ ההלכה נראה שמותר מ"מ הנני מוכן לחזור לכבודו, אבל רק אם אשמע מפי הגאון ר' משה שאומר לי לחזור ואני מוכן בכל זמן שיעשו לי פגישה ללכת לבית ר' משה והוצעה זו היתה בפני כל האסופה בפומביא ולא בסתר וודאי ישנם עוד רבנים שהיו שם ובהתוכם ידידי הגאון ר' צבי גינזבורג שליט"א ועוד. אבל האמת נתברר שלא רצו לעשות פגישה יחד עמהם, ולא לא יחד, אלא אפילו ליכנס לכר לא הניחו או להכנס לבית הגאון ר' משה שחששו שיתברר האמת, ולכן מאז והלאה אם נכנסתי לראות את הגאון ז"ל שהי' מירידי נפשי להבחלה"ח לעשרות השנים התנו עמי המשמשים תנאי כפול שעל הכל אוכל לדבר ולא בעניני עירוב ובלתי ברירה כן עשינו. הנה דברים כהויתן העדות של הגאון מוה"ר משה זצלה"ה

עכ"פ בעזרה"י אני תי וח"ו לומר הן בעניני חי ממרים הייתם וכ"ש אחר מוחי, ואמר ז"ל אין החי יכול להכחיש את החי ולכן כבודו של הגרמ"פ הוא שלא לסלף דבריו ועיינו להכשיל רבים בחילול שבת שלא לערב, ומי שאומר אחרת מסלפין את דבריו ממה שאמר לי ועתידי ליתן את הדין. ואם ח"ו אדם חושדני שאני מסלף הרבנים ולגרס ח"ו חילול שבת לאנשים כאלו אין אני מדבר. לבר כי מתשובותי ראי' ברורה לדברינו. והנני מביא כאן שלש תשר' שנכתבו ונרפסו בחיבוריו, ראשונה בא"ח ח"א סי' קל"ח-ט-מ, ובא"ח ת"ד סי' פ"ט שכתב תשובה להרב דר' יונג זצ"ל, עוד כתב מכתב להרב הג' פריץ שטיינבערג שליט"א בכתב"ק כטי' ניסן תשל"ד ונרפסה באג"מ א"ח ח"ד סי' פ"ו אם קצת שינויים ממה שכתב במכתבו, ועוד תשובה בטי' פ"ז-פח שם לפלעטבוש, ותשובה בח"ח סי' כ"ד לנכדו הוה"ג ר' מרדכי טענדלער שליט"א, ועוד מה שאני בעצמי דברתי פנים אל פנים ושאלתי ואמר לי בפני עם וקהל שאוכל לעשות עירוב בכארא פארק, ועוד תשובה שנכתבה אלי, וגם מה שאמר לי בע"פ. ועוד מה שכתבו אגה"ר בשמו בעתון, והוראה בעין פקחה יראה סתירות גדולות ממקום למקום שא"א להאמין שכלם יצאו מפי קדשו למי שהי' מכיר.

והנה התשובות שכתב כא"ח ח"א סי' קל"ח וא"ח ח"ד סי' פ"ט כתב שהוא בעצמו אינו רוצה לצרף לתיקון העירוב בנוא יארק וז"ל (כסי' פ"ט) הנה בדבר מאנהעטען הרי ביארתי באריכות בספרי אג"מ א"ח ח"א וכו' והמסקנא לענ"ד דמאנהעטען לא דמי למה שנהגו להקל בשאר מקומות וכו' אבל הא כבר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקילין וכשיתקנו הרי יהיה מותר לאיזה שיטות גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בהם כיון שסוכרים לפי הכרעתם שיכולין לתקן והם ראויים להוראה, אבל אני בעצמי איני יכול לסייע וכו' אבל רבנים הסוכרין שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוכרים כדלעיל עכ"ל משה פיינשטיין.

הנה כתב מפורש שהגם שלדעתו אין לערב במאנהעטען, אלא שרכים וגדולים שחלקו עליו ולכן כתב ומ"מ שאין בידו למחות שהם רבנים גדולים המתירין ואם יעשו עירוב אין בידו למחות כיון שסוכרים הם לפי הכרעתם שמותר לערב וכן חזר וסיים אבל רבנים הסוכרים שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוכרים והיינו אפי' לכתחילה שכתב רשאים ולא כתב אבל רבנים הסוכרים שיש לתקן אם תקנו אין למחות אלא כתב רשאים לעשות והיינו אפי' לכתחילה ואין למחות בהם כיון שהן ס"ל שמותר לערב. וכן נדפס בהפרסם שנה ל"ג חוברת ט' דאינו מוחה בהמתידים מאחר שהטעמים להתיר מדוכים הם. ודייק לשון מדוכים וק"ל.

ובמכתבו להרב פרץ שטיינבערג שליט"א (ט' ניסן תשל"ד) שזיורו לעשות עירוב בקיורא גארדענס והתיר גם מצדו לכתחילה לעשות עירוב והוסיף לברר דבריו דמה שאסרו כשעתו הגר"א קאטלער והוא בעצמו לערב כמהאנהעטען לא הי' האיסור רק על מאנהעטען דוקא ולא על שאר עירות כבדוקלין או קיורא גארדענס או שאר עירות בארה"ב, ואדרבה כתב לאמר וז"ל הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמודיר עכ"ל, וכתב להדיא דהאיסור בזמנו של הגר"א קאטלער ושל עצמו לא הי' אלא על מאנהעטען לבד. (וזה דלא קהקרו"ק שהוציאו וזייפו בשמו שחתם לאסור עירובין בכל העירות בארה"ב ח"ו כי זה זיוף גמור וכבר כתבתי כן.) ובאג"מ ח"ח סי' כ"ד תשובה שנארכה שנת תשמ"ג לנכדו הרה"ג ר' מרדכי טענולער שליט"א ד"ה אבל לפ"ו הביא מחלוקת רש"י וחוס' בד"ץ ר"ה אי בעינן ששים רבוא בוקעין כו וכתב וז"ל שא"כ אצלינו איכא היתר זה משום דמקומותינו נהגו בהחלט כרש"י (עירובין זף ו' ע"א ד"ה רה"ר) שליכא דין ר"ה כשאין בוקעין ס"ד שהרי נוהגין להתיר בצוה"פ והוא משום דבכל מקומותינו נוהגין כרש"י בד"ץ וודאי, ורק שאיכא יחידים מת"ח שמחמירין לעצמן ולאחרים הן עצמן עוסקין לתקן כל צה"פ שהיו בכל העיירות כדי להתיר הטלטול משום שהי' הכרח גדול ונעשה כל ככל העירות אף שהיו הרחובות רחבות יותר מט"ז אמה הרי שנוהגין כרש"י בהחלט אף לקולא ומטעם זה שסוכרים במדינתנו לגמרי כרש"י נוהגות הנשים שיוצאות בתכשיטיהן בזמנינו וכו' משום שלדינא גם כשכיל שליכא ס"ד בוקעין, נמי נוהגין כרש"י שאינו רה"ר עכ"ל.

והנה כאן דבר הגאון ז"ל אפי' ממאנהעטען גם מברוקלין שגם שם הנשים יוצאות בתכשיטין ולא כתב ד"ק בשאר מקומות מותרין לצאת בתכשיטין ולא בברוקלי ומאנהעטען וצ"ל דהגם שלדעתו הי' יכול לפרש באופנים אחרים מ"מ לאחרונה להלכה ולמעשה חזר בו מכל הג"ל והסכים למה שהעולם נוהגין כרש"י בוודאי ולא מספק ולכאורה הני מילי סתראי נינהו ממה שכתב להרב דר' יונג וי"ל דז"פ. גם לי הקטן להבח"ל אמר בפה מלא בביתו ברכים שמותר לערב בבארא פארק והנה דברים אלו נרפסו בספריו באגרות משה וגם בספדינו, וכיון שתשובה זו שכתב בשנת תשמ"ג היתה כמעט שנה לפני הסתלקותו וכתב דבכל המקומות בהחלט ובוודאי נוהגין כרש"י והכי קיי"ל וזה כדעת הבית אפרים וכל ההיתר של התכשיטין הוא על סמך זה וקבע בה מסמורות וגם הוסיף לומר דאפי' יחידים ת"ח המחמירים על עצמן לאחרים הם עצמן עוסקין לתקן כל צה"פ שהיו בכל העיירות כדי להתיר הטלטול, וכיון שכלל כל העיירות וכלל גם כל ישראל ואפי' ת"ח המחמירים אפ"ה עוסקים ומסייעין בתקון עירובין וצוה"פ להתיר הטלטול, ע"כ צ"ל דאנן על דבריו האחרונים סומכים ומותר ומצוה לערב בכל המקומות או משום תכשיטין או משום טעמים אחרים אבל פשוט דכדבריו האחרונים הכי קיי"ל. ואתי איגרות שניות או שמפרשות או מבטלות את הראשונות, כי כן ההלכה לכל יודעי דת ודין, דמה שכתב כאחרונה ובפרט שנשאל וכתב הלכה למעשה הכי קיי"ל. ומוכרח כמ"ש ושמעתי מפיו בחיים חייתו ומפיו אנו חיים..

וממ"ש צ"ע כמה שיש שמכיאין בשמו שצריך למחות בעושי עירוב וכ"ש לשכור הלחיים ולקרוע החוטים, ומביאין גם מהעתון שחתמו בשמו שהמסייע בתקון עירוב ח"ו ככלל מחלל שכת וכו' ובאמת כי מעולם לא חתם על זה שהרי שיטתו ברורה בכל מקום שלא למחות לעושי עירוב ואדרבה מצוה לסייע לאחרים לעשות צה"פ אפי' מי שמחמיר לעצמו, וא"כ דלא מקרי המטלטל או המסייע בעירוב מחלל שבת ח"ו,

ולכן המקלקלים את העירוב הם מעשה אלימות וטעראר ולא יעשה כן בישראל שהרי הגאון ז"ל כתב להדיא שמותר לערב ע"פ להרצים בעירוב ומ"ל כהפוסקים שמותר לערב, אין למנוע אותם אלא אדרבה כתב שהיחידים המחמירין על עצמן, לאחרי גם הם מסייעים ועוסקים לתקן צה"פ, וממילא פשוט רכל אותם שבאים וטוענים בשם הגרמ"פ להשוות ולקלקל העירוב ומשום כבודו, וזה ודאי לא די שאינו כבודו אלא זה בזיונו ממש ונגד הפסק שפסק שיכולין לערב ושאינן למחות בשום אופן אלא אדרבה לסייע לעשות צה"פ אפילו המחמירין וזה כבוד ר' משה זצלה"ה והמקלקלין בשמו מבזין כבודו שהוא כתב כפי שאינן למחות והם מחזים ומחללין השם ח"ו, והגם שאני דן אותם לכף זכות שלא ידעו דעת הגרמ"פ זצלה"ה ורק שמעו מהמסיתים וודאי מהיום והלאה יתדלו ממעשיהם לפסול את העירוב ולגרום חילול שבת לבנ"י הכשרים, וכבר כתבתי בכמה מקומות כי כמה שהוא מקלקל העירוב הוא מסייע לחילול שבת וח"ו רבצה עליו קללת האב"נ א"ח סי' רס"ו שכתב המתקש ומונע מלהעמיד עירובין הוא מתטיא את הרכים ועתיד ליתן את הדין ושמת לבי שלמעשה לא מלאה לבם של המתקשים מלהפריע את המעמידים את העירוב ממעשיהם ע"ש וכת' הרי"ם סי' ר' או גדול מזה שכתב התשב"ץ דמי שלבו נוקפו שמה מינות נזרקה וזכות גדול למי שיש לו יד בתקון עירובין ע"ש. זה מה שראיתי לברר הנוגע להגרמ"פ.

ובדבר מה שמביאין בשם כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצלה"ה משונה שמועה זו משאר שמועות, כי בעצם אין שום מכתב לא כתשי ולא במכתביו ולא בספריו על התורה לא יזכר ולא יפקד דעתו הקדושה בענין עירוב כלל וכלל לא, ולאידך גיסא ישנם כמה עדיות מכתישות זה את זה הללו וגם העדות שמעידים אינו בגדר ערות אלא בגדר של מדומה על סמך אומרים שמסתמא הו' מן האוסרים שכן ח"ו דרכו בקודש להתמיר לעולם וכ"ש בעירובין, והללו ואומרים שכן דברו עתו וקבלו הימנו שהי' מתיר לעשות עירוב, והנה לדינא בעדות מוכחשת יש שתי אופנים אם הוא דבר שא"א שתור בו וכיצא בו או עכ"ה ערותן בטל וכאלו לא הי' לא זה ולא זה ואין לדון ע"פ עדותן, ואם הוא בדבר שאפשר ששניהם אמת ופעם אמר כן ופעם אמר כן שחזר או אזלינן בתור בתור דאמרינן שתרויהו אמת אלא שראשונה דילדוחא הם ואחרונה מזקנותי' וכן מציינו בגמ' כמה פעמים ובפוסקים וכמ"ש ממר בר רב אשי הא ראבא קטנותא הוא ובזקנותא הדר ביה וכן מציינו בפוסק שסותר עצמו ממקום למקום אם יודעים איזה מהם שאמר לאחרונה הכי קיי"ל ואם לא ירעינן או אזלינן בתר מקום שדן להלכה למעשה ולמשל היכא דכתב פ"י על הש"ס וכיצא בו וכתב אופן אחד ושוב כתב תשובה וכתב באופן אחר אזלינן בתר התשו' כי זה הלכה למעשה.

ובגמ' ב"ב (ק"ל ע"ב) ת"ר אין למדין הלכה לא מפי למור ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה שאל דאמרו לו הלכה למעשה ילך ויעשה מעשה ובלבד שלא ידמה וכו' ואמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כי אתא פסקא דדינא דידי לקמיכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוהו עד דאתיתו לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי לאחר מיתח לא מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא תגמרו מיניה לא מיקרי תקרעיניה דאי הואי התם ולמא הוה אמינא לכו טעמא מגמר נמי לא תגמרו מיניה דאין לדיין אלא מה שענינו רואות ע"כ. וברשב"ם שם עד דאמינא לכו הלכה למעשה שאומר לכם הלכה בשעה שתשאלו לי על ידי מעשה דבשעת מעשה אדם ידא לידון ומכוין לבו יותר. פסקא דדינא שפסקתיו ומסרתיו לאדם להיות לדאי' בידו אל תקרעוהו לבטל רב"י. ואל תגמרו לדון מיניה אלא כפי שדעתכם נוטה דאין לו לדיין אלא מה שענינו רואות דתנ"י במס' נדה (כ' ע"ב) רבי ראה רם כלילה וטימא ראה ביום וטחור המתין שעה אחת וראהו וחזר וטימא אמר אוי לי שמה טעיתי ומקשינן ודאי טעה דתנאי וכו' אלא אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות, וכו' ובפ"ק דסנהדרין נפקא לן מועמכם כדבר המשפט עמכם ברבר עמכם במשפט אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות. וע"ש באריכות ובהג' הבי"ח ועיין טוש"ע ח"מ סי' רפ"א ס"ד-ה.

ולדיין להלכה אפי' היינו מוצאין איזה כתב לפלפל ולא נכתב להלכה לאיסור אכתי היינו יכולין לומר דאולי כשהי' בא למעשה הי' חזרו כו, וכ"ש ובפרט כהיום כאן שלא מצאנו מכתב או תשובה הלכה למעשה שפסק להיות או לאיסור אלא שבאים עכשיו אנשים אנשי שלומו מעב"ק זצלה"ה וכל אחר אומר בשמו השארות לפי שיטתו ומשכחו גבדי לגברא ודאי שכיון שאין לנו הלכה ברורה שאמר הלכה למעשה אין ללמוד מזה לא איסור ולא היתר, ולא זאת אלא מ"מ נראה כיון דיש לן עדות הרהג"צ זקן הרבנים מוהרש"ק שליט"א גאב"ד אודווארי, פוסק מובהק ובע"מ חבורים חשובים שהי' אתו עמו כארבעים שנה בהתאחדות הרבים ועמר על דעת רבו וכו' והעיר בעל פה ובכתב שבאו לפני כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצוקלה"ה הוא ואחיו גאב"ד ראצפערט זצ"ל להבח"ל לרבר בענין תיקון עירוב בווייליאמסבורג והסכים להם וגם נתן לאחיו שלש מאות דאלאר להשתתף בהוצאת העירוב והי' במעמו המשב"ק שם, וגם אח"כ נעשה העירוב בהסכמת הרבנים דווייליאמסבורג והי' שם עירוב כשר לכמה חדישים אלא שאח"כ באו פריצים ושברוהו, וגם המשב"ק הרב החסיד מוה"ר

יוסף אשכנזי מעיד כן וכן אמר לי להדיא המשב"ק שכך היתה המעשה והוא הי' שם, וגם הרהגה"צ כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל"ה העיד כן בשם כ"ק אדמו"ר מסאטמאר וצלוקלה"ה וראי דלהם שומעין, וח"ו להוציא לע"ז על אדם צדיק וגדול בישראל שח"ו כונתו להעיד בשם הגה"ק מסאטמאר להתיר מה שאסר ולחשוך שרוצה ח"ו לגרום חילול שבת בישראל, והגם שישנם מגידים אחרים אבל הרי צ"ל או שחזר בו ותרוייהו אמת, או שאמרו כדרכי להו, וכאמת כי ראיתי מכתב אחר מערות שמעיד בשמו לאיסור ולא כתב שכן שמע מפיו אלא כתב כי א"א לתאר שכ"ק האדמו"ר יתיר עירוב, ועוד עזות כיוצא בזה ואולי זה שאמרו שם בגמ' ב"ב ובלבד שלא ידמה ובגמ' שם פריך מאי שלא ידמה וברוך צחות י"ל הכוונה גם על זה שלא ידמה ברמין ויחשוב מסתמא כן הי' דעתו.

איכרא דכבר כתבתי בספרי אום אני חומה (מהדורא חדשה תש"ס סי' ע"ב) בנרן הכחשת העדים בשיטת הגה"ק מסאטמאר זצ"ל"ה דקדקתי בלשון הגאון מדעברעצין זצ"ל שלא כתב דשמע מכ"ק האדמו"ר שאסר אלא כתב שא"א לו להאמין שכן דעת קדשו לתקן עירוב בכרוקלין ע"ש, וכן ערות הגאון ר' רפאל זילבער ז"ל שכתב רק מזמן עסקתי בעירוב כמאנהעטען וכ"ו וכן עדותו של הרחי"ל טייטעלבוים גאב"ד מנידבאטור זצ"ל"ה ולא כתבו בתור ערות מה ששמעו בבירור לאסור, ולא הבנתי לשון שא"א לו להאמין הלא כאן מעידים שתי או שלשה עדים כשרים הגאון מאדווארי שליט"א ואחיו הרה"ג מראצפערט זצ"ל"ה והרה"ג ר' יוסף אשכנזי ובשם כ"ק האדמו"ר הגאון מפאסא ערות מפורשת שאמר להתיר לעשות, וזה הי' עוד בשנת ל"ג-ל"ד, ואז לא אמרו כלום הני רבנין המעידים נגר ומדשתקו או ש"מ דניחא להו ומה שאח"כ כתבו כבר צ"ע וא"כ ודאי שההלכה כעדות המפורשת מפי גאוני כשרים להעיד ע"ש בספרי הג"ל ועיין יכמות (ע"ז ע"א) ועמשא כן איש וגו' ובתוס' שם ד"ה אם ובטווי"ד סי' רמ"ב סל"ז בהג"ה וזה פשוט מאד.

עכ"פ לרינא מה שנראה דכיון דליכא שום הוכחה בכתב לא כתש' ולא במכתבים או בכתבים עה"ת לאיסור ויש לן הני גדולי הרבנים שיחיו שמעירים בכתב ובע"פ להתירא קיי"ל כחה דהתידיא ערין וכפרט בעירובין דקיי"ל הלכה כדברי המיקל ואמרינן אלו הי' גם האחרים בחיים התייתם היו מודים למעכ"ג מאדווארי, ועכ"פ אפי' היו מכחישים ממילא לא הי' עדותם מועיל כלום דהר"ל הכחשה בעדים שבטלה עדותן וכאלו לא הי' ולכן בין כך ובין כך אין לחשוב בין המחמירין את כ"ק אדמו"ר מסאטמאר וז"פ. והאמת כי גם אני שמעתי מכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א לפני כעשרים שנה שאמר שדורו כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל"ה מעולם לא אסר עירובין לא בויליאמסבורג ולא בבארא פארק וגם כפי השמיעה כן אמר לירידי הגאון מוה"ר ח. ל. כ"ץ שליט"א גאב"ד סערדעהעלי ובמעמד אחיו ירידי הגאון אב"ד וראש ישיבה וויען שליט"א, הכי נקטינן להלכה ופשוט. ולפי"ז נמי הבאים בשם הגה"ק מסאטמאר לאסור ולמחות ולקלקל העירוב לא די שלא עושין כהלכה אלא גודמין בזיון לרבם אלא שגם מחטיאים את הרבים כמ"ש האב"ג בשמו והוא איסור בפני עצמו.

ולסיום הדברים אפרוש כפי לשמים בתפלה י"ד מלפניך אבינו שבשמים עושה שלום במרומיזו יעשה שלום עלינו והפורס סוכת שלום יפרוש סוכת שלומנו עלינו ועל כל עמו ישראל ועל בארא פארק, ידיכם העומד לשרת אחינו בניי עבד נרצע לאדוניו בלו"נ

מנשה הקטן

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

322 - 25 עמודים

קונטרס ויציב ונכון, יסודי ההיתר לעירוב דשכונתינו בארא פארק יצ"ו,

ע"פ דברי רבה"ק בספרו שו"ת
דברי יציב "...על כן שמעתי
לדברי חברי להעלות עלי כתב
וגליון עיקרי ההלכות שנשנו אז
במשנתו של מרן בעל דברי יציב
זצ"ל, וגם קצת פרטים מגופיה
דעובדא דהקמת העירוב הנוגעין
לענינינו היכי הוי..." בירור
בשיטת כ"ק אדמו"ר מצאנז
קלויזנבורג זצ"ל בענין עירובי
חצירות.

קונטרס וייציב ונכון

הקדמה

ראיתי שיש מאנ"ש הי"ו הנזכרים בדעת רבה"ק אדות ההשתמשות בהעירוב המהודר שהוקם בעירנו, והוא מחמת שני טעמים. האחד, שראו דברי רבינו בהשגחתו ולא ירדו לעומק הדברים, והשני, מפאת שלא ידעו פרטים ממציאות השתלשלות הקמת העירוב.

לכאורה לית דינא דין צריך בשש כי רבני ציד"ץ דקהילתנו שליט"א שנחמנו ע"י כ"ק אדמו"ר זי"ע, ושמשו לפניו בהוראה כשלושים שנה בודאי ידעין מה הייתה דעתו הגדולה. הן הם יורו לנו המעשה אשר נעשה, והלא המה העומדים בראש הרבנים המעודדים והמתירין. אבל בכל זאת רואים אנשים כערכי לדעת על מה הטבעו יקדוטיה. על כן שמעתי לדברי חב"ד להעלות עלי כחז וגליון עיקרי ההלכות שגשגו אז במשנתו של מרן זצ"ל, וגם קצת פרטים מגופיה דעובדא דהקמת העירוב הנוגעין לענייניו היכי הוי.

מוצן שאין אחי לזכר הלכה למעשה ולאסקוי שמעמחא אביצא דהלכתא, וגם לא צאחי לזכר הלכות אלו לעומקן או למצות ידי כל השיטות, רק כחצתי לאנשים כערכי שידעו מעט משורשי הדברים. וכוונתי היא רק להודיע לכללות אנ"ש והנלוים עליהם האריך דברי מרן זי"ע היו לנו לעינים בכל פסיעה ופסיעה והאריך למדנו פירושו, ולקצטן בדפוס. לכן אביצא סיכומי ההלכות בלי אריכות, ולא ארצה בראיות. וכשיש הרבה דרכים מוליכין לאותו המסקנא אביצא היותר פשוט. וכן אעתיק המקורות הנוגעים להשגחת רבינו ולפעמים ארחיב קצת הביאור כדי שיוצן לכל צן חורה אף זה שאינו מצוי בהלכות אלו. ואעתיק רוב חלק השגחה הנוגעת לענייניו.

מי שבקי בספרי מרן זי"ע יודע שבהשקפה גרידא ומצלי לדעת את המקורות המוצאות, א"א בכלל לירד לסוף דעתו הגדולה, כי הרצה פעמים הוא ממש להיפך מהמשממע בהשקפה ראשונה. כמש"כ בהקדמתו להדפסת השו"ת, וזלה"ק "ודרך כתיבתי בקולר מילין שרק מי שבקי בענין יצין את האמור והוא יכרר לעצמו הנכון לדרך האמת" ובפרט בהלכות המסובכות האלו שמועטים המה הבקיאים בהם. ע"כ השתדלנו להעתיק את המקורות וגם ביאור במקצת עד כמה שאפשר. וכולי האי ואולי נוכה לטעום מנופת נוף דברי רבינו הק' זי"ע ועכ"א.

חילקתי את הדברים למעלה מן השיטה ולמטה הימנו, ודע מה למעלה כחצתי בנגון קל למען ירוץ הקורא בו ולמטה כחצתי הראיות והמקורות ומראי מקומות, וסימנך ונעשה פרי למעלה ושורש למטה, ודא ודא אחת היא כי אי אפשר לאחד בלא השני, וטובים השניים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם.

לפני שמסרתי את העלים להדפסה הראיתים לחברי צי דינא רבא דקהילתנו שליט"א, והגרא"פ כתב על הדף האחרון את דעתו וצאו בהותמיו. ולמחרת קראני לציטו והוסיף עוד את השורה הראשונה "מכתב הודעה לאנ"ש כ"י".

ואני קורא בדברי רבה"ק בללו חמדתי וישנתי ופריו מתוק לחכי ויה"ר שיקויים בנו הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה.

קונטרס ויציב ונכון

מי שרואה את הדברים או קטעי הדיבורים האלו בהסתכלות שטחית גרידא וחושב שידד למוף דעתו הרחבה של רכה'ק מבלי התעמק, יצא לו פסק שא"א לערב לא ע" השתתפות בפת ולא ע" שכידת רשות משר העיר רק כשכל בני העיר מער ועד זקן כולם רוצים בהעירובי הצרות.

הגה לבר מהתמיה שבדבר, שהוא דבר שבמעט אי אפשר בעירות הגדולות, שנדגו מעולם לערב אפילו עם התנגדות¹ עוד הוא מנגד לכל הפוסקים האחרונים שהעלו שלא לחשוש להתנגדות מאיזה צד שיהיה, וכל אחד למעמיהו², ודברי רבינו חידושים הם, ואין לך בו אלא חידושו.

ונהי אנן אם תשובת רבינו הוא לאסור איסור, או רק להעיר אוון של אלו המערבין בעירות גדולות לשום לב לחששות האלו. וזה החלי בעזהש"ת.

הגה לכאורה העלה כאן רבנו כמה חששות לאיסור.

- ו. אם אינו רגיל לערב אין בני החצר יכולים ליטול ממנו בע"ב וצריך בי"ד לכופו.
- ו. כשיש בעיר רבנים ות"ח המוחים בעשיית העירוב ומנמקים טעם התנגדותם ע"פ הלכה אין ביד בי"ד לכופם.
- ו. כל זמן שלא כפו אותם בבי"ד לא מדגי העירוב.
- ו. במקום שאין כופין אותו בבי"ד להוציא ממנו את הפת, אין הדבר ברור שאפשר לזכות לו העירוב בע"ב.
- ו. שכידת רשות משר העיר אפשר דלא מדגי כי אם כוחו של שר העיר הוא רק מטעם שהוא שכירו ולקטמו, לא נתברר אם יש דין שכידות משכירו ולקטמו גבי ישראל.
- ו. אף דקיטא לן להקל בעירובין מבל מקום אין לנו לגבב קולות ע"צ קולות.

ובשניעין הטיב נראה כי החששות הג'ל אינם יכולים לעמוד אחד אחד לברו אלא הם שרשרת אחת. ואם יש מציאות שלא יועיל העירוב, הוא רק אם איתגירו לכולם, ואם ליתא לחשש אחד, למשל א: א. הוא רגיל לערב או ב. אין ההתנגדות ע"פ הלכה וכן כולם, או כשר העירוב לשיטת רבינו ולא איכפת לנו עוד מהחששות האחרות.

ולכשתדיק בדברי רבנו תראה שלא רק חששות לאיסור העלה שם, כי גם הלכות חשובות נשנו כאן.

דגה רבינו דן הלכה למעשה שיש אופנים שמדגי כפיית בי"ד, והתשובה נכתבה אודות העירוב בבארא פארק ששם לא היה לא בי"ד קבוע ולא כוח בי"ד יפה להוציא ממנו בע"ב ולכשתמצי לוטר או בדברי רבינו הג'ל תמצא כמה הלכות גבירותא:

- ו. כפיית בי"ד ע"ד העירוב אינו דוקא בבי"ד קבוע של עיר³.
- ו. סתם אנשים שאינם ת"ח או אפילו ת"ח אבל אין להם טעם ע"פ הלכה אפשר לכפותם בבי"ד שלנו.
- ו. כפיית הבי"ד הוא כדי לזכות להם העירוב ולא להוציא ממנום⁴.

¹בעיר הגדולה ווען היה עירוב לפני המלחמה, והיו שהתנגדו לזה וביניהם הברכת חיים מאלשטאדט וצ"ל מחמת שלא רצו לסמוך על מחיצת המים של הנהר הנקפא בימות החורף, והרה"ק מקאלאשיץ וצ"ל כששבת שם מאן לאכול ממאכל אחד שהביאו לשה"ט ע"י העירוב רק משום כבודו של הברכת חיים. (נדפס בספר דברי חנה השלם ניו יארק תש"ן)

² ונחשוב רק אחדים, ובחרת בחיים סי' קכ"ג, שואל ומשיב ח"ב סס"ב, דבר הלכה מהגר"א קלאצקין אות נ"ח, זכרון יהודה צ"ה, זקן אהרן כ"ו, ושו"ת אבני נזר (או"ח סי' רמ"ז) וז"ל ושמה לבי שלמעשה לא מלאה לבם של המתעקשים מלהפריע את המעמידים העירובין ממעשיהם עכ"ל. ולא חשש למסרבין לזכות בפת. וכן בערוה"ש חו"מ קס"ב, מחזה אברהם, חזון נחום שנביא להלן, ועוד הרבה מגדולי הדורות עד דורנו, ובבית יצחק ח"י"ד קו"א ס"ח נשאל אודות עירוב בעיר אחת שיש בה ב' קהלות שאחת מהם לא רצתה בעירוב, ורב העיר התיר הטלטול ושלח נימוקיו להבית יצחק והוא מפלפל ודוחה כל טעמיו להיתר ועכ"ז לבסוף מסיק וז"ל ומכ"מ לדינא יפה הורה להתיר הטלטול על סמך העירוב שעשו מבלי שום חשש. – ועיין בשו"ת צ"ח אליעזר ח"ט סי"ז עיי"ש גם בענין הזה לגבי העירוב בלונדון שמביא כמה ראיות שאין לחוש כלל להתנגדות.

³ כי פשוט שאז כמו היום, לא היה עוד בב"פ בי"ד קבוע.

⁴ כי בלי בי"ד קבוע אי אפשר להוציא ממון בפרט מרבנים שיש להם בי"ד לעצמם

קונטרס ויציב ונכון

פתיחה

ידועה שיטת רבינו בענין רשויות שבת, שאחר כל השקלא ומריא לכאר שימות הראשונים בענין רה"ד שלנו. מסק וול"ק: (דברי רבינו באותיות גדולות) וכל זה לפלפולא אבל להלכה כיוון שהדבר במחלוקת הוא שנויה בבה"צ אין לדין אלא מה שענינו רואות משנות דור¹, ופוק חזי מה עמא דבר, שכבר נהנו בכל תפוצות ישראל לתקן עירובין בכל עיירות גדולות בלי שום פקפוק וגו' ומסיים הפסקא וא"כ בוודאי שפיר דמי לתקן עירוב כדת וכדין, וראוי ונכון לתקן עירובין לתקנת הרבים וכנהוג מקדמת דנא.

אמנם צריך זהירות בזה שיהיה העירוב עשוי כהלכתו, ויעמוד תחת פיקוחם של רבנים מובהקים שישגיחו תמיד על כך, ולא לסמוך על קולות שונות, וכגון על חומי המלגרה וגו' רכאן כיוון שאנו מומכים על הפוסקים הלדיין לית לן רה"ד גמורה, הרי לא יכשלו אלא בחילול שבת דרבנן, ופשיטא שבשכיל זה לא נבנים עצמנו להתיר בקולות החוקות.

ובכל אופן המחמיר לעצמו, מחמת שחושש לדעות הני מרבוזאטא, או שחושש לסמוך על המסדרים, בוודאי שקדוש יאמר לו ולא שייך בזה החשש של אינו מודה בעירוב, כיון שחושש שאינו כהלכתו, וגם משום יתרא לא שייך דלא ניכר בו שאינו רוצה למלטל, וגו' לכן בני"ד אין בדינו למחות ולנעור לא ביד המקילים ולא ביד המחמירים כי יש להם על מה שימכוכו. עכ"הק

הוצא לנו שלדעת רבה"ק אין שום חשש רה"ד בעירות גדולות הנ"ל. אך כדי להתיר המלטול צריכים כידוע עוד לערב החצירות שיהיו רשות אחת, וזה נעשה או בהשתתפות כל דיירי העיר כפת, או אם אי אפשר, על ידי שכירת רשות משר העיר, ועל זה רבינו במימנים הבאים.

אות ה' וזה"ק: ואולם כמה דברים אמורים כשכל בני העיר העתם נוחה בתיקון העירוב ומערכים החצירות יחד. אבל בשכמה מאנשי העיר מתנגדים ומוחים בעשיית העירוב הרי אינם מקנים ומערכים רשותם ואסור ולמלטל לשם כדן הצר שאינה מעורבת, ומבואר בסו"ס שם"ז דאם אינו רגיל לערב עמהם אינם יכולים ליטול ממנו בע"כ אבל כופין אותו בב"ד וכו', עיי"ש ובני"ד הרי יש רבנים ות"ח שמתנגדים ומנמקים זאת במעמים ע"פ הלכה, ופשיטא שאין ביד בני"ד לכופם, ועכ"פ כל זמן שלא כפו אותם ולא הסכימו לערב לא מהני מידי. עכ"ל בענין השתתפות כפת.

ולהלן ומה ששכרו רשות מאת הקאמישינער וגו' לא שכרו ממושל העיר רק משכירו ולקיפוד ואף ממושל העיר עצמו הרי אין הבתים קנויות לו ולכל היותר בידו רק לסלק את התושבים ולפנות הבתים לצורכי העיר בשעת מלחמה וגו' והכו דלא לזסיף עלה גם בישראל שרשותו אוסר מדינא, ואף להפוסקים שהקילו משכירות מישראל רק מישראל עצמו ולא משכירו ולקיפוד. עכ"הק ולהלן מרחיב רבנו הדבור אודות אופני השכירות משר העיר.

¹מהר"י חגיז בשו"ת הלכות קטנות ח"א סימן ס"ט וז"ל כלל גדול שהיה מוסד בידינו אם הלכה רופפת בידך מוק חזי מה עמא דבר, כי פשוט הוא אשר באהבת השם את עמו ישראל יסור מכשול מדרכיהם ולא יטו כל העם אחרי היחיד אילו סברתו דחוויה עכ"ל.

²פירוש שכירו, ששכרו לעבוד עמו לכל השנה. ולקיטו, ששכרו רק ללקוט תאנים בזמן הלקיטה ואמרו חז"ל שאם הגוי אינו רוצה להשכיר רשותו או אם ליתא קמן, שגם מועלו יכול להשכיר רשות בעליו הגוי, ויש כמה שיטות בטעם הדבר, יש אומרים שהוא מכיון שיש לו להפועל רשות ללכת לבית בעליו מתוקף עבודתו. וכמו כן כל אחד שיש לו רשות להכנס לדירתו של בעה"ב, כגון שהניח כליו שם, ג"כ יש לו אותו התוקף. וי"א שהטעם ששכירו ולקיטו מהני הוא מכיון שהוא מועלו הוא כמו שלוחו, ולפ"ז אם רק מקבל פרס מבעה"ב אפילו אין לו רשות להיכנס לביתו יכול להשכיר ולערב.

קונטרס זיציב ונכון

ו. אף במקום שלכתחלה אין בופין, אם ערבו עליהם בבי"ד היו עירובי.
אבל עתה נחזור על דראשונות, לחששות שעורר רבינו לעיל, ונברר אחת אל אחת אם בנידון דידן בבארא פארק יצ"ו ישנם לחששות האלו בולם או רק מקצתם.

א

ו. אם אינו רגיל לערב אין בני החצר יכולים ליטול ממנו בע"ב צריך בי"ד לכופו.
נחזי אנו אי המוחים בבארא פארק דינם כדון מי שרגיל לערב או כדון מי שאין רגיל לערב.
לשון רבה"ק דאם אינו רגיל לערב עמהם אינם יכולים ליטול ממנו בע"ב אבל כופין אותו בבי"ד.

רכנו הזכיר אינו רגיל משום שאם הוא רגיל לערב אין שום ספק שאינו יכול לאסור העירוב על שבניו רק משום שאינו מקנה רשותו, והוא מיטרא דשמואל בעירובין פ' ע"א. וז"ל המחבר בשו"ע שם"י, ואם הוא רגיל לערב עמהם ועבשו אינו רוצה, בני חצר נכנסין לתוך ביתו ונוטלים ממנו בע"ב, ואם הוא אינו רגיל אינם יכולים ליטול ממנו בע"ב אבל דיו בופין אותו בבי"ד לערב עמהם, או כבי"ד יורדים לנכסיו. ושם בהג"ה מי שאינו רגיל לערב ועירב עם בני החצר וחזר מעירובו צריך לחזור ולכבות. אבל אם רגיל לערב היו עירוב בעל בורחו ע"ב, ולא מהני לא עומד וצווח ולא מקפיד על עירובו.
ונקדים לבאר במקצת מה הם הגדרים של רגיל לערב שמעריבין עליו בע"ב.

דהנה עצם דין עירוב בעל בורחו לכאורה קשה, האך יכולים בכלל ליטול פתו של אדם, כלי בי"ד או אפילו עם בי"ד, ולערב עליו בע"ב, הלא הלכה מפורשת היא שהמקפיד על עירובו -ששבניו לא יאכלוהו - אין עירובו עירובי והטעם דבעינן שותפות נוחה ועריבה, א"ב בשתקנו חז"ל שבני החצר או שאשתו של אדם מערבת לו בע"ב, מה הועילו חכמים בתקנתם? הלא הלא יקפיד על פתו או יפקדו, והעירוב יתבטל? אלא נמצאנו למדין מזה, שכל מקום שאמרו חכמים שמעריבין עליו בע"ב, או דעתו ורצונו לא מעלה ולא מוריד כל עיקר. כי עיקר עירובי חצרות הוא רק ההיבר שלא יתחלפו ברשות דרכים, ותקנת חז"ל היה שמעריבין עליו או ברצונו או ברצון חכמים.

ובשלושה דעות של אדם יכולים לערב עליו, (א) מדעתו, בלומר שאנו יודעין בבירור שרוצה לערב. (ב) שלא מדעתו, בלומר בסתם שלא שאלנו אותו וגם לא אמר לנו בלום, דקי"ל דמעריבין עירובי חצרות שלא מדעתו, חבות גמור הוא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו. (ג) בעל בורחו, באופן שאמרו חז"ל שמעריבין לו. ואז לא בעינן דעתו בכלל. ומעריבין עליו בע"ב היינו שגם מזכין לו בע"ב.

^א מסוף הדיבור: כ"ז שלא כמו אותם לא מהני. ואפשר שהטעם מעירובין פ' מעשה בכלתו של ר' אושעיא ומסיים הש"ס שהעירוב כשר שכל שיש לך להקל בעירובין הקל, וברש"י בע"ת, וכש"כ בעירובי חצירות, ובתוס' דמייירי בע"ח, ובירושלמי פ"ה ה"ו משמע קצת שהיה זה עירוב חצירות בע"ב עיי"ש כל הענין. מכל מקום משמע שאפילו אי לכתחילה היה שלא כדון אי עביד מהני.
^ב ש"ס"ו ס"ה, ושאר פוסקים.

^ג בעינן זה הקשו במנחת פתים ובגאון יעקב שם דף פ ע"ב, ולא ירדתי כעת לטעם וסברת הדבר רק למסקנת ההלכה. וראה להלן הערה כ"ו.

^ד ש"ס"ז מ"ב סק"א בשם הלבוש שמעריבין עליו בע"ב משום שחששו חז"ל שמא יתכוין להקניט את הדרים לאסור עליהם.

^ה וכן ברמ"א ש"ס"ו ס"ה בהג"ה, וכן במחבר שצ"ב ס"ח דאם מזכה משלו א"צ להודיע לאותן שזיכה להם קודם השבת אלא אם מודיעים בשבת מותר לטלטל.

^ו זולת אם הבית הזה שנתוסף פתוח לשני חצירות ואינו רוצה שביתו ישמש לבני שני המבאות מקום להניח שם כליהם. כיון שהוא הבית היחידי המשמש מעבר. אבל כשהבית או החצר פתוח למבוי אחד בלבד זכות היא לה בהכרח (מ"מ פ"ה ה"ו הלכות עירובין). ועיין ביאה"ל ש"ס"ח ד"ה ושלדידן גם באופן הראשון א"צ להודיעו.

^ז והאחרונים טרחו להביא ראיות דהיכא דזכות גמור הוא לו, יכולין לזכות לו בע"ב. ואבזה דכולהו בשו"ת שו"מ מהרשב"א בקידושין דהיכא דזכות גמור הוא לו זכין לו אפילו עומד וצווח. ולכאורה גמרא מפורשת היא. דמרא דשמעתתא דבני החצר נכנסים לתוך ביתו ונוטלין ממנו עירובו בע"ב, (עירובין פ' ע"א) הוא שמואל. ואיהו גופיה סבירא ליה דעירוב משום קנין, כלומר שעם פת העירוב מזכין לו חלק בדירת המערב. נמצא כל היכי דמעריבין עליו בע"ב, אפילו בפתו

קונטרס ויציב ונכון

ואלו הם ד' אופנים שמקרבין עליו בע"כ.

1. כשאוסר על בני החצר אם אינו מקרב עמהם, כגון שהוא צריך לעבור דרך שמה העירוב כשיצא מביתו. או אם החצר פרוצה באופן שדירתו אוסרת עליהם. או שדך בבית שיש לו שני פתחים לשני מבואות, ורגיל לצאת ולבא במבוי אחת, הרי זה אוסר על בני המבוי שהוא אם אינו מקרב, ואז אע"פ שאינו רגיל בכלל לקרב עם בני החצר הוא מ"מ הרין הוא שאשתו של אדם נותנת פת ומקרבין עליו בע"כ.⁷ ח"ל השו"ע בריש הסימן אשתו של אדם מקרבת לו שלא מדעתו אפילו אם מיהה בה שלא לקרב ואפילו אין רגיל לקרב עמהם, וה"מ כשאוסר עליהם ע"כ.
2. כשאוסר על בני החצר, אע"פ שאין רגיל בכלל וגם אשתו אינו רוצה, או הרין הוא שאינם יכולים ליטול פתו ממנו בע"כ אבל היו כופין אותו בכ"ד ליתן פת ולקרב עמהם כדי שלא יאסור עליהם.
3. כשהגיל להשתתף עם בני החצר וגם אוסר עליהם או בני החצר נבנסין לתוך ביתו בלי ב"ד וגופלין ממנו בע"כ.⁸
4. מי שהוא רגיל לקרב והורז מעירובו, אע"פ שאין אוסר הוא עירוב בע"כ.

ודנה באופן א' סובר הרא"ש דבעינן לכה"פ דעת אשתו. וכיארז המפרשים הטעם דבעינן דעת אשתו כדי שלא תדא בידם פת גזולה.⁹ אבל אם אין צריכין לפתו, אין צריכין דעת אשתו,¹⁰ דומיא דאופן ד' כשהגיל לקרב וחזר בו, מכיון שהפת כבר בידם ולא היו פת גזולה.¹¹

ח"ל הרמ"א בסוף הסימן (שם"ז) מי שאינו רגיל לקרב ועירב עם בני החצר וחזר מקירובו צריך לחזור ולזכות בו.¹² אבל אם רגיל לקרב הוא עירוב בעל כורחו.

ופירוט רגיל לקרב כאן, אין הפירוט שהוא רגיל להשתתף עם בני החצר, אלא הוא רגיל לאסור. דהיינו שהרגילות שלו לצאת בפתח חצר זו גורמת לו לאסור.¹³

וכן איתא בהדיא בשו"ע הרב שם: עירובו עירוב בע"כ אם אוסר עליהם או שהגיל לקרב עמהם.

של המערב, גם מזכין לו בע"כ. וצ"ל דמה דמספקא ליה להפמ"ג אי מהני זיכוי בע"כ, היינו באופן שאין דין דמערבין עליו בע"כ. מפי הרב ר' אליעזר ליפא הלוי בהרה"ג ר"פ מילער שליט"א. ועיין בקונטרס אודות זכוי הפת שמביא דברי הירושלמי והראשונים בהדיא שמזכין לו בע"כ. ועיין גם בדברי הרשב"א בסוף האות הזה.

⁷ מחלוקת הראשונים בזה וזו שיטת הרא"ש שם והדעה הראשונה במחבר. אבל למסקנת הלכה זו אין חילוק בין שיטה זו לשיטת התוס' והר"ח ושאר הראשונים, חוץ משיטת הרמב"ם.

⁸ ואפילו דעת אשתו לא בעינן, לא מבעיא להר"ח והרי"ף והרמב"ם וסיעתם ולהי"א שהביא המרדכי אלא אפילו להרא"ש לפי דברי הקרבן נתנאל, וגם המ"א סש"ס"ז ס"ל כך מכיון שמקשה על סתירת הרא"ש ולא מתרץ דהכא בעינן דעת אשתו, ובוודאי שסבירא ליה להרמ"א כך דמסיים הסימן הוי עירוב בע"כ ולא בעינן דעת אשתו. ובמאמר מרדכי מפרש דברי הרמ"א דהוי עירוב בע"כ למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה' פירוש לשיטת הרא"ש צריך דעת אשתו, משום דהוא מפרש דתמיד צריכין דעת אשתו אפילו ברגיל לערב ואוסר, אבל לשון התוס' הרא"ש וז"ל ועוד נוכל לפרש דג' חילוקין יש, שרגיל ואסר נוטלין בעל כרחו בלא דעת אשתו עכ"ל.

⁹ קרבן נתנאל שם וגם בנתיב חיים שס"ז, וכן משמע בבגדי ישע ובנהר שלום שם. וז"ל העצי אלמוגים (סקי"ט שפ"ב) דשכירו ולקיסו עדיפי מאשתו שהיא מערבת משלו משא"כ שכירו ולקיסו מערבים משלהם, דמהני בכה"ג אף במיחה דכל מחאתו על לערב משלו משא"כ במערבים משלהם דזכות הוא לו. גם כן משמע דמה דבעינן דעת אשתו מחמת פת גזולה נגעו בה. ובאמת כן משמע בדרכי משה כאן דמקשה מה שנא אשתו מבני הבית, ולא משני דאשתו כגופו, וכן גם משמע למעיין בט"ז בסימן זה. דעדיפת אשתו וב"ב מבני החצר הוא רק בלקיחת הפת. ומשוה אשתו וב"ב, דלא כהפמ"ג דלהלן.

¹⁰ ובפמ"ג מסתפק דילמא הטעם מפני שאשתו כגופו. וכן משמע לכאורה בב"י והניחו בצ"ע.

¹¹ לשון המ"ב סק"ד, שאינו יכול לחזור ולבטל עירובו וכדלעיל דהיכא שהוא רגיל לערב עמהם באים בני החצר ונוטלין ממנו בע"כ וכ"ש הכא שהפת כבר מונח בידם, ואף לדעה הראשונה דס"ל דבלא דעת אשתו אין בני החצר יכולין ליקח בע"כ, הכא קיל מפני שהפת כבר מונח תחת ידם. הרי שדימה הלכה זו היכא שרק אוסר לרגיל לערב ואפילו דעת אשתו אינו צריך.

¹² תחלת דבריו עד אבל אם רגיל לערב, הם דברי הרא"ש בסוף פרק הדר. ואח"כ הם דברי עצמו.

¹³ וכן משמע מביאור הגר"א שם כדמוכח בביה"ל ובשעה"צ שם אות ט"ז.

קונטרס ויציב ונכון

התנגדות¹² והויגן כשני הצרות הסמוכות ומחיצה ביניהן אחת מעורבת ואחת שאינה מעורבת, וכה התנהלנו לאמנו הלך ודרחיב, כשאלת פי כל ת"ח ידוע הנמצא בתוך התחום, ובפירוש הודענו לכל הנשאלים כי סיבת השאלה היא כדי לצאת שמת בעל דברי יציב שאין נכון לערב בלי רשות הת"ח, ועוד זאת הודענו לכל אחד ואחד שכאם ימחה או לא נקבור ברשותו ולא נצרך כל דרחוב שהוא דר בו. ובכל החלק הזה לא היה אפילו אחד שימחה בדבר. זה היה בחלק המעורב. והחלק הבלתי מעורב היה זה שקרין לא המפקנו לבקש רשות מרת"ח שבהם כרצון רבינו, וכך נמשך הדבר שהעירוב היה קיים כשניים עשר שבתות. ומעשה שהיה בערב שבת פרישת ויגש אחר חצות, שדברו המתנגדים על לב בעה"ב אחד להסיר הלחי שעל ביתו מן המחיצה התיכונה המחלקת, וכונתם היתה כדי לקלקל היקף המחיצה ולפסול העירוב, כי הם לא ידעו שהעיר מוקפת כבר לגמרי. ועתה מבזיון שנפרצה המחיצה הפנימית, נעשה או החלק המעורב כמו חצר או עיר שנתוספו לו דירות. וצריכין אנו לדון אם הדירות החדשים שנתוספו, יכולים לאסור על אלו שיש להם עירוב כשר בחצר שלהם כמשלוש חדשים.

הדויתר היה כי הדירות שנתוספו הם נקראים לפי ההלכה רגילים לערב כנ"ל. כלומר הם באחד האופנים שמעריבין עליהם בע"כ. והוא כנ"ל.

ו. אחד שאוסר על בני החצר ההוא, והם אינם צריכים ליקח ממנו פתו. מעריבין עליו בע"כ ואין מחאתו ולא כלום.

ואל מבעיא אלו שלא מחו בפנינו הרי הם היו כמו דעת המעריב הב' דלעיל. דהיינו שלא מדעתו כסתם שיכולין לערב. כי זכות גמור הוא לו. אלא אפילו לו יצויר שאכן יש כמה יחידים שמחים, גם אינם יכולים לאסור.

ולחיבת הקודש אעתיק כל תשובת הרשב"א¹³ שמשם מוכח להדיא שאחד שהוא אוסר על בני החצר יכולין הם לערב עליו בע"כ וגם לזכות לו בע"כ משלהם. ח"ל

שאלת הא דאמר ר' יהודה¹⁴ דעירובי חצירות מעריבין לדעתו ושלא לדעתו לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו, אם דוקא כשעירב עליו אחד מבני החצר או אפילו אחד מן השוק.

תשובה בחצר שאינה בין שני מבואות¹⁵ אפילו אחד מן השוק מערב עליו לכ"ע ואינו צריך להודיעו זכות הוא לו חזין לו לאדם שלא בפניו, וכ"ש אם עירבו עליו משל¹⁶ מערב, ודוקא שלא בפניו אבל בעל כורחו לא, ואחד מבני החצר מערב עליו אפילו בע"כ אפילו משל¹⁷ מפני שהוא אוסר עליהם. דאמרינן בפרק חלון אמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף, נכנסין בתוך ביתו ולוקחין ממנו שתופו בע"כ, ואוקימנא בראסר עליהו, והיינו דקאמר רגיל, רגיל אין שאינו רגיל לא עכ"ל¹⁸.

הרי לך בהדיא בדמקום שהדין דנכנסין לביתו, כ"ש שאפשר לזכות לו, ואדרבה דא פשיטא ליה ביותר.

¹² למען האמת אגידה ואספרה שהיתה כבר התנגדות בשבוע הראשון שעשו את העירוב ברחוב 44 בלבד. אחד היה שם ברחוב ההוא, והוא מחה נמרצות מפני שהוא שייך למשפחת המתנגדים שזקנם היה רב בבארא פארק. ואף שאמרו לנו חברי ביי"ד המיוחד לעניני עירובין שמכיוון שהוא אינו ת"ח, בטלה דעתו ולא צריכין להתחשב בו כל עיקר, מ"מ לא רצינו להתחיל את העירוב עם התנגדות מחמת דברי רבינו. ובס"ד נודע לנו עוד לפני השבת שהוא בעצמו מערב עם אחיו שגר באותו רחוב דרך חצר שכנו שגם הוא שותף באותו הפת, ושם אתנו הרה"ג ר' אשר עקשטיין שליט"א מדייני בעלזא ב"ם, ויעץ לנו אז שאנחנו נניח עירובינו בביתו של אותו שכן (הרב ר' י. א. שליט"א) ואז הוה כשני חצירות שרוצות לערב יחד וגוי' (שע"ב ס"ג) ושם מבואר דאחד מבני החצר מערב בשביל כולם, דכיון שכבר עירבו יחד הרי הם כאיש אחד. ומשא ומתן גדול של הלכה היה שם, אי כגון זה צריך להודיעו ועוד ואכמ"ל. וכן עשינו והיה מונח שם עד הפסח, ישלם ה' פעלו. ואחר לערך ד' שבועות נודע לו למוחה הזה איה מקום העירוב, ורצה לבטל עירובו אבל אז כבר היה לו דין אחד שרגיל לערב - עם שכנו זה - וחזר מעירובו דהוי עירוב בע"כ.

¹³ שו"ת הרשב"א ח"ג רס"ג מובא בב"י סס"ס"ז.

¹⁴ במתניתין שם פא.

¹⁵ שאז אם אינו מערב עמהם בוודאי אוסר עליהם, וגם דאז זכות גמור היא לו.

¹⁶ משל מערב דלא לקח פתו של האוסר ולא חסרו כלום.

¹⁷ פירוש לא מיבעיא משל מערב דלא חסרו כלום.

¹⁸ זבאמת הרשב"א אזיל לשיטתיה ושיטת הרמב"ם דרגיל פירוש רגיל לאסור ולא להשתתף משא"כ להרא"ש, אבל מה שחלוקין הוא רק על דין רגיל ואוסר אבל לא על ההלכה כשהדין נותן דמעריבין עליו בע"כ כ"ש לאפשר לזכות לו.

קונטרס ויציב ונכון

ועל זה כותב הרמ"א: הרגיל לערב וחזר בו כדי לאסור על שביניו, הוי עירוב בעל כרחו ולא בעינן רשותו בכלל, וגם אינו יכול למחות. והוא הדין לאחר שאוסר על בני החצר אע"פ שאינו רגיל עמהם מכיוון שפתו בידם הוי ג"כ עירוב בע"ב.

ולבאורה צריך להבין דאם הוא הדין בשאוסר אע"פ שאינו רגיל למה נקט הרמ"א הדין דוקא כשחזר בו מעירובו? מה נפקא מינה אם עירב שבוע אחד או עוד לא עירב בכלל? כל שהוא אוסר הוי עירוב בע"ב. אלא שאם הוא רק אוסר עליהם ואינו רגיל לערב עמם, צריך בי"ד לכופו, כמו באופן ג' הר"ל. ונקט הרמ"א מציאות שיכולים לערב עליו בע"ב באוסר אע"פ שאינו רגיל, מבלי בי"ד. ומתי המציאות הזאת? בשאין צריבין לפתו מפני שזה שעירב שבוע אחד וחזר בו, פתו כבר אצלם. ולכן מערבין עליו בע"ב בלי"ד אע"פ שאינו רגיל, וה"ה בשאין צריבין לפתו מחמת שאשתו נותנת לנו, כמו באופן א' הר"ל, ומסתברא דה"ה בשאין צריבין לפתו מחמת דבר אחר, כגון אם יש לנו כבר ח"י גרוגרות, וזאין צריבין עוד להוסיף פת. או אפילו לא עירב עמהם בכלל, אם רק אוסר עליהם מערבין עליו, והוי עירוב בעל כרחו.

ועכשיו יצא לנו עוד אחד שמערבין עליו בעל כרחו והוא

ו. אחד שאוסר על בני החצר ההוא, והם אינם צריבים ליקח ממנו פתו. מערבין עליו בע"ב ואין מחאתו ולא בלום.

והנה בסימן שס"ח מדובר מדין נתוספו דיריין כחצר אם צריך להודיע להם שמערב עליהן, ולרוב הפוסקים אם מערב משלו אין צריך להודיעם כלל. ולמה לא נזכר כלל הדין בשום מקום מה הדין אם הם אינם רוצים בעירוב כל יעקר ומתכוונין לאסור? אי הוי עירוב בע"ב כמו הרגיל לערב או צריך בי"ד בדין אינו רגיל לערב? ²⁰

אמנם נתבונן במעמך הדבר שאחד הרגיל לערב וגם אוסר על בני החצר יכולין בני החצר ליקח פתו ולערב עליו בע"ב בלי בי"ד, ואלו הם א' דחיישי לתקלה כיוון שהורגלו ב' או ג' שבועות למלטל. ב' מפני דבי שלום דלא לייתי לאנצוי, בין שיש לאחד בוח לאסור על חבירו. ²¹ והמעמם הללו הם רק ברגיל לערב אבל באוסר גרידא בתחלת עירוב לא שייכי ב"ב מעמם אלו.

אבל יש מעם שלישי, והוא מפני שהעירוב הוא תקנת חכמים, ואינו יכול לחזור מתקנת חכמים. ²² כלומר לא אלים דעתיה ורשותיה של בן אדם לכבל עירוב של מצוה, כשהוא מתכוין לאסור. ²³ וזה המעם שייך אף באינו רגיל כמו דין הרמ"א, שאם כבר הסכים לעירוב אפילו יום אחד ונעשה כבר עירוב של מצוה אין דעת של בן אדם יכול לבטלו.

ואתינן לדין נתוספו דיריין כחצר, ששייכי שם כל הג' מעמם דלעיל. שהורגלו לערב, ולא לייתי לאנצוי, ואינו יכול לבטל עירוב של מצוה רק עם דעתו לבד. ולכך לא הביאו בשו"ע אם יכולין לאסור על בני החצר. כי דינם כמו הרגיל לערב בסימן שס"ו. הן אמת שלהוציא ממון יש חילוקים מרגיל שבוע אחד או ב' וגם בנתוספו שאולי צריך כפייה בבי"ד להוציא ממון. אבל לענין עירוב בע"ב הוי כמו מי שרגיל לערב.

ועתה נחזור אל מציאות הדברים במסופר בארוכה במקום אחר, כי התחלת העירוב דידן היתה בב' ג' רחובות שלא היתה שם שום התנגדות, ולפי בקשת היירים הסמוכים לנו צירפנו אלינו בכל שבוע עוד כמה רחובות, וכשראינו לאיזה דרך מוליבין אותנו וסוף כל סוף נצטרף להקוף את הכל. לכן הקפנו כנתיים את כל השבועה (העיר) שתהא לכה"פ מוקפת מחיצות. נמצאת העיר כולה היתה מוקפת מחיצה אחת מסביב, אך גם היתה מחולקת כתובה במחיצה פנימית בין החלק המערב בעירובי חצירות ובין החלק הבלתי מעורב. החלק המערב היה כבר על שטח מחצית או רוב העיר בלי שום

²⁰ גדר רגיל לערב הוא לכה"פ שני שבתות, (מדברי הש"ך בחו"מ) וגם שמדברי הרמ"א משמע שה"ה אפילו חזר בו קודם שבת ראשונה.

²¹ שהוא השיעור הגדול ביותר שצריבין לעירוב,

²² זולת כחצר שבין שני חצירות שאז אינו זכות גמור ואינם אוסרים.

²³ כן משמע מתוספות שבת, חזו"א סצ"ט, בפמ"ג במשבצות, ושאר מקומות.

²⁴ לבוש וגם במאמר מרדכי ונהר שלום בטעם הרמ"א סס"ש ס"ז.

²⁵ וזה משמע מלשון רש"י (שם פ. ד"ה ולא נשתתף וז"ל אינו רוצה, ומתכוין לאסור עליהם. מאי איכפת לי טעמו? אלא אם אינו רוצה להשתתף מפני צייקנותו הוי כמו מקפיד על עירובו דדף מ"ט ומחלוקת אי הוי עירוב, אך כשמתכוין לאסור הוי עירוב בע"ב, ובה מתורצת תמיהת המנחת פתים והגאון יעקב דלעיל מ"ש עירוב בע"ב ממקפיד על עירובו וכעין זה ראיתי מובא בשם ילקוט הגרשוני שמתרץ שהיא כעין דברי הרמב"ם הידועים כופין אותו שיאמר רוצה אני, וה"נ כופין אותו שלא יעבור על דברי חז"ל וכל כה"ג לא חשיב בע"ב. וכן משמע קצת מביאה"ל (שם ד"ה צריך) שמתרץ שלכך צריך החזר בו מעירובו - אם אינו אוסר - לחזור ולזכות שאם הוא חוזר אין לך מקפיד על עירובו גדול מזה, אבל על עירוב בע"ב אם הוא אוסר אין קשה לו כנ"ל.

קונטרס ויציב ונכון

ובשלמא אם בתחלת העירוב היה עם שבגים מתנגדים, ואנו רוצים לזכות להם עירוב, היה לנו לחשוש ממה שכתב רבינו. אבל עקשיו שכבר היה לנו עירוב בהסכמת כולם ובאים הם לאוסרו עלינו, מזה אין המדובר בתשובת רבינו בכלל, כי הם נסובין רק על מי שנקרא ע"פ ההלכה שאין רגיל לערב. כלומר על מי שאנו צריכין לדעתו, כגון שאינו אוסרו או מערבין עליו בע"כ, משא"כ מי שאוסר, הוה בדין זה כמו רגיל לערב, והוי עירוב בע"כ.

וראיה לכך שדברי רבינו נסובין רק על תחילת עירוב, שלקמן באות ו' מתחיל "זהלום ראיתי בשו"ת ובחירת בתיים בסימן קכ"ו שדחה מ"ש השואל שלא סמכו ע"ז" ומדוע אינו מביא את התשובה מס' קכ"ג ששם השאלה בפירוש אודות אחד שרצה לחזור בו מעירובו ולאסור את העירוב על כל בני העיר, ומתחיל שם הגרש"ק "הנה זה מביא לידי גיחוך, ודחהו מדרבה מעמים גם משום דמ"א שם"י הגובר לעיל, דהחזור מעירובו הוי עירוב בע"כ ואפילו לשנה הבאה כשצריכין לערב מחדש. ומסיק דמעולם לא שמענו כזה והכל הוא. ורבינו אינו מביא התשובה ההיא כל עיקר? אלא דשני ליה בין תחילת עירוב, לבין היכא שהעירוב קיים ועומד ורוצים לאוסרו על אחרים.

ודברי רבינו הם כמעשה או שהיה או, שהתחיל העירוב עם מתנגדים בתוך תחומי העירוב כבר בשבת הראשון¹⁷.

ויכול המקשה להקשות על כל השקלא ומריא דקמן, אבל זה ברור למעלה מכל ספק שלא על אופן שמקלקל העירוב כדי לאסור נתכוין רבינו שצדיכין רשותו.

ויש עוד מציאות שדברי רבינו נוגעים למעשה וזה כשרשותו אינו אוסר, כגון שהאוסר הוא ברחוב צדדי ואיכא מחיצה המפסקת בינו לבין שאר העיר, או איננו יכולים לערב עליו בע"כ¹⁸.

ואם אחד אינו רוצה לערב יחדיו עם בני העיר על מי מוטל לבנות מחיצה האת כדי שלא יאסור על שאר העיר?

זה לשון המחבר בסימן שצ"ב סעיף ד', עיר שגשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי אחד דרי זה אוסר על כולם גו' ובונה כל מבוי ומבוי מצבה על פתחו אם רצה לחלק רשותו מהם כדי לא יאסור על שאר המבואות. ועד שלא בנה, דרי הוא אוסר עליהם אם לא עירב¹⁹ ולפיכך הוי עירוב בע"כ²⁰.

היחזא לנו מזה שדברי רבינו בתשובתו מד"ה ואולם במה דברים אמורים, ואיך, אינו נוגעים לנו כל עיקר, בגלל אופן הקמת העירוב כפי שהיתה בבארא פארק.

ב

ו. כשיש בעיר רבנים ות"ח המנמקים מעם התנגדותם ע"פ הלכה אין ביד בי"ד לכופם.

דברי רבינו זצ"ל שכמה מאנשי העיר יכולים למחות זנם דבני"ד יש רבנים ות"ח שמתנגדים ומנמקים זאת במעמדים ע"פ הלכה ופשיטא שאין ביד בי"ד לכופם.

¹⁷ ושני לן בעוד דברים בין תחילת עירוב לסוף עירוב והפשוט הוא בשיעור י"ח גרוגרות, שצריך שיהיה רק בשבוע הראשון, ואם נתמעט משיעורו אחר שנכנס שבת ראשונה ונשתייר אפילו כלשהו, כשר אף לשאר שבתות (שס"ח ס"ד).

¹⁸ הארכתי קצת שיהא מובן לאנשים כערכי אבל רק נגעתי בקצה המטה, כי הוא סוגיא ערוכה בעירובין פ' בראשונים ופוסקים והרבה שיטות עמוקות בספרי השו"ת. ועיין בקונטרס בירור בענין שיתוף ועירוב, מהרב אליעזר ליפא מיללער שליט"א שו"ל ע"י וועד העירוב דב"פ בחודש ניסן תשס"א, שהאריך למעניתי בטוטו"ד בביאורים וחידושים לבאר כל השיטות בענין הזה, ורק הבאנו מה שמשמע מלשון השו"ע, והפשוט כתבתי, ותן לחכם ויחכם עוד.

¹⁹ ולבאורה צ"ע מכל סימן שצ"ב שלפום ריהטא משמע שזה שאינו רוצה לערב אוסר על כל העיר, אך זה אינו כי הפשט מכיון שאוסר לכן אין יכול לחלק. וכן משמע מתשובת חוזה התנופה שהביא הב"י (שם בסוף הסימן) ושם שאם המבואות מתוקנין כהלכתן אין צריך לעשות דקה לפני ביתו של מי שלא עירב להפרידו מן האחרים כדי שלא יאסור עליהם שאין זה דומה לעיר של יחיד ונעשה של רבים וכו'.

²⁰ וכל המחברים ששקלו וטרו איך לערב כשיש מסרכין. דברו ממחללי שבתות שבאמת אינם רוצים. וגם אין זה זכות להם כיון שהם מטלטלין אפילו בלא עירוב (ירושלמי פ"ו סה"ז) אבל משומרי שבת ויראים, כנראה לאו כל כמיניה לומר אני רוצה להכשיל אחרים.

קונטרס זיציב זנכון

יש שרצו להבין כדברי רבה"ק **מעמם ע"פ הלכה** שאם אחד סובר שיש לן רה"ד דאורייתא, יכול למחות ולמנוע מאחרים לתקן עירוב. ומכיון שכמה מהמתנגדים תלו עצמם באילן גדול ה"ה הגאון בעל אנ"מ זצ"ל שכתשוכותיו המאוחרות צידדו להחמיר כדעת המשכנות יעקב, לכן יצא להם שעל זה סובבים דברי רבנו.

ולא חש לקמחיה, כי הא"ך יעלו דברי רבנו אלו עם מה שכתב לעיל (סוף אות ד') וז"ל ולכן בנ"ד אין בדינינו למחות ולנעוץ לא ביד המקילים ולא ביד המחמירים ע"כ.

הגע בעצמך, מי שמבין בן כדברי רבינו דומה לשנים שבאו לרון, ושומע הדין מענותיהם ואומר להם, איש פלוני אתה וכאי ותברך חייב. ואח"כ מוסיף כמה דברים אמורים אי חברך ציית לדנאי, אבל אם אינו הפץ לצייט לי ואינו רוצה לשלם, אזי חביך וכאי ואתה חייב.

והבא נמי, הרי כל הגדון של רבינו בראשית התשובה היה אי יכולים לערב בעיריות גדולות, ומברר השיטות לדותר ולאסור ומסיק שכל זה לפלפולא, כלומר אפילו אם תביא ראיות קשות כברל שא"א לעשות עירוב, כ"ו לפלפולא, אבל למעשה עושים עירוב ואין ביד שום אחד למחות. ותיכף אח"כ מוסיף כשכמה מאנשי העיר מוחים או אין יכולים לערב, ואם הבוונה על פי ההלכה שעליה אנו דנין, דדינו דיני רה"ד, הלא נפל כל הדותר כבידא.

ועוד הלא לשיטת רבינו שכתב שאין בדינו למחות, נמצא עצם המחאה היא שלא כהלכה.¹⁷ והא"ך יכולים לנמק התנגדותם ע"פ הלכה כומן שעושים שלא כהלכה.

ועוד תימה דהמעם דהי עירוב בעל כרחו ואינו יכול למחות, הוא משום דכופין על מדת סדום, דזה נדנה זה לא חסר. דכות גמור הוא לו,¹⁸ ומה נפקא מינה אם הוא ת"ח או שהתנגדות הוא משום הלכה, וכי אין דין מדת סדום בת"ח, וכי ת"ח לאו בר עשיית הישר והצדק הוא? ואמרו משום דת"ח הוא משלח גלימא דאינשי,¹⁹ הרי סוף כל סוף זה נדנה זה לא חסר.²⁰ וכי מי מבריהו למלמל?

ועוד תימה ודאחרון הבכיד זה העיקר, אפילו את"ל שלפי שיטתו אינו יכול לתקן עירוב אבל איפוא איתגיהו להלכה כזאת בעולם שצריך למנוע מאחרים לעשות עירוב? ואדרבה במקום שיש חשש חילול שבת דאורייתא, נחוץ ביותר לתקנו כלשון רבינו לעיל, דכאן כיוון שאננו סומכים על הפוסקים רלדיין לית לן רה"ד גמורה, הרי לא יבשלו אלא בתלול שבת דרבנן, ופשיטא שבשבייל זה לא נבנים עצמנו להתיר בקולות דחוקות. והרי לך דבמקום רה"ד גמורה צריכין להבנים עצמנו בקולות דחוקות לעשות עירוב. דמבלל לאו אתה שומע הן, והא"ך יתנגד אחד מבעמי הלכה לעשות עירוב משום רה"ד דאורייתא.

אלא צ"ל דאין הכי נמי, התנגדות לעצם הקמת עירוב זו מדת סדום ונגד ההלכה. ואיזויה ההתנגדות על פי הלכה שמביא רבנו שמתציא ממת סדום, כשמוקן הת"ח שהעירוב שעשו אינו כהלכתו רק נעשה בצירוף הרבה קלות. כלומר שלעולם גם הוא חפץ לעשות עירוב, אבל רוצה באופן שיהא כשר למהדרין ולא לסמוך על קלות שונות, כמו שכתב רבינו לעיל בד"ה אמנם. ועכשיו שהוא אינו יכול להשתמש בעירוב הזה, או יכול המחמיר למעון כי חסרת לי, כי מעתה לא יעשו עוד עירוב כשר, ואינו רוצה לבטל רשותי עד שיעשו כדבעי (אם אפשר). וזה הטעם אינו שייך בני"ד כי לאף אחד אין לו מענות על אופן עשיית העירוב שלנו שנעשית עם מרבית ההודרים האפשריים. (מפי דה"ג ר' שלום אייזנבערגער שליט"א, דומ"ץ קרית צאנו ירושלים עיה"ק ת"ו ועיין במכתבו בסוף הקונטרס).

ופשוט הוא כי אם איך רוצה בכלל בעירוב מאי איכפת לך אם אחר עושה שלא כפסק שלך. אין שייך בזה שום דין ערכות ותוכחה כי יש לכל אחד על מה שיסמוך כנ"ל.

¹⁷ וזו לא רק שיטת רבינו, אלא אפילו אלו שמצדדים כשיטת המשכנות יעקב דאית לן רה"ד, כמו המ"ב והערה"ש וגם האג"מ בעצמו, כתבו כולם שאין למחות. ואדרבה אם הוא מוחה אז עושה שלא כהלכה, וגם יש שפירשו אין למחות, שההלכה לא נתנה כוח למחות, כי לא הלכות דרך ארץ שנו כאן ובודאי לא איסור הירוס וקלקול עירובין.

¹⁸ האופן היחיד שמנו חז"ל שצריכים להודיעו שאינו זכות גמור, הוא כשיבתו הוא היחיד שהוא פתוח לשני חצירות, והוא עירב כבר עם אחת מהם ואינו רוצה שביטו ישמש לבני שני המבואות מקום להניח שם כליהם, ואפילו זה רק באינו אוסר. כדלעיל סימן א'.

¹⁹ רש"י בבא מציעא דף קח: והשוה שבועות דף מא. צורבא מרבנן משלח גלימא דאינשי

²⁰ בפרט שלרוב שיטות אף דלא סבירא להו דבעינן ס"ר, הוה צוה"פ מחיצה מן התורה לרה"ד גמורה. דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, עיין ביאה"ל ש"ס"ד ד"ה והוא. ובש"ש"ה ד"ה וי"א שהביא משם הא"ר דבמקום שיש עוד צד להקל (אינו מפולש, מוקף מחיצות, פי תקרה) יש לסמוך להקל. ולכה"פ חיוב חטאת אין להם. ואכמ"ל.

קונטרס ויציב ונכון

ה) חכם שאסר אין חבירו רשאי להתייב וכדומה, דמבואר בב"ח שאם היה מנהג בעיר להקל מפני שחכם אחד הורה להם כך אם אחר מותו כאל לשם חכם אחר לאסור מה שהם מתירין נהגו בו איסור ע"ש ונ"ל דהוא הדין אם הראשון היה אוסר יכול השני להתייב אחר מותו כדאיתא בפ' ביצד משתתפים עכ"ל.¹⁰

ו) ויש שאומרים כי מתקני העירוב המה כוון דבריו של הגר"מ זצ"ל ח"ו, זה אין לו שחר כל עיקר. כי אפילו לפי התשובה שהדפיסו בשמו כאג"מ בחלק ח', אין כאן בית מיושב כלל כפי שנתבאר בכמה קונטרסים שיצאו לאור ע"י וועד העירוב ונכתבו ע"י ת"ח בעלי הוראה מובהקים.¹¹ הן מחמת המחיצות הנכודות בידי אדם המקיפות את ברוקלין מצ' רוחות ויותר,¹² וכמה מירחות והדפתקאות והתצאות ממון דקדו עלינו ועל חבר בעלי הוראה שחברו לנ"ל לברר היקף המחיצות הג"ל. והן מחמת מספר האנשים בברוקלין שאינו מתקרב בכלל לנ"ל מליון, והן שנתברר בבירור גמור שאין בכל העיר רחוב דדיישי כה ס"ד, לא מנייה ולא קרוב לזה אפילו בצירוף העגלות, ועוד מעטים.

הן אמת שאפשר לבעל דין לחלוק על המסקנות שלנו לגבי שיטת האג"מ, אבל חס ושלום לומר כי אנו מלעיבים בתורת גברא רבא דכוותיה ומתעלמים מדבריו.

על כן אין שום מעט להמתנגדים ע"פ הלכה שלא להשתתף עם אחרים הנוהגין שלא כמותם, ובפרט להבשילם, חוץ ממדת סדום. ויותר מזה פסק בערוך השלח¹³ לגבי אלו שאין רוצים לעשות עירוב משום שחוששין לרה"ד, והם הרוכז בעיר, לא רק שיכולים ליקח מהם פת בע"כ, אלא שהמיעוט יכולים לכפות על הרוכז להציא ממון לתקן צורות הפתח והמחיצות של העירוב, ואף שדרכו מתנגד ע"פ הלכה שחוששים לרה"ד דאורייתא. משום שאי אפשר לומר קים לי [כדעת האוסרים], כיוון שכבר נתפשט הדין כדברעת דמ"א שאין לנו רה"ד דאורייתא.

ודברי רבינו הם כדלעיל אם העירוב אינו עשוי כראוי, או שרוצים בעירוב ושיש להם מענות ע"פ הלכה האין לעשותו, וכמעשה שהיה או שהיו חולקין על אופן עשיית העירוב.¹⁴

ויוצא לנו שאין כאן התנגדות ע"פ הלכה ואפשר לכופם בב"ד ומדני העירוב לשיטת רבינו.

ג

ו. כל זמן שלא כפו אותם בב"ד לא מדני העירוב.

חששנו אפילו אם דברינו דלעיל אינם, וכונת רבינו למעמים ע"פ הלכה קאי על הלכות מחיצות ורשויות השבת.

ולכאורה אין זה מציאות הדברים, כי אין להעלות על הדעת שהם באמת סוברים שעירוב הוא רשות הרבים דאורייתא. כי כאמור להלן הציע להם ועד העירוב כמה פעמים לתקן דלתות נעולות ומחיצות ממש, וסירבו. ובאמת כל הארץ לפניכם,

¹⁰ חו"מ ס' כ"ה וגם השו"ך בשו"ע שם.

¹¹ ויעיין קונטרס בירור דין העירוב בבארא פארק מאת הרה"ג ר' שלמה גראס דומ"ץ דחסידי בעלזא ב"פ שליט"א מהדורה חדשה ש"ל בסיון תשס"א על ידי וועד העירוב, שבירר כיד ה' הטובה עליו כי העירוב כשר ומהודר אפילו לפי חומרותיו ודרישותיו של הגאון האדיר בעל האג"מ זצ"ל, וגם מישיב הרבה ממה שנראה כסתירות בתשובותיו.

¹² שלא היו עוד אז בשלמותן כהיום או שלא נתבררו אצלו מהקורבים לו. כמו שמוכח באג"מ חלק ח' בהתשובה המיוחסת לו, וזה"ל ובענין המחיצות, כפי הידיעה אינו כן עכ"ל

¹³ בראשם הרה"ג ר' שלמה גראס הני"ל שליט"א ודעמיה רבני כולל בעלזא, ורבני כולל עמק הלכה בראשות הגה"צ ר' טוביה גאלדשטיין שליט"א ורבני כולל "קארלסבורג" בראשות הגה"צ מוה"ר ר' ראטה שליט"א, וגם רבני כולל אוהל יעקב בראשות הרה"ג ר' קאפיל שווארץ שליט"א, עם עסקני העירוב ובראשם חבר הוועד ר' שמואל פולטמאן נ"י. וכותב השורות הללו זכה להתלות אל הגאון ר' חיים צבי שפירא חבר ביד"ץ דחסידי בעלזא באה"ק מתלמידי רבנו זצ"ל, שבדק את היקף מחיצות העיר וכשראה האין העיר מוקפת מג' צדדים ועוד במחיצות גבוהות כמעט בלי פרך, אמר לנו אז הלואי יהי' טלטול ע"י העירוב בירושלים עיה"ק או בבני ברק כשר ומהודר לכל הדעות כמו העירוב דבארא פארק.

¹⁴ חו"מ קס"ב.

¹⁵ ונוסח הכרוז נגד העירוב דאז "ע"כ אין לסמוך על העירוב הני"ל" והרבה לחמו אז משפחת המתנגדים עם הרבנים שלא יכניסו את תיבת "הני"ל", ולא עלתה בידם.

קונטרס ויציב ונכון

וראה בשו"ת מחזה אברהם שמחלק נ"כ שאם אינם רוצים עירוב ככלל זהו מדת סדום אבל כשרוצין ורק מחלוקים על אופן העירוב כזה אינו ברור שזה מדת סדום.²⁰

עוד כמה מעמדים אחרים עוררו המתנגדים, ואלו שיש להם אחיזה בהלכה, נגוללם אחת לאחת.

א) שהמשתמשים בעירוב עוכרים על לא תתגודדו, נביא פה לשון רבינו אודות בחורים המניחים תפלין בחוה"מ תפלין כמנהג רכה"ק הדברי חיים זצ"ל וז"ל: "...היות שנהנוג בק"ק להתפלל בביהמ"ד אחת הן מניחי תפלין והן שאינן מניחין... לענ"ד לא שאני ממתפללים בביהמ"ד אחת שמניחין תפלין דר"ת. הגם שמניחים תרתי חיוב גמור נינהו כמבואר בכתבים, והמעם שאחר שהחולט שיש מקום לומר אלו ואלו דברי אלוקים חיים ואין בדינו לפסוק הלכה ברורה עד ביאת משיח צדקנו, ולשניהם מקור בראשונים וזכמי התלמוד, לא שייך לא תתגודדו שמשום מחלוקת, שבטלה מחלוקת וח"ו אין מחלוקת, והאמת והשלום אהבו.²¹

ח"ל האגרות משה " לענין נישואין בימי הספידה אי חיישינן ללא תתגודדו... ולכן בניו יארק וברוקלין וכד' שכל המנהגים מכל העולם איתגודו וא"כ לא שייך מחלוקת, שידוע זה לכל שיש בבאן כמה מנהגים.²²

ב) שחושש לדברי האגרות משה שאין לערב ואם ישתתף יסייע לעוברי עבירה. יעיין בספרו אנ"מ ח"א אור"ח קפ"ו לענין לקנות אחרונין מסוחרי שביעית המשתמשין בהותר עבירה וז"ל: גם פשוט כיון שהם עושין ע"פ הוראה ליכא איסור לפני עיר ולא איסור מסייע ידי עוברי עבירה, שהעושה ע"פ הוראה אין לו שום חטא, אף אם הדלכה שלא כמותו כל זמן שלא עמדו למנין כל חכמי הדור ונפסק שלא כמותם. כמו שלא חטאו מקומו של ריה"ג בזה שאכלו בשר עוף בחלב. והעושיין בר"א עוד קבלו שבר על עשיית סכין למול בשבת אף שהאמת לדינא שהוא עוד בחיוב מקילה עכ"ל.²³

ג) שע"י השתתפות יגרום לכישול איזו מסורת. זה אינו, כי היו כאן עירובין בניו יארק עוד משנת תרס"ז כידוע וגם בברוקלין וכארא פארק וכוויליאמסבורג דיו תמיד עירובין קמנים גם על רחובות שלמים, כשרים ופסולים, ברחובות בלי מספר. ולזה גם אין יכולים למעון שהעירוב הכללי גורם לחלל שבת ח"ו לשיטתם.

ד) כבוד ת"ח של הגאון באל אנ"מ זצ"ל, ראה מה שכתב לת"ח אחד ששאלו אם ידור בבני ברק אף שהוא חולק לפעמים על החזון איש ח"ל " ... לא מוכן שום חשש בזה ואדרבה זה כבודו שמיכירים שיטתו בר"ת ומעיינים בדבריו אף בהמסקנה של החכם המעיין הוא שלא כדבריו, ולא עלה כלל על דעת החו"א זצ"ל שלא ימצאו ת"ח שיפלגו עליו ולא שייך שיקפיד על זה דאדרכה האמת והשלום אהבו וכו' (פ"ה) עכ"ל.²⁴

²⁰ סי ע"ד וז"ל דלא חשוב זכות גמור, דאטו צד הב' אינו רוצה בעירוב, הלא גם הם רוצים בעירוב אלא שיהיו הם המזכין עכ"ל.

²¹ שו"ת דברי יציב אור"ח סי"ג אות ג'.

²² שו"ת אגרות משה אור"ח קנ"ט. ועיין בספר הליקוטסים: בין פסח לשבועות ע' רל"ו "עיר שיש בה כמה קהילות –וכן הוא ברוב ערי ארץ ישראל ובערים גדולות שבגולה-יכולה כל קהילה לנהוג כמנהגה ואין בזה משום לא תתגודדו, ולא חשש מחלוקת ואף אפשר לשנות ממנהג אחד למנהג אחר... " ... עיר שיש בה קהילות הרבה אין רוב הקהילות יכולות לכופו לקהילה אחת שתיכנס בתקנתם דכל קהילה חשובה בעיר אחת... מהר"ם אלאשקר, מהרשד"ם, ... וכן פסקו הרי"ף והרא"ש... וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סימן פ"ג ועוד הרבה מוסקים.

²³ יסכר מי דוברי שקר שהגאון הנ"ל הידוע ברוב ענותנותו כתב על היהודים, הסרים למשמעת רבניהם ומתקנים עירובין על דעתם שהם מחללי שבת בפרהסיא. וע"ד חתימת ידו על האגרת שנכתב שם כזאת ר"ל, יעיין בהחתימה על הסכמתו לספר נתיבות השבת של הר' וואסמאן ויקרב את שני החתימות אחת אל אחת ויראה נפלאות.

²⁴ ובמרט בני"ד שרבנים גדולים שבעירנו שהיו רחוקים ממזרח למערב מהגאון הגדול בעל אג"מ זצ"ל, בהשקפת עולמם ובדרכי הוראה. וע"י הקמת העירוב למדו כמה וכמה שיעורים ברבים בבית מדרשם ופלפו הרבה בכוונת דבריו. ושמעתיה מברדן ב"ה בבתי מדרשות שעד עכשיו כמעט לא ידעו שמו. וכן יצאו לאור הרבה ד"ת וגם על ידינו שמפלגים ומאריכים ע"ד שיטתו בהלכתא דין.

קונטרס ויציב ונכון

ואינם צריכין לנו ולחברותינו, ויכולים לתקן בעצמם ככל אות נפשם, ולהציל לפי אמרם רבבות מישראל מחילול שבת דאורייתא. ולכן צריכין ללמד זכות עליהם כי דבריהם כענין הג"ל נאמרו על דרך ההפלה והתגומה וכאמת מעמים אחרים יש להם כלהלן.

וכותב השורות האלו פנה בעצמו אל הרה"ג ר' אברהם יהושע ביק שליט"א, שעמד בראש המתנגדים והציע לו לתקן ביחד דלתות, ואפילו נעולות⁷⁶ או כמין פסי בידאות, וגם לעבוד עמו על יד המחיצות המקיפות את ברקולין מצ' רוחות ולהוכיח בעצמו אם אפשר לסמוך עליהם, או לתקן מה שצריך לתקן כדי שיהיה כשר אפילו לשימת המשכנות יעקב, ונענה בסידור. נימוקו היו שלא מטעם הלכות שבת והתנאה מתנגד להעידוב, רק התנגדותו הוא משום שחושש שהגשם יטיילו בשוקים ויביא לפריצות, גם חשש שיקנו בחנויות בשבת. וגם שחושש שכמשך השנים יתבטל העידוב והצ'כור ימשך ויטלמל כל עידוב, וסופר שכך היה לפני שבקיני ושמונים שנה שתיקנו עידוב בעיר וסמכו על מפלת הברל, ואף אח"כ בשנתבטל אחד מרחמחצות, עדיין השתמשו בו. וכשראה אכיו הגאון זצ"ל הפירצה הזאת נמר בדעתו להתנגד לתיקון עידובין ככל מקום.

ועתה עוד לנו לחשוש למה שכתב רבינו, כי הן אמת שאין להם מעמים ע"פ הלכה מפורשת כפוסקים שלא ישתתפו. אבל איך יכול כ"ד לכופ אחד שעומד צווח כי לא מטעם מדת סדום הוא מתנגד אלא חושש הוא שהעידוב יגרום פריצות ברחובות או שכמשך הזמן יתבטל העידוב וההמון ימשיכו לטלמל ויכאו לחלל שבת.

וקודם אנו צריכים לזכור אם בעצם החששות הללו הם המעמים האמיתיים שלהם או שאינם רוצים בעידוב מחמת מעם אחר שאין ידוע לנו, והחששות הללו הם דחויי בעלמא דקא מדחיין לן.

והנה לחשש הפריצות, אף אם נאמר שאם יש לאחד חשש כזה, יכול לעקב ואינו מדת סדום. אבל כל זה הוא רק אם כנים הדברים והחשש אמת. ועל זה נופא אנו דינין.

בשלמא אם היה זה העידוב הראשון בארץ אמעריקא, וגם מלפנים בישראל לא היו כ"ד מעמים שומרים בנות ופרדים שלא יכאו לידי חמא,⁷⁷ ניהא. ומעפ"כ שאין לנו שום כוח לחדש גזירות חדשות, ושומר מצוה לא ידע דבר רע, כפרט לבטל מצוה מדבריהם. אבל אין אדם אדון על הרהורי לבו, ואשרי אדם מפחד תמיד.

אבל עתה שמעולם לא ראינו ולא שמענו שום בשום מוכיח ופוסק מאלפי ספרים שבאצד שמוכיר את החשש הזה מעשיית עידובי חצירות. וגם גולת אמעריקה בעצמה כבר נתנסתה בעשר נסיונות, כדעפרימ, כאלמימאר, שיקאנו, פאר ראקאוועי, לארענס, קיו נארדנס, סינעימ, ולאחרונה אפילו בוועסט סייד של מאנהעמען, ודרכה מקומות בלאנג איילאנד וניו דזשערסי, ועמדה לה ב"נסיון" העידוב. האין די כבר שהחשש אינו מצדק, ואינו מוכרים כאן מאנסי וכדנה. אלא עירות אמעריקא, שברחוב אחד בעירנו המעמירה יצ"ו יש יותר תורה ויראת שמים מכל העירה התיכונה והחיצונה ודגללות, ואין פרץ ואין יצאת ואין צוה, ומעולם לא שמענו ולא ראינו שנתקיימו כל החששות המשוים. ומה יעשה הלב שלא יאמין שזה החשש אמיתי.

ובעיקר שהוכיח סופו על תחלתו שהעידוב בעירנו כבר יותר משנתיים ולא נתקיים כ"ה לא אחת לא מיניה ולא מקצתיה מהחששות האלו,⁷⁸ ועדיין מחזיקים בהתנגדותם כמקודם כלי שום שינוי. הוברר הדבר למפרע שמעיקרא לא היתה התנגדותם מחמת חשש הפריצות, אלא שיש להם איזה שיטה נגד הקמת עידובין, וכל אלו החששות הם רק כמות עינים.

ולחשש השני שמא יכאו במשך הזמן לידי חילול שבת. אדרכה היא הנותנת, הלא כל עצמו של מצות תיקון עידובי חצירות הוא כדי שלא יכאו לחלל שבת, ואם הם חוששין לדבר הרחוק שמא יתבטל העידוב בעוד שבקיים שנה, האין יכולים למנוע מאחרים שלא לתקן החשש חילול שבת הוודאית מידי שבת בשבת, שחששו חו"ל וכל הפוסקים. גם למניעת עונג שבת דאורייתא.

אף שידוע לאנ"ש דרכו בקודש של רבנו, כיהודה ועוד לקרא נעתק לשון רבה"ק הדברי חיים זצ"ל שממנו יראו אנשים כמוני האין התיחסו רבה"ק לאלו המתחכמים על רבותינו הראשונים אפילו כד"ת שנתנה רשות לתלמיד לחדש, ומב"ש בחששות אלו,⁷⁹ ו"ל הנה דברך היה האריוני גדולי הראשונים ותמיד אין דרכי בזה לפלפל איזה שיטה היא הנבונה עפ"י פלפול כי דבר

⁷⁶ "זרזו אותנו תמיד בזה הגה"צ מלינו שליט"א באמרו כי במדינה שאפשר לשלוח אדם אל הירח אין לך דבר שאי אפשר.

⁷⁷ והרה"ג ר' יעקב זיידה שליט"א, מעיר על זה במכתבו. שאם הוצאה היא המביאה לידי חטא, למה התיירו הוצאה ביו"ט כדי שלא יהיו ידיו אסורות וימנע משמחת יו"ט (לשון הרמב"ם בהלכות יו"ט) ויהיה בי"ד זקוקין להעמיד שומרים. יאסרו הוצאה ושומר מה מלל?

⁷⁸ ואם יראים שמא יתדרדר הדור, הלא אסור לגור בארץ הזאת, וכידוע לכן לא נתנו רבותינו שבאירופה לנסוע לאמעריקא.

⁷⁹ שו"ת ד"ח יור"ד ח"ב סימן ק"ז לבנו רבה"ק משינאווא זצ"ל.

קונטרס ויציב ונכון

זה הוא רק גמות הרוח ודברי הבליים כי מי אני להבריע בין בזה בין גדולי הראשונים ורק ב"א צריך ללמוד ב"א מהשימות אך לא להבריע בי מה יודעים אנו אשר לא ידעו המה עכ"ל.

ולא נמצאו בשום מקום שחששו לזה חז"ל וכל הדורות עד הנה. ובודאי לא לזה נתכוון רבינו שמנמקים מעמם על פי הלכה.

וממילא אין כאן רבנים ות"ח שמתנגדים ומנמקים זאת במעמדים ע"פ הלכה, ושפר יכולים לכפות ולכות העירוב בע"כ כפרט ע"פ בי"ד. ומב"ש בי"ד חשוב כבני"ד. וכידוע זה אחד הטעמים שנתייסד הבי"ד המיוחד לענייני העירוב עם גדולי ההוראה בעירנו שליט"א.

נמצא שאין הגמוקים כאן ע"פ הלכה ומרני הבפיה כדברי רבינו.

ד

ו. במקום שאין כופין אותו כבי"ד להוציא ממנו הפת, אין הדבר ברור שאפשר לכות לו העירוב בע"כ.

חששנו לדברי הפמ"ג והחזו"א שצ"ע אם מועיל זכוי בע"כ, אף שהבאנו לעיל שאפשר להוכיח מדברי הגמרא והראשונים וכן יוצא מכל דברי תשובות האחרונים ובראשם השואל ומשיב (מהדו"ת ס"ב) שבעירוב שהוא זכות גמור אפשר לכות בע"כ אפילו בעומד צווח, ו גם מדברי רבינו שהבאנו לעיל בפתחה. איכא למידק שבמקום שהלכתא דמערבין בע"כ, מועיל זכוי בע"כ. מ"מ כיוון שיצא הדבר מקולמוסו של רבינו הקן שאולי אין לכופו אפשר שאינו מועיל הזכוי.

לכן הלכנו בעצת הגאון בעל חזון נחום ז"ל (סי' מ"ב) בכגון דא, גבינו כסף מכל אחד ואחד מאלו הת"ח שגילו דעתם שאין הם מסכימים לעירוב, בסתם בלי לפרט לאיזה תכלית נגבה הכסף. הגביה נעשית ע"י אכריכים חשובים מאנ"ש והכסף נמסר להגה"צ מסעדראהקלי הרב המסוד שליט"א לקנין הפת.

נמצא לפי זה שלא היה זכוי בע"כ ככלל, ומרני לדברי הכל.

ה

ו. שכירת רשות משר העיר אפשר דלא מדני כי אם כוחו של שר העיר הוא רק מטעם שהוא שכירו ולקישו, לא נתברר אם יש דין שכירות משכירו ולקישו גבי ישראל.

ובמסר נקרב אל דברי רבינו נקדים דברי הישועות יעקב ריש סימן שפ"ב בענין שכירות מעב"ם ח"ל, דינים אלו המה דינים עמוקים וסברות דקות וצריכים ביאור מאוד להבינם.

¹⁰ וז"ל הבי"ח, מצוה לחזר אחר עירובי חצירות, אע"ג דבעירובי חצירות ושיתומי מבואות מערבין אפילו לדבר הרשות מכל מקום מצוה לחזר אחריהם כדי שלא יגיעו לידי איסור טלטול בחצר ובמבוי מה שאין כן בעירובי תחומין דאין מצוה לחזר אחריהם דאדרבה אפשר דע"י עירובי תחומין יגיע לידי איסור הליכת חוץ לתחום אלא כדי לקיים מצוה מותר לערב (סי' שצ"ה), הרי ראינו שכבר קדמונו למה שיכולין לחשוש. וא"צ להעתיק דברי התשב"ץ המפורסמים וז"ל אין שום חשש עבירה בתיקוני מבואות וגו' ומי שלבו נוקסו בזה, הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו עכ"ל.

¹¹ ועיין במאמר גוסא דעובדא בקונטרס דברי זכרון שכמה רבנים מאלו שצירפו שמותם ל"גלוי דעת" אמרו לעסקני העירוב בפירוש שרק לבני קהלותיהם דברו ולכאורה מראה מקום הוא זה שכל הכרוז הנ"ל אינה מחאה או איסור וכל הביורו הלוה דקמן היא רק לרווחא דמילתא.

¹² ועיין שו"ת חת"ס חו"מ קע"ז דלעניני קיום המצוות אין צריך בי"ד לכפיה רק כל אדם מישראל צריך להקים את התורה ורק בחלק המשפטים להוציא ממון צריך בי"ד לכפיה ובחזון נחום סמ"ב הוציא מזה כי אין צריך בי"ד קבוע לגבי כפיה בעירובין אם אין שם הוצאת ממון מחבירו.

¹³ ויש מתרצים שדברי הפמ"ג בס' ש"ז שצ"ע אם אפשר לכותו בע"כ. הוא כשאין יכולים לכופו מדינא ליקח פתו בע"כ אז צ"ע אם מועיל זכוי בע"כ.

קונטרס ויציב ונכון

למכשול ולפזקה לכל בני העיר, ונתנו דינו כעבו"ם דאינו אוסר אלא משום שמא ילמד ממעשיו ומהני ג"כ ע"י שכירו ולקיטו דו"ק."

והבו דלא לוסיה עלה שגם בישראל שרשותו אוסר מדינא, ואף להפוסקים שהקילו משכירות מישראל רק מישראל עצמו ולא משכירו ולקיטו".

הוצא לנו מדברי רבינו אלה ששכירות משר העיר לא יועיל מחמת המעטים דלהלן

(ו) אם לא שכרו משר העיר בעצמו. רק משכירו ולקיטו.

(ו) אם לשר העיר עצמו אין הבתים קניות לו, ולכל הותר בידו רק לסלק את התושבים ולפנות הבתים לצרכי העיר בשעת מלחמה ואז כל כוחו הוא רק לפי שאינו גרוע משכירו ולקיטו, ומסופק רבנו אי שכירו ולקיטו מהני בישראל.

ונחוי אנן אי זה נוגע לנידון דידן.

(ו) שכרו משר העיר בעצמו. הגאון הגדול ר' יוסף אליהו העניקן זצ"ל ציווה לפרסם בשנת תש"ך שדרכי צבי אייגנשמאט זצ"ל שכר משר העיר בעצמו. מר. וואנגער שמו, את הזכות לתקן עירובין בכל חמשה המחוזות של העיר, ומפרט מאנהעטן, ברוקלין וגו' וזכות הממשלה בחצירות בבתי הפרטיים, למשך מ"ט שנים. עד ערב חג הסוכות תשס"ט.

(ו) לשר העיר הרבה יותר זכויות ממה שמוכר בריב"ש גם בידו לסלק התושבים לגמרי, ושכירות מדו אינו מטעם שהוא שכירו ולקיטו של התושבים אלא משום שיש לו בעלות על דירתם.

ובקצין זה בשו"ת דברי חיים ח"א יו"ד סימן מ"ב וז"ל: אודות העירוב האריך הרבה בספר עצי אלמונים והמיב לרבר, שהטעם שבל הבתים משועבדים למלך ולהכי מהני משכירו ולקיטו", ולדעתי הראמיני"ה מיקדי שכירו ולקיטו כיוון שהמה מקבלים פרס מהמלך הגם ש"ל שאינם מקבלים רק מהעירונים או משר העיר וגו'

כלומר לא מפני ששר העיר הוא כשכירו ולקיטו אלא מפני שיש לו בעלות נמורה, ושוכרים משכירו ולקיטו של שר העיר שהיא גברי דמהני לכו"ע.

וגם זה מבואר בתשובת רבינו תיכף אחר שמביא את דברי הגרש"ק.

והלום ראיתי בשו"ת ובחרת בחיים בסימן קכ"ו שדחה מ"ש השואל שלא סמכו ע"ו דוודאי הך דינא דכל שיש לו יד בתפיסת הבית נחשב כשיתוף, דינא הוא בכל הענינים ואינו קולא, ועיין במג"א שפ"ב סק"ג מ"ש רלא מהני למהו יחיד במקום רבים רלא עדיף מאלו ערבו, משמע דבלאו הכי הוי מהני תפיסת יד ואף היתם הוי בשני ישראלים וא"כ בזה נמי כיון שיש לשרי העיר תפיסת יד להעמיד שם חיל וכו' עיי"ש.

ומבאר רבינו דברי המג"א

הנהה במג"א דבריו סובבים על מה שכתב הרמ"א, ישראל שהשאל או השכיר בית להכירו (במקום שדרים עכו"ם) אע"פ שיש לו תפיסה בבית לא מהני וצריכים לשכור מעכו"ם,

פירוש שהדין הוא שדירת עכו"ם בחצר באמת אינה אוסרת על בני החצר, רק צריכים לשכור ממנו הרשות. ודמעה הוא לא מפני שדירת עכו"ם חשובה כדירה, אלא שלא רצו חז"ל שישראל ידורו יחד עם עכו"ם בחצר ולכן אמרו שצריך לשכור מגברי, והנכרי בדרך כלל אינו רוצה להשכיר שחושש שישראל רוצה לכשפו, וימנעו עי"ז מלדור ביחד עם הגברים. והגזירה לא היתה רק כשדרים שני ישראלים בחצר. כי ישראל יחידו הדר עם העכו"ם בחצר היא מילתא דלא שכיחא כי ירא ממנו שחשודים על שפיכת דמים. ולא גזרו רבנן.

וזה מה שדן דרמ"א, אם ישראל היחיד היו לו שני בתים והשכיר אחד מהם לישראל שני, אי חשיכי הם תרי ישראלים הדרים עם העכו"ם בחצר וצריכים לשכור רשות דגוי ממנו. או נימא מבין שהמשכיר יש לו יד בתפיסת הבית, כלומר יש לו

⁷⁰ קונטרס תיקון עירובין במאנהעטן עמוד ט"ו, ונספח לסוף ספר דברי מנחם ח"ב.

⁷⁰ של המלך.

⁷⁰ גם בשו"ת שנות חיים להרש"ק או"ח שפ"ב י"ג (מובא בספר רחובות העיר ע"ד העירוב באנטווערפן) מסתפק שבזמנו כיוון שאנשי החיל של המלך אינם יכולים לשכור דירה לנפשם בלתי דעת הדאמיני"ע, וכנראה הם מועצת העיר.

קונטרס ויציב ונכון

דברי רבנו: ומה ששכרו רשות מאת הקאמישינער, ומדמים זאת, להמבואר בסי' שצ"א סעיף א' דשר שיש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מרעתם יכול להשכיר כל הצירות העכו"ם עיי"ש⁹⁹ והנה באמת נתקשיתי למה צריך לערב כלל בכה"ג, ומצאתי שכבר נשאל על זה בשו"ת מהר"ם שיק סי' קע"ט עיי"ש מ"ש בזה, וגו' ואכמ"ל.

ועב"פ בני"ד שלא שכרו ממושל העיר רק משכירו ולקיימו¹⁰⁰ ואף במושל העיר עצמו הרי אין הבתים קנייתו לו ולכל היותר בידו רק למלק את התושבים ולפנות הבתים לצורכי העיר בשעת מלחמה וכנ"ל מסימן שצ"א ומקורו בב"י מתשובות הריב"ש הנ"ל, שיש ללמד זכות ממ"ש הרשב"א שאם היה למשכיר שום תפיסת יד באתן הבתים, כגון שהיו לו כלים או שיש לו רשות להניחן שם אפילו לא הניחן שוכרין אפילו מהמשכיר אע"פ שאין לו כוח מן הרק למלקם לפי שאנו גרוע משכירו ולקיימו עיי"ש¹⁰¹. ומבואר מדבריהם דשכירות משר העיר כגון זה מהני מפקם שכירו ולקיימו.

ובעירובין דף ע' ע"ב, בתוס' [סוד"ה יורש] וברא"ש שם דשכירו ולקיימו דלמא לא מהני אלא בעכו"ם, וכו'.

ומביא רבנו כמה שיטות לאיסור והותר אם דין שכירו ולקיימו שייך בישראל או שהוא קולא שדקילו חו"ל גבי עכו"ם מכיוון שדירתו דירת בהמה ואינה אוסרת מן הדין אלא משום גזירה שמא ילמד ממעשיו.

ובסימן ש"פ ס"ג, שני דעות אם בישראל מהני שכירות כלל עיי"ש¹⁰²,

פירוש אם הישראל אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו י"א שמועיל כמו ביטול וי"א שאינו מועיל ,

ודעה ראשונה הוא דעת הרא"ש פרק הדר וכן דעת הטור, והדעה האחרונה הוא דעת הר"ם והמרדכי והרמב"ם. וא"ד פוסק כשיטה אחרונה, אבל כתב הגמ"א לולי דמסתפינא הייתי אומר דבחול שרי לכ"ע. פירוש והמחלוקת רק אם מועיל בשבת, כששכר לערב מערב שבת, וכן דעת הפמ"ג ושו"ע הרב. שבחול כו"ע מורי שמהני שכירות מישראל.

ובשו"ת נגת ורדים או"ח כלל ג' סי' כ"ב בתוך דבריו כתב, דיפה כוח השכירות מן הגובר לענין הצדוקים שאינם מזדים בעירוב עיי"ש¹⁰³. ובשואל ומשיב מהדו"ת סי' ס"ב ג"כ האריך בזה ובענין זכותו של האדון¹⁰⁴ עיי"ש.

"ובאמת תמוה מאוד ענין שכירות וקניית הרשות ממנו, כיוון שאין לו שום זכות עכשיו בביתו של זה רק על שעת מלחמה, ולא להשכיר את דירתו. וגם הזכות הזאת של שעת מלחמה אינו מקנת להם, וא"כ איזה זכות וקנין יש להם בביתו של העכו"ם, וע"כ שהם אמרו והם אמרו רכיוון שעכו"ם אינו אוסר אלא משום גזירה שמא ילמד ממעשיו, (והאחרונים האריכו בזה שבזמננו"ו בלאו הכי דרים בין העכו"ם וכו') לזה הקילו בו רמהני גם משכירו ולקיימו. והוסיפו הפוסקים לגבי אינו מודה בעירוב שג"כ יהיה דינו בזה בעכו"ם שלא רצו חו"ל שחוזא אחר יאבד טובה הרבה שאיש בליעל הלז היא

⁹⁹ו"ז"ל המחבר, בד"א (שאינו מסמיק במה שישכור משר העיר) בשר שאין הבתים שלו וגם אין לו רשות להשתמש בבתי העיר כלל אפילו בשעת מלחמה. אבל במקום שכל צרכי העיר אינם נעשים אלא ע"פ השר או ע"פ הממונים שלו, וודאי ששכירות מהשר שלו או משכירו ולקיימו מהני, שהרי יש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם.

¹⁰⁰פירוש שכירו, ששכרו לעבוד עמו לכל השנה. ולקיימו, ששכרו רק ללקוט תאנים בזמן הלקיטה ואמרו חז"ל שאם הגוי אינו רוצה להשכיר או ליתא קמון, וה"ה שאם הישראל ליתא קמון שנערב עליו שגם מועלו יכול להשכיר רשות בעליו הגוי או לערב בשביל בעליו הישראל, ויש שיטות בטעם הדבר, יש אומרים מכיון שיש לו רשות ללכת לבית בעליו מתוקף עבודתו. וכמו כן כל אחד שיש לו רשות להכנס לדירתו של בעה"ב, כגון שהניח כליו שם יש לו אותו התוקף. וי"א שטעם ששכירו ולקיימו מהני הוא מכיון שהוא מועלו הוא כמו שלוחו ואם רק מקבל פרס מבעה"ב אפילו אין לו רשות להיכנס לביתו יכול להשכיר ולערב.

¹⁰¹ישם בתוך דבריו כיון שנודע שאדוני העיר יש להם כוח בכל בתי העיר להטות הדרך וגם כל מה שיהיה לתיקון ויומי העיר יכולין אף להשחית ולקלקל הבתים בכדי לתקן העיר וליפותה, א"כ יש להם כוח בבתי העיר ויש להם רשות להשכיר..."

קונטרס ויציב ונכון

עוד שייכות כגון שהשאיר כלים בבית ההוא, נקרא רק רשות אחת ושוב דר רק ישראל יחיד בחצר האינו יהודי, ואין צריך לשכור רשותו של הא"י. ומסיק הרמ"א שתפיסת היד לא מהני והוי כב' ישראלים הצריכין לשכור רשותו מהא"י.

וזיאר המג"א למהי יחיד במקום עכו"ם,

וע"ז קאמר המג"א שטעם הרמ"א הוא, משום דלא עדיפי הני שני ישראלים השוכר והמשכיר, מאלו היו שני ישראלים בעל בתים שעירבו ביניהם, שמתרים זה עם זה, ואעפ"כ אם גר א"י בחצרו אוסר עליהם. והכי נמי הבא אע"פ שחשובין רשות אחת מכל מקום אוסר דגוי עליהם.

ומדייק מזה הרש"ק דמשמע דבלא הטעם של המג"א - ולא עדיף מאלו ערבו - היה מהני זה שהמשכיר יש לו תפיסת יד בבית השוכר ליחשב כאילו הוא חצירו והשוכר אינו אוסר עליו. דתפיסת יד מהני,

וכן כתב המו"ז לענין שיהיה נחשב ב' ישראלים בבית אחד ולא יאסר העכו"ם עליהם.

היינו שבאחד לא נזרו ולא שכית משום שפיקוח דמים.

ומדייק רבינו שהמו"ז ס"ל טעם אחר, שלעולם רשות אחת הן, ומה שהגברי אוסר הוא משום שבישראל אחד לא נזרו שיאסור הגברי משום דלא שכיחא, אבל בשני ישראלים שכיחא ולכן הגברי אוסר, אע"פ שהן רשות אחת, דמהניא תפיסת יד. וזה ראייה להרש"ק

וזפרמ"ג במשבצות הביא מסימן ש"ע סעיף ב' עיי"ש ושם מבואר דרק גבי בעה"ב מהני הא דיש לו תפיסת יד יעו"ש

וה"ל הפרמ"ג: אע"ז דאין אוסרין זה על זה בבסי' ש"ע סעיף ב' ע"כ.¹⁰ ומשמע מדברי הפמ"ג דהא דצריך המג"א להסביר מדוע אוסרים השוכר והמשכיר זה על זה - דלא נרע מאלו עירבו, הוא כדי שלא יקשה לך מסימן ש"ע ס"ב דמשמע שם שהם רשות אחת. ושם מיירי מבעה"ב ושוכר שתפיסת יד בעה"ב חשובה תפיסה, ומסתברא שלא יאסור אבל אם לא היה המשכיר בעל הבית, כבסוף הסעיף כשאין הבתים שלו תו', לא היה צריך למען של המג"א, שפשימא שהוא אוסר. ואע"פ שיש לו יד עכשיו בתפיסת הבית ג"כ חשיבי כשניים ואוסרים זה על זה, ומה ראייה דשרי העיר יכולין להשכיר בתי העיר. דלא תפיסת יד שלהם אינו בתפיסת יד בעה"ב.

וע"ז מסיק רבנו ואולי סבירא ליה להגר"ש קלוזר, שגם שרי העיר מחמת דינא דמלכותא חשיבי כבעה"ב. וכפי שביאר הר"ן בשם התוס' בנדרים דף כ"ח מפני שהארץ שלו וכו' עיי"ש¹¹ ולפ"ז צ"ע אם שייך הך נדר גם בשמים שבזמנינו.

ורבינו לא נחית כאן לכרוי הך מילתא של כוח שר העיר בזמנינו והשאירו בצ"ע. ואם יתברר שהשרים או הממשלה שבזמנינו יש להם הכוח שמקנה להם הזכות לסלק מן הקרקע "מי שלא יעשה את מצוות השרים", או תפיסתם תפיסה גמירא וניחא שכולם לשכור מן השרים או הממשלה.

כהיום נתברר שהשרים שבזמנינו לא רק שיש להם זכות לקחת נכסים מן העוברים על חוקי המדינה אלא אפילו אם רתים ליעות את העיר או לבנות להם בתי משרד, או להרחיב את הדרכים, הרשות בידם לסלק את התושבים. והכוונת בידם הוא, מפני שהארץ שלהם?

ואלו הדברים הלא המה חוקי ה EMINENT DOMAIN שזה יסוד תורת חוקי הקרקעות והנכסי ולא נידי בערכאותיהם במדינה האת. ופירושו של הטילים הלועזית האלו הם "בעלות עליונה".

וכן מפורש אצלם, שהממשלה הם הבעלים העליונים על כל הארץ, וכל מה שיש לבעל הבית יחיד הוא רק Bundle of Rights כלומר "חברך של זכויות" בקרקע ההוא. וזה נשאר מהסדר הישן ממלכות ענגלאנד שרק למלכים ושרים היה אפשר

¹⁰ ושם: בעה"ב שיש לו הרבה בתים בחצר והשאלין או השכירן לאחרים ויש לו בכל אחד מהם דברים שאינם ניטלים בשבת מחמת כובדם או מחמת איסור שהם דברים שאסור לטלטל וגו' - שלכך בטוח שלא יוציאן משם בשבת - אין הדברים שבהם אוסרים עליו לפי שנעשו כולם כאורחים אצלו, ולפיכך גם הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר אע"פ שלא נתנו עירוב, ואם אין הבתים שלו, לא קנויות ולא שכורות, אע"פ שיש לו דברים שאסור לטלטל, אוסרין זע"ז.

¹¹ גבי מימרא דשמואל דינא דמלכותא דינא, מעתיק הר"ן בשם התוס', דדוקא במלכי עכו"ם אמרינן דינא דמ"ד, מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מצוותי אגרש אתכם מן הארץ. אבל במלכי ישראל לא, לפי שכל ישראל שתמין בה.

קונטרס ויציב ונכון

לקנות קרקעות, ושאר העם היו שכירים אצלם שגרו בחסדם, מבלי שום זכויות, וכמשך הדורות לחמו התושבים וקבלו זכויות יתר, עד ימינו שיש יותר זכויות שגראה כבעלות ממש. אך רק נראה כבעלות, וכל מה שיש לו הוא חבל זכויות כג'ל⁵⁵.

ואם ישאל השואל הלא אנו במדינה ששרי העיר נבחרים ע"י התושבים וא"כ שלוחי רידן הם, והממשלה והציבור זה היינו יד.

על מדוכה זו כבר ישנו גדולי האחרונים והסיקו שאינו כן ואכמ"ל, ונעתיק דעת רבינו בזה בגדרי רה"ר.

"וגם כיון שרה"ד בעי שיחא מסוד לבל, ובריטב"א בדה"ש נ"ט הג"ל דאע"פ שמקלין לו מס מ"מ הפלמיות והסדמיות היו לדבים ולא היה המלך רשאי לבנותן ולקלקלן עיי"ש. וא"כ עכשיו בזמנינו שדואים שהיכולת ביד מושלי העיר לשנות ולהרום רה"ר. וגם אין נותנין לבוא משם מבל העולם רק ברשיון, לא היו יותר משייך לשבט אחד והיו במסרן ליחיד, ובג"ל מהרש"ש בדה"ש כ"ב דו"ק וא"כ גם לחשיטות דבמ"ז אמות נרדא היו רה"ר, ליבא רה"ר בזמנ"ז בעיירות גדולות, ולא נקרא מסוד לדבים." (שו"ת דברי יציב אור"ח סי' קע"ב אות י"ג)

הרי ששפתי רבינו ברור מללו שגם בזמנינו המושלים לחוד והתושבים לחוד. ורשות המושלים הוא כמסרן ליחיד ולא אמרין דהמושלים שלוחי רידן הם אפילו לגבי דיני דאורייתא, ומכ"ש בעירוב רשויות דרבנן.

אך בעיקר הדברים לא הבינותי, דמה ראייה והיו כשיתוף מדינא, דהתם כיון שכל עיקר הגזירה היה משום שלא ידור אצלו בכה"ג לא נזרו משום דלא שכיחא ועיין בפרמ"ג בא"א

דתמה על דברי הרמ"א, דאע"פ שיש למשכיר תפיסה בבית לא מהני, דהא הכלל הוא הדר עם העכו"ם כחצר אינו אוסר עליו עד שיהו שני ישראלים דרים בשני בתים ואוסרין וע"ג, ואמר המעם שעיקר הגזירה שלא ילמד ממעשיו, ומשמע דלולי זאת מהני תפיסה.

וכי"אוד הגר"א דימה זאת לב' אחים וכו'.

שגם הוא תמה על דברי הרמ"א הג"ל ומאי שנא מב' אחים שדרים בבית אחד שאין אוסרים וע"ז שחשובים רשות אחת.

ושניים אלה שהביא רבינו הם בעצם סיעתא לדברי הגרש"ק דכל שיש לו יד בתפיסת הבית אינו אוסר דשותף הוא שם⁵⁶

עיי"ש ובספר דמשק אליעזר על ביאור הגר"א.⁵⁷

ועיין בערוך השולחן סעיף כ"א דמיירי שהמשכיר דר שם בבית ומשו"ה אוסר עיי"ש, ולא מפקעם שיתוף נגעו בה,

הערה"ש מביא דברי הרמ"א הג"ל ומבארם ח"ל: והייתי אומר דכזה נחשב כאילו המשכיר דר בה ונמצא ששניהן דרים בחדר אחד וא"צ שכירות כלל קמ"ל ולא מהני דכשם שעירוב לא מהני בלא שכירות כמו כן תפיסת יד לא מהני ע"כ.

גם הוא מבאר את דברי הרמ"א כמו המ"א, דלא גרע מעירוב, דכשם שעירוב שניהם אינו מועיל בלא שכירות להחיר הא"י כמו כן תפיסת הבית לא מהני. ומידיק רבנו מדבריו שרק משום דמי לשניהם הדרים בחדר אחד וא"צ שכירות כלל, משו"ה

⁵⁵ והבעלות הזאת של הממשלה בא לידי מעשה בכמה אופנים דלהלן א) כוח הממשלה להטיל מס על הקרקע. ב) כוחם לחוקק חוקי Zoning ועד כדי כך חזק כוחם שיכולים לחוקק כמה ילדים ישנו בחדר אחד, ואיזה כלי מטבח ותנורים מותרים להכניס לחדר. ג) כוחם להיכנס לבית האדם מבלי רשותו, ואפילו אינו מזיק לשכניו. למשל אם חושדים אותו בסחורה האסורה שמבריה מכס, ועוד הרבה. ד) כוחם לסלקו מדירתו וליקח את ביתו אם רוצים לטובת העיר לדעתם. ומה שמשלמים לו זה נקרא Compensation כלומר מפצין אותו על היזיקו כפי אשר יושת להם אחרי שסילקוהו מנכסיו. ולא בכמה מדינות אירופה שצריך משא ומתן ארוך להשתוות על המקח קודם שלוקחים את ביתו. ה) אם מת אחד בלי צוואה ויורשים, הנכסים לרשות. וסברתם שמכיון שמת בעל הזכויות חזרה הקרקע לבעלה. ויש עוד כמה אופנים, ורק המצוי כתבתי. וראה

New York Real Estate, Second Edition, Prentice Hall NJ

⁵⁶ ובביה"ל שם שפ"ב ד"ה אע"פ מביא שגם במאמר מרדכי והעצי אלמוגים המה ראו כן תמהו על הרמ"א ונשאר בצי"ע. וזה ראייה לדברי הגרש"ק שלא מחמת שאין תפיסת הבית מהני נגעו בה, שתפיסת הבית מהני ושיתף גמור הוא בבית השוכר.

⁵⁷ עיין בביה"ל שם שמביא שהוא יישב קצת דברי הרמ"א.

קונטרס זיציב זנבון

כאמת כמו פועלו של כל תושבי העיר, מכיוון שהוא עובד ומשמש את התושבים. "ומסתברא דהוא הדין לכל עובדי העיר המשמשים את התושבים ומקבלים פרס מקופת העיר, ולא רק השר העליון.

ובשו"ת דברי חיים הנ"ל ח"א יו"ד סימן מ"ב ח"ל: ולרעתיה הדאמינ"י¹⁷ מיקרי שכירו ולקיטו כיוון שהמה מקבלים פרס מהמלך הגם שי"ל שאינם מקבלים רק מהעירונים או משר העיר זנו'¹⁸

כלומר שיש לשכירו ולקיטו רק תנאי אחד: והוא מי שמקבל שבר מלאכה מהמלך או מהשר אע"פ שאין רשות להבנם לכית המלך או לכית התושבים. נקרא שכירו ולקיטו

וה"ה אם מקבל שבר מא"י או מיהודי אע"פ שאין בו רשות להבנם לדירתו ג"כ נקרא שכירו ולקיטו¹⁹

ובש"כ שלא רק שמקבל פרס אלא גם משמש את התושבים.

בשלמא אם היה המעם מחמת בעלות ושררה, יש חילוק בין שר העיר בעצמו לבין פקידו, אבל אי בתורת שכירו ולקיטו נענו כה, למה ירע כוחו של הפקיד, דלא גם הוא משמש את התושבים ומקבל שבר מחמתו.

ולכן פה בעירנו שיש כמה וכמה פקדי העיר והממשלה מאח"י הידועים לנו שהם משתתפים בעירוב, הלא הם כאילו הם שכירו ולקיטו של הרב האוסר הגדול ביותר, ואפשר ליתן עירוב ולהשתתף בעבורו בע"כ, ואין אנו צריכים לכל השבירות משר העיר. ומהני אפילו למ"ד שלא נתקן שכירות כל עיקר בישראל.

ובשואל ומשיב (מהדו"ת ס"ב) מביא בשם דהו הישועות יעקב שקנה רשות מאיש חיל יהודי, ולא ששתף אותו בעירוב. ואולי לא דר שם. או כי שם היה השר העיר אדוני העיר ולא ממעם שכירו ולקיטו כדמוכח שם. וגם נראה קצת שרכינו לא שמיע ליה סברא זו מד"ה ועב"פ, שמחלק בין שר העיר בעצמו לבין שכירו ולקיטו²⁰.

היצא לנו ששכירות משר העיר מועלת בני"ד, בי:

(א) שכירו משר העיר בעצמו לא מהקאמישינער

(א) שר העיר דידן יש לו כוח בעלות גמורה ולא ממעם שכירו ולקיטו. ושפיר העירוב דידן לשימת רבינו

1

ו. אף דקיטא לן להקל בעירובין מבל מקום אין לנו לגבב קולות ע"ג קולות.

דברי רבה"ק בכללם מאות ה' ואילך (מד"ה ואולם כמה דברים אמורים) אינם דומים ככלל לכל דבריו והקדושים ככל תשובותיו, וגם מחמת הלשון שאינו ברור כל צרכו. למשל, שכותב כשכמה מאנשי העיר מתנגדים וכו' לא פירש מה השיעור של כמה. וגם כי למעם המוכא אפילו אחד יכול לעכב.

לשון רבינו: ופשיטא שאין ביד כ"ד לבופם, ואח"כ מסיים ועב"פ כל זמן שלא כפו אותם לא מהני מדי ע"כ ומשמע שאם כפו מהני. וכן כל מהלך התשובה שמביא שימות להיתר ולאסור ותופם את האיסור גבי אי מהני שכירות מישראל, וגבי אי מהני שכירו ולקיטו אצל ישראל, ובקטע האחרון לגבי אי מהני תפיסת יד.

¹⁷ועיין ובחרת בחיים ססקכ"ה מעין זה.

¹⁸ענין הערה מ"ו פירוש הדאמינ"י וכנראה הם מועצת העיר.

¹⁹והביה"ל שם ד"ה או משכירו ולקיטו לא הבין כן בדעת העצי האלמוגים. דבעינן דוקא שיהיה לו לשכירו ולקיטו רשות להשתמש בביתו או בחצריו הא לאו הכי לא מהני. והקשו שדברי העצי אלמוגים מיוסדים על דברי ב"י ורמ"א (שם סעיף י"ד) דכתב בהג"ה "אבל אם לא סלקו רק מן הגזברות ועדיין אוכל פרס המלך מיקרי שכירו ולקיטו ויוכל לשכור ממנו. ואע"פ שנסתלק ממלאכתו לגמרי. ועיין ביאה"ל שם שהרגיש בזה ונשאר בצ"ע. ובספר רחובות העיר מתרץ דברי הביאור הלכה בטו"ט י"ד.

²⁰התוספת שבת מביא דין קרוב לזה (ספ"ב סקכ"ה) ומסיים שם אך מסתמינא להמציא קולא זו מלבי כיוון שלא נזכרה קולא זו בשום ספר מהאחרונים.

²¹ועיין מהרש"ם או"ח כ' ובהגהות נכדו הגאון ר' שלום צ"ל שהאריך באיזה אופן מהני שכירות מפועל העיר יהודי.

קונטרס ויציב ונכון

צריכים ההמבר של המצ"א מדוע לא מהני תפיסת הבית. אבל אם אין שניהם דרים בחדר אחד משום שיתוף בעלמא אין חידוש שלא מהני תפיסת הבית.²⁷

ואין שום סברא לומר שמחמת תפיסת יד בעלמא יהא לו תורת שיתוף מדינא אלא קולא היא שהיקילו. וכיוון שלא מציינו קולא זו אלא בעכו"ם או באינו מודה בעירובו אנו אין לנו להקל בישראל המודה בעירוב. ואף דקיי"ל להקל בעירובין מ"מ אין לנו לנבב קולות ע"ג קולות.²⁸ ולכן כיון שיש מאנשי העיר שמתחין בעשיית העירוב, ל"מ בזה שכירות רשות מהארץ²⁹, כנלפענ"ד ברור. עכ"הק"י.

כלומר התמיה היא אם נאמר שמחמת תפיסת יד בעלמא יא לו תורת שיתוף מדינא.

ועכשיו שנתבררו הדברים כדלעיל שבמדינתנו אנו לא רק תפיסת יד יש להם ולא רק ששר העיר הוא שותף אלא עצם בעלותו של היחיד הדר הוא רק שותפות, והבעלים העליונים הם שרי העיר והממשלה כדלעיל, וא"כ בעלים גמורים הם.

כמו בערך השולחן שמביא רבינו שאם יש לו לישראל המשכיר תפיסת יד הייתי אומר ששניהם דרים בחדר אחד ומדי תפיסה, נמצא שמועיל הקנין משר העיר.

וזה לשון השואל ומשיב "... כיון שנודע שאדוני העיר יש להם כוח בכל בתי העיר לדחות הדרך גם כל מה שיהיה לתיקון ויופי העיר יכולין אף להשחית ולקלקל הבתים בכדי לתקן העיר ולפתח, א"כ יש להם כוח בבתי העיר ויש להם רשות להשכיר..." (מהדו"ת סימן ס"ב). (כל היסוד דשרי העיר רבוננו עדיפי, מפי הגאב"ד האליין שליט"א)³⁰

ואל תתמה דלא במדינה חפשית אנו ואך יכול להיות ששרי העיר יש להם יותר כוח מלפנים? התירוץ הוא שהיא הנותנת מקודם ששרי העיר עמדו מעצמם או נתמנו ע"י בעלי זרוע לחמו התושבים והגבילו זכויותיהם. אבל כהיום כיוון ששרי העיר נבחרים ע"י התושבים ואינם יכולים לעשות ככל העולה על רוחם, הפקידו בידם הרבה יותר זכויות מכיוון שהדבר הזה שיוכלו לסלק כמה יחידים מביתם, הוא למוכות העיר.

או כלך לדרך זו, רבינו עלה ונסתפק אם מדעי שכירות הרשות משכירו ולקטפו לגבי ישראל דדילמא לא מדעי שכירות כלל גבי ישראל. וכדי להסביר נביא פה לשון תשובות הרשב"א (הלך ה' ס"ה) גבי עובדא דהמן בר ריסתק שלא רצה להשכיר רשותו (שם ס"ג) אמר להם רבא ליל חד מינייהו יתקרב אליו ויקח ממנו רשות להניח חפציו באיזה מקום, דאו הוה ליה כשכירו ולקטפו ואמר ר' יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ולקטפו נתן עירובו ודיו. וז"ל הרשב"א וכשם ששכירו ולקטפו של ישראל נתן עירובו כבעל הבית ודיו כך בא"י ששכירו ולקטפו משכיר רשותו ודיו, ורש"י לא כן פירש ע"ב.

הוצא לנו מזה שאפילו הרשב"א גופיה שמביא רבינו לשונו דרך דשכירו ולקטפו קולא שהקילו חז"ל הוא דוקא בעכו"ם שרשותו אמור רק משום גזירה. אבל זהו דייקא לשכור ממנו אבל בלהשתתף, הוי שכירו ולקטפו דומיא דאשתו דמהני אפילו בישראל, ואפילו בע"כ. וכן מסק שמה הרשב"א בתשובתו להלכה. השתא דאתינא להבא, נחזור לדברי הריב"ש ששר העיר לא גרע משכירו ולקטפו כיוון שיש לו רשות להניח כליו בשעת מלחמה, ולכאורה שם לא היה לשר העיר שום תפקיד אחר ששמש את תושבי העיר וזאת זה. אבל בעירנו ששר העיר מקבל פרס מקופת המסים הנגבית מכל בני העיר, הלא הוא

²⁷ומאידך גיסא הוא סיעתא להגרש"ק שתפיסת הבית מהני כל שהם כמו דרים בחדר אחד.

²⁸אולי פירושו דכל ענין תפיסת יד הוא קולא, (וזה דלא כהגרש"ק), שכירת רשות הוא קולא, שכירו ולקטפו הוא קולא, אם שר העיר הוא מטעם שכירו ולקטפו. ועיין לקמן אות ו' בפירוש הדברים של גיבוב קולות.

²⁹דהיינו במציאות הנ"ל כשאין רגיל לערב, או כשיש ת"ח מתנגדים ע"פ הלכה, או בלי כפיית בי"ד, או כשסומכין על דין שכירו ולקטפו בישראל, או כשמגבבין קולות ע"ג קולות

³⁰ויש שעוררו על דברי רבנו מדברי הבי"י סוף סימן שצ"א תשובה בשם דודו וז"ל ואע"ג דבמלך עצמו משמע מדברי הרשב"א שאין לו כח יותר משו"ל א"כ בנו או שומר החותם שלו ה"ל שכירו דשכירו והא מנ"ל דיכולין להשכיר משכיר דשכירו. ו"ל דה"פ כל שיש לו רשות להניח כליו בבתיים הוה ליה כבעל הבית ממש אע"פ שאינו בעה"ב לפי האמת, אבל לא הביאו רבינו, דאין זה נוגע לענינו כלל. חדא דשם מייירי לגבי נכרי שהקילו בשו"ל. וגם ששם ראייה דאינו בעל הבית לפי האמת רק עשאוהו כבעה"ב לענין לשכור רשותו ממנו.

³¹ועל התמיה אם כל כך גדול כוחו של שר העיר למה צריך לערב בכלל? כבר הזכיר זה רבינו בתחילת דבריו שעמד על זה המהר"ם שיי"ק, וגם הגרש"ק עמד ע"ז כאן.

קונטרס ויציב ונכון

גם מה שגראה שרצה לחלוק על הגרש"ק מחמת איזה קושיא, ובכל תשובותיו נודר מאוד מה כידוע.²⁵ ומסיים שאף דק"ל להקל בעירובין מ"מ אין לנו ללבב קולות ע"ג קולות. לכאורה לא גיבוב יש כאן רק צירוף, וזה דרכו בקודש שמצדף לכסף ולהבה כדי להעמיד כוחא דהדתרא, ובפרט ברבני עירובין?.

זאת ועוד אחרת, כי רבה"ק אשר בהלכות מחצות שהם חשש דאורייתא הלך אחרי המקל, כגון שאין מצרפין העולות והאור האדום וסבבת הדחכות וניחא תשמשתיה ועוד דברים אשר הם בגדר חידושים. וכעניני עירובי חצרות שהם מדברים שציונו ח"ל להקל בהם כאמרים כ"כ אתה מחמיר בעירובין כך אמר אבא כל מה שאתה יכול להקל בעירובין הקל,²⁶ בזה יחמיר רבה"ק נגד דעת הגרש"ק, והשאל ומשיב ועוד.

והאחרון הגדיל עלינו דבריו רבינו, כי בסוף אות ד' שהעסקנו לעיל ח"ל: אבל להלכה כיוון שהדבר במחלוקת הוא שניה כבה"ז אין לדין אלא מה שענינו רואות משנות דור. ופוק חיי שבכר נהנו בכל תפוצות ישראל לתקן עירובין בכל עיריות גדולות בלי שום פקפוק ע"כ. ולמה לא נגד כבה בעינינו וכו' הפת? והלא בכל עיריות גדולות כמו ווארשא, אדעסא, ויען היתה התנגדות גדולה כידוע, וכחיים בירושלים עיה"ק וכני ברק, באלשימאר ומרומו, האם כולם מסכימים. גם בניו יארק עצמה היו מתנגדים גדולים והמהרש"ם וכל הגדולים דעמיה מדברים רק מעניני רשויות ואין בכלל מתחשבים עם המתנגדים לזבי העירובי חצרות אף שידעו בבירור שישנם כאילו. ולמה יחוש להם רבינו כאן בבארא פארק?.

אלא נאמנים עלינו דברי הגאונים הצדיקים חברי ביד"צ דקדולתינו שליט"א אשר הותיר ה' לנו לפליטה וחיים אתנו כ"ה לאורך ימים ושנים טובים. והרצה לעמוד על האמת יכול לשאלם כ"ה עמו"ש. שרברי רבינו מאות ה' ואילך נאמרו למקומם ושעתם. כנראה גם ממה שכתב רבינו שאין לנו ללבב קולות ע"ג קולות שזה מה שעמד לנגדו, וזה קאי על העירוב דאן שהוקם בראשונה ע"י הגאון הגדול בעל משנה הלכות שליט"א אשר כידוע רב גובריה וחיליה מאוד בהלכותיו דין, וכנראה לא ירדו אז לסוף דעתו, כי היה בניו על ידי צירוף מסילת הברזל ועוד כמה צירופים שהעלה בדעתו הגדולה, כמו שמשמע מסוף אות ד' שלא לסמוך על קולות שונות. ולכן כתב רבינו שזה אינו דבר פשוט לעשות עירוב באופן שאינו מרצה לחלק גדול מהעיר ולהסתמך רק על שכירות משר העיר, צריכין זהירות הרבה ע"כ. אך אינו נוגע כלל להעירוב דידן שנבנה בהדורים רבים כדלעיל (מפי הגאב"ד האליין שליט"א).²⁷

ובעיקר שהמתנגד או המתנגדים דאו היה עז כוחם, ודעישו אמות הסיפים בעתונים וכראדיו כאילו כל העיר מקצה מתנגדת לעירוב. וראה רבינו שהשעה אינה כשירה לכך, והעירוב לא יבא ליד מעשה, וכדי להשקיף הענין לשעתו כתב רבינו ברוך חכמתו דברים שמשמע מתוכם שיש איזה מקום להחמיר בכגון דא, אבל מי שענינים לו ומתעמק ומתבונן בהם, ויודע דרך רבינו בהוראה ומדמה תשובה זאת לשאר תשובותיו, והאמת נר לרגליו. הלא מיד יעמוד על עצתו העמקה של אותו וקן, ומה היו באמת כוונת הדברים.

וכשאחד מן החבורה²⁸ הקשה לו מוכחרת בחיים סימן קכ"ה פלפל בדבריו מפני כבודו. והמתבונן יראה שמביא יותר ראיות לדבריו מקושיות.

וכאן המקום לספר שאו צלצל לבית כ"ק אדמו"ד זצ"ל המכיר של אגודת הרבנים עם מענה גדולה דיתכן שפוסק נגד האנ"מ שהוא לדעתו מחייב את כל העיר. ותשובת רבינו היתה שהוא אינו מתערב, והלא טען שהיתכן שרבינו אינו מצווה לביד"צ שלו שג"כ לא יתערבו. ע"י ענהו רבינו שחברי הביד"צ יש להם דעת תורה בעצמם והוא אינו אומר להם מה יעשו (מדברי הגאב"ד לינו שליט"א)²⁹ והמבין יבין גם מה בני"ל כי כל פעם שהיתה שאלה הנותנת להלכה כמו בשאלות הבשר, האתרוגים, התפילין ועוד. השתדל רבינו לאסוף את חברי הביד"צ לברר וללבן הדברים עמם.

²⁵ נביא דוגמא אחת שמשיב רבינו לאדם גדול שרצה לחלוק על הגרש"ק וז"ל שהדרך שמשגיגין על גאון אדיר שכמותו שממנו נדעשו אמות הסיפים, לא במחשבה, וצריכין עכ"פ ראיות אשר כל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותם ממקומם. שו"ת דברי יציב או"ח ססקס"ז.

²⁶ ואבא קאי על ר' יוסי שמחמיר במחיצות בדף פו: בטעמיה כי שבת היא איסור סקילה - עיי"ש גם ברש"י חידוש שנהר מזה כי אין לנו לשיטתו רה"ר עיי"ש.

²⁷ עוד כמה טעמים גדולים שהיו אז שאין כאן המקום למורסם ועוד חזון למועד כשתהיה השעה כשירה לכך. (ואם קצרה רוחך לחכות עיין בסוף ספר אום אני חומה מהרב הגאון הגדול בעל משנה הלכות שליט"א משם תקחנן).

²⁸ ה"ה הרב ר' מאיר צבי הלוי בלומנבערג שליט"א.

²⁹ לא שדבריהם צריכין חיזוק מסיפורי מעשיות אלא מכיון שנתפרסם בעתון אחד עיי"ה המזכיר הנ"ל דברים משונים שכאלו רבינו חזר בו אז, ע"כ הננו מביאין את הדבר הזה לאשורו.

קונטרס וייציב ונכון

ובני"ד הלכנו בעצת רבנו ולא סמכנו על קולות שונות רק במפורסם לכל באי עירנו כמה מירחות וזיעות יגענו להקים צורות הפתח והמחיצות עם כל ההידורים הנהוגים משנות דור, ומהם כמה שמביא רבנו בתשובותיו. ונחשוב כמה מהם:

שלא יהיו הלחיים אחורי הגדר או בתוך אויר מחיצות, ולא תחת שום גג, ויעמדו הלחיים וקופין לגמרי או כגוד אסיק בחוט המשקלת, וחבל הקורה יהיה מתוח כמדת האפשר ולא ישתלשל למטה, והקורה תהיה ישרה ולא תעמוד כאלכסון, ולא קורה ולא לחי העומדים מאליהם, וצוה"פ ידא נראה מבחוץ ומפנים, ולא שום דבר נראה בולט על הלחי גבוה מהקורה, וגם שיש לנו כמה וכמה הקיפים שאם ח"ו יפסל האחד יעמוד השני, ומכיוון שמצרפין מחיצות דבתים והגדרים הוא כנראה היחידי מכל עיירות גדולות שהעומד בה מרובה על הפרוץ ונכון אפילו לשיטת הרמב"ם. וגם עומד תחת פיקוחם של רבנים מובהקים ברצונו הק'.

ה. וקי"ל לסמוך על המיכל בעירובין כי אין לנו קולות על גבי קולות.¹⁰

מסקנא דמילתא

לא רק דליתנייהו לכל הני הו' חששות שהזכיר רבה"ק

אלא אפילו אחת מהנה לא נשארה!

¹⁰ עוד אחרת היתה מצדדי ההיתר ע"ד שמובא בריב"ש הנ"ל שאין אנו בכלל צריכין לשכור רשויות הבתים רק הרחובות. (וכזה מובא בשו"ת ציץ אליעזר חי"ט סי"ז בענין העירוב בלונדון) ועל זה בוודאי שרי העיר הם הבעלים. ויש להאריך בזה הרבה, אבל לא רצינו למנותה כי רק הבאנו הטעמים שמביא רבינו.

קונטרס ויציב ונכון

ואסיים ברברי החת"ס שו"ת חת"ס אהע"ז ח"ב סימן ק"ב שצדיקים מרמים כרבניהם אפילו מה שלא כיוונג, ח"ל ואם אולי רבי" לא כיוון לזה מ"מ האלקי אנה לידו להמתיק בלשון קולמסו שידיה אותו צדיק ניצל מאותו השגיאה, כי כן אורחות גותן התורה ית"ש עם כל עוסקי תורתו לשמה להכחיד תחת לשון קולמסם והצלה משגיאותינו, גם יתורצו ברוחק עכ"פ לא תצא תקלה מתחת ידם וכן כתב בתומים סי' כ"ה עכ"ל

בעת סגירת הגליון ביום א' דר"ח תמוז נתבשרנו בשורה טובה על נצחון שהיה לאחב"י התרדים בעיר מונשריאל. שרצו הגויים וגם מנהלי העיר למנוע הקמת העירוב מטעמי הפרדת דת ומדינה. ואחר מחשובי אנ"ש ה"ה ידידנו הרה"ח ר' מיכל ראזנבערג נ"י, הביאם לבית המשפט העליון דשם, ופזר מהזנו ומזמנו, הרבה עליהם עורכי הדין ומוענים, וב"ה חפץ ה' בידם הצליח. היום נתבשר כי יצא דבר המלכות, כי אין חוש העירוב מפריע לאף אחד, ואינו מכריח שום אדם לדור בתוך תחום העירוב. (אין הקב"ה מקפח שכר שיחה נאה, נימוק השופטים היה כי כל עצמו של העירוב הוא רק חוש, ורק ליהודים המאמינם בו היא עירוב, ולהם לא מפריע. ולמי שאינו מאמין בעירוב הוא נשאר רק חוש ואיך יכול להפריע) ויוכלו אחב"י לתקן עירובין במדינה ההיא כאוות נפשם.

גם נתבשרנו שהרה"ג ר' אשר רייך שליט"א אב"ד דק"ק סידני אוסטרליע מחשובי אנ"ש, נמר בימים אלו את העירוב הגדול שם. וכפי שסיפר לנו ישנם מאות משפחות של בעלי תשובה שממש הציל אותם עי"ז מחילול שבת.

ובמכתב הגה"צ מהאליין שליט"א דמשום חומרא דשבת יש איסור אפילו במתעסק וצריך כפרה אפילו עבר בשוגג על איסור דרבנן, ולכך נחשב מכשול ותקלה מה שאנשים שוכחים ומוציאים) ואינו רוצה לשקוט על זה שהוציאו בלעו מפיו. ואף גם שעל ידי זה נתרבים עירובין בשאר עיירות גדולות כמו שראינו כמונטריאל, סידני, סאן פאלא ועוד שאין עוד למרטם.

מזרו ממון רב ושלחו רבבות העתקים מהמסקא הראשונה מאות ה' הנ"ל לכל תושב ושכיר הדר בבארא פארק. ולא נחו ולא שקטו עד שהדביקה על כל קיר נקי וחלק, חדשות וגם ישנות, עצים ואילנות, תיבות וארונות, דלתות וחלונות, עמודי דנהורא ועמודי טעלעפון, כותלי בית המדרש וכותלי בית המרחץ. עד שכמעט לא נשתייר בעירנו איש ואשה, תינוק ותינוקת, בין שהוא בן ברית ובין שאינו בן ברית שלא ידע מהופעת ספרי שו"ת דברי יציב של רבנו זי"ע.

קונטרס ויציב ונכון

מוב אחרית

ואם ישאל הקורא אחר שקראנו הטעם האחרון שהוא הפשוט למה אנו צריכין לכל החמשה מעמים האחרים?

שאלה גדולה וצודקת היא זו. וכאמת כללות אנ"ש אינם צריכים לכל זה, כי חזקו עלינו דברי חברי בית דינו הגדול שלי"א, ואלו שזוכרין את סדר כתיבת התשובה הוא חשובו כי חלק התשובה מסעיף ה' ואילך לא נכתבה לדורות. אך חבר המסדרים שיחיו, מכיון שראו שהניח לה רבנו בין תשובותיו. יראו מעשת אל הקודש מלשונות בכתבי רבינו, ומכ"ש להשמיט. ומש"א או התשובה הזאת בין הכתובים הדפוסה כמות שהיא, ומי שעינים לו ומצוי בספרי רבנו. בין יבין את אשר לפניו.

ומכיון שנתגלגלו הסיבות ונדפסו הדברים לדורות היינו צריכים לצאת ידי הכתוב עד כמה שדינו מצעת. וזה עלה לנו להרבה מרחות ויגיעות גדולות, אך לכמוף ראינו בעליל כי מה יצא הדבר ורגלי חסידיו ישמור וכ"ש כד"ת הגדופסים לדורות שנכתבו בקדושה ובכבוד מפורש יוצא מפי בהן גדול, והכל בכתב מד' ה' עליו השביל. ומה שמתור הזהיר משיש מן המוכות שיצאו מה, שעי"ב הצלחנו בהקמת העירוב על מכונו מפני כמה סיבות דלהלן.

(1) מחמת כן הלכנו לאט לאט וקבלנו הסכמת העיר. וגם המתנגדים והמפריעים ראו כי אולי המה מעומא דמעומא, ואף שיכלו ללחוץ על כמה אנשים הקשורים אתם בקשרי משפחה או השגחה או מערכה, ככל זאת ראו כי רוב רובם המכריע של התלמידי חכמים ולומדי התורה אשר כ"ה עירנו נתברכה בהם, וגם לדבות רבנות אלפי שלומי אמוני ישראל, אפילו מהקדולות שהיה להם סבה צדדית שלא להצטרף, לכב שלם עם המורי הוראה המוכרקים שצדדו בהקמת העירוב. וזה נגרם מחמת שבקשנו וקיבלנו רשותם של הת"ח בדעת רבינו⁹⁹ ומסתברא שעי"ז הצליח ה' דרכינו, בדבר שדרבה גדולים וטובים ממנו לא עלתה בידם, והוביח סופו על תחלתו כי רוח נבואה נורקה בקולמוסו דק', שאם נבקש הסכמת הת"ח יהיה אפשר לערב.

(1) וזו אף זו, בשקברנו מרחוב הרחוב ושאלנו רשותם של הת"ח בדלעיל, שאיל שאלנא גם מחלק גדול מאלו שגילו דעתם בקול קורא (שיצא לאור אחרי השלמת העירוב) שלא הסכימו לערב. ובפירוש השיבו לנו שרק לבני קהלתם דברו מחמת סיבות שונות, אבל אינם מוחים לשאר העיר. ולבאורה מראה מקום הוא לנו לכל ההתנגדות, וכל הדיוור דקמן הוא רק לרווחא דמלתא, יגדיל תורה ויאדיר.

(1) היו כמה מהמתנגדים שלצעירינו לא כחלו בשום דבר ורצו לעורר ה"אהבה" גושגה בין כמה חסידים לבין בית מדרשו של רבינו זצ"ל מכיון שחלק גדול מהמתירים והעסקנים היו מקורבים לבית רביה"ק או נמנים על דגלו. ורצו להצית אש המחלוקת באלו כל העירוב הוקם לשם תאות הנצוח של מחנינו, והעירמו סוד לגצל את המצב הקשה בעת בין פלגי החסידים הרים, וגם העלו כרשתם כמה יחידים מקיצוני המתנה, וכמעט שעלתה להם מדימתם. ותשובת רבינו שגריאה בעין בלתי כוחנת כאוסר, סתמה מענותיהם. וזה גם הטעם שלא ראינו לנחוץ לפרסם הדברים האלה בריבים עד עתה במאמר הרבם חושך אמריו וידע דעת גוי (משלי ח).

(1) כמה דיו נשפך וכמה שקעות ארוכות של לימוד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בסוגיא קשה דעירובי חצירות שובינו ע"י חלק התשובה הזאת. ונתבררו ונתלכנו ונחדשו ע"י כך הרבה הלכות מאלו שאין ת"ח מצויין בהם.

(1) דברי הראשונים והאחרונים הם קשים מאוד נגד המתעקשים מלהעמיד עירובין כי הם מהמיאים את הרבים¹⁰⁰, ואולי יש להם איזה תיקון בה שפרסמו בריבים את דברי רבינו.

⁹⁹עד כמה שהשתדלנו להניח דעת הת"ח שבעיר תעיד העובדא שבתחלת העירוב היה שם אתנו לעזרינו הרה"ג ר' יצחק צבי סופר שליט"א, בקי נפלא בכל הלכות עירובין. ויצא לו בלימודו איזו חומרא בהלכות גג הבלט שעי"ז היא נראה לו שצריכין לתקן במחיצות גם את גשר מסילת הברזל העוברת לערך עשר אמות מעל לשכונתינו. ואע"פ שהברי בי"ד המיוחד כולם פסקו לנו כי אין להשגיח בכגון דא כל עיקר. מ"מ עשינו הרבה תיקונים והשתדלויות ובכללם אצל הממונים על מסילת הברזל כדי להניח דעתו, משום דברי רבינו הנ"ל.

¹⁰⁰ואם היו מקימים עירוב ומתקנים מחיצות ואח"כ יאסרו הסלטול מפני החשש מה טוב ומה נעים. אבל לחוסם נגד עצם הקמת העירוב שמונע חילול שב"ק עם כל הטעמים המשוניים, ובפרט לקלקל העירוב בידים.

והבעל דבר מפיסד ע"י העירוב רבבות עבירות של חילול שבת בכל שבוע שנגרמו ע"י שוגגים ומזידים ולא יודעים וכו' (ועיין במכתבו של הגה"צ מלינו שליט"א, שהעלה בדעת הצפנת פענח שאם יש תיקון ע"י עירובין גם אם שוכח, לא היו בגדר מתעסק רק עבירה בשוגג דצריך כפרה.

קונטרס ויציב ונכון

ונחתום בדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע וזלה"ק וע"פ אריה"ק הסמ"א נקרא רשות הרבים עלמא דפרודא והקדושה רשות היחיד, וכן איתא בספה"ק בביאור הבתוב כי עדת חנף גלמוד היינו שדרשעים יושבים גלמודים וכל אחר מהם בודד ישב, ואלמלי היו בני" מתנהגים בקדושה היו שרויים באהבה ואחווה וכמצות התורה ואדבת לרעך כמוך והיו נעשים כולם אגודה אחת לעשות רצון קונם בלבב שלם.³³

הדברים האלו נכתבו לאנשים כערכי, ואני תפלה שידיה זה לאנ"ש בבחינת תן לחכם ויחכם עוד. ודי יצילנו משגיאות.

חבר וועד העידוב דבארא פארק

מ' תמוז תשס"א

³³ ד"ת מאת כ"ק אדמו"ר זצ"ל בעידן רעוא דרעוין פרשת נשא תשל"ז הנדפס בשנה זו.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

320 - 22 עמודים

דרשת שבת הגדול
תש"ס מאת הגאון ר'
חיים יהודה כ"ץ
שליט"א אב"ד ור"מ
סערדעהעלי, הרה"צ
המכשיר של העירוב
בבארא פארק, ובו הרחיב
הדיבור על כמה דברים
הנוגעים להעירוב החדש
הלכה למעשה.

קונטרס

ערשת שבת הגדול

מכ"ק הגה"צ
מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אב"ד ור"מ סעדאהעל

יוצא לאור ע"י וועד העירוב דבארא פארק
ניסן תש"ס לפ"ק

קונטרס זה נעוץ ע"י
מכון נחלי בינה סערדאהעלי

יכולים להשיגו בהארעם
1513-44th Street
(718) 854-1612

דרשת שבת-הגדול

דרשת שבת-הגדול שנת תש"ס לפ"ק
מכ"ק הגה"צ אב"ד ור"מ סערדאהעלי שליט"א

חלק הפתיחה &

זאת תהי' תורת המצורע ביום מרתתו והובא אל הכהן: וצ"ב כוונת הב' מה שאמר כאן והובא אל הכהן שהוא מיותר, דתיכף אחר זה כ' ויצא הכהן וגו'.

ובמדרש (רבה פרשה מז, ב) הה"ד (תהלים לג) מי האיש החפץ חיים, מעשה ברוכל א' שהי' מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי, והי' מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיים אודקין עלי, ר' ינאי הוה יתיב ופשט במרקליניה, שמעי' דמכריז מאן בעי סם חיים, א"ל תא סק להבא זבין לי, א"ל לאו אנת צריך לי ולא דכוותך, אמרח עלי, סליק לגבי' הוציא לו ספר תהלים הראה לו פסוק מי האיש החפץ חיים מה כתיב בתרי' נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב, א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה, ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים, לפיכך משה מזוהר את ישראל ואומר להם זאת תהי' תורת המצורע תורת המתניא רע, עכ"ל המדרש, וצ"ב מה חידש הרוכל בהב' מה שלא נראה בו, ממילא לשאר המון עם חידש שיתנו לב להתבונן מה שהב' אומר, אבל מה חידש לר' ינאי, ויותר מזה שאמר כל ימי הייתי קורא פ' זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט מה לא היה יודע ומה נפשט לו ע"י הרוכל, והלא לא אמר רק כפשוטו מה שכ' בהפסוק.

ויש איזה גירסא הוציא לו ספר תהלים מכורך, וצ"ב מה הכוונה בזה, ושמעתי ממרן אדמו"ר מסאטמאר ז"ע שאמר הכוונה בזאת, דהנה ישנם כמה אנשים שרואים האיסור של לשה"ר נצור לשונך מרע וכו', אבל אינו מבחין בכך שיש עוד פסוק בתהילים שנאמר הלא משנאך ה' אשנא ובתקוממך אתקומט תכלית שנאה שנאתים, שישנם רשעים שאדרכה צריכין לדבר עליהם ולהתקומט עמהם, וצריכין לידע ב' כתובים ביחד שעל יהודי כשר יש איסור לדבר לשה"ר ועל רשעים מותר ומחוייב לדבר, וזה הי' הכוונה במה שרביא הרוכל ספר תהלים מכורך להורות שבאותו ספר תהלים שכ' נצור לשונך מרע כ' ג"כ משנאך ה' אשנא, וכורכם ביחד כי צריכין לקיים גם שניהם עכד"ק.

דרשת שבת-הגדול

ואפ"ל ג"כ עפ"מ שכ' זקני ז"ל מסעדרדהעלי בהסכמתו לס' אור
לישרים וז"ל שמעתי מפ"ק הגאון הדור צדיק יסוד עולם אב"ד דק"ק שאמלוי
שליט"א בנעימים, לפרש דברי המדרש בשרתי צדק בקהל רב, וכי מה
בשורה היו צריכין ישראל בימי דוד והלא כל ימיו של דוד מעין דוגמא של
משיח ה' אלא שהיה פותח דורש לפניהם דברי תורה שלא שמעתן אזון
מעולם (ילקוט ר"פ ויקהל), דהנה ידוע דבשורה פתאומית אף לטובה יוכל
להזיק ולסכן את אדם השומע,

על כן צריכים להשמיע לו זאת בהדרגה ולהלבישו בדברים אחרים
ולהעטיפו במעטפה אשר רומז על הדבר הנתחדש עד אשר מעט מעט
יתרגל ויתודעו לו הדברים כהוייתן וכצורתן, ועיין באוה"ח הקדוש פ' ויגש
עה"פ ויגדו לו לאמור עוד יוסף חי וכו', חל"ק טעם אומרו לאמור, נתחכמו
לבשרו בדרך שלא יסתכן יעקב, כי דבר ידוע הוא כי בשורה טובה כשתהיה
על יגון ומה גם כשתהי' מופלאת לרוב השמחה יסוכן האדם ויחלש ויגוע
פתע פתאום, אשר ע"כ חששו על הדבר ונתחכמו לדבר אליו בדרך שלא
תארע תקלה, והוא אמרו ויגדו לו לאמור פי' אמרו לו שיש להם בשורה
לאמור לו וכוה תתרחב נפשו וישמח לכו, ואח"כ אמרו לו עוד יוסף חי ולא
נסתכן כי הוכן בלבו הכנת קבלת בשורה טובה עכ"ל, וכן הוא במוסר
ותוכחה אם מיד בפתח דברו יוכיחו ויגלה חטאו ועונו וכחשו בפניו יענה,
לא יכנסו הדברים ללב השומע לרכך קשה ערפו, רק צריך להלביש את
הדברים במשל ובמליצה ובדברי תורה הנאמרים בחן ובשכל טוב להעיר אזון
השומע מענין לענין באותו ענין בדרך בשורה כנ"ל, ואז יעשו הדברים רושם
בלב השומע, וזה הו' דרכו של דוד המלך בתוכחתו בשרתי צדק בקהל רב
כדרך שאומרים ומודיעים בשורה כן הוכיח דוד את אנשי דורו, והמדרש
מפרש לנו זאת וכי מה בשר להם דוד, אלא הכונה שאמר להם מוסר והוא
דברים שלא שמעם אזון מעולם כי אין אודבים לשמוע ולקבל מוסר רק אם
נאמר בדרך הנ"ל על כן אמר בלשון בשורה ודפח"ח וש"י.

ויל"פ עפ"י דברי קדשו שבשרתי הוא מלשון בשורה טובה בדרך אחר,
דהנה יש ב' אופני תוכחה, יש אופן של תוכחה שמגדיל החטא ומראים לבני
אדם כמה גדול כח החטא ר"ל, וכמה גדול העונש הצפוי להם לעת"ל בכל
מיני יסורים וגיהנם, כמו שהיו כמה מגידים עד"ז, ויש אופן אחר שהוא ע"י
שמגדיל המצוה ומחשיב עבודת השי"ת ומרים להאדם כמה טובה יש לאדם
אם הולך בדרך התוה"ק, לא מיבעיא בעלמא דאתי מה רב טובך אשר צפנת

דרשת שבת-הגדול

ליראך, אלא אפי' בעלמא הדין טוב לו לאדם כשהולך בדרך הישר כמו שהבטיחנו השי"ת בתורה"ק כמה מיני ברכות עוה"ו, וכמאה"כ אשרך וטוב לך אשרך בעוה"ו וטוב לך לעוה"ב, ובדרך זה יוכיח את האדם שיהי' כמו שמבשר לו בשורה טובה שכ"ז הוא לטובתו.

ובדרך זה יל"פ הפסוק בפ' קדושים הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, וצ"כ כוונת אומרו ולא תשא עליו חטא, וכבר דרשו בזה חז"ל, ולדרכינו יתפרש הוכח תוכיח את עמיתך דהיינו אמת שיש מצוה להוכיח חבירו ולהחזירו למוטב וזה שייך בב' אופנים א' מתוך יראה וא' מתוך אהבה, ומזהיר הב' ולא תשא עליו חטא ר"ל שדרך המקובלת הוא לא להוכיח באופן שתשא ותרומם גדול החטא והעונשים המרים לעובר עה"ת, רק להיפך להראות גדול הטובה בזה ובכא להמקיים התורה, ושאע"פ שכל התחלות קשות מ"מ לבסוף יערב לכם ויבושם לכם.

וזהו כוונת הב' בשרתי צדק בקהל רב, ר"ל שהצדק שעוררתי עליו בקהל רב לא הי' באופן של יראה העונש, אלא בשרתי כמי שמבשר לחבירו בשורה טובה כי כל כוונתי רק להועיל שיתקבל הדבר אצל השומע ויטיב דרכו, וע"ז קא מסיים ה' אתה ידעת, שרק השי"ת יודע מה שבלב המוכיח את הרבים אי מוכיחם מאהבה ורצוה בטובתם או מוכיח לקנות לו שם וכי"ב ולא איכפת לו כלל החזרה בתשובה, ומכין א"ע מקודם באיזה אופן ידבר דבריו שימצאו חן בעיני השומעים שכולם יאמרו ויעידו שהוא בעל נאה דורש, ומכין א"ע ג"כ שכאן צריכין לצעוק בקול גדול וכאן בקול נמוך וכאן צריך לעשות עם הידים ועם המנפחת וכו', אבל השי"ת הוא לבדו יכול להעיד אם הכוונה כך, או כפשוטו שכונת לבנו לעורר לבות בני' השומעים את דבר ה', שנשוב כולנו אל ה' לילך בדרכו, וזהו ה' אתה ידעת אמיתות כוונת לבנו שאינו רק לעורר לבות בני' שנשוב אל השי"ת כולנו יחד, בלי כוונה אחרת.

וזה הי' כוונת הרוכל שהי' מחזיר בעיירות ומכרז ואומר מאן בעי סמא דחיי, אין הכוונה כמו שחושבים כפשוטו שרצה לעשות איזה קונץ שכל העם יתקבצו יחד ואז יראה להם את הכתוב בתהלים, רק שרצה להוכיח באופן כזה, שלא רק מחמת רעת עונש לשה"ר צריכין לשמור פיו ולשוננו ולא לעבור על דבר השי"ת, אלא הראה בזה כי הד"ת הם חיינו, והראה לכל א' כמה גדול טובת הנצחי למי שמקיים דבר ה', ולכוונה זאת הכרז מאן בעי

דרשת שבת-הגדול

סמא דחיי כלו' שכ"ז הוא באמת סם החיים וחיים הם למתנאיהם, וכמש"כ אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד.

וע"ז אמר ר' ינאי כל ימי הייתי קורא פסוק זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, שהי' קשה לו בפשט הב' למה כ' בנוסח יתירה באופן קושיא ותי, מי האיש חפץ חיים אודב ימים לראות טוב וע"ז מתרץ נצור לשונך מרע וגו', והר"ל למינקט בקצרה שמי שנוצר לשונו מרע יראה ימים טובים וכו', ועכשיו כשראה הדרך שהוכיח הרוכל שיבינו שהתורה הוא סמא דחיי, הבין בזה כוונת דהע"ה שרצה ללמד ענין זה אל העולם, שלא רק שיש עבירה ועונשים על לשה"ר ושאר עבירות, אלא שאם אתה חפץ בחיים וכ"ט אזי תעשה דברים דלהלן, שכ"ז שאתה שומר ועושה הוא לטובתך הנצחי שתחי' ימים טובים, ולכן אם לא הי' כותב באופן זה של שאלה ותשובה לא הי' מודגש זאת כ"כ שכ"ז הוא לטובתו בזה ובבא – וזה שהוציא לו לחד גירסא ספר תהילים מכורך, דהיינו שביאור פסוק זה מוכן כשנכתב יחד עם פסוק אחר בתהילים שאמר דוד המע"ה על עצמו כשרתי צדק בקהל רב בדרך כשורה טובה כנ"ל וא"ש.

וכזה יובן הב' בפרשתן, זאת תהיה תורת המצורע, ודרשו ר"ל תורת המצויא רע, ר"ל שבאופן כזאת תהי' התורה כמי שרוצה להוציא הרע של העובר עבירה, לא יהי' באופן של יראת העונש מרעת העבירה, אלא שדיגיש גדול הטובה והחסד המונח בעבודת השי"ת, וזהו והוכא אל הבהן, שנודע שכהן הוא בחי' חסד ואהבה, ור"ל שיוכא להבין גדול החסד וטובת הנצחי האמיתי בשמירת התורה וכוזה בודאי יוציא רעתו וישוב בתשובה שלימה.

וגם אנו נאמר בזה שכל מה שנדרוש אף אם אולי יהי' בתוכו קצת דברים קשים ועונשין ח"ו, כל כוונתינו רק לטובת כאו"א שנתעורר מתרדמתו לשוב אל השי"ת, ולקבל הדיבורים כבשורה טובה כמו שהזא האמת, שיפה שעה אחת בתשובה ומעש"ש בעוה"ו מכל חיי עולם הזה והבא, והעליח ית"ש יתן בפינו דיבורים נכונים שיעוררו את עצמי וכל העולם לשוב אל ה' בתשובה שלימה, ושנבין הטובה העצומה כשהולכים בדרך התורה, ויפתח לבנו לאהבתו ויראתו ית', יהיו לרצון אמרי פי והניחן לבי לפניך ד' צורי וגואלי:

✧ חלק חפלוכל בסוגיא דתבודק צריך שיבטל פסחים דף ו' יופיע אימת בזמן קרוב ✧

דרשת שבת-הגדול

✧ הדרשה ✧

הנה כבר כתבו בספה"ק שכל דבר בתורה ניתן לפרש גם בפנימיות, ע"כ נבוא לפרש איזה כוונה בפנימיות הענין בצוותה התורה הקדושה שני דברים מצות בדיקה ומצות ביטול, ונקדים מה דאי' בטור (סי' תל) ח"ל שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו נס גדול, שפסח מצרים מקחו מבעשור כדכתיב וגו' ופסח שיצאו ישראל ממצרים הי' ביום ה' כדאיתא בסדר עולם [ולפי"ז הי' בדיוק כמו בשנה זו, תודע שכל יו"ט נמשך הארת היו"ט לכל שנה ושנה בזמן ההוא, וכ"ש בגאולת מצרים שהוא שורש כל הגאולות, ולפי"ז כעת שחל יום י' לחודש בשבת בדיוק כמו בשנה ההוא בוודאי עתה הוא עת רצון גדול יותר, ובפרט שנה זו הוא שנת פקידה כמבואר בספה"ק, ועכשיו הוא הזמן איינצודייסען וועלטען על הגאולה, שבניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל], ולקחו להם כ"א שה לפסחו וקשר אותו בכרעי מצותו, ושאלם המצריים למה זה לכם, והשיבו לשחמו, והיו שניהם קהות על ששחמין את אלהיהן, ולא היו רשאים לומר להם דבר, וע"ש אותו הנס קורין אותו שבת הגדול עכ"ל, וכבר הקשו כולם שהרי בכל נס עושין זכר להנס ביום החודש ולא ביום השבוע, והי"ל לקרוא יום י' לניסן יום הגדול, ולא את השבת דייקא.

ונקדים לפרש הכתובים בקרבן פסח (שמות יב, כא) ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו לכם צאן ושחמו הפסח: פירש"י משכו. מי שיש לו צאן ימשך משלו: וקחו. מי שאין לו יקח מן השוק: וצ"ב לאיזה כוונה משמיענו הכתוב אופן לקחת הפסח, הלא זה דבר פשוט מעצמו והול"ל רק שיקחו פסח, וברש"י לעיל (על פסוק ו) פי' משכו. ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה: ואולי יש לשלב ב' פירושים הללו יחד.

ובסוף הפרשה כתיב וילכו ועשו בני' כאשר צוה ה' את משה ואהרן בן עשו: ופירש"י וילכו ועשו. וכי כבר עשו, והלא מר"ח נאמר להם, אלא מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם הב' כאילו עשו: וילכו ועשו. אף ההליכה מנה הכתוב ליתן שכר להליכה ושכר לעשייה: כאשר צוה ה' את משה ואהרן. להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו בן עשו, אף משה ואהרן בן עשו: וכל דברי רש"י הללו תמודים הם וצ"ב, ובעיקר יש לדבין סוף דברי רש"י שאף משה ואהרן בן עשו, ולכאורה

דרשת שבת-הגדול

הוא פליאה גדולה שצריך הב' להגיד שאפי' משה ואהרן עשו כמצוות הללו, הלא כ"ש שאם בני' עשו בוודאי שאף משה ואהרן כן עשו.

וכבר אמרנו בזה כמה דרכים, ואולי י"ל עוד דרך בעז"ה, עפי"מ שכ' בתשו' שם ושארית לנפש חי' (סו"ס א) תשובה להרה"ק ר' לייבעלע אומר זי"ע, על מה שהי' ר' לייבעלע ז"ל מוהל והי' עושה הכנה דרבה כל היום לקראת הברית מילה, והי' עושה הברית סמוך לשקיעת החמה, והרה"ג דמתא (עיר לובלין) כתב שאינו רשאי להיות מוהל, כי זריזין מקדימין למצוות וצריכין לעשותו בתחילת היום ועב"פ לפני הצות היום, והרה"ק הנ"ל כרוב ענוותנותו פנה לכמה מגדולי הדור כגון הרה"ק ר' אברהם מטשעכנאוו והרה"ק ר' צדוק מלובלין ולדודו הגרש"ס מקראקא ז"ל ולהר"י הר"ם ועוד, אי צריך לציית לזה ולהפסיק מלהיות עוד מוהל, וכולם עודדו אותו וכתבו אליו תשו' יפות מאוד לחזקו במלאכת הקודש ויאחו צדיק דרכו, וכתבו ג"כ תשובות חריפות להרב דמתא שנייה לצדיק לנפשו.

ותוכן סברת הרה"ק הנ"ל בשאלתו הי', דלא כתיב זריזין מקדימין את המצוות רק למצוות, והיינו שיקדים א"ע מאו הבוקר שלא לעסוק כ"א במצוה ההוא, אך כל מה שעוסק להבין עצמו להיות לו מוחין בעת התפילה והמילה מותר לעשותה בעת שכבר הגיע חיוב המצוה וא"צ להקדים יותר, והביא ראי' לדבריו שהרי חז"ל (בריש מס' פסחים) למדו זריזין מקדימין למצוות מדכתיב בעת העקידה וישכם אברהם בבוקר שהשכים להמצוה, אבל לא עשה תיכף המצוה, רק ויתכוש את חמורו ויקח את שני נעריו וגו' ויבקע עצי עולה, הרי לנו מכאן שגם העסק בהבנת המצוה הוא בכלל התחלת קיום המצוה, וא"צ להקדימה לפני זמן המצוה.

וכ' אליו הנפש חיה שדבריו נכונים והדין אתו, והביא עוד מה ששמע מהרה"ק ר' יחזקאל מקומיר זי"ע שפי' מה דאי' (שבת קל). מחלוקת ר"א ור"ע, דר"א סובר כורתים עצים לעשות פחמין לעשות ברזל [לאיזמל לצורך מילה, לפי שסובר שמכשירי מילה דוחה את השבת] ור"ע סובר כל מלאכה שאפשר לעשותה מער"ש אינה דוחה את השבת [שסובר מכשירי מילה אינה דוחה את השבת] ומסופר בגמ' א"ר יצחק עיר אחת היתה בא"י שהיו עושין כר"א, והיו מתין בומגן, ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל על המילה, ועל אותה העיר לא גזרה ע"כ הגמ', וצ"ב למה בא להם שכר שהיתה להם אריכות ימים ולא עוד אלא וכו', והלא

דרשת שבת-הגדול

עשו שלא אליבא דהלכתא דקיי"ל כחכמים דר"א שמותי הוא, ותי' דאנשי אותה העיר היו במדרגה גבוהה כזו שגם מה שהיו מבינים א"ע לקראת המצוה ה' נחשב כמו המצוה עצמה ממש ולא בגדר מבשירי מצוה חמנה בזמן המצוה, ולכן ה' מותר להם לכו"ע לעשות פחמים וכו' בשבת שאז הוא זמן המצוה, וכ"ה גבי אאע"ה שבקיעת העצים ה' חלק מהמצוה ע"כ עשאה בבוקר בעת חיוב המצוה עכד"ק, וה"ה בשאלת הרה"ק הג"ל כיון שעוסק במשך היום בהבנה למצות מילה זה בכלל המצוה הוא.

ובעיו"כ כ' ג"כ בספר תורת שלום (ועוויל) על גמ' הג"ל, שלכן ה' מותר לאותה העיר לעשות כדברי ר"א דשורת הדין הוא דגם מבשירי מילה ידחו את השבת מאחר שריבתה תורה שהמצוה דוחה את השבת וא"א לקיים המצוה בלי המבשירים, אלא דחיישינן שע"י עסק גדול כזה וכריתת עצים ועשיית פחמין וכו' יבואו ההמון ללול במלאכת שבת גם שלא במקום מצוה, אך לאנשים גדולים כר"א ותלמידיו שגם ההבנה למצוה נחשב אצלם כהמצוה גופא והי' להם בהמבשירין אותו דביקות כמו במצוה עצמה אין חשש זה, לכן ה' מותר להם גם אליבא דחכמים בעיקר ההלכה, ומסיק דלעת"ל יתעלו כולם להיות בדרגא זו שההבנה למצוה כמו המצוה גופא, אז יהי' ההלכה כדברי ר"א מתלמידי ב"ש עכד"ק.

ולכן חסידים שעשו מצות השי"ת באהבה בשמחה ובדביקות היו מתכבים מאוד כל הבנות להמצוה, ועשאום בהתלהבות עצומה, והיו מפרישים הרבה זמן ע"ז, כי זו גופא באמת נחשבת כחלק מן המצוה, ועל כן אמר משרע"ה לזקני ישראל מפורש לא רק עצם המצוה לשחוט הפסח כי אם גם משכו וקחו שהוא ההבנה למצוה, כי הם היו במדרגה זו שגם ההבנה למצוה הוא מצוה.

והנה ענין זה שההבנה להמצוה הוא ג"כ מצוה הוא רק באדם שדבוק בהשי"ת כל כולו בלי שום פנייה, ואיתא בספה"ק (חובות הלכות) שגם מי שעובד השי"ת עם פניות הוא שמץ בגדר ע"ז כי הוא כעובד א"ע, ולזה הזהירם משה משכו וקחו דייכם מע"ז וכוודאי אין הבונה לע"ז ממש, כי הלא מדבר כאן משרע"ה לזקני ישראל, (ואדרבה בפנים יפות כ' שכוונת משרע"ה ה' שע"י שזקני ישראל שהבל יודעים שאינם מאמינים בע"ז אלא בהשי"ת הם ימשכו ויקחו ולהם ימכרו המצריים יהי' בגדר ביטול ע"ז דמלה של מצרים עיי"ש) רק הבונה בדקה מן הדקה בענין ע"ז והוא ענין הפניות, ואמר

דרשת שבת-הגדול

להם משרע"ה לזקני ישראל שימשכו ידיהם מכל שמץ של פניות וע"ז, ששיך אפי' לגבי צדיקים גדולים, וכמובא בתפארת שלמה ריש פ' שופטים בשם הרה"ק ר"ר אלימלך זי"ע שאמר אודות איזה צדיק, *אלע צדיקים מינען דעם אייבערשטען, אבער בלתי לה' לבדו איז נאר מיילאך אליינס הרי שיש בזה דרגות דרגות, ואז יהיו בדרגא זו שגם המשיכה והקחה יחי' מצוה, וא"ש ב' הפירושים ברש"י שתלויים זכ"ז.*

וידועת ההפכים שוה שגם ההכנה לעבירה ר"ל נחשבת לעבירה, ולכן גדלה איסור הפריצות לא רק כגורם לחטא שמביא לידי עבירות ר"ל, אלא שזה לכך שהוא הכנה לידי עבירה נחשבת בצד מה כמו העבירה גופא, ובוה יל"פ אמרם ז"ל (יבמות קכא.) שבצדיקים הקב"ה מודקדק עמהם כחוט השערה, שחוט א' י"ל שהוא רמז להכנה של העבירה שמכמה חוטין יחד נתהווה חבלי השוא של העבירה ולצדיק מודקדק הש"ת גם על החוט גרידא, שמקבל עונש ע"ז כי לדרגתו באמת הוא חלק מהעבירה והכן, וע"כ היו חסידים ואנשי מעשה מתרחקים מכל שמץ תיעוב ומן הדומה לדומה אף שאינו כתוב בעשרת הדברות רק כיון שיכול לגרום לעבירה התרחקו מזה כמו מעבירה עצמה.

וזה י"ל החילוק ע"ד העבודה בין ענין בדיקת חמץ לביטולו, שכדוע כתבו הספ"ק שחמץ רמז ליצה"ר שאור שבעיסה, ויש עבירה כפשוטו שזה צריכין לעקור לגמרי ולבערו מבתי הנפש, אך עדיין יש בחינת ביטול על חמץ שאינו ידוע היינו כל ענין רע כנפשו של אדם הגם שאינו ידוע לעבירה ממש אלא שהוא הכנה לזה כאב לתולדה ג"ז יבטל וישבית – וגם שלא יתפס אצלו שום מקום חשיבות דברים שיש להם שייכות לרע אלא אין ואפס כעפר, שאל"כ סוף שיתפשטו בנפשו ויביאווהו לעבירות ממש ח"ו.

והגם שדכ"ז שיך בכל מצוה ובכל עבירה נייחד כאן דברינו בענין צניעות הנשים ובענין חינוך הבנים – האך יתרחקו גם מהכנה שלא לגרום שיתקלקל הצניעות והחינוך – כי תרווייהו שייכו ליו"ט זה, שמצינו שבכוח נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים, וכן חינוך הבנים עיקר החיוב בפסח מצות והגדת לבנך, וצריכין להשקיע הרבה זמן על חינוך הבנים, ולא יצא יד"ח כמה שהבן אומר לפניו הד' קושיות וכשבא לומר עבדים היינו אזי כאילו אין הבן עוד קיים לפניו, ואומר לעצמו כל סדר ההגדה בלי לשום לב

דרשת שבת-הנדול

על הבן גם אם אומר בהתלהבות, אלא העיקר שיספר לו כל ענין יצי"ט ויחקוק בלבו אמנות אלקי עולם.

ובזה יש לכאר מה שכתוב בטור הנ"ל שקשרו את הפסח בכרעי המטה דוקא, ובמשנה דכלים פ"ט מ"ב התבל היתצא מן המטה וכו' שבו קושרין את הפסחים, ובדרישה כ' משום שהיו מסיבין לאכול על מצותיהם ע"כ קשרו אותם בכרעי המטה שיהי' נגדם תמיד, והרה"ק מבעלזא ז"ע הי' נהג להניח המצות בער"פ אחר האפיה על מטה, והחסידים חשבו שהטעם הוא פשוט משום שלא רצה להניחו על השלחן שיתפרר וכו"ב, אך פ"א הי' בער"פ בעיר ששם לא הי' לפניו מטה, וזה שיביאו לפניו מטה שניה המצות עליו, ואז הסביר להם הטעם משום שהמצות של ער"פ הם זכר להקרבן פסח שקשרו בני"י בכרעי המטה עכר"ק, ולפי דרכינו י"ל שמטה רומז על הבנים כדמצינו ברש"י עה"פ (בראשית מז) וישתחו ישראל על ראש המטה, על שהיתה מטתו שליטה ולא הי' בה רשע וכן מבקשים והיתה שליטה מטתי החיים והשלום, והרמז בזה שע"י דיו"ט פסח זוכה שישתלם מטתו.

וענין הצניעות וחינוך הבנים שייכים זל"ז וא"א לא' בלא השני, כי מעשה האם משפיעין על הבן, כידוע מה שחז"ל (יומא מז). מספרים על קמחית שהיו לה ז' בנים ששמשו בכהונה גדולה בשביל שנהגה בצניעות יתירה.

הנה הכל יודעים מהמאורע הנוראה שקרה אותנו לאחרונה (ואיני מפרטו כאן כי אין לדבר דברים המצעים בשב"ק), שבוודאי לא לחנם בא עלינו הדבר הזה, וכל אחד נודעו ונתעורר לחשוב בעצמו חשבון הנפש מה זאת עשה לנו אלקים ועל מה יצא הקצף הזה, וגם אנו נאמר בזה רמז התעוררות בשני דברים הנ"ל כאשר יבואר להלן.

הנה יצאו איזה אנשים בני בלי שם והדפיסו שכאילו בא עלינו הצרה הזאת בשביל שנחשב לחילול שבת ח"ו מה שמטלמלין ע"י העידוב בב"פ... שזמו שמים! ואיתנהו בה מופשות וחצפה ורשעות מפאת כמה טעמים, הא' כי מי בא בסוד ה' לידע על מה ולמה... חכור ואכור מעשה שהיה לפני כעשרים שנה כימי החנוכה שנסעו חמשה שוחטים נקאד לבית השחיטה והיה אסון [עקסידענט] בדרך ורח"ל כולם נאכרו, וכי מי הרהיב פה לדרוש שטעם האסון היה בשביל מאורע פרטי או מחסרון במהלך השחיטה (או

דרשת שבת-הגדול

שעב"פ אינה כתכלית הכשרות), אע"פ שסיבה הזאת היה נראה לעין כל וקרוב יותר לומר שבא בשביל זה יותר מבכאן, וכדביל היו מפטירין כדאחמול, (והטעם פשוט כי א"א לבשר ודם לידע על אמיתתה טעמי הנהגת השי"ת בלי נבואה, ורק שעל כל אחד ואחד מוטל לפשפש במעשיו כפי שידוע נגעי לבבו ולשוב עליהם ולתקנם).

ורב' דהוה כמבדך רעהו בקול גדול שלקללה תחשב לו וכי לא נמצאים שום מכשולים בעוה"ר להדיא נגד השלחן ערוך והפוסקים שיכולים לגרום להביא ח"ו מאורע כזאת, רק זה, האם אין זה מביא לידי רפיון ידיים מלחקן מה שצריך באמת תיקון.

ורג' לגופו של ענין עירובין, הרי באמת אין חשש על העירוב בב"פ יותר מעל שאר העירובין הנהגים בכל תפוצות ישראל, ואף בערים הגדולות, כגון ירושלים, בני-ברק, אנטווערפן, פאריז, ושאר מקומות, וגם כאן באמערדיקע בהרבה מקומות, וכל מה שמערערים על העירוב כאן שייך בכל המקומות הנ"ל שדרים שם כדיום הרבה יותר מששים רבוא אנשים, והרחובות הרבים יותר מנ"ו אמה ולית מאן דחש להחמיר, ופשט להיות בכל ישראל, והעידוב כאן נעשה בכל ההידורים כמו שהגיד לי אחד מהרבנים דארץ ישראל שידוע היטב העירוב דשם, הלוואי יהי העירוב דא"י כשר ומהודר כמו העירוב כאן בב"פ, ונמצו וגמרו כאן להיות רבנים גדולי התורה אשר קטנם עבה ממתני עשרה אחרים, נמצא דאף אילו היה ח"ו כלפי שמיא גליא דפסק הרבנים מכאן ומא"י ומכל המקומות הנ"ל אינו נכון מ"מ אסור לומר שע"י שבנ"י שומעין לקול רבניהם בעלי הוראה אמיתיים נמשך חרון אף וקטרוג ח"ו, אדרבה עי"ו נשפע חמנים וחסדים עליהם, (כדחזונו ממוקמו של הר"א הנ"ל שהיו מאריכין ימים וכו') וכ"ש כאשר פסק דינם אמת הוא עפ"י שורת ההלכה, ואין כאן המקום להאריך לבאר פרטי ההלכה והשקלא וטריא שיש בזה, ואינו רק היתר לערב, אלא שמכיון דלהלכה נקטינן שיכולין לעשות עירוב אף בעיר גדולה הרי הוא מצוה החיוב לעשותו, כאשר כבר פסק רבינו שכגולה מרן החת"ם זי"ע.

וכן פשוט בכל ישראל לבד מיחדי סגולה ממש שמחמירים על עצמם, וגם המשנ"ב לא החמיר אלא לבעל נפש, ואם צריכין אנו לצרף להיתר גם מהלשויושע גדולים, הלא יש לנו החזון איש (וגם האחייעזר ועוד גדולים) שמטעמם ונימוקם סוכרים גם הם שמתר לכתחילה וכדאי הם לסמוך עליהם אף שלא בשעת הדחק, ואף אם נחשוש למיעוטי דמיעוטי הפוסקים

דרשת שבת-הגדול

נגד פשטות השלחן ערך הרי נתברר עכשיו שיש ג' מחיצות הסוכבים את שכונתינו ובנגון דא מותר גם לשיטתם.

ומה שחתמו גדולי ישראל מדור הקודם לאיסור בב"פ דוע שלא היה על עירוב מהודר כזה, וגם לא כתבו טעמים ונימוקים ויתכן שהטעמים נשתנו, ומאן יימר דכיון שראו אז לטובה להיות בשב ואל תעשה כן יהיה המצב תמיד לכל הדורות עד ביאת המשיח, (וא' מהרבנים החותמים גופא החי אתנו לאורך ימים וש"ט מעיד כן להדיא כידוע לכל).

ומה שאומרים בשם מרן אדמו"ר מסאטמאר זי"ע שהיה נגד תיקון עירובין דפה, נאמנים עלי דברי האודווארי רב שליט"א שמרן החזיק מהעירוב, וכ"ש שאדמו"ר ז"ל, ופאפא רב ז"ל, ושארמאזשער רב ז"ל, (ושאר הרבה רבנים) שלא עשו מעשה בהוראה נגד דעת מרן ז"ל הסכימו לעשות עירוב בויליאמסבורג, וגם אני בעצמי שמעתי מפורש מכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א שדודו לא היה בעצם נגד תיקון עירובין פה, ויכולין לעשות עירוב, ואמר זאת במעמד רבנים וחשובים, ואף ביקשו להגיעו לאסור בטעמים שונים שאין כאן רב מיוחד בעיר וכי"ב ולא הסכים עמם, (ולא יועיל להם אף אם ידפיסו באופן שונה, כי האך יכול החי להכחיש את החי ועוד יתגלה האמת לעין כל ברצ"ה), וכן שמעתי מחתנו שליט"א אבד"ק סאטמאר ב"פ שחותנו שליט"א אמר לו עוד בשנים הקודמות שראוי בעצם לעשות עירוב בב"פ, ושכבוונה דקדקו בלשון הקר"ק של בארא פארק (אחר שנת תשל"ט בשנת תשמ"א) שלא לכתוב לשון איסור אלא שאין לסמוך על העירוב הנ"ל. וכן מחו' הקארלסבורגער רב שליט"א שהוא תלמיד מרן כותב במכתבו שעירוב כגון דא אינו נגד דעת מרן זי"ע.

וגם חז"ן מרבנים גדולי ישראל הנ"ל (ושאר הרבה רבנים גדולים שעמדו לצד עשיית העירוב בויליאמסבורג), שלא זו בשום דבר זי כלשהו מדרכי המסורה ואעפ"כ השתדלו לעשיית עירוב בכאן, שאין בזה שום סטייה ממסורת אבות, ואדרבה זהו דרכי אבות שעשו עירובין בכל מקומות מושבותיהם אלא שכאן לא היה העת מוכשר לזה בתחילת הישוב מכמה סיבות, (ולכד זה יש עוד טעמים לסתור טענת המערערים).

והנה מאותם מורי הוראות שחתמו נגד העירוב כעת, ישנם רק מיעוטא שסוברים בעצם לאיסורא, ורובא דרובא חתמו מסיבות וטעמים שונים, וקצתן אמרו לי טעמם שחתמו ואין עוד הזמן כעת לגלותם...

דרשת שבת-הגדול

ובאמת לפסוק פסק בתורה להורות הוראה מותר, אסור, כשר, שייך לכל אחד ואחד שהגיע להוראה, אבל לגזור גזירות מסברא על הציבור לא שייך לכל *דעוועל* ומורה הוראה רק לגדולי הדור, ומה גם שיש מהם שכמדומה זהו ההוראה הראשונה שהורו לרבים וגדר הראשון שגדרו בחייהם.

ובענין גזירת פריצות שחדשו איזה מורי הוראה, מלבד שאין בכוחנו לגזור כעת גזירות חדשות, גם הרי אפשר למצוא עצות האריך למנוע זאת כאשר הצענו בסיי"ד, והאונגווארער רב שליט"א כתב כעת מכתב והציע ג"כ עצה בזה, אך באמת לדעתינו אין כאן בית מיהוש כלל, כמו ביו"ט שכולם מצלטלים ואין פרץ ואין יצאת ואין צוהה ברחובותינו, ובוודאי יש נשים ברחוב (וואס אויף דעם קען מען זיך נישט העלפן) וצדיכין לשמור העינים עלי דרך, *וונשיג דינמטיג* יש יותר פירצות ברחובות ואין פתה פה ומצפצף, ויש בלבי מהלך לומר שע"י העירוב אדרכה יתמעט הפרצות גם בשאר הימים ואין כאן המקום לבאר זאת.

והאומרים שיש להחמיר משום שכן ראוי לבעל נפש, (מלבד שצריך הגדרה נכונה איזה מעלות צריך האדם לקנות לעצמו לפני שנכנס לכלל תואר זה ולא כל הרצה ליטול את השם יבוא ויטול, וגם אי בשאר כל הדברים כבשרות וטהרה וכו' מחמיר כבע"ג), הנה מעולם לא שמענו כאן שמורה הוראה יפסוק באיזה שאלה שמבשיר או מצטרף שעל בעל נפש להחמיר והכל כשר וטוב וישר לכולם בשוה.

ובאמת ככל עירוב אף בקאָנגרסי קטן יש מקום לבעל נפש להחמיר, לא משום גזירות חדשות אלא עפ"י פוסקים גדולים כש"ע הרב וכו', ולא שמענו בשום פעם להעלות על השפה שיש למנוע מלטלטל ע"י עירוב.

ואף בתמורות כמריפות חלב דם וכ"ש מראות וכיוצ"ב שנוגעין לאיסור ברת ממש מקילים לכאו"א מה שהרכה פוסקים ואלפי מורי הוראות לפני המלחמה היו מחמירים בהם הלכה למעשה, ואצ"ל שלא נשמע לחוש לקצת שיטות פוסקים אמיתיים קדמונים כמהרש"ל ושלח"ק וכיו"ב, שהיו גדולי עולם שלפי דעתם אין מראה כשר חוץ מלבן, ואעפ"כ פוסקים לכולם בשוה להקל, ואין זכר מענין בעל נפש, ורק דבר אחד נשאר כדיוס שיש לפסוק להחמיר לבעל נפש... העירוב בב"פ!

דרשת שבת-הגדול

וגם בשאלות שהן חמורות שבחמורות שתלוי בהם המשך דורות בני", הרבה מקילין בלי שום סיג ומציעה בתואנה שהנשים חלושות, ואילו היו הרבנים מדור הישן [פריערדיגע רבנים] עומדין מקברם ורואים זה ה' ממש תסמר שערות ראשם, וזכרתי אצל אאמר"ר ז"ל שהי' מורה הוראה חמשים שנה ושימש בהוראה לפני המלחמה, וכשבא לפניו שאלה כזו דאט אים אנגעכאפט אן אנסט, והיו דייו מרתתין מפתח הבורא.

וסיפר לי איש חסיד אחד שכרידי' הוה עוברא, שהי' ל"ע חשך בניים והרופאים הציעו לו אופן להוושע, ושאל להחזו"א והתיר לו, והי' בעלזער חסיד, והלך לשאול דעת רבו מרן אדמ"ר מוהר"א מבעלו זי"ע והציע לו הענין ושהחזו"א התיר, ענה מרן בתימה מיט'ן בעלז' קרעכין, אוי ווי איז מיד, מיניע יונגעלייט זאלען פרעגען אזעלכע שאלות, ואף שהאיש רק שאל השאלה ורצה לעשות כפי שיוורהו אעפ"כ היצר לו עד מאוד על אשר יש לו אף הר"א כזו – ואעפ"כ אומרים שצדיכים להקל כהיום באותו שאלה (וכתובה יותר חמורות) בשביל חולשת הנשים.

אך להחמיר בענין העירוב מפאת חששות או לבעל נפש אומרים נישט געפעלדק ... הנשים הן ב"ה נעוונט ויכולות לעמוד בואת, ומה בכך שתהיינה סגורות בביתה האשה וילדיה כל היום בימות החמה הארוכות, כדאי היא השבת שיעצרו א"ע עליה ויכולים להכביד עליהם אף שלא מן הדין, ובעליהן צריכים לשלם ע"ז טבין ותקילין כי אומרים שסובלין בשביל שהיו סגורין כל השבת וצריכין זק אומים לופטערן די נערווען וללקחן במוצש"ק ובוים א' מי יודע להיכן... , ובכל השבוע אין די לשלם [אפצאלען] לה עבור זה.

ואותן הנשים (די דערשטראקענע מאמעס) שיראות שחיק לחיי בניהם אבל האייעקע האר שמתגלה לעתים ועכ"פ בביתן ודאי, וכ"ש הביי האר שבוודאי מציא קללה רבבית כמפורש בווה"ק ומובא בתשובות הח"ס ובשאר פוסקים – והשייטל אפי' דפשוטע ודקורצע שהרבה פוסקים ורבתינו שבגולה החת"ס והדברי חיים אומרים אותו בתחלמ, ומה שלובשים דודכיכמיניע זאקען, ומה שמפנטמין ילדיהן משחר מל ילדותם בכל מיני מאכלים ומתיקות מכל שאפשר להשיג, ודי לה שיש על זה איזה יודישע אותיות, וכי חידוש הוא אחר כל זה שאין התורה נכנס בלב הילדים!! ואבותיהם תמהים למה אין לו חשק [ס'ציט אים נישט] לעבודת השם!?! והאם הצייטונגען והמאנעדיגען הטמאים שלוקחים לכיתם ואף גם

דרשת שבת-הגדול

כלים הממאים ראדיא ווידיאו ואצ"ל אינמערנעם שהוא אבי אבות הטומאה רח"ל, והפערפעקמן ענגליש שמדברים זו לזו ועם בניהם האם כל זה לא זיקק? ותמיהני איך אינן יראות כלל.

למה לכם להפחיד אחרים או לקרותם בדברי כוז כמחלל שבת, (מה שאין אתם עושים לשום שאר עבירה שאתם רואים באחרים וכן כשרואים מלטול בש"ק במקום שאין עירוב ע"י אתב"י יצאי רוסיא שא"א להבינם שגם התצאה מלאכה הוא כידוע להמתעמקים בזה) כל עוד שאתם שומעים לדברי רבותיכם אין עליכם חיוב תוכחה ולא שום ערבות על העושין כדעת רבנים גדולי הוראה.

ואותן שהדפיסו פקפוקים בכשרות הצוה"פ, מעולם לא בא א' מהם לעוררני שנמצא פסול באיזה לחי וכדומה, לפני שהדפיסו צעמלן וכמב"ע, כמו שהוא משורת הדין ואצ"ל מן היושר והצימוס לדבר מקודם עם הרב המכשיר להודיעו אולי יתקן מה שמעוות לפי דעתם, ומזה גופא יכולין לראות כוונתם בזה... ומעמם בזה פשוט שרק לאנשים שאינם יודעים אופן עשיית צוה"פ יכולין למבור שקרים, אך מי שיש בו ריה תורה יודע שאין בדבריהם שום ממשות, וא' מהטעמים שאין אדם מעיז פנים לפני בעל חובו הוא משום שהוא מכיר בשקרו, וכן הוא בענינינו שבין שמבדיין בשקרם ע"כ לא באו, ואיני יודע בדיוק מי הם המפקקים הג"ל, ואי למדו אף פעם א' הלכות עירובין אך אחד אני יודע שהם סתם יונגעלייט ולא מורי הוראות, ואין להשגיח על דבריהם.

תאמינו לי שקשה עלי לדבר דיבורים כאלה, וככל החורף לא דברתי אף פעם לציבור בענין זה, אך ההכרח לא יגונה איינמאל ארויסצוברענגן דווייטשאג על סילוף התורה, וגם כדי שלא יאמרו מדשתקו רבנן ש"מ תיחא להו, וע"ז נאמר באמת בהוידוי דרכינו נסים גאון את אשר הקלת החמרת ואת אשר החמרת הקלתי.

מורי ורבותי! תדעו נאמנה שהעידוב כשר לכתחילה שכלכתחילה ובהשגחה מעולה על כל צורת פתח, ועמדנו שעות על כל לחי וצורת הפתח לעצמו ודננו בכובד ראש וכמתנות האיד לעשותו עצהיו"ט, ומנינו גם משגיח תמיד ע"ז, וכן אני הולך מזמן לזמן לראותו, ומעולם לא היה שום פקפוק על העירוב, מלבד פעם אחת והוא כשקרעו והרסו העירוב – איני יודע אם היה סמוך לכין השמשות או בשבת ממש – עד זמן קצר שהגוי

דרשת שבת-הגדול

תיקנם אבל חוץ מזה לא היה מעולם שום חשש, ועפ"י הלכה א"צ לחוש לזה שיקרעו, ונוסף לזה הרי כל ישראל בחזקת כשרות ומסתמא כבר עשו תשובה ולא יפלו עוד *לנדידנע מעשים* כאלו, וגם עשינו פעולות שבעזהש"ת לא יארע בן עוה"פ, – כך שיכולין לטלטל דואג בלי שום שאלה (ואותן בעלי נפש המחמירין שלא לטלטל בשום עירוב גם בקאנטרי וכי"ב, כבר ידעו מעצמם האך להתנהג).

נחזור לענינינו שא"א לידע בדיוק למה חרה בנו אף ה', אך כ"א יודע נגעי לבבו ויחקן לעצמו ולבני ביתו, ובפרט בענין הצניעות שזנח באיזה דברים אצל כמה מבנות ישראל, ועל ערות דבר מפורש בקרא ושם מאחרך שזה גורם שהקב"ה יסלק שכינתו מאת בני ר"ל, והולכין עם ביי האר ועם שיימליך ארוכים ומגולים ובגדים קצרים וצרים ופרוצים ומשונים עד שנראין ממש כמו גויה ר"ל, וצריך הבעל להתוכח ולריב עמהן אם יהי' עד כה או עד כה, אם צריכין לקצר *דזשייטל* או להארך הבגד והבית יד של הבגד רק $\frac{3}{4}$ אינטש או אינטש שלם, וכי זוהי דרך הישרה ורצון השי"ת, הרי צניעות הוא מדה כללית הנטועה בלב כללות ישראל מעצם הוייתן וצריכין לעשות כל מה שביכולת להוסיף ולהיות צנועה בכל מה דאפשר, ואף אילו היה שלא מן הדין וכ"ש שהם פירצות נאמנות בחומת הצניעות, ובאמת כבר מיחו רבנים ע"ז בכמה קו"ק אך למעשה עוד צריך תיקון.

ואף רק בחסרון צניעות באופן ההליכה בחוץ מצינו בספר ישעי' (ג) וחז"ל (שבת סב:) דרשו הפסוק ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון וגו' יען כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכות בקומה זקופה, ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות עקב בצד גודל, (פי' רש"י שהיו מסתכלין בה והיא שורה בפסיעותיה), ומשקרות עינים דהוה מלאן כוחלא לעיניהו ומרמזן (פירש"י צובעות עיניהן בסיקרא ובכחול), הלך וטפוף תלכנה שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה (פירש"י היתה ארוכה מהלכת בין שתי קצרות כדי שתרא נראית צפה למעלה מהם, ויונתן תירגם ובפתהן מקפין היו קושרות פאות נבריות קליעת שערות תלושין כורכות עם קליעותיהן שיראו גסות וטפיפות), ואיני רוצה לומר העושים הנוראים שכתוב שם על זה, ואם בגדרים כאלו הנראים כאילו היו רק גדר ודבר מועט כהליכה נאה ושערות גסות נאות, וגם לא כתיב בשום מקום שאסור לעשות כן נאמר דברים ועתשים כאלו, מה נאמר אנן ק"ו עד היכן הדברים מגיעים בדברים של פריצות ממש, ובעוה"ר נעשה לאחרונה כהיתר והיא מכה מהלכת לצבוע

דרשת שבת-הגדול

העינים והפנים בעת הליכה בחוץ, ובאמת בנות ישראל נאות הן אלא שהצבע מגולתן, וכי כך נהגו זקנותינו, וכי אין זה בתכלית הניגוד לצניעות בנות ישראל.

וכבר אמרתי כמה פעמים שכשאיש ואשה הולכים ברחוב לפעמים אין להביר כלל אם האשה הזאת היא יהודית או גויה ר"ל, שבדרך כלל באיש יכולים להביר שזה יהודי שהולך עם שטריימל ובעקמישע או שאר לבושי יהודית ואף באיש שאַדערן הולך עכ"פ עם כובע יהודי וחלוק וכיו"ב שמכירים שהוא יהודי, משא"כ בהאשה הרבה פעמים שאין מכירים בכלל שהיא בת ישראל, כי הולכת אויסגעפאַרנט ובגדי פאר ושחץ כמתוקנות של אומות העולם, לולא שהולך אצלה ילד עם פיאות ארוכים, (והפיאות ארוכים הוא דבר טוב, איינס מאכט נישט קאַליע דאס צווייטע), שאז מכינים שזו היא אמו.

ואם בדורות הראשונים אמרו שע"י חסרון צניעות נכנס יצה"ר כארס בעכנאי מה נענה אנן אבתרייהו בדורות האחרונים, שהולכים בשוק בפריצות כ"כ, וכי מלאכים אנחנו, וכי אין יצה"ר, וכי לא מצוי בחורים ברחוב, האך לא תרעד לכן מיום הדין הגדול והגורא, שבאמת כל הרהור ומחשבה זרה שגורמים לחשוב נחשבות בחשבון אותן הנשים הגורמן רח"ל, הרי בטויל א' בשוק יכולה להחטיא מאות אנשים, ודערליכע יתנו דין וחשבון ע"ז עוד יותר מהקלות כמו שדברנו, ששוקלין דברים אלו בכ"א לפי דרגתו – אין צריכין לילך בכל מיני תבשימין ובכל מיני בגדי פאר הנמצאין ברחוב, הלא אין לה למצוא חן בעיני העולם רק בעיני הבעל, ובעוה"ר הופכת הקערה על פיה ברחוב הולכת בבגדי פאר וכבוד, ולפני הבעל אַ שטאַטע שבבית הולכת מלובשת בבגדים פחותים ומאוסים, ואינה עושית בכלל למצוא חן בעיניו, כי אין הרה"ר מסייעה לזה, (וכן יתנו דין וחשבון בעלי החניות הממציאים בגדי הפריצות ושחץ להנשים וחלק כחלק יאכלו גם אם הם יר"ש בשאר דברים ואכמ"ל).

וא' ממנהיגי דורינו אמר לי שלדעתו לפי מה שרואים שמעשה הג"ל אירע ביום א' בשבת, אולי הוא רמז מוסר למה שנפוש שהנשים והבתולות פאַרן ארום ביום א' אנה ואנה, שכל אב ובעל לא יניח לבתו או לאשתו לעשות כן, שהוא פריצות ומביא הרבה רעות שאכמ"ל.

דרשת עבת-הגדול

ואני אוסיף לדייק מהמעשה (שהגם שא"א לידע בדיוק סיבת הדבר כנ"ל, והרכה חמאים ישנם בינינו בעוה"מ"ט) עפ"י מה שרואים שאירע ע"י אשה שניהגה לאישא, והגם שאינני יודע מי היא ויכול להיות שהיא צדיקת בשאר כל הדברים, מ"מ אולי הוא רמז התעוררות לנו על הפירצה של פרויען דרייווערס שלאחרונה מתפשטת בשכונתנו יום יום יותר בעוה"ר, וכבר נאסר מגדולי ישראל, ומרן אדמו"ר מסאטמאר זי"ע כ' במכתב (נדפס בדברי יואל מכתבים ח"ב סי' כ"ט) בזה"ל, וזה עולה על כולנה שזה פירצה נוראה עד מאוד ואין לשער מה שיכול לצמוח מפירצה זו ח"ו ד' ירחם עכ"ל, וגם כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א – השי"ת ישלח לו מדרה רפ"ש – כתב שמביא לידי נסיונות רבים ויכול לפגוע חלילה בצניעותן של בנות ישראל שהוא היסוד לחיי המשפחה הישראלית ועלולים לצמוח מזה כמה מכשולות נוראות עכ"ל, וכבר יצא קול קורא בשנת תשל"ט שחתמו עליו גדולי ישראל, ה"ה כ"ק אדמו"ר מסאטמאר, סקולען, פשעווארסק, וויזשניץ (מאנסי), צעהלים, פאפא, מו"ר מקאשוי, ועוד, וכתבו שחיוב מוטל על כל אחד ללחום בעוה ותעצומות להרחיק הדבר הזה מביתו ומשפחתו וכוודאי אין להקל ח"ו אפי' אם קשה הדבר הרבה על האדם ולפום צערא אגרא עכ"ל, והגר"ש וואונער שליט"א כתב במכתב לבי אומר לי שהוא א' הגורמים של האסונות הגדולות שנעשים בדרכים בא"י המפילים בל כך חללים והרגו כבר טובים וצדיקים עכ"ל, והפירצה הזו מוכן מאליו מה שיוכל לצמוח מזה רעות אין מספר, שמלבד שבעצם הדבר הן הלימוד והן הנהיגה הוא נגד כל כבודה בת מלך פנימה, יש עוד טעמים שאכמ"ל, וגם מוכן בשכל אנושי ענין פשוט שיכול להיות שדקאד ישבר באמצע הלילה בשעה שתים עשרה בעת חזרה משמחת חתונה או אף באמצע היום כד"י-וועי או כד"אדלעס, וה"י מהתוצאות מזה, ואף רק העמידה לעצמה נגע"ז סטעישיא"ן וכו', ואין זה רק חשש של פירצה כי אם פירצה נוראה כלשון מרן מסאטמאר, וכי כך נהגו אמותינו בכל דור דור, וכי זה אין מסורה, שזה יותר ממאה שנים שלא שמענו על שום בת ישראל כשרה שתנהג זה.

והנה צניעות אינו נוגע רק לנשים, כי גם לאנשים, כגון באפיסעס, לכד ממה שכרובא דרובא מקומות (כפי מה שנצטייר לי מרוב השאלות ששאלו אותי) יש איסור יחוד, שלשיטת ר"ש קלוגר הוא אביחדיהו דג"ע דיהרג ואל יעבור ואפי' אם נחלוק עליו אבל לכו"ע נוגע לאיסור דאורייתא, וזה שזה בין באנשים ובין בנשים, ולא רק לבעל נפש שצריך לזהר גם באפים שיש בו

דרשת שבת-הגדול

איזה היתר דחוק, גם במשך הזמן נעשים תגיל זה עם זה ומדבר עמה בעפעפם
פריינדשאפט, ויושבים יחד ובאים לידי הסתכליות, ושאר מבשולים ח"ו.

וכן בהתניות שממנים נשים לעזור להקונים ואצל הדעדשימטער
ואנשים הבאים לקנות עומדים ומשוחחים עם הממונות כל החדשות
המתרחש אצלם ובעיר, וכ"ש הבעד"ב עצמו עם הלקוחות, ובאים כמה
פעמים אף לידי שחוק וקלות ראש, וגם מאפס מקום לפעמים מחסרון
זהירות הראוי באים לידי נגיעה ממש רח"ל, כאילו בחנות אין משפטי צניעות
של תורה, למה צריכין ליקח לדאפיס ולהתנות דייקא אשה להכשיל בני
אדם ועפ"י רוב היא גם פרוצה והצופה, למה לא יכולים ליקח איש, האם
משום כמה פרוטות שצריכין לשלם לאיש יותר מאשה כדאי המבשולים
שכאים מזה – אם האדם מאמין שכל מזונותיו של אדם קצובין מר"ה
מלעילא היעלה על הדעת שבשביל שמתנהג בדרך התורה יחסר לו מזה.

וכן צריכין לזהר מאוד שלא להבנים לתוך ביתו שום צייטונג שהם
מלאים זוהמא ומצמאין העינים והמחשבה הן הארטיקלען וכ"ש התמונות
הנמצאים שם, והוא כבל יראה ובכל ימצא בבית יהודי, ויכול להיות שאפי'
ארטיקל שלהאב אינו נוגע ואין שום חידוש אצלו, אבל אצל הילד זה המעט
אומר הרבה ומפקח את עיניו, ומה יעשה הבן שלא יחטא, ובודאי התמונות
שרואים שם לפעמים יכול תמונה א' מתועב להשאיר במוח ימים שבועות
וחדשים, ויבלבל בשעת לימוד התורה ותפילה ובכל היום, וכש"כ וק"ו אבי
אבות הטומאה הקאמפיומטער והאינמערנעט שמיים שנברא העולם לא הי'
כלי משחית כזה, הכי קרא שמו אינמערנעט.. דכשמו כן הוא שהוא נעמץ
פרוסה המושך אינמער עד שאול תחתית ר"ל, וכמה מגדולי ישראל דנו
שבבית אסור להחזיקו בכל ענין, ואפי' תוך בית מסחר שצריך אליו לצורך
פרנסתו ג"כ אינו פשוט מה הדין בזה וצ"ע וכירור, ויפה הגדיר כ"ק אדמ"ר
מוזיניץ (מאנסי) שליט"א שצריך לזה קרוב למסירות נפש...

ונחזור לענינינו שאמרנו שלטעם זה כ' בתורה משכו וקחו לכם להורות
שגם המשיכה והקיתה שהוא רק הכנה להמצוה ג"ז נחשב למצוה, ואמרו
לזקני ישראל דייקא שהם היו בדרנא זו.

והנה בלבוש כ' הטעם שתולין הנס בשבת וקורין אותו שבת הגדול ולא
ביום י' ניסן, משום שעיקר הנס הי' דווקא ע"י שהי' שבת, שהרי ידעו
המצריים שבנ"י שומרים השבת והיו מתמיהים שהיו מטפלים בהשה בשבת

דרשת שבת-הגדול

(לכאורה התמיה הי' משום שראו שקונים בשבת או משום מוקצה) ועי"כ שאלו אותם, וענו להם ששוחטים את אלהיהן ולא יכלו לעשות מאומה, ובפרישה מביא דבריו וכותב ואני שמעתי משום שידעו שאסור לעשות קשר בשבת, וראו שבני קושרין אותו לכרעי המטה, רק שלא ידעו שיש נפק"מ בין קשר של קיימא ואינו של קיימא, ובנ"י לא עשו רק קשר שאינה של קיימא עכ"ד, אך לפי הנ"ל י"ל יותר שהזקני ישראל היו במדרגה גבוהה כמו מקומו של ר"א, שלהם גם המכשירים דוחים את השבת, ולכן אפי' להדיעות שקשר ליום א' היו של קיימא, היו ג"כ רשאים, וכ"ש מקח וממכר וכיו"ב.

ומספר הב' וילכו ויעשו בני ככל אשר צוה ה' וגו', וברש"י מלמד שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן ר"ל שאף שזהו מדריגה גדולה מ"מ זכו לזה או גם כלל ישראל, שהיו רשאים לעשות גם הכנת המשיכה באופן שאסור בשבת, וזהו שלא הפילו דבר – פי' אפי' דבר א' של משכו בש"ק ג"כ לא הפילו, ע"י שמשכו מע"ז בשלימות גם מפנימיות של ע"ז שהם מחשבות של פניות וכיו"ב והגיעו לדרגא גבוהה בקיום מצות השי"ת.

וזהו הוונת דבריו רש"י ז"ל, וילכו ויעשו מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם הב' כאילו עשו, שכל מחשבה והכנה להמצוה שעשו מאז שנצטוו היה בנדר המצוה ממש – וע"כ ניתן שכר להליכה ושכר לעשי' משום שבאו למדריגה כזו שאף ההליכה להמצוה הי' להם בו אותו חיות דקדושה של מצוה ואותו שכר.

ועי' מגיד הב' כן עשו אף משה ואהרן כן עשו, שזה חידוש עצום שאפי' משה ואהרן שהם היו כולו לה' ולא הי' להם אף שמץ של ע"ז מפניות וכיוצא"ב, אבל כיון שראו שבנ"י עוסקים בתשובה בענין משכו דיכם מע"ז, אזי אף הם כן עשו בגודל צדקתם חתרו למצוא בעצמם שמץ מנהו לקיים גם הם משכו מע"ז בתוך כלל ישראל, וכענין שמוכא מהבעש"ט הק' זי"ע שראה פ"א יהודי מחלל שבת, והיצר לו מאוד למה בא לפני עיניו דבר מגונה כזה, ופשפש במעשיו אולי יש לו שמץ מאותו חטא, עד שזוכר שפ"א שמע זילותא דרבנן ולא מיחה ונודע שת"ח הוא בחי' שבת, והוי מעין חילול שבת.

(ואגב, כיון שמדברים מזילותא דרבנן כאן המקום להודיע בשער בת רבים אודות מה שרואים פאשקווילען המסתובבים בראש כל חוצות, הנני לגלות דעת שאין לנו שום שייכות עם כל אלה, והגם שזאת מובן מאליו, אבל אם ישנם אנשים שאין להם שכל להבין מאליהם צריכין לומר זאת, ואני

דרשת שבת-הגדול

מחשיב כל רב בישראל אפי' אם דעתו נגד העירוב בדיוק כמאז ומקדם, ואני אורב אותם כבתחילה בלי שינוי כלל, אך אינו מוכרח שאני מסכים עמם לכל דבר שעושים היכא שהוא לדעתי היפך דעת תורה.)

וי"ל שאדרכה הא הזכו בני"ל לקיים משכו מע"ז בא רק מכה שמשוה ואהרן חתרו במעשיהם לקיים כן בדקות תיכף בציווי השי"ת ומהם נמשך נתינת כח לכלל ישראל הכלולים בהם למשוך מע"ז כפשוטו, (וכעין מה שמוכח בתפארת שלמה עה"פ וידבר אהרן ומרים על משה, משום שראו שבני"ל בנו כ"א למשפחותם הרי שבא להם תאות ניאוף, וחמהו האך זה יכול להיות והלא קדושת משרע"ה הי' צריך להגן עליהם מזה, והבינו שבוודאי אין למשה שום שייכות בענינים כאלו, ורק בכגון דא יכול לבוא ככה לבני"ל, כי באופן כזה אין לו שייכות עמם שיוכל להגן עליהם יע"ש.)

ומעתה י"ל שזהו הטעם שנקרא שבת זו בשם שבת הגדול, דהגם ששבתו בני"ל גם לפני"ז בש"ק אך מכיון שבאו אז בני"ל להשגה כזו שגם ההכנה להמצוה ומכשירי מצוה למצוה יחשב, והלא א"א לשבת בלי שיכין א"ע מקודם כל מה שצריך לכבוד שבת, כמו שכ' והבינו את אשר יביאו, ומי שטרח בער"ש יאכל בשבת, ועכשיו באו בני"ל במדריגה כזו שכ"ז נחשב להם כאילו מקיימים מצות שבת ממש, ונמצא שנתגדל השבת שכבר התחיל יום השבת מעת התחלת ההכנה לפנייה והבן.

יעזור השי"ת שנוכל להבין א"ע לקראת החג הק' הבא לקראתינו לשלום ונזכה ליהדר ממשהו חמץ וכל הרמז בזה ולקיים כל המצות התלויות בה כתיקונם בלי שום מכשול, והשי"ת יתעטר במצותינו כמות שהוא שיעלה לריח ניחוח לה', לעשות עטרה לראש צדיק חי עלמין, ואף שיכולין לקיימם בדרגא גבוהה יותר מאשר בהשגותינו אבל הרי אנו קעת בעיקבתא דמשיחא בשפל המצב, והשי"ת יאיר בלבנו אור של תשובה יראת ה' ואהבת ה', ונבין האמת ולעשות תשובה על העבר וקבלה טובה על להבא, וימדר גאולתינו ופדות נפשינו, דהרי בגאולת מצרים תלוי כל הגאולות, ונזכה לראות בישועתן של ישראל ובשמחתן, ועוד בשנה זו נזכה לקיים כפשוטו שה תמים זכר בן שנה וגו' להקריב הקרבן פסח'ל בחיים חיותינו, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, הן גאלתי אתכם אחרית כראשית, ויגאלינו גאולת עולם בביאת משיח צדקינו שיבוא ויגאלינו בב"א.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

290 - 1 עמוד

"...עיר שיש בה כמה קהילות...
וכן הוא ברוב ערי ארץ ישראל
ובערים גדולות שבגולה - יכולה כל
קהילה לנהוג כמנהגה ואין בזה
משום לא תתגודדו, ולא חשש
מחלוקת ואף אפשר לשנות ממנהג
אחד למנהג אחר..." "עיר שיש
בה קהילות הרבה אין רוב הקהילות
יכולות לכופ לקהלה אחת שתיכנס
בתקנתם דכל קהילה חשובה בעיר
אחת..." מהר"ם אלשאקר,
מהרשד"ם... וכן פסקו הרי"ף
והרא"ש... וכ"כ בשו"ת מנחת
יצחק ח"ד סימן פ"ג... מספר
הליקוטים: בין פסח לשבועות ע'
רל"ו, בשם הרבה פוסקים

טו. יש שכתב שאם חלק מהקהילה נוהגים שלא להסתפר מפסח עד ל"ג בעומר, וחלק אחר מפסח עד ל"ד בעומר, אין בכך משום לא תתגודדו, לפי שאין ביניהם הפלגה מרובה אלא יום אחד בלבד; ואינו אלא כשחלק נוהגים כמנהגים אלו וחלק אחר מתירים בתספורת עד ראש חודש אייר, שיש ביניהם הפלגה ימים רבים (מב); ויש הסובר להיפך (מג).

טז. עיר שיש בה כמה קהילות (וכן הוא ברוב ערי ארץ ישראל ובערים גדולות שבגולה) יכולה כל קהילה לנהוג כמנהגה ואין בזה משום לא תתגודדו (מד), ולא חשש מחלוקת (מה). ואף אפשר לשנות ממנהג אחד למנהג אחר אך לא באותה שנה באופן שיסתור מנהג אחד את חברו (מו).

(מב) שרית נאמן שמואל, סימן י, הובא בבאה"ט, סימן תצג, סוס"ק ט, וכ"ד מלאכי, בכללי הדינים, אות שסח. הובא גם בפרק הבא, הערה ח, וע"ש מ"ש בה. (מג) שרית אגרות משה, חארי"ח ח"א, סימן קנט. הובא בפרק יא, סעיף י, ובהערה יז שם.

כתב בשו"ת מהרי"ץ ח"א, סימן מה: בשני המנהגים, איסור בריח והיתר בגי' ומי הגבלה או להיפך, יכול לנהוג אין שרוצה, רק שיהיה איסור ל"ג יום, ורק בשנה אחת איא לנהוג היתר בשתייהם, דאי"כ לא יהיו ל"ג יום באיסור, אבל כ"ב שנים אין בזה שום סתירה, ולא דמי כלל להאי דסימן רלג, סעיף א, דעביד כמר עביד, דאין לנהוג פעם כך ופעם כך, דשם היו סותר עצמו, דהאי ר"י ורבנן נחלקו ולמר יממא הוא ולמר לילה הוא, משא"כ כאן לכי"ע יש לנהוג כן, וכן מצאתי אח"כ בשו"ת ריב"א (להגאון דפאקש), סימן כ, דהעיר ג"ב ביה, ובקהלה גדולה צריך להנהיג מנהג קבוע וכו' (המשך דבריו הובאו לעיל, הערה כז).

(מד) פעולת צדיק ח"ב, סימן עו: פסק בשו"ת מהרד"ך ח"ב, סי' יג - יד, ומהר"ם אלשאקר, סימן מז, ומהרש"ם י"ד, סימן קמג, דעיר אחת שיש בה קהלות הרבה אין רוב הקהלות יכולות לכופף לקהלה אחת שתיכנס בתקנתם, דבל קהלה וקהלה חשובה כעיר אחת והם כשני ב"ד בעיר אחת, דפלג מורין כבי"ש ופלג מורין כבי"ה, ולית כאן משום לא תתגודדו, כדמסיק רבא פ"ק דיבמות (דף יד ע"א), וכן פסקו הרי"ף והרא"ש הובאו בספר גט פשוט, דף קכה ע"א, עכ"ל פעולת צדיק, וכי"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ד, סימן פג: עיר אחת שיש בה שתי קהלות, [כגון] אשכנזית וספרדית, כל קהלה יש להדין עיר, כמבואר בתשו' מהרש"ם, חיו"ד סימן מ, ותשו' מהר"א מזרחי ח"א, סימן יג, הובא בפרי"ח, סימן תצו, סעיף יט, וכן מבואר בשו"ת חת"ס ח"ו, סימן א, עכ"ל. וכי"כ שו"ת אגרות משה, חארי"ח ח"א, סימן קנט.

בעין הרעים (למחרשים). ערך לא תתגודדו, כתב בשם ארי"ד, אות ל, דאפילו להרמב"ם סוף הל' ע"ז, דס"ל דכ"ב בתי דינים בעיר אחת שייך ג"כ לא תתגודדו, מ"מ אם יש בעיר אחת ב' קהלות, [כגון] ספרדים ואשכנזים, לא שייך בהו לא תתגודדו, ועיין בערוה"ש, סימן תצג, סעיף ח.

(מה) ראה שו"ת אגרות משה, חארי"ח ח"א, סימן קנט, ד"ה והנה לדינא, ור"ה אבל זהו עיין גם לעיל, הערה לח.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

288 - 22 עמודים

**תשובה בדין העירוב
הנעשה בבארא פארק, ובה
יתיישבו קושיית המשנת ר'
אהרן על החזו"א, ויתבאר
דדעת החזון איש בענין
מחיצות העיר אינה שיטה
יחידאה אלא שכן היא דעת
גדולי הפוסקים הקודמים.**

**מאת הרה"ג ר' דוד
גליק שליט"א חבר
הכולל שערי יושר ב"פ**

תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק, ובה יתיישבו קושיות המשנת ר' אהרן על החזו"א, ויתבאר דדעת החזו"א אינו שיטה יחידאית אלא שכי"ה דעת גדולי המוסקים הקודמים.

א) המחבר בס' ש"ד ס"ב פסק רשות הרבים אינה ניתרת אלא בדלתות והוא שנעלות בלילה ויש אומרים אע"פ שאין נעלות אבל צריך שיהיו ראיות להינעל עכ"ל, ולפי"ז על מה אנו סומכין לעשות עירובין לרה"ר, וכתב בביארה"ל ס' ש"ד דסומכים כמאן דפסק כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה וזה שיטת הרמב"ם ואפילו צוה"פ סגי מה"ת, ומה שצריכין דלתות זהו רק מדרבנן, ובדרבנן סמכין על שיטת דבעינן רבוא דהוי ספיקא דרבנן ולקולא, ועבשיו ליכא ס"ד ומ"מ כל בע"נ יחמיר לעצמו דרוב המוסקים העתיקו כר' יוחנן דבלא דלתות הוי רה"ר מן התורה וגם פליגי על רש"י דבעי ס"ר עכ"ל.

ב) וכתב החזו"א וז"ל ולענין הלכה נראה 2 דנקטינן דבשם ד' מחיצות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצות כר"א כ' א', ודלא כר"י, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כותי' דחכמים, וברייתא דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פי"ז מה"ש הל"ג, וכן דעת הגה"מ שם והביאו ראי' מהא דפ"ק דשבת, וכן נראה דעת ת"י שם ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א ברפ"ב בשם מהרמ"ק [מיהו התם כתוב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע] ע"י באות י"ז וכ"כ הרע"ב בפי' המשנה, גם הר"ף והרא"ש העתיקו המשנה והשמיטו סוגית הגמ' וסתמא קי"ל כחכמים, ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומ"ר לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומ"ר עדיף משם ד' מחיצות, ולפי"ז בצורה הזאת לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבות ט"ז אמה וס' רבוא בוקעים בהם שרחוב א' וג' עוברות במרצותיה ורבים בוקעין בהן לא מבטלי מחיצתא, והא דפרצה יתר מי' אוסרת אינו אלא מדרבנן, ומה"ת אין כל פרצה אוסרת כל שעומ"ר.

ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י דהפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה, ובמ"ב ס' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל.

וניל דמש"כ החזו"א ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו פ"י משום שיש ג' מחיצות ומשמע דבלא זה מסכים להמ"ב שקשה להקל ולכ"י המ"ב כתב שקשה להקל מבי' טעמים א' דרוב פוסקים העתיקו כר' יוחנן ובי' שפליגי על רש"י, והחזו"א מעתיק רק שקשה להקל מחמת שאין ס"ר, והטעם לזה הוא דהחזו"א פסק כרבנן וסובר שרוב הפוסקים סברו כן ולא כהמ"ב דכתב דרוב הפוסקים פסקו כר' יוחנן ומשו"ה לא העתיק רק טעם ב', אבל באמת לפי החזו"א קשה להקל באופן של המ"ב משום שאפילו לרבנן אינו מועיל צוה"פ ונמצא שמסכים להמ"ב אבל לא מטעמי אבל אף נקטינן כרבנן וגם נקטינן כפסק השו"ע הרב דמהני צוה"פ מה"ת וכמו שכתב הרשב"א שהבאתי לעיל, וכיון דלא איפסק הלכתא לגבי ס"ר הוי סד"ר וכמ"ש לעיל.

והחזו"א אזיל בשיטתיה של הבית אפרים אבל המשכנות יעקב סובר דמירצת עשר אוסרת מה"ת אפילו בעומד מרובה.

2 וכן פסק בשו"ע הרב ס"י שס"ד ס"ד ובית אפרים ודרכי משה שס"ד והחת"ס ס"י פ"ט וכ"כ הנוב"י מובא בשו"ת תשובה מאהבה ס"י קי"ב ואבני נזר ס"י רע"ג וישיעות מלכו ס"י כ"א.

ג) וכתב הגאון ר' אהרן בשו"ת משנת ר' אהרן אות א' דמצא הדבר מפורש בר' חננאל עירובין דף ק"א אמר רב פפא כאן לאחר שנפרצו בה פרצות דהוי רה"ר וכתב הר"ח וז"ל ופריך רב פפא לא אהדרו לי ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יותר מעשר שהוא רה"ר עכ"ל ומבואר דמירצת עשר מבטלת המחיצות והוי רה"ר מן התורה דלא כחזו"א עכ"ל, ונ"ל דאינו ראי' דמאן יימר דר"ח סובר כתוס' ב"מ נ"ג דאיירי שעומד מרובה באמת איירי שפרוץ מרובה-וכן מוקים לי' החזו"א וז"ל ומיהו בעיקר דבריהם י"ל דלעולם לא היו רובו קיים ואפ"ה אכלו הפסח מדין

¹ ע"י באות י"ז מה שכתבתי ע"ז

אוכלין ק"ל בלי חומה עכ"ל - ועשו צוה"פ - כמ"ש ר' אהרן זצ"ל באות ט' וז"ל אך יש לתרץ זה דעשו בירושלים צוה"פ להפרצות כמו שכתב הבית אפרים וכמדומה שגם המשכנ"י נחית לזה עכ"ל וסובר כרמב"ם דצוה"פ מהני רק עד עשר ולא יותר מעשר משו"ה כתב יותר מעשר שהוא רה"ר, וכ"כ בשעה"צ שסי"ב ס"ק מ"ד דר"ח סובר כרמב"ם.

ונ"ל ראי' מריטב"א דף כ"ב בד"ה דרבנן דאפילו יותר מששה עשר אמה הוי כעומד ולא מיבטל ל"י בקיעת הרבים לרבנן דהק' ואיכא למידק וכו' הי' בכל פתח ופתח עומד מרובה על הפרוץ וכו' הא כל שהדרך סלולה לרבים בין שהי' י"ו אמה או פחות אין מערבין אותה אלא בדלת עכ"ל וזה הוא משום ר' יוחנן דבקיעת הרבים מבטל אבל לרבנן כיון שיש עומד מרובה אפילו הפרוץ י"ו אמה הוי מחיצה וא"צ דלת ומבואר דלרבנן כשיש עומד מרובה אפילו פרוץ הוא יותר מי"ו אמה הוי מחיצה מה"ת.

וכן כתב הריטב"א בד"ה כאן וז"ל ושמענין מהכא דכל שהדרך סלולה אין הפרש בין שיהא רוחב ט"ו אמה או פחות וכו' אלמא כי הדדי נינהו עכ"ל.

ומ"ש הגאון ר' אהרן באות ט' לתרץ לפי ר' אלעזר דלא מבטלי מחיצה וכתב וז"ל, ואולי ר' אלעזר יאמר דהנידון הי' משום שבות דמשתמש בבע"ח עכ"ל לא הי' צריך לזה דלפי מה שיתבאר הוי צוה"פ מחיצה מן התורה ומדרבנן בקיעת הרבים מבטל מחיצה ולגבי אכילת ק"ל אוקמ' אדאורייתא ולגבי טלטול שבת גזרו רבנן.

ד) והגאון הנ"ל באות ט' וי"ב כתב דבעינן שיתחברו המחיצות, ומה שיש ג' מחיצות ואין שום אחד נוגע בהאחר אין שייך כלל צירוף ולא רק היכי שיש רה"ר מפסיק אלא אפילו כרמלית מפסיק ג"כ אין לצרף המחיצות והביא שאפילו הבית אפרים סובר כן אלא דהוא סובר שתלוי בקרנות ואם יש דימדון בקרנות הוי מחיצות גמורות אבל אם בהקרנות אין שום חיבור אינו מצטרף, ובסוף כתב וביסודות אלו תמוהים לי מאד דברי החזו"א עכ"ל, ונ"ל דאינו ראי' כלל מביט אפרים כתיב צירוף דדוקא היכי שנפרץ בקרנות ואין אנו יכולים להמשיך המחיצה בישר ע"י דין דעומ"ר אלא היכי דאם ממשיכים אותו ביושר יש שם מחיצה ממש ואז מבטלין הפרצה משא"כ כשנפרץ בקרן זווית שליכא מחיצה ממש שם משו"ה א"פ להמשיך שניהם אבל באופן החזו"א שיש מחיצה גמורה בצד ג' שפיר יכולים להמשיך המחיצה ע"י דין דעומ"ר בכדי שיגיע להמחיצה שיש שם כבר בצד ג'.

ה) באות ב' הביא מח' משכנ"י ובית אפרים בדין שאתי רבים ומבטלי מחיצה [לר' יודא מה"ת ולרבנן מדרבנן] דלפי המשכנ"י זה אפילו ליכא על הבקיעה ועל המקום רה"ר מה"ת ג"כ נחשב בקיעת רבים לבטל המחיצה ולפי הבית אפרים דוקא בשיש עליו תורת רה"ר יש לזה דין בקיעת רבים לבטל המחיצה, והביא הגאון הנ"ל ראי' מר' יהונתן דכתב דהי' מפולש לרה"ר ואין דרך רה"ר עוברת בו ע"כ מזה מוכח דאם הי' שם דרך הרבים הי' נחשב לבקיעת הרבים לבטל המחיצות אף שאין עליו תורת רה"ר ואפילו לדעת הסבורים דכשמהלך לאורך רה"ר הוי רה"ר כמ"ש בס"י שמו"ה ס"ח וס"ט זה דוקא כשמהלך לאורך רה"ר ומבוי עקום בוודאי לא הוי כה"ג ע"ש, ונ"ל דאינו ראי' משם דכיון שמתחיל מן אורך רה"ר אפילו לאח"כ מתפצל ומהלך בדרך אחר ואפילו עקום אבל כיון דיש שם רה"ר על הרה"ר ששם יש כל דיני רה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב' ראשיו לרה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב' ראשיו לרה"ר יש על זה המקום עצם השם של רה"ר אף שאין עליו דינים של רה"ר אבל לגבי בקיעת הרבים במקום שאינו מפולש לרה"ר גמורה ודאי י"ל כהבית אפרים דצריך כל דיני רה"ר לבטל המחיצות.

ו) והגאון הנ"ל באות יו"ד כתב דהגר"א מפרש בשיטת הרמב"ם כר' יוחנן כן מדייק בהגר"א ואם הוא כן הוא נגד כל האחרונים שכולם פירשו ברמב"ם דסובר כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה ולדברי החזו"א רוב ראשונים סוברים כן.

ז) והנה במה שכתבתי אות ד' שא"צ שיהא מחיצות מחוברין כ"כ בשו"ע הרב בקו"א שמו"א א' וז"ל א"כ כשיש מחיצה ג' באמצע כיון שחוסמת היא את העוברים שוב אין כאן פילוש ואף שרוקקה היא אין בכך כלום עכ"ל ומבואר בפירוש שמחיצה ג' שמעכב הילוך הרבים הוא אפילו כשאין נוגע כלל לב' מחיצות אעפ"כ כיון שמעכב הרבים אינו רה"ר, אבל אי הוי רה"י גמור כמו שיטת החזו"א לב' הי' משמע דצריך סמוכות, אבל באמת י"ל בב' אופנים א' דע"י דעומד הוי כסתום ממש והוי סמוכות או דרק לגבי פי תקרה דאיירי התם בזה צריך סמיכות אבל כשיש

מחיצה ממש א"צ סמוכות וכמו שמשמע מתחילת דבריו ורק לגבי דין של מי תקרה בזה צריך סמוכות דאל"כ בקיעת הרבים מבטל לי' היינו דמבטל לדין של מי תקרה אבל כשיש מחיצה גמורה שמעכב הילוך הרבים אמרינן פי תקרה.

וביותר מתבאר שם דאפילו רה"י מיקרי ע"י מחיצה הזו אפילו שאין נוגעין דהטעם דלא מצטרף וצריך לפי תקרה הוא משום דלא הוקף לדירה אבל אם הי' הוקף לדירה הי' מצטרף כותל שכנגדה ואף שרחוקה הוא, אלא כיון שלא הוקף לדירה מועיל רק לעכב הילוך הרבים וממילא יש ב' מחיצות ופי תקרה והוי רה"י, ולא כתב הרב כמה השיעור דיצטרף מחיצה ג' לב' מחיצות, ועכ"פ כשעומד מרובה על הפרוץ הויא כסתום ובוודאי מצטרף, (ולפי כל הנ"ל יפה פסק החזו"א דהכל נותר בצ"ה וההיתר מחוור ומרווח מאד לכרכים שלנו).

ח) וכן מבואר בסי' שני"ג ש"ע הרב קו"א א' וז"ל, מ"ש המג"א צע"ג דא"כ אין זו רה"ר כלל שהרי יש לה ג' מחיצות ב' מהבתים והג' פתח המבוי הנכשר בלחי שנידון משום מחיצה, ואפי' אם הכשירו בקורה מ"מ דופן האמצעי של המבוי נידון מחיצה גם לר"ה אע"פ שרחוק ממנו כיון שמשתמר ע"י וגם אין כאן פילוש משער לשער שהוא קפנדריא עבמ"ש סי' שמ"ו ע"ש עכ"ל.

ומבואר בזה דאם יש ג' מחיצות לרה"ר אפילו מחיצה ג' פרוץ כולו ויש רק לחי שם שיש לו דין מחיצה הוי רה"י מה"ח אפילו רבים בוקעים דרך שם - דזה דאין כאן פילוש לא כתב רק באופן שהכשירו בקורה, אבל בהכשירו בלחי אפילו רבים בוקעים הוי רה"י, נמצא דכ"כ ביש מחיצה ג' ממש ובב' מחיצות יש עומ"ר וודאי דהוי רה"י.

ועוד מבואר מאופן ב' דאפילו אם אין שם מחיצה ג' משום שהכשירו בקורה אע"כ כיון דרחוק מזה יש מחיצה שמעכבת הרבים אין כאן פילוש משער לשער ואינו רה"ר וא"צ שיהי' סמוכות לב' מחיצות נמצא דכ"כ בזה שיש מחיצה שמעכב הרבים ואינו פילוש אינו רה"ר אלא כרמלית.

ט) ומה שכתבתי באות ה' דדוקא בקיעת הרבים של רה"ר מבטל המחיצות כ"כ בשו"ע הרב בסי' שס"ג ס"ק מ"ב וז"ל ומ"מ לא אסרו חכמים אלא בבקיעת רבים כעין רה"ר אבל כשאין רבים בוקעים כ"כ בתל זה מותר וכו' ולהאומרים שאין בקיעת הרבים חשובה לעשות רה"ר אא"כ הם ס"ר אף כאן אין בקיעת הרבים מבטל ממנו שם מחיצה מד"ס אא"כ בוקעים בו ס"ר בכל יום עכ"ל.

י) ויש עוד היתר עפ"י מה שמבואר בערוך השלחן שרה"ר הוא שכל אנשי העיר מוכרחים לילך דרך שם אבל אם יש ברירה שאנשי עיר הזו יכולים לילך קצתם ברחוב זה ומקצתם ברחוב זה אין זה רה"ר ע"ש באריכות ונ"ל שישוד זה נתבאר בשו"ע הרב סי' שס"ד ס"א מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה והוא עצמו אינו ר"ה כגון שאין רבים בוקעים בו עכ"ל ולפי שיטה זו אינו סובר שצריך ס"ר (רמב"ם ורי"ף) וא"כ אין שיעור לרבים ומאי שאין רבים בוקעים בו א"י שאין כל העיר הולכים בדרך הזו מפני שיש עוד דרך אחר שיכולים לילך שם, וכן מבואר בר' יהונתן עירובין ו. וז"ל, כיצד מערבין וכו' כלומר מבוי שרה"ר עוברת לפניו משני צדדים אך אין דריסת הרבים על המבוי כי אם מיושביו המבוי שלפעמים יוצאים מפתח זה לרה"ר ופעמים מזה עכ"ל, וכ"מ בריטב"א כ"ב וז"ל הלכך אי אפשר לערב רה"ר אלא כשאין הדרך סלולה שם לרבים ויש להם מעבר אחר אלא שלפעמים בוקעים בה רבים עכ"ל, וזהו הדין של מבוי המפולש לרה"ר שאין רבים בוקעים בו, והטעם שאין רבים בוקעים בו מפני שיש להם ב' דרכים איך לילך לרה"ר ונמצא שאין כל בני המבוי הולכים על דרך אחד, וכ"כ כאן שיש כמה דרכים איך להגיע לרה"ר שהוא למשל "אשען פארקוועי" שיש לילך בדרך 14 AVE או 13 AVE וכן כולם ומשו"ה כל רחוב היו כמו מבוי המפולש לרה"ר דסגי בצוה"פ מד' צדדים.

ובמה שכתבתי דמבוי המפולש לרה"ר למה אין עצמו רה"ר כתב בספר דברי ירמיהו על רשי"י שבת ו. שכתב ומבואות של עיר רחבים ט"ז אמה המפולשין משני ראשיהו לפלטיא שהקי מהריט"ף סי' רנ"א למה באם בעצמו ט"ז אמה למה להיות מפולש ות"י הדברי ירמיהו דברה"ר עצמה יש ס"ר בוקעים ובמבואות אף דליכא ס"ר בוקעין אפי"ה כיון דמפולש לרה"ר שיש שם ס"ר וזה המבוי הוי רחב ט"ז אמה חל שם רה"ר גם על מבוי זה עיי"כ, ועוד כתב שם, ואי"כ הי' נראה דעת רבינו - פי' הרמב"ם דגי"כ כתב מבואות המפולשין לרה"ר - גי"כ כרשי"י לענין ס"ר, עיי"כ ע"ש.

ור"ל דגם על הרמב"ם קשה למה אין המבוי גופא רה"ר כיון שרחב ט"ז אמה ומאי החילוק בין המבוי לרה"ר ועיי"כ כתב דאם נאמר דרמב"ם סובר דבעינן ס"ר ושם במבוי אין ס"ר בוקעים ואי"כ

סובר הרמב"ם כרש"י (ואפשר דלפי מה שביארנו דעת הערוך השולחן מיושב ג"כ דעת הרמב"ם וא"צ לומר שרמב"ם סובר כרש"י כיון דלא הוזכר כלל ס"ר).

י"א) ונמצא שכאן בבארא פארק יש ג' היתרים על העירוב א' שיטת הרמב"ם ושו"ע הרב דקיי"ל כחכמים וכר"א דרבים לא מבטל מחיצה מה"ת ואפילו צוה"פ מהני מה"ת וכיון שאין לנו ס"ר הוי ס"ר.

היתר ב' שיש ג' מחיצות שלימות שהוא מה"ת רה"י זה הוא ע"י עומ"ר דנחשב מחיצה יותר מצה"פ ואפילו יותר מט"ז אמה זה הוא שיטת החזו"א ובית אפרים והשו"ע הרב.

דלפי מה שיתבאר לקמן אות י"ז סובר הריטב"א דצוה"פ לא מהני מה"ת ברה"י אבל עומד מרובה מהני מה"ת וא"כ לפי השו"ע הרב דמהני צוה"פ כ"ש דמהני עומ"ר, וכמו דמהני צוה"פ מה"ת אפילו יותר מ"יו אמה כ"כ מהני עומ"ר אפילו פרצה יותר מ"יו אמה דהרי עומ"ר חשיבה מחיצה יותר מצוה"פ, וכיון דמבואר בקו"א של רבינו הרב דלא בעינן מחיצות מחוברות א"כ זה הוא שיטת השו"ע הרב.

והיתר ג' לפי ערוה"ש ור' יהונתן ומשמעות השו"ע הרב ומ"ב ס"ק שמה"כ"ז דכיון דאין אנשי כל העיר בוקעין שם אינו רה"י אלא כרמלית ומהני צוה"פ.

וגם על AVE 13 גופא הגם דלכאורה הוי רה"י לעצמה דהוא פלטיא היינו מקום השוק ולא סרטיא דהוא דרך לעבור אע"פ הוי רה"י דסו"ס יש לה ג' מחיצות.

ומה שטען הגאון ר"א דרה"י מפסיק ביו מחיצה שלישית לב' מחיצות אינו טענה דשם וודאי אינו רה"י דאינו פלטיא והוי כרמלית, ולפי השו"ע הרב צריך רה"י גמור לבטל ה מחיצות וכיון דאין שם רה"י מצטרפין ג' מחיצות והוי רה"י מה"ת.

י"ב) ומ"ש הגאון ר"א אות י"ב ול"ש כלל לומר דהמחיצה שבמערב חוסמת את הדרך נגדו דאטו צריך רה"י עד סוף העולם ע"כ, ותמ"י דאטו אנו דנין שיה' רשות היחיד עד סוף העולם הרי אנו דנין כשעומד אצל ב' מחיצות רואה מחיצה ג' וכמו שסוברים הריטב"א והרמב"ן שהגדר הוא כל שרואה עצמו תוך המחיצות כ"כ סובר תוס' דזה הוא השיעור דלצטרף המחיצות כל שרואה עצמו תוך המחיצות מצרפין המחיצות או עכ"פ מבטל בקיעות הרבים ממילא בוז האופנים תיכף לאחר ב' מחיצות יש מחיצה ג' והרבים מעקמים הדרך תיכף שם נחשב כאין פילוש משער לשער, והויא מוקף ג' מחיצות כנ"ל, ועוד י"ל דאם חלק מחיצה שעומד רבה על חלק הפרוץ ואמרינן כמאן דסתום דמי ונוגע למחיצה הג' אז מצטרף אבל אם רחוק כ"כ דאפילו יהי' כסתום לא מגיע למחיצה הג' לא אמרינן עומ"ר והוי פרצה.

בדין ששים רבוא

י"ג) והנה הגאון ר' משה כתב דמצרפין כל העיר לס"ר וכן ראיתי מפרשין שיש מה' ראשונים אם בעינן שיהי' הולכין בכל רחוב ס"ר או די שיש בעיר ס"ר וממילא הרחובות משמשין ס"ר והוי רה"י, ולפי הגר"מ צריך אפילו לרש"י שיהיו ברחובות ס"ר ואז מצרפין כל הרחובות, ולכ' לפי הני פירושים ק' מה שהק' הריטב"א בשם תוס' דף נ"ט דהיכי משכחת לה שיהי' עיר של רבים בתחלתה דלא שכיח שיתישבו בתחלתה ס"ר וא"כ לעולם הוי עיר של יחיד בתחלתה, ועי' בריטב"א שתי' כי אינו צריך שיתישבו בעיר ס"ר אלא שיכנסו בה ס"ר [ממקומות אחרים] כאלו הכרכים ועיירות [שאין דרים בה ס"ר] והם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה סוחרים וכי"ב עכ"ל, והבית אפרים כתב דבעינן דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא עכ"ל.

וכמו זה כתב בדברי ירמ' זצ"ל בשם חי' הר"ן בשם רא"ה שיש כאן דרך לס"ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס"ר אע"פ שלא היו באין כולם בדרך כאחד עכ"ל.

והנה לשיטת הגר"מ שמצרפין הרחובות מסתברא שאין לצרף הרחובות לגבי מקומות אחרים דהרחובות רק משמשין לעיר הלזו וא"כ קשה איך משכחת עיר של רבים בתחלתה שיהי' ס"ר דרים בעיר הזאת כדי דליצרפו כל הרחובות, אבל לב"א ולרא"ה ניחא שיש כאן דרך אחד שהולך

באמצע העיר על פני כולו זה פתוח לכל העולם ועי"ז הוא דרך לס"ר זה אפשר שנעשה תיכף רה"ר והוי עיר של רבים בתחלתה. [וגם בשיטת המחבר ושו"ע אפשר לומר כן שתיכף כשעשה העיר עשאו דרך שהולך מאמצע העיר הזאת והולך ישר עד עיירים אחרות ויש לדרך הלזו ס"ר בוקעין בו בכל יום בצירוף של כל עיירות ומשו"ה הוא לעיר זו דין עיר של רבים כיון דעוברת בו דרך של ס"ר בוקעין.

ולתוסי ביאור עיין בקונטרס בירור השיטות שכתב שיש מחלוקת בפשט רש"י אם הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס"ר עוברים בכל יום או כמו שמדייק המשכנ"י מריטב"א שהדרך מתוקן לעבור בה ס"ר, ובזה מחולקים הבי"א והמשכנ"י דלפי הבי"א בעינן שיהא הס"ר בקירוב מקום ויהא דרכם של הס"ר להשתמש באותו דרך כ"כ עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס"ר ביום א', ולפי המשכנ"י סגי בהזמנה.

ומאריך בזה ומסיק לבסוף שיתכן דמ"ש שיהא שכחו ס"ר עוברים הגדר הוא הרבה פעמים וכמעט כל יום, ואפשר שזהו ג"כ פשט בהמחבר דבוודאי אם יחסר יום א' מס"ר דאינו מעכב אלא דבעינן ס"ר עוברים ברגילות וכמעט כל יום עד שבכל יום איכא לאסתפקו דאפשר דעברו ס"ר, ולפי"ז אין מחלוקת בין הטור והמחבר לבי"א בפשט הריטב"א עכ"ל, והוא נכון מאוד, אולם צריך להבין במאי קמפלגי תוסי וריטב"א בפשט רש"י, וי"ל דתוסי סובר דהיכי שיש דרך רה"ר שהולך בעיר ואין הס"ר כ"א מעיירים אחרות אין לזה דין עיר של רבים כיון שלא נעשה רה"ר ע"י אנשי עיר הזאת, וזה מתרץ הריטב"א דכיון דדרך הזו הולך בתוך העיר והרי הוא רה"ר אפילו ע"י אנשי עיר אחרת שפיר יש לעיר זו דין עיר של רבים, אבל אכתי אין לכל זה ענין ענין ורא"י מריטב"א דנאמר דלצטרף הרחובות, דרק דרך רה"ר י"ל כיון דהוא פתוח לעיירים אחרות נעשה רה"ר, אבל דליצטרף הרחובות לגבי עיירים אחרות מהיכי תיתי לומר כן דבוודאי אנשי עיירים אחרות אין להם שייכות להרחובות הקטנים שיש בעיר, וכיון דאין רא"י מריטב"א לצרף הרחובות לגבי עיירים אחרות הי"ה דאין לצרף הרחובות אפילו לגבי עיר זו כיון דליכא רא"י על זה, וכך משמע מרש"י ד"ה מערבין ואם יש בה מפרש בגמ' תקנתא לרה"ר שבתוכה עכ"ל, ולפי דבריהם שמצרפין הו"ל כל העיר רה"ר שהרי מיירי כאן שיש ס"ר בהעיר אינו שרה"ר הוא הדרך המלך שבאמצע העיר שבוקעין שם הס"ר וכ"מ ברש"י ד"ה אלא לארכה ע"ש, ועל זה אמר הריטב"א דנעשה רה"ר ע"י אנשי עיר אחרת שבוקעין בה אבל לצרף רחובות לא נזכר בגמ' ומפרשים ולא בפוסקים ואין לזה שום רא"י.

וראיני בספר דברי ירמיהו דבר חדש בפשט רש"י וז"ל לשון שמצויין בה משמע שצריך שיהי ברה"ר ס"ר עכ"ל וכי ובחידושי הר"ן בשם הרא"ה אין דעתו כרש"י דלא בעי מצוין ס"ר אלא שיש כאן דרך לס"ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס"ר אעפ"כ שלא היו כולם כאן בדרך כאחד עכ"ל ומבואר מזה דר"ה פירוש בהדרך ולא בהעיר, ועוד דלרש"י צריך בזמן אחד היינו באיזה זמן מן היום צריך שיהי שם ס"ר ברגע אחד ולא מצרפין מה שהלכו שם ביום אחד ועי"ז מחולק הרא"ה דאי"צ ברגע אחד אלא סגי ביום אחד, ובדבריו אפשר לפרש או כשיטת המחבר או כהבית אפרים או כהכרעת שניהם כמו שכתבתי לעיל.

י"ד) ועוד קשה לפי דבריהם יותר חמור שיטה ב' משיטה א' דלשיטה א' צריך בקיעת רבים, ובסתם רחוב דאין שם בקיעת רבים אינו רה"ר ולפי שיטה ב' מצרפין השווקים ורחובות של י"ב מיל על י"ב מיל שיש שם ס"ר בזה המקום ונעשה כל רחוב אפילו אין עוברין בה אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה ומצרפין הכל והכל נעשה רה"ר גמורה לפי דבריו וזה אינו במשמע מפוסקים אלא אדרבה שיטה ב' מקיל טפי, וזה ברור.

עיי מחבר ס"ח וסי"ט וסי"י שסי"ד ס"א ומ"ב ובאה"ל שמ"ב והנה צריך להבין החילוק בין מבואות המפולשין לרה"ר, לרה"ר בעצמה וכמו שהקשה מהריט"ץ וי"ל גי' אופנים או אליבא דרש"י שצריך ס"ר ומבואות ליכא ס"ר ומשו"ה סגי בצוה"פ, או דמפולש לרוחב רה"ר או דאין בה ט"ז אמה והנה בשו"ע הרב בסי' י"ב שכתב במפולש לאורך הוא רה"ר גמורה ובמפולש לרוחב כתב דהוי רה"ר וי"ל דמפולש לאורך הוא רה"ר גמורה ולא מהני צוה"פ אבל לרוחב באינו עושה צוה"פ הוא רה"ר מן התורה אבל בעושה צוה"פ מהני כיון דבעצמותו אינו רה"ר אלא ע"י שמחובר לרה"ר וע"י צוה"פ מפידו מן הרה"ר ונעשה רה"ר כן הי' נראה לכאורה.

אבל עיין בסי' שסי"ד ס"א שכתב מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה והוא עצמו אינו רה"ר כגון שאין רבים בוקעים בו או שאין ברחבו ט"ז אמה וע"ד שנתבאר בסי' שמי"ה והנה אם נימא שאין רבים בוקעים פירושו מפני שמפולש לרוחב רה"ר אי"כ מה שכתב שאין ברחבו ט"ז אמה פירושו

שפולש לאורך רה"ר וא"כ קשה הא הוי רה"ר גמורה ונצרך דלתות, ודוחק לומר דשניהם מייירי שפולש לרוחב רה"ר, והנראה שיש עמקות גדול דהנה יש מחלוקת בין הרמב"ם והרשב"א במפולש לאורך רה"ר דלרמב"ם צריך ט"ז אמה ולרשב"א אין צריך ט"ז אמה והרב החמיר לעשותו רה"ר כהרשב"א אפי' אין ט"ז אמה אבל לגבי לעשותו רה"ר עיי' צוה"פ הקיל שסגי בצוה"פ היות דרה"ר שלא נעשית רה"ר מחמת עצמותה אלא מחמת צירוף לרה"ר אע"פ דהוא דין רה"ר אבל יכול להפרידו ולעשותו רה"ר עיי' צוה"פ שגם צוה"פ הוי מחיצה גמורה ולזה הוסיף תיבת מחיצה גמורה כדי לבטל מהמבוי שם רה"ר גמורה ולהפרידו מרה"ר עצמה ולזה צריך ומועיל צוה"פ שהוא מחיצה גמורה וזה מועיל אפילו מדרבנן וא"כ דלתות וזה דלא כדמשמע מ"ב סי' שס"ד ס"ק ה'.

וליסוד זה יש לי הוכחה ברורה דבשו"ע הרב סימן שמי"ה ס"ק ו' מב' שדינה כרה"ר ובסימן שס"ג ס"ק א' מב' שמהני לחי ראית' בזה שרה"ר שנעשה לא מחמת עצמותה אלא משום צירוף מהני להפרידו בלחי.

ולפ"ז אפילו ל' משה זצ"ל דעיר שיש בה ס"ר הוי רה"ר אע"פ יש להבדיל ולהפריד מקום א' אשר אין בו ס"ר עיי' צוה"פ דהוי מחיצה גמורה ומבדילו מן שאר העיר שיש שם ס"ר. וא"כ הרווחנו טעם ויסוד חדשה דמהני בודאי לערב כאן בבארא פארק.

ט"ז עירובין נ"ט ברש"י עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס"ר של בני"א ולא חשבו רה"ר דלא דמיא לרגלי מדבר ונעשית של רבים שנתוספו בה ציורין אי נקבעו בה שווקים וכו' וכגון שאין בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה, ובד"ה ורה"ר עוברים בתוכה רחב של ט"ז אמה רוחב, לכן ר"ל דבשל רבים הוי רה"ר גמורה ושל יחיד אינו רה"ר שאין בה ס"ר וכן משמע בריטב"א עיי' וא"כ קשה כיון דהולכין אחר תחילתה אפילו יש בה רוחב ט"ז אמה נמי לא יהא צריך שויר, וראיתי בגאון יעקב שפי' (כעין זה) דלגבי דין שצריך שויר תלוי בדין ס"ד בתחילתה ואם בתחילתה לא ה' בה ס"ד אע"פ דבסוף יש ס"ד א"צ שויר, אבל באיזה אופן מעריבין זה תלוי אם היא רה"ר עתה מעריבין כמו רה"ר ואם אינו רה"ר מעריבין כמו כרמלית, ועדיין צ"ב מש"כ דברה"ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה הא אפילו אין רה"ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה [וראיתי קושיא זו באיזה ספר]

ובאמת זה קאי אליבא דר"י אבל לרבנן אין מעריבין רה"ר בכך וז"ל הרשב"א דרבנן שם שלש מחיצות בעי ואלא מיהו בעושה צוה"פ מכאן ולחי וקורה מכאן סגי אפילו לרבנן וכו' ולדידן נמי דקו"ל כר' יוחנן דירושלים בדלתות נעולות בלילה נפקא מתורת רה"ר ומיערבא עכ"ל, נמצא לרשב"א לר' יודא סגי בלחי ולחי, ולרבנן [זה שיטת ר' אלעזר ורמב"ם וש"ע הרב] צריך צוה"פ ולחי היינו ביט' ב' מחיצות זו כנגד זו סגי בצד ג' צוה"פ ובצד ד' לחי או קורה, ולר' יוחנן צריך דלתות נעולות, נמצא לשיטת הרמב"ם וש"ע הרב דקו"ל לרבנן יש לערב רה"ר גמורה אפילו ביט' בה ס"ר עיי' צוה"פ ולחי וצ"ע למה פסק הרב דצריך נעילת דלתות, וי"ל דודאי מן התורה סגי בצוה"פ אבל מדרבנן צריך נעילת דלתות, ועוד י"ל דאם יש לרה"ר ב' מחיצות גמורות סגי בצוה"פ מב' רוחות אפילו מדרבנן, ובש"ס"ד ס"ד דצריך דלתות הוא דשם איירי דיש צוה"פ בכל ד' רוחות וכמו שמתחיל שם בתחילת דיבור ודלתות הוי כב' מחיצות א"כ יש לה ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ וזה מועיל אפילו מדרבנן [וצע"ק דברשב"א משמע דסגי בצוה"פ ולחי], וכמבוי המפולש לרה"ר בס"א סגי בצוה"פ ולחי בצירוף ב' מחיצות גמורות וא"כ הרווחנו טעם חדשה לערב כאן בבארא פארק.

ועוד י"ל והוא העיקר דמה דבעינן דלתות הוא לעכב הילוך הרבים וכמ"ש בקו"א שמי"א א' וכיון דמעכב הילוך הרבים אינו רה"ר אלא כרמלית וניתר בצוה"פ בכל ד' רוחות, והוי דומיא דמבוי דמותר עיי' צוה"פ ולחי וכמ"ש הרשב"א ואה"נ דגם כאן ניתר עיי' צוה"פ ולחי אלא דקאי על הרישא דמה"ת מותר עיי' צוה"פ מד' רוחות אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ואז ניתר עיי' ג' מחיצות ולחי כמו מבוי, נמצא דמ"ש הרשב"א דלרבנן מותר עיי' צוה"פ ולחי זה מן התורה ברה"ר או במבוי אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ברה"ר ואז מותר עיי' צוה"פ ולחי.

ט"ז ועכ"פ לשיטת רש"י אם ה' של יחיד והיא של יחיד אפשר לערב כולו וא"צ שויר ואפילו ברחוב ט"ז אמה מפני שאינו ר"ה כלל ובה' של יחיד ועתה של רבים אם אינו רחב ט"ז אמה יכול לערב כולה כמו שמעריבין כרמלית ואם רחב ט"ז אמה א"כ היא רה"ר גמורה וצריך לערב כמו

שמעריבן רה"ר כל אחד כדאית לי' וא"צ שיוור כיון דבתחלה לא הי' בה ס"ר, ובהי' של רביס ועתה של רביס אם רחב ט"ז אמה צריך לערב כמו דמעריבין רה"ר וחוף מזה צריך שייר, ואפילו באינו רחב ט"ז אמה צריך שייר, ומעריבין כמו דמעריבין כרמלית, ובהי' של רביס ועתה של יחיד ג"כ צריך שייר, ומה שפסק בשו"ע הרב סי' שצ"ד דבאין בה ס"ר א"צ שיוור וכרש"י, באמת אם היו בה ס"ר בתחלתה הגם שעתה אין בה ס"ר צריך שיוור, אלא כיון דמלתא דלא שכיח כלל שיתמעט הבקיעה, סתם וכתב דבאין בה ס"ר עתה א"צ שיוור, (ועי' בתוס' הרא"ש) ולפי מה שהבאתי בשם ב"א ורא"ה אם יש דרך שהולך בתוך העיר ובוקעין בו ס"ר אפילו מאנשי עיר אחרת נמשך זו העיר כיש בה ס"ר אפילו אין בעיר זו ס"ר.

מ"ש רש"י תמיד כוונתו הוא בכל יום וכמו גבי מנורה, וזה הוא המקור של המחבר שכתב בכל יום וזה הוא מג' תנאים הצריכים לרה"ר עי' גאון יעקב שם, ועי' שעה"צ, ומ"ש רש"י שנתוסף בה דיריין או נקבעו בה שוקיין ר"ל דכדי דרך של רה"ר יהי' רה"ר אפטר או ע"י דיריין של העיר דיש שם ס"ר והולכין על הרה"ר ס"ר, או דתקן הדרך שיהי' ראוי לס"ר של אנשי עיר אחרת ועי"ז נעשה עיר של רביס.

י"ז) במה שכתבתי דלפי רבנן דלא אתי רביס ומבטלי מחיצה מותר מה"ת ע"י ב' מחיצות וצוה"פ ולחי, לפי החזו"א משמע דלא מהני דכתב באות ד' במוקף מהו התם כתב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתי רביס ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע עכ"ל ולמה לא משני דאירי ע"י צוה"פ א"ו דסובר דגם לרבנן בעי שם ד' מחיצות אבל צוה"פ גרוע, נמצא לפי דבריו דמ"ש הרמב"ם פי"ז ה' י' וצוה"פ לא מהני היינו מן התורה אבל ראוי לינעל הוי מחיצה יותר מצוה"פ ומהני, וכ"כ ביש עומ"ר אפי' בכל ג' מחיצות חשוב יותר והוי רה"י, וכ"מ בצ"צ פרק ב' אבל הצ"צ פרק ד' בפשט הרב מפרש דכיון דשם ד' מחיצות מהני כ"כ צוה"פ מהני ומ"ש ברמב"ם דצוה"פ לא מהני היינו מדרבנן ולפי"ז י"ל מ"ש הג"א דב' מחיצות מהני היינו ע"י צוה"פ ומן התורה,

הג"ה עי' ברשב"א עירובין כ"ב ד"ה דרבנן בא"ד ואי"ל דלמא רבנן דאין מעריבין ס"ל לחי משום היכר ע"כ אבל אי הוי סוברין לחי משום מחיצה הי' מהני וכמו ר"י וזה וודאי אפילו מדרבנן נשמע מזה דצוה"פ דהוי יותר מחיצה מלחי אה"נ מהני לרבנן אפילו מדרבנן וכ"כ י"ל בפשט הג"ה הנ"ל, נמצא דיש ג' שיטות ודו"ק.

לפי הא"י של הרשב"א וכן סובר הג"ה מותר ע"י צוה"פ אפילו ברה"ר גמורה כשיש ב' מחיצות ומותר מן התורה ומדרבנן, ולפי הרשב"א בתירוץ ראשון והצ"צ פרק ה' ושו"ע הרב סי' שס"ד ס"ד ומותר מן התורה אבל אסור מדרבנן ולפי הצ"צ בפשט הריטב"א וחזו"א אסור אפילו מן התורה.

(אבל לפי הצ"צ מהני רק בשיש ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ זה מהני מן התורה אבל בהרב גופא כתב דאפילו בד' רוחות ברה"ר מהני צוה"פ) וזה ודאי בשיש ג' מחיצות וודאי מהני צוה"פ בצד ד' אבל בשיש רק ב' מחיצות אז מדרבנן צריך נעילת או ראיות להנעל.

במה שכתבתי אות י"ז אם מהני מה"ת ב' מחיצות וצוה"פ ולחי לכי נראה שזה מחלוקת רשב"א וריטב"א שמהרשב"א שהבאתי אות ט"ו משמע דלשיטת רבנן מהני צוה"פ לרה"ר גמורה אבל מריטב"א משמע שזה תלוי בחו"א ומסקנא דגמי כ"כ דבהו"א כשהקשה הגמי ממתני על ר' יוחנן מפרש דבירושלים בוודאי הי' בצד מזרח צו"פ וג'ופי ובקיעת הרביס מבטל לי' ולרבנן דמתני' כמו דבקיעת הרביס אינו מבטל מחיצות דפסי ביראות כ"כ הי' צריך להיות דלא לבטל מחיצה דצוה"פ, א"כ מבואר דלרבנן אה"נ אינו מבטל צוה"פ ואח"כ כשתי הקושיא דרבנן אדרבנן תי' הגמי הכא איכא שם ד' מחיצות אבל התם אפילו יש צוה"פ או לחי וקורה אין זה מחיצה חשובה ורביס מבטלי לי', ומבואר בזה דלרבנן ל"מ צוה"פ ובאמת בגמי לא כתב צוה"פ רק קורה ולחי שמזה הי' משמע לרשב"א דדוקא לחי וקורה לא מהני לרבנן אבל צוה"פ הוי כמו פסי ביראות ומהני לרבנן, ועיין ברשב"א כאן ג"כ שכתב דלרבנן בעי מחיצות חשובות אבל לחי מחיצה גרועה היא ולא כתב צוה"פ כמו הריטב"א דהוא סובר דצוה"פ הוי מחיצה חשובה וכמ"ש בדף מ"ט.

והריטב"א בהקושיא שמפרש לא שמפילין מחיצות צפון ודרום אלא מפילין מחיצות מזרח ומערב ולא יועילו צו"פ שמזה מוכח הגמי דבקיעת הרביס מבטל מחיצות, מזה הריטב"א מתרץ הרה"ג ישראל יעקב פישער מה שהקשה אחד על החזו"א שאין ההיתר מרווח לפי הפוסקים דאתי רביס ומבטל למחיצה, ותירץ דאין זה טענה כלל ע"פ הריטב"א הנ"ל ומסיים וא"כ ברחובות ירושלים כעת הרי ב' מהמחיצות מהרחוב קיימות וגם המחיצה השלישית אינה מפולשת ושפיר

איתן לך שלש מחיצות וזה כוונת החזו"א עכ"ל, ונראה לבאר דהחזו"א ור"י אהרן מחולקים אם אמרין להלכה אתי רבים ומבטלי מחיצה אי לא, אבל כולם מודים דבעינן שיתחברו המחיצות להדרי אבל לפי החזו"א דלא"ר ומבטלי מי אייכ יש כאן מחיצה גמורה עיי' דין דעומד מרובה על הפרוץ ומחיצות מחוברין אהדדי, אבל לפי ר"י אהרן דמבטלי המחיצה אייכ אינן מחוברין, אבל ר"י ישראל יעקב מוכיח מן הריטבי"א דאפילו מבטלי המחיצה הם רק מבטלין דיני מחיצה ולא מציאות מחיצה אייכ אהיינן המקום הפרוץ נחשב פרוץ אבל המקום העומד נחשב עומד ושפיר אית לן עדיין ג' מחיצות ואייצ כלל מחיצות מחוברות, אבל לכאורה קשה על דבריו דאהיינן במקום העומד יש לן ג' מחיצות אבל במקום הפרוץ הוא פרוץ והוי רה"ר כיון דאין שם ג' מחיצות וכי"כ רחובות ב' וג' אין שם ג' מחיצות כיון שרבים מבטלין מחיצות וצעיג.

ועיין בתוסי' ורשב"א שהקשו דאם טובר ר"י יוחנן כר"י יודא אייכ טגי בב' מחיצות ולמה מחייב ר"י יוחנן בירושלים, ותי' תוסי' דמחייב דוקא כנגד הפילוש, וכי"כ מ"ל לדרבנן דצריך ג' מחיצות דוקא כנגד הפילוש ליכא ג' מחיצות אבל כנגד העומד יש ג' מחיצות והוי רה"ר אף שאין מחיצות מחוברות וזה הוא סברת ר"י ישראל יעקב שליט"א אבל אכתי קשה אין מערבין דהא איכא רה"ר ורה"י מערבין.

ונמצא דאם לא הי' מחיצה ג' הי' מותר ע"י צוה"פ מב' צדדים רק באינו רה"ר גמורה וכמ"ש הבאה"ל אבל ברה"ר גמורה היה צריך דלתות מדרבנן אבל כיון שיש מחיצה של בתים בצד ג' אייכ יש כאן ג' מחיצות ומותר לכ"ע ע"י צוה"פ.

ומה שכתבתי באות א' בשם הביאה"ל דסמכינן על הני שיטות דפסקי כרבנן וגם על שיטת דבעינן ס"ר וע"ז כתב המ"ב דרוב ראשונים סוברים דלא בעינן ס"ר ובשו"ע הרב כתב וכל ירא שמים יחמיר לעצמו, אבל בקצות השלחן כתב שתיבת וכל וכל יר"ש יחמיר לעצמו נדפס בחצי עיגול ואפשר שאינו מרבינו ז"ל אלא ממהר"ל עפ"י הט"ז, ובסו"ז כתב והמחמיר יחמיר, ובקו"א רנ"ב ב' כתב ואף מי שירצה להחמיר בר"ה שלנו, ולא כתב ואף שיש ליר"ש להחמיר, מכ"ז נראה דהוא הוספת מהר"ל עפ"י מה שראה בבית רבינו שמחמירין בזה עכ"ל, ואפשר שע"י ההיתר של מחיצות לא היו מחמירין אפילו בבית רבינו.

י"ח) יש להביא עוד רא"י דמערבין בכה"ג ממ"ש הסמ"ג מס' עירובין וז"ל, נ"ל מתוך דברי רב יודא גאון כי בימי ירמיה' הנביא לא שמרו דברי גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים בלא עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה"ר ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכך כשהזהיר ירמיה' על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן ערבו וזהו לשון הנביא כה אמר השם השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה ואח"כ אמר ולא תוציאו משא מבתים ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים הי' מזהיר וכבר אמרנו "כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים" אלא וודאי על גזירת שלמה הזהיר עכ"ל.

ולכ' קשה שהרי ירמיה' הי' לאחר שנפרצו בה פרצות אייכ הוא רה"ר כמ"ש בעירובין ק"א ולמה כתב שלרחובות ירושלים הוא רק תקנת שלמה, ומוכרח מזה או כסברת ערוך השלחן דכל רחובות אינם רה"ר אלא דרך אחד, או כסברא שצריך ס"ר בוקעין באותו רחוב ולא מצרפין כל הרחובות של העיר, ובימי ירמיה' לא הי' ס"ר בוקעין ברה"ר של ירושלים ומ"ש בגמ' דהוי רה"ר זה על הזמן שיש ס"ר בוקעין ברה"ר שלה, וממילא מוכרח דרחובות שלנו שאין ס"ר בוקעין ברחוב א' אינו רה"ר.

י"ט) ומדברי הנביא שמהיר על איסור טלטול בחצר ומבוי ועל תקנת עירוב אף שהוא מדברי סופרים ולא מן התורה ואעפ"כ מזהיר על זה בשם השי"ת מפני שבאמת זה הוא רצון העליון, אלא שלא הי' הזמן להתגלות עד שבא שלמה וכיון שהוא הי' מגלה מה שהי' בהעלם זה גרם שמחה לפניו יתברך שעיקר השמחה הוא ע"י התגלות רצון העליון הנעלם וע"ז יצתה ב"ק ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

ומסיים הנביא שאם נקיים מצות השבת הכולל גוף האיסור וגם גזרת שלמה שהוא עירובי הצירות יהי' שכרכם שתתמיד מלכות בית דוד עליכם וישבה ירושלים בטח עד כי יבא בן חזקיה' מנחם שמו ולו יקתה עמים.

לאחר שכתבתי כל זה ראיתי בקונטרס גן יצחק דף ס"ז שמביא בשם האוסרים ראי מריטבי"א הנ"ל דף כ"ב שכתב כיון שבוקעים דרך הפתחים הוי כאילו פרוץ במילואם במזרח ומערב ע"כ, ועל זה מביא ראי מרמב"ן ע"ש וכתב דע"כ צריכין ליישב וכן מבואר בדבריו ע"ש באריכות, באמת אין צריך להביא ראי מרמב"ן כלל דהרי כל כוונת הריטבי"א לפרש הקושיא דהכא במתני' לא"ר ומ"מ דאין אנו מבטלין מחיצות של פסי ביראות והתם אנו מבטלין כל דיני מחיצות כגון צ"פ אבל אם היינו סוברין כמתני' דלא אתי רביס ומ"מ לא היינו סותרין שום מחיצה אלא הי' רה"י.

אבל אפילו בלי זה אפילו אם אתי רביס ומ"מ בוודאי שאין אנו סותרין המחיצות שבצד הפרצה שהרי יש שם ג' מחיצות שלמות וכמו שהקשה שם אלא וודאי דהריטבי"א איירי שהפרצה הוא בהצד של המחיצה והמחיצה הוא באמצע הצד מזרחי, והשתא כאן ג' מחיצות אבל אם אמרינן לא אתי רביס ומ"מ נעשה צירוף והוי רה"י אפילו על מקומות נגד הפרוץ אם עומד מרובה על הפרוץ, ואם פרוץ מרובה אז כנגד הפרוץ הוי רה"ר וכנגד העומד רה"י. אבל אם אתי רביס ומ"מ אז אפילו כנגד העומד הוי רה"ר דלא מצרפין מחיצות. אבל באופן שיש ב' כפין הפוכין וודאי דכנגד העומד הוי רה"י.

אבל לפי ר' אהרן זצ"ל אין אנו מצרפין המחיצות אם אינן מחוברין אפילו לשיטת הסוברים דלא אתי רביס ומ"מ, אבל לרד"ן זה דוקא אם סוברין אתי רביס ומ"מ ואז אין צירוף להמחיצות אבל אם לא אתי רביס ומ"מ וכמו שאנו קיי"ל אז יש לנו כל המחיצות ובמקום שיש ג' מחיצות כגון כנגד העומד הוי רה"י וכמו שכתב הרמב"ן ורשב"א ותוס' ואם עומד מרובה על הפרוץ הוי כסתום לגמרי והוי רה"י, וכ"ז בפשט הריטבי"א, ולפ"ז זה ממש הציור של החזו"א ומבואר בריטבי"א דהוי רה"י.

ולפי הרי' ישראל יעקב שליט"א הפשט בריטבי"א הוא כמ"ש בגן ישראל דף ע"ב ד"ה ובאמת, שלא הי' שום מחיצה במציאות בצד מזרח אלא דיני מחיצה וזה אנו מפליגין אבל מציאות מחיצה אין אנו סותרין שאין צריכין מחיצות מחוברין, ונגד העומד יש ג' מחיצות והוי רה"י וכ"ז אפילו אם אתי רביס ומבטלי מחיצה, ולפ"ז לכאורה קשה מה השיעור דלצטרף מחיצות דאטו עד סוף העולם יצטרפו ומוכרח לומר כמ"ש באות י"ב צד א' דברואה עצמו תוך המחיצות מצטרפי.

אבל לפי דברינו בפשט הריטבי"א אפשר לומר כצד ב' דאם ע"י עומד מרובה על הפרוץ דנחשב כסתום וזה מגיע עד מחיצה שלישית א"כ הוי מחיצות מחוברות.

ע"י חזו"א סי' ק"ז אות ג' שכתב דלתוס' חייב בנגד הפילוש כציור א' וע"ז הקשה כיון דבין המחיצות רה"י גמורה, וזה האמצע המפולש מדי' צדדן הוא מפולש לרה"י כמו ציור א' שכל מרובע של רה"ר יש לו רה"י מדי' צדדן וא"כ הוא כולו רה"י משום שאינו מפולש משער לשער. ואולי לזה כיון הריטבי"א שכתב על דבריהם ואינו מחוור פ"י דהריטבי"א סובר דהכול הוי רה"י. וריטבי"א כתב דר' יוחנן כרבנן דבעינן ג' מחיצות וכו' יודא דרביס מבטל מחיצות אף בשם ד' מחיצות והלכך אף בעומד מרובה על הפרוץ אתי רביס ומבטלי מחיצות ע"כ.

וזה הריטבי"א הוא בד"ה דרבנן בא"ד וז"ל ואיכא למידק מ"מ ר' יוחנן כמאן וכוי' אי לרבנן הא איכא שם ד' מחיצות וכוי' כי א"צ לומר שהי' בכל פתח ופתח ומכאן ומכאן עומד מרובה על הפרוץ והנכון הוא דסבר ר' יוחנן דרביס מבטלי מחיצות וסבר דבעינן ג' מחיצות שלמות ולא סגי בעומד מרובה על הפרוץ שזה הי' בירשלים במזרח ובמערב ע"כ מבואר בדבריו דלר' יוחנן לא סגי וזה הוי כציור ב' והוי רה"ר לר' יוחנן הגם דיש לומר דהכל הוי רה"ר וכן משמע מפשטות לשון הריטבי"א אבל לפי מה דמדייק הרי' ישראל יעקב מריטבי"א דלעיל י"ל הגם כאן הוי רה"ר רק נגד מקום הפילוש וע"ז לא קשה מה שהקשה החזו"א על תוס' דמפולש לרה"י מדי' צדדן דבציור הזה מפולש מבי' צדדן לגמרי ולא לרה"י עכ"פ אין סתירא כלל מהחזו"א זה על הרי' ישראל יעקב.

אבל לכאוי' קשה למה בנה החזו"א יסודו למאן דאמר לא אתי רביס ומבטלי מחיצה והתירוץ הוא דהחזו"א איירי בציור ג' ואם רביס מבטלין המחיצה הוי כל פילושין רה"ר וכל בין המחיצות

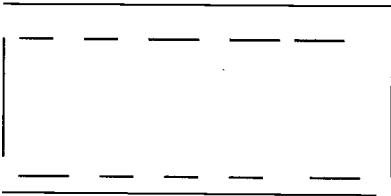
-לפי הרי ישראל יעקב -רה"י ואי אפשר לערב בזה דכל פילוש מפולש מבי צדדן אבל הרי ישראל יעקב איירי בציור די ונמצא דאפי' אתי רבים ומבטלן מחיצה וכל פילוש הוי רה"י אבל כיון דכל פילוש אינו מפולש מבי צדדן לרה"י דהרי יש שורת בתים בצד דרום ומזרח כמו רוב מקומות וכמו כאן Dahill Rd. וכן 36 St. וכיון שכן שכל פילוש אינו מפולש משער לשער ועוד יותר מזה שמפולש מדי צדדן לרה"י וכיון שכן אינו רה"י וכמ"ש החזו"א בתחלת דבריו הקדושים.

ע"י דוד גליק

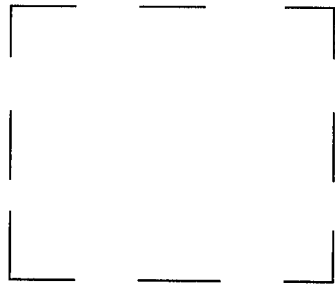
עש"ק פרי' כי תשא תש"ס לפ"ק

מי שיש לו הערות על זה ישלח לוועד העירוב

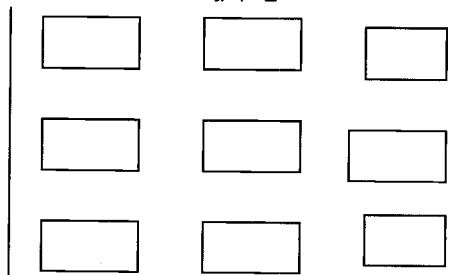
ציור ב'

ציור א'

ציור ג'

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

286 - 16 עמודים

קונטרס יסודי ההיתר לתיקון
עירובין בעיירות גדולות,
בפרק א' יתבאר ההיתר מצד
דבעינן ס"ר בוקעין בו בכל
יום, ויתבאר דעת הפוסקים
מגדולי האחרונים, דאפילו
בעיר שיש ס"ר המפוזרים
בהרחובות, אינו רה"ר רק
באותו רחוב שעוברים שם
ס"ר בכל יום.

מאת הרב אברהם פאללאק
שליט"א, ר"מ בישיבת
חתן סופר, ברוקלין

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

בהיות שתקנו עירובין בצוה"פ בשכונת בארא פארק, עפ"י הוראת כמה וכמה רבנים שליט"א, והוא עומד תחת השגחת הרה"ג אבדק"ק סעדרהעלי שליט"א, ובהתייעצות בי"ד המיוחד לעניני העירוב, ומאידך יש כמה וכמה רבנים שליט"א המנגדים לתיקון עירובין בעיר ברוקלין מטעמים שונים, אמרתי להעלות על הכתב את הנלעג"ד ביסודי ההיתר שעליהם סמכו בכמה עיירות גדולות לחקן עירובין בצוה"פ, וכגון בעיירות הגדולות בא"י, ופשוט אשר כל דברי בזה הם לליבון הלכתא ללמוד וללמד, ולא להורות הלכה כלל ועיקר, כי למעשה הדבר מסור רק לגדולי ההוראה, הרבנים הנאונים שליט"א, וכל דברינו בזה אינם אלא לכירור וליבון הלכתא מעיקרא דדינא, ולא לדון למעשה אם לסמוך על העירוב ולמלטל או לא

והנה במאמר זה יתבאר ב' עמודי ההיתר, בפרק א' יתבאר ההיתר מצד דבעינין ס"ר בוקעין בו בכל יום, ויתבאר דעת כמה פוסקים מגדולי האחרונים, דאפילו בעיר שיש ס"ר המפוזרים בהרחבות, אינו רה"ר רק באותו הרחוב שעוברים שם ס"ר בכל יום, ובפרק ב' יתבאר עוד צד גדול להתיירא עפ"י דעת כמה פוסקים דבעינין שיהא הרה"ר נמשכת ביותר ממש בלי שום עיקום, והנה היתרים הנ"ל שווים לכל העיירות הגדולות, וכמו שנהגים כהיום בעיירות הגדולות בא"י, ולענין שכונת בארא פארק ניתוסף עוד סמך גדול להתיירא, מצד היקף ג' המחיצות שממכיב להשכונה, ואמנם במאמרינו הזאת נייחד הדיבור לב' עמודי ההיתר הנ"ל, השווים לכל העיירות גם לאלו שאין להם היקף מחיצות.

פרק א' בדין בקיעת ששים רבוא

ובאמת שאין שום מקום ספק בזה כלל, שכן מוכח בדברי הב"א בכמה מקומות וכפי שיתבאר.

[ב] ונקדים תחילה דהנה בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו בסופו מביא מספר דרך אני', ששמע מהגאון בעל פני יהושע, הטעם שמצינו שהזהיר משה על ההוצאה דוקא לאחר ששמע והמלאכה היתה דים, עפ"י מה שפירש"י בחומש שבחשבון מחצה"ש שנתנו ס"ר נשלם מאת ככר כסף שהי' נצרך לאדנים, עי' רש"י פרשת פקודי ל"ח כ"ו, ולכן ע"י ששמע משה שהמלאכה היתה דים, זאת אומרת שכבר יש מאת ככר כסף, ודון מינה שהגיע חשבון מחצה"ש לס"ר, וכתב הב"א וז"ל: "מחשבון הזה ראה שיש ס"ר, והוי רה"ר גמור מעתה, לכך צוה על ההוצאה, ודפח"ח".

[ג] ונתבונן מעט בדברי הפנ"י האלו שקלס"י הב"א, הרי בשעת יציאת מצרים מקרא מלא דיבר הכתוב שהי' כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף, ולבד מערב רב, והי' חשבון כללות ישראל טף ונשים ביחד עם הערב רב כמה מלין אינשי, ובחטא העגל לא מתו אז כי אם כשלשת אלפי איש, אי"כ הרי בודאי ידע משה שיש ס"ר אינשי בכלל ישראל ולא הי' שום ספק בזה, וממילא

סימן א

ביאור שיטת הבית אפרים

יבואר בו שיטת הבית אפרים, שאפילו בעיר שיש בו ס"ר תושבים או יותר, אין רה"ר רק באותו רחוב שעוברים בו ס"ר כל יום, ושארן מצטרפין הס"ר מכל רחובות.

[א] הנה יש שעוררו ע"ד היתר תיקון עירובין בצוה"פ בשכונת בארא פארק, עפ"י מה שמפרשין שיטת הב"א, שלהיות רה"ר דאורייתא, סגי בזה שיש ס"ר שנמצאים בקירוב מקום, ויש אפשריות שיעברו בו ס"ר ביום אחד, ואע"ג שלעולם לא משכחת כן, וממילא לפי"ז יוצא להם לדינא דבעיר שדרים בו ס"ר כמו ברוקלין, הוי כל רחובותי' רה"ר.

ואמנם ברור דאינו כן, לדעת הב"א (וכן הוא גם דעת הרבה מגדולי האחרונים וכפי שיתבאר להלן) בעינין שיהא דרכם של אלו הס"ר הדרים בקירוב מקום, שיעברו באותו הרחוב **ברגילות ובתמידות**, ויתבאר שכן פירש המהרש"ם ועוד גדולי הפוסקים את כוונת הב"א, ואין חילוק בזה בין בעיר ובין בשדה, **אין רה"ר רק רחוב שמצוי ושכיח שעוברים בו ס"ר ביום אחד,**

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

בבוקר, ואז הוא שנעשה רה"ר, משא"כ במחנה ישראל שלא היו הולכים שם ס"ר ברחוב אחד, וכן במחנה לוי' שעד אותו זמן לא היו בוקעין ס"ר באותו רחוב, לא הי' רה"ר.

הרי לנו דעת הפני יהושע שאפילו בעיר של כמה מליון תושבים, אין רה"ר רק באותו רחוב שעוברים בו ס"ר כל יום, (וכן כתב הפנ"י בחי' למס' שבת ומובא בדברינו להלן), והכית אפרים מביא דברי הפנ"י האלו וקלס"י, ומוכח בכיורר שיטת הפנ"י והב"א דלא נעשה רה"ר בזה שיש בהעיר ס"ר תושבים, אלא בעינן שיעברו בו הס"ר ברגילות, עד שיהא שכיח ומצוי שיעברו ס"ר ביום אחד.

מבאר עוד כמה מקומות בתשובת הב"א דמוכח דבעינן שיהא שכיח שיעברו הס"ר באותו הרחוב

[1] ובאמת דעת הב"א מבואר להדיא כמה פעמים בלשונו באותו תשובה לכל מעיין בצדק, דלא סגי בזה לחוד שיש ס"ר המצויין בקירוב מקום שאפשרי במציאות שיבואו, אלא בעינן שיהא הס"ר שכיח התם טובא, שיהא דרכם של אלו הס"ר לעבור באותו הדרך בקביעות, וכן פירשוהו גדולי הפוסקים המהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח המנח"א בח"ד סי' ג', המנח"י בח"ח סי' ל"ב, ויבואר דבריהם להלן, ומתחילה נביא כנאן קצת מדברי הב"א ככתבו וכלשונו, שמזה מוכח כדעת האחרונים הנ"ל, ששיטת הב"א דאין רה"ר רק אי שכיח ומצוי שיעברו ס"ר באותו הרחוב ביום אחד.

[2] ע"י בדף מ"ד ע"ב כמה שכתב לפרש הא דאיתא במס' שבת דף ו' ע"א, לענין מדבר בזה"ז שאינו רה"ר, וכתב זו"ל: "ודאי לאו במדבר שמם לגמרי מיירי, רק איכא שיירתא טובא דאולי ואתו כו' מ"מ כיון שהרבים אינם מצויין שם כל שעה, אע"ג דלפי רוב ההולכים שם לפרקים, יעלו למנין ששים רבוא לא איכפת לן, כיון שאין מצויין שם כל שעה עכ"ל, וכן ביאר מזה עוד להלן מ"ו ע"א זו"ל: "ומה שכתב מדברי רש"י בשבת שפ"י כאן בזה"ז דהולכי מדבריות לא שכיחי, כבר כתבתי בזה לעיל

נמצא שהי' מחנה ישראל עיר שדרים בה כמה מליון תושבים, וכמוש"כ באג"מ שמסתמא במדבר הי' כחשבון ג' מליון אינשי ביחד עם הנשים והטף והערב רב, ויש ס"ר בקירוב מקום, ולמה לא הזהיר על ההוצאה עד ששמע והמלאכה היתה דים, ולמה הוצרך לחשבון כל עיקר, הרי יש כאן עיר של ס"ר, ויש ס"ר בקירוב מקום, ואפשר שיבואו כולם ביום אחד.

[ד] אלא ודאי פשוט, והאמת יורה דרכו, שמוכח בכיורר בדעת הפנ"י, והדרך אני, והב"א, שאע"ג שבודאי הי' דגלי מדבר עיר של ס"ר, לא הי' רה"ר כלל, וגם מחנה לוי' לא הי' כלל רה"ר, והטעם משום כדי שיהי' רה"ר בעינן שיהא ס"ר עוברים על אותו הדרך כל יום, לא שנא בעיר ולא שנא בשדה, ואפילו אם יש בקירוב מקום ס"ר המשתמשים בו כשצרכים, ואפשר שיבואו ביום אחד, לא מהני זה כלל, ואין רה"ר רק אם יש ס"ר עוברים בכל יום באותו הרחוב, וזה באמת ידע משה שאין שום רחוב ככל המדבר שעוברים בו ס"ר בתמידות, וממילא שאין שם שום רה"ר ואפילו במחנה לוי', ואין שום צורך להזהיר על ההוצאה, והי' המציאות שם במדבר בדיוק כמו שהוא היום בעיר ברוקלין ובכל עיירות גדולות, שכמעט ולא שכיח רחוב שיהא עוברים בו ס"ר, ולזה אין מן הצורך להזהיר על ההוצאה כלל.

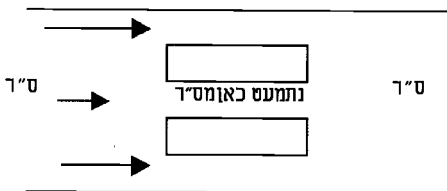
[ה] ורק לאחר שנודע שהמציאות נשתנה, שבאותו התקופה בשעת נדבת המשכן, היו מרבים העם להביא, והיו באים כל יום בבוקר בבוקר להביא נדבת המשכן, וראה ע"י מנין הככר כסף שהגיע מנין העוברים לס"ר, והם הביאו עוד נדבה בבוקר בבוקר, אז הוא שנעשה מחנה לוי' רה"ר, ובלשון הפני יהושע "ומחשבון הזה ראה שיש ס"ר והוי רה"ר גמור מעתה", הרי דייק הפנ"י שראה משה דהוי רה"ר גמור "מעתה" דייקא, ולא שנתגלה לו שהי' רה"ר כאן למפרע משום שהי' עיר של ס"ר, אלא "מעתה" שנשתנה המציאות והתחילו להיות ס"ר עוברים בתמידות, אז נעשה רה"ר, וכן ע"י גם משכנ"י שכתב להדיא כעין זה שלפי שיטת הטור והמחבר דבעינן ס"ר עוברים כל יום, ילפינן זה מנדבת המשכן שנאמר בו שהביאו נדבת המשכן בבוקר

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

כל שעה, וכללו של דבר בעינן שיחא ר"ה ס"ר בוקעין ושכיח התם טובא, ודוקא אז הוי רה"ר, וממילא פשוט ברחוב כמו אשען פארקווע"י שאין עוברים בו בדרך הרגיל כל יום אלא לכל היותר מאה וחמישים אלה, ואין ס"ר בוקעין ושכיח התם טובא, בודאי פשיטא שאינו רה"ר כלל, ואע"ג שיש ס"ר הדרים בקירוב מקום ויש אפשרות שיבואו ביום אחד, אין זה כלום.

אי הוי רה"ר ע"י שיש ס"ר יחידים הרגילים לעבור בו, [ויומו של זה לאו כימו של זה] או דבעינן שיחא רגילין לעבור כל הס"ר ביום אחד

[יא] ונראה שמוכח עוד בדעת הבית אפרים, שאפילו ברחוב שיש ס"ר יחידים שכל אחד מהם עובר שם ברגילות, רק שמאיזה סיבה לעולם לא משכחת שיעברו שם כל הס"ר ביום אחד לא הוי רה"ר, דאנן בעינן שיחא שכיח ומצוי שיעברו בהרחוב כל הס"ר ביום אחד דוקא, דעי' ב"א דף מ"ז ע"א, שמפרש הא דב' בתים בב' צידי רה"ר דלאו דוקא בב' צידי רה"ר ממש, אלא שהרה"ר רחב הרבה יותר מט"ז אמה, ויש מחיצת הבתים באמצע, והרבים בוקעין בהדרך בין הבתים, וגם אחורי הבתים מב' צדדים ראה בהציוור, והיינו

שח"ס"ר מתחלקים, ויש הבוקעין באמצע בין הבתים מצד זה לצד זה, ויש הבוקעין בחצר מאחורי הבתים, ועי"ז נמצא ממילא שבמקום שבין הבתים שם ע"כ נתמעט משיעור ס"ר, כי יש שהולכים מאחורי הבתים, וכתב בזה הב"א דהוי כולו רה"ר גם בין הבתים, ואע"ג ששם לא עוברים ס"ר, והטעם כתב משום דהוי כמו מבוי שנתקצר באמצע משיעור ט"ז, דמבואר בשו"ע דכיון שיש מב' הצדדים שיעור ט"ז מתבטל האמצע להב' צדדים, וכמוש"כ הרשב"א דא"א לרה"ר שתתלקט במלקט, וכמו"כ כתב הב"א לענין נתמעט באמצע מס"ר, דא"א בכל פינות שאתה פונה שיח' שם ס"ר בוקעין וכיון שמב'

דכוונתו דאע"ג דאיכא שיירתא טובא דפרשי בהברא ומאן מפייס אם לא יעלו לחשבון ס"ר, מ"מ כיון דעכ"פ לא שכיח כולי האי, ואנן בעינן שיח' מצויין ס"ר עכ"ל, הרי כתב להדיא, דאע"ג שיש באמת ס"ר המשתמשים והולכים בהמדבר לפרקים, וימאן מפייס אם לא יעלו לס"ר מ"מ אינו רה"ר בשביל כך, והטעם בזה כתב דעכ"פ לא שכיח כולי האי ואנן בעינן שיח' מצויין ס"ר, והנה כד דייקת שפיר תראה שלא כתב שאינו רה"ר מטעם שח"ס"ר אינם כאן בקירוב מקום, והטעם בזה פשוט, דכיון שהב"א מפרש דמיייר בהמדבר כזה שיש שיירתא טובא, א"כ מסתמא יש גם עיירות מסביב להמדבר, ושפיר הם בקירוב מקום, אלא דייק הב"א דמה"ט אינו רה"ר משום דלא שכיח כולא האי ואנן בעינן שיחא מצויין בו כל שעה ס"ר.

[ח] ועי' עוד שם דף מ"ד ע"ב: "אע"ג דשכיח שיירתא דאזלי והוא ג"כ מעבר לרבים ההולכים במדבר בישימוץ דרך שם ממדינה למדינה, מ"מ כיון דלא שכיח רק לפרקים, אין מצטרפין להיות כר"ה שס"ר בוקעין ושכיח התם טובא" עכ"ל, הרי מבואר להדיא דבר"ה בעינן שח"ס"ר יעברו שם בתמידות עד שיחא שכיחא התם טובא, ולא רק שמסור לרבים שדרים בקירוב מקום ואפשרי המציאות שיבואו, אלא בעינן שישתמשו שם הס"ר בתדירות, ושיחא "שכיח התם טובא".

[ט] וכן שם, "אך לרש"י בעינן דרך הסלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום, ועוברים ושבים שמה בכל עת, עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך החווא", הרי להדיא דלא סגי במצויין שם בקירוב מקום בלחוד רק חוסיף הב"א, דבעינן שיעברו שם אלו הס"ר בכל עת, והטעם בזה שאם אינו משתמש בהדרך הזה בקביעות, לא נחשב זה רשותו, והיינו דפליגי המשכנ"י והב"א, דלהמשכנ"י בזה שיש רשות ויכולת לס"ר שיעברו במקום הזה, כגון שיש דרך ומעבר שיכולים לבא לשם כל מי שירצה, נחשב כאן רשות של ס"ר, ושלטו ב"י ס"ר, אבל להב"א, לא נחשב בזה רשות של ס"ר, אלא ע"י שיש ס"ר העוברים בקביעות במקום הזה, ואז נקרא רשות של ס"ר.

[י] הרי מבואר להדיא שיטת הב"א דבעינן שאלו ח"ס"ר הדרים שם בקירוב מקום יהא דרכם להיות "עוברים ושבים שמה בכל עת", ו"מצויין שם

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

ביאור כוונת הב"א במ"ש שצריך שיהא
"אפשר" שיבואו הס"ר ביום אחד

[כ] ועי' בית אפרים שחון ממה שהצריך שיהי' הס"ר שם בקירוב מקום עוד חוסיף תנאי אחר, "עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם" והפירוש בזה, שיהי' שכיח שיעברו כאן ס"ר ביום אחד, ובזה מקרי אפשר, וכמוש"כ המהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח עפ"י דעת הב"א, דכל עיר שאינו מצוי ושכיח שיעברו בו ס"ר ביום אחד אינו רה"ר, וכדי לבאר הדבר יותר נקדים קושית המשכנ"י על הב"א.

דהנה המשכנ"י בתשובתו חשנית להב"א (דף קכ"ו בד"ה ומה) נתקשה בכוונת דברי הב"א במה שכתב "עד שאפשר שביום אחד יעברו" וז"ל: "גם מה "האפשר" הזה שכתב מעכ"ת, ואם הכוונה שאף שמעולם לא יעברו כיון שאפשר כו', מנא לי' למר הא לדעת המפרשים בדעת רש"י ז"ל וכמה פוסקים כתבו בפירוש דבעינן שיהי' ס"ר בוקעין בכל יום כמש"ל מזה, והיינו זה נכנס וזה יוצא כו' אבל מחנה ישראל לא הי' דריסת רגלם מצוי' תמיד אלו לאלו, לכן לא הוי רה"ר לדעתם, אף שאפשר לס"ר שבקירוב מקום לעבור אין זה כלום לדעתם, ואם הכוונה שעכ"פ באיזה יום יעברו כולם מה גבול יש בדבר אם יום או ימים לשנה, ואין לנו פשרה בזה אלא או דבעינן ס"ר בוקעים בכל יום כדעת המפרשים בדעת רש"י, או דלא בעינן רק שתהא דריסת רגל ס"ר מצוים שם אף בימים רבים, כיון שעכ"פ רגלם מצויים שם הוי רה"ר, וזו דעת ר"טב"א ורא"ז בדעת רש"י עכ"ל.

[ג] והנה עלינו להתבונן בב' הצדדים של המשכנ"י, דלכאור' תינה צד הא' שכתב המשכנ"י שהפי' הוא אפשר ואע"פ שלעולם לא יעברו, זה מוכן דהפירוש אפשר הוא, שיש מציאות בעולם שיהי' כן, והוא אפשרות במציאות (possible) ואף שהוא מציאות רחוקה, דהא לעולם אינם עוברים שם ס"ר, מ"מ אפשר מקרי, ואמנם צד הב', שיהי' עוברים באיזה יום, איך יהי' זה הפי' בהלשון אפשר, אלא ברור, דכוונת המשכנ"י דבאמת בתיבת "אפשר" יש ב' פירושים, יש לפרשו כנ"ל מלשון אפשרות המציאות ואפילו רחוק המציאות מקרי אפשר, ועוד יש לפרשו מלשון ספק השקול, שאפשר ויתכן שיהי' כן,

הצדדים יש ס"ר בוקעין גם האמצע יש לו דין רה"ר עיי"ש בכל דבריו.

והנה הכא דמייירי שיש ס"ר בוקעין מב' הצדדים, והטעם שנתמעט הס"ר באמצע, הרי הוא משום שהמקום שם מתקצר ע"י הכתים, וממילא שהולכים הרבה מאחורי הכתים, אבל ודאי שזה הדרך שבין הכתים יש ס"ר יחידים המשתמשים בו ברגילות, ובוקעין בו מצד זה לצד זה דרך המבוי, רק שפעם הולך זה בהצד שמאחורי הכתים, ופעם הולך בין הכתים, אבל ודאי שיש ס"ר שעוברים בדרך זה בקביעות, וכמוש"כ הב"א שם וז"ל: "ואפילו לפירש"י שאין רה"ר רק בבקיעות ס"ר ר"ל וא"כ ככה"ג שאין כל בני הרה"ר בוקעין שם שהרי מקצתן בוקעין בצידי המבוי מזה ומזה כפי רוחב הרה"ר, אבל במבוי עצמה אף שיש בקיעה מכאן ומכאן מ"מ אין כל בני רה"ר בוקעין שם, וא"כ אין כאן בקיעת ס"ר, כו' וממילא כיון שיש רה"ר מכאן ומכאן בטל לגבי רה"ר, והוי כרה"ר כמו בין העמודים עכ"ל, ועיי"ש בכל דבריו דקאי על דברי הג"א ומביא שם לשון הג"א דמייירי דבקעי כל בני העיר בהמבוי ההוא עיי"ש.

ומבואר להדיא דמייירי כה"ג דכל בני העיר בקעי דרך המבוי מהרה"ר שמצד זה להרה"ר שבצד האחר, רק דממילא נתמעטו מס"ר כפי רוחב הרה"ר, היינו שמה שאין כל הס"ר עוברים דרך המבוי הוא מצד שהרה"ר הוי רחב הרבה, וממילא אותן שהולכים בחלק מהרה"ר המכוון נגד אחורי הכתים ממילא לא יבוא לתוך המבוי, ונמצא שבודאי יש ס"ר יחידים העוברים דרך המבוי ההוא ברגילות, דאטו יש איזה סיבה שיעבור כל פעם רק מאחורי המבוי, רק שלעולם לא משכחת בחדר שבין הכתים שיהי' שם ס"ר עוברים ביום אחד, אבל המבוי ההוא בודאי משתמש לס"ר יחידים ברגילות, וא"כ תקשי למה צריך כאן לבא מדין מבוי שנתקצר, הא יש ס"ר המשתמשים במקום הזה ממש, ואין לך ס"ר בקירוב מקום ועלילות ואפשרות יותר מזה, אלא ודאי מוכח דצריך שיהי' שכיח שיעברו ביום אחד כל הס"ר, ולא מהני כלל מה שיש ס"ר יחידים שרגילים לעבור במקום הזה, רק בעינן שיהא מצוי שיעברו כל הס"ר ביום אחד, וכיון שלעולם לא משכחת כאן ביום אחד ס"ר בוקעין, אינו רה"ר.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

ובזה מיושב קושית המשכנ"י, דבודאי א"א לפרש "אפשר" אע"פ שלעולם לא יעברו שם ס"ר, וכמוש"כ המשכנ"י דכמה פוסקים כתבו בפירוש בדעת רש"י דבעינן ס"ר בוקעין כל יום, אלא הפי' דבעינן שיהא שכיח שיעברו שם ס"ר, ובזה מקרי אפשר, היינו שיתכן שיהי' כן, וזהו גם כוונת הפוסקים במ"ש כל יום שהוא לשון רגילות, ולא כל יום ממש, עד שאם יחסר יום אחד בשבוע יתבטל ממנו דין רה"ר, ולפי"ז אין שום סתירה לדברי הב"א, ממ"ש הפוסקים דבעינן שיעברו ס"ר כל יום.

[טו] וכן מוכח בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי'ד) הביאו האדמו"ר ממונקאטש שליט"א בתשובתו אודות היתר טילטול) שכתב לענין עיירות הגדולות, שיש בהם ס"ר, שרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שם הוא רה"ר, דבודאי בוקעין בו ס"ר ביום, ומשמע להדיא אבל בשאר רחובות אינן רה"ר, ורק בהרחובות הגדולות ששם עוברים ס"ר ביום שם הוי רה"ר, ובהמשך דברי המנח"א שם כתב להדיא שדבריו בזה הם עפ"י "הב"א אשר העמיק חרזיב בזה בארוכה", ומבואר שהבין המנח"א בדעת הב"א שרק אותן הרחובות ששכיח בהן ס"ר הם רה"ר ולא שאר הרחובות העיר, ואע"ג שנמצאים ס"ר בקירוב מקום לכל הרחובות, והרי "אפשר" במציאות שיבואו שם ס"ר, אלא מוכח דבעינן דרך דשכיח שיעברו בו ס"ר, ולא מהני אפשרות בעלמא, וכמוש"כ מהרש"ם.

[טז] וכן מוכח גם דעת המנח"י בח"ח סי' ל"ב שלאחר שמעתיק כל לשון הב"א סיים שעכ"פ אין לעשות שום קולא בזה שיש יום אחד שאין עוברים שם ס"ר, ומשמע ברור דעכ"פ בעינן

דעת הב"א דבעינן שיעברו הס"ר בתמידות, ומזה מוכח דלא כהטועים כהכנת הב"א דדי בזה שיש ס"ר בקירוב מקום דא"ב אך יפרנס לשון המחבר, דודאי הפי' כפשוטו דבעינן שיעברו ממש הס"ר בכל יום כמוש"כ מהרש"ם.

וגם במהרש"ם שם כתב לפרש הא דהעגלות הי' רה"ר, וזה משום שהי' שכיח ומצוי שיבואו אלה מפה ואלה מפה, ולא כתב משום שהי' מחנה ישראל בקירוב מקום והי' אפשר שיבואו, ומוכח ג"כ בנ"ל דהפי' שצ"ל שכיח שיבואו שם ס"ר.

(probable) אבל מציאות רחוקה לא מקרי אפשר שיהי' כן, שכמעט ברור שלעולם לא יהי' כדבר הזה.

והיינו דמספקא לי' להמשכנ"י איזה מין "אפשר" קאמר הב"א, ומקודם כתב כפי' הא' דהיינו אפשר אף שלעולם לא יעברו מקרי אפשר, ועל זה מקשה המשכנ"י דא"א לומר הכן דהא הפוסקים כתבו להדיא דבעינן שיהא ס"ר עוברים כל יום, ואח"כ כתב דאח"ל שכוונת הב"א כפי' הב' דפי' אפשר הוא כמו ספק השקול, שיש מקום להסתפק אפשר יהי' כן, ולזה בודאי בעינן שעכ"פ יהי' משכחת כן לפעמים, דאם לעולם לא משכחת שעוברים בו ס"ר והוא מציאות רחוקה, הרי אינו בגדר "אפשר ויתכן", ובזה מקשה המשכנ"י, א"כ מה גבול יש בדבר, אם יום או יומיים בשנה משכחת שעוברים בו ס"ר ע"י החשתמשות הרגילה, דילמא בזה כבר מקרי אפשר.

[יד] ואמנם עי' שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח שתפט בפשיטות בכוונת הב"א שהפירוש הוא כהצד הב' הנ"ל של המשכנ"י דמ"ש הב"א "אפשר" הכוונה שיתכן ויהי' כן, ויש מקום להסתפק אולי ויעברו בו ס"ר ביום א', אלא שהמשכנ"י נתקשה מה גבול יש בדבר, ובזה ס"ל למהרש"ם שהגבול בהדבר הוא אם "שכיח ומצוי" שעוברים בו ס"ר ביום אחד, או יש ספק כל יום אפשר היום יעברו ס"ר, והגבול בדיוק כמה פעמים בשבוע צריכים שיעברו בו ס"ר ביום א', באמת לא נתברר בדברי המהרש"ם, אך בכללות ס"ל שצריך להיות מצוי ושכיח שיעברו ס"ר ביום אחד, וכמוש"כ בשו"ע דבעינן שיעברו בו ס"ר כל יום, והלשון כל יום הוא לשון רגילות וכנ"ל^א, ולא דבעינן שיעברו בו ס"ר כל יום ממש, אבל עכ"פ שיהא שכיח שעוברים שם ס"ר.

^א עי"ש בשו"ת מהרש"ם שהרב השואל הי' רוצה לפרש מ"ש ס"ר עוברים בכל יום הפי' שיהא ראוי לעבור בכל יום, והמהרש"ם שלל לגמרי פי' זה, אלא צריך לפרש כפשוטו דבעינן שיעברו ממש הס"ר בכל יום, ובהמשך לזה מביא דברי הב"א ומוכח שהכל עולה בקנה אחד, דכוונת המחבר מ"ש בכל יום הוא לשון רגילות, אבל ודאי אי חסר יום אחד לא בטל בכך דין רה"ר, וכמוש"כ המנח"א, וכי"ב גם המנח"י בח"ח סי' ל"ב, וכן הוא גם

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

היינו משום דאיתן המבואות [במתנה ישראל] לא היו בוקעין בהם ס"ר או שלא היו מפולשין משער לשער, משו"ח הוצרך לומר דמ"מ מחנה לוי' גופא רח"ד הוא, ומילתא פסיקא קאמר, אפילו את"ל דמתנה ישראל לא הוי רח"ד גמור, מחנה לוי' מיהא רח"ד גמור הוא כן נראה לי נכון" עכ"ל, ומפורש דאע"ג שהי' מחנה ישראל עיר שדרים בו ס"ר, והי' ס"ר מצויין בהרחובות, וכמושי"כ האג"מ בח"ד סי' פ"ז שבמדבר הי' שיעור כזה שיש לשער שנמצאים ס"ר בהרחובות, כי ביחד עם הערב רב והטף והנשים הי' כמה מליון אינשי, ומ"מ לא פסיקא לי' דהוי רח"ד, ומוכח שזה שדרים בו ס"ר או שמפוזרים בכל הרחובות לא מהני אלא בעינן ס"ר באותו רחוב בפנ"ע.

וכן מוכח גם בדברי הפנ"י המובא לעיל שהביא הב"א, שעד שעת נדבת המשכן לא היתה כלל רח"ד בדגלי מדבר אפילו במתנה לוי', ואשר לכן לא חזירי משה על החוצאה רק כאשר שמע שהמלאכה היתה דים ויש מאת ככר כסף, ואשר מזה ראה שיש ס"ר עוברים במתנה לוי', והם הביאו עוד נדבה בבוקר בבוקר א"כ אז נעשה רח"ד, ומוכח דמה שיש ס"ר מצורף בהרחובות העיר אינו כלום, שזה הי' בודאי גם קודם נדבת המשכן וכמו שנתבאר לעיל.

[ד] וכן עיי' משכנ"י סי' קכ"א שביאר להדיא שיטת הטור והשו"ע דבעינן ס"ר עוברים כל יום שלמדו זאת מהמבואר בגמ' (שבת צ"ו ע"ב) דמתנה ישראל לא הי' רח"ד, וכתב המשכנ"י דע"כ הטעם משום דדוקא מתנה לוי' היו ס"ר עוברים כל יום אצל משה כדי להביא נדבת המשכן כל יום, משא"כ במתנה ישראל לא היו הולכים ס"ר בכל הרחובות, כי לא היו מצויין אלו לאלו, ומבואר להדיא דאע"ג שמתנה ישראל הוא עיר שדרים בו ס"ר, והי' גם ס"ר בצירוף בכל הרחובות וכנ"ל, לא מהני זה שיהי' רח"ד, אלא בעינן ס"ר עוברים באותו רחוב דוקא, לפי שיטת הטור והשו"ע, (ועיי' גם רשב"ם ב"ב דף ס' להדיא דמתנה ישראל לא הי' רח"ד, וכן עיי"ש נמוק"י) הרי בפירוש דס"ל להמשכנ"י שגם בעיר בעינן שיעברו הס"ר בכל רחוב בפנ"ע ובעינן שיעברו בו כל יום.

[ה] וכן מוכח נמי דעת הב"א בדף מ"ו שמפרש לשון רש"י שכתב עיר שמצויין בו ס"ר, וז"ל: "ופשיטא דמצויין ממש בעינן דחיינו שיהא עלול

שבדרך כלל יעברו הס"ר רק אי לא עוברים ביום אחד מזה אין לעשות קולא, וכנח ממש כתב שם במנח"א.

סימן ב

בירור שיטת שאר גדולי האחרונים

יבאר שיטת רוב גדולי האחרונים כשיטת הבית אפרים דגם בעיר של כמה מליון תושבים אין רח"ד רק באותו הרחוב שעוברים בו ס"ר כל יום

[א] ומעתה שנתברר שיטת הב"א, נבאר עוד שיטת שאר הפוסקים בזה, דחנה ידוע דעת הגאון בעל אג"מ זצ"ל דאסור לערב בברוקלין, ויסוד שיטתו דברוקלין הוי רח"ד דאורייתא תלוי במאי דס"ל, דאפילו לפי מאי דקיי"ל כשיטת רש"י, דאין רח"ד רק אם יש ס"ר עוברים בו כל יום, מ"מ בעיר גדול המרובה באוכלוסין כברוקלין הוי רח"ד דאורייתא, והביאור בזה בא' משני פנים, או משום דסגי בס"ר הדרים בעיר, ואפילו אלו שבבתיים ואינם יוצאים בחוץ מצטרפים לחשבון הס"ר, משום דכל הרחובות העיר מסור לרשות של הס"ר תושבי העיר, או דבאמת בעינן ס"ר עוברים בהרחובות העיר, אלא דס"ל שכל העיר הוי כרה"ד א', וממילא מצטרפין הס"ר המפוזרים בכל הרחובות העיר, ודעתו נוטה להקל כהצד הב', ולפי"ז מסיק דבעיר גדול כברוקלין שיש בה לערך ג' מליון תושבים בודאי שיש ס"ר מפוזרים בהרחובות והוי רח"ד דאורייתא.

ואמנם דעת רוב גדולי הפוסקים מדורות הקודמים הוא דלא כהאג"מ, דס"ל דאפילו בעיר של ס"ר צריך דוקא רחוב שעוברים בו ס"ר בכל יום, ולא תליא במספר תושבי העיר, וכן לא מצטרפין הס"ר מכל הרחובות, וכפי שיתבאר.

[ב] וזאת אשר מצאנו: א. הפנ"י, ב. הב"א, ג. המשכנ"י, ד. הערוה"ש, ה. הבית יעקב עמ"ס עירובין (ומובא במהרש"ם), ו. הדברי מלכיאל, ז. המהרש"ם, ח. המנח"א, מכל הנך פוסקים חזינן דגם בעיר בעינן ס"ר עוברין באותו רחוב בפנ"ע בכל יום, ולא מהני מה שדרים בהעיר ס"ר, וכן לא מצרפינן כלל הס"ר מרחובות אחרות ונעתיק דבריהם אחת אחת:

[ג] עיי' פנ"י שבת דף ה' ע"ב וז"ל: "והא דאמרין בפרק הזורק משה היכן הוי יתיב במתנה לוי',

[ו] וכן מוכח עוד בהב"א שהבאנו לעיל שהביא דברי הפנ"י שמחנה לוי' לא נעשה באמת רה"ר עד שעת נדבת המשכן שחלכו שם ס"ר כל יום, ועד אז לא הי' רה"ר כלל בכל דגלי מדבר, והב"א קלטי' לדברי הפנ"י, וש"מ דהכי נמי ס"ל.

[ז] וכן עי' ערוה"ש בסי' שמ"ח סעי' כ' וכ"א וז"ל: דבדגלי מדבר לא היו מבואות אלא רחובות רחובות כשלנו, וכל שבת ושבת יצא דרך מקום אחר מחשבט השני, לפיכך לא הי' מקום בתוך המחנה שיקרא רשות שכל הרבים הולכים שם זולת מחנה לוי' שכל ישראל היו צריכים לילך אצל משה רבינו, ונמצא דרך מחנה לוי' הי' רה"ר עכ"ל, ומבואר דעת ערוה"ש דאפילו עיר שיש בו ס"ר אינו רה"ר רק באותם הרחובות שהכל פונים עליהם, כמו במחנה לוי' שהכל מצויין אצל משה, אבל לא מצרפיני' הס"ר מכל הרחובות (וכ"כ האג"מ בח"ד סי' פ"ח שמהערוה"ש הנ"ל מוכח דלא נחית לסברתו בחשבון הס"ר).

[ח] וכן עי' בס' בית יעקב למס' עירובין דף ו' ע"א וז"ל: "אמנם כן בכל מקום ובזמן הזה לא מקרי עיר רה"ר אלא כשיש בקיעת ס"ר ואף אמנם נוכל לומר שחיינו טעמא ממאי שדוקא מחנה לוי' הי' רה"ר ולא מחנה ישראל כנ"ל, משום דבמחנה לוי' הי' מצויין ס"ר, ולא כן במחנה ישראל, שלא הי' עובדים ושבים ס"ר" עכ"ל הרי להדיא כנ"ל דאע"ג שהי' מקום חניית ישראל נחשב כעיר כמוש"כ שם הבי"ע לעיל ש"הגם שהישראל היו במדבר יושב אוהלים אפ"ה מקרי מקום חנייתם בשם עיר" ומוכח דאע"ג שהי' עיר שהי' של ס"ר דיירים, מ"מ אינו רה"ר רק מחנה לוי' שעברו בו הס"ר.

[ט] וכן עי' בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו וז"ל: ע"ד מ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לסי' י"ח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיחא המבוי מפולש מקצה לקצה, אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר, כיון שאין שם רה"ר מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברה"ר אחד וכמש"ש. עכ"ל, ועיי"ש בהשמטה לח"ג שנסתפק בזה, ומקודם לא רצה לסמוך על סברה זו להחמיר, וכפי הנראה שלמסקנה נקט לעיקר דבעינין ס"ר ברחוב אחד.

לכך שיבואו לשם אלה מפה ואלה מפה, דוגמת דגלי מדבר דאמרינן דמחנה לוי' רה"ר לפי שהי' הכל מצויין אצל משה" עכ"ל, והנה ממ"ש "דוגמת דגלי מדבר דאמרינן מחנה לוי' רה"ר", מוכח דס"ל דוקא מחנה לוי' ששם הי' באין אלה מפה כו' שהיו הכל מצויין אצל משה, משא"כ מחנה ישראל, ששם לא היו מצוי ושכיח שיעברו בו ס"ר, וזה כמוש"כ המשכנ"י,

ועוד משמע שלא פירש כוונת רש"י עיר "שמצויין" שם ס"ר היינו שיש שם "בנמצא" ס"ר, כלומר שדרים בו ס"ר, אלא פירש כוונת מצויין בו, "כמו במחנה לוי' שהכל "מצויין" אצל משה", ומשמע שהב"א מפרש הלשון מצויין שם ס"ר דהכוונה, שיחא "מצוי" שיעברו ברחוב שלה ס"ר, ולא שנמצאים שם ס"ר תושבי העיר, ודו"ק², ועי' גם להלן סי' ג' מה שכתבנו בביאור דברי רש"י באופן אחר.

² ואמנם מה שדייק רש"י לכתוב דוקא עיר, משמע בבית אפרים שם, שכונת רש"י דלא הוי רה"ר רק בתרתי למעליותא, א' שעובדים על הדרך ס"ר כל יום, כ' שהס"ר דרים שם בקידוב מקום דומיא דדגלי מדבר, שהי' הס"ר חונים בקידוב מקום להמחנה לוי', ובהו מקרי רשות של הרבים, אבל מה שעובדים שם ס"ר הבאים ממרחקים שאין שם מקומם, לא מחזי זה שהי' נחשב רשות של אלו הרבים, ולא הוי רה"ר, ולכן דייק לכתוב עיר שמצויין בו ס"ר, כלומר כגון עיר של ס"ר שהרבים דרים שם בקידוב מקום והוי מקומם וממילא שגם עובדים שם כל יום, מה הוא דהוי רה"ר.

דחנה עי' בית אפרים דפליג על המשכנ"י בביאור דברי הריטב"א דף נ"ט, שהביא בשם ר"ת להקשות על רש"י איך שייבא עיר של רבים שהיתה מתחילה של רבים, שיתיישב בו מתחילתה מיד ס"ר, ותי' הריטב"א דלא בעינן שיחא שם דיריין ס"ר אלא אפילו כנוי' בשווקים גדולות לחיות רובלת העמים שהי' נכנסים בו ס"ר נמי הוי רה"ר, ועי' משכנ"י מה שפ"י בקושית ר"ת ותי' הריטב"א, וכתב דפליגי ר"ת והריטב"א עיי"ש, אבל הבי"א חולק עליו, ואמנם אינו מבואר כ"כ לפי הבי"א סבת קושית ר"ת מאי קארי לוי, ומאי קא מתרין לוי' הריטב"א, ונראה שדעת ר"ת דבעינן דוקא ס"ר דיריין לדעת רש"י, דבעינן תרתי למעליותא, היינו א' ס"ר הדדים כהעיר, כ' וגם עובדים בהדרך, ודוקא אז הוי רשות של הרבים, ולזאת הקשה איך שייבא עיר של רבים מתחילתה, ותי' הריטב"א דלאו דוקא דיריין בעיר, אלא הח"נ נתישבה בשווקים גדולות, וכאים לתוכה מחוץ, ופי' הבי"א דלא נפל לגמרי הריטב"א מסבת ר"ת דבעינן תרתי למעליותא, אלא דס"ל דמ"ש רש"י עיר, היינו דבעינן שיחא ס"ר בקידוב מקום, ולאו דוקא דיריין בעיר ממש, אבל ודאי דע"פ בעינן הנך תרתי למעליותא דחיינו חוץ ממה שיש ס"ר עובדים כעינן גם שאלו הס"ר יבואו מקידוב מקום, וחוז כוונת הבי"א מ"ש דבעינן ס"ר בקידוב מקום דו"ק.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

לכתחילה שאין לנו רח"ר כאן בכרוקלין, ועל דעות אלו סומכין כהיום בא"י, בבני ברק, בירושלים, ובת"א, וכמוש"כ הרבנים דשם, שבערים ההם יש ס"ר דרים בהעיר, ומ"מ מערבין ע"י צוה"פ.

[טו] ואמנם לכאור' דעה זו לאו דכו"ע, דעי' שו"ת אחיעזר ח"ד, במכתבו אודות פאריז, שמשמע דס"ל כסברת האג"מ, דבעיר שיש בו ס"ר הוי כל העיר רח"ר, ואולם אינו ברור כ"כ כוונתו שם, כי אפשר דעתו דבעינן עכ"פ רחוב א' שעוברים בו ס"ר ואז יהי' כל רחובות הנפגשים בו ג"כ בכלל הרה"ר, ובעינן מ"ש האשל אברהם סי' שמ"ה, מ"מ נוטה יותר דעתו דדי כיש בעיר ס"ר, ועכ"פ יהי' איך שיהי', הרי נתברר דעת רובא דרובא מגדולי האחרונים דלא כוותי' בזה¹, וכבר נהגו כן הלכה למעשה, בעיירות הגדולות בא"י כנ"ל, וכן בטארנטא ערבו בצוה"פ, אע"פ שדרים בו יותר מס"ר, וכמוש"כ מכבר הדברי מלכיאל שכ"ן נהגו עלמא, וא"כ לדינא בודאי דהכי נקטינן.

¹ ויש טועים ככוונת החכמת שלמה סי' שט"ג, וחושבים דס"ל שאם יש ס"ר תושבים בעיר הוי כולו רח"ר, ואינו נכון כלל, כמבואר לכל מעיין בצדק, כי החכמת שלמה מדבר שם מדין אתי רומ"מ, דשיטת המג"א הוא, דלפי שיטת רש"י גם לדין ארומ"מ בעינן דוקא שיהא ס"ר בקעי דרך המחיצה, ועל זה פליג הגר"ש קלוגער, וכתב דאפילו לרש"י כל שיש כנוף העיר ס"ר, פ"י שיש רחוב אחד בעיר שעוברים בו ס"ר כל יום, ונמצא דהוי רח"ר גמור, ואתה רוצה לבטל ממנו תורת רח"ר ע"י היקף המחיצות, אז אע"ג שדרך המחיצות לא בקעי ס"ר, כיון שעכ"פ כנוף העיר יש שם ס"ר דהיינו רח"ר, ודרך המחיצות בקעי רכים, אתי רומ"מ, זהו כוונת הח"ש, ואין לכנות מכאן שום משמעות דס"ל דמצטרפי כל הרחובות, זה פשוט.

וכיוצא בו ראיתי טועים בדברי היעב"ץ כסי' ז', וכתבו דס"ל שחנמל הוי רח"ר משום הספינות שכים וסברו שזה כדעת האג"מ, ועי' בשאלת יעב"ץ דלא נמצא שם כלל כדבר הזה, אלא מיירי ג"כ לענין ארומ"מ, דקיי"ל כמוש"כ התוס' דלענין מחיצה כיד"ש ארומ"מ, והמג"א ס"ל ככוונת התוס' שע"י הספינות העוברים כהנמל נתבטלו מחיצות הים שהם כיד"ש, ולכן מצד דבעינן שיעברו כהנמל ס"ר, ועל זה חולק היעב"ץ, דהכוונה ע"י שיש כהיבשה ס"ר עוברין וחיינו שיש רח"ר ס"ר עוברים בו, ע"י נתבטלו המחיצות כיד"ש של היקף הים, ולא ע"י הספינות כהנמל, ואדרכה כתב שם היעב"ץ דהנמל עפ"י רוב הוא כנוי כידי אדם, והוי מחיצות כידי אדם ולא ארומ"מ של הנמל עיי"ש.

[י] וכן מוכח מהמהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח וז"ל: דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות ה' מצוי שיבואו אלה מפה ואלה מפה והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר, הרי להדיא דאע"ג שהוא מיירי כאן מדגלי מדבר שהוא עיר של ס"ר מ"מ הוצרך לפרש שמח"ט ה' רח"ר משום שהי' שכיח שיבואו אלה מפה ואלה מפה והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר, ומוכח דלא ס"ל שמצרפינן כל הרחובות העיר, ועיי"ש עוד שמאר"ך שהפי' בשו"ע ס"ר עוברים בו כל יום הוא כפשוטו דבעינן שיעברו בפועל ס"ר כל יום.

[יא] וכן מוכח דעת המנח"א, עי' שו"ת מנחת אלעזר בח"ג סי' ד' וז"ל: הנה לפי"ו בעיירות הגדולות כמו לונדון פאריז ווינן וברלין וכהנה ברחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבודאי ס"ר בוקעין בו ביום" הרי להדיא דאפילו בעיירות הגדולות החם, שכבר כתב הב"א שיש שם ס"ר, והמנח"א מביא את דברי הב"א הנ"ל, ומ"מ דוקא הרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שעוברים בו הס"ר בכל יום שם הוי רח"ר ולא כל רחובות העיר, ומבואר דלא מצרפינן כל הרחובות העיר.

[יב] ועי' חזו"א סי' ק"ז ס"ק ו', דמיירי התם לענין ב' רחובות החוצצים זה את זה (ועי' ס"ק ה' שם שמציין להציור שבסוף הספר), ובא' מהרחובות עוברים בו ס"ר, ובהשני' אין בוקעין בו ס"ר, וכתב בזה שיכול לתקן את הרחוב שאין בוקעין בו הס"ר בצוה"פ עיי"ש, ומכל המשך הלשון שם משמע דמיירי מרחובות בכרכים הגדולים, ומשמע שרק אותו הרחוב שעוברים בו הס"ר הוא דהוי רח"ר, ולא מצרפינן כל הרחובות ביחד, עיי"ש.

[יג] ונראה שמדויק כן בלשון המחבר, שבכל הסעיף נקט לשון רבים, "רחובות ושווקים" ואין "להם" חומה וכו', ובשיטת הי"א נקט לשון יחיד דייקא "כל שאין ס"ר עוברים" "בו" אינו רח"ר, ועפ"י דעת כל הפוסקים הנ"ל נתיישב כמין חומר, כי אלו נקט לשון רבים גם כאן ה' משמע שיש בצירוף כל הרחובות ס"ר הוי רח"ר, ולכך נקט לשון יחיד דייקא להדגיש דבעינן באותו רחוב בפנ"ע ולא מצרפינן כל הרחובות.

[יד] הרי לנו דעת כמה וכמה פוסקים גדולי הדורות דס"ל דבעינן ס"ר עוברים באותו רחוב אפילו בעיר של ס"ר, ובודאי שיש לסמוך עליהם

באידיך צד, כמו דין מבוי המפולש לכרמלית עיי' שו"ע ריש סי' שמ"ח, ובודאי דחכי נמי מיירי מתניי, אבל ברחב ט"ז שם לא מהני חך תקנתא דצוה"פ, רק צריך תקנתא המבואר בגמ', וכתב הבית מאיר דכוונת רש"י במ"ש דמפרש בגמ' תקנתא לרה"ר שבתוכו, דהיינו מה שמבואר בגמ' שם ע"ב, דלרבנן לא מהני לחי בצד זה ולחי בצד זה, רק בעינן דלתות דוקא, ומבואר דהך רחוב הרחב ט"ז הוי רה"ר דאורייתא ומשו"ה אינו מותרת בצוה"פ ולחי, רק צריך דלתות דוקא.

[ג] ועפ"י כתב הרב הנ"ל דמוכח דאולינן בתר מספר תושבי העיר, דעיר של רבים בפשטות קאי על מספר תושבי העיר, ומוכח דבעיר של רבים אם יהי' רחוב רחב ט"ז הוי רה"ר דאורייתא, אע"ג דלא עוברים שם ס"ר באותו רחוב, דאי בעינן שיחיי' עוברים באותו רחוב דוקא, א"כ הא אפילו יהי' רחב ט"ז נמי מותרת ע"י צוה"פ, ולמה כתב רש"י במתניי דמיירי באין בו רה"ר רחב ט"ז, וגם דבלשון רש"י בגמ' משמע דהכל תלוי רק ברחב ט"ז, שכתב בד"ה ורה"ר עוברת בתוכה וז"ל "של ט"ז אמה רוחב", וגם דבמתניי כתב רש"י דמיירי באין בו רה"ר רחב ט"ז, ובודאי דבאינו רחב ט"ז, לא מיירי שעוברין שם ס"ר כל יום, ומ"מ משמע שאם יהי' רחב ט"ז הוי רה"ר דאורייתא, וא"כ מוכח בדעת רש"י דבעיר שיש שם דירין ס"ר הוי כל הרחובות הרחבים ט"ז אמה רה"ר דאורייתא, אלו תוכ"ד הרב הנ"ל, והוא לכאור' קושיא אלימתא על כל רבותינו האחרונים הנ"ל שתפסו כולם בפשיטות דבעינן שיעברו הס"ר באותו הרחוב, אפילו בעיר שיש בו ס"ר דירין וצ"ע.

[ד] ונראה ליישב דהנה עיי"ש בברייתא דקאמר לענין עיר של יחיד ונעשה של רבים ורה"ר עוברת בתוכה, דאין מערבין אותה לחצאין, אלא או כולה, או מבוי מבוי בפני"ע, ובגמ' שם ע"ב, אמר רב פפא לא אמרו אלא לארכה, אבל לרחבה מערבין, ועיי"ש ברש"י ד"ה אלא לארכה וז"ל: "דרך עיירות להיות פתחי פילושיהן לאורכם, ורה"ר עוברת מפתח לפתח וחלוקה לארכה, הלכך אין בני עבר הלז רשאיין לערב לבדן, ובני עבר הלז לבדן, משום דהני והני דורסי בהך

[טז] ומה שהמציאו לאחרונה איזה לשונות בפוסקים שכתבו דהוי העיר רה"ר, אינו כלום, כי כך הוא שיגרא דלישנא כאשר מדברים על איזה עיר שיש שם רחוב שהוא רה"ר, כותבים הלשון דהוי אותו העיר רה"ר, אבל לא נחתו כל אותן הפוסקים לברר דין תיקון עירובין בפרטיות אי מהני על איזה שכונה של העיר או לא, רק מדברים אודות חשש הוצאה בלי עירוב וזוה חששו שיעבור באיזה רחוב שהוא רה"ר דאורייתא, וכמוש"כ התוס' דף כ"ב בהא דא"ר יוחנן ירושלים כו' חייבים עלי' משום רה"ר, וכתבו בזה התוס' דהיינו לעומד באמצע הפילוש, שהוא רק מקום קטן ביחס לכללות ירושלים, ומ"מ כתבו הלשון על ירושלים כולו, אלא פשוט שאין לבנות כלום מלשונות כאלו, כי כך הוא שיגרא דלישנא.

סימן ג'

עיר של יחיד ונעשה של רבים

[א] והנה ראיתי בקובץ אור ישראל (שנה ה' גליון ד') שכתב ידידי הרב"ג מו"ה נחמן חיים ארי' קאללער שליט"א להוכיח בדעת רש"י כשיטת האג"מ, דבעיר נעשית רה"ר דאורייתא בזה שיש ס"ר בוקעין בהעיר, ולא בעינן שיעברו הס"ר באותו רחוב, והוכיח כן משיטת רש"י בסוגיא דעיר של יחיד ונעשה של רבים עירובין דף ג"ט, דמבואר דעת רש"י שם דבעיר שדרים בו ס"ר, אם עוברת בתוך העיר רה"ר רחב ט"ז אמה הוי רה"ר גמורה, וצריך דלתות.

[כ] ואמנם נראה דמוכרח כדבריו דמיירי שם לענין רה"ר דאורייתא, דעיי"ש בגמ' שפירש"י דמיירי מעיר שאינו מוקפת חומה, ומשמע שגם במתניי מיירי הכי, ומ"מ כתב במתניי דאם אינו רחב ט"ז אמה אינו צריך תיקון לרחוב המפולש משעל"ש, ורק אם רחב ט"ז בזה כתב רש"י דצריך תקנתא המבואר בגמ', ולכאור' תמוה דהא גם באינו רחב ט"ז ואינו רה"ר דאורייתא מ"מ הא הוי מבוי מפולש, וצריך עכ"פ מדרבנן שיחיי' מתוקן בצוה"פ, ועי' בית מאיר סי' שצ"ב סעי' ה שפי' דע"כ צ"ל דבאמת אפילו אינו רחב ט"ז צריך תיקון כדין בצוה"פ בחד צד ובלחי או קורה

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

עשוי' למעבר בזה הדין שצריך שיעברו בו הס"ר, ומבואר בפוסקים דהיינו שכל הס"ר יעברו במקום אחד ואז נעשה אותו המקום רה"ר, אבל אין מצטרפין הס"ר מכל אורך הדרך, וכפי שיתבאר זה לחלן סי' ה' עיי"ש, ולכאור' מסתבר לחלק דהיינו דוקא בדרך שהוא למעבר, אבל פלטיא שהגדר בו הוא מקום שמתקבצים לסחורה, בודאי שאין הדרך כלל שהבנ"א המתקבצים יעברו בכל הפלטיא, רק זה עוסק בחנות זה, וזה בחנות זה, ומוכרח דשם מצטרפין הס"ר המתקבצים בכל הפלטיא, ומ"ש הפוסקים דבעינן שיעברו במקום אחד ע"כ צ"ל דזה דוקא בדרך העשוי למעבר, והטעם בזה דפלטיא כולו נחשב מקום אחד, שהוא מקום השוק ששם עוסקים כולם במסחר, והרבים קבועים כולם בהמקום ההוא, ולכן נחשב שיש ס"ר במקום אחד שכל השוק הוא מקום אחד, משא"כ בסרטיא שהוא דרך העשוי למעבר ממקום למקום, לא שייכא חלק זה העובר ממקום זה למקום זה, לחלק אחר של הדרך העובר במקומות אחרים, ואין צירוף לאלו העוברים רק בקצה זו, לאלו העוברים בקצה האחר.

[ז] ולפי"ז הרי שפיר שייכא בפלטיא אפילו אינו רחב ט"ז שיהי' קבועים ומתקבצים בו ס"ר לסחורה לכל משך אורכו, וכן משמע מדברי החכם צבי המובא בבית אפרים, שכתב לענין עיירות גדולות שיש בהם פלטיאות דדשו בי' רבים ואולי ס"ר ומ"מ כתב להדיא דפלטיאות ההם אינם רחבים ט"ז.

[ח] ובזה י"ל גם בלשון רש"י דף ו' ע"ב שכתב רה"ר משמע עיר שמצויין בו ס"ר, דאורחא דמילתא נקט, משום דבעיירות שלהם בודאי שהכל חי' תלוי בזה, דבעיר שדרים בו ס"ר יהי' ממילא רחוב שלה רה"ר¹.

מבאר דמוכח מדברי כמה ראשונים דלא מצטרפי הס"ר מכל העיר

רה"ר, ויוצאים ונכנסים דרך פתחים לכאן ולכאן, ורה"ר זו מחברם, שכולם מעורבים בה ואוסרים אחדדי, אבל לרחבה בין שני העברים לראש אחד לבד, ובין שני העברים לראש אחד לבד מערבין, שהרי יכולים להסתלק אלו מאלו, ולא יהי' דרך לאלו על אלו, ובוררין להם אלו פתח שאצלם ואלו פתח שאצלם" עכ"ל.

[ה] ומבואר דרך העיירות שלהם שהי' רה"ר אחד שהי' חוצץ את כל העיר לאורכה, וכמוש"כ רש"י שכולם מעורבים בה, ואין לבני העיר פתח לצאת רק דרך אותו רה"ר, ולא הי' כמו עיירות שלנו שיש בו כמה וכמה רחובות, ואין בו אפילו רחוב אחד שכולם מוכרחים לעבור בו, והיינו דמחלק רב פפא בין ארכה לרחבה, ומבואר עוד דאפילו בעיר גדול שיש בה ס"ר נמי הי' כה"ג, דהא כאן מיירי מעיר של רבים, וכן עי' ערוה"ש סי' שמ"ה סעי' כ' שכתב שכך הי' דרך עיירות שלהם, וממילא נמצא שכל תושבי העיר היוצאים חוצה בהכרח שיעברו דרך אותו רחוב, ולכן בעיר של רבים בהכרח שיעברו ס"ר ברה"ר שלה, דמסתמא רוב התושבים הולכים ברה"ר כל יום, לצאת חוץ לעיר לעבוד בשדות, ועוד שמסתמא שם נקבעו השווקים, ואלי' יבואו גם מהסביבות לעסוק במסחר, ונמצא שאם יהי' הרה"ר החוא רחב ט"ז, ממילא יהי' רה"ר דאורייתא בעיר של רבים, שתמיד יבואו אוכלותי' בהרה"ר, ולכן נקט רש"י בפשיטות דבעיר של רבים אין עיכוב רק מצד רוחב הרה"ר, דבעיירות שלהם הי' אפשר להבחין אם הוא רה"ר דאורייתא ע"י מספר תושבי העיר, אבל בעיירות שלנו שכולה עשוי' רחובות רחובות, ומרובם נכולם אפשר לצאת, והרי המציאות שאפילו בעיר גדול כברוקלין שיש בה יותר מב' מליון אינשי, מ"מ אין בו אפילו רחוב אחד שיעברו בה ס"ר ביום אחד, בודאי שאין להבחין דין רה"ר במספר תושבי העיר כלל, רק צריך לבדוק המציאות בכל רחוב ורחוב בפנ"ע אם יש שם ס"ר עוברים כל יום.

[ו] ומה שהקשה הרב הנ"ל דבאינו רחב ט"ז בודאי שלא עוברים שם ס"ר, וא"כ אין שייכא באינו רחב ט"ז שיהי' בו ס"ר בוקעין, נראה דבזה חלוק דין סרטיא מדין פלטיא, דסרטיא שהוא

¹ ועי' לעיל סי' ב' מ"ש שמשמעות הכ"א שפי' כוונת רש"י מ"ש עיר שמצויין בו ס"ר, כלומר שמצוי שיעברו בהרחוב שלה ס"ר.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

באין בו רה"ר, וא"כ צ"ע כוונת הרמב"ן, שכתב דמשו"ה קרי ל"י עיר של יחיד משום שאין בה רה"ר, הא גם עיר של רבים דמיירי מתני מיירי שאין בו רה"ר

וע"כ צ"ל ככוונת הרמב"ן, דרשות הרבים הכא הכוונה רשות של רבים היינו רשות של ס"ד היינו דיש ס"ד בוקעין, ולא דהוי עלה דין רה"ר, שעיקר הקובע לענין הך גזירה דרבנן דבענין שיור בעיר של רבים, הוא רק תנאי דס"ד בוקעין, דמקום דהוי רשות של רבים מיחלף ברה"ר גמורה, ולכן אע"פ שאין בה רוחב ט"ז ואינו בדין רה"ר, מ"מ גזרונן ב"י דבענין שיור, וכוונת הרמב"ן דלהכי קרי ל"י עיר של יחיד מפני שאין בה רשות של רבים דהיינו מקום דבקעי ב"י ס"ד.

ומעתה יש לדייק דאת"ל דבעיר של רבים הוי בכל רחובותי ומבואותי בגדר ס"ד בוקעין, הו"ל למימר דלהכי קרי ל"י עיר של יחיד מפני "שאנינה רה"ר", כלומר שאין העיר כולו רה"ר, ומה שכתב שאין "בה" רה"ר משמע הכוונה שאין בה רחוב אחד שעוברים בו ס"ד, ומשמע דאפילו בעיר של רבים רק בהרחוב שעוברים בה הס"ד שם הוי רה"ר, ולא שכל רחובותי הוי רה"ר.

[יב] ועי' רש"י לעיל מ"ז ע"א בד"ה שלש חצירות, וז"ל: "וקאמר רבי יהודה עיר של רבים ונעשית של יחיד שנתמעטו אוכלוסי מעבור "ברחובותיה" ס' רבוא ולא דמיא לדגלי מדבר", ולכאוי מ"ש רחובותי לשון רבים הי' אפשר לפרש דמצטרפי הס"ד מכל רחובותי, ולפי דעת כל הפוסקים הנ"ל דלא מצטרפי, ע"כ צריך לפרש כוונתו מ"ש שנתמעטו אוכלוסי מעבור "ברחובותי", דלשון רחוב בדברי הראשונים הוא פלטיא, כמוש"כ רש"י במס' שבת דפלטיא היינו רחובה של עיר, ועפ"י יתבאר כוונת רש"י שנתמעטו אוכלוסי מעבור כפלטיאות שבה ס"ד, כלומר שאין מתקבצים בשום פלטיא שבה ס"ד.

ואמנם כד דייקת שפיר, נראה דאדרבה מכאן ראי' לדעת הפוסקים דלא מצטרפי מכל העיר, דעי' באג"מ ח"א סי' קל"ט שמדייק מלשון התוס' שכתבו "ואנו אין לנו רה"ר גמור שהרי אין מבואות שלנו רחבות ט"ז אמה ולא ס"ד בוקעין

[ט] והנה מצינו כמה ראשונים שמשמע מדבריהם כדעת הפוסקים המובא לעיל, דגם בעיר בענין ס"ד באותו רחוב ולא מצטרפי מכל העיר, עי' נמוקי יוסף הל' ציצית דף י"ד וז"ל: "ולמדנו מכאן כי מי שנפסקו חוטי ציציותיו בענין שנפסלו בכך, אם הוא ברה"ר גמורה, שיש ברחבה שש עשרה אמה, ומפולשת מצד אל צד, ושרגילין לעבור בה לפעמים ששים רבוא פושטו ואפילו בשוק, דהו"ל טלית שאינה מצויצת כהלכתה שהיוצא בה בשבת חייב הטאת, אבל כל רשויות הרבים שיש לנו עתה בתוך העיירות כרמלית הן" עכ"ל, והנה להדיא דמיירי מרה"ר בתוך העיר, דברה"ר שהוא חוץ לעיר משמע דס"ל דלא בענין ס"ד עוברין כלל, והוא כשיטת הרמב"ן בדעת רש"י, דאין מדקדקין בס"ד עוברים רק בעיר, אבל בסרטיא שהוא חוץ לעיר כיון דהוי דכו"ע לא בענין שם ס"ד עוברים, ומ"מ בתוך העיר כתב בפירוש דבענין ס"ד עוברים בה ברה"ר, כמבואר מהמשך לשונו דמיירי מאותו הרחוב, שיהי' רחב ט"ז אמה ומפולש משעל"ש, ושיהי' רגילין ס"ד לעבור בה לפעמים.

[יז] וכעין זה לשון הר"ן שבת ר"פ כמה אשה וז"ל: "והרב בעל התרומה ז"ל מלמד עליהם זכות לפי שעכשיו אין לנו רה"ר גמורה משום דבענין שיהו המבואות מפולשים ורחבים שש עשרה אמה ושיהא ששים רבוא עוברים שם בכל יום" עכ"ל, ומשמע להדיא דקאי על אותו המבוי דבענין ס"ד עוברים שם, ואמנם עי' אג"מ ח"א סי' קל"ט, שדייק מלשון רש"י המובא לעיל שכתב עיר שמצויין בו כו', וכן מהתוס' שכתבו ס"ד מצויין "כו", ולא כתבו "בהן" לשון רבים מזה מוכח דקאי על כל העיר, וכתב שמהתוס' נשמע לטה"ת דג"כ כוונתו על כל העיר, אבל עכ"פ לפי דעת הפוסקים הנ"ל יתפרש דברי סה"ת כפשוטו.

[יא] ועי' רמב"ן בחי' עירובין שם, וז"ל: "פירש"י ז"ל עיר של יחיד היינו שאין בה ס"ד בני אדם, וקרי לה עיר של יחיד מפני שאין בה רה"ר" עכ"ל, והנה רש"י כתב להדיא דמיירי מתני באין בו רה"ר גמורה רחב ט"ז, והיינו דאפילו מאי דקאמר ונעשית של רבים נמי מיירי

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

בשום רחוב כאן, כמבואר לעיל מ"ש בסי' שמ"ה סעי' כ" וכו"א, דבעינן שיהא רחוב אחד שהכל פונים אליו, משא"כ רחובות שלנו שיש פונים לרחוב זו ויש פונים לרחוב אחר אינו רה"ר כלל.

[כ] ולענין עיקר הנידון שיטה זו בודאי שאינו עיקר להלכה, וכמו שדחווהו הב"א (דף מ"ו) וז"ל: "ואם נאמר כיון דאפשר שבמשך ימים רבים יעלו העוברים למספר ס"ד, אם כן כל הדרכים מפולשין ומתוקנין שיעברו בני אדם, ובמשך זמן זמנים טובא אין מספר לגדודים העוברים שם, ואין זה דוגמת דגלי מדבר" עכ"ל, וכוונת הב"א מבואר דא"כ כל הדרכים בעולם יהי' רה"ר, שסך הכל יעברו שם בכמה שנים ס"ד, ומחייבי תיתי מה הוא השיעור לכמה ימים צריך שיעברו הס"ד, וכן הסכים בזה גם המשכנ"י,¹ דבעינן דוקא ביום אחד, וכן האריך הישועות מלכו ס"י כ"ז לדחות שיטה זו, וכ"כ המהרש"ם בח"ג ס"י קפ"ח.

סימן ה

אי בעינן שיעברו הס"ד במקום אחד

יבואר דעת כל הפוסקים דבעינן שיעברו הס"ד במקום אחד בהרחוב, ולא מצטרפין הס"ד מכל אורך הרחוב

[א] יש שחשבו דמ"ש הפוסקים דבעינן שיעברו ס"ד בכל יום הפי' שלכל אורך הרחוב, אפילו כמה מילין, אם בהצטרפות כל נקודותיו עוברים בו ס"ד הוי רה"ר, ועפי"ז חששו לאיזה רחובות כאן שיהי' רה"ר, והוא טעות מוחלט, כי כל הפוסקים תפסו בפשיטות דבעינן שיעברו הס"ד במקום אחד, ואי יהי' אותו המקום שעוברים בו הס"ד רה"ר, אבל אין מצטרפין הס"ד מכל אורך הדרך.

¹ ועי' במנהי" ח"ה סי' ל"ב דחינן שיקול דעתו, דכדבר שמודים תרוייהו הב"א וגם המשכנ"י, בודאי דכן נקטינן, עיי"ש לענין פידצה בקרנות, שכתב דמשמע מתרוייהו דרך בכל חד' קרנות הוי פידצה דאורייתא, א"כ לענינינו אף אנן נימא כיון שבמה תרוייהו מודו דלשיטת רש"י בעינן ס"ד עוברים באותו רחוב ובאותו יום דוקא, בודאי דחכי נקטינן.

בו", ומדייק שם האג"מ ממ"ש התוס' לשון יחיד בוקעין "בו", ולא לשון רבים בוקעין "בחן", דמשמע מזה דקאי על כל העיר, ושמעינן מהאג"מ דלא כדאסיק אדעתין למימר, אלא אדרבה לשון רבים משמע טפי דלא מצטרפי מכל העיר, דאם מצטרפי מכל העיר הול"ל לשון יחיד על העיר כולו, וא"כ בפשיטות א"ש דברי רש"י הנ"ל, שהרי כתב לשון רבים מעבור "ברחובותי", ואדרבה לפי"ז הרי מוכח מלשון זה ברש"י דלא מצטרפי הס"ד מכל העיר, דהא לא כתב מעבור "בה", אלא כתב לשון רבים, ומזה משמע הכוונה שאין עוברים בשום אחד מרחובותי" ס"ד.

וביותר מוכח מלשון רש"י דלא אזלינן בתר מספר תושבי העיר ושפילו אלו שבבתים מצטרפין, דא"כ הול"ל שנתמעט אוכלוסי' מס"ד, ותו לא מידי, ולמה הוסיף "מעבור ברחובותי", אלא ודאי דבעינן שהס"ד יעברו בהרחובות, ולא אזלינן בתר מספר תושבי העיר גרידא, רק דעדיין הי' אפשר לומר דסגי בס"ד המפוזרים ברחובותי, אלא דא"כ הול"ל בלשון יחיד מעבור בה, וכמוש"כ האג"מ, ומדכתב בלשון רבים מוכח כדעת האחרונים הנ"ל דבעינן ס"ד באותו רחוב לפי שיטת רש"י.

סימן ד

אי בעינן שיעברו הס"ד ביום אחד

יבואר דעת רוב הפוסקים דבעינן שיעברו כל הס"ד ביום אחד, אבל מה שעוברים שם ס"ד במשך כמה ימים לאו כלום

[א] הנה הערוה"ש בסי' שמ"ה סעי' כ"ז העלה לענין סרטיא שהוא דרך שמחוץ לעיר ד, לא בעינן דוקא שיעברו שם ס"ד ביום אחד, ומשמע מלשונו דכן ס"ל גם לענין דרכים בתוך העיר או בפלטיא כי מסיים שמ"ש המחבר כל יום הוא לאו דוקא.

ועפי"ז עוררו שא"כ אפשר באיזה רחובות בכארא פארק עוברים שם ס"ד במשך כמה ימים, וכגון ברחוב י"ג וכדו', והוי רה"ר שם לשיטת הערוה"ש, ואמנם להערוה"ש בלא"ה אינו רה"ר

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

[ג] וכן ע"י ישועות מלכו סי' כ"ז וז"ל: "ואמנם גם לדעת הסוברים דגם בדרך צריך ס"ר בוקעין ל"ק מהא דעירובין, [מהא דמעלות בית מרון עירובין כ"ב ע"ב, שפירש"י שאין שנים יכולים לעבור וחקשה הרב השואל א"כ איך אפשר שיעברו ס"ר כל יום] די"ל דכל שרה"ר "סובבין אותו מכל צד" אע"פ שבמקום אחד אין בוקעין בו לא בטיל רה"ר, כעין שכתבו התוס' גבי י"ג אמות ושליש" עכ"ל, והיינו שמתרץ דמיירי דיש ס"ר בוקעין מב' הצדדים של מעלות בית מרון, והא ממש כדברי הב"א הנ"ל דבעינן בקיעת ס"ר מב' הצדדים ואז לא בטיל דין רה"ר מאותו המקום דלית ב"י ס"ר, ומוכח כנ"ל.

[ג] וכן ע"י משכנ"י וז"ל: "ונפלאתי מאוד אם כוונת מעכ"ת שבצירוף כל השיירות שבכל המדבר הגדול והנורא אפשר מאה פרסאות יצטרפו כולן לס"ר אף שרחוקין הרבה זה מזה, ואין רואין ואין יודעין אלו את אלו, הנה נקרא צירוף, וא"כ גם ביישוב נצרך כל אנשי היישוב בערך עשרים פרסה נמצא ס"ר, אלא ודאי כיון שאין דרך לאלו עם אלו ואין הולכין ובאין בדרך אחד אין כאן צירוף, וגם במדבר ח' כן", הרי להדיא דאין מצטרפין הס"ר רק כאשר "הולכין ובאין בדרך אחד", ויש "דרך לאלו עם אלו".

[ד] וכן ע"י אג"מ אר"ח ח"ה וז"ל: "ולא מובן מה שחביא מס' תירוש ויצהר שהגה"מ שמואל האריך להתיר השאסי בעירנו החולך מווארשא לפעטערבורג שתמצא בו כמה מליונים בנ"א, לראי' שבצוה"פ נותר גם כשעוברין ס"ר, וכי בהשאסי הארוך הזה, עברו בכל אורכן כמה מליונים בנ"א, אלא מקצת דרך בחמישים מיל מווארשא להערים הסמוכות לה עברו כאלף איש בערך, ובחמישים מיל האחרים עברו איזה מאות איש אחרים, וכן בכל מקצת דרך עברו עלי' אינשי אחרני עד פעטערבורג, ומעולם לא עברו במקום אחד אף לא רבוא אחד וכו', והוא טעה שחשב כל העוברים מתחילתו ועד סופו אף שעברו רק מילים אחדים" עכ"ל.

צדיקו לרה"ר, כמוש"כ הב"א והמנח"י, וכמוש"כ הישועות מלכו לענין מעלות בית מרון, ע"י בפנים בסמוך.

[ב] ע"י ב"א בדף מ"ז ע"א ד"ה ויהי' דמיירי לענין מבוי המפולש מב' ראשו לאורך רה"ר, וברה"ר מב' צדיקו יש בו ס"ר עוברים, רק שבמבוי המפולש אע"ג דבקעי ב"י רבים מ"מ נתמעטו שם משיעור ס"ר (ומובא ציור הדבר לעיל) וז"ל: "וכן לענין ס"ר, וכמ"ש הרשב"א לענין מתקצר באמצע הטעם לפי שא"א לר"ה שתלקט במלקט, כמו כן י"ל טעם זה לענין ס"ר, שא"א לר"ה שיהי' בכל פינות שאתה פונה ס"ר, וכיון שיש ר"ה גמור "משני צדדים" ובקיעת רבים דרך מבוי אע"פ שאינו ס"ר ופחות מט"ז אמרינן מבטלי מחיצתא ובטל המבוי לגבי רה"ר, מה שאין כן אם בצידי המבוי עצמה אין כאן רה"ר של ט"ז וס"ר ככה"ג ודאי דגם לדידהו סגי בצוה"פ אע"ג דבקעי רבים לא מבטלי כיון שאין מצדדים רה"ר גמור" עכ"ל.

ומוכח מדברי הב"א דלא מצרפינן הס"ר מהעוברים בכל אורך הדרך, דאי מצטרפי הס"ר מכל עוברי הדרך, א"כ למה הוצרך שיהי' ס"ר מב' הצדדים, הא אפילו אם יש ס"ר בצד א', יצטרפו כולם כאחד עם הרבים הבוקעים דרך המבוי המפולש, ומוכח, דבעינן שיעברו הס"ר במקום אחד.

[כ] וכ"כ בשו"ת מנח"י ח"ח סי' ל"ב וז"ל: " הרי דלמ"ד דצריך ס"ר לדין רה"ר הוי דינו לגמור כמו לענין ט"ז אמה, דאם מפולש משני צדדים לרה"ר, הוי גם על אותו הדרך דין רה"ר, ואם אינו מפולש מב' צדדים לרה"ר שס"ר בוקעין, על חלק שאין בוקעין הס"ר אין דין רה"ר" עכ"ל.

¹ ונראה שזהו כוונת המהרש"ם שהכאנו לעיל שמכאן דברי התוס' דף ו' שהקשו לרש"י דבעי ס"ר א"כ למה הי' תחת העגלות רה"ר הא לא היו עוברים שם ס"ר והי' התוס' דמ"מ דרכן הי' לצאת ולבא באותו דרך, ופי' מהרש"ם ח"ל: "וכתבו התוס' משום שהי' דרכם לעבור באותו הדרך, היינו דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות הי' מצוי שיבואו אלה מפה ואלה מפה, והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר כו', וכל עיר שאין מצוי שיעברו בה ס"ר ביום אחד אין לה דין רה"ר עכ"ל, היינו שד"ל שכיון שהיו חונים מסביב להעגלות, שהי' המשכן באמצע, הי' שכיח שיעברו ס"ר אלה מפה, כלומר מצד זה, ואלה מצד האחר, באופן שהי' דינו כמבוי מפולש מב'

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

[ה] והנה מדברי חב"א והישועות מלכו הנ"ל מוכח עוד דאפילו כאשר יש ס"ר העוברים במקום אחד, רק המקום שהוא נעשה רה"ר, אבל לא מהני זה שיהא כל הרחוב כולו רה"ר, שהרי בחדיא כתבו דאם נתמעטו העוברים בעינן שיהא מב' צדדים ס"ר, ואז נתבטל להרח"ר, אבל אם רק במקום אחד יש ס"ר עוברים לא מהני זה על כל הרחוב.

[ו] ואמנם ידוע שיטת האשל אברהם סי' שמ"ה, דכל הדרכים המתפצלים מהרה"ר נידון כרה"ר אע"ג שאין שם ס"ר, וא"כ כ"ש אותו דרך עצמו שאם יש בו מקום אחד שעוברים בו ס"ר שוב הוי כל הדרך רה"ר, ומוכח שהבית אפרים, והישועות מלכו, חולקים בזה על הא"א, דאפילו באותו הדרך רק המקום שעוברים שם חס"ר, רק אותו חלק מהרחוב הוי רה"ר, וכ"ש לענין דרכים המתפצלים מהרה"ר, דאין דינם כרה"ר, אע"ג שנמשכים מהרה"ר.

[ז] ומשמע לכאור', ממה שמדמה חב"א לדין רה"ר שמתקצר באמצע, דחד טעמא לתרווייהו, דמה שיש להאמצע דין רה"ר הוא משום שנתבטל להרה"ר, וא"כ זהו רק אי בקעי בני רה"ר מצד זה לצד זה דרך אותו המבוי שאין בו ס"ר, ואז אמרינן שגם מבוי זה שאין בו ס"ר הוי חלק מהרה"ר, וכמוש"כ הפוסקים לענין רה"ר שנתקצר, עי' מ"ב סי' שמ"ה ס"ק כ"ז שהביא מהגר"א שהוכיח מהתוס' והרא"ש, דאיירי דוקא בשיש רה"ר גמור בשני ראשי' ובוקעין בה רבים, ומהלכין מרה"ר לרה"ר דרך המבוי, נמצא דהוי תשמיש דרבים גם בזו המבוי, וחשוב כרה"ר עצמה עיי"ש, וא"כ כמו"כ לענין אם נתמעט מס"ר באמצע, אינו נתבטל לרה"ר שבשני הצדדים רק אי בני רה"ר שבצד זה בוקעין דרך המבוי לרה"ר האחר, אבל אם יהי' רחוב ארוך

[ד] ומבואר לחדיא דבעינן שיעברו חס"ר "במקום אחד", וכמוש"כ "ומעולם לא עברו "במקום אחד" אף לא רבוא אחד", ומבואר דלא מצטרפי חס"ר המפוזרין בכל אורך הדרך, אלא בעינן שיעברו ס"ר במקום אחד דוקא, ואז נעשה זו המקום שעוברים בו ס"ר רה"ר, ואף דהאג"מ לשיטתו הרי מיירי דוקא מדרך שהוא חוץ לעיר, מ"מ חזינן דעתו לחדיא דהיכי דבעינן ס"ר עוברין, הפירוש בזה הוא עוברין במקום אחד, ולא מצטרפי אלו מפה ואלו מפה, וממילא נוכל ללמוד לפי השיטות דבעינן ג"כ בעינן ס"ר עוברין באותו רחוב וכמובא לעיל, ולדידהו אין שום חילוק כלל בין רחוב בתוך העיר לרחוב שמחוץ לעיר, דבעינן דוקא עוברין במקום אחד, דבזה לא פליגי כלל'.

ו' ויש שהקשו לפי המבואר דעת הפוסקים דבעינן שיעברו חס"ר באותו הרחוב, היכי משכחת דבר כזה, הא שיעור רה"ר הוא ט"ז אמה, ומידת אדם כינוני הוא אמה על אמה, וא"כ מן הסתם לא עוברים ברה"ר צפופים זה אצל זה ממש, ולפי החשבון יוצא שצריך שיעברו בכל שני' ושני' בלי הפסק עכ"פ י"ד אנשים, בכל רגע ורגע, ובלא"ה לא יספיקו לעבור ס"ר במשך י"ב שעות חיום, ומן הסתם ה' עיקר הליכתן ביום ולא כלילה, ומבואר לחדיא שבירושלים ומחצה ה' תנאי ס"ר, והוא רחוק המציאות.

ואמנם קושיא זו תקשי בלא"ה, אפילו לפי שיטת האג"מ או האחיעזר דדי בס"ר מפוזרים בהרחובות, מ"מ הא זה דוקא בעיר, אבל בסרטיא שהוא דרך מחוץ לעיר לכו"ע בעינן שיעברו חס"ר באותו רחוב, ורק הרמכ"ן מחדש שחוץ לעיר לא בעי ס"ר, אבל באבניז דחה שיטה זו מהלכה, וכתב שדעת רוב ראשוניסדלא כהרמכ"ן, אלא דבכל ענין בעי' ס"ר עוברים, וא"כ תקשי האיך משכחת דבר מה ברה"ר רחב ט"ז אמה, והוא רחוק המציאות, והרי מבואר בכל הפוסקים דבעינן שיעברו חס"ר במקום אחד דוקא ולא מצטרפי מכל אורך הדרך, וכמבואר כאן בפנים, ולא אשכחן מאן דפליג כהך מילתא.

ונראה פשוט דבאמת מה"ט נקטו הפוסקים כולם שאין לנו רה"ר בזה"ז, משום דבאמת דבר זה הוא רחוק מאוד מהמציאות, ובירושלים ומחצה שהי' ס"ר, ע"כ צ"ל שהי' עכ"פ חלק והמשך אחד כהרחוב שהי' רחב הרבה מאוד יותר מט"ז אמה, ושם היו עוברים עם רב מכל הדרכים מכל צדדי העיר, כמוש"כ התוס' לעומד באמצע הפילוש, שהיו הדרכים חוצים זה את זה כאמצע, ומסתמא שם כאמצע הי' רחב הרבה יותר מט"ז כי היו פוגשים שם מכל הדרכים מכל הצדדים, וממילא שפיר שייכא שיעברו שם ס"ר ביום, אבל ברחב ט"ז, באמת הוא רחוק המציאות.

ורק בפלטיא שייכא ס"ר אפילו בפחות מט"ז רוחב, שבפלטיא בודאי דלא בעינן שיעברו חס"ר בכל הפלטיא, רק הוא מקום שמתקבצים לסחורה, ושם שייכא ס"ר

אפילו בפחות מט"ז, אם הוא ארוך ביותר ומתקבצים כל יום לכל משך אורכו ס"ר הוי רה"ר, דבפלטיא בודאי מצטרפי חס"ר מכל אורך הפלטיא, וכן משמע בב"א שחביא מח"צ שהיו במדינות לונדון פפד"מ וכו' פלטיאות דדשו בי' ס"ר ואעפ"כ היו פחותים מט"ז אמה, והיינו כנ"ל דבפלטיא שהוא מקום שמתקבצים, שם בודאי מצטרפי כל המתקבצים מכל הפלטיא.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

נתרבו התושבים היו צריכים תיכף ומיד לבטל העירובין שם, דמה זה שייכא להקל משום שכבר נעשה עירוב בשעת הכושר.

אלא פשוט דאנן נקטינן להלכה כדעת רוב פוסקים הנ"ל, ובאמת מבואר בשו"ת אג"מ ח"ד שדן אודות ברוקלין, שאע"ג שדעתו שאסור מדינא, מ"מ כתב בפירוש שלא אומר דבר זה בתורת פסק דין כרוך, כי הרגיש שכל דבריו הם חידושים, ובאחרונים לא משמע כן, וכמוש"כ בחשמטות שם, שכל החשבון של ס"ר הוא חידוש, ולא כמו שמבלבלין העלמא שהגאון רבי משה זצ"ל פסק לרבים שאסור לערב בברוקלין, כי מעולם לא כתב פסק דין לאסור עירוב בברוקלין, רק מבאר שדעתו כשלעצמו לאיסור אבל לא רצה להתערב כמו שכתוב מפורש באג"מ ח"ד.

מסקנת ותוכן דברינו

א. לרובא דרובא מגדולי הפוסקים אין רה"ר אפילו בעיר של כמה מליון תושבים רק ברחוב שעוברים שם הס"ר ברגילות וכמו שהבאנו בזה ח' מגדולי האחרונים ח"ה : א. הפנ"י, ב. הב"א, ג. המשכנ"י, ד. הערוה"ש, ה. הבית יעקב עמ"ס עירובין (ומובא במהרש"ם), ו. הדברי מלכיא"ל, ז. המהרש"ם, ח. המנח"א, וכן מוכח מהחזו"א דלא מצטרפין כל רחובות העיר כרה"ר אחד, וכן נתבאר שבזה מבואר היטב דיוק לשון המחבר.

ב. לכל הפוסקים בעינין שאלו הס"ר יעברו במקום אחד בהרחוב, ואז נעשה אותו המקום רה"ר, כמוש"כ הבית אפרים המשכנ"י, הישועות מלכו, האגרות משה, והמנחת יצחק, ולענין שאר הרחוב אי נעשה ג"כ רה"ר ע"י המקום ההוא, נתבאר דפליגי בזה הפוסקים, שלדעת הא"א הוי כל הרחוב רה"ר ע"י החלק החוץ שעוברים שם ס"ר, ולדעת הבית אפרים והישועות מלכו רק אותו החלק הוי רה"ר, אבל אם יחי' בקיעת ס"ר מב' צדדים או לכו"ע הוי גם החלק שבאמצע רה"ר, אבל עכ"פ לכו"ע אין מצטרפין הס"ר מכל נקודות בהרחוב, ואין שום שיטה כזה בכל דברי הפוסקים.

אשר בקצחו הא' יש ס"ר, וכן בקצחו האחר יש ס"ר, ולא שייכי הב' רה"ר אהרדי, כי כל א' משתמשת לעצמה, ואין הרחוב מעבר כלל מזה לזה, הנה בכח"ג לא נתבטל כלל הרחוב באמצע להב' רה"ר, כי לא שייכא כלל אהרדי.

[ח] ויוצא מכל זה לדינא שכאשר רוצים לתקן עירוב בצוה"פ באיזה שכונה בעיירות גדולות שיש בהם ס"ר, אין צורך לבדוק כל אורך הרחובות אי יש בכל אורכו בצירוף ס"ר עוברין, דאפילו יחי' ס"ר עוברין בצירוף בכל אורך הרחוב לא מעלה ולא מוריד, ולא נעשה בכך רה"ר, רק בעינין שיהא הס"ר עוברים במקום אחד, ואמנם אם יחי' רחוב שבמקום אחד יש ס"ר עוברים בנקודה אחד, באנו למחלוקת הב"א והא"א, דלהא"א הוי כולו רה"ר, ולהב"א וכן להישועות מלכו אינו רה"ר רק המקום החוץ שעוברים שם ס"ר, ואם יחי' ב' מקומות שעוברים בהם ס"ר, והמקום באמצע הוא מעבר לרבים מרה"ר זו לרה"ר זו אז גם להב"א והי"מ יחי' כולו רה"ר.

סיומא דמילתא: לרוב מנין ורוב בנין של גדולי האחרונים אין רה"ר רק באותו הרחוב שעוברים בו ברגילות במקום אחד ס"ר, וממילא פשוט שיכולים שפיר לסמוך עליהם לכתחילה, וכמו שנהגו מכבר, כמו שהעיד בשעתו הדברי מלכיא"ל שנהגו לערב גם בכרכים גדולים מאוד אף שיש ס"ר מפורזים בהרחובות, כי אנן נקטינן דבעינן שיעברו ברחוב אחד, וכמו שנוהגים גם כהיום בא"י.

ופשיטא דאילו הי' מעיקר הדין לחוש לדעת האחיעזר או האג"מ, בודאי לא היו מחפשין שום קולות שם, דמה שנעשה העירוב שם מכבר בשעת שלא הי' שם ס"ר, אינו שום סיבה להקל כלל לאחר שנעשה עיר של ס"ר, ומה שמחפשין מקום להקל, הוא רק היכי דנהגו רבים היתר מכבר על מצב זה, והיינו למשל אילו הי' נעשה העירוב שם מתחילה כשיש ס"ר, או צריכים ללמוד זכות ולחפש מקום להקל, ושלא להוציא לעז על הראשונים, אבל אם עשו עירוב שם משום שאז לא היו ס"ר, בודאי פשיטא שכאשר

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

ד. ומכל זה מובן יסוד המנהג שנהגו בדורות שעברו, וכמו שהעיד הדברי מלכיאל כי נהגו לערב אפילו בעיירות גדולות שיש בהם ס"ר מפוזרים בהרחבות, וכמו שנהגו גם כהיום בא"י ובשאר מדינות כמו בקאנאדא, וגם בארא פארק לא גרע מכל אלו המקומות דנקטינן כדעת רוב גדולי הפוסקים הנ"ל.

ג. נתבאר דעת רוב הפוסקים דלא כהערוה"ש, אלא כפשטות לשון המחבר דבעינן שיעברו ס"ר ביום אחד, ולא מצטרפי ס"ר מהעוברים במשך כמה ימים, וגם שעכ"פ גם להערוה"ש אין לנו רה"ר משום דס"ל דאין רה"ר רק בהרחבות שלהם שהיו הכל פונים לרחוב אחד.

פרק ב' בדין מפולש משער לשער

סימן א

השאלות בדין מפולש משער ל"ש

יבואר בו דין דבעיני רה"ר מפולש משער לשער, ויתבאר ד' ספיקות שעוררו פוסקי זמנינו בזה.

מכוונים זה נגד זה, אבל אי מתעקם הדרך אינו רה"ר, ואמנם כן הוא משמעות לשון הב"י דכללא איתמר, וז"ל: "דכל שאינו מפולש משער לשער לאו רשות הרבים הוא" עכ"ל, ומשמע שזהו כלל בגדרי רה"ר בכל ענין, שאם אינו מפולש אינו רה"ר, וטעם הדבר למה נתבטל דין רה"ר ע"י שמתעקם הדרך, כתבו הראשונים משום דבעינין שיהא פילוש דומה לדגלי מדבר, ומכיון שבמדבר הי' המחנה לוי' נמשכת ביותר בלי עיקום, כמו"כ ילפינן מיני' דאין רה"ר אלא הנמשכת בלי עיקום*.

ב. אי בעינן מפולש לכל אורך העיר: יש שכתבו דלא בעינן שיהא נמשך הרה"ר בלי עיקום אלא כשיעור ט"ז אמה שהוא שיעור רה"ר, וכל שהדרך נמשך ביותר בלי עיקום כשיעור ט"ז אמה, ופתוח משני ראשו הוי רה"ר באותו המקום, ואפילו נתעקם הדרך אח"כ, ולפי"ז יוצא בעיירות שלנו שכל "בלא"ק" שאורכו ט"ז אמה ופתוח מב' ראשו אינו מתעקם, נחשב שהרה"ר הזה הוי מפולש ומכוון משער לשער והוי רה"ר, והאוחז בשיטה זו הוא הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ומובא בספר שמירת שבת כהלכתה² (פרק י"ז הערה י"ח), אבל דעת רוב פוסקים, דבעינן שיהא

איתא בשו"ע סי' שמ"ה סעיף ז' בזה"ל: "איזהו רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקודים ואין להם חומה ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ואין דלתומיו נעולות צלילת) הוי רשות הרבים" עכ"ל, ובמג"א ס"ק ו' כתב וז"ל: "מפולשין משער לשער. פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה, ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רשות הרבים עכ"ל, והנה נתעוררו פוסקי זמנינו בארבעה נקודות, והם: א' אם יש צורך במפולש גם בעיר שאינו מוקף חומה, ב' אם צריך מפולש לכל אורך העיר, ג' כשיעור העיקום שיתבטל בכך תורת רה"ר, ד' ועוד יש שנחלקו על עיקר פירושו של המג"א בדין מפולש, וכפי שיתבאר.

א. דין מפולש משער ל"ש האם נוהגת דוקא בעיר המוקף חומה או לא: הרי מלשון השו"ע יש במשמע, שתנאי מפולש משער ל"ש נאמר רק בעיר המוקפת חומה, כאמור "ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער ל"ש", ואכן יש הסוברים שרק במוקפת חומה הוא דבעינן שיהא שערי מכוונים זה נגד זה ושלא יתעקם הדרך, אבל בעיירות שאין להם חומה, כרוב העיירות בזמנינו, אין צורך כלל שיהא מפולש ושערים מכוונים, ואפילו רה"ר המתעקם הוי בכלל רה"ר, וב' טעמים שונים נאמרו בכיבוד הדבר, למה נוהגת תנאי זה דוקא בעיר המוקף חומה, וכפי שיתבאר להלן.

אבל לדעת הרבה פוסקים אין חילוק כלל בין עיר המוקף חומה או לא, ובכל ענין נוהגת תנאי זה המבואר בשו"ע וכפי שפירשו המג"א, דהיינו שמתנאי רה"ר הוא דבעינן שיהא שערי הרה"ר

* ובכ"אור יסוד הך דינא י"ל כב' אופנים, א' דילפינן מדגלי מדבר תנאי בצורת רה"ר, אף שכעצם אין כאן סיבה מסבא שיתבטל ככך דין רה"ר, וכמו לענין אינו מקורה, הרי לא מגרע כלום כתשמיש הרבים אם יהי' מקורה, אדרבה הרי יחא נוח יותר חילוף הרבים, שיהא הקירוי מגין להם מפני השריב והשמש, וע"כ צ"ל דבעינן שיהא רה"ר בצורתה דומה לדגלי מדבר, וכן הדבר לענין שערים מכוונות, דבעינן שיהא הדרך נמשך ביותר בלי עיקום דומה לצורת מחנה לוי' במדבר, כ' י"ל דע"י העיקום מגרע שפיר תשמיש הרבים, דע"י שצריך להקיף חילוכו סוכב והולך, וקא מרכה כהילוך, אינו ניחא תשמישת' כל כך, ויתבאר עוד להלן שי"ל נ"מ בזה.

² ולפי"ז העלה של הפוסקים דלא בעינן ס"ר, אין להקל כלל מטעם אינו מפולש, דמסתמא בכל דרך יהי' שיעור ט"ז אמה הנמשך ביותר בלי עיקום, וממילא יתור הדרך הוי מפולש לאותו הרה"ר, (משא"כ להפוסקים דבעינן גם ס"ר הדי בעינן שכאותו המקום שעובדים בו הס"ר שם יהי' גם בלי עיקום, ובלא"ה אינו רה"ר)

הראשונים כביאור דין מפולש, ולרוב הראשונים לא בעינן כלל שערים מכוונים רק רה"ר מכוון, ועפ"ז תמה האג"מ על המג"א, למה בחר לפרש דברי המחבר כדעת הרמב"ן והאו"ז שהם המיעוט, והו"ל לפרש כוונת המחבר כדעת רוב הראשונים, דסגי שיהא הרח"ר מכוון¹, ואמנם רוב פוסקים תפסו בפשיטות כמוש"כ המג"א דבעינם שערים מכוונים זה כנגד זה, ובאמת כן מבואר בב"י דבעינן שערים מכוונים, וכפי שיתבאר בסמוך.

סימן ב'

כביאור דין מפולש משער לשער, והאם נוהגת דוקא במקפת חומה

ענף א: שיטת האגרות משה

בו יבאר שיטת האג"מ בענין תנאי מפולש, ויתבאר ב' פרטים: א' שחולק על המג"א בעיקר הפירוש של מפולש משער לשער, ב' דס"ל שכל עיקר תנאי מפולש משער לשער באיזה אופן שנפרש, אינה נוהגת רק בעיר המוקף חומה.

[א] בשו"ת אג"מ באו"ח ח"א סי' ק"מ, העלה פי' חדש כביאור תנאי מפולש משער לשער, וכיאר כוונתו יותר באו"ח ח"ה סי' כ"ח אות ו', וז"ל בח"א סי' ק"מ: "שבעניוטי אני נבוכ בעיקר דין זה שמנלן שצריך שיהי' השערים מכוונים זה כנגד זה, דמ"ש הרא"ש שיהא פילוש דומה לדגלי מדבר תמוה, דמנלן שבדגלי מדבר היו מכוונים, ומלשון רש"י אין ראוי שלא כתב שהשערים מכוונים, אלא כתב רה"ר שלה מכוון משער לשער, וא"כ אפשר שהולך אף באופן עקלתון, ואין השערים מכוונים נמי הוי רה"ר,

הדרך מפולש ומכוון מקצה העיר מזה ועד קצהו האחר, כלומר שיהא מתחיל הדרך מקצה העיר מזה, ושיהא נמשך בלי עיקום עד קצה העיר שכנגדו, עד שיהא שער העיר מקצה מזה מכוון נגד שער העיר מקצה מזה, וכל שמתעקם הדרך באמצע, בטלה ממנו דין רה"ר, וכפי שיתבאר דבריהם בסמוך.

ג. **שיעור העיקום בכמה:** הרי פשוט לשון המג"א שכתב דבעינן שערים מכוונים "זה כנגד זה", משמע דבעינן שיהא שני קצות הדרך מכוונים ממש זה כנגד זה, וכן תפסו כמה פוסקים, ונמצאת אומר שצריך שיהא הדרך נמשך כקו ישר ממש, וכל שמתעקם הדרך אפילו במקצת בטלה ממנו דין רה"ר, ואמנם יש שכתבו לדייק ממשמעות קצת פוסקים שלא נחשב שהרה"ר מתעקם, אלא א"כ מתעקם הרבה כעין "ד", ואז נחשב שאין שער' מכוונים זה נגד זה, הא כל שמתעקם בשיעור עיקום פחות מזה, נקרא שער' מכוונים.

ד. **הפירוש של מפולש מהו:** הבאנו לעיל לשון המג"א שעל מ"ש המחבר דבעינן מפולשין משער לשער פי' המג"א דהיינו שיהא השערים מכוונים זה נגד זה, ושיהי' לאותו הדרך המכוון משער לשער כל דיני רה"ר, ומבואר דעת המג"א שמפרש כוונת המחבר שיהי' הדרך בלי עיקום משער לשער, וכן מבואר בכמה ראשונים, ומתהם: הרמב"ן במלחמות דף כ"ב, האו"ז עירובין סי' קס"ד, והמאירי ריש מס' עירובין, וכן מבואר באמת גם בבית יוסף, דכל שאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה אינו רה"ר.

אבל הגאון בעל אג"מ לחלוק יצא על המג"א, ותמה עליו שברוב ראשונים לא משמע דבעינן שערים מכוונים, אלא כתבו דבעינן שיהא הרח"ר מכוון, ופי' האג"מ כוונת הראשונים במ"ש רה"ר מכוון הוא, "שמשער זה לשער זה יהי' רה"ר בלא הפסק דבר המבטל מדיני רה"ר", והיינו לדוגמא שלא יהי' מקורה באמצע וכדו', אבל לא בעינן כלל שיהא נמשך הרה"ר בלי עיקום, אלא אפילו הולך בדרך עקלתון נמי הוי רה"ר, ולא בעינן שערים מכוונים כלל, ונמצאת אומר דפליגי

¹ ושיטת האג"מ המבואר כאן לא תליא כלל במה שנתבאר לעיל אות א', דס"ל דכל עיקר תנאי מפולש אינו נוהג רק במקפת חומה, דאפילו במקפת חומה ג"כ ס"ל דעיקר הפירוש כמפולש הוא כדעת רוב הראשונים, שיהא הרח"ר מכוון, אבל לא איכפת לן אפילו במקפת חומה אי הולך הדרך כעקלתון, רק העיקר שלא יתבטל מהדרך דין רה"ר ככל אורך הדרך, וכמו"כ משמע מדברי האג"מ, דכאינו מוקף חומה לא בעינן כלל מכוון לבי' הפירוש, ולא איכפת לן כלל אם נמשך הדרך כעקלתון או אם נתבטל דין רה"ר ככל ענין לא נתבטל תורת רה"ר ע"י זה מכל אורך הדרך, ויתבאר זה בסמוך סי' כ"י.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

וכן יש לפרש בלשון הרא"ש שכתב רק שיהא רה"ר שלה מפולש משעל"ש, היינו שמשער זה לשער זה ה"ר רה"ר בלא הפסק דבר המבטל מדיני רה"ר וכו', אך במג"א סי' שמ"ה סק"ח כתב על לשון השו"ע מפולשים משעל"ש, פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה כו', וזה תמוה מנ"ל שיהי' השערים מכוונים, איברא דכן איתא ברמב"ן במלחמות דף כ"ב כו' אבל תמוה גם על הרמב"ן עכ"ל.

ועי' עוד שם שהוכיח כן בדעת הגר"א וז"ל: "ועיין בהגר"א ס"ק ט"ו שלא ציין לרש"י דף ו', אלא לרש"י דף נ"ט ד"ה ואין לה אלא פתח אחד ולא מפולשת היא, אלמא שמפרש הגר"א שא"צ שיהיו השערים מכוונים, אלא שיהיו שני פתחים כדי שתהי' מפולשת, אבל אף באינם מכוונים הוי רה"ר".

כרש"י ורא"ש אלא ילמד סתום מן המפורש וכשנ"ת, וכן בכ"י הכיא כפשיטות רק דעה זו, א"כ נמצא שהוא דעת רש"י, והרמב"ן, והרשב"א, והרשב"א, והרא"ש, והאו"ז, והמאירי, והגמ"ר, ושפיר פסק המג"א בוותייהו, ועוד והוא העיקר שהמג"א ס"ל דגם הראשונים שסתמו הדברים וכתבו רק מפולש משעל"ש, או שיהא רה"ר מכוון, ולא חזקו שערם מכוונים, אין שום הכרח דפליגי על רש"י והרא"ש, וממילא כן פסק להלכה, ומכאור היטב שיטת המג"א כעשה"י.

"וצ"ע קצת ככוונת האג"מ, שמפרש ג' אופני הפסק שבו נכתב דין רה"ר, א' אם יש באמצע הרה"ר מכוונות שאין רחבים ט"ז אמה, או ב' שמפסיק מקום שאין בו דריסת ס"ר או ג' שמפסיק מקום מקורה, ולכאור' אופן הא' אי מפסיק באמצע מכוונות שאין רחבים ט"ז, הא דין זה מכאור בשו"ע סי' שמ"ה סעי' ח' ח"ל: "מכוונות הרחבים ט"ז אמה ומתקצרים בקצתן ואין כהם ט"ז אמה, י"א שאם ארכן לאורך רה"ר הרי הם רה"ר, ואי אם ארכן לאורך רה"ר נמצאת אומר שדה"ר מתקצר באמצעו, ואין בו שם ט"ז אמה ומ"מ הוי רה"ר, ועי' להלן הפרה ז' מ"ש בזה ליישב דברי האג"מ, דלק"מ מהשו"ע עיי"ש.

ולענין דריסת ס"ר ג"כ צל"ע קצת לפי שיטתו דבעיר מצטרפין הס"ר מכל הרחובות, א"כ מה הפירוש שאין שם דריסת ס"ר, ואין לפרש שמצד המקום אינו ראוי שיעברו בו ס"ר ביום אחד, וכמו מעלות בית מרון עירובין דף כ"ב ע"ב, שלא ה"י אפשר לילך שם שנים כחד רק בזה אחר זה, דהא מכאור שם בגמ' שהי' זה רה"ר, ועי' באג"מ ח"א ענף ה' שהביא רא"י לפירושו בחשכון ס"ר ממעלות בית מרון, וס"ל דבכה"מ מקרי שפיר שיש שם דריסת ס"ר, וצ"ל ככוונתו בגון שאין רשות לס"ר לעבור שם.

ובא למעט אם מפסיק באמצע מכוונות שאין רחבים ט"ז אמה, או שמפסיק מקום שאין בו דריסת ס"ר, או שמפסיק מקום מקורה, שזה יש למילף מדגלי מדבר שכל הרחובות היו רחבין בשוה ט"ז אמה, ולא היו מקורות ודריסתן שוה".

והנה עי' באג"מ ח"ה שמכאר שיש תרי ליטני כרש"י, דכרש"י דין ו' ע"א כתב "ר"ה שלה מכוון משעל"ש" ולא הזכיר שערים מכוונים, ובה פי' האג"מ דמשמע דס"ל דלא בעינן שערי' מכוונים, ובה פי' היא דבר באמצע המפסיק דין ר"ה, ומכאור באן כפנים, אבל רש"י שם ע"ב שכתב להדיא הלשון **שערי העיר מכוונים זה נגד זה**, וכתב האג"מ דצ"ל דזה ליטנא אחרינא כרש"י ופליגי על רש"י כעמוד א', וס"ל ללשון זה כרש"י בהרמב"ן והאו"ז דבעינן שערים מכוונים היינו שיהא בלי עיקום.

ולולי דברי מודינו הגאון זצ"ל, לכאור' קצת תימה לאשווי' פלוגתא בין רש"י כעמוד א' לרש"י כעמוד ב', דאדרכה הא יותר מסתבר שמרש"י כעמוד ב' נשמע דהו"ג כוונת רש"י כעמוד א' וילמד סתום מן המפורש, ומ"ש כע"א שיהא רה"ר שלה מכוון משעל"ש היינו שיהא מכוון שערי' זה כנגד זה, וגם דכרש"י ע"ב כד"ה ירושלים כתב הלשון רה"ר שלה מכוון משעל"ש, וכמו כע"א, ובהדיבור שלאחרי' כד"ה אבולי דמחצה כתב שערי' העיר מכוונים זה כנגד זה, והי' נראה דחוק קצת לומר שיש כאן תרי ליטני כרש"י, וכן כדברי הרא"ש כאן שדכריו סתומין כמ"ש מפולש משעל"ש, ויש לפרש כמוש"כ האג"מ, אבל הרי יפה העיר כספר אום אני חומה, שכפי' הרא"ש למס' תמיד פ"ה משנה ה' כד"ה על שרץ בשבת, מפורש להדיא דס"ל דבעינן שערים מכוונים, ח"ל: "כיון דמוקפת חומה, ודלתותי' נעולות כלילה, ואין שערים זה כנגד זה, הויא רה"ר מן התורה" עכ"ל, הרי להדיא כדברי הרא"ש דבעינן שערים מכוונים זה כנגד זה, ואטו נדחוק גם כאן שיש תרי ליטני כרא"ש, אלא פשוט לכאור' שדכרי תורה עניינם במקום אחד ועשירים במקום אחד, וילמד סתום מן המפורש.

וא"כ יוצא לנו מה שנוסף לדעת הרמב"ן והאו"ז שהזכיר האג"מ, הרי כן מכאור גם דעת רש"י והרא"ש, ועי' גם כספר אום אני חומה סי' מ"ב שמעתיק דכריהם של הרכה ראשונים כענין מפולש משעל"ש, ועיי"ש בלשון כמה ראשונים שכתבו להדיא דבעינן שערי' מכוונים, ה"ה המאירי ריש מס' עירובין שכתב להדיא דבעינן שיהא הרה"ר ישר כלי עיקום, והגמ"ר פייט, והרשב"א כעכוה"ק שער כ' סי' ד', וכשער ג' סי' א', והריטב"א, והאוהל מועד, והאורחות חיים, עיי"ש בלשונם, ונמצא שיש הרכה ראשונים שכתבו להדיא דבעינן שערים מכוונים, ואף שלאידך גיסא בהרכה ראשונים שהביא שם לא כתבו להדיא שערים מכוונים, אבל הרי יותר מסתבר שכמו שמצינו כרש"י והרא"ש שכתבו להדיא שערים מכוונים, ומ"מ כתבו גם פעמים רק מפולש משעל"ש, כמו"כ נשמע לאידך ראשונים, ולמה לנו לאפוש פלוגתא בלי הרכה.

ועכ"פ מכאור דלק"מ על המג"א שפי' ככוונת המחבר בדעת כל אלו הראשונים, דהא שהוא עכ"פ לכל הפחות שיטת הרכה מהראשונים, והמג"א לא ס"ל שיש תרי ליטני

היציאה מהעיר מפולשת כלל, לא על הרחובות ולא על השערים איך שנפרש בכונת רש"י, וכן הוא סובר גם הרא"ש עכ"ל, ומבואר שיטת האג"מ דדין רה"ר מכוון, או שערים מכוונים, באיזה אופן שנפרש אינו נוהג רק במוקף חומה, וכמוש"כ להדיא דבאינו מוקף חומה לא בעינן יציאה מפולשת כלל לא על הרחובות ולא על השערים.

הטעם דתנאי מפולש משעל"ש נוהגת רק במוקפת חומה

[ח] ע"י שו"ת אג"מ או"ח ח"ה סי' כ"ח אות ו', וז"ל: "והטעם שרש"י סובר שחידוש זה שרה"ר יחא מפולש ולא באופן מעוקם ועקלתון, הוא רק כשיש להעיר חומה כל סביבותי" שהיא עיר סגורה שיוצאין רק דרך שערים הפתוחין, דכן נחשב שהיו ישראל במדבר שעננים הקיפום, והעננים מאחר שהקיפום הקב"ה, ה"י זה בחשיבות מחיצה גמורה, שהרי היתה עדיפא יותר ממחיצות של חומת אבנים וממחיצות של ברזל, וכשהיו צריכים ורוצים לצאת היו יכולים לצאת וה"י נחשב כמו שיוצאים דרך פתחים, וזה ה"י אפשר מכל רחוב שה"י נמצא הרוצה לצאת, שא"כ נמצא שה"י שערי" מכוונים ממש זה נגד זה, ופתוחים תמיד, ומחמת זה ה"י נחשב רה"ר אף שהיו מחיצות, וילפינן מזה דעיר מוקפת חומה, נעשית רה"ר כשהשערים מכוונים, אבל עיר שאינו מוקפת חומה אין למילף מדגלי מדבר שהיו מוקפין" עכ"ל.

[ו] והנה משמע בדעת האג"מ שכוונתו דדין מפולש נוהגת דוקא בעיר סגורה שיוצאין דוקא דרך השערים, ומשמע שעיר המוקפת בג' מחיצות, שאינו עיר סגורה, שיכולים לצאת בכל הרוח הרביעית ולא דוקא דרך השערים, אינו נוהג שם תנאי מפולש, עוד משמע מהאג"מ דבעיר שאינו מוקפת חומה שאינו צריך יציאה מפולשת, א"כ ח"ה רחוב סגור מצד א' הנקרא דע"ד ענ"ד, אין להקל בו מצד תנאי מפולש, וכמוש"כ דבערים שאינם מוקפות חומה א"צ יציאה מפולשת כלל.

[ב] ומבואר שהאג"מ פליג על המג"א, שהמג"א פירש בכונת המחבר דבעינן שיחא השערים מכוונים זה נגד זה, כלומר שיחא הדרך נמשך בלי עיקום, עד שיחא ראש הדרך מצד זה מכוון נגד ראשו האחר מצד השני, ועל זה כתב האג"מ שאין הפ"י כן בכונת המחבר, אלא דבעינן שיחא הרה"ר מפולש ומכוון, והיינו שיחא הרה"ר פתוח מב' צדדיו, ושלא יחא סתום מצד א', וגם שיחא כל דיני רה"ר לכל אורך הדרך, אבל אפילו נמשך הדרך בעקלתון נמי נקרא מפולש ומכוון.

[ג] וע"י עוד באו"ח ח"ה שם שביאר כוונתו יותר, שבלשון רוב הראשונים לא נמצא שצריך שיחא השערים מכוונים, אלא שיחא הרה"ר מכוון, והפ"י בזה הוא שה"י דיני רה"ר לכל אורך הדרך, והיינו דקשיא ל"י על המג"א, למה פירש את כונת המחבר כדעת איזה ראשונים אחרים במקום שרוב ראשונים משמע דלא ס"ל כן, וז"ל: "ולא ראיתי מכל רבותינו הראשונים שהביא (הגר"מ קליין שליט"א) שיכתבו שמפולשין הוא שה"י השערים מכוונים, בשום ראשון שהביא, אלא רק באו"ז עירובין סי' קס"ד שכתב עיר של יחיד שאין רה"ר עוברת בתוכה שאין פתחי מכוונים זה נגד זה כגון דגלי מדבר, ולכן כתבתי שאני נבוך בעיקר דין זה, שהמג"א מפרש זה על לשון השו"ע, רבשכיל שמצא כן רק בלשון הרמב"ן במק"א במלחמות עירובין דף כב ע"א (ו' ע"א מדפי הר"ף) ואף שנוסף גם האו"ז אין לומר כן, דאדרבה ה"י יותר נוטה לומר שכל רבותינו שלא הזכירו לשון זה פליגי, ולכן קשה להקל בשכיל זה".

[ד] ועי"ש עוד שמסיק דאפילו הראשונים שכתבו דבעינן שיחא השערים מכוונים זה נגד זה, מ"מ לא שייכא להקל מטעם זה, שעיקר הדין דבעינן מפולש משעל"ש, (לב' הפירושים), אינו אלא בעיר המוקפת חומה, אבל בעיר שאינה מוקפת חומה לא בעינן מפולש כלל, וז"ל: "וא"כ בברוקלין ובכל הערים ככאן אמעריקא שאין להם חומה, ומכל רחוב אפשר לצאת, א"צ שתחא

¹ וע"י לעיל הערה ד' שנתבאר שיטת המג"א דאין כאן רוב ראשונים דפליגי על הרמב"ן והאו"ז עי"ש.

[י] והנה בשו"ת משנת רבי אהרן או"ח סי' ו' כתב לבאר דין מפולש משעל"ש באופן אחר, והיינו דבמוקפת חומה, אם אין שערי' מכוונים, נמצא ממילא שנכנס הדרך בתוך חיקף ג' מחיצות, ומשו"ה בעינין שערי' מכוונים זה נגד זה, ויבואר דבריו לחלן, ועכ"פ גם לפי דברי הגאון רבי אהרן זצ"ל יוצא לדינא דאין לחלק בין סרטיא לפלטיא.

[יא] אבל עיי' בית אפרים שכתב להדיא לחלק בין סרטיא לפלטיא, וז"ל: "וע"כ לא בעינין שיהא מפולש משעל"ש אלא בסרטיא שהוא דרך העובר בתוך העיר ואין ב"א מתקבצים שם אלא עוברים דרך שם, ולכן אם אינו מפולש ומכוון משעל"ש לא הוי רח"ר דהא לא מסתגי לחו בהדיא וכו' אבל הפלטיא אין תלוי הרה"ר שלה בשערי העיר מכוונים זה כנגד זה אם לאו עכ"ל, וכ"כ הצמח צדק, דבפלטיא שעשו ליקיבוץ הרבים אינו נוגע שם שיהא מפולש משעל"ש, ומוכח להדיא דעת הבית אפרים והצ"צ דדין מפולש משעל"ש הוא דין בחרה"ר כמו שאר תנאי רה"ר, ולא בביטול מחיצות, ולכן כתבו דבפלטיא לא בעינין תנאי מפולש.

ואמנם כן כתב שם הב"א להדיא דלענין דין אתי רבים ומבטלי מחיצתא אין נ"מ אי שערי' מכוונים זה נגד זה או לא, וז"ל: "ולכאו' אפשר לומר כו' אף דקיי"ל כר"י דארומ"מ מ"מ בכה"ג שהוא מפולש זה שלא כנגד זה כו' לא מבטלי מחיצתא כיון שכנגדו במקום הזה המחיצה סתומה" ועיי"ש שמסיק שאין לומר כן "דלר"י דאתי רומ"מ אין הפרש בין אם הפירצה שבשני המחצות מכוונים זה כנ"ז או לא **דכל מחיצה בפני' בטילה מחמת הרבים שבוקעים בו**" עכ"ל, והיינו דלענין שיתבטלו המחיצות נתבטל כל מחיצה בפני' ע"י בקיעת הרבים העוברים בו, ולא בעינין כלל לזה שיהי' שערים מכוונים זה כנגד זה, ומוכח דס"ל להב"א שהוא תנאי ברה"ר כמו שאר תנאי רה"ר.

¹ ומוכח עוד מלשון הבי"א דהוי תנאי ברה"ר שכתב טעם דאינו רח"ר משום דלא מסתגי לחו להדיא, ובזה כדאי שאין מקום לחלק בין מוקפת חומה או לא.

יסוד הסברא לחלק בדין מפולש בין מוקפת חומה או לא

[ז] והנה עיקר יסוד סברת האג"מ שמחלק בין מוקפת חומה או אינו מוקפת חומה צלה"ב, שחיי כל תנאי רח"ר ילפינן מדגלי מדבר, כגון שיעור ט"ז אמה ואינו מקורה, ומ"מ לא מחלקינן בהו בין מוקף חומה או לא, אף שבמדבר היתה מוקפת חומה, וא"כ לכאו' צלה"ב מה נשתנה תנאי זה משאר תנאי רה"ר.

וע"כ צ"ל בביאור כוונת האג"מ דס"ל דתנאי מפולש משעל"ש אינו מתנאי רה"ר כלל, אלא הוא דין בביטול מחיצות, והיינו דילפינן מדגלי מדבר דמקום המוקפת מחיצות שהוא רח"י מצד המחיצות, ובזה הוי הדין שאם יש דרך חרבים המפולש משעל"ש, נתבטלו המחיצות והוי רה"ר, וממילא בעיר שאינו מוקפת חומה לא שייכא הך דינא כל עיקר.

וכן משמע להדיא מלשון האג"מ וז"ל: "וילפינן מזה דעיר מוקפת חומה נעשית רה"ר כשהשערים מכוונים כו' משום דרק כשאיכא מחיצות שהוא דבר הסותר לרה"ר, שהוא בדין רח"י אף כשאיכא שם אינשי בלא מספר, שצריך שיתבטלו המחיצות, לא נבטלו מצד שערים הפתוחין אלא כשהן מפולשין וגם מכוונים זה כנגד זה, אבל בעיר שאינה מוקפת שאינה שייכות לחשיבות רח"י, סגי לחשיבות רה"ר במספר האינשי דס"ר ומדת ט"ז אמות רוחב אף כשהציאה מהעיר אינה מכוון וגם אינה מפולש" עכ"ל, ומוכח דס"ל להאג"מ דהך דינא דמפולש משעל"ש אינו דין ברה"ר, אלא הוא דין בביטול מחיצות, ומשו"ה מחלק בין מוקף חומה או לא, אבל אי הי' זה מתנאי רה"ר לא הי' באמת שום מקום לחלק בין מוקף חומה או לא.

[ח] ואמנם לפי"ז יוצא דאין לחלק גם בין סרטיא לפלטיא, דבכל ענין במוקפת חומה כדי שיתבטלו המחיצות בעינין שערים מכוונים זה כנגד זה, וגם בפלטיא אינו רח"ר רק בשערים מכוונים זה כנגד זה.

מוקפת חומה או לא, אלא הוא דין בביטול מחיצתא וכשנ"ת.¹

ענף ב: שיטת הראשונים, אם נוהגת דין מפולש משעל"ש רק במוקף חומה

יבואר בו שנחלקו הראשונים בדין שערים מכוונים, דשיטת הראביה, ופסקי הר"ד, וכ"כ גם בשו"ת מים רבים בדעת רש"י ובדעת המחבר, שדין מכוון משעל"ש אינו נוהג רק במוקפת חומה, אבל שיטת המאירי, הרשב"א, והריטב"א בדעת רש"י, דאין חילוק בין מוקפת חומה או לא ובכל ענין בעינין שערים מכוונים.

[א] והנה עיקר שיטת האג"מ דס"ל דתנאי מפולש אינו נוהגת רק במוקפת חומה, לכאור' נחלקו בזה הראשונים. דיש ראשונים שכתבו להדיא לחלק בין מוקפת חומה או לא, וכגון הראב"ה ח' עירובין סי' שע"ט, וז"ל: "ובמדבר היו אוהלים ואינו מסובב בחומה, והוא הדין עיירות שאין להם חומה שראשי רה"ר שלהם מפולשין הוי רה"ר, ואם מוקפים חומה ורה"ר שלהן מכוון ומפולש משעל"ש כו' עכ"ל, ומבואר שמחלק הראב"ה בין מוקפת חומה או לא, דבאינו מוקפת חומה כתב רק דבעינין מפולש, אבל לענין מוקפת חומה הוסיף דבעינין "מכוון ומפולש

[יב] הרי נתבאר דעת הב"א והצ"צ דדין מפולש משעל"ש הוא דין ברה"ר כמו שאר תנאי רה"ר, וממילא מוכח דעתם דאין לחלק כלל בהך תנאה בין מוקפת חומה או לא, כמו שאין אנו מחלקים בזה בשאר תנאי רה"ר, וצ"ל שהאג"מ פליג בזה על הב"א והצ"צ, ושיטת האג"מ דתנאי מפולש הוא דין בביטול מחיצתא, ואשר לכן אין נוהג תנאי זה רק במוקף מחיצות, אבל דעת הב"א, שהוא מתנאי רה"ר, וא"כ ע"כ שהוא כמו שאר תנאי רה"ר דאין חילוק בו בין מוקף חומה או אינו מוקף חומה (ונבאר עוד דעת הצ"צ ועוד פוסקים בפרטיות לחלו בעזהש"י).

[ג] והנה אף שבעיקר מבאר האג"מ הטעם דבעינין שערי' מכוונים רק לפי הראשונים דבעינין שערים מכוונים, מ"מ מבואר בדבריו דגם לאידך ראשונים דבעינין רק שחרח"ר יהי' מכוון, כלומר שלא יהא דבר המפסיק דין רה"ר באמצע, גם זה אינו נוהג רק במוקפת חומה, וכמובא לשונו לעיל, דא"צ מפולש כלל באינו מוקף חומה לא על השערים ולא על הרחובות איך שנפרש, וצ"ע בטעם הרב למה יהי' זה נוהג רק במוקף חומה.

[ג] ונראה דצ"ל לפי שיטת האג"מ, שגם זה הוי דין בביטול מחיצתא, והיינו דכמו דלהרמב"ן בעינין שיהא הדרך מפולש ושערי' מכוונים משעל"ש כדי שיתבטל המחיצה שבצד זו, כמו"כ לדעת אידך ראשונים, אע"ג דלא ס"ל דצריך שערים מכוונים לענין ביטול מחיצתא, מ"מ עכ"פ בעינין שיהא חד דרך שיהא נמשך משער א' לשער שכנגדו, אבל אם מתבטל דין רה"ר באמצע, לא נחשב כחד דרך הנמשך משער לשער, אלא כיון שבאמצע נפסק ממנו גדרי רה"ר, הוי כמו ב' דרכים נפרדים, ודרך אחד עוברת בין מחיצה זו, ודרך אחר עובר במחיצה שכנגדו, ודרך שאינו נמשך משער אחד לשער שכנגדו אין בכחו לבטל מחיצתא, אבל אין זה תנאי ברה"ר דבעינין שלא יהא נפסק ממנו דין רה"ר באמצע, דא"כ לא הי' מקום לחלק בין

¹ ובה יובן היטב מ"ש האג"מ דהפי' בתנאי מפולש ומכוון הוא, דבעינין שלא יתבטל דיני רה"ר באמצע כמו שלא יהא נקצר מט"ו אמה, ועי' לעיל הערה ה' שהקשינו דלכאור' הך דינא מבואר להדיא בשו"ע דאע"ג שנתקצר באמצעו כיון שיש רחב ט"ו מב' הצדדים הוי כולו רה"ר.

ועפ"י המבואר כאן בפנים מבואר היטב, שהם שני דינים נפרדים ולא קרב זה אל זה, ודברי האג"מ לא שייכא כלל לדין מבוי שנתקצר, כי בשו"ע מידי לענין דין רה"ר, בעיר שאינו מוקף חומה, דהיינו מצד גדרי ותנאי רה"ר, ובה בהאי כיון שיש רחב ט"ו מב' הצדדים הוי רה"ר גם באמצעו שאינו רחב ט"ו, והיינו דמהני זה שיש ב' רשותי הרבים מב' הצדדים לאשו"י עלה תורת רה"ר, אבל האג"מ מידי לענין דין אתי רומ"מ, ובה בעינין שיהא נחשב שחד דרך נמשך משעל"ש, ובה אמרינן דבאופן שנפסק גדרי רה"ר באמצע נחשב לב' דרכים נפרדים, וממילא לא מתבטלי מחיצות, דבעינין שיהא חד דרך הרבים נמשך מקצה לקצה כדי לבטל מחיצות, ואע"ג דאילו לא הי' כאן חומה הי' על אותו החלק שבאמצע תורת רה"ר, מ"מ נחשב לב' דרכים נפרדים אלא שהחלק שבאמצע כיון שמשמש לב' הדרכים נחית עלה דין רה"ר ג"כ ונתבטל לב' רשותי הרבים שמב' הצדדים אבל לעולם אין כאן דרך אחד אפילו בעיר שאינו מוקפת חומה, וממילא במוקפת חומה לא מתבטלי מחיצתא ודו"ק.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

משעל"ש¹ הוא רח"ר גמורה עכ"ל, ומבואר להדיא כי כל עיקר דין מפולש משעל"ש לשיטתו אינו אלא דין בביטול מחיצות, כדי שיהא נחשב שאין לו חומה, ששני מחיצות לאו כלום.

[ה] ואמנם לאירך גיסא חרי מצינו עוד בראשונים שהביאו דין שערים מכוונים ולא חלקו בין מוקפת חומה או אינו מוקפת חומה, ולדוגמא: ע"י מאירי בריש מס' עירובין, ורח"ר הוא כו' ומפולש משני ראשיו עד שיוכל אדם לעבור בו ביושר בלי שום עיכוב עכ"ל, וע"י עוד שם דף ו' "שפתחי שני ראשיו מכוונים זה כנגד זה, עד שהדבר מצוי לרבים להיות בוקעין בהם מפתח זה לפתח זה בלא עיקום" עכ"ל, ולא הזכיר כלום מחיקף חומה, אלא משמע להדיא שכך הוא דין רח"ר, ולא תליא כלל במוקף חומה.

[ו] וכן מוכח ברשב"א בעבוה"ק שער ב' סי' ד' וז"ל: "מקום שהרבים בוקעין בו משער לשער, ושערי מכוונים זה כנגד זה כדגלי מדבר, אם רחב שש עשרה אמה, זהו רח"ר גמורה עכ"ל, וכן ע"י גם שם שער ג' סי' א' "וכן מבואות המפולשין ופתחיהן מכוונים זה כנגד זה עכ"ל, הרי להדיא שלא חילק כלל בין מוקף חומה או לא.

[ז] וכן פי' הריטב"א בדעת רש"י, דע"י בריטב"א עירובין דף ו' ז"ל: "פירוש רש"י ברח"ר גמורה רחבי י"ו אמה ושפתחיו מכוונים זה נגד זה, ושהיא רגילה לס"ר" ולא הזכיר כלום מחיקף חומה, וכן בריטב"א מס' שבת דף ו', "ועוד כתב רש"י ז"ל במס' עירובין שאין רח"ר אלא כשהוא מכוון משעל"ש, והכי הוא בירושלמי אבל לא הסכימו בזה כל המפרשים", ולא הזכיר כלום דהיינו דוקא במוקף חומה, ומוכח שפי' דעת רש"י דלא תליא כלל במוקפת חומה, ודלא כמוש"כ המים רבים, [ואפשר דהריטב"א לא הי' גורס תיבת "או" בדברי רש"י וכמו שהוא לפנינו בסוגריים עיי"ש רש"י עירובין דף ו', ואמנם ברא"ש הביא תיבת "או", ונמצאת אומר שנחלקו ראשונים בדעת רש"י].

המורם מכל האמור שנחלקו ראשונים בהך דינא דשערים מכוונים אי נהג דוקא במוקף חומה או אפילו באינו מוקף חומה.

משעל"ש², ומשמע דבאינו מוקף חומה לא בעינן מכוון כלל, רק מפולש כלומר שיהא פתוח משעל"ש³.

[כ] וכן בפסקי רי"ד עירובין דף ו' כתב וז"ל: ואין העיר מוקפת חומה שכל ראשי מבואותי' פתוחין חוץ לעיר שהוא רח"ר, א"נ בעיר מוקפת חומה והמבוי מכוון והולך משעל"ש זו היא רח"ר עכ"ל, הרי להדיא כמוש"כ הראב"ה דבאינו מוקפת חומה לא בעינן רק פתוחין מב' צדדין, אבל במוקפת חומה שם הוסיף דבעינן גם מכוון משעל"ש.

[ג] וכן בשו"ת מים רבים סי' ל"ח תפס בכוונת רש"י דף ו' ע"א, וכן בכוונת המחבר, שכל עיקר דין מפולש משעל"ש אינו נהג רק במוקפת חומה, וז"ל: "כי רח"ר צריך להיות דומה לדגלי מדבר הרחב ט"ז אמה שהוא מקום להילוך רבים ומבלי חומה, וכשהוא מפולש משעל"ש אין בו חומה קרינן ב"י, כי שני מחיצות לאו כלום הוא, אמור מעתה שהרחוב (פי' רחוב כאן הוא פלטיא כמבואר שם להדיא דקאי אפלטא) ג"כ, לדון אותה לרה"ר, צריך שתהא מבלי חומה או לפחות מפולשת, דלא שאני רח"ר דידי' מר"ה דעלמא, ובזה צדקו דברי מרן שכתב איזהו רח"ר רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה אם מפולשים

¹ ולכאור' דהראב"ה אינו לגמרי כשיטת האג"מ, דלהאג"מ באינו מוקפת חומה לא בעינן כלל מפולש משעל"ש, וכמוש"כ חז"ל: "וא"כ כדוקלין וככל הערים ככאן אמעריקא שאין להם חומה, ומכל רחוב אפשר לצאת, א"צ שתהא היציאה מהעיר מפולשת כלל", ומשמע להדיא דלא בעי אפילו מפולש באינו מוקף חומה, ואפילו סתום כצד אחד כגון דפ"ד ענד הוי גמי רח"ר, (אם לא שיהי' לה ג' מחיצות), וזהו משום דלהאג"מ הי' נחשב מדבר מוקף חומה, ולכן כל עיקר דין מפולש ילפינן רק לענין מוקף חומה דומיא דמדבר, וס"ל דכל עיקר דין מפולש ומכוון הוא דין כביטול מחיצתא, אבל הראב"ה משום דס"ל דמדבר לא הי' נחשב מוקף חומה, ממילא ס"ל דבאינו מוקף חומה ילפינן מדגלי מדבר דבעינן מפולש כלומר פתוח מב' צדדין, וזה ילפינן מדגלי מדבר שהי' ג"כ כלי היקף חומה והי' מפולש, וע"כ זה הוי דין כרה"ר, ולא כביטול מחיצתא, וכמוקף חומה שם כתב דבעינן גם מכוון, ואמנם זה לא ילפינן כלל מדגלי מדבר להראב"ה, אלא ידעינן מסברא, וע"כ להראב"ה שזה דין כביטול מחיצתא, ודו"ק.

נחשב בלי חומה, ממילא אמור מעתה דהה"נ פלטיא הוי הדין כן.

יאן אבל לדעת הנך ראשונים דס"ל דדין שערים מכוונים הוי מתנאי רה"ר, עפ"י יש מקום לחלק בהך דינא בין סרטיא לפלטיא, די"ל דעיקר מאי דילפינן מדגלי מדבר דבעינן שערים מכוונים, הגדר בזה דע"י דאינו מכוונים, וצריך לסבב חילוכו, לא ניהא תשמישתי' כ"כ, וזהו יסוד מאי דילפינן מדגלי מדבר דבעינן שערים מכוונים, וממילא כ"ז לענין דרך דהוי מעבר לרכים, דכזה שייכא למימד דבאינם מכוונים אינו ניהא תשמישתי', אבל בפלטיא שהוא מקום קיבוץ, שם לא מעלה או מוריד אי הוי מכוונים או לא, וא"כ בפלטיא אפילו אינם מכוונים הוי רה"ר, וזהו שיטת הבית אפרים והצמח צדק שכתבו לחלק בין סרטיא לפלטיא שהוא כדעת כל אלו הראשונים.

ואמנם שיטת הרשב"א דחלוק דין הפלטיא דאפילו דלתות המדינה נעלות כלילה חוי רה"ר, ועי' בשו"ת חכם צבי סי' ל"ח, וכן באבני נזר סי' רע"ג. דסברת הרשב"א דע"י שיש רה"ר בתוך המחיצות, אמרין ארומ"מ, והא דמהני ועילת דלתות זהו רק משום שמונע וחוסם רגל הרבים מלעבור, וממילא דינו רה"ר, אבל בפלטיא שהוא להשתמשות אנשי המדינה ולא מפריע החשתמשות בהפלטיא זה שדלתי המדינה נעולות, ממילא הוי רה"ר גם כדלתות נעולות וממילא אתי רומ"מ, ולפי זה יוצא דשיטת הרשב"א דאע"ג דלא בקעי הרבים דרך המחיצה שייכא דינא דארומ"מ, ועוד מוכח לפי"ז דחומרא זו בפלטיא אתיא דוקא למ"ד ארומ"מ.

ואמנם עי' בחי' רמב"ן בדף נ"ט ח"ל, וי"ל עוד שלא אמר ר"י שתי מחיצות של תורה אלא כדחב שש עשרה אמה שדרך הרבים עוברת שם, ואין הרבים נקבעים ועומדים שם, דגמר ממדבר דליכא מחיצות, אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה, שהרבים מתקבצים שם לשוק והיא רחבה של עיר, כיון שהרבים קבועים ועומדים שם כל היום זהו רה"ר גמורה" עב"ל, ומבואר דעת הרמב"ן, דלענין פלטיא שהוא מקום שבנ"א קבועים ועומדים ואינו למעבר בעלמא, שם לא מהני מחיצות כלל, ולא תליא זה כלל בדין אתי רומ"מ, אלא לבו"ע לא מהני מחיצות לפלטיא, דרק דרך מעבר ילפינן מדגלי מדבר דמהני מחיצות לכטל ממנו דין רה"ר, ואפשר שזה גם שיטת הרשב"א.

ולענין הלכה, עי' שם בשו"ת ח"צ שכתב דבדין הרשב"א הוא חידוש גדול ולא נמצא כן בשום פוסק זולתו לא קדמון ולא אחרון, והביאו חבאר היטב בשו"ע סי' שמ"ה, והכי נקטינן.

ענף ג: בביאור יסוד מחלוקת הראשונים בדין מפולש משעל"ש

ה] והנראה בביאור יסוד מחלוקת הראשונים, דתליא בזה, אי הך דינא דבעינן שערים מכוונים הוא דין בביטול מחיצות, או אם הוא תנאי ברה"ר, דדעת כל הנך ראשונים שחלקו בין מוקפת חומה או לא, זהו משום דס"ל דכל עיקר דין שערים מכוונים זה כנגד זה הוא דין בביטול מחיצות, (או לפימ"ש במשנת רבי אהרן הוי רק כדו שלא יכנס לתוך חיקף ג' מחיצות), ורק מפולש משעל"ש כלומר שיהא פתוח מב' צדדין, זה משמע בקצת מראשונים הנ"ל (עי' לעיל בלשון הראב"יה, ועיינו מ"ש בהערה ט), דס"ל דהוי זה תנאי ברה"ר, דילפינן מדגלי מדבר דבעינן מפולש, אבל שערים מכוונים זה אינו תנאי ברה"ר אלא הוא דין בביטול מחיצות.

ט] אבל דעת הראשונים שלא חלקו בין מוקפת חומה או לא היינו משום דס"ל דהך דינא דשערים מכוונים הוא מתנאי רה"ר דילפינן מדגלי מדבר, דהכי קים להו להנך ראשונים דבדגלי מדבר היתה שערים מכוונים, וכמשמעות הראשונים הנ"ל שכתבו תנאי רה"ר, ובכללם כתבו גם הך דינא דבעינן שערים מכוונים זה כנגד זה, ומשמע דס"ל דגם זה הוי מתנאי רה"ר, וכיון שהוא מתנאי רה"ר ממילא דלא שייכא לחלק בין מוקפת חומה או לא כמו בכל תנאי רה"ר.

י] ועוד יוצא לנו נ"מ לדינא בהך פלוגתא, אי שייכא לחלק בדין שערים מכוונים בין מבואות לפלטיא, דלדעת הסוברים דהוי דין בביטול מחיצות, ובעינן שערים מכוונים כדי שלא יהי' כאן חיקף מחיצות א"כ הה"נ בפלטיא יהי' הדין כן, וכמוש"כ להדיא בשו"ת מים רבים המובא לעיל, "וכשהוא מפולש משעל"ש אין בו חומה קרינן ב"י, כי שני מחיצות לאו כלום הוא, אמור מעתה שהרחוב ג"כ, (פי' רחוב כאן הוא פלטיא) לדרך אותה לרה"ר, צריך שתהא מבלי חומה או לפחות מפולשת, דלא שאני רה"ר דידי' מר"ה דעלמא", הרי בפירוש דכיון דטעם מפולש הוא כדי שיהי'

כמ"ד אתי רומ"מ, ולמ"ד לא ארומ"מ באמת ליתא כלל להך דינא ולא בעינן שערים מכוונים כלל, וזה יתכן כדעת הרמב"ם דס"ל להלכה כמ"ד לא אתי רומ"מ כמוש"כ האחרונים, ולא הזכיר כלום מדין שערים מכוונים.

להלכה אי קיי"ל כמ"ד ארומ"מ

101 והנה בעיקרא דהך מילתא אי קיי"ל כמ"ד ארומ"מ או לא אתי רומ"מ, כבר האריך בזה הב"א והוכיח שדעת רוב ראשונים ובכללן הרמב"ם רי"ף והרא"ש, דאנן קיי"ל לא ארומ"מ, ואמנם כן הוא גם דעת רובם ככולם מגדולי הפוסקים, ונזכיר קצתם: המג"א בסי' שס"ג ס"ק ל' הביא את דברי התוס' שמחלק בין מחיצה בידי אדם למחיצה ביד"ש, דבמחיצה ביד"ש ארומ"מ, משא"כ מחיצה בידי אדם לא ארומ"מ, ומבואר דס"ל להלכה דבמחיצה בידי אדם לא ארומ"מ, וכן חזר על זה בס"ק מ', וכן בשו"ת ח"ס או"ח סי' פ"ט דקיי"ל כרבנן דלא ארומ"מ, ובשו"ע הרב סי' שס"ג סעי' מ"ב דמן התורה אין בקיעת רבים מבטלת ממנו שם מחיצות עיי"ש, וכן כתב בקו"א סי' שמ"ה אות ב' דקיי"ל כרבנן וכשיטת הרמב"ם דלא ארומ"מ, וכ"כ בשו"ת חכם צבי סי' ל"ז, ובשאלת יעב"ץ סי' ז', והנוב"י מובא בשו"ת תשובה מאחבה סי' קי"ב, ובשו"ת מהר"ם שי"ק סי' קע"א, ובערוה"ש סי' שס"ד סעי' א', ובישועת מלכו סי' כ"א, ובמהרש"ם בח"ת, ובאחיעזר ח"ד, ובחזו"א, וכן נקטו בפשיטות עוד הרבה.

102 והנה כל הנך פוסקים דס"ל דקיי"ל כמ"ד לא ארומ"מ, ומ"מ הביאו דבעינן שערים מכוונים, וכגון המג"א דס"ל דקיי"ל לא ארומ"מ, ומ"מ פסק גם דבעינן שערים מכוונים, וכן השו"ע הרב, והערוה"ש, ע"כ צ"ל דס"ל דדין שערים מכוונים לא שייכא מידי לדין ביטול מחיצות, אלא הוא מתנאי רה"ר, וממילא מוכח בדעת כל הנך פוסקים דנוהג גם באינו מוקפת חומה, וזהו כדעת הראשונים שנתבאר לעיל דס"ל כן.

103 אין אלא דלכאו' יל"ע לפימ"ש התוס' כ"ב ע"א בד"ה והא אמר רבי יוחנן, שהקשו שם אהא דמקשה הש"ס אדרבי יוחנן דקאמר כאן הודיעך

104 ויכן ואמנם אפילו להסוברים דשערים מכוונים הוא מתנאי רה"ר, עדיין אינו הכרח לחלק בין מבואות לפלטיא, די"ל דהך דינא דשערים מכוונים הוא תנאי בצורת רה"ר, שצ"ל בוקע ופולש את העיר בקו ישר דומיא דדגלי מדבר, ואינו תלוי כלל במאי דאינו ניהא תשמישתי', אלא כך הוא צורת רה"ר, וכמו תנאי אינו מקורה, דאינו תלוי באיזה חסרון בתשמיש הרבים, אלא שכך הוא צורת רה"ר דילפינן מדגלי מדבר דבעינן שיחא בלי קירוי, וכמו"כ י"ל לענין שערים מכוונים, דבעינן שיחא בלי עיקום משום שכך צ"ל צורת רה"ר."

ענף ד': לפי הפוסקים דאנן קיי"ל לא ארומ"מ האם יש לחלק בדין מפולש בין מוקפת חומה לאינו מוקפת חומה

105 [יג] והנה ממוצא דבר אתה למד, שכל עיקר המקום לחלק בין מוקפת חומה או לא, זה דוקא למ"ד אתי רומ"מ, ובזה י"ל דכדי שיתבטלו המחיצות בעינן מפולש משעל"ש, אבל למ"ד לא ארומ"מ, הרי לא שייכא כלל שיתבטלו מחיצות אפילו מפולש משעל"ש, וכמו שכתבו הראשונים דהא דאמר ר"י ירושלים אלמלא דלתותי ננעלות בלילה חייבים עלי' משום רה"ר, זהו דוקא למ"ד ארומ"מ, אבל למ"ד לא ארומ"מ אפילו בלא דלתותי ננעלות אינו רה"ר, וממילא מוכן בדעת כל ראשונים הנ"ל שחלקו בין מוקפת חומה או לא כגון הראב"ה ודעימי', ע"כ דס"ל להלכה כמ"ד ארומ"מ.

106 וידן אבל להסוברים דאנן קיי"ל לא ארומ"מ, ע"כ צ"ל בא' משני פנים, או דהוי מתנאי רה"ר, ולא תליא כלל ביטול מחיצות, ולפי"ז יהי' נוהג הך דינא גם באינה מוקפת חומה וכשנית, או אפשר דבאמת הוי דין כביטול מחיצות, ואמנם קאי רק

107 וזוהו יוכן דעת כמה פוסקים שלא חלקו בין סרטיא לפלטיא, כמו השו"ע הרב שהביא דינא דשערים מכוונים גם על רחובות ושווקים דהיינו פלטיא, אפי"ג דס"ל דשערים מכוונים הוא מתנאי רה"ר ולא משום כביטול מחיצות, דהא פסק כמ"ד לא ארומ"מ, ועי"פ מ"ש בפנים מוכן, דס"ל דהך תנאי לא תליא כלל בניחא תשמישתי' אלא כך הוא צורת רה"ר, וממילא קאי גם למ"ד לא ארומ"מ.

בספר תפארת יעקב שתי' דשאני התם דכל הד' מחיצות הוי' ע"י דיומדין ובוה ס"ל להרב דביותר מי"ג ושליש אינו רה"י מה"ת, משא"כ היכי שיש ב' מחיצות גמורות, אז הוי רה"י אפילו ביותר מי"ג ושליש.

ועכ"פ מוכח לפי"ז דאע"ג דהרב כתב לכא"ו ביש לו חומה סביב הוי רה"ר, וזה משמע כמ"ד ארומ"מ, ע"כ צריך לאוקמי' להך חומה באופן שלא יהי' כאן שם ד' מחיצות, ולפי"ז צריך לפרש המשך כוונת הרב, דאין ר"ל שיש איזה חילוק בדין בין יש לו חומה סביב או אין לו חומה, דזה בודאי א"א, דהא כאן לא מיירי שיש שם ד' מחיצות כלל, דאם הי' שם ד' מחיצות הא לא הי' רה"ר דלא ארומ"מ, וא"כ הך חומה לא מעלה או מוריד כלל, דבלא"ה לא נחשב רה"י ע"י החומה, ולמה צריך מפולש רק בחומה סביב אם החומה אינו היקף מחיצות.

[כ] אלא ע"כ עיקר כוונתו, דאפילו ביש חומה מב' צדדים נמי הוי רה"ר, דלא תימה דבעינן מפולש לגמרי בלי שום חומה, כמו דבעינן בלי קירוי, כמו"כ ס"ד דבעינן בלי חומה כלל אפי' מב' צדדים, אע"ג דלא מהני הך חומה לעשותו רה"י, מ"מ הוי' רה"ר, ולזה אומר דאפילו יש לו חומה הוי נמי רה"ר, ומ"ש אח"כ אלא שמפולשים כו' קאי בכל אופן בין יש להם חומה בין אין להם חומה.

[כא] וכוונת המשך דברי הרב כך הוא: בין שאין שם חומה כלל, וכולו מפולש, בין שיש שם חומה סביב, אבל באופן שאינו שם ד' מחיצות, בכל אופן הוי רה"ר, אם יהי' גם תנאי זה שיחי' מפולש משעל"ש ושערי' מכוונים, ואע"ג שיש חומה ולכא"ו אינו דומה לדגלי מדבר, מ"מ הלא אינו אלא ב' מחיצות וזה נחשב כמו שאין לו חומה כלל, ושפיר הוי דומיא לדגלי מדבר, אבל אם יהי' חומה גמורה ויהי' שם ד' מחיצות, אז באמת אינו רה"ר, וזהו תוכן כוונתו, והיינו דמ"ש "שהרי אין לו אלא ב' מחיצות" אין זה משום שהדרך מפולש משעל"ש, אלא ר"ל דמשו"ה הוי רה"ר משום דמיירי שאין כאן אלא ב' מחיצות ודו"ק.

כוחן של מחיצות, כאן וס"ל, והאמר ר"י ירושלים וכו', והקשו התוס' דילמא שאני ירושלים דהוי רחב ט"ז, ופסין ליכא אלא י"ג ושליש ותי' בחד תירוצא, הואיל והוי לירושלים צוה"פ לא הי' לדבם דבקעי לבטל מחיצתא, ועוד כתבו לפימ"ש גבי יתר על כן ניהא, והיינו מ"ש שם דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג אמה ושליש לט"ז.

ומשמע לפי תי' קמייתא דאפילו למ"ד לא ארומ"מ מ"מ ברחב ט"ז מודה דאחי רומ"מ, ולכן א"ש דבירושלים הוי רה"ר אע"ג דמוקפת חומה, ועי' נוב"י בדרוש לציון דרוש י"ג שכתב כן להריא, ולפי"ז יתכן לחלק בין מוקפת חומה לאינה מוקפת חומה לכו"ע, אבל לתי' הב' מבואר דאין חילוק ברוחב הפירצה ואפילו ט"ז לא ארומ"מ, וכן נקטו להלכה בשו"ת בית אפרים סי' כ"ז וכ"ז, ובשו"ת אבני נזר סי' רס"ה אות כ"ה, דאפילו רחב טובא מהני דיומדין מה"ת, ולא ארומ"מ, ועפי"ז ע"כ צר"ל כמוש"כ לעיל, דהנך פוסקים דס"ל דקיי"ל לא ארומ"מ, ומ"מ הביאו דין מפולש, ע"כ שזוהו מתנאי רה"ר, וממילא שאין חילוק בין מוקפת חומה או לא.

ענף ה': שיטת שו"ע הרב

[יה] והנה עי' בשו"ע הרב בסי' שמ"ה סעי' י"א וז"ל: "ואין להם חומה סביב, ואפילו יש להם חומה אלא שהם מפולשים משעל"ש דהיינו שחשערים מכוונים זה כנגד זה, הרי יש לאותו דרך המכוון משעל"ש כל דין רה"ר אם הוא רחב ט"ז אמה שהרי אין לו אלא ב' מחיצות משני צדדיו בלבד (אם מחיצות אלו אינן רחוקות אמה ברוחב רה"ר מכנגד חלל השער) עכ"ל.

[יט] והנה זה שהוסיף בסוגריים אם אין מחיצות אלו רחוקות אמה וכו' עי' בהגהות מהג' בעל שו"ת דברי נחמ"י, שפי' כוונת הרב דר"ל דאם לא כן יהי' כעין פסי ביראות, היינו שיחי' כאן שם ד' מחיצות, וממילא לא הוי רה"ר, והיינו משום דלא ארומ"מ, ועי"ש בהגהות הנ"ל שהקשה ממ"ש הרב בסי' שמ"ה סעי' ה', דאם אין בין הדיומדין רק י"ג אמה ושליש אז הוי רה"י מה"ת ומשמע דביותר מי"ג ושליש אינו רה"י מה"ת, וראיתי

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

מפולשות רחבות ט"ז אמה", ובח"ד סוף סי' ג' הוסיף לפרש כוונתו, וז"ל: "ע"ד מ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לסי' י"ח שאם יש מכוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא המכוי מפולש מקצה לקצה, אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא הששו למה שיש שם ס"ד כיון שאין ר"ה מפולש כנ"ל" עכ"ל, ופשוט דמיירי מסתם כרכים הגדולים שהי' בזמנו שלא היו מוקפים חומה, ומכאן דעת הד"מ שתנאי מפולש נהגת גם באינה מוקפת חומה, ופשוט שאין לומר שהדברי מלכיאל מיירי רק ממפולש שיהי' פתוח מב' צדדין, אבל הה"נ אם הולך בעקלתון הוי רה"ר, חרא שכוראי אם הי' חולק על המג"א הי' מפרש כן, ועוד דשיהי' פתוח מב' צדדין ואפילו הולך בעקלתון בודאי שכיח טובא בכל העיירות הגדולות, אלא ודאי כוונתו שיהי' מפולש, וכפי' המג"א.

[כה] וז"ל תשובת מהר"א סי' נ"ד: "והרי בזה"ז אין לנו רה"ר כל עיקר כמ"ש בפסקי מהר"א ססי' נ"ה, וכל רשויות שלנו הם כרמלית, ככרמ"א ססי' שמ"ו ובט"ז סוף סק"ו, וכמ"ש המג"א סי' שמ"ה סק"ז וט"ז סק"ו, כדעת רוב פוסקים דבעי' ס"ר בוקעים בו וכו', ולכו"ע נמי בלא תנאי דסי' רבוא, הא מיהת מפולש משעל"ש שהפתחים מכוונים זה כנגד זה דוקא בעי' לתנאי רה"ר, אבל כל שאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה מפולש משעל"ש הוי רה"ר גמורה, אעפ"י שאין דלתותי' ננעלות כלילה, כמוש"כ הב"י בארוכה בסי' שמ"ה, ובמג"א סק"ו, ובמדינתנו רוב העיירות אין פתחי' שערי' העיר מכוונים ממש זה כנגד זה עכ"ל.

[כז] והנה הגאון מהר"א קאי בעיירות במדינתנו בזמנו, שרובם כבר לא היו מוקפות חומה, שבשנת תק"ס לערך כבר היו רוב העיירות בלי חומה, ומ"מ תפס בפשיטות שנוהגת גם בזמנו תנאי מפולש משעל"ש, וכך הזינן להדיא שתפס שדין זה דבעינן מפולש הוא מתנאי רה"ר, והרי נתבאר לעיל דאם הוא מתנאי רה"ר ע"כ שאין לחלק בין מוקפת חומה או לא.

ענף ו': שיטת הפוסקים שכתבו להדיא שתנאי מפולש משעל"ש נהגת גם באינה מוקפת חומה

וכן והנה הוין ממה דמוכח בדעת הפוסקים הנ"ל דסי' קיי"ל כמ"ד לא ארומ"מ, וא"כ ע"כ צ"ל שדין שערים מכוונים הוי מתנאי רה"ר וממילא דאין חילוק בין מוקפת חומה או לא, ונתבאר שכן הוא דעת הב"א והשו"ע הרב, עוד מצינו להדיא כמה פוסקים שנקטו דדין שערים מכוונים נהגת אפילו באינה מוקפת חומה.

דעי' בצמח צדק מס' שבת פ"א משנה א' (ד"ה בגמ' דף ו' ע"א), שדין לענין פלטיא אי נאמר בו תנאי זה דבעינן מפולש או לא, ומתוך דבריו יוצא להדיא שגם בעיר שאינה מוקפת חומה בעינן שלא יתעקם הדרך, וז"ל: "אבל בעיר **"שאינה מוקפת חומה"**, או י"ל הרחוב (היינו פלטיא) חשוב רה"ר אף שאינה מפולש כמו מבואות המפולשין, דזיל בתר טעמא, שהמבואות הן רה"ר מפני שעוברים בהם רבים דרך מעבר, ע"כ בעינן שיהיו מפולשין שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה, אבל הרחוב הוא רה"ר להיות שבני העיר מתקבצים שם, ועי' סנהדרין פרק חלק (דף קי"א ע"ב) במשנה גבי אין לה רחוב עושין לה רחוב דפירש"י רחוב מקום שבני העיר מתקבצין שם, גם פי' שם סרטיא גדולה, וכיון שהוא מחמת שבני העיר מתקבצין שם י"ל א"צ שיהי' פילושו מכוון דוקא" עכ"ל.

[כח] הרי להדיא דגם בעיר שאינה מוקפת חומה צריך שיהא הדרך מפולש שיהי' השערים מכוונים זה כנגד זה, וכמו שכתב בפירוש "אבל בעיר שאינה מוקפת חומה", ורק "רחוב" שהוא פלטיא מקום שמתקבצים, בזה מסתפק דכיון שדין רה"ר בפלטיא הוא משום שב"א מתקבצים שם, דילמא בזה לא בעינן שיהא שערי' מכוונים, אבל בדרכים שהם רה"ר מפני שעוברים שם הרבים, בזה פשיטא לי' דבכל ענין בעינן שערי' מכוונים זה נגד זה.

[כט] וכן עי' בדברי מלכיאל בח"ג בהשמטה לסי' י"ח שדין אודות תיקון עירובין לעיר אדעס כתב וז"ל: "צריך לדאות אם יש שם מבואות

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

מכוונים זה כנגד זה", ומוכח דנקט בפשיטות דהך דינא דמפולש משעל"ש נוהגת גם באינם מוקפת חומה, וכמוש"כ "ראחד מתנאי רה"ר דאורייתא הוא שיהי' מפולש משעל"ש, וכן מוכח שצריך שיהי' מכוון מקצה העיר ועד קצהו, וכמוש"כ שער העיר מכוון זה נגד זה.

הרי נתבאר שיטת הרבה פוסקים שתפסו להדיא דבעינן מפולש גם באינו מוקפת חומה, ונתבאר דמוכח כן לפי רוב הפוסקים שתפסו דאנן קיי"ל לא ארומ"מ, וגם שזהו שיטת הרבה ראשונים, הרשב"א הריטב"א בדעת רש"י, והמאירי.

ענף ז: ביאור שיטת הגאון רבי אהרן זצ"ל

יתבאר שיטת הגאון רבי אהרן זצ"ל בביאור דעת הראשונים שכתבו דבעינן שערים מכוונים, ויתבאר שבביאור דעת המג"א חולק על האג"מ וס"ל דמירי גם באינו מוקף חומה, ואשר על דעת המג"א סמכו להקל בתיקון עירובין בצורה פ' אפילו ברחובות רחב ט"ז.

לן ועי' בשו"ת משנת רבי אהרן או"ח סי' ו' אות י"א וי"ב, שדעתו ג"כ דדין מפולש משעל"ש הוא דוקא במקפת חומה, אך בטעם הדבר, כתב באופן אחר וז"ל: "ומה שצריך לעקם הדרך אין זה נוגע כלל, דאטו דרך באלכסון או בעקמימות אינו רה"ר, והא דכתבו דצריך פילוש משער לשער בכיוון, הוא כמוקף חומה דאם הפירצות אינן זכני"ז או השערים אינן מכוונים, הרי יש בכל מקום ג' מחיצות" עכ"ל, ומבואר דעתו שכל עיקר הדין דבעינן מפולש לא שייכא רק במקפת חומה, והטעם בזה שבמוקף חומה אם יתעקם הדרך ממילא יהא נמצא שנכנס הדרך למקום המוקף בג' מחיצות ואינו רה"ר, אבל באינו מוקף חומה לא שייכא כלל הך דינא.

לאן והנה עיי"ש אות י"א, שמבאר שבאמת יתכן כמה אופנים בעיר המוקף חומה שאפילו אי מתעקם הדרך, מ"מ אינו נכנס תוך ג' מחיצות, ומתוך כך כתב דצריך לפרש מ"ש הראשונים דבעינן מפולש משעל"ש, דמירי בכה"ג כשיש רק פתח א' בצפון ופתח אחד בדרום, דבכה"ג משכחת דאם מתעקם הדרך לצדדים יכנס למקום המוקפת בג' מחיצות ואינו רה"ר, וז"ל: "דבאמת

וכן ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב כתב וז"ל: ולכן גם בעיירות הגדולות אם אין הדרכים מפולשים משעל"ש, ורחבים ט"ז אמה, וס"ר עוברים בכל יום, אין להם דין רה"ר, הרי שהביא תנאי זה על הכרכים הגדולים בזמנו שלא היו מוקפת חומה, ומוכח דאין חילוק בין מוקף חומה או לא, ואע"ג שלא הזכיר אלא מפולשים, ולא כתב דבעינן גם שערי מכוונים זה נגד זה, מ"מ פשוט שאילו הי' דעתו לחלוק על המג"א הי' מפרש להדיא.

כתן ועי' במכתב מהרה"ג שלמה דוד כהנא זצ"ל, מראשי ועד הרבנים בעיר ווארשא (נדפס בהמאור טבת תשכ"ב) וז"ל: לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו כדור, והמשכנ"י בתשובה ארוכה להגאון דאז"מ קרא תגר על ההיתר הזה, ומחמיר להצריך דלתות, וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועי' בב"י סי' שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה הל' שבת פי"ד ה"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירנו נוהגין מן הדורות שלפנינו בתיקון עירובין, ובל לחוש לרה"ר דאורייתא להצריך דלתות, עכ"ל, ומוכח דעתו שגם בעיר שאינו מוקף חומה נוהגת תנאי זה דבעינן מפולש משעל"ש. שו"ת ויען יוסף

[כט] ובשו"ת ויען יוסף מהגאון אבדק"ק פאפא זצ"ל בח"א או"ח סי' קל"א דן אי שכיח רה"ר בזה"ז, וז"ל: "מה שכתב דשכיח בזה"ז רה"ר דאורייתא, וכונתו דבעיר גדולה כנוא יארק יש רחובות שס"ר בוקעין בו, לענ"ד אפ"ה לא הוי רה"ר דאורייתא, דאחד מתנאי רה"ר דאורייתא הוא שיהי' מפולש משעל"ש, כמבואר בשו"ע סי' שמ"ה סעי' ז', וידוע דגם הרחובות הגדולות שבכאן מתעקמים כמו "ר" או כמו שלשלת, ואין מכוונים משעל"ש" עכ"ל ועי' עוד שם סי' קנ"ה: "כי כל הרחובות מתעקמים בראשם או בסופן כמו "ר" או שלשלת", וכן עוד בסי' קצ"ה: "דבעי עוד תנאי להיות רה"ר גמור, שיהא מפולש משעל"ש, ופי' המג"א דהיינו שיהי' שער העיר

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

[לד] וכן משמע שם סוף אות י' שהביא דברי המ"ב בסי' סס"ד, שהקשה על מה אנו סומכין לערב בצוה"פ ברחובות רחבים ט"ז, ולא ניהא לי' במה שתי' המ"ב עיי"ש, וכתב בזה ז"ל: "אך צ"ל דעיקר הסמך הוא שאין רח"ר מפולש משעל"ש, ובזה נתבאר בס"ד, ויתבאר עוד, שאין לסמוך על זה" עכ"ל, ופשוט דמיירי בכל העיירות שסמכו לערב ברחובות רחבות ט"ז, גם בעיירות שאינם מוקפות חומה, ובזה ס"ל שעיקר הסמך בהמנהג לערב הוא לא מחמת דבעינין ס"ר, שהוא תפס לעיקר כמוש"כ המשכנ"י דלרוב ראשונים א"צ ס"ר, אלא סמכו על היתר זה דבעינין מפולש משעל"ש, והיינו עפ"י דעת המג"א כמו שהביא בתחילת דבריו עיי"ש, אלא דס"ל להגאון זצ"ל שאין לסמוך על המג"א בזה, אך בעיקר הפירוש בדעת המג"א מבואר דס"ל כדעת הפוסקים דהוי מתנאי רח"ר וממילא נוהגת אפילו באינו מוקפת חומה.

סימן ג

שיעור העיקום שבזה נחשב שאינו מפולש משעל"ש

[א] והנה בשיעור העיקום שבזה נחשב שאינו מפולש משעל"ש ואין שערי' מכוונים, לכאור' מלשון המג"א שכתב דבעינין שערים מכוונים זה כנגד זה, משמע דבעינין ממש זה כנגד זה, ואכן כן מצינו כמה פוסקים דס"ל דבעינין שיהא הרח"ר נמשך כקו ישר ממש, וכל שמתעקם קצת בטלה ממנו דין רח"ר, דחסר ממנו התנאי דבעינין שערים מכוונים זה כנגד זה.

עיי' פרמ"ג סי' סס"ד בא"א ס"ק ב' ז"ל: "ועיירות שלנו שמתקנין בצוה"פ יש לעיין במכוונין "ממש" השערים ורחבים הרבה, ומיהו י"ל דסומכין האידנא לית לנו רח"ר" עכ"ל, ומזה שהוסיף תיבת "ממש", נראה ברור כוונתו דאם אין השערים ממש מכוונים, אינו רח"ר ושפיר מתקנין בצוה"פ, ורק בשערים מכוונים "ממש" הוי רח"ר, ומבואר דבעינין יזה כנגד זה ממש.

[ב] ועיי' שו"ת ובחרת בחיים סי' קי"ז ד"ה שנית להנ"ל ז"ל: "הנה מה שנמצא מערער על דבריו,

י"ל גם לדידהו חשיב רה"ר גםכשאין הפתחים מכוונים, ומה שנקטו וכתבו מכוונים משעל"ש, הוא משום דלא נחתו לפרש באופנים הנ"ל כו' אלא מיירי כשיש רק פתח אחד בצפון בצפון וא' בדרום וכדו', ובאופן זה הרי בכל מקום היו ג' מחיצות" עכ"ל.

[לכ] ולכאור' כוונת הגאון רבי אהרן זצ"ל לפרש כן רק בדברי הראשונים שהזכירו דבעינין מכוון משעל"ש כמוש"כ בפירוש שם שמבאר דעת רש"י והקדמונים עיי"ש, ובזה יש לומר שלא נחתו לפרש באופן שיש יותר מפתח א' בכל צד, אבל כמובן קשה לאוקמי' לדברי השו"ע והמג"א כנ"ל, דבודאי לא הו"ל לסתום אלא לפרש, ובפרט שבכ"י כתב בהדיא שגם באם יש פתחים הרבה הוי הדין דבעינין שערים מכוונים, א"כ הפשטות דגם המחבר מיירי כה"ג שיש פתחים הרבה, אלא דבביאור דברי המחבר בלא"ה כבר כתב לעיל אות ו' שמהגר"א משמע שחולק על המג"א וס"ל דלא בעינין שיהא שערי' מכוונים, והביא עוד מ"ש המשכנ"י שהמחבר השמיט ענין שערים מכוונים משום שחזר בו ממ"ש בכ"י, ומשמע שתפס לעיקר דלא כהמג"א עיי"ש, וס"ל דכוונת המחבר אינו אלא דבעינין שיהא פתוח מב' צדדים, וזהו הפי' מפולש.

[לג] ואמנם יל"ע איך הבין הגאון רבי אהרן זצ"ל את שיטת המג"א, שפירש דברי המחבר דבעינין שערים מכוונים, ופשיטא שאפילו נאמר דמיירי דוקא בעיר המוקפת חומה, מ"מ מדסתם בודאי מיירי אפילו יש פתחים הרבה להעיר, דאל"ה הו"ל לפרש דהא בכ"י מבואר להדיא דקאי אפילו ביש פתחים הרבה וכנ"ל, והרי בכה"ג אפילו יתעקם הדרך לא יהי' מוקף בג' מחיצות, וכמוש"כ שם במשנת רבי אהרן, וא"כ למה בעינין שערים מכוונים אפילו במוקפת חומה, ומוכח בדברי הגאון זצ"ל שמפרש דלפי המג"א באמת בעינין מפולש משעל"ש בכל אופן, ולא דוקא במוקפת חומה, דהוי זה מתנאי רח"ר לא שנא מוקפת חומה או לא, וכדעת כל הפוסקים המובא לעיל, רק כל דברי הגאון ז"ל אינו אלא לומר שאין לסמוך על דברי המג"א בזה משום שדברי הגר"א והמשכנ"י עיקר.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעירות גדולות

לפום ריהטא בלשון הצמח צדק, וז"ל: "וכמו בעירנו ליובאוויטש אע"פ שהרחובות רחבין יותר מששה עשר אמה, הי' מקום לומר דלא הוי רח"ר כיון אינם מפולשים משער לשער, ר"ל אינן מכוונין זה כנגד זה, שהשער של המסילה ההולכת לעיר דובראוונא, והשער של המסילה ההולכת לוויטעפסק או לרודניא אינן מכוונין כלל זה נגד זה, רק הו"ל כמו מבוי עקום, א"כ י"ל דלא הוי רח"ר" עכ"ל, ומזה שהוסיף התיבות "רק הו"ל כמו מבוי עקום" משמע שזהו הגדר באינם מכווניים, דהוי כמו מבוי עקום, ומבוי עקום דמירי שם היינו כעין "ד", וכמו שמפורש בתחילת דברי הצ"צ עיי"ש וז"ל: "ויש להסתפק אם מבואות רחבים י"ו אמה והוא מבוי עקום כמין "ד" עכ"ל, ועי' עוד בתפארת יעקב שם שמדייק כן גם מלשון הרשב"א.

[1] ולפי דבריו יהי' יוצא לדינא לכאן, שאם הדרך מתעקם עכ"פ 90° לערך, אז לא מקרי מפולש משעל"ש, הא כל ששיעור העיקום הוא יותר משיעור 90° , עדיין מקרי מפולש ומכוון משעל"ש, אבל מלשון הפוסקים המובא לעיל שכתבו דבעינן מכוון "ממש", מוכח דאין לפרש כן אלא בעינן ביושר ממש, וכמוש"כ להדיא הגרש"ק דאפילו בפתח א' למזרח וא' למערב, כיון שאינם מכווניים זה כנגד זה אינו נקרא מפולש משעל"ש, וכמוש"כ להדיא גם המשכנ"י דלפי רש"י בעינן מכוון ביושר ממש.

בביאור יסוד הפלוגתא בשיעור העיקום

[2] והנה עיי"ש בתפא"י שכתב בביאור השיטה דאם אינו מתעקם הרבה עדיין מקרי שערי' מכווניים, דהוי דומה למה שכתבו הפוסקים לענין רח"ר שמתקצר באמצע ואין בו ט"ז אמה, שכתבו דאעפ"כ הוי רח"ר דא"א לרח"ר שתתלקט במלקט וברחיטני, וא"כ כ"ש לענין עקמימות, שייכא סברא זו, וצ"י לפירש"י דברים, על הפסוק את הדרך אשר נעלה בה, "אין דרך אשר אין בה עקמימות".

[3] ואמנם נראה שאין הנידון דומה לראי', דהא דאמרינן א"א לרח"ר כו', אינו אלא דמה"ט אמרינן שמתבטל חלק זו של הרה"ר המתקצר

הנה מה שאומר כי במה שהגשר אחד במזרח ואחד במערב אף שאין מכוונים זה נגד זה הוי מפולש, זה אין אומר ואין דברים, דהנה לשון רש"י בעירובין דף ו"ו [ע"ב], אבולי דמחוזת וז"ל שערי העיר מכווניים זה נגד זה וכו', ומבואר דבעינן מפולש שיחי' זה כנגד זה, ואין לומר דהכוונה רק בהצד שכנגדו, דא"כ מהו לשון מכוונים, ובע"כ הכוונה שיחי' מכוון ממש, וכו' ו[ברש"י דף ו' ע"א] בד"ה רשות הרבים, או שהי' רח"ר שלה מכוון משער לשער שיחי' מפולש דומה לדגלי מדבר וכו' מלשון מכוון מבואר כן דאינו מפולש רק במכוון זה כנגד זה עכ"ל, הרי להדיא דאפילו נמשכת הדרך מרוח מזרחית להצד שכנגדו דהיינו רוח מערבית, אלא שמתעקם קצת, עד שאינו מכוון ממש זה נגד זה, לא מקרי מפולש ואינו רח"ר, ומבואר שהגרש"ק מפרש לשון רש"י שהוא מקור לשון המחבר והמג"א כפשוטו, דבעינן שערי' מכוונים ממש זה נגד זה, ושיחא דרך ישר ממש שאינו מתעקם כלל.

[ג] וכן בשו"ת מהרי"א כתב ג"כ כעין לשון הפרמ"ג הנ"ל וז"ל: "ובמדינתנו רוב העיירות אין פתחי שערי העיר מכוונים "ממש" זה כנגד זה", ומוכח דבעינן ממש זה כנגד זה, וכנ"ל בשיטת הפרמ"ג.

[ד] וכן בשו"ת משכנ"י תפס בפשיטות דבעינן מכוון ביושר ממש וז"ל: "רק רש"י כתב כמה פעמים מכוון משעל"ש, בפ"ק דעירובין גבי כיצד מערבין רח"ר כו' ושם ע"ב גבי ירושלים כ' שהי' רח"ר שלה מפולש משעל"ש ומפולש כו' משמע דבעי' "מכוון ביושר ממש", והדבר צ"ע לדינא, ובירושלמי לא משמע כן, דהא עכ"פ בפיוסרוס היתה דרך עקמימות ופשיט ר"י דהוי רח"ר" עכ"ל, הרי להדיא שמפרש כוונת רש"י, שהו מקור לשון המג"א, דבעינן מכוון ביושר ממש.

[ה] והנה בספר תפארת יעקב להרה"ג יעקב זונדל קרויזער שליט"א (ח"ב פרק ל"ח עמוד קפ"ט), כתב לדייק מלשון הצמח צדק מתוך שמסתפק לענין מבוי עקום כמין ד' אי הוי בגדר רח"ר, משמע דכל שלא מתעקם הדרך בפעם א' כמו ד' נחשב כמו שנמשך ביושר, ואכן כן משמע קצת

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

[י] ולכאור' רעת הב"א והצ"צ מבוואר כהצד הב' הנ"ל, שהרי כתבו מח"ט לחלק בין מבואות לפלטיא, רבמבואות שעשוי למעבר בעינן מכוון משעל"ש, משא"כ בפלטיא העשוי להתקבץ שם לא בעינן מפולש משעל"ש, ומוכח דעתם כהצד הב' הנ"ל, אבל מלשון המחבר שכתב חין מפולש משעל"ש על רחובות ושוקים דחיינו פלטיא, וכמו שדייק בשו"ת מים רבים המובא לעיל, והמג"א הרי לא העיר כלום דחלוק בזה דין פלטיא מסרטיא, ומוכח דעת המג"א² כהצד הא' הנ"ל ולא תליא כלל בניחא תשמישתי, וכן מוכח גם בדעת שו"ע הרב והערוה"ש.

[יא] ונראה דלפי הטעם הב' הנ"ל דבעינן שערים מכוונים כי היכי דליהוי ניהא תשמישתי, דאם אינם מכוונים צריך לסבב הילוכו ולא ניהא תשמישתי, לכאור' מסתבר דחיינו דוקא במתעקם הרבה כעין ד', אבל בעיקום קצת אין סברא שבזה לא ניהא תשמישתי, ומשא"כ אם נאמר כהצד הא' הנ"ל, דבעינן מפולש משעל"ש משום דילפינן מדגלי מדבר שכך הוא צורת רה"ר, והוי כמו שאר תנאי רה"ר דאינו תלוי בניחא תשמישתי, א"כ מסתברא דבעינן ממש מכוון זה נגד זה, וכמוש"כ הפרמ"ג והגרש"ק, דומיא דרגלי מדבר.

סימן ג

האם בעינן מפולש ומכוון לכל אורך העיר

[א] הנח בשמירת שבת כהלכתה פרק י"ז הערה י"ח הביא בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל וז"ל: "ושמעתי מהגרש"ז אויערבאך שליט"א, לדעת הסוברים שאין צריכים דוקא ס"ר אין להקל גם אם הרחובות אינם ישרים, דמכיון דיש עכ"פ

² חיינו דמלשון המחבר אין הכרח גמור דיתכן דס"ל להלכה כמ"ד ארומ"מ, כמוש"כ בשו"ת מים רבים המוכח בפנים, וממילא כודאי שאין חילוק בין סרטיא לפלטיא, כיון שעיקר הטעם משום כיטול מחיצות וכשנ"ת לעיל, אבל עיקר החכמה הוא כדעת המג"א, דס"ל להלכה דאין קיי"ל לא ארומ"מ, וע"כ לשיטתו הוי דין שערים מכוונים תנאי כרה"ר ולא משום כיטול מחיצות, וכשנ"ת לעיל, ובפרט בדעת השו"ע הרב כשנ"ת כל זה לעיל, ולדידהו מוכח כשנ"ת בפנים דאין הטעם משום לא ניהא תשמישתי.

לשאר רה"ר, דשם הא מיירי שברח"ר שלפני' ולאחר' יש ט"ז אמה, ולכן אחני לן חך טעמא ר"א לרה"ר שתתלקט, שיתבטל זה החלק להרה"ר שמב' הצדדים שיש בו כל תנאי רה"ר, וכן איתא בב"א לענין שיעור ס"ר שאם יש ס"ר בב' צדדים ובאמצע מתקצר, מתבטל האמצע להרה"ר, מח"ט דא"א בכל פינות שאתה פונה שיהי' ס"ר.

אבל הכא בנידוד, הלא כל הדרך נתעקם, ולא רק שחלק קטן באמצע יש בו החסרון שאינו מפולש, אלא דע"י העיקום הא יש בכל הדרך כולו החסרון שאין השערים מכוונים זה כנגד זה, וממילא לא שייכא כאן כלל חך טעמא דא"א לרה"ר שתתלקט, שהרי אנו דנין אם יש בכללות הדרך תנאי רה"ר, וזה שאין דרך שאין בו עקמימות, אינו טעם שיהי' רה"ר, וכמו לענין ס"ר, הרי כתבו הפוסקים דמה"ט אין רה"ר בזה"ז משום דלא שכיחא דרך שיעברו בו ס"ר, ואטו נאמר דמשום שלא שכיחא כה"ג, הוי רה"ר גם בלא"ה, וה"ה לענין מפולש, שזה שאינו שכיח דרך בלי עקמימות, אינו טעם שלא נדקדק בתנאי זה.

[ט] אבל הנראה בזה, שהדבר תלוי בטעם דבעינן מפולש ומכוון משעל"ש, וכבר כתבנו מזה לעיל דבביאור יסוד חך דינא י"ל בב' אופנים, א' דילפינן מדגלי מדבר תנאי בצורת רה"ר, אף שבעצם אין כאן סיבה מסברא שיתבטל בכך דין רה"ר, וכמו לענין אינו מקורה, הרי לא מגרע כלום בתשמיש הרבים אם יהי' מקורה, אדרבה הרי יחא נוח יותר הילוך הרבים, שיהא הקירוי מגין להם מפני השרב והשמש, וע"כ צ"ל דבעינן שיהא רה"ר בצורתה דומה לדגלי מדבר, וכן הדבר לענין שערים מכוונות, דבעינן שיהא הדרך נמשך ביושר בלי עיקום דומה לצורת מחנה לוי' במדבר שהי' נמשך ביושר לכל אורך המחנה שהוא העיר, וכמו"כ בעינן שיהא הדרך נמשכת ביושר לכל אורך העיר, ב' י"ל דע"י העיקום מגרע שפיר תשמיש הרבים, דע"י שצירף להקיף הילוכו סובב והולך, וקא מפיש בהילוך, אינו ניהא תשמישתי' כל כך.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעירות גדולות

י"ל דלא הוי רה"ר, אכן כיון שכולם מפולשים לפלטיא הוא הרחוב שבאמצע העיר שם החניות כולם א"כ חשיבי כולם רה"ר, שבצד אחד המבוי מפולש למסלה ההולכת לדובראונא ובצד השני מפולש לפלטיא הוא הרחוב ופילוש זה מכוון זה נגד זה עכ"ל.

ומתבאר מתוך דברי הצ"צ שהמציאות שם, שהי' הרחוב ישר ומפולש מראש העיר מצד א' עד הפלטיא שהי' באמצע העיר ששם היו החניות כולם, וכן מצדו האחר של העיר, הי' הרחוב ישר ומפולש עד להפלטיא, אך שני ראשי הרחובות, משני קצות העיר, לא היו מכוונים זה נגד זה, ומתוך כך הוא דן אי הוי זה הדרך רה"ר, כיון שאין שעריו מכוונים זה נגד זה, ומסקנתו דהוי רה"ר (להפוסקים דלא בעינן ס"ר) מטעם דעכ"פ מפולש משני ראשו לרה"ר, היינו מצד א' מפולש לסרטיא, ובצד השני מפולש לפלטיא, והוי רה"ר כדין מבוי המפולש מב' ראשו לרה"ר כדאיתא בשו"ע סי' שמ"ה סעי' ח' וט' עיי"ש.

ומוכח דעת הצ"צ שהפירוש שעריו מכוונים, היינו שער ותחילת הדרך מקצה העיר מזה, יחא מכוון נגד קצתו האחר, בצד האחר של העיר, ולא סגי בזה שיש שיעור רה"ר ט"ז אמה שהוא ישר, שהי' מאי דמסיק הצ"צ דהוי רה"ר (להפוסקים דלא בעינן ס"ר), הוא לא משום שחלק זו של הרחוב כשלעצמו שמתחילת העיר ועד להפלטיא הוא ישר בלי עיקום, והוא רה"ר מצד עצמו, אלא הוצרך לבוא מטעם דהוי מפולש מב' ראשו לרה"ר, וזהו דין מבוי המפולש מב' ראשו לרה"ר דהוי דינו כרה"ר, ולמה לא הוי רה"ר מצד עצמו כיון שהוא מכוון משעל"ש כשיעור ט"ז אמה, ומוכח דבעינן שיחא הדרך נמשך בלי עיקום מקצה העיר ועד קצתו האחר, וכמוש"כ דשם לא הי' מכוון משני קצות העיר אלא הי' כמבוי עקום.

[ה] וכן עיי' בדברי מלכיאל בח"ג בהשמטה לסי' י"ח שדן אודות תיקון עירובין לעיר אדעס כתב וז"ל: "צריך לראות אם יש שם מבואות מפולשות רחבות ט"ז אמה", ובח"ד סוף סי' ג' הוסיף לפרש כוונתו, וז"ל: "ע"ד מ"ש בחיבורי

מקום של ט"ז על ט"ז אמה, שהוא מפולש ואינו עקום", והרי ממילא גם השאר דינו כמפולש לרה"ר, וגם מסתמא יש בכל מקום שיעור של ט"ז אמה שהוא מפולש, ולכן יש להחמיר לחשוש שזה רה"ר עכ"ל, ולפי זה צ"ל שבזמן הראשונים שכתבו להקל מטעם שאינם מכוונים משעל"ש, ע"כ שהיו הדרכים מסתובבים כ"כ הרבה בעקלתון עד שלא הי' שכיח אפילו ט"ז אמה בלי עיקום.

והנה לפי שיטת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל יוצא שכל הרחובות שלנו (חוץ מ'דעד – ענד) הם מפולשים משעל"ש, שהי' כל "בלאק" בפנ"ע מפולשת מב' צדדיו ונמשך בלי עיקום מקצה הא' ועד קצתו השנית.

[כ] ואמנם מצינו הרבה פוסקים שתפסו בפשיטות דהא דארמינן דבעינן מפולש "משעל"ש", היינו משער זה של העיר לשער השנית, כלומר שיחא נמשכת ביושר בלי עיקום מקצה העיר ועד קצתו.

[ג] דעיי' בית אפרים (דף מ"ה) וז"ל: "ומ"ש רש"י בעירובין דף ו' כיצד מערבין רה"ר, וכן בירושלים ואבולי דמחוזא ששערי העיר מכוונים זה כנגד זה, כו' אבל פלטיא אין תלוי רה"ר שלה בשערי העיר מכוונים זה כנגד זה אם לאו" עכ"ל, הרי להדיא שפיי' שערים מכוונים דבעינן שערי העי' מכוונים, ולא על הרח"ר שיחא שערי הרח"ר מכוון.

[ד] וכן עיי' צמח צדק וז"ל: "וכמו בעירנו ליובאוויטש אע"פ שהרחובות רחבין יותר מששה עשר אמה, הי' מקום לומר דלא הוי רה"ר כיון אינם מפולשים משער לשער, ר"ל אינן מכוונין זה כנגד זה, שהשער של המסילה ההולכת לעיר דובראונא, והשער של המסילה ההולכת לוויטעפסק או לרודניא אינן מכוונין כלל זה נגד זה, רק חו"ל כמו מבוי עקום, א"כ

" ואגב חזינן דעת הגרש"ז אויערבאך ככל הפוסקים הנ"ל דנוהגת תנאי מפולש גם באינה מוקפת חומה, ושחפירוש כחך תנאי הוא דבעינן ביושר ולא בעיקום.

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

יה' אפילו ט"ז אמה בלי עיקום, וע"כ דבעינן מפולש לכל אורך העיר.

[ח] ועי' במכתב מהרה"ג שלמה דוד כהנא זצ"ל, מראשי ועד הרבנים בעיר ווארשא (נדפס בהמאור טבת תשכ"ב) וז"ל: לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו ברור, והמשכנ"י בתשובה ארוכה להגאון ראז"מ קרא תגר על ההיתר הזה, ומחמיר להצריך דלתות, וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועי' בב"י סי' שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה ה"ל שבת פי"ד ה"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירונו נוהגין מן הדרות שלפנינו בתיקון עירובין, ובל לחוש לרה"ר דאורייתא להצריך דלתות, עכ"ל.

והנה כתב להדיא דבעינן מפולש "מעבר לעבר", והיינו מקצה העיר ועד קצהו, וכן מוכח ממ"ש דבעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, והרי מפולש כשיעור ט"ז אמה בודאי מצוי טובא.

[ט] ובשו"ת ויען יוסף מהגאון אברק"ק פאפא זצ"ל בסי' קצ"ה וז"ל: "דבעי עוד תנאי להיות רה"ר גמור, שיהא מפולש משעל"ש, ופי' המג"א דהיינו שיהי' שערי העיר מכוונים זה כנגד זה", הרי שתפס בפשיטות דבעינן שערים מכוונים לכל אורך העיר.

הרי נתבאר דעת כמה פוסקים דס"ל דבעינן תנאי מפולש ושערים מכוונים לכל אורך העיר, ולא סגי בשיעור ט"ז אמה מפולש.

סימן ד

האם יש פלטיא בשכונת בארא פארק

הנה יש שעוררו שאולי רחובות הקני" כגון רחוב י"ג או י"ח כיון שמייוחדים לקני", ויש מהחנניות שמניחים הסתורה בחוץ, וכמה בני"א מתעכבים בחוץ לקנות, א"כ אפשר דהוי בגדר פלטיא, שהוא מקום שמתקבצים לסתורה, וגם כאן הא מתקבצים בהרחוב לסתורה, וא"כ הא בפלטיא

ח"ג בהשמטה לסי' י"ח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא המבוי מפולש מקצה לקצה, אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאור, ולא חששו למה שיש שם ס"ר כיון שאין ר"ה מפולש כנ"ל עכ"ל, ומוכח בדעת הד"מ דבעינן מפולש מקצה העיר ועד קצהו, ולא סגי במפולש שיעור רה"ר ט"ז אמה, וזהו שהוסיף דכוונתו "מקצה לקצה", דאלת"ה אלא דסגי במפולש כשיעור ט"ז אמה, וכמו כל בלא"ק שלנו, א"כ הא בודאי מצוי טובא כח"ג בכרכים גדולות, וכמוש"כ הגרש"ז אויערבאך שאין להקל מטעם זה דבודאי יש שיעור ט"ז מפולש, ואיך כתב שעל זה סמכו לערב בכרכים הגדולות שיש בהם ס"ר, אלא ודאי בעינן שיהא מפולש מקצה העיר ועד קצהו וזה שפיר אינו מצוי כלל

[ו] וכן בשו"ת מהר"י אסאד וז"ל בסי' נ"ד: "ולכנ"ע נמי בלא תנאי דס' רבוא, הא מיהת מפולש משעל"ש שהפתחים מכוונים זה כנגד זה דוקא בעי' לתנאי רה"ר, אבל כל שאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה מפולש משעל"ש הוי רה"י גמורה, אעפ"י שאין דלתות" ננעלות כלילה, כמוש"כ הב"י בארוכה בסי' שמ"ה, ובמג"א סק"ו, ובמדינתנו רוב העיירות אין פתחי שערי העיר מכוונים ממש זה כנגד זה עכ"ל. הרי להדיא דבעינן שערי העיר מכוונים זה נגד זה.

[ז] ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב כתב וז"ל: ולכן גם בעיירות הגדולות אם אין חדרכים מפולשים משעל"ש, ורחבים ט"ז אמה, וס"ר עוברים בכל יום, אין להם דין רה"ר, הרי שחביא תנאי זה על הכרכים הגדולים בזמנו שלא היו מוקפות חומה, ומוכח דלא ס"ל כהגרש"ז דהא לדירי' אין להקל כלל מטעם זה כנ"ל, וכן משמע ממ"ש בח"ג סי' קפ"ח, שדן שם לענין הדרך של מרכבת הברזל אי הוי רה"ר וז"ל: "ובפרט שאין בדרכים של מרכבת הברזל רוחב ט"ז אמה, וגם בעינן שיהא הדרך בעיר מפולש משער לשער וליכא" עכ"ל, ומשמע דבעינן שיהא לכל אורך העיר, וגם דבודאי בדרך של מרכבת הברזל העוברת בתוך העיר לא הוי מסתובב כ"כ שלא

בענין יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות

וכן כתבו להדיא כמה פוסקים ה"ה הצ"צ, מהר"י אסאד, דברי מלכיאל, הגרש"ד כחנא, מהרש"ם, ויען יוסף.

ב. נתבאר דעת הרבה פוסקים דבעינן שיחא נמשכת ביושר ממש בלי שום עיקום, ה"ה הפרמ"ג, מהר"י אסאד, שו"ת ובחרת בחיים, וכ"כ המשכנ"י בדעת רש"י שהוא מקור דברי השו"ע והמג"א.

ג. נתבאר דעת הרבה פוסקים דבעינן שיחא נמשכת ביושר לכל אורך העיר, ולא רק שיחא שיעור רה"ר מפולש.

ד. נתבאר שאין בשכונת בארא פארק שום פלטיא, ואפילו נחמיר שה"סיידוואק", של רחוב י"ג וכדו' נחשב לפלטיא, אבל זה ברור שרחוב העשוי לרכיבה, בודאי שאינו פלטיא, וא"כ אין שיעור רה"ר בה"סיידוואק" לחוד, וממילא שאין שום חשש פלטיא

ה. והיוצא לנו מכל זה, שחוץ ממה שנתבאר לעיל פרק א', עיקר יסוד ההיתר לערב בצוה"פ בעיירות גדולות שיש בהם ס"ר דיריין, שהוא משום שאין ס"ר עוברים בשום רחוב, עוד נוסף על זה צד גדול לחיתר משום שאינו מצוי בעיירות הגדולות שיחא' דרך נמשכת ביושר מקצה העיר ועד קצהו, [ומשמע בדברי הפוסקים שבעיירות הקטנות הי' יותר שכיח כח"ג כמושי"כ הפרמ"ג דבעיירות שלחם שהי' באמת מכוון ממש, סמכו על אידך היתירא דבעינן ס"ר לרה"ר], ושפיר יכולים לסמוך על דעת כל גדולי הפוסקים המובא בדברינו ולצרפם להחיתר.

לא בעינן מפולש משעל"ש, וא"כ בטלה היתר מפולש מרחובות הנ"ל, וממילא גם שאר כל הרחובות הוי כמבוי המפולש מב' ראשיו לרה"ר דהוי עלי' ג"כ דין רה"ר, וא"כ בטלה היתר מפולש מרוב רחובות בארא פארק.

אבל נראה פשוט דלית כאן בית מיחוש כלל, כי אפילו נניח דהוי על כל רחוב י"ג תורת פלטיא כיון שיש איזה חניות שמתקבצים שם בנ"א, אבל ראשית דבר, הרי מצד החוק אינם יכולים בנ"א לקבוע את עצמם למסחר בכל הרחוב רק על איזה אמות, ואם מניחים הסחורה הרבה בחוץ, קונסים אותם, א"כ אינו בגדר פלטיא רק באיזה אמות, ושאר ה"סיידוואק" עשוי למעבר, ואפילו נחמיר שכל ה"סיידוואק" הוי עלה דין פלטיא, אבל זה ברור כי הרחוב העשוי לרכיבה בודאי שעשוי למעבר בעלמא, ואדרבה שם אסור להתעכב באמצע הרחוב, ובודאי שאין בנ"א מתקבצים שם כלל ועיקר, ואינו שייכא להיות פלטיא כלל, א"כ לכל היותר דהוי ה"סיידוואק" בגדר פלטיא, אבל הרי אין בה"סיידוואק" שיעור ט"ז אמה, וא"כ אפילו תאמר דהוי פלטיא בודאי דאינו רה"ר, וזה פשוט.

קיצור ותוכן דברינו

א. נתבאר שלפי דעת הרבה פוסקים נוהגת תנאי מפולש משעל"ש גם בעיר שאינו מוקפת חומה, דס"ל דא' מתנאי רה"ר הוא שיחא מפולש משעל"ש, והיינו שיחא שערים מכוונים זה כנגד זה, ולא כדעת הסוברים דדין שערים מכוונים הוי דין בביטול מחיצות, ואשר כן מוכח בדעת המג"א השו"ע הרב והערוה"ש והבית אפרים,

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

280 - 4 עמודים

**מענה מאת הרב
פנחס טויבער
שליט"א ומראה
הסתירות לחז"ל
בקונטרס
שנתפרסם בשפה
האנגלית ... (!)**

Response to "Eruvin in Urban and Modern Metropolitan Areas, Reviewed By Harav Yisroel Belsky Shlita"

By: *Harav Pinchas Tauber Shlita*

It is not our purpose with this response to prove or disprove the **שיטות** of **גדולי הפוסקים** on either side of the discussion. However, the pamphlet named above states its view in a matter of fact fashion, implying that there is no credible opposing view. In doing so the pamphlet labels as erroneous, preposterous and trivial the words of **גדולי הפוסקים** whose opinions were and are accepted by **כלל ישראל** throughout the generations **לסמוך עליהם בקלה**. Therefore our intention is but *only* to cite their words as they are! **וירא הקהל וישפטו!**

Additionally, since many important points stressed in the pamphlet are the halachic rulings of **הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל** we would like to clearly state that we do not intend to invalidate his rulings.

Our purpose is only to bring to the readers' attention the rulings of other renowned **גדולים** who have ruled otherwise.

(Note: all bold lettering indicates an emphasis of the editors and not that of the original author)

"עירוב" או "צורת הפתח"?

The pamphlet:

*"When most people hear the term of eruv they think of sticks and strings used to enclose an area in which one is forbidden to carry in on Shabbos. Chazal term such a structure as being a **צורת הפתח**. This issue will discuss the parameters of a **צורת הפתח**. The actual term of eruv was only used when referring to **עירובי חצירות, עירובי תבשילין, עירובי תחומין**. Nevertheless, since a **צורת הפתח** is commonly referred to as an eruv, we will use that term throughout this issue."*

Although this point is irrelevant to the discussion since *the pamphlet* suggest a mass public misuse of the word **"עירוב"** we indicate the following: **גמרא**

"תנו רבנן: כיצד מערבין דרך רשות הרבים - עושה צורת הפתח מכאן, ולחי וקורה מכאן", (עירובין ו' ע"א ועוד)

להחמיר או להקל?

The pamphlet:

*"An argument that frequently comes up concerning eruv is that it is worthwhile to build eruv even if one must rely on extraordinary leniencies and **דת** (i.e. an opinion expressed by a single halachic authority, but rejected by most of the other authorities)..."*

עין בנשי מהר"א הלוי ח"ב סי' ק"ח וז"ל, "אמנם עלינו לחפש בחורין וסדקין אחרי פתח היתר כדי שינצל מחילול שבת ח"ו", והעתיקו דבריו בכל הפוסקים.

ועיי שו"ת מחרש"ם חלק ד סימן קה, וז"ל: "ומהגם דהא קיי"ל דהלכה כדברי המיקל בעירוב ואפי' ביחיד נגד רבים כדאיתא בעירובין מ"ו... וגם בעירוב מבואר בנשוי תשב"ץ ח"ד סימן ל"ח ותשו' אבקת רחל סי' י"ז דהלכה כהמיקל בפוסקים ומבואר בלח"מ פ"א מאבל ולא הוי בגדר ספיקא ועדיף מהא דספק נפשות לחקל יעוי"ש, וכן כתב בספר דעי"ת סי' שס"ה סעיף ב' עיי"ש.."

he searched through all the Rishonim and did not find this principle that 600,000 people have to traverse through it every day. and as long as there is an occasional presence of 600,000 people then it qualifies as a Reshus Horabim."

ז"ל הבה"ג (אוצר הגאונים חלק הפי, שבת ה.) "רשות הרבים, דוכתא דדשין בה שית מאה אלפי גברא בכל יומא". וכן כי חרמב"ץ והר"ן והמאירי ר"פ במה אשה, שכי ס"ר בכל יום, בשיטת בעל התרומה [וזהו כוונת המ"ב בקושייתו שלא מצא ד"ז בדי הראשונים י"העומדים בשיטה זו", ודו"ק]

ס' ריבוא שכיח, או אפשרי?

The pamphlet:

"The Bas Ephraim writes... That it be possible (emphasis by author) for all 600,000 to travel on that street every day. This is the Bas Ephraim's interpretation of Rashi quoted above... he nevertheless extends the Halacha by saying that it must be possible that they frequent that specific street"

לא דק בדי הבית אפרים, וז"ל שו"ת מהרש"ם (ח"ג סימן קפ"ח): "ובגוף הדבר כבר ישב על מזוכה זו הרב השואל בשו"ת בית אפרים (חא"ח סי' כ"ו) ורצה לחדש דאין הכוונה שיכנסו ס"ר אלא שיהא מוכן ומפקר ומתוקן לכך שיבאו לשם אנשים מכל העולם, והבית אפרים האריך לדחות דבריו, ובאר דהא דתחת העגלות הי' רה"ר, וכתבו התוס' משום שהי' דרכם לעבור באותו הדרך, היינו דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות הי' מצוי שיבאו אלה מפה ואלה מפה, והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר, אבל אם אינו מצוי כלל שיעברו ס"ר ביום א' אף דבמשך ימים רבים יעברו ס"ר איננו בגדר רה"ר..."

"מבואות המפולשין"

The pamphlet:

"Even if one were to argue that according to the Beis Ephraim the streets in Borough Park and Flatbush should not be classified as a Reshus Horabim since it is not possible that 600,000 people will traverse down a specific street... Nevertheless, one must also take into consideration the fact that there

is an additional way for a street to be considered a Reshus Horabim. Chazal tell us that an alleyway (i.e. a side street that has houses on both sides) whose ends are both open to a Reshus Horabim, is likewise classified as a Reshus Horabim. If the alleyway is an actual through-street joining two sections of the same Reshus Horabim, it may even be less than 16 amos wide and still be considered a Reshus Horabim, since the traffic funnels through the alleyway continuously"

א. אפילו אם היה רחוב שהוא רה"ר, מ"מ אין על הרחובות המפולשים לתוכו דין רה"ר, כיון שאינם מפולשים לתוכו כי אם בראש א', וכדי שיהיה רה"ר צריך שהמבואות יהיו מפולשין מבי ראשים.

ועוד דבהרבה מקומות הרי נפסק פילושם ע"י מקום מקורה train track, וזה מפסיק אותן המבואות מן הרה"ר, כמבאר באשל אברהם (סי' שמ"ה סעיף יד), וכ"ה בתשו' אגרות משה (ח"א סי' ק"מ) וז"ל: "ובא למעט אם מפסיק באמצע מבואות שאין רחבים ט"ז אמה או שמפסיק מקום שאין בו דריסת ששים רבוא או שמפסיק מקום מקורה שזה יש למילף מדגלי מדבר שכל הרחובות היו רחבין בשוה ט"ז אמה ולא היו מקורות ודריסתן שוה... היינו שמשער זה לשער זה היה רה"ר בלא הפסק דבר המבטל מדיני רה"ר..."

ב. ואפי' אם הי' מפולש מבי ראשין בלי הפסק, הלא כתב במשנה ברורה (שמ"ה ס"ק כו) דמפולשים לא אמרינן דהוה כרה"ר אלא אם המבי מפולש לאורכה של הרה"ר, אבל אם מפולש לרחב, לא הי' רה"ר, וכאן הפילוש הוא לרחב.

ג. ועוד, דאפי' הי' מפולש גמור לרה"ר גמורה, הלא יש צורת הפתח סביבות בורו-פארק, וזה בלבד מהני להפריד שכונתנו מאושען פארקווי ע"י תשו' מהר"י שטייף סי' ס"ח.

* כמובן, דכל זה הוא אפילו לפי שיטתו דיש עכ"פ איזה מקומות שחן רה"ר, אבל באמת אפילו באושען פארקווי אין עוברים בתוכו ס"ר (source: D.O.T.) ואינו מפולש ומכוון כדלחך, וגם נפסק במקום מקורה overpasses באמצעו וע"י נפסק פילוש האינו רה"ר כג' בפנים בשם האגרי"מ.

"מכוונות"?

The pamphlet:

"Another argument rendered to permit Eruvin in large cities, is that for an area to be considered a Reshus Horabim it must run straight from one end of the city to the other end. However, if it curves, then it is not classified as a Reshus Horabim... However, the fact that it may curve along the way is trivial... Furthermore, the Shulchan Aruch clearly states and it is implied by all the Rishonim, that only a walled city mandates this additional criterion that the street be מפולש. Additionally, there were some Poskim who required that the gates on both ends of the city be parallel (שערים מכוונים זה כנגד זה) however this too as is implied by its wording is only possible and applicable by a walled city."

זה לשון המאירי ריש עירובין: "מפולש משני ראשי עד שיוכל אדם לעבור ביושר בלא עיכוב", ובדף ו. ד"ה כבר ביארנו כתב: "שני ראשי מכוונים זה כנגד זה וכו' מפתח זה לפתח זה בלא שום עיקום".

ועי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב וח"ג סי' קפ"ח, דברי מלכיאל ח"ד סי' ג', שו"ת תירוש ויצהר סי' ע"ג, תני יהושע דף ז, דכולם נקטו דבעין מכוונות גם בעיירות שאין להם חומה, וז"ל שו"ת ויען יוסף: "אבל יפה העיר על זה, דמפורש בשו"ע דבעי עוד תנאי להיות רה"ר גמור, שיהא מפולש משער לשער, וכי המג"א דהיינו שיחא שערי העיר מכוונין זה כנגד זה... משא"כ אם הרחובות מתקמים כמו ר"ש או כמו שלשלת, ואין מכוונים, ועפ"י רב ככה הם גם כן הרחובות הגדולות... דאז לא מקרי רה"ר מן התורה אף אם סי' ריבא עוברים בו".

ומה גם דברוקלין חי עיר שיש לה חומה כיון שיש מחיצות סביבותיה כמו שנתברר לאחרונה.

האם מצרפין בני"א היושבין ב'ארטומאביל'?

The pamphlet:

"There were those who argue that when tallying an area to see if it is classified as a Reshus Horabim, one does not tally those traveling in automobiles since they are considered to be a different domain. They

misinterpret the words of the Maharsham and Beis Ephraim and claim that he is of the opinion that we do not tally those traveling in cars. One who properly analyzes the words of the Maharsham and Beis Ephraim will have difficulty finding this opinion. We clearly see that none of the above Poskim ever attempted to rule that we do not include automobile travelers who ride below ten Tefachim in the tally of 600,000."

זה לשון שו"ת בית אפרים (סי' כו ד"ה ובספר): "ידהא דאמרינן שדרך סלולה לרבים שבקעין שם עושהו רה"ר, לא נאמר אלא בהולכי רגל, אבל לא נכנס בכלל זה הרכב והיושב בקרון וכו' דכיון שיושב בעגלה והעגלה היא רשות היחיד לעצמה".

וז"ל שו"ת מהרש"ם ח"א סימן קסב: "גם העלה הבית אפרים (סי' כו) דדוקא עובדים ברגל בעינן ולא העוברים במרכבות ועגלות, דבעינן דומיא דדגלי מדבר יעוש"ה באורך".

וז"ל הישועות מלכו (סי' כו, כו): "יודעי, תחלה צריך אני להודיע כי הדרך הואי לא מקרי רשות הרבים, מאחר שהאנשים יושבים בתוך עגלות מסובבין בדי דפנות ותקרה, ופשוט שזה רשות היחיד גמורה".

דעת מרן החזן איש זצ"ל.

It is imperative to note that the pamphlet quoted the חזון איש several times and failed to mention the very powerful and decisive ruling of the very same איש חזון.

זה לשונו: (חז"א עירובין סי' קז ס"ק ז')

ויצא לנו מזה דבזמן הזה כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רשות היחיד גמורה מן התורה... ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין סי' ריבא בקעין כל שהוא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים, ולהאמור החיתך מחוד ומרחה לכרכים שלנו".

זה לשון מגן אברהם: "אך דעת רוב הפוסקים להקל, וכן פסק בשו"ע..." (סי' שמי"ה סק"ז).

וידוע הוא מה שהבית אמרים האריך להוכיח שרוב ראשונים ס"ל דבעין שישים רבוא. ובסי' תולדות שמאל הולך ומונה 78 פוסקים, ומסיק ש60 דעות ס"ל דבעין סי' רבוא נגד רק 18 דעות דלא בעין!

וכי בשו"ת ישועות מלכו (או"ח סי' כא) "שכבר נהגו לסמוך על שאין רה"ר בזה"ז... ומי הוא זה שיתחזק לבטל המנהג שנהגו זה כמה מאות שנים" עיי"ש. וז"ל מוך הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (אג"מ ח"ה סי' כד, י) "דבמקומותינו נהגו כד"ן דלאי כשיטת רש"י דבעין שישים רבוא".

וכתב הגר"ש והאזנר שליט"א (שה"ל ח"ח סימן צז אות ט) "כל רבותינו בחוץ לארץ ובארץ ישראל הנהגו לעשות תיקוני העיר בעירובין על יסוד זה דבעין ס"ר בוקעים, וראו בזה תיקון העולם וכו', ובדבר רגיל וגדול כזה שעשו מעשה בזה למאות ולאלפים על פי הוראת גאוני הדורות ופוסקהם, כאלו מן השמים הסכימו לזה ואסור להרהר אחריהם"

שישים רבוא בכל העיר או ברחוב?

The pamphlet:

"We have already explained that recently there were those who misinterpreted the words of the Shulchan Aruch who bases his opinion on that of Rashi and claimed that it limits the 600,000 people to those who traverse through that specific street. This would exclude even large cities from being considered a Reshus Horabim. This is a preposterous assertion. It is impossible to comprehend that the requirement for a city that has 600,000 residents to be classified as a Reshus Horabim, is that all 600,000 people to traverse over one single road daily. For such a large population, a city would build several major thoroughfares to accommodate all the residents and not have one big traffic jam. Imagine what Brooklyn would look like if it only had one small street (i.e. 28 feet wide) to accommodate all the traffic".

הנה, גם מרן הגאון ר' משה זצ"ל בעצמו כי בתשובתו (תאו"ח סי' קל"ט ריש ענף ה') שד"ז שעיי' ס"ר

ועי' שו"ת ציץ אליעזר חלק י"ד סימן צ, וז"ל: "...הגם שתשובתו היתה בגיבוב קולות... אשר כתב בעצמו שם שרבותינו בתשובותיהם צועקים ע"ז... בהסתמכו להקל... והיינו מפני דחובה עלינו לחפש בחזרין וסדקין אחרי פתח היתר בסידור עירובין כדי להנצל מן חילול שבת ח"ו, כדברי שו"ת מהר"א הלוי ח"ב סי' ק"ח, וכן לגבב כל הקולות שאפשר להקל כדברי שו"ת נפש חיה סי' כ"ה עיי"ש"

ועי' ספר נתיבות שבת, וז"ל: "ומצוה לחזור אחר עירובי חצירות, ופשוט ומבואר בפוסקים דלאו זקא בענין עשיית עירוב אלא גם בענין תיקון המחיצות בכלל... ומ"מ מציו ברבנים של ערים ועיירות במקומות שלא היה אפשר לתקן אליבא דכו"ע, שנכנסו לדחוקים והתיריים שונים ותקנו וצדפו צדי היתר, וכמה תשובות נכתבו בענין זה..." עכ"ל.

הלכה כדברי המיקל בעירובין

The pamphlet:

"Furthermore, the Chazon Ish clearly writes that this principle does not apply to later authorities"

זה לשון הקרבן נתנאל (מס' עירובין פ"ה סי' ט סק"ל) "ונראה מכאן דהלכה כדברי המיקל אפילו בפלוגתת הפוסקים" עכ"ל. וכן נקטו האלי' רבה סי' שני"ח סקכ"ה בשם כנה"ג, והחיד"א בברכי יוסף (שיו"ר ברכה סי' שנח) ועוד.

מה טובים רוב ראשונים?

The pamphlet:

"The most stringent definition of a Reshus Horabim is the opinion of most Rishonim including the Rambam and that of the Shulchan Aruch. They maintain that a Reshus Horabim is any street that is at least sixteen Amos wide (approximately 28 feet) that opens up into a public area such as a marketplace... Rashi's opinion that one must fulfill the additional criterion of 600,00 is itself חידוש.

Most Rishonim reject this based on the fact that the Gemara does not mention it as being one of the criterion"

The pamphlet:

"If indeed this amazing assertion is true (i.e. the 600,00 people have to traverse a single street) why would Chazal suspend the great Mitzvah of Lulav and Shofar for all of Klal Yisroel just so that one Yid should not forget and carry them out into a Reshus Horabim on Shabbos, when the requirements for an area to be considered Reshus Horabim are almost unfeasible... When listing the three things that never existed and never will exist, (i.e. בן סורר ומורה, עגלה ערופה, עיר הנדחת) the Gemara should have listed a Reshus Horabim as a fourth thing."

ק"ו זו מגזירת חז"ל ישמא יעבירו, לא על העירוב הנעשה בבורח-פארק תלונתו, כי אם על השו"ע (או"ח סי' ש"ג סי"ח) והרמ"א והמג"א והט"ז ושאר פוסקים שכי בכמה מקומות ד"האינדא אין לנו רשות הרבים, והדבר פשוט ומבואר כי הראשונים העומדים בשיטה זו ס"ל דהאינדא אין לנו רשות הרבים, אבל בימי חז"ל היה מציאות של רשות הרבים יותר שכיח ורק האינדא נשתנה המצב וצורות העירוב, (עי' רמב"ן שבת דף נז. ודו"ק) וכבר דנו בק"ו זו בתשו"י בשמים ראש (סי' שני"ט) ובתשו"י מהרי"א אסאד (או"ח סי' פז) והביה"ל סי' ש"ג ובסי' שמי"ה. וידוע מש"כ מרן חתם סופר (קובץ תשובות סימן לו) "בכלל אין להעמיד פסקי דינים על דבר חידוד" ומרגלא בפומי דהח"ס זצ"ל (מכתב סופר י"ד סי' י"א) "כל קושיא יש לה תירוץ, ואין דינן דין מכה קושיאו".

ומה שנתקשה דכי בשביל איש א' יאסרו חז"ל תקיעת שופר וכלב לבב ישראל, לא שייך כלל לענייננו, וז"ל שו"ת בשמים ראש (סי' שני"ט, הובא בשו"ת מהרש"ם ח"ג סימן קפ"ח) וז"ל: "...והשיב לי, וכי יעלה על הדעת לפי הפשוט שמשום איש א' שיטעה ראוי לעקור מצוה מכל ישראל, אלא... עיי"ש],

שישים ריבוא בכל יום.

The pamphlet:

"Furthermore the Shulchan Aruch writes that the criterion of 600,000 has to be met every day. The Mishna Berurah writes that

ברחובות העיר [אפי' אינו במק"א] נעשה כל העיר רשות הרבים הוא "נלע" דבר חדש..."

וכמשלוש חדשים לפני כתיבת תשובה זו (תשו"י קלח-קלט, התאריך מערב שבעות תשי"ב) בתשובה ק"ט (ה' אדר תשי"ב) כי מרן הגר"מ זצ"ל בפשטות וז"ל: "...וגם הא בוא יארק וברוקלין יש אולי מקומות שהם רשות הרבים דאורייתא שהולכין שם ששים רבוא, ואם בוא יארק אפשר שאינו דאורייתא מצד היקף המחיצה לבד הגשרים, מ"מ בברוקלין אפשר יש מקומות שהם רשות הרבים..."

ובתשו"י סי' קל"ט כי וז"ל: "...בר"ן שם בשם סי' התרומה איכא ממש שיהו סי' רבא עוברים שם בכל יום בלשון השי"ע..." אמנם כי לדיק מדברי התוס' ש"משמע שקאי על העיר שלכן כתבו בלשון יחיד בוקעין ב' ולא כתבו בלשון רבים בוקעין בהן כמו שכתבו בלשון רבים דאין מבוואות רחבות וא"כ הוא כמוכרח שהסי' רבוא קאי על העיר, ומה הוציא דא"צ שיהיו סי' עוברים שם ממש וסגי אם עוברים בכל העיר, וכי "וא"כ אפשר שגם כוונת סי' התרומה נמי הוא על העיר, דמתוסי' נשמע גם לסי' התרומה".

אמנם, ילה"ע מד' הרמב"ן שאכן כתב בלשון בעל סי' התרומה "שאין עוברין בהן סי' ריבוא" [לשון רבים!],

ויש לציין מד' שאר ראשונים דמשמע מדבריהם דבעין סי' באותו מקום: בשלטי גבורים (פ"א מס' עירובין) בשם ריא"ז: "מבואות של כרכים חוץ לעיר... והן מעבר לסי' רבוא... הרי המבואות הללו רשות הרבים". ובסי' צדה לדרך (לתלמיד הרא"ש) כי וז"ל: "והר"י הוא כשתתא רחב... וסי' בוקעין ב'..."

ועי' שו"ת דברי מלכאל (ח"ד סי' ג') דמתחלה נסתפק בד"ז ולבסוף מסיק "ע"ד מה שכי' בתביר בהשמטה בסי' יח... וגם כי הסי' רבוא מפורין בכל הרחובות ולא יודמן שילכו כולם בה"ר אחד".

ועי' בשו"ת אבן ישראל למרן הגאון ר' ישראל יעקב פישר שליט"א ראב"ד ירושלים עה"ק, שכי' דפשטות לשון שו"ע והראשונים הוא דבעין עוברים בתוכו ממש.

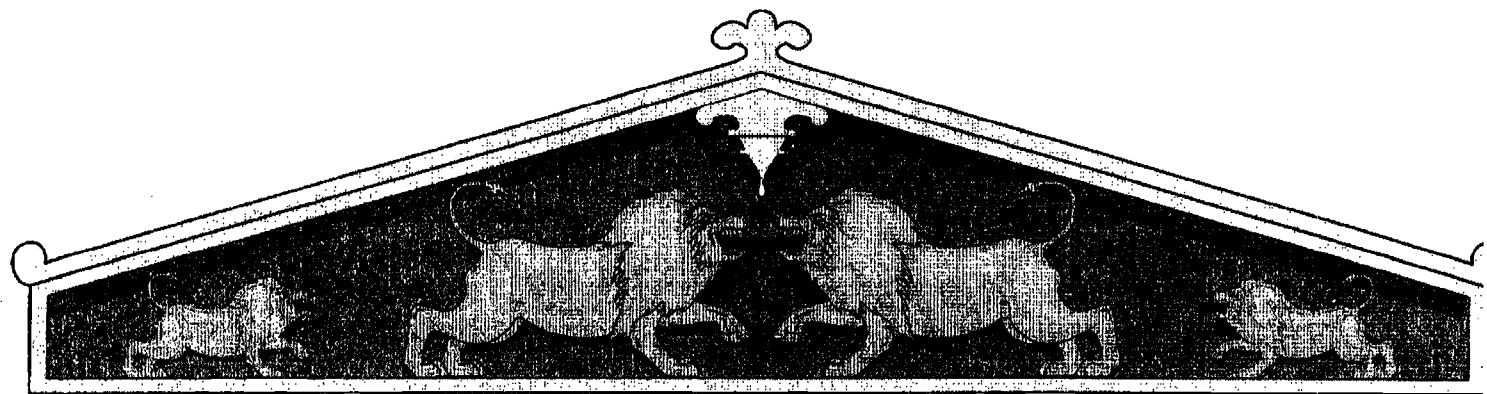
[כמוכן שח"ו אין הכונה לחלוק על מרן הגר"מ זצ"ל, אלא להבהיר שכי' דעת כמה ראשונים וגדולי הפוסקים, ושהי' זמן שגם מרן הגר"מ זצ"ל הי' סובר כן].

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

276 - 17 עמודים

תשובה ע"ד המוחין ואינם
משתתפין בזיכוי הפת שאין
מעכבין בזה את העירוב, מאת
הרה"ג ר' יצחק אייזיק ראטה
שליט"א. מרחיב הביאור על
דברי אביו הגאב"ד
קארלסבורג שליט"א (מס'
189) עם הערות והוספות מאת
הרבנים הגאונים ר' ברוך חנה
גרינפעלד שליט"א, ר' פסח
מיללער שליט"א ור' אהרן
אלבוים שליט"א

עשׂיו

עמׂיו

בעהשיׂית

תשובה

על דבר המוחין ואינם משתתפים בזיכוי הפת
אי מעכבין בזה את העירוב

מאת

הרה״ג מוהר״ר **יצחק אייזיק ראטה** שליט״א
בן הגה״צ עמוד ההוראה אבד״ק קארלסבורג שליט״א

עם הערות והוספות חשובות
מאת אחד הרבנים

ערשייק שלח תשי״ס לפ״ק
פה בארא פארק יצ״ו

בדבר המנגדין על זכוי העירוב

בדבר האנשים אשר מגלים דעתן שאינם רוצים לזכות בעירוב ושיתוף שעושים כדי להתיר הטלטול בכל השכונה ע"י צוה"פ ומחיצות, מחמת שהן המה מהמנגדין להתיקון, וסומכין על דברי הפרמ"ג (בא"א סי' שס"ז סק"ג), שכתב דבעירובי חצרות א"א לזכות בעב"ח, ועי"ז רוצים לכופ את כל בני השכונה הזוכים בתיקון הגדול, היותו נעשה עפ"י גדולי הרבנים עמודי ההוראה שליט"א.

כבר ביאר עפ"י דרכו בקודש אאמו"ר הגאון שליט"א ההיתר הברור בזה בתשובתו הרמה, ודבריו הטהורים אי"צ חיזוק, אך היות יש שכתבו והעלו להשיב על דבריו, ע"כ באתי כתלמיד המפרש דברי הרב, שדבריו יסודתן בהררי קודש ואדניו אדני פז, וכבר יצא מפי גאוני קדמאי בהיתר ברור, ושסמכו ע"ז במשך כל הדורות שלפנינו.

- דרך התוה"ק בדבר למחות על הזכוי -

(א) יסוד הדברים כבר הניח אאמו"ר הגה"צ שליט"א שם, שאין שום חשש פקפוק להסוברים לאיסור לזכות בעירוב, ועי"ז להתיר הטלטול לשאר בני השכונה, עפ"י דבריו בשו"ת עמק התשובה (ח"א סי' קי"ב), וכבר העיר בזה בהערה בקובץ בית תלמוד להוראה (ח"ד בקונטרס מצות עירוב, לאחי הרה"ג ר"מ שליט"א), שעל כרחינו צריכין אנו לומר דע"ז סומכין בשאר עיירות גדולות כבירושלים ת"ו וכדו', להסוברים דלא בעי ס"ר (וכמדומה שהרבה מאחב"י הספרדים נקטו כן, עי' בברכ"י סי' שמ"ה), ומ"מ מועיל השיתוף, דוודאי שריא להו לזכות, כיון דהן עושין בהיתר, ושלא לכופ שלא מן הדין לאלו הנוקטים דשריא הטלטול, ואלו הכופים שאר בני השכונה אין זה מדרך התורה, וכדאי' ביבמות (יד:) במחלוקת ב"ש וב"ה דלא נמנעו מלשאול זל"ז כלים ולישא זמ"ז, וקיימו חיבה וריעות ביניהם לקיים האמת והשלום אהבו עיי"ש, וכן מצאתי לגאון קדמון אחד (בזמן הרמ"ע מפאנו והגידולי תרומה) בתשו' בספר משבית מלחמות (נדפס בטהרות יו"ט ח"ט עמ' כ"ז) להג"ר שמחה לוצאטו ז"ל שכ' זל"ל: וראוי לנו ללמוד ולצאת בעקבי הראשונים שלא היו גוזרין זע"ז להכריח את חבירו לאסור מה שחבירו התיר וכדאי' בפ"ק דיבמות גבי לא נמנעו וכו', ע"כ.

ובאמת כבר נודע כי גילו דעתם כמה רבנים מצד המנגדים חסידים ואנשי מעשה שבוודאי זוכין בהעירוב, ושלא לכופ שאר בני השכונה, וכן הדבר הזה בכמה עיירות בישראל, דאף דיש מנגדין מ"מ הרבנים אשר האמת נר לרגלם עושין כדת של תורה, ובאמת אחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקינן, ובוודאי רוב רובם מהמנגדין

להעירוב או השייכין לק"ק המונעים הטלטול אינם מאנשי וורדינא (עי' עירובין מט., וברש"י שם) לכוף אחרים שלא כדת, ואינם מוהין וצווחין שאינם זוכין בהעירוב, [ואלו הצווחין למנוע התיקון לאלו הזוכין, יש להם לשקול ולבחון בנפשותם אם לא הגיעו בזה ח"ו למדת הניצחון, ועי' תוס' פסחים קיג: ד"ה שראה וכו', ואף אלו מסתברא שהיות שרואין שמחאתם בהזכי' אינו מועיל, רק להחמיר על הדבר, כי באמת יש אשלי רבבי המתירין בזה כאשר יבואר לפנינו בעז"ה, בוודאי אין להרהר אחריהם שעדיין עומדין ויעמדו זמנים טובא בזעקת שווא, וסוף כל סוף לא יעשו עוול במשפט הזה, ויש לדון מדברי הקרבן נתנאל (פ"ז סי' ט' או"צ) שכ' וז"ל: אכן אם כמה שבתות אינו רוצה לערב, ושבוע זו נסע מביתו ולא הקפיד על ב"ב שלא לערב, אז ב"ב רשאין לערב כיון שזכות הוא לו אמדי' דעתו עד השבת הקפיד, ומאז והלאה כיון שלא צוה עליהם, דעתו לערב עמהן כנלע"ד, עכ"ל, ודו"ק.]

והעיקר היוצא מזה דוודאי הוי עצם הזיכוי של הפת להם המתיר הטלטול, זכות גמור מצד עצמו, שלא לאסור הטלטול לשאר בני השכונה שלא כדת.

ובאמת גם לעצמם הוא זכות גדול להקל מעליהם - עכ"פ להרבה שיטות אף לפי דעתם - עיון חילול שבת בהוצאה בשוגג, כאשר האריך כבר מרנא החת"ס זי"ע בסי' צ"ט כנודע, ומי יכול לומר זכיתי לבי בזה.¹

- העתק דברי תשו' גדולי האחרונים בכגון דא -

ב) והשתא הרי עומדין לפנינו מה שכתבו בזה גאוני הדורות קמאי, שלא חששו בכל הזמנים לאלו שאינם מרוצים בעירוב של הזיכוי, וז"ל הגאון מהר"מ שיק זי"ע (סי' קפ"א, בד"ה ועוד וכו'), בנידון השאלה היות שבני העיר עושין עיר"ח כל ביהכ"נ לעצמו, הא', של חדשים והא', של יראי ה', אם אין בזה חשש שכ' החכ"צ בשו"ת (סי' קי"ב) דהוי כחולק עירובן, ועי"ז כתב, דבאופן דכל מערב הרי הוא מזכה לכל העיר ליכא חשש זה דאינו כחולק עירובו רק מזכה לכל העיר עיי"ש, ועי"ז כתב המהר"ם

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליטי"א

¹ ראה לשונו הזהב של רבינו החתם סופר בתשובתו המפורסמת בחאר"ח סי' צ"ט שיצא בקול חוצב אודות חשיבות ונחיצות תיקון עירובין בכל מקומות מושבותיהם של ישראל, כתב בתו"ד וז"ל, כל בר דעת ישפוט בשכלו, שאי אפשר, בשום אופן, לקהל ישראל, לשמור את כל בני ביתם, וגם לא נשותיהם וחלושי הדעת, לשמרם בכל יום השבת, מבלי להוציא מפתח ביתם חוצה, דברים קטנים ומטפחת וכו', וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזכרים וכו', עכ"ל. הרי שתיקון עירובין הוא בגדר ודאי מציל ממכשול, גם להמתקשים" (לשון האבנ"ז בתשובתו א"ח סי' רס"ו). ועי"ע בנגיד ומצוה שהארז"ל דאח אדם שמת מכמה שנים והי' מענישין אותו על שלא נזחר פעם אחת וכו', עי"ש.

שיק, דאם ניחוש שהם אינם מזכים לכל בני העיר או שאינם רוצים לזכות בעירוב שעושים בביהכ"נ הזה (של היראי ה'), א"כ בלא"ה אסור לטלטל לכולם, ועל כרחק דזה אין חשש, דכיון שמניחין עירוב, בוודאי אוקמה ארגילות שרגילים מאז, וגם אין לנו לחשוש שאינם רוצים לזכות בעירוב זה, דעירובי חצירות אי"צ דעת, דזכות הוא להם ואפילו אינם רוצים כופים על מדת סדום ואיכ"ל כסברת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין, דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצה"ר שמפתהו, אבל באמת בנפשו הוא רוצה, ולכזה"פ מוקמינן ל"י אחזקה שאינן כאנשי סדום לענין זה נהנה וזה לא חסר, ורק על חזקה זו צריכין אנו לסמוך בקהלות שיש שם ב' בתי כנסיות א' של חדשים, ב' של כת יראי ה', דאל"כ נשאר קושית החכ"צ הנ"ל, ועב"ח דבזה לא איתרע חזקתם לומר עליהם שהם כת סדומיים, בזה הענין, עכל"ק.

הרי ששפתנו הטהורות דברי ברור מללו, כי אף שבדרך כלל אנו סומכין כי לא איתרע חזקתם באופן דהוי מדת סדום אף באלו המתחדשים (וק"ו ב"ב של ק"ו בנ"ד), מ"מ אף ביודעים שאינם רוצים, אמרינן דכופין אותן על מדת סדום, ועפי"ד הרמב"ם דבאמת בנפשו הוא רוצה, דו"ק היטיב בדבריו, וכתב שע"ז עב"ח סומכין בכמה עירות ישראל, (ועי' להלן (מאות ח') מש"ב דבריו בעז"ה).

גם הגאון מהר"ש קלוגער זי"ע בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכ"ג, וראיתו רק בהעתק) אשר יבואר לפנינו סיים בסו"ד, ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נזדמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחד לומר כן, דוודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בוודאי הבל הוא, עיי"ש,² הרי דפשיטא ל"י להני עמודי ההוראה קדמאי, רישי דעמי בדורות שלפנינו, שסומכין על הזיכוי שעושים בעירוב אף בעב"ח של כמה מוחין וצווחין שלא כדת של תורה, וכאשר יבואר לפנינו בעז"ה יסודתן, וכן דמאז הי' אנשים מוחים מחמת סיבות שונות שנתהווה מחלוקת, ומעולם לא שמענו מזה עירעור על העירובין שעשו ע"י זכוי, ובזה נבוא לביורר ההלכה בעז"ה.

- מבאר דבכח בי"ד כופין לכו"ע -

ג) הנה לכוף בלי בי"ד כשאינו רגיל לערב רק התחלת עירוב כבנ"ד, קשה טובא לסמוך ע"ז, דהרי היות כיון דבעיקר הדין אם כופין בלא בי"ד באינו רגיל לערב,

הערות חרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינמלד שליט"א

² ומלשונו הק' יש להוכיח, שלא דוקא העצה דנקט, רק כל מין תחבולה ועצה שישתמשו לקלקל זיכוי הפת עבור האחרים אין בו חשש כלל, ולכן גם מה שהמציאו כמה אנשים שע"י עשיית עירוב פרטי בברכה עדיפא שע"ז מבטל העירוב הכללי שבעיר, אין בו ממש וגם זה הבל כמובן. (וכן נראה ברור מדברי השלה"ק, ועי' לקמן ביאור דבריו הק' עפ"י יסוד ההבדל של זיכוי הפת בין עירוב פרטי ובין עירוב צבורי, המבואר מדברי הלבוש).

מבואר דעת רזה"פ בטושו"ע סי' שס"ז דאין כופין, וכדאתיא בין לדעה א' דהמחבר (שיטת הרא"ש ודעימי) דבכל אופן עכ"פ דעת אשתו בעינן, ובין לדעה ב' (שיטת הרמב"ם ודעימי) דעכ"פ ברגיל כופין גם בלי בי"ד, ובביה"ל ד"ה וי"א וכו', מסיק דיש לסמוך ע"ז להקל, מ"מ באינו רגיל פשיטא לי' דאין כופין בני המבוי בלי בי"ד, ואף דדעת הרשב"א דאף באינו רגיל דאוסר על בני המבוי כופין אותו אף בלי בי"ד, כמבואר דעתו בחי' דף פ' ע"א ובעבוה"ק (שע"ד דין כ') ובתשו' (ח"ג סי' רס"ג) המובא בב"י סוס"י שס"ז, (וכ"מ דעת הרשב"א, עי' בחזו"א סי' צ"ט סק"ו), מ"מ מדעת רזה"פ מבואר דבאופן שאינו רגיל אינן כופין בלי בי"ד (ולהלך (אות ט"ו) יבואר בעז"ה דאף בזה איכא צד להקל באופן דמזכין).

אך בכח בי"ד הרי מבואר במח' שם, דבכל ענין דאוסר כופין אותו בבי"ד לערב עמהן, או יורדין לנכסיו, והוא לכר"ע וכמובא במשנ"ב שם, ומקורו מדברי הה"מ בפ"ה, בפירוש דברי הרמב"ם שם הל"ב ח"ל, ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי כופין אותו להשתתף עמהן, ע"כ, וכ' ע"ז הה"מ, זה מבואר בירושלמי וזה ביאור הענין לדעת רבינו וכו' דכשאינו רגיל אינן יכולין לבא לביתו ולרדת לנכסיו, אבל כופין אותו בבי"ד להשתתף עד שיאמר רוצה אני, או שב"ד יורדין לנכסיו, ע"כ. וכבר הערה מקורו טהור הגר"א בביאורו בסי' שס"ז (הוא ברמב"ם הוצ' שבתי פרענקל הי"ו) דכן הוא כוונת הגמ' בל"א דגרסי' בבי"ד שאני, ובסגנון זה נתבאר גם הגאון הנוב"י בתשו' תנינא (חור"מ סי' ל"ט), ועי' גם בירושלמי שציין המ"מ סופ"ז ובמפ' שם. ועתה בנ"ד דכח המתקנין הם כח בי"ד, הרי יש להם הכח לכופ' שאר בני השכונה שלא ליאסור עליהם שלא כדת. [ומה שהדין דאין בי"ד כופין שאר בני העיר כשהן ג"כ כח בי"ד, לא שייך לנ"ד, דאין כופין להן לעשות שלא כדין לסברתם, רק שלא ימנעו אלו הזוכין בזה, ופשוט].

- סברת הרשב"א ודעימי' דאין סהדי דזכות הוא לו -

ד) אולם הרי המנגדין באין ודנין דמ"מ זכי' אי אפשר בעכ"ח בשו"א, ותלו זיינם בדברי הפרמ"ג הנ"ל, ומצאתי גם להרשב"א בעירובין (פ"ב:) ד"ה לפי שכ' לר"י דזכין לאדם שלא בפניו בעירוב, דה"מ בסתמא, אבל אם שמע וצווח מעיקרא לא זכו לו, וכדאי' בהדיא בפ' יש נוכלין וכו' עיי"ש, (ועי' להלן (אות ו') מה שכתבנו דאין ראוי זו מוכרחת), אך האמת דאף דשיטת רוב הראשונים בקידושין (כג'): דלא מהני זכיית שטר שחרור לעבד בעכ"ח בעומד וצווח וכמ"ש הרשב"א שם בשם הרי"ף והרמב"ן (ואף שאר ראשונים דפליגי, היינו דס"ל סברא דקבלת רבו גרמה לו וכמבואר בר"ן ושאר ראשונים שם), אבל דעת הרשב"א שם דבזכות גמור י"ל דמהני, וז"ל, ואי לאו דמסתפינא אמינא דאפי' בעכ"ח נמי וכו' אבל גט שחרור דזכות גמור הוא דמתיר

בבת חורין ומכניסו לכלל מצוות ישראל, זוכין לו מ"מ, ואפי' עומד וצווח בטלה דעתו אצל כל אדם וכו', דאילו איתי' לעבד כאן כייפינן לי' לקבולי' בעכ"ח, כי ליתיה נמי מזכינן לי' בעכ"ח וכו' הכא דזכות הוא לו ויוצא בעכ"ח זוכין לו בעכ"ח, ועוד שלא יהא רבו עבד לעבדו ויהא מפסיד רצון נפשו בעקשותו של עבד וכו' עב"ל עיי"ש.

ובשו"ת שואל ומשיב (מהד"ת ח"ב סי' ס"ב) כתב בתוה"ד, לבאר דכן הוא שיטת רש"י ותוס' (בגיטין דף י') עיי"ש, וסמך על דברי הרשב"א אלו לענין זכי' דעיר"ח עיי"ש, וכן הגאון מהרש"ק בתשו' שם כ', ובחי' בכמה מקומות עשינו סמוכות לזה מן הש"ס עיי"ש, וכן הסיק הגאון בעל מחנה אפרים (הל' זכי' סי' ו') דבזכות גמור אף בצווח לא משגחינן בי', עיי"ש, גם הביא הגרש"ק שם שהאבני מלואים סמך ע"ז והוא בסי' א' (סק"ה) לענין אשה שהמירה ונוהגין לזכות לה גט בעכ"ח כדי לישא אחרת, והקשה דאם צווחה אמאי מהני, וע"ז הביא דברי הרשב"א דבזכות גמור כופין, וסיים וז"ל, ואע"ג דהרשב"א לא סמך עלה כל כך, כל כה"ג דאינו אלא על צד היותר טוב כדאי הם דברי הרשב"א לסמוך עליהם במקום שנהגו לזכות לה גט דו"ק ע"כ. ומזה סייע הגרש"ק זי"ע לענין זכי' דעיר"ח דסומכין על דברי הרשב"א דמהני זכי' בעכ"ח כיון דזכות גמור, ולא יכול המתעקש בעקשותו לאסור על אחרים, וכמש"כ דמכל שכן בעירובין דרבנן יש לסמוך ע"ז עיי"ש. ומשמע דוודאי ידע דבסי' רס"ז לענין שחרור עבד דאורייתא לא נקטי' כן, וכדהעיר בזה המחז"א (סי' ע"ג), מ"מ כיון דהחזיק בסברא זו, ועירוב דרבנן, סמך ע"ז בשופי. [ועי' גם באמרי בינה (הל' תו"מ סי' כ' ד"ה ועי') שהביא גם דברי הים של שלמה קידושין (פ"א סי' נ"ז) דכתב ג"כ דכל היכי דהוי זכות גמור אפי' עומד וצווח אח"כ לא מהני, ומסיים האמרי בינה וז"ל: וידוע כמה נפיש חילו דהא אילנא רברבא, ועיי"ש מש"כ ע"ז דהם נגד דברי הרשב"א, וצע"ק, ואולי כוונתו דהרי הרשב"א מגמגם, ועיי"ש עוד דבמצוה אינו נאמן לומר דלא הוי ניח"ל אז דא"א מע"ר עיי"ש, ויש לדון בזה לנ"ד].

- מבאר דעיר"ח קיל משאר דרבנן, וכ"ש אופן הקנינים -

(ה) וצ"ל דע"כ סמך בעירובין ע"ז (וכן הגאון בעל שו"מ ז"ל כנ"ל) כיון דעיקר דין הלכה כדברי המקיל בעירוב נאמר, ואף במחיצות איכא הרבה פוסקים דנקטו כלל זה, (עי' בשד"ח אות ה' סי' ד', ועי' תשו' חת"ס ח"ו סי' פ"ב שסמך ע"ד מהרי"ט, ומש"כ ע"ז מרן אדמו"ר זי"ע בשו"ת דברי יואל (סי' כ"א, ושלאח"ז אות ב'), ומכ"ש בעיר"ח דנאמר כלל זה בפוסקים ג"כ, וכמ' בברכ"י (בשיו"ב סי' שני"ח אות ג'), וכן ממנהרי"ט ח"א סוסי' צ"ד עיי"ש, ועי' גם שו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב (סי' קמ"ה) וכן משמע בריב"ש סוסי' תכ"ז ועי' גם בקרבן נתנאל (פ"ה, סי' ט', אות ז') דמשמע מכולהו רברבי דאף בפוסקים נאמר כלל זה, וכן דמקילנן בסברא וכדמשמע

מהריב"ש עייש"ה, ואף אלו דסברי דבפוסקים לא נאמר כלל זה, עי' בחזו"א (סי' קי"ב, אות י') ובנה כן ממה דהב"י אזיל גם בעירוב אחרי ג' עמודי ההוראה. ויש להעיר, דהרי באבל מבואר דאזלי' גם בפוסקים להקל (עי' בטו"ז סוסי' שצ"ז), ומ"מ גם התם אזיל בב"י אחרי בכלל שהעמיד בהקדמתו (ועי' תשו' מנח"א ח"א לענין אבילות), ועי' גם בקונטרס הספיקות (כלל ו', א"ו) שהביא דברי האורים ותומים בכללי תפיסה, דהקשה קושיא זו על הסוברין דאמרי' קי"ל גם בפוסקים במיעוט נגד הרוב, ומש"כ ע"ז בעל קוה"ס זי"ע, ומ"מ נקטינן דבקי"ל אזלינן בתר מיעוט אף בפוסקים, חוץ מהכרעת המחבר והרמ"א, גם בעיר"ח כבר העיר בעיקר הקו' בברכ"י שם] כנראה יודה דמ"מ אזלי' בתר קולא בעיר"ח, וכדמשמע במכילתין (פ.) כל כך אתה אתה מחמיר בעירובין, כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל, ע"כ, וכן מבואר מתשו' החזו"א שנדפס בס' מכתבים ותשו' (סי' צ"ח) וז"ל: ומ"מ אפשר להקל בעירוב אף שלא כתב רבינו (הריטב"א) אלא בלשון אפשר עכ"ל, עיי"ש, דמ"מ קיל הוא, ואשר ע"כ נראה דס"ל להני גדולי עולם כיון דמקילין בעיר"ח דרבנן י"ל, דאף אנן דבשחרור עבד לא נקטי' כוותי', מ"מ בעיר"ח אף הפוסקים יודו לסמוך על סברא זו בדרבנן קל, דו"ק. [הערת ח"א שליט"א: ועיין בדג"מ סי' שצ"ד שכ' כעין הדברים אלו עיי"ש].

- בירור דעת הרשב"א והריטב"א בזה -

ו) ובאמת כבר העיר א"א הגאון שליט"א מדיוק לשון תשו' הרשב"א המובא בב"י סוסי' שס"ז, דמשמע בהדיא דכופין במערב משלו אף בעכ"ח, ואדרבה זו פשיטא לי' יותר, והכי דייק גם לישני' בעבודה"ק (שע"ד דין קנ"ג), דז"ל, אין מערבין לאדם ולא משתתפין לו "משלו" אלא מדעתו, - ופעמים שמערבין ומשתתפין לו "משלו" ואפי' בעכ"ח כיצד היכי דאוסר וכו', עיי"ש, משמע טובא דעיקר מה דדינן אם כופין היינו ליטול משלו אבל במזכה בוודאי מהני בעכ"ח, (והרשב"א לשי' דאף בני החצר כופין וכמו שביארנו לעי', וה"ה לשא"ר בכח בי"ד דכופין אף לזכות) ואף דבקיודושין לענין גט שחרור לעבד לא סמך עלה כל כך וכמש"כ גם האב"מ, מ"מ בעיר"ח ס"ל דמהני בפשיטות, הרי דסמך עלה, ולא מציינו בזה מי שיחלוק ע"ז [ועי' בזה במשל"מ פ"ד מהל' מלוה (הי"ד ד"ה כתב הרשב"א וכו') וז"ל: ונראה דס"ל למהריב"ל דלא אסר הרשב"א הכא משום דאזיל לשיטתו וכו' משום דהתם כמסתפק אמרה הרשב"א ואילו הכא פשיטא לי' לאיסורא וכו' עיי"ש ודון מיני' לנידון דידן]. ומה שהבאנו מדברי הריטב"א אינו ראי' כלל, דהרי מתני' דמערבין שלא לדעת מטעם דזכין איירי עכ"ח באופן דאין כופין, דטעמא דזכין קאי גם אנוטל עירוב כמו המזכה, דת"ק ס"ל דבעי דעת ור"י ס"ל דזכין שלא בפניו, ועי"ז כ' הריטב"א דבצווח אין נוטלין ואין מזכין, כיון דאזלי' בתר זכות, משא"כ באופן שכופין ונוטלין ממנו בעכ"ח אף שצווח שאינו זכות ואינו רוצה, להרשב"א (ועי' לעי' דהחזו"א צידד כן גם בריטב"א) היינו כל דאוסר כופין אותו בני המבוי (וע"כ פי' החזו"א דצ"ל דמתני' איירי לדידי' במערב א' מן

השוק, והוא כדמשמע לשונו בתשו' הרשב"א הנ"ל עייש"ה, ולפי הנ"ל גם להריטב"א עכ"ח נאמר כן), ולשאר ראשונים עכ"פ בבי"ד כופין, י"ל דאף יש להם כח לזכות בעכ"ח דאנן סהדי זכות גמור הוא, דו"ק היטיב.

- דעת האחרונים בזה - ושכח בי"ד יפה בנידון דידן -

ז) עכ"פ זכינו לדין דשפיר קאמרי הני אשלי רברבי ה"ה הגרש"ק והגאון בעל שו"מ ז"ל לסמוך להתיר לזכות בעירוב אף בעכ"ח עפי"ד הרשב"א ודעימי', וגם בתשו' מחז"א (שם) שלמעשה לא התיר, הרי משמע מבואר דעיקר טעמו התם כיון דהוצד הב' ג"כ רצו בעירוב רק שהם יהיו המזכין, אין לומר שזה זכות גמור, עייש"ה ובסי' שלאח"ז, אבל באופן דאינן רוצין כלל בעירוב וכבנידון דידן, כ"כ אמור"ר שליט"א בתשובתו, דשפיר שייך הזיכוי אף בעכ"ח, וכ"כ בשו"ת חזון נחום (סי' מ"ב) עייש"ה, [אך כ' דבנידון דידי' דהוי עוד צירופים ודאי דמהני].

וא"כ באופן דני"ד דיש להו להמתקנין כח בי"ד גדולי תורה ויראה, שפיר כופין המנגדין לזכות בעירוב, ומש"כ חכ"א אחר שהודה שעכ"ח סמכו בדורות הקודמין ע"ד הגרש"ק בשו"ת ובחרת בחיים [ומה שפקפק אם הא דבכל הזמנים הי' כן, תמוה כי כנראה מדבריו, ראה דברי הגרש"ק, אשר כ' שמימים ימימה לא נשמע שיפולו על עצה כזה, מבואר דס"ל דבכל הדורות נקטו דלאו מילתא היא, גם הבאנו לעי' דברי המהר"ם שיק], דאטו כל ג' שרוצין לעשות עירוב דין בי"ד יש להן, ורק בי"ד קבוע יש להן כח זה, מלבד דלא איירינן בנ"ד ב"כ ג", רק בגדולי תורה ויראה פני העיר שהם כח בי"ד יפה, גם העלים דברי החזו"נ בתשו' הנ"ל אשר ראהו, אשר כתב שם (אות י') דוודאי אי"צ בזה בי"ד קבוע דווקא רק כל בי"ד של ג', עיי"ש שעשה סמוכין לזה בכח תורה"ק, ועיי"ש (אות י"א) עוד יותר מזה, דדווקא דררא דממונא אז בעינן בי"ד, אבל בליכא דררא דממונא לא בעי כלל בי"ד עיי"ש מדברי החת"ס, ובנ"ד דהוי ע"י זיכוי אין בזה דררא דממונא עייש"ה. אך עי' במנ"ח מצווה ח' אות ה') דפשיטא לי' דבעי בי"ד עיי"ש, ולכאורה לפ"ד החת"ס עדיין צריך לחלק מ"ש מרודף וכקו' המנ"ח שם, ואכ"מ, עכ"פ בכל בי"ד יפה כבנ"ד פשיטא דכופין בעכ"ח לאלו המנגדין ואוסרין להזוכין בזה מצד הדין, היות כי עמהם הכרתי והפלתי מגדולי השכונה, ועפי"ד פסקני קדמאי וכמש"כ א"א הגנ"י בתשובתו. [הערת ח"א שליט"א: עי' בעצו אלמוגים (סי' שפ"ב סק"ל) דכתב להדיא דמה שלא מהני בעכ"ח היינו דווקא אם נוטל משלו, אבל במזכה מבני החצר מהני אפילו בעכ"ח, ומיישב בזה קו' ב"י בסי' שפ"ב עיי"ש].

- מבאר הא דאמרי' דבאמת בנפשו רוצה - ולא בעי שיאמר רוצה אני -

(ח) ועתה נבוא לצירופא דרבנן אשר האיר אמור' שליט"א די"ל דשייך בזה זיכוי בעב"ח מדין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואף שצווח ואומר איני רוצה מ"מ אנן אמרי' שבאמת רוצה, עב"ד, אשר אל יסוד זה משמע מבואר דכיון הגאון מהר"ם שיק הנ"ל שכ', ואפי' אינם רוצים כופים על מדת סדום ואיכ"ל כסברת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצוה"ר שמפתהו, אבל באמת בנפשו הוא רוצה, עב"ד, והיינו אף בגילה דעתו וצווח דאינו רוצה, וכ' אמור' שליט"א דאף דהחויי (סי' נ"ה) שמקיל אף בגיטין דלא בעי שיאמר רוצה אני, מ"מ בצווח לא מהני כמבואר שם בחו"י, מ"מ בקנין העירוב דהקילו חכמים בקניינו כמבואר בתוס' פרק חלון (פ) לענין הגבה"ה, ולענין זכי' ע"י קטן כמבואר בראשונים, י"ל דמהני אף בעומד וצווח, ונאנחנו לא נדע מה שהביא החכ"א דברי הרמב"ם הידועים, אטו לא נודע למשגב דבה"ק, ואשר כ' אמור' שליט"א בתשו' דבגירושין בוודאי לא מהני צווח כמש"כ החו"י.

ומש"כ הלבוש דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, הרי המה דברי הה"מ שהבאנו לעי' (אות ג') דכ' ג"כ כלשון הזה דכופין אותו בבי"ד עד שיאמר רוצה אני. אך באמת עב"ח מש"כ הה"מ דבעי שיאמר ר"א לאו דוקא הוא, דהרי כפי' דידן ע"י בי"ד הוי ככפי' על כל דבר מצוה, המבו' בכתובות (פו.) דכייפינן לי' אף בעומד וצווח כמבואר ברא"ם פר' ויקרא (הובא ביום תרועה ר"ה כ"א), וכן כופין על הצדקה (עי' תוס' ב"ב ח':) וליוזן בבי ביתו (כתובות מ"ח) וכן כופין על מדת סדום (עי' חו"מ סי' ע"ד, ובסמ"ע סקי"א), וכל אלו כופין אף בעומד וצווח דלא בעי רצון, והדברים מוכרחין מהא דנחתין לנכסי', עי' בקצוה"ח (סי' ל"ט, וסי' ר"צ) באריכות ביסוד הדברים. הרי דלא איכפת לן דעת' כלל, וה"ה נמי בכפי' שישתתף בעירוב אף בעומד וצווח דאינו רוצה הרי נחת' לנכסי'. ועב"ח מש"כ הה"מ עד שיאמר ר"א היינו שיתרצה ליתן חלקו, אבל לא מעיקרא דדינא דכופין. ובזה מובן מה שהרמב"ם סתם וקאמר כופין אותו להשתתף עמהן, ולא קאמר עד שיאמר רוצה אני, וכן המחבר בשו"ע, אשר הה"מ גופי' ברפ"ד מהל' אישות דקדק מיני' דלא בעי רוצה אני עיי"ש מה שהק' על השגות הראב"ד, ומעתה ליכא למידק מיני' מהאי לישנא דהה"מ והלבוש דלא מהני צווח.

- דברי גדולי אחרונים בענין דאמרי' דבנפשו הוא רוצה אף דצווח -

(ט) ובזה נהדר אל הדברים דכתיבן לעיל דאף שעומד וצווח כאן בעירוב מהני

זיכוי מטעם די"ל עפי"ד הרמב"ם בסופ"ב מגירושין דבנפשו רוצה, ומחוי' הגה"ח ר' פסח מיללער שליט"א הביא שם³ סיוע מדברי הב"י (יו"ד סי' רכ"ח) לענין נדר דהודר

הערות הרב הגאון מוה"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

³ ומחמת חשיבות דבריו כדאי להעתיקם בשלימות מתשובת הגה"צ אבד"ק קארלסבורג שליט"א, וז"ל, "והנני מן הראוי להביא כאן מה שהעירוני מע"כ מחותני הרב הגה"ג וכו' מוה"ר פסח מיללער שליט"א דלכאורה ענין זה, אי אמרינן שרוצה היכי דהדין הוא שכופין אותו אף שצווח ואמר איני רוצה, תליא במחלוקת הב"י והריב"ש (בי"ד סימן רכ"ח) בענין התרת נדר שהודר על דעת רבים דקיי"ל דאין לו התרה בלא דעתם א"כ יש מצוה בהתרתו, וכתב שם הב"י וז"ל, נראה דס"ל דא"צ לשאול את פיהם, וטעמם כדכתבו התוס' והרא"ש בשם ר"ת דטעמא משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה, ואיכא למיבעי היכא דקיימי הנך רבים וצוחי דלא ניחא להו בהתרה זו אע"פ שהוא לדבר מצוה והי' ג"ל דאפי"ה נשאל ומתירין לו, דהא ודאי חזקה על כל איש ישראל דניחא ליה בעשיית מצוה, והני דאמרי דלא ניחא להו, יצרם תוקפם וכמ"ש הרמב"ם (בסופ"ב מהלכות גירושין) הטעם שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בגיטין לאותן שכופין ואל"כ לא הוי שרי להתיר בלי ידיעת הרבים, דהוה לן למיחש שמא לא יסכימו שישאל על נדרו ונמצאת ההתרה בטלה והנדר קיים, אלא שהריב"ש כתב בח"א סימן תקי"א בתשובה על א' שנשבע ע"ד הקהל גדולים וקטנים והיה בהתרתו דבר מצוה, שאם יש מוחים בהתרתו אין מתירין לו, שהרי הוא אמר שעל דעת כל הקהל הוא נשבע וכו' עכ"ל הב"י. הרי דפליגי בזה הב"י והריב"ש דלדעת הריב"ש אין מועיל במקום שצווח ואמר אינו רוצה, ולפ"מ דפסק תרמ"א ביר"ד כדברי הריב"ש בזה, א"כ אינו מועיל במקום שצווח ואמר איני רוצה אף במקום שהדין הוא שכופין.

אכן אמר לי מע"כ מחותני לקיים דברינו בעניננו, דמדין כופין יועיל אף שצווח ואמר איני רוצה, דהנה יש ליישב בטוב טעם דעת הריב"ש דלא ס"ל לגבי נדר ע"ד רבים היכי שיש צווחין ואומדין שאינם רוצים דיועיל מדין כופין אותו עד שאומר רוצה אני, עפ"י מה שהעלה הקצוה"ח (בסוס"י רמ"ג) לחלק בין דבר דבעינן דעתו ובין דבר דלא בעינן דעתו אלא ניחא לי' בעלמא, דהיינו כגון בשליחות דבעינן דעתו, דלמדין מה אתם לדעתם אף שלוחכם, אפי' ידעינן דניחא לי' לא סגי, וכדפסקינן כאביי ביאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אעפ"י שידעינן דאילו הוי ידע הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת דזכין לאדם שלא בפניו די בידעינן דניחא ליה לחוד, עיי"ש בשם הרשב"א חילוק זה דמשום זה אפשר לתרום משלו על של חבירו שלא מדעתו משום דהוי לי' זכות, ועיין ג"כ בקצוה"ח (ריש סימן ק"ה) דהעלה דע"כ זכיה לא הוי כשליחות ממש אפילו למ"ד זכיה מתורת שליחות, היות דאפי' שלא בפניו בלי ידיעתו כיון דניחא לי' שפיר דמי, אלא דהוי כמו שליחות, עיי"ש היטב.

ומעתה יתיישב שפיר דעת הריב"ש הנ"ל, היות דבנדר על דעת רבים בעי דעתם, א"כ במקום שמוחים אעפ"י שניחא להו כיון דמצוה הוא כמ"ש הב"י, מ"מ אין כאן דעתם ונדרו על "דעת" רבים הוי. ואין להקשות דלפי"ז אמאי שרינן לשאול על נדרו בלי לשאול את פיהם והא בעינן דעתם ולא די במה דניחא ליה, זה לא קשה דבמצוה הוי כדעתם כמ"ש בקצוה"ח (סימן רס"ב) דלדבר רשות אסור ליטול או לאכול חפץ חבירו אפי' ברור שנותן לי' אילו ידע, דבעי דעתו דזוקא כדפסקינן כאביי ביאוש שלא מדעת, מ"מ בדבר מצוה כגון אתרוג מותר, וכן האריכו הב"י (בסימן של"א ובטר"ז סק' ל"ד שם) דבדבר מצוה אף בדבר דבעי שליח הוי כאילו שוויא שליח והוי כאתם ודעתם עיי"ש. ועיין עוד בקצוה"ח (סימן שג"ח) דמי שנשטה יורדין לנכסיו לפרנס אשתו ובניו משום דניחא לי' אע"פ שאינו לדעתו, מ"מ כיון דמצוה הוא אע"פ שאין כופין עליו הוי כדעתו עיי"ש, וע"כ בנדר א"צ לשאול את פיהם אי הוי דבר מצוה אע"פ שצריך דעת משום דכדעת דמי, משא"כ כשמוחים בפירוש, בזה חיסר הדעת ולפיכך אע"פ שניחא יש, מ"מ דעתם אין כאן, (ומיושב גם דברי הב"י למה לא צריך לשאול פיהם אולי יש שמוחים ואין כאן דעת כיון דמצוה הוא הוי כדעתם להתיר). ולפי"ז בזכיה דלא בעי דעת, דאפי' שלא בפניו הוי קנין מטעם דזכין לאדם שלא בפניו רק ניחא בעי, הדרא וקיימא סברת הב"י דבמצוה מועיל במקום שכופין מטעם דניחא לי' אף שצווח ואמר שאינו רוצה.

ואתי שפיר לפי"ז כאן לגבי עירוב דיועיל, ואף שצווחין ואומדין שאינן רוצים מטעם כופין, דכאן גבי

ע"ד רבים דבעי התרה על דעתם, דכ' הב"י דאפי' דקיימי הנך רבים וצווחי, אמרי' חזקה על כל איש ישראל דניח"ל בעשיית מצוה, והני דאמרי דלא נידח"ל, יצורם תוקפם וכמש"כ הרמב"ם סופ"ב דגירושין, ואף דהב"י הביא דריב"ש חולק ע"ז והכי פסק הרמ"א שם,⁴ והאריך הרה"ג הנ"ל לבאר דתלוי בדבר דבעי דעתו או לא, עיי"ש.

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

עירוב הא אנו באין רק מטעם זכי' וזכין שלא בפניו ולא בעינן דעתם, אלא ניחא לי', וזה מועיל במקום שכופין אף שצווח ואמר איני רוצה. אלו דברי מחותני הנ"ל והוא נכון מאוד.

⁴ וכבוד ידידי הרה"ג מוה"ר אהרן הלוי אלבוים שליט"א הראה למש"כ בגליון מחרש"א שם בסעי' כ"א בשם שו"ת מהר"ש הלוי, שכתב ב' סברות בזה, ונעתק גם בכנה"ג אות קל"ג קל"ד, וכדאי להעתיק לשונו.

וז"ל שו"ת מהר"ש הלוי אר"ח סי' ג' בד"ה עוד נראה לי להתיר משום שמצאתי כתוב בנימוקי הרב מו"ז זצ"ל על תשו' ריב"ש הנ"ל שכתב, שאם יש מוחין בהתרה דאין מתירין לו, וז"ל, אפשר דהכא מיירי שלא הי' מצוה רק לו, אבל לא לשאר הקהל. אבל כשיש מצוה גם לקהל כולם, אין שומעין למוחים, דיצורם תוקפם, עכ"ל. א"כ גם בנ"ד דמלבד דיש מצוה לראובן ושמעון בהתרה, בהסיר מעליהם איבות ומריבות, גם לשאר החברים המוחים בהתרה יש להם מצוה מביטול המחלוקת, וע"י החתרה איש על מקומו יבוא בשלום וכו', עכ"ל.

ולפני כן בד"ה אך אחר ההשקפה כי עוד סברא בזה, וז"ל, על כן נראה, דשאני נ"ד מנידון הריב"ש, דשאני הכא דאם לא יתירו, לא יקיים מצוה, אבל לא יש לנו עבירה. אבל בנ"ד שיש מצוה בהתרה להקים סוכת שלום, שהיא מצוה גדולה, ואם לא יתירו לא די שלא יהי' מצוה, אלא גם עבירה בפועל יש, שהיא אש המחלוקת ודברי ריבות ומריבות נפש, שהוא שנאו בעיני המקום ב"ה ביותר, כנודע וכו', יצורם תקפם ובטלה דעתם ואין משגיחין בהם, עכ"ל.

וחנה גם בנידון דידן ישנם שני סברות הללו, שהרי העירוב קיים ולא יתבטל, כידוע לכל. והסירוב רק גורמת מחלוקת ושנאת חנם, שאם מתחילה חשבו שע"י סירובם יבטלו העירוב שהיגו מכשול לפי דעתם, הרי עכשיו ברור שלא ישנו המציאות, ורק יצערו לרבים, ומעוררים ע"ז? שנאה ומדנים, ולכן נחשב הזיכוי פת לדבר מצוה גם להם עצמם, כדי למעט במחלוקת, וגם ביטול הזיכוי נחשב להם עבירה, שמחזקים ומגדילים בזה המחלוקת.

ובפרט הסברא השני' הנ"ל שרירא וקיימת גם מפאת מצות עירוב, שהרי ע"י ביטול הזיכוי אין כאן רק ביטול מצוה גרידא, אלא גם גרימת עבירה, שהרי גם לפי דעת האוסרים הם מודים שיש הרבה שיטות לסמוך עליהם לענין העירוב הנעשה בשכונה, וע"י שאינם רוצים לזכות בפת, גורמים לדעתם עבירה לכל המוני ישראל ששומעים להוראת רבותיהם ויטלטלו אעפ"כ. ובמקום גרימת עבירה אין משגיחין בהם כנ"ל, והוא דבר ברור.

ועוד יש להוסיף ולהזכיר שענין זיכוי העירוב הוא זכות גמור לכל ישראל, גם להמחמירים והמוחים. דהנה ממש בימים אלו בא שאלה לפנינו, בבית משותף אחד, שחלק מהדיירים אינם סומכים על העירוב ולכן רוצים לערב כדרכם מאז, ויש א' מן הדיירים שהוא מן המודים בעירוב של השכונה, וכיון שרע עליו המעשה שעושים המוחים במה שמסרבים להשתתף בפת הכללי, לכן עשה הוא כמותם והודיע במפורש שאינו רוצה לזכות בפת עבור העירוב הפרטי של הבנין, ואם אין רצונם לסמוך על עירוב השכונה, אזי שלא יטלטלו גם במבואות ביתם המשותף. הרי שלך לפניך, שענין זה שיצורם תוקפם ואין משגיחין על זה וכנ"ל הוא לצורך מצוה לכל הצדדים, וכל זה ברור.

וראה מה שכתב השו"ע הרב סוס"י ש"ג להחמיר (אם לא לעת הצורך) מלהשים שום דבר בחיקו, או בכיסו, גם בתוך ביתו, משום גזירה שישכח ויצא עמו, אפילו לדידן שאין לנו רה"ר, עיי"ש, וע"י תיקון עירוב הרווחנו

יש להוסיף עוד נופך מדברי גדולי האחרונים שהקשו קושי עצומה על שי הרשב"ם (בתר"י סופ"ק דברכות) דאף למ"ד מצוות אצ"כ מ"מ בהיפוך כוונה לא יצא, א"כ למה בכפאו ואכל מצה יצא, הרי הוי היפוך כוונה, ע"י בפנ"י (ר"ה כ"ח), ועוד הקשו על דין דכופין אותו לעשות מצוה האיך מהני להרשב"ם, וגם כי למ"ד מצ"כ האיך יועיל כפי דממילא לא יצא, ע"י ביום תרועה ר"ה (שם), ובאמרי בינה (או"ח סי' י"ד) ובשו"ת דב"ח (ח"ב אה"ע סי' ל"ב) ובשו"ת מחנ"ח (ח"ג סי' מ'). ובישיע"ק (סי' ס' סק"ג) הק' על שיטת הרשב"ם עוד קושי, והרבה אזלו ליישב הקושי עפ"י הרמב"ם האלו הידועים דבכל מצוה חזקה דניח"ל לאדם הישראלי לעשותה רק יצרו תוקפו, וכמבואר שם בישיע"ק דאב ובנו ראו את החידוש (ע"י בתשו' בן המחבר שם, הובא בגנז"י על פתיחה כוללת דהפמ"ג (ח"ג אות ה') דכל מצוה דאין לה גבול ומחויב תמיד לעשותה לא שייך לומר שמכוין שלא לצאת, וז"ל, דהרי במידי דבעי לרצון כגון בקרבנות וגט אשה קי"ל דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, וכ' הרמב"ם הטעם דלכאו הדבר תמוה איך יחשב רצון מה שאומר רוצה אני ע"י כפיית אחרים, וכתב, דרצון האדם לקיים מצוות ה' אלא שיצרו אונסו שלא לקיים ומכין אותו כדי שיהא פיו ולבו שווין, ע"י ברמב"ם פ"י מה"ג, וכ"ש בזה (בכפי' לקיום מצוה), אף אם יאמר שכוונתו שלא לצאת אינו מועיל דסתם בנ"א רוצים לקיים מצוות ה' וכו' עיי"ש דפח"ח. וע"י בחי' פני שלמה בר"ה שם ג"כ, ובאמ"ב (שם) מיישב באופן זה גם קושי ה"ו"ת ממ"ד דמצ"כ האיך מהני כפי', דבאמת רצונו לעשות מצוות ה', עיי"ש. אך מדברי מרן הק' בעל דברי חיים ז"ע בתשו' שם משמע דלא ניח"ל כלל ליישב באופן זה אף למ"ד מצ"כ, דהרי עומד וצווח דאינו רוצה לקיים מחמת רצון ה', אך לענין קושי הפנ"י על שיטת הרשב"ם משמע שם דאפשר לומר עפ"י דברי הרמב"ם וכעין דברי הישיע"ק עיי"ש בד"ח. [ולמ"ד מצ"כ עכ"ח צ"ל כמוש"כ בתשו' מחנ"ח (שם)

הערות הרב הגאון מוה"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

לצאת ידי שיטה זו שהיא שיטת הרמב"ן, כמובן.

וכבר הובא דברים מפורשים בענין זה בקובץ "אור ישראל" (י"ט) משו"ת "דבר הלכה" מאת הגאון הגדול שר התורה, חכימי דיהודאי, רבי אלי' קלאצקין זצ"ל אבד"ק לובלין ולאדז, בנידון חילוקי דיעות בכשרות העירוב דשם, שחרב המחמיר הכריז שאינו מבטל רשותו כי בלא"ה העירוב פסול, וע"ז כתב הגאון ה"ל וז"ל, "ובענין ביטול הרשות נלע"ד דלפמ"ש בעירובין דע"א ופרש"י ד"ה כלך אצל יפות, דכיון דבטיל השתא גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניהא ליה, ממילא כיון דהרב הגדול האוסר בשריותא ניהא ליה להציל ממכשול איסור הוצאה בשבת, ורק מצד מה שמחליט בדעתו כדעת האוסרין אינו מבטל רשותו ומוחה בדבר, וא"כ אי קמי שמיא גליא שהעירוב כשר, פשיטא דניחא ליה בביטול רשות, שהוא זכות דמצוה וחובה בלא שום הפסד, ושאינו מי שידוע שע"י ביטול רשות יהא מותר להוציא והוא רוצה לאסור עליהם (סוסי' שס"ז וסוסי' שפ"ו), וגם היכא דכופין אותו על מדת סדום, עכ"פ הוא מגלה דעתו שאינו רוצה בכך, משא"כ בג"ד שידוע טעמו ונימוקו של הרב ושל המסתופנים בצלו, ושם יהי' עירוב כשר גם לפי דעתם יזדרזו לבטל רשותם וכו', ועכ"פ בג"ד מהני מה שמגלין עתה שאם יהא העירוב כשר ניהא להו לבטל רשותם, עכ"ל. הרי הדברי ברורים וישרים כל צרכם.

דבר חדש, דבאמת הא דכופין לא איכפת לן הא דלא יצא, דהעיקר הוא שלא ילמדו לעשות עוד, ובמצוות שבין אדם לחבירו כופין ג"כ שלא יזקק חבירו עייש"ד]. שו"ר לעשות ע"ז, ובמצוות שבין אדם לזווגו ל"תפיק גיבש"א חלקי חבירו עייש"ד שו"ר

וממוצא הדברים דלעי' נמצינו למידין כחילוק הרב הגאון הנ"ל שליט"א דוודאי היכי דבעי כוונה ודעת מיוחד כגון הא דמצ"כ, אז בעומד וצווח לא מהני סברת הרמב"ם, אבל באופן דלא בעינן כוונה לדעת רק העיקר דיהא ניה"ל ולא יכוין ההיפוך אמרי' סברת הרמב"ם דבאמת בנפשו הוא רוצה וניה"ל לעשות מצווה אף באומר אינו רוצה, וא"כ גם בענין כוונת הקנינים דאינו ככוונת דמצ"כ כמבואר בחכ"צ (סי' א') לענין קנין יבום ועיי"ש באמרי בינה באריכות, ורק דיהא ניה"ל, זכינו לדין כדברי אמור"ר הגאון שליט"א, דמהני סברת הרמב"ם דבאמת הוא רוצה כיון דמצוה הוא, וכ"ש בעירוב דהקילו בקנינו וכמו שכ' שם, והדברים הם גם ביאור נכון לדברי המזהר"ם שיק דכ' כן, [ומה שדחה החכ"א במחי יד דהוי דרך פלפול, תמוה אטו כל חידוש ומשא ומתן של תורה המיוסד ע"ד הקדמונים פלפול יתקרי לדחותו, אדרבה הלא כך דרך תשובות קדמונים לבנות ולסתור למישקל ולמטריז].

- מבאר דברי המהר"ם שיק -

וראיתי בס' נח"י עמ"ס עירובין (עמ' פ"ז) דנתקשה בדברי המהר"ם שיק איך יכולין לכפות כמבואר בסי' שס"ז, ונראה פשוט דס"ל להמהר"ם שיק דבוודאי איכא בעירוב שבעיר כח בי"ד דכופין, ולק"מ, גם יש להעיר במה שהמהר"ם שיק זי"ע מתיר אף כשגם צד הב' עושין עירוב דלכאו' צדק בזה המחז"א דבכה"ג לית לן דזכות גמור הוא, כי היכי דליכוף אותן. ואפשר לומר דדווקא ע"י כפי' א"א בכה"ג כיון דהן רוצין לעשות, לאו כל כמיני' לומר דזכות גמור הוא להם, משא"כ המהר"ם שיק לא אתי עלה מדין כופין בעכ"ח וכסברת הרשב"א, רק מדין דבנפשו הוא רוצה כיון דמצוה הוא והוי מדת סדום בדבר שזה נהנה וזה ל"ח, וע"י מחאתן עכ"ח נאסר הטלטול, בזה אמרי' דבנפשו הוא רוצה, ועכ"פ בנידון דידן בוודאי חזי לאצטרופי יסוד זה דיהני הזכי לכל בני העיר.

- מבאר מדין הפקר בי"ד להקנות -

[י] וחשבתי לשפוט עוד בזה, דבאמת צריך להבין ענין כפי' בי"ד להוציא ממון בלי דעת הבעלים הא הוי גזל, וכמש"כ באמת הקרבן נתנאל (פ"ז שם) או"נ ופ') וכמה אחרונים בטעמא דכ' הרא"ש (פ"ז סי' ט') דאין עירוב בעכ"ח דמשום גזל הוא, ועכ"ח כל ענין כפי' זה ומה דנחתי' לנכסי' הוא מדין כח הפקר בי"ד דיש להם כח להפקיע

ממונא, ולכל בי"ד יש להם כח זה כמבואר בחו"מ סי' ס"ז (סעי' ח"י) לענין פרוזבול, וכ"ש בי"ד חשוב, וז"ל המחבר שם, שלשה בקיאים בדין ובענין פרוזבול, ויודעים ענין שמיטה, והמחום רבים עליהם באותו העיר, עכ"ל. (ועי' ר"ן נדרים (כ"ז):) ד"ה והוא וכו', ומש"כ המשל"מ (פ"ד מהל' מלוה ולוה (הי"ד) דרק פרוזבול לא בעי בי"ד חשוב). ומעתה כבר נודע להקת האחרונים אשר דנו אי הפקר בי"ד מהני להקנות ג"כ כאשר האריך בזה התייר הגדול בשד"ח (מע' ה' אות נ"ט), ודעת הרשב"א בגיטין (ל"ו): מבואר דמהני אף להקנות, ואכמ"ל, וי"א דאף להסוברים דלא מהני להקנות היינו לעשות שניהם ביחד, אבל או להפקיע או להקנות מהני. (וכעת מצאתיו בקו' אמרי אליעזר שבסו"ס אמ"ב, אות י"ג), ומדברי השד"ח שם נראה דנוטה דמהני אף להקנות, ושכן הסכימו גדולי האחרונים, ולפי"ז בענין הזכי' בעירוב בכח בי"ד חשוב כמו דאלומי להפקיע ממונא, כן אלים כוחן לזכות ולאקנוי מדין הפקר בי"ד, דו"ק.

- מבאר דא"א שותפות גמור בלא שוה פרוטה -

י"א) ועתה נבוא אל הכתו"ב השלישי אשר ביאר אאמו"ר הגאון שליט"א דענין זכי' דעיר"ח לא בעי זכי' גמורה שיהא להן חלק ממש בגוף הפת, רק העיקר דיהא מסור לציבור שיוכל כ"א לקחתו כשירצה. והביא רא"י גדולה לזה מהא דסגי ח"י גרוגרות למאה ולאלף, ועפי"ד רש"י הידועים בסוכה (כ"ז): דלכם לא מיקרי בשאין לכ"א מן השותפין שוה פרוטה. וחכ"א השיב ע"ז דכבר העיר המנ"ח (מצ' שכ"ה) דלפי"ז לכאורה לא מצינו ידינו ורגלינו דערבה א' או ב' אינו שוה פרוטה, וכן בשא"מ ונשאר בצ"ע. ובפת"ת (סי' תפ"ב) מתמת קושי' זו הסיב דברי רש"י ז"ל לכוונה אחרת, וממילא לק"מ, עכת"ד. והאמת יורה דרכו דדברי הפת"ת דחוקים מאד בכוונת רש"י כאשר רואה המעיין, אך רוב האחרונים תפסו דברי רש"י כפשוטו וחילקו כ"א בסברתו דחלוק שותפות, דאינו שותפות בפחות משו"פ, אבל בנכסי האדם פחות משו"פ מיקרי לכם. עי' שו"ת בית שלמה (או"ח סי' ש"מ) ותשו' מהרש"ם (חו" סי' ז') ובחכמ"ש (סי' תרנ"ח), שו"ת לבושי מרדכי (מהוד"ת או"ח סי' צ"ב), תשו' הרי בשמים (מהודת"ל סי' ע"ג) וספר עמק ברכה (ענין סוכה אות כ"א), וכן בהגה"ת הגאון ר"מ זעמבא ז"ל הי"ד (בסו"ס פס"ת ח"א) ג"כ מחלק חילוק זה, והביא הריטב"א בע"ז (נט). דל"ש שותפות שאינו שו"פ, ורבינו גרשום ז"ל (מנחות נ"ב) עייש"ד, וכבר העיר הגר"מ אריק ז"ל (בסוכה שם) בטל תורה בחילוק זה, ומדברי הריטב"א עיי"ש, ובתשו' אמרי"מ כמ"פ, ועי' גם בביה"ל (סי' י"ד ד"ה שאלה וכו'), ומעתה בנ"ד בעיר"ח דהוי לכאורה מטעם שותפות הענין קשה מאד, וכבר העיר בזה בתשו' הרי בשמים (שם), ועפ"י דרכו של אאמו"ר הגאון שליט"א בתשובתו דאין הענין כשותפות גמור רק ענין מסירה לציבור לכל מאן דבעי ייתי ויכול, אתי שפיר, כיון דאינו שותפות גמור.

- מבאר מדברי הראשונים דזכי' בעיר"ח לא בעי דיהי' שלו ממש -

י"ב) ושורש הדברים אשר יסד דאי"צ דיהי' שלו ממש בעיר"ח, כבר מבואר מדברי הראשונים במכילתין (עג:) בהא דבני חבורה שהיו מסובין וכו' הפת שע"ג שולחן סומכין עליו משום עיר"ח עיי"ש, וכ' שם הרשב"א וז"ל, ואע"ג דאינו מקנה להם פת שעל השלחן בפירוש, סתמא דמילתא כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאילו נשתתפו עמו ויש להם בו זכות עכ"ל. וכמו"כ כ' הריטב"א בסוד"ה אלא וכו', וז"ל, ואע"ג דאינו מקנה להם פת שעל השלחן בפירוש, סתמא דמילתא כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאילו נשתתפו עמו ויש להם בו זכות עכ"ל. והכי איפסקא בשו"ע (סי' שס"ו סעי' י"א). הרי מבואר מדבריהם, דאע"פ דאינו מקנה להם הפת, סגי בהא דיכולין לאכול והוי כאילו נשתתפו עמו. ויש שמפרשים (עי' בהגהות כול"ז על הריטב"א) בכוונתם עפי"מ שדנו האחרונים אי במזמין אורחים נקנה להאורח, כידוע תשו' מהרי"ט (סי' קנ"א), ועי' באמ"ב (הל' פסח, סוס"י כ"ד), ובבית האוצר להגר"י ענגל זצ"ל בזה, ועיי' גם בקונט' הל' פסח לאאמור"ר שליט"א בזה), אך אינו משמע מלשונו כלל, רק דיכולים לאכול, גם הרי שי' הרשב"א גופי' בנדרים (לד'): דבהזמין לאכול אורחים הרי הוא של בעה"ב עיי"ש, ועכ"ח הכוונה דענין זכי' בעירוב אינו קנין גמור שיהי' שלו, רק העיקר שיהא מסור לכולם. [וכבר דנו האחרונים בעיקר עיר"ח ג"כ, אי בעי שיהא שלו כשמשתתף משלו, עי' בדעת' סי' שס"ו שדעת ההע"ש שאילתא קל"ב (אות י"ז, במוסגר) דלערב עיר"ח לא בעי שלו לגמרי, והעצי אלמוגים ס"ל דבעי שלו לגמרי, עיי"ש, ובשו"ת שבה"ל (ח"ו סי' מ"ד), ועי' בבית הלוי (ח"א סי' מ"ח)].

- מבאר דברי רש"י ותוס' למי יסוד זה -

ואשר לפי יסוד זה פשוט דאין המזכין יכולין להפקיר חלקן וכמוש"כ אאמור"ר הגה"צ שליט"א (ובבי"צ בקו"א ליו"ד סי' ח' מסתפק בזה עיי"ש), כיון דאינן משלהם ממש רק זכי' לענין עירוב, [ובזה יל"ב דברי רש"י (פ"א. ד"ה לא זכו וכו'), במש"כ ואפי' עירב החנוני הזה לכל האחרים וכו' אינו עירוב שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנם וכו' עיי"ש, ודק' התוס' (שם, ד"ה לא זכו וכו') דבחנם פירש כן דאפילו מתכוין וכו' אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני וכו' עכ"ל, ועי' ברא"ש ותוי"ט, ולפי"ז י"ל דס"ל לרש"י דאם המערב החנוני מתכוין להקנות גם לזה לא איכפת לן במזה דהקונה לא נתכוין באופן זה, דהעיקר דהמזכה מוסר לכולם

בשעה, דו"ק, אך גם לתוס' דווקא התם לא מהני הזיכוי כיון דהקונה הרי רצונו שיקנה לו במעותיו שנתן ולערב משלו ממש, וע"כ לא מהני, משא"כ בכל מזכה סתם לא בעי שיהא משלו ממש, דו"ק, והדברים מבוררין בעז"ה.

- מביא דעת הגאון בעל מרכה"מ על הרמב"ם -

י"ג) גם מצאנו להגאון בעל מרכבת המשנה על הרמב"ם בביאורו שיטת הר"מ (בפ"ה ה"ה), מבואר מדבריו דאפשר לכפות לזכות, ואדרבה יותר קיל לדעתו בפ"י שי' הרמב"ם וז"ל: לכן נראה לפרש דברי רבינו וכו' ובאינו רגיל אינם יכולין ליטול ממנו שיתוף בעכ"ח אלא אם רוצים להשתתף צריכין לזכות להם משלהם "אלא שאם הוא מוחה ואינו רוצה להשתתף כלל וכו' ומתכוין לאסור עליהם אז כופין אותו שלא יאסר עליהם, והיינו מש"כ רבנו כופין אותו להשתתף עמהן אע"פ שאין כופין אותו ליתן שיתוף וכו'" עיי"ש עוד דבריו, ורמז הנוב"י (שם) לדבריו אלו, הרי מבאר בכוונת הרמב"ם ממש"כ כופין אותו להשתתף ולא כ' ליתן, דמזכין בעכ"ח שלא לאסור, עיי"ש"ה, ודעתו שם אף בלא בי"ד, ומ"מ כ' דאף לדעת הרה"מ דבעי בי"ד יש לפרש כן, עכ"פ פשיטא לי' דיש לזכות בעל כרחו.

- מבאר דבחובות הנמשכין מקילין בדרבנן דיכולין לזכות -

י"ד) ויש לצרף עוד ע"ד אשר טוענים כי איכא חוב להם מצד הפירצות הנמשכות מזה (לדבריהם, כ"א בחששתו), דברי הר"ן בפרק השולח (ל"ז) אצל פרוזבול שאין כותבין אלא על הקרקע, ואם אין לו קרקע מזכהו בתוך שדהו כ"ש. וכ' הר"ן, מכאן נ"ל, דמאי דקיל"ל זכין לאדם שלא בפניו כל שהדבר בעצמו זכות אע"פ שנמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה, דהא הכא כשמזכהו קרקע כ"ש מתחייב הוא בכך שאין שביעית משמטת חובו, ואפ"ה אמרינן דמהני, אלא אפשר לדחות ולומר שאף זה מקולי פרוזבול, עכ"ל. וברא"ש (שם סי' ט"ז) כ' וז"ל, והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב הוא לן עכ"ל. וכ"כ כעיי"ז שאר ראשונים, (וכ"ה בשו"ע חו"מ סי' פ"ז סעי' כ"ב), ונחלקו האחרונים אי בשאר איסורי דרבנן איכא ג"כ קולא זה, דדעת הטו"ז (סי' קס"ב סק"ח) אצל רבית דרבנן דסב"ס, דג"כ אמרינן סברא זו, וכ"ד הגר"א (שם סקט"ז), אבל בנקודה"כ שם כ' דאי"ז רק מקולי פרוזבול, אבל לא שנאמר כן בשאר איסורי דרבנן, ועיי"ש עוד דחיות דל"ש רק בנידון שדנין עליו שם, עכ"פ בקנין דעיר"ח דקיל, וגם דהלכה כהמיקל וכמש"ב, י"ל דלא גרע מקולא דפרוזבול שהקילו בו, ועיי"ש בקרב"נ אות י' דהקילו בשביעית בזמיה"ז דרבנן מש"ה סמכו על קצת זכות להם שלא למנוע מלהלוות זא"ז, ע"כ. ויש לצרף שפיר כיון דעצם הדבר בין מצד זכיית הפת ובין מצד המצווה הרבה כאשר העידו רבותינו הק' זי"ע, הוי זכות, ממילא זכין לאדם

שלא בפניהם, (ואף שדעת הר"ן (שם) דבעומד וצווח לפנינו לא מהני, הרי שם ליכא אנן סהדי דהוי זכות גמור הא דזיכוי הקרקע, דאינו מצווה. גם ליכא סברא דבאמת רוצה כמו שמבואר לעי' בעז"ה. ואפי' לא תימא כנ"ל הרי הר"ן לשיטתו במס' קידושין, והעיקר בעיר"ח סמכין ארשב"א), אף דלדבריהם וטענותיהם איכא חובות הנמשכות, ובפרט דאינם חובות ברורים רק חששות, ולדברי הגאון שליט"א העומדים על גפי מרומי קרת לתקן הדבר אדרבה לדעתם תיקון גדול הוא, ואין כאן שום חששות, ושפיר זוכין להם בכזה"ג.

- מצדד באופן דליכא כח בי"ד -

ט"ו) וכל הנ"ל באופן דאיכא כח בי"ד יפה שפיר חזי כל הני צירופא דרבנן לאיצטרופי דאין כאן בית מיחוש מצד הצווחין דאינן זוכין. איברא גם באין כח בי"ד יש מקום לסמוך על דעת הרשב"א (והריטב"א), דכופין אף באינו רגיל כל שהוא מבני המבוי, (ועי' בבי"צ שם דמבואר דסומכין אהרשב"א) וגם הרי לפי"ד המרכזה"מ (דלעי' או"ת י"א) לא צריך בי"ד עיי"ש. גם כתבו כמה אחרונים (ה"ה הגרש"ק שם, והבי"צ בקו"א, ובנה"ש) דלפי"ד הקרב"נ דטעמא דאין עירוב בעכ"ח היינו משום דהפת גזולה, א"כ באופן שמזכין כופין בכל ענין, גם בכ"ע דמזכין מהני. גם יש לצרף דברי הבי"צ (שם) דבשיתוף אף בעכ"ח מערבין דאינו משום דירה, עיי"ש מה שצידד והובא בדעת רס"י שס"ז.

ומה שמביא החכ"א הנ"ל מש"ב הגאון המפו' ר' יעקב בלויא שליט"א, פוק חזי בספרו נתיבות השבת (פל"א סקפ"ז) שכ' וז"ל: ועפי"ז נראה שאפילו יש מחלוקת בין בני העיר על תיקון העירוב (כפי שידוע שהי' כן בכמה מקומות), אינם אוסרים, וראיתי בקובץ בית תלמוד להוראה (ח"ד דף ק"ב) הערת הגר"י ראטה שליט"א שכ' דדווקא כשיש למתירים כח בי"ד, אבל כשאין להם כח בי"ד אוסרים, וצ"ע, ע"כ. הרי דמצדד להקל עוד יותר, דאף בלא כח בי"ד מצדד דכופין, וכבר ביארנו מקום קולא בזה, אבל בכח בי"ד כבנידון דידן שפיר לא צריכין להקל כ"כ, וכמש"כ אאמור"ר הגאון שליט"א, דיכולין הכל לטלטל ולסמוך על העירוב.

הכ"ד זעיר"א דמן חברי"א
המתאבק בעפר רגלי חכמים
יצחק אייזיק ראטה

הוספות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

הנה בנידון זיכוי הפת, היטב אשר דיבר הגה"צ אב"ד קארלסבורג שליט"א בראיות מוצקות דעירובי חצירות לא בעי זכי' גמורה, רק שיהא מסור לצבור שיוכל כל א' לקחתו כשירצה, ורק שמדברי הפמ"ג בסי' שס"ז סק"ג שהביאו מבואר שצריך זכי' ומסופק אי מהני אפילו בעומד וצווח, והוא לכאורה סתירה להדברים הנ"ל.

ברם ברירא דמילתא נראה לי בפשיטות, שיש חילוק בין עירובי חצירות לח"י אנשים שאז צריכים כולם לזכות בחלקם, לבין ע"ח ליותר מח"י אנשים שאז א"צ כלל לזכות בקנין.

ואפרש שיחתי. הא לך לשון המשנה בעירובין (פ:): כמה הוא שיעורו, בזמן שהן מרובין, מזון ב' סעודות לכולם, בזמן שהן מועטים, כגרוגרת לכל א' וא', עכ"ל המשנה. הרי במועטים יש משמעות של זכי' וקנין לכל א' וא', משא"כ במרובין לא נזכר כלל משמעות של קנין לכא"א, רק שיעור עירוב עבור כולם.

והסברא צריך ביאור, דבשלמא שיעור גרוגרת לכל א' מובן, שזהו שיעור חשוב לענין כמה דינים ויש לכל א' שיעור אכילה חשובה של גרוגרת, אבל שיעור מזון ב' סעודות הוא שיעור אכילתו של אדם אחד ביום, ומהו ערך שיעור זה לצורך הרבים, הרי יצא לכל א' שיעור אכילה כל שהוא, ולא לפים גם זה לא, רק כחוט השערה, וכי דבר זה נקרא השתתפות בסעודה לקבוע דירתו במקום "סעודתו", אתמהה. ולא מצינו בשום מקום שיהא שייכות לשיעור ב' סעודות של אדם א' לקבוע דינו של שותפות הרבים, ולומר שחכמים הקילו וקבעו שיעור חשוב מסויים שמצאו באיזה מקום וקבעוהו על מצות עירוב של רבים, הגם שאין לשיעור זה שום מובן ושייכות לכאן. זה דוחק גדול, ברם פתרון ענין זה מצאנו בספר הלבוש.

והא לך לשונו הזך של רבינו הלבוש בדין זה בסי' שס"ח ס"ג, וז"ל, "וכמה שיעור העירוב וכו', ואפילו הן אלף ויותר, לא הטריחו חכמים יותר להיות כגרוגרת לכל א', רק נתנו שיעורו כב' סעודות. נ"ל, כדי שיקנה א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות שבת, ערבית ושחרית, והי' הוא כבעל הבית, ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו, כי לא רצו להטריח יותר. וטעמא עד י"ח גרוגרות, כדי שיהא חצי גרוגרת לאחד לסעודה אחת שיש בו כדי להשיב נפש, וסגי שלא להטריחם יותר". עכ"ל הזהב.

הרי שפתי הלבוש ברור מללו, שהי' כאן ב' אופני התקנה, וכל אופן לעצמו להקל כדי שלא להטריח. והיינו, עד י"ח אנשים אופן ההשתתפות שיהא לכל א' וא' שיעור כדי להשיב נפש לכל סעודה, והיינו חצי גרוגרת לכל א' וא'. משא"כ ביותר מ"ח אנשים, אופן ההשתתפות שיהא שיעור חשוב של ב' סעודות שלימות לצורך שבת לאיש אחד, וסעודה זו כאילו מוכן ומזומן לכל א' וא' מי שירצה יאכלנו, וא"צ שיהי' לכא"א מה לאכול, אלא שיהי' לכא"א אפשרות לאכול סעודה, ואה"ג אם א' יאכל לא ישאר להשאר לאכול, רק שכן תקנו תקנתם שסגי בזה שלכל א' יש אפשרות שהוא יהי' זה שיאכל ב' הסעודות השלימות. ולכן כיון שהקילו חז"ל באופן של מרובים, שא"צ כלל שיהי' לכא"א מה לאכול, התמירו שאותו א' יהי' לו ב' סעודות

שלימות, משא"כ במועטין שיש צורך שכא"א יהי' לו לאכול בפועל, הקילו שסגי באכילה מועטת להשיב נפש, ודר"ק.

ודברי הלבוש הם ברורים וקילורין לעינים, שעפ"ז מובן היטב השייכות של ב' סעודות לצורך עירוב של רבים. וגם מדוקדק לשון המשנה, מזון ב' סעודות הוא לכולם, ר"ל שלכל א' יהא אפשרות שהוא יאכלנו, וברור.

וע"פ יסוד זה ברור הסברא שלמועטין שכן עשו התקנה שלכא"א יהי' גרוגרת, חייב לזכות בו, ובזה אם מוחה מפורש ואינו רוצה לזכות בו, אי אפשר להכריחו בעל כרחו (והוא מה שדן הפמ"ג), משא"כ למרובין שאופן התקנה לא הי' כלל שיהי' לכא"א חלק בו לאכילתו, רק שיעור שלם שעכ"פ אדם ביניהם מי שירצה ראשון יהי' לו האפשרות לאוכלו, בודאי שא"צ שכל א' וא' יזכה בו, ואדרבה, אופן התקנה הוא יותר ברור שיהא שייך דוקא לאדם א' שיעור שלם של ב' סעודות, ורק שיהי' לכל א' רשות לאוכלו כשירצה, וכדמפורש בל' הלבוש הנ"ל "ויהא הוא כבעה"ב ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו" וכו', וגם כמוש"כ הלבוש לפני כן "שיקנה אדם א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות" וכו', הרי דבריו ברורים כמו שכתבנו לעיל.

ובזה גם הרווחנו להבין דברי השל"ה הק' ריש מסכתא שבת (פרק נר מצוה ד"ה עירובי חצירות) שלאחר שהביא דברי המהר"ל שלא הי' סומך לכתחילה על שיתוף הציבור שנעשה בערב פסח לכל השנה, שמא יתקלקל (הפת) ויבואו לידי תקלה, והעדיף עירוב כל ערב שבת, הגם שהקהל כבר עשו עירוב (כללי) בתחילת השנה, כתב ע"ז השל"ה וזלה"ק, "ולענין ברכה לברך אקב"ו על מצות עירוב, נראה לי שלא לברך, אם לא שיעשה מוסכם בלבו, שלא יהי' זוכה בעירוב שעושין הקהל, ואז כשהוא שוכח לעשות עירוב, לא יטלטל. לולא זאת אני חוכך לברכה לבטלה. ע"כ יעשה המצוה ולא יברך, עכלה"ק. ותמה על זה בס' נתיבות שבת (פרק ל"א ס"ק ק"פ) שהענין מוקשה, דאם ההסכמה היא שלא יזכה בעירוב ושמשר"ה הוא עצמו לא יטלטל, א"כ אוסר בזה על הקהל ואיך יטלטלו הם.

אך עפ"י יסוד דבריו של הלבוש הנ"ל, הענין מובן היטב, כי השל"ה איירי בעירוב כללי של עיר שבד"כ יש בו יותר מ"ח משתתפים, ואז גדר העירוב היא "מסירה לציבור" ושיהא לכל א' רשות לאוכלו אם ירצה, וכמוש"כ לעיל, ולכן גם אם הוסכם אצלו לא להשתמש בעירוב הקהל רק לערב בעצמו, אינו אוסר בזה על הקהל כלל, כיון שהם מסרוהו לכלל הציבור כדין, ולא צריך לחול כאן שום זכי' וקנין.

אך חידש לן השלה"ק שכיון שהעירוב צריך לחול בין השמשות, וגילה דעתו שאינו רוצה להשתמש בו, הגם שאינו אוסר על הקהל כיון שנמסר לציבור לכל דכפין, מ"מ הוא עצמו א"א לו לטלטל ע"י עירוב הקהל, כי סירב להשתמש בעירובם ונאסר לו בבין השמשות, ודר"ק.

ועפ"ז ניחא לן בשופי מה שלא חששו בעיירות גדולות להמתעקשים והמסרבים להשתתף בפת העירוב, כיון דבמרובים א"צ זיכוי כלל, רק מסירה לצורך הציבור לכשירצו לאכול העירוב, ותו לא. ודברי הגה"צ אבד"ק קארלסבורג שליט"א ברורים ואמתיים לאמיתה של תורה.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

275 - עמודים

**בירור שיטת הפוסקים
בדין אנשים המוחים
בעירוב אם יכולים לזכות
להם הפת בעל כרחך ודין
שר העיר בזמננו ובו גם
בירור שיטת כ"ק
אדמו"ר מקלויזנבורג
זצ"ל בשו"ת דברי יציב
בענין עירובי חצירות
(וע"ע #223)**

בעזרה ש"ת

בירור שיטת הפוסקים

בדין אנשים המוחים בעירוב
אם יכולין לזכות להם הפת בע"כ
ודין שר העיר בזמננו

ע"י גדולי הרבנים שליט"א

באר אשכנז, אדר א' תש"ט

לע"נ ר' אברהם ב"ר צבי יעקב ז"ל
גלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

בירור שיטת רבותינו אודות אנשים המוחים בעירוב אם יכולין לזכות להם הפת של עירובי הצרות בע"כ ודין שר העיר בזמננו

עשינו סמוכות לזה מן הש"ס⁽¹⁾, וא"כ מכ"ש בעירובין דרבנן יש לסמוך עלה וכאן לא שייך שזנא מתנות יחי, דזה אס כוונת הנותן רק לטובת המקבל נחשב מתנה, אבל כאן שעיקר כוונתם שעי"כ יהיו מותרין לטלטל והוי טובת עצמן הוי כמכירה, וכמ"ש הר"ן כעין סברא זו לענין שחרר עדדו והוצא במג"א סי' ז' עיי"ש, וכמכירה גופא לא נחשב זכות כיון דלר"ך להוציא ממון, אבל כאן הוצא ממון א"ל ומתנה לא הוי כיון דהוי לטובתם ודאי יכול לזכות בע"כ⁽²⁾, ובפרט דלדינא הוי בזה ס"ס דלמא כדעת הסוברים דבני החצר או ב"ד נוטלין ממון בע"כ, ואף אה"ל כהחולקים דלמא כהרשב"א דהיכא דהוי זכות גמור יכולין לזכות לו בע"כ, ולכן החולקים לא מיירי רק ליטול משלו אבל משלהם ודאי יכולים לזכות בע"כ.

וכי"ס ופוק חזי מה עמא דכר שמימיס ימימה נזדמן שנפל מחלוקת צין יחיד וצין בני העיר ולא נשמע שיפול על ענה זו אחד לומר כן דודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בודאי הכל הוא עיי"ש.

(א) בשו"ת שנת יעקב ח"ג סי' כ"ט כתב דשכירות רשות משר העיר מועיל גם נגד יהודים שאין רוצים לנטל רשותם או נגד ישראל מומרים עיי"ש, והוצא להלכה דבע"מ מהגאון מהרש"ס סי' שפ"ה ס"ב, וכ"כ בשו"ת ובחרת צחיים להגרש"ק סי' קי"ז ובספרו האלף לך שלמה סי' ו'.

(ב) בשו"ת ובחרת צחיים סי' קכ"ג צידון שאחד רוצה לחזור מעירובו בשותפות עם בני העיר כתב שדבר זה מביא לידי גיחוך, עיי"ש דכתב ועוד נראה דאף החולקים שס' דלא מהני בע"כ היינו ליטול משלו ולערב דזה אין זכות גמור לו, כיון דעכ"פ צריך להוציא ממון על כך להכיח עירובו לזמן ידוע, אבל אס בני החצר מוכין לו משלהם ודאי מהני אף במוחה ברגיל לערב, וכן מפורש בחי' הרשב"א קדושין כ"ג דמה דאין זכין לאדם בע"כ היינו היכא דהוי קצח חוב כגון וכו', אבל היכא דהוי זכות גמור אף בעומד ונעק ומוחה עיין שס, ועיין באבני מילואים סי' א' שסמן לדינא ע"ו ובחי' בכמה מקומות

(1) ומה שאחד מעיר שלא מצא באבני מילואים ומחמת זה דחה דברי הגרש"ק, כנראה שלא ראה את כל הסימן שכן מבוואר באות ה' שכתב ליישב דברי הרמ"א שמומרת מזכה לה גט בע"כ, ותמה האב"מ דעיקר הטעם שמזכה לה משום דזכות היא לה אבל היכא שמיחתה בפירוש האיך מזכה לה, ות"י עפ"י הרשב"א דכיון דזכות גמור היא לה אפילו צווחה נמי מזכה לה בע"כ עיי"ש. וכ"כ שו"ת עין יצחק אה"ע סי' א', ובספרו שו"ת עין יצחק ח"ב סי' נ"ב שאף שבהל' עבדים פסקינן דלא כהרשב"א ויכול העבד למחות משום שיש קצת חובה דעבדא בהפקירא נוחא ליה, אבל במקום זכות גמור ודאי דאין מועיל מחאה עיי"ש, ובשו"ת בר לואי ח"ב אה"ע סי' צ', דבזכות גמור זכין בע"כ ובטלה דעתה אצל כל אדם עיי"ש.

ומה שהעיר במחזה אברהם סי' ע"א משו"ע יו"ד סי' רס"ג סמ"א דלא משמע כך גבי שטר שיחרור עיי"ש, ואפשר דדוקא לענין דאורייתא לא סמכינן ע"ז אבל לענין עירובין דרבנן יש לסמוך ע"ז. וכ"כ הגאון רבי שלמה יצחק אב"ד שעבין בקונטרס תיקון שבת (אדעס תרס"א) סי' ט' שהגם שהרמב"ן חולק על הרשב"א אבל הלכה כדברי המיקל בעירוב.

(2) ומה שרצה לחלק בדברי הרשב"א בעבד דהוי זכות לעצמו שמהני שבה לכלל ישראל, משא"כ הכא במי שאינו רוצה לטלטל ואין לו לעצמו זכות, לא ראה דברי הח"ס סי' צ"ט שכתב וז"ל, וא"כ כל בר דעת ישמוט בשכלו שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל בני ביתם להוציא החוצה, וכמה צער יסבלו הגדולים הגזורים, א"כ השכל הפשוט גוזר שראוי ומחוייב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר הטלטול וכו', לתקן איסור הוצאה, "אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו" עכ"ל. וכ"כ בשו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ג "כי הרבה מכשולים באים באין עירוב".

והאבני נזר או"ח סי' רס"ו סק"ד כתב "והמתקש בזה ומונע מלהעמיד העירובין הוא מחטיא את הרבים, ועתיד ליתן את הדין, ושמה לבי שלמעשה לא מלאה לבם של המתקשים מלהפריע את המעמידים העירובין ממעשיהם".

ג) ושאלתנו מפורשת יותר בספר דבר הלכה להגאון
שר התורה רבי אליהו קלאלקין ז"ל אב"ד לובלין אות נ"ח,
שכתב וז"ל ע"ד מה שזה כחמש שנים חיקן עירובין ע"י
עמודי ט"ג וטעלעפאן ועלעקטרישע טראס ע"פ הסכמת
האחרונים לעשות באיזה מקומות לחיים מותרים לקורה
גבוהים עשרה מפני חשש זה"פ מן הנה, וכבר הדפיס
כת"ר קונטרס מיוחד בזה והרב ה"ג שכנגדו הכריז
בניהכ"נ שלו שהעירוב פסול ושאינו מבטל רשותו ושעושה
מחאה נגד העירובי חלרות, והביא מעב"ח מ"ש השב"י
ח"ג סי' כ"ט דכשנשכר שנקנה משכירו ולקטנו של שר
העיר א"ל ביטול רשות, הנה גוף הענין הוא במחלוקת
גדולי האחרונים.

ובענין ביטול הרשות נלע"ד דלפמ"ש בעירובין דע"א
ובפרש"י ד"ה כלך אלל יפות דכיון דבטיל השמא גלי
דעמיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה, ממילא כיון דהרב
הגדול האוסר בשריותא ניחא ליה להציל ממכשול איסור
הולאה בשבת, ורק מלד מה שמחליט בדעתו דדעת
האוסרין אינו מבטל רשותו ומחה בדבר, וא"כ אי קמי
שמיה גליא שהעירוב כשר פשיטא דניחא ליה בביטול
רשות שהוא זכות דמזוה וחובה בלא שום הפסד, ושאיני מי
שודע שע"י ביטול רשות יהא מותר להוציא והוא רוצה
לאסור עליהם ס"ס שפ"ו וס"ס שפ"ו וגם היכא דכופין
אוחו על מדת סדום, עכ"פ הוא מגלה דעתו שאינו רוצה
בכך, משא"כ בנ"ד שידוע טעמו ונימוקו של הרב ושל
המסתופפים בללו, ושחס יהיה עירוב כשר גם לפי דעתם
יזדרזו לבטל רשותם וכו'. ועכ"פ בנ"ד מהני מה שמגלין
דעתם שאם יהא העירוב כשר ניחא להו לבטל רשותם
עכ"ל. ודון מיניה לנ"ד.

ד) ועוד דהרי גם אלו האוסרים את העירוב הכללי יש
להם עירוב פרטי ליד ביתם או בית מדרשם, או לאנשי
קהילתם הסרים למשמעתם יש עירוב פרטי. מזה רואים

שאין להם החנגדות לעצם ענין עירוב עפ"י הלכה, אלא
רק מסיבות דלדיות, ושאר האוסרים שהם רק מיעוטא
דמיעוטא בטלה דעתם.

ה) וכ"כ שו"ח זיך אליעזר חי"ט סי"ז והוסיף עוד
סברא, דהיות והמדובר שלנו הוא לא על השתחפות
בחלרות ובשופי מבואות, אלא במיקון עירוב לטלטול
ברחובות, א"כ בזה לא נריכים בכלל הסכמת יחידים.
ומלאתי לי חצר בספר שו"ח זקן אהרן (וואלקין) ח"א סי'
כ"ו דנשאל שם ע"ד אנשים שאינם מודים בעירוב איך
שאפשר לחקן הרחובות באופן שלא יזכך לבקש הסכמתם,
והשיב וכחכ בהמשך דבריו וז"ל תמיהני מה שאלה היא זו
אטו שכירת הרחוב נריך להיות מאת כל אחד מהדיירים,
והלא אפשר לשכור מאחד מפקידי השלטון וכו', וגם
אופני השכירות הוא לא צעד איש מיוחד כ"א אחד או
שנים מבאי כח העיר ישכרו מהם הרשות לטלטל ברחוב
צעד כל הישראלים הדריים בעיר, ואחרי כי הדבר כ"כ נקל
לקיים, החיוב איפוא לפני כל ירא ד' החפץ לזכות את
ישראל להתאמץ ככל האפשר לחקן עירובין עיי"ש.

ולמעשה לא שמענו מעולם בערי ישראל מאז ומקדם
בין בא"י ובין בחו"ל שהעירוב נפסל מחמת אלו האנשים
שלא רוצים לעשות עירוב, וכן הורה הגאון בעל מנחת
יחזק זצ"ל בהיותו בעיר מאנסי.

ו) וע"י בשו"ח חזון נחום סי' מ"ב שמפלפל על דברי
המחזה אברהם סי' ע"א דלא מהני לזכות הפת בע"כ,
דדוקא בנידון שלו שהם רוצים בעירוב רק שיש מחלוקת
מי יהיו המזכים או באיזה בית הכנסת ינתן הפת שלהם,
משא"כ בנ"ד שאין רוצים כלל בעירוב הוי זיכוי העירוב
זכות גמור עיי"ש.

וא"כ בנ"ד שאין דנים כלל עבור הפת אלא

שהתנגדותם הוא על ענף עשיית העירוב רק שטוענים שאין מוכים צפת כדי שלא יועיל העירוב, ומכיון דבאמת הוא זכות גמורה, וצנירוף כל שאר ספרות הג"ל, ודאי אין בידי יחידים אלו הכח לעכב את כל תושבי עירנו לערער צוה על כשרות העירוב המהודר דידן.

ברעת הגה"ק מקלוזענבורג בעל דברי יציב וצ"ל הנה צמחונות דברי יציב סי' קע"ג כתב שאם כמה אנשים מתנגדים ומוחים בעשיית העירוב אינם מקנים רשותם ואסור לטלטל עיי"ש. ועליו לדון עפ"י לגבי עירוב הנעשה בשכונתנו.

(ז) הנה בשו"מ הג"ל שם העיר איזה כח יש לשר העיר כיון שאינו יכול לסלק מרשותם ומהני רק מחורת שכירו ולקטו שהקילו חו"ל בעירוב, וסיים וז"ע אם שר העיר צומננו יש לו כח מדין דינא דמלכותא דינא עיי"ש. וכנראה שאי לא נחית עדיין לטרוח לצרר כ"כ בעלות הממשלה דארה"ב, והאמת הרי עפ"י חוקי נכסי ללא ניידי (real estate) יש להם בעלות על בתים ויכולים לסלק כל אחד מהבתים ורק עליהם לשלם השווייה כפי שישיית עליהם החוק⁽³⁾, וגם יכולים לצוא בחוף כל בית לראות בכל עת אי יש להם איזה חשד שעושים נגד החוק, וא"כ יש להם בעלות מסוימת. וא"כ נקרא בידם לסלק, ומבואר בריב"ש סי' תכ"ו והוצא צנ"י סי' שצ"א דהיכא דיש להם כח לסלק בעה"ב מרשותם מדינא יכולים לשכור משר וא"צ מדין שכירו ולקטו, וא"כ מהני הקנין מדינא וא"צ ליטול הסכמה מתושבי העיר.

(ח) המעיין בתשובה שם באות ה' יראה שמבואר שיש "רננים ות"מ שמתנגדים בטעמים עפ"י הלכה" שקאי על

סוף האות הקודם שכתב וז"ל "ובכל אופן המחמיר לעצמו, מטעם שחושש לדעות בני רבונות (אי היו רה"ר לאורייתא) או שחושש לסמוך על המסדרים וכו' כיון שחושש שאינו "כהלכתו" וכו' אין למחות על המחמירים וכו' עיי"ש, וא"כ דוקא היכא שמנגדים עפ"י הלכה, משא"כ היכא שרובא דרובא רננים ת"ח מסכימים או עכ"פ שאין מוחים, וגם המיעוט אין מתנגדים מטעמים עפ"י הלכה רק משום חששות בעלמא, אין בידינו לחדש חששות מדעתנו, ואף שיש ת"מ אחד או שנים שמתנגדים עפ"י הלכה א"א לומר שבשצילם יתעכב רוב בנין ורוב מנין של העיר, וברור שא"א לומר שאם אחד מותה שאינו רוצה בהעירוב שיחצטלו העירובין, שזה נגד השכל שאחד או שניים יהא להם הכוח לומר שמנגדים נגד כל אנשי העיר, שא"כ בטלת כל חורת עירובין מעולם, כי מעולם היו חילוקי דעות בין הגדולים צערי ישראל זה אוסר זה מתיר, א"ו דבעינן מספר הניכר שדעתם תכריע. ועוד שהרי גם המתנגדים באמת דעתם מסכמת לעשות עירוב עבור חולים ונזרקים, רק מנגדים לערב בסתמא כל אחד כחפצו ורצונו, א"כ הרי גם הם מודים בעירוב ושפיר יכולים להקנות עבורם הפת עכ"פ בע"כ. (ופשיטא שאלו שאינם דרים בשכונה הזאת אין להם כוח להתנגד לענין שותפות צפת).

ובפרט שנתברר בעדויות ברורות שבארא פארק יש לה ג' מחילות, א"כ בודאי הו"ל רה"י מה"מ וליכא שום חשש בעשיית העירוב עפ"י הלכה.

(ט) ועוד מאחר שרבים וכן שלמים משתמשים בהעירוב שנעשה צפיקות גדולי הוראה, וסומכים על זה שאין צורך לנקש רשות מכל אחד גם לשיטת בעל דברי

(3) עפ"י הקאנסטיטושען מחויבת הממשלה "אחר" שהם לוקחים הבית "לפצות" הבעלים כפי שווי הבית, וזה לא בתור תשלומין אלא בתור קאמפנעסיעשען (Compensation) ודלא כמו כמה מדינות כגון ספרד וצרפת שהממשלה חייבת לשלם הקאמפנעסיעשען לפני שלוקחים הבית.

יציב ז"ל שיכול למחות, מ"מ זכה"ג אין יכול למחות, וכדברי השו"מ ח"צ סי' ס"ב שכתב בשם ראשונים שבאופן שודאי זכות הוא גם לו זכין לו בע"כ ואפי' עומד וזוהי, ובפרט שלא יוכל בעקשותו לאסור על אחרים.

וא"כ זני"ד שהמליאות כהיום שנתהוותה שחלק גדול מהציבור משתמשים בעירוב מטעם שקומכים על השבות יעקב והגרש"ק דא"נ לשאלו מכל אחד רשות, ואם נאמר שע"י המוחים נאסרו בטלטול הרי יכשילו אותם בחילול שבת, לכן זודאי זכות גמור הוא גם להמנגדים שלא יכשלו הרבים, ולא מדין כפיה קאחינן אלא מטעם זכיה. ומכל הלין וזנירוף דעת השבות יעקב והגרש"ק דמהני שכירות משר העיר זודאי מהני.

(י) ועוד הרי הגה"ק מפלפל בחשובה בזה ו' שם, דכל הענין לשכור מן שר העיר הוא קולא ואין לנו לגבז קולות ע"ג קולות עיי"ש. וידענו בזירור שהמדובר הי' על העירוב שם שהיה כשר, אך יסודו היה זני ע"ג קולות, לכן לא החיר, משא"כ בעירוב דידן שנעשה עם כל החומרות וההידורים, א"כ זודאי זכה"ג דעתו הגדולה מסכמת דמהני שכירות משר העיר.

ולכו"ע לא הוי רה"ר מה"ת, וגם שכבר נעשה מעשה והחקינו העירוב בשלימות על כל השכונה כהלכתו בעיקות רבנים מובהקים, כמש"כ הגה"ק שם בזה ד' ד"ה אמנם עיי"ש, אשר ע"כ כעת רבים ושלמים משתמשים כבר בהעירוב הן לצורך חולים הי' והן לעוגג שבת.

א"כ לא מטעם כפיה בע"כ ולא מכח שכירות וקניית רשות קא אחינן אלא מטעם זכיה, כי לא יאומן שהמחמירים ג"כ כעת מאיזהו טעם ונימוק שעמם, לא ירנו בשותפות העירוב, כיון שעיי"ז יגרמו שרבים המשמשים כעת בהעירוב יחללו ח"ו שבת ולא נחשדו ישראל לכן, ואפילו אם יימנעו איזהו מתעקש ג"כ אינו יכול למחות, כמש"כ השו"מ ח"צ סי' ס"ב בשם ראשונים, שזודאי זכות גמור הוא לו זכין לו בע"כ ואפילו עומד וזוהי, וכחז שם זנה"ל "ובפרט שלא יוכל בעקשותו לאסור על אחרים" עיי"ש, ובני"ד זודאי זכות גמור הוא לו שלא יכשיל את הרבים ח"ו בחילול שבת, ממילא פשוט הוא דאין כאן בית מיחוש אפילו לשיטת הגה"ק בעל דברי יציב זנ"ל, ועל סמך זה משתמשים בעירובין בכל העיירות הגדולות ואפילו ליכא ג' מחילות, והלכה כדברי המיקל בעירוב.

עצת בעל חזון נחום נגד המוחים בהעירוב

זש"ח חזון נחום מהגאון רבי נחום מדאמנראווא זנ"ל סימן מ"ב כתב עפ"י המבואר בשו"ע סי' שס"ז דלענין כפיה בעינן זיי"ד וסגי זני"ד של שלשה וא"נ זיי"ד קבוע אם א"נ ממונא להשתחף נפת, אלא שיגבה מעות מכל אחד והגזייה יהי' בטוב מנדבת לבס בסחם זלי לפרט להם הנדבה לאיזה חכלית, ומכיון שכבר הוציאו הממון מרשותם ואסחו דעתיה מיניה ורק מה שנשאר עוד לעשות בלא דעתם בע"כ מן המקובץ פת לעירוב זה שוב נכנס בכלל החוקים לנד שהוא לחיקון הדת דא"נ זיי"ד כלל לכפיה ודו"ק, ונראה עוד שאין הכרח ג"כ

תמצית שיבת בעל דברי יציב

הגם שהגה"ק שם בזה ו' לא רצה לסמוך על שיטת הגרש"ק עיי"ש, ולא ס"ל שיש להקל בשכירות וקניית רשות בישראל המודה בעירוב, כדמסיים שם כיון שלא מצינו קולא זו אלא בעכו"ם או באינו מודה בעירוב אבל אין לנו להקל בישראל המודה בעירוב וכו' עיי"ש, ולכופס בע"כ ג"כ ס"ל שאין לכופס, כמבואר שם בזה הי' עיי"ש, היינו דוקא בהנידון שהי' או לעשות לכחלתה עירוב על זה הסמך.

אולם זני"ד שאני, כי פנים חדשות באו לכאן בזמננו שנתזרר שהעיר זרוקלין מוקפת בג' מחילות זידי אדם

יספיקו שני הטעמים, ועפ"י דברי הריב"ש אלו יעוי' פסקי המחבר והרמ"א צבי"א, ויעוי' מ"ש הטו"ן שם. אמנם הפרמ"ג צמ"ז סק"ו כתב ע"ש הא"ר והטו"ן ש דלדין כל אחד מהטעמים מספיק, וכשיש רשות להשיב שם אנשי המלחמה מותר אף מבחי עכו"ם וכשאין רשות מותר רק מבחי ישראל למצוי, וא"כ לפי הנימוקים שבמדינה זו שבאם הממונים מוצאים שצריכים אל המקום שבתים בנויים עליו לעשות בשם רחובות או שוקים או שאר צרכי רבים יכולים הם להרוס את הבניינים ולעשות בשם צרכי הרבים, א"כ לפי הטעם השני שכחב הריב"ש ו"ל זה יספיק גם להכניס ולהוציא מבחי הכוחים אל המצוי, וכמו"כ מה שלפי נימוסי המדינה יכולים השרים לגזור ע"י כתב שקורין ווארענט שיכנסו שומריהם בבית כל איש ואיש ואם אין מניחים אותם יכולים גם לשבור הדלתות, גם אותם המתפשטים חוצות בני אדם כשאי שקורין דיטעקטיווס יכולים לכנס בבית כל איש ואיש אף שלא מדעת הצעה"ב, גם הממונים לשמירת הנקיות וצרכי הבריאות יכולים לכנס בכל הבתים בכל עת שירצו להשגיח על הנקיות ועל סדר צינורות המים ושאר דברים, ויכולים לגזור על הצעה"ב לעשות ולתקן כפי פקודתם, ואם לא ימלא הצעה"ב את פקודתם הם שולחים בעלי מלאכות אל הבית עם כלי האומנות ועושים בשם הכל כפי פקודתם על חשבון הצעה"ב והוא הצעה"ב מחויב לשלם, ואם לא ישלם מוכרים את הבית, לכן לדעתי הקצרה זה יספיק שיהיה די בשכירות משר העיר.

ומלבד כל זאת בקיום משמר וסדר המינויים במדינה

לקבץ מכל אחד רק שינתן מכיס הקהל לצורך פת העירוב דכל העיר שותפים הם בכיס הקהל, וסיים צני"ד שאין רוצים כלל בעירוב הוי זיכוי העירוב זכות גמור, ועכ"פ צצירוף תלחא לגבות מכל אחד, ושינתן ע"ז מכיס הקהל וגם לזכות ע"י אחר בעד כל אנשי העיר ודאי דמהני זה, עכ"ד.

עירוב בארה"ב לפני 105 שנה

וכבר לפני מאה וחמש שנים הורה כן הלכה למעשה הרה"ג רבי זכריה ראזענפעלד ז"ל בקונטרס תקות זכריה לגבי עשיית העירוב בט"ו. לוא"ם, והסכים ע"ז הגאון רבי יעקב יוסף ז"ל רב הכולל בנוא יארק⁴. לאחר שפנה הרב הנ"ל להגאון רבי יצחק אלחנן מקאחונא ז"ל להסכים על עירוב הנ"ל, והשיבו מכיון שדר מרחוק אינו בקי בתבנית העירוב והציע שישאל את הרב הכולל הנ"ל.

וכתב שם בשריג הו' צעמוד ל"ט שדן ממי יכולים לשכור את הרשות במדינה הזאת. בשו"ת הריב"ש סי' כח"ז כתב שיכולים לשכור משר העיר כשהוא יכול להניח כלים בבחי אנשיו, ועוד כתב טעם שני להחיר קניית הרשות משר העיר צהיות דרך הרבים לעולם הוא לאדון לשנותה כמו שירצה ולתת לבעלי הבתים דרך מזד אחר, א"כ יכול לסלק הכוחים מן הדרך ההוא וכיון שיכול לסלק הרי יכול הוא להקנות הרשות, וכתב שמטעם זה השני לא יספיק להכניס ולהוציא מן המצוי לבחי הכוחים. וכתב עוד ומ"מ טוב לכס להשמר להכניס ולהוציא לבחי הכוחים רק מבחי היהודים זה לזה דרך המצוי שזה

4 "האירו מול פני דברי ידידי הרב הגאון המפורסם מו"ה זכרי' יוסף ראזענפעלד שליט"א, מה שחיבר בדיני טלטול בשבת ומזה מה שנוגע להיתרו שחידש בעיר סאנטלואיס.

והנה היטב אשר יגע להוציא כל דין מדברי הראשונים ז"ע אמרתי לפעלא טבא יישר חילו ויהי ד' עמו שדבריו אלו עם יתר חידושי בתורה יקבע בדפוס לזכות את הרבים.

ובעה"ח היום ג' דסליחות תרנ"ה לפ"ק ניו יארק

נאם יעקב יוסף, הרב הכולל"

הוא, אשר הממונים והשוטרים והמשטלה כל
לרכי העיר, לשמור מכל נזק, לתקן את הרחובות והדרכים
לנקות את כל חללה וזוהמה, לא הועמדו מטעם ורצון
המשלה אבל המה נצחרים ע"י בחירה מדעת ורצון כל
בני העיר ומקבלים שכירותם מכיסן של בני העיר הוא
דוקא א"כ לא גרועים הם משכירו ולקיטו, ושכירו ולקיטו
של שכירו ולקיטו, עכ"ד.

ובעני ראיתי שבאו אנשים מטעם השלטון לחזר
פרטיה סמוך לביתי וחפרו שם כדי למצוא לזרר דבר
הנוגע לחוק העיר או המדינה בלי לשאול פי הבעה"ב.

דינו של שר העיר בימינו בחוק הדמוקרטי
ומה שדנו לאחרונה באיזה קונטרסים דל"ש עמה כאן
שכירו ולקיטו שאין להמשטרה והמשלה כח ויכולת
עיי"ש. טעות מוחלטת היא שזה נגד המציאות ואין שום
שינוי בימינו לשאר מקומות בעולם שהקילו חז"ל בזה,
ואדרבה יותר זכות יש להמשלה בארצה"ב יותר משאר
עירות, וכ"כ בהגהת חכמת שלמה סי' שפ"ב שמנהג בכל
קהלות ישראל לשכור משריהם והרי בזמננו אין כח ביד
השר להעמיד חיל ולשנות הדרך עיי"ש, וראה א"ח
מבוטשאטש סי' שפ"ב, האלף לך שלמה סי' קפ"ח, שו"ת
בית שלמה ח"א סי' נ"ה, שו"ת קרן לדוד סי' ק"ו, שו"ת
מהר"ם בריסק סי' קי"ט וק"ד, ערוה"ש סי' שצ"א ס"ג,
שו"ת מנח"א ח"ד סי' י"ד, שו"ת נפש חיה סי' ל', ביאר
הלכה סי' שפ"ב סי"ד ד"ה ועדיין, חז"א או"ח סי' פ"ב
אות ט, שו"ת זקן אהרן ח"ב סי' י"ט, שו"ת הלק"י ח"א
סי' ר"ב, שו"ת משגי"ה ח"ד סי' ס"א, דנהגו בערי
ישראל לשכור רשות מאת אחד הפקידים או הממונים על
לרכי העיר, כגון שר העיר או המשטרה או אפילו כל שיש
לו איזה כח אבל השלטון ומשרתו אללם, כחבתי זה כדי
להוציא מידי הטועין.

וכ"כ בקונטרס חיו יהושע מהגאון רבי יהושע

בריסקין (ירושלים תרס"ב) דמהני השכרת רשות משר
העיר ובאי כמו או מראש העדה שלה או ממשרתו
הפאלאטיא, אף שהנמים והחזרות הם קנויים לחלוטין
לבעה"ב מועיל, וכן הוא דעת רבני קדמאי ובתראי,
והסכים לזה הגאון מהר"ח ברלין ושאר גדולי ירושלים
עיי"ש, וסיים והקנאים המדברים מועה על תיקון העירוב
ראוים למתחן על העמוד עיי"ש.

ואין לנו לחפש חומרות מעלמינו ודי לנו מה שאמרה
החורה. וכ"כ בשנות חיים להגרש"ק סי' י"ג ששכירות
עירובין דרובן ראוי לסמוך להקל ואין לחוש לחומרות
עיי"ש. ובפרט שמקור של הלכה בדברי המיקל בעירוב
נאמר על כך הלכה דקי"ל במס' עירובין דף ס"ב שוכרין
מנכרי בשכירות רעועה שא"ל לכחוש שום שטר מכירה על
השכירות וביאר ברא"ש והוצא צ"י שם מטעם דהלכה
ממקיל בעירוב ונפסק כן בשו"ע סי' שפ"ב ס"ד, וכ"כ
שו"ת מהרש"ם ח"ה סי' ל"ו שיש להקל בכל מה שיש צד
להקל, וכ"כ שו"ת פרי החיים סי' ה'. וכן ראיתי הלכה
למעשה אבל גדולי ישראל שקנו מהמשטרה או מהמכבי
אש.

ואעתיק דברי הגה"ק ממונקאטש זצ"ל בספרו נימוקי
או"ח סי' שצ"א ח"ל אין לנו אלא דברי חז"ל בזה, והלכה
בדברי המיקל בעירוב, וכ"ש שנפסק בשו"ע בלי חולק
ומוסכם דמהני קניה משר העיר והם אמרו והם אמרו
ובתום דרך נחזיק בחורח אבותינו ונוהג בכל עירות
הגדולות אשר ישנו כסאות למשפט רבותינו הק' בעלי
השו"ע אשר מפייהם אנו חיים ואחריהם גאוני הדור
רבניהם ומוריהם עד הדור הזה, והי' מעולם עירובין
וטלטלו בחוך העיר ע"י רשות וקניית משר העיר עיי"ש.

ונאה לסיים בזכרת המשב"ץ שכחז ח"ב סי' ל"ב
בסוף התשובה ח"ל, בענין קניית רשות מהעכו"ם יפה
עשייתם שקנייתם, קונה שמים וארץ יקנה אתכם למלכו.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

274 - 11 עמודים

**תשובת הרה"ג ר' בן
ציון וואזנער שליט"א
אב"ד בית הוראה שבט
הלוי מאנסי**

**ובו בירור מקיף
ומעמיק בתנאי מפולש.
ביאור מכוונין, כדגלי
מדבר. ענני הכבוד וכו',
ומבאר שיטות
הראשונים והפוסקים
עד דורנו.**

הרב בן ציון הלוי וואזנער

אב"ד דקהל בני יעקב ובית הוראה "שכט הלוי"
מאנסי נ.י.

ביאור תנאי ד"מפולשין" לענין רשות הרבים

"מפולשין" הגאמר כאן, כולל כל ג' הפירושים, וכאשר מצאנו שרובם הדגישו הענין "דמכוונים", ובוראי יש בכלל מאתיים מנה, שפירוש זה כולל בו גם שני פירושים הראשונים ממילא, ואף אם אמנם חלק מהראשונים קיצרו בדבר, ולא הוסיפו על חיבת "מפולשין" כלום, וכן הלומדים מסתייגים, ואינם סובלים לפרש כפירוש השלישי שהוא חידוש, מאחר שתנאי כזה, הוא כמעט מן הנמנע, ואינו שכית, מ"מ לנו אין לנו, אלא לפרש כן, מאחר שכך פירושוהו אבות וגדולי הראשונים ז"ל, וכרלהלן, ולא עוד, אלא מאחר שלא מצאנו להדיא שום חולק עליהם, פשוט דגם כאן נוהג הכלל, דלמעוטי בפלוגתא עדיף, וילמד סתום מן המפורש, וכר"ע מורד בזה, וכמו שנבאר בעז"ה.

הנה ראש המדכרים בזה, הלא הוא רש"י ז"ל, שבכמה סוגיות הדגיש הרב באופן מיוחד, עד כמה בעיניו "מכוונין", ומהם בסוגיא (דעיובין ר' ע"א, ר"ה ר"ה) שכתב ז"ל, שיהיה ר"ה שלה "מכוון משער לשער", שיהיה מפולש, דומה לרגלי מדבר, עכ"ל, (ושם ע"ב, ד"ה ירושלים) כתב, רשות הרבים שלה, "מכוון משער לשער" ומפולש, עכ"ל, ועוד (שם בר"ה אבולי ומחוזא, ובדף ג"ט ע"א וע"ב) כמה פעמים, בסיגנון דומה, וכן מצאנו ללמוד מתוך רברי הראב"ה (עיובין ע"א) שדקדק וכתב בזה"ל, לפי סברת רבינו שלמה זכ"ר, "ימכוונים פתחיה" משער לשער, וכן פירש בהרבה מקומות, עכ"ל, הרי שכך הבין פשטות דברי רש"י, ולהורות בא, שלדעתם, הכוונת השערים זה כנגד זה, זהו עיקרו ופירושו של "מפולשין", וממילא כולל גם שני הפירושים הראשונים ובאמור.

וכן מבואר להדיא ברמב"ן, מלחמות ה' (כ"ב ע"א, ר"ה אמר הכותב) שכתב בזה"ל,

אמר הכותב, ראינו לנכון לבאר תנאי דמפולשין, יותר משאר תנאי ר"ה, אחרי שרבים וגם שלמים נסתכרו בו, שלא כן שאר תנאים שכבר דשו בו רבים, וכפרט תנאי דשישים ריבוא, שישים גבורים סביב לה.

תנאי "מפולשין".

אמרו חז"ל שאחד מתנאי ר"ה, שמבוארתה יהיו מפולשין, וכדאי בברייתא בגמ' (שבת דף ר' ע"א) ואיזהו רשות הרבים, סרטיא ופולטיא גדולה, ומובאות המפולשין, ע"כ, ומרברי דש"י והרמב"ן והרשב"א ושאר כל הראשונים, שהעתיקו זאת מדעת עצמם, גם בסוגיות (דעיובין ר' ג"ט ושאר מקומות) משמע שהיה פשוט בעיניהם, שתנאי זה, הוא אחד מעיקר תנאי ר"ה המעכבים, כלומר, דכל שאינה מפולשת, אף שנתמלאו שאר תנאיה, אין כאן ר"ה.

מפולשין מהו

אלא שרבים וגם שלמים נסתפקו, בכיבאר "מפולש" מהו, שיש לפרשו בג' אנפי, א) שיהיה לרשות הרבים כניסה מכאן ומכאן, לאפוקי דק מצד אחד, וזהו ענין מבוי המפולש, הנזכר (עיובין ג"ט ע"ב) וכעין זה (בחר"ט ריש ס' קנ"ז), ב) שהרחוב יהיו פתוח ופנוי למעבר, כלומר, כלי מכשול וחסומה באמצע, ולפי שני פירושים הללו, אפילו הוא מתעקם באמצעו, והולך בדרך עקלתון, מקרי ג"כ מפולש, ג) ששערי העיר יהיו מפולשין ומכוונין מצד לצד, כלומר, שהם יהיו מיושרין ומכוונין — זה כנגד זה ביושר, בלי שום עיכוב, ובלי שום עיקום.

מפולשין פירושו "מכוונין"

הנה כל המעיין בלשון מפרשי הש"ס וגדולי הראשונים ימצא, שבוראי פירוש

דמיטרף אפי' כשאנם מכוונים, משום דפשטא וגמרא, דוק ותשכח.

סוף דבר נמצינו למדים מכל הנ"ל, דאנן בעינן לרשות הרבים, ששעריה יהיו מפולשין, דהיינו "מכוונין" זה כנגד זה, וכמו שהזכירו להריא תנאי זה רוב בנין ובנין הראשונים, ומלבד הפוס' הג"ל, כן כתבו גם האשכול (סי' ס"ד) והריטב"א, ותוס' ר"ד (עירובין ו) והאור זרוע (עירובין אות קס"ד) ופסקי הרי"ד (עירובין ו' ג"ט) ואף דלא נחפרש בכלום, דמפולש היינו מכוון, וכ"ש למעוטי "עיקום" — ועיכוב" וכדלהלן, כבר כתבנו, דמאחר שרובם ככולם הזכירו "מפולש", ודבעינן "כרגלי המדבר", מסתבר דכולם לרבר אחד נחוונו, אלא שלרוב פשיטתו לא הוצרכו לפרשו, וכסתם "מפולש" בכל מקום, שפירושו, דבר המכוון ונראה מצד לצד.

שיעור מכוונין עד כמה

מעתה לא נותר לנו אלא לבאר שיעור, ד"מכוונין" עד כמה הוא, והנראה מדברי הראשונים פשוט, דמכוונין בעינן ממש זה כנגד זה, ואף שאין לשלול אם הכוונתם עומדת בקו אלכסון העיר והמרינה, אבל מ"מ בעינן שיהיו מכוונין זה כנגד זה, עד שלא יהיה ביניהם שום עיקום, ויהיו ראויים לראות מזה לזה, שהרי כך היה "בדגלי המדבר" וכדלהלן, ועוד שהרי זהו פירוש "מכוונים" בכל מקום, וכמו שלמרנו מדין הזאת דם הפרה, שאמרו במשנה (מדות פרק ב' מ"ד) שהכתן השורף וכו', "ומתכוין" ורואה בפתחו של היכל, ע"כ, והנה שם היה הכהן צריך לכך, משום גזה"כ, דוהזה אל נוכח פני אהל מועד, הרי דכל "מתכוין היינו נוכח ממש".

והמסתפק עדיין בזה, צא ולמד מדברי רבינו המאירי, המאיר לארץ ולרדי ביהמ"ד בפירושו הזבירים והמאירים, שירד לדקדק כנ"ל גם בענינינו, עד ששנה ופירש בכמה סוגיות, "מפולש" מהו, ומהם בריש מזילתין (עירובין ב' ע"א) ז"ל, ורה"ד הוא וכו', ומפולש משני ראשיו, עד שיוכל אדם לעבור "ביושר" — בלי שום עיכוב, עכ"ל, (ובדף ו' ע"א) כתב, כבר ביארנו ש"פתחי שני ראשיו

חייבין עליה משום רשוה הרבים, לפי "ששעריה מכוונים זה כנגד זה" עכ"ל, וכעין זה בחי' הרמב"ן (גיט' ע"א) וכן כתב הרשב"א בעבודת הקודש (שער שלישי ה"א) וז"ל, וכן המובאות המפולשין "ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה" עכ"ל, ובחידושי (עירובין כ"ב) וז"ל, ושפתחיו "מכוונין זה כנגד זה" עכ"ל, ובחי' הר"ן (כ"ב ע"א ד"ה הכא) כתב וז"ל, ברשות הרבים, כגון, שיש ביניהם רוחב ט"ז אמה, ושיש "פתחים מכוונים זה כנגד זה", שדומה לדגלי המדבר, עכ"ל, וכן הוא בהגהות מרדכי (שבת פ"ח) בשם אבי העזרי, וכן פירש המאירי להריא, ושנה ע"ז ג' פעמים, וכדלהלן, ועיין ב"י (שמ"ה ד"ה ומ"ש עור רבינו) ששנה ופירש לתנאי דמפולשין היינו "מכוונין זה כנגד זה", כמה וכמה פעמים, וכן פירש בכסף משנה (פי"ד מהל' שבת ה"א) עיי"ש.

שוב ראיתי שכן נלמד להריא מדברי הש"ס (עירובין ו' ע"א) שהרי אמרו, מבוי עקום, תורתו "כמפולש", והנה סתם מבוי עקום, הוא ג"כ פנוי ופוחז להילוך, ואעפ"כ אמרו, שאין זה "מפולש", אלא "תורתו כמפולש", דוק ותשכח, וכן מצאתי עכשיו ברא"ש (שם) שכתב וז"ל, דמשמע תורת מבוי זה עקום, תורתו כאילו היה "מפולש" — ביושר בלי עקמימות, עכ"ל, שוב הראו לי, שכעין זה דקדק הרשב"א (עירובין כ"ב ע"א, ד"ה הכא), עיי"ש, בשכלדעה"ג.

והאמת הוא שגם סתם הפירוש של "מפולשין", היינו "מכוון", וכמו שלמרנו מדין ניקב הושט — והריאה — בית הכוסות — וקורבו, שכל אלו האברים יש להם שני עורות, ובעינן שינקבו שניהם, ואעפ"כ בנקב הריאה בעינן, שינקבו שניהן בנקב מכוון, וכש"ך (יו"ד ריש ס"י ל"ו) ויותר מזה בבית הכוסות, נקטו להטריף רק בנקב "מפולש" וכדאיתא (שם ס"י מ"ה ס"ח) ואילו בושט, הטרפו בכל גווני, (ס"י ל"ג ס"ג) אין זה אלא כדמחלק הש"ס להריא, והובא בש"ך (ריש ס"י מ"ט) דבכל הנ"ל פרט לושט, בעינן שינקבו שניהם "בכיון ממש זה כנגד זה", וא"ש רנקט בבית הכוסות "מפולשין", לאפוקי ושוט,

מיושרין ופחוּחין — לכל אורכן, זה כנגד זה, ללא שום "עיקום" — ועיכוב.

שיעור אורך "מפולשין"

ומהיכן ועד היכן יגיעו פילושי הרשות הרבים, הגה בבבלי לא נפרש שום שיעור בזה, ואפשר משום דפשיטא ליה, דהיינו משער מדינה — אחד לשני, וכן משערי העיר, אולם בירושלמי (פוק כיצד משתתמין ה' ח) איתא, דריש אמר, לעולם אין רשות הרבים, עד שתהא מפולשת מסוף העולם ועד סופו. ור' יוחנן חולק, והפני משה שם, פירש כוונת ריש לקיש, דהיינו עד שיודע לך, שאינה כלה למקום הרים וגבעות, אולם הרבה ראשונים, שכתבו להדיא "משער מדינה לשער" או סתם "שערים מכוונין" וכדו', נראה פשוט, דהיינו משער כניסת העיר, או המדינה — עד שער היציאה, וכפילוש המדבר, שהיה מצד אחד מחנה ישראל לשני, וכן הוא הפירוש הפשוט של "פילוש", בכל מקום, וכגון באתרוג, וטריפות, דהיינו, מעבר לעבר [אלא שבאתרוג י"א, דגם חללו נדון כעבר השני].

ועכ"פ כן מפורש ברמב"ן (שם נ"ט) שכתב וז"ל, כל מכוי שמפולש בשני ראשיו, "ימכוון עד חוץ למדינה" עכ"ל, ובמלחמות (כ"ב, ד"ה אמר הכותב) וז"ל, לפי "ששעריה" מכוונין זה כנגד זה" וכן מפורש בראב"ה (שם) שכתב וז"ל, ואם "מוקפין חומה, ורה"ר שלהם מכוון ומפולש "משער לשער" עכ"ל, ויותר מפורש למדנו כן מדבריו (שם ס"ו ר"א) שכתב, פירוש מפולשין, "משער לשער כל אורך העיר" כרגלי המדבר, עכ"ל, ומדברי הרבנו ירוחם (נתיב י"ב ח"ד) ז"ל, שיהיה ר"ה שלה מפולש, "מפתח העיר האחד — עד הפתח האחר" עכ"ל, ובסוף משנה (שם) כתב וז"ל, דלא מצרכינן רלתותיה נעלות כלילה, אלא כשאותו דרך "שכתוך העיר המכוון משער לשער" וכי' עכ"ל.

"כדגלי המדבר"

ודע ראם כי לנו אינו מוכן כלל הטעם, למה הצריכה תורה רשות הרבים "מפולש", וכ"ש המכוון ביושר בלי שום עיקום, וזה

מכוונים" זה כנגד זה, ער שהרכר מצוי לרבים, להיות בוקעין בהם מפתח זה לפתח זה "בלא שום עיקום", עכ"ל, ועור שם, וענין ירושלים, שמכאותיה רחבים שש עשרה אמה, ומפולשין "בכיון זה כנגד זה" ונמצאו רבים מצויים לבקוע ליכנס ולצאת "ביושר בלא שום עיקום", עכ"ל.

והנה לכאן דבריו צ"ב, בשלמא מה שהקפידו, שמכאותיה יהיו בלי עיכוב, אחי שפיר, דכן דרך הרבים היא, אולם מש"כ "ביושר — ובלי שום עיקום" מהכ"ת ומגא ליה לרבינו להקל כל כך, [ונבפרט בדבר הנוגע למלאכת שבת דאורייתא].

אין זה אלא ראה רבינו המאירי, פשיטתייהו של אבות הראשונים, ושאר גדולי הדורות בזה, ומהם, רש"י, והאשכול, הרמב"ן, והרשב"א, המרדכי, והרא"ש, הריטב"א והרבינו ירוחם, [וכידוע שהמאירי הוא ניהו הקרמון הגדול, אשר כל שיטת הראשונים והקדמונים נהירין ליה, ולעולם לא ימנע מללקט כל שיטה, אף שיטת יחיד, ואף המחורשת ביותר, ויביע דעתו והכרעתו הנחרצת, לכאן או לכאן,] ואילו כאן באו כולם כבירת יחד, וכולם פה אחד מצויכים לתנאי דמפולשין, ומצויכים שיהיו שעריה "מכוונים", כל אחד בנוסחו הוא, ואף שתנאי זה הוא כמעט אף הנמנע, והוא גם להקל בדאורייתא, ואעפ"כ דרשו והציבוהו בפשיטות, על כרחך רבך היחה הקבלה בירם עד למשה מסיני, רבעינן "מכוונים ביושר ממש — בלי שום עיקום — וכלי שום עיכוב" כלשונו, מה לך יותר.

ומלבד זה י"ל רמצאו ללמוד כן מלשון הברייתא, דקאמר תנא, איזהו ר"ה וכו', ומובאות "המפולשין" מאי שנא מבאות "המפולשין" עם ה"א, דנקט, ולא מבאות "מפולשין", או "פתוחין", או "פנויין", או שעריה מפולשין, אין זה אלא להורות, דלא סגי לא כשערים מפולשין, ולא במובאות פחוּחין, אלא בעינן מבאות "המפולשין", בה"א היריעה, כלומר, כאותם דרכים הירועים בפילושן, ששעריהם ופתחיהם, מכוונין

דהיינו ממש, וכבר התרעם רבינו החכ"צ (ס"ל) על מי שפקפק על כעין זה, עיי"ש, צא ולמד כעין זה מתנאי דס"ר, דאם נחסר אף אחד ממספר הס"ר, דינו כרה"י, וכן ג' מחיצות מקיפות העיר, אפי' רחבה היא מאה מילין, וס"ר בוקעין, וט"ז אמה רחב, דרי היא רה"י, וה"נ כן.

דעת הגאון בעל אגרות משה ז"ל

הארכנו בכל זה, כי מצאנו להגאון ר' משה זצ"ל באג"מ (חיא"ס קל"ט) שנסתפק ופקפק בכל עיקר התנאי ד"מפולשי"ם, והיינו משום דקשיא ליה כנ"ל, מנא לן דבעינן שיהיו מכוונים זה כנגד זה וכו', וכדלהלן, והנה כבר ידוע בבי מדרשא, דתשובה היא, לית נגר ובר נגר דיפרקיניה, ובפרט רוב ההשגות שהשיג שם, על רש"י, והרמב"ן, והרא"ש, והמג"א, כאחור, על אף שהם פירשו הלכה זו, עפ"י הנראה להם פשוט כן, וכנ"ל ולהלן, אעפ"י הצריך הגאון עיון בדבריהם, עד שלא מצא מקום להתייחס לתנאי זה.

ובמחילה מיניה דמר, לא זכינו לירד לסוף דעתו, דמה שתמה, על רש"י והרמב"ן, והרא"ש, מנא להו לפרש דמפולשין היינו מכוונים זה כנגד זה, כבר כתבנו לעיל, דדקדקו לכתוב מקורם, ב"דגלי המדבר", ומה שתמה הגאון ז"ל, אה"נ מנא לן שבמדבר עצמו היו מכוונים ממש, כבר ישכנו לעיל (רה"י כרגלי המדבר) היטב, עיי"ש.

ומה שהוסיף לתמוה עוד, האיך יכול הרמב"ן לחדש כזאת, בלי ראייה מהגמ', לא ידעתי, הלא לא נעלם מרבינו, שכל מלאכת שבת, ממשכן ומדבר גמרינן, (שבת צ"ז ע"ב) וביותר נתפרש הרבר בחמשה תנאי ר"ה, שברובם פירש הש"ס להדיא, שמקורם כמדבר, וכנ"ל, זולת "מפולשין" שלא נתפרש בש"ס, ובאו הראשונים והשלימו החסר, והוסיפו זאת מרעת עצמם, כי כן היה פשוט בעיניהם, וכמו שציטטנו מקצת לשונם, אין פרץ ואין יוצא ואין מחלק, בזה בשום חילוק, וביותר למדנו כן מדברי הרמב"ן ז"ל, שהרי איהו ניהו המקשה הגדול על רש"י ז"ל, על שהיקל כתנאי דס' ריבוא, עד שתמה

כנגד זה ממש, וכנ"ל, מ"מ כן היא ההלכה, משום דקבלה היתה בידם, דכל תנאי רשות הרבים, בעינן דומיא דרגלי המדבר.

ולענ"ד זו היתה כונת רש"י והרשב"א והרא"ש והר"ן הנ"ל וש"פ, שאחרי שכתבו, שיהיה מכוון, הוסיפו עוד מפולש "דומיא דרגלי המדבר", רצונם בזה, מאחר שבש"ס לא נזכר להדיא הטעם "דכרגלי המדבר" לענין מפולשין, כמו לשאר תנאי ר"ה, שנתפרשו בש"ס, וכגון לענין התנאי ד"אינו מקורה", הנזכר להדיא טעם זה בגמ' (שבת ה' ע"א) וכן לענין ס' ריבוא, (שם ו' ע"ב) לדעת רש"י ותוס' וש"פ, ולענין ט"ז אמה (שם צ"ט ע"א) משא"כ במפולשין.

לכך דקדקו הם, והוסיפו כאן טעם זה, "כרגלי המדבר", להורות, דהא דבעינן מפולש, ושעריו "מכוונים זה כנגד זה ממש, כלי שום מניעה — ועקלתון, אין לזה שום טעם וסברא, אלא משום דכך היה מחנה ישראל במדבר, כי מלבד שכל סתם מדבר, הוא כארץ מישור, המפולש ונראה מעבר לעבר, ביותר היה כן מחנה ישראל, שכולו היה פרוץ ופגיו, ואף מסכיבי, לא היה מוקף שום חומה, וכמש"כ הראב"ה להלן, ועל כולם בא "הענן" וסייע להשלמת פילושו והכוונתו המוחלטת מקצה לקצה, ע"י שיישר כל תל וגבעה הנשארים, וכרא"י במדרש (חוקת פרשה י"ט) ובמכילתא (רש בשלה) והובא גם ברש"י עה"ת שם.

וכן הוא להדיא בראב"ה (עירובין ס"י שע"ט) וז"ל, דמלאכת שבת ממשכן גמרינן, והיה מפולש משני צדדין, ובמדבר היו אוהלים, ואינו מסובב בחומה, וה"ה עירות, שאין להם חומה, שראשי ר"ה שלה מפולשין, ואם מוקפין חומה, ורח"י שלה "מכוון משער לשערי", עכ"ל.

סוף דבר מה שלדעתנו הדל, אין תנאי "דמפולשין" על פרטיו המיוחדים, מובן, אין לזה שום משקל בדבר זה, שכן גזרה חזרה והלמ"מ, דכל מלאכת שבת והוצאה, ממשכן ומדבר גמרינן, שם הוצבו פרטיה ותנאיה, הם אמרו, דבעינן "כרגלי המדבר", והם אמרו,

על דבריו, וכמו שנראה מתשובתו (חלק ה' סי' כ"ד) עיי"ש, ואם כי הגאון ר"מ ז"ל ניסה בכל עוז ליישבם, הנה כל מעיין אמת שם ימצא, שלא די שלא נתיישבו התמיהות הנ"ל כלום, אלא שהאחרונות הכבירו על הראשונות, ומאחר שדברי הגאון זצ"ל חביבים עלינו ועל כל ישראל עד לאחת, נבוא על סדר דבריו, כתלמיד ה"ן לפני רבו.

דהנה הגאון ז"ל יצא לחרש חירוש עצום, וכדבר החדש, והוא, דמה שאמרו בגמ' וכן כתבו כל הראשונים, דבעינן בריה שיהיו "מפולשין", אין הכונה שעצם הרי"ה יהיה מכוון ביושר, אלא שדרכו יהיה פתוח ופנוי לצאת לכל עבר, ורק ברי"ה שיש לו חומה, בעינן מכוונים ביושר, ולפי זה חירש הלכה, דמעחה יש לנו שני סוגי ד"ה, אחד, ר"ה שאינו מוקף חומה, דבו אפשר אף ברחובות חטומים וסתומים, וכ"ש מעוקלים ועקומים, בקיצור אין צריכים שיהיו מפולשין ביציאתם כמפולשין כלל [נלשון רבינו], וכ"ש שאינן מכוונין, והשני, ר"ה המוקף חומה, דבו צריך מכוונין, ע"כ תמצית דבריו.

ולא זכינו לירד לסוף דעתו ורבינו כזה, הנה מלבד שמעולם לא שמענו ולא מצאנו מושג של שני ר"ה, כי אנו אין לנו אלא ד' רשיות, ולכל אחד מהם אותם דינים, וחנאים, הלא הסברא על כרחך גם לדידיה תזכיר ההיפך, שהרי מודה הגאון ז"ל, בסוף דבריו, דכל ר"ה המוקף חומה, צריך שיהיו מכוונין זה כנגד זה ממש, וא"ת דההכל תלוי בסברתינו ודעתינו, וכמו שכחב, שלכן ר"ה שאינו בעל חומה, לא צריך מפולשין כלל, כיון שיכולין לצאת מכל מקום שבו, א"כ למה במוקף חומה הצריכו מכוונין זה כנגד זה, למה לא יוכשר גם שם לכה"פ בדרך עקלתון, שהוא פתוח למעבד, אלא כל כרחך, דאין לנו ולסברתינו כזה, רק דכן גזרה התורה והלכ"מ, דבעינן כרגלי המרבר ממש, דהיינו "מכוונין זה כנגד זה", א"כ מהכ"ת תחלק בין ר"ה לר"ה אתמהה ?

גם מה שכחב רבינו, שהרשות הרבים הוא מפולש ופתוח כנגד הפחת, אבל לא שהוא מפולש בעצמו, לא ידענו למה לא יפרש

עליו בחידושי (עירובין נ"ט) בזה"ל, ולא ידענו מגין לו לרש"י כן, שלא הוזכר בתלמוד בשום מקום, עכ"ל, וראה זה פלא, שהרמב"ן עצמו כשהגיע (שם, וכדף כ"ב) לדין "מפולשין", כתב ד"מפולשין", היינו שיהא מכוון משער לשער זה כנגד זה, עד חוץ למדינה, וכיר"ב וכנ"ל, ולכאור' תימה לאדונינו הרמב"ן ז"ל, אדמקשית ארש"י, תיקשי כי האי קושיא ממש לדיך, מנא לן להקל כששעריו אינם "מכוונין זה כנגד זה" — ובפרט משער מדינה אחת עד לשכנגדו, "מה שלא נזכר בתלמוד", על כרחך אין זה אלא משום דפשוט היה בעיניו, שזהו עצמו פירוש "מפולשין" דהש"ס, ומטעם דבעינן כ"דגלי המרבר" ממש, הן הן הרברים שנאמרו למשה כסיני, והן הן כונת התנאים, ודבותינו הקדמונים, בטלה דעתנו, והשגתינו, וכל תמיה דומיה, דוק ותשכח.

ומה שסיים הגאון ר"מ זצ"ל בענותותו, שהתנאי רמפולשין צ"ג, ואינו רוצה לכתוב כמה שאין לו בידור דברים, עכ"ל, תימה מה יש עור להסתפק ברין זה שהוא גמרא מפורשת, והלכה פסוקה, מראשון שבראשונים עד אחרון שבאחרונים, ללא שום תנאי וחילוק, וללא שום חולק, לוא היה שום ספק ופקפק בזה, היעלה על הרעת שגדולי האמוראים, היו סתומים הברייתא כהוייתה, וכן הפוסקים הקדמונים, לא היו מעתיקים אותה בקיצור, ובחד פיסקא — כהלכה פסוקה, וכ"ש בעלי הטור והשו"ע, כי הלא זו הייתה ראשית חובתם, להודיע ולהורות, מיד ולדרות, ההלכה הפסוקה והמפורשת, פוק חזי כמה נחלקו וירדו לבאר, התנאי דשישים ריבוא, ותנאי מחיצות, ואילו ברין "מפולשין" נאלמו דומיה, אין זה אלא לרוב פשיטותם, ד"מפולשין היינו מכוונין" משער לשער זה כנגד זה, כאשר היה עם אכותינו במדבר, וכמו שכחב הב"י והמג"א וכל הבאים אחריהם.

אין חילוק בין ר"ה פנוי — לר"ה מוקף חומה

שוב מצאנו, שכנראה שהגאון בעל משנה הלכות שליט"א, כבר העיר להגאון ר"מ ז"ל

פילושו והכוונתו, וכעמוד בר"ה, שדברים מכתפין עליו, וכהעגלות, שלא מיעטו שיעורו, ופילושו, ואף שאהליהם היו יותר קבועין, סר"ס אין זה, אלא כדבר העשוי לכתף עליו, וכעין עצי נוי, שאין ממעטין מבית סאתים, עיין שר"ע (שני"ח סעיף ד')

סוף דבר מש"כ רש"י בסוף דבריו דבעינן "מפולש" כדגלי המדבר, על כל סוגי ר"ה קאי, ומעולם לא עלתה על דעת רש"י, דר"ה שאין מוקף חומה, אין צריך פילוש והכוונת פתחיו, ומלבד כל הגיל' על כרחק צ"ל כן, דאל"כ נמצא רש"י סותר דברי עצמו, שהרי בריש מכילתין, הצריך להדיא דין מפולשין, אסתם ר"ה, וביותר מפורש כן ברש"י (גיט ע"א ד"ה לחי מאכא) שכתב וז"ל, ובעיירות שאין להם חומה עסקינן, שראשי דשות הרבים שלה מפולשין" עכ"ל, הרי להדיא דעת רש"י, דבכל רשות הרבים שבועולם בעינן מפולשין.

וכן נזכר הרבר בהרבה ראשונים, ומהם באשכול (סי' ס"ד) וז"ל, ורשות הרבים, הוא מקום שרבים בקעי וכו', ומפולש כולו, או מפולש לכל הפחות משער לשער, הרי דברישא מיירי, מרה"ר הפתוח, ואעפ"כ מצריך פילוש, ויותר מפורש ברוקח (הל' שבח סי' קע"ה) וז"ל, רשות הרבים שהוא י"ו אמה, "המפולש" מב' צדין, ומצויין שם שישים ריבוא, ו"אין שם חומה", או מכון משער לשער.

דעת המחבר בב"י ושר"ע

ומה שיש רוצים להוכיח גם מלשון השו"ע (סי' שמ"ה סעיף ד'), דיש שני סוגי ר"ה, דז"ל המחבר, איזהו רה"ר, רחובות ושוקים הרחבים ט"ו אמה, ואינם מקורים, ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה, אם הם מפולשים משער לשער, עכ"ל, ומלשון זה הבינו ג"כ כנ"ל, דברישא לא בעינן מפולש, רק בסיפא כשיש להם חומה.

וכמה טעו ושגו בוה, להפוך דברי אלקים חיים וכוונת הב"י והשו"ע, להגה אררבה ראה זה פלא, שאף שהב"י בחיבורו הארוך העתיק לשונו של רש"י, דהיינו עם ה"אור" המפסקת, כשהגיע לערוך שולחנו הטהור (שם) שיגה

פשוטו כמשמעו, שעצם ארכו של הר"ה על פתחיו כניסתו ויציאתו, מפולש ומיושר זה כנגד זה, כסתם "מפולש" שבכל התורה, וכו"ל.

הפירוש בדברי רש"י

(עירובין דף ו' ע"א)

ומה שמצא לדרדק כן מלשון רש"י (עירובין ר' ע"א ד"ה) שכתב וז"ל, ר"ה, משמע רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה שישים ריבוא, ואין בה חומה (או) שיהיה ר"ה שלה שלה מכון משער לשער, שיהא מפולש דומה לדגלי המדבר, עכ"ל, ומשום שרש"י כתב (או) חומה, הבין הגאון ז"ל, דיש כאן "אור" המחלקת, להורות, דיש כאן שני סוגי ר"ה, ומכאן דכל שאין לו חומה, אין צריך שיהיה מפולש כלל.

ואני בער ולא אדע, מאי סני ליה לפרש כפשוטו, דמה שכתב רש"י שיהיה "מפולש" קאי בין על יש לו חומה או לא, ומה שהפסיק רש"י ב"אור" המחלק, הנה מלבד שאין ברור שלחלק הוא, וכן אם רש"י כתבו, שהרי במוסגר הוא, ואף שהרא"ש וכמה ראשונים העתיקוהו, י"ל, שהעתיקו לשון רש"י כמו שנזדמן להם, אלא אפי" תימא שרש"י כתבו, וכמו שהבין הגאון ר"מ ז"ל, עדיין יש לפרש כונת רש"י בדרך הפשוט, והוא, דלא תימא מאחר שהמדבר היה ארץ מישור, ובלא חומה, וגלוי ומפולש ומכוון מצעמו מכל עבר, ונכדלהלן, ודלא כהגאון ז"ל, וס"ד אמינא, דאין לנו רשות הרבים, אלא הפרוץ לגמרי, בלי שום חומה סביבו, דבעינן דומיא דדגלי המדבר, לכך כתב או חומה וכו', להשמיענו, דאף אם חומה סביב לו, אין זה מניעה, להעלות שם ר"ה עליו, ובתנאי שלכה"פ יכוין שערו זה כנגד זה, דומיא דפילוש המדבר.

[ולא עוד אלא הסכרא נותנת, שאפי" גוף אהליהם, לא היו מגרעים מפסיקין פילוש רה"ר, מאחר שלא היתה ישיבתם קבע, כי עפ"י ה' יחנו ועפ"י ה' יסעו, וצ"ע בסוגיות (שבת ל"א ע"ב, עירובין נ"ה ע"ב), ואה"נ דתוכם נחשב רה"י, (כשכתב צ"י ע"ב) אבל מ"מ אינם ממעטים ממדת רוחבו, וכ"ש שאין מפסיקין

וכמה תמוהין דברים אלה, ומלבד שבדאבוי"ה (סי' שע"ט) איתא בפשיטות להיפך, דהמדבר היה פנוי, ולא היו ישראל מוקפים בשום חומה סביבם, לכאוי כל עיקר חידושו הלזה, שהענגנים נחשבים מחיצה, מרפסן איגרא הוא, ואי אפשר, מכח הרבה טעמים, דמה שכתב, דחשיב מחיצה משום שהוקפו בידי ה', הא כורכא וחסרון הוא, שהרי זו היא מחיצה בידי שמים, שאינה מחיצה כתוס' (עירובין כ"ב ע"ב) שוב הראו לי שכן תמה האבני נזר (א"ח רע"ח פוסיק י"ב).

איברא גם האבני נזר מסיק בפשיטות, דהענגים לא חשיבי מחיצה כלל, אלא שהוא כתב הטעם, דאין יכולים לעמוד ברוח מצויה, עיי"ש, ואילולי דברי קדשו, אין אנו צריכים לזה, דאפי' יכולים היו לעמוד, אף ברוח שאינה מצויה, לא חשיבי מחיצה כלל, דאין בהם ממש, ולא יעלה על הדעת, להחשיב דבר שאין בו ממש כמחיצה.

ומלבד כל האמור שפיר תמה האבני נזר שם, דאם כדברי מרן, דהענגים נחשבים חומה, א"כ הא דקיי"ל (שבת ה' ע"א), דאין ר"ה מקורה, הלא המדבר היה מקורה לעולם, עיי' הענן שעליהם.

ואף שמרברי המבי"ט בספר בית אלקים (פרק ל"ז) משמע דס"ל ג"כ כעין זה, וכמובא בגליוני הש"ס, (סוכה י"א ע"ב) עכ"ל ריש בזה מדרשות חלוקות, ועוד גם המבי"ט לא כתבו אלא בלשון "אפשר" עיי"ש, ואפי' תימא דלא כן, לנו אין לנו אלא דברי הראב"ה המפורשים, ושיטת הגאון בעל אבני נזר, דס"ל כותיה, וכן כל הראיות דלהלן המכריחות כן.

ומלבד זה כל עיקר דעיון הלזה, "דענגתן" (הכבוד) חשובים מחיצה, תמוה ונסתר, מתורת הנגלה ומש"ס דידן, וכן פשטות ההלכה, דא"כ האיך הותר לסכך ולישב בסוכה ביום המעונן, הלא נמצא כיושב בסוכה שחחת הבית, ומה שבמדבר ענני הכבוד היו, מה בכך, אנחנו לא נדע, מה לי ענני הכבוד, ומה לי ענגים סתם, סו"ס שניהם מעשי שמים המה, ומוקפים ונמתחו ביד ה', וא"ת משום דענני הכבוד, היו שומרים אותם

וכתב "אפילו", וכלשונו הזה כתבו שאר האחרונים הכאים אחריו, וא"ת דשני סוגי ר"ה הן, מלבד שהיה לו, ולכה"פ לשאר בעלי המפה לפרש הדברים, לא היה להם לומר "אפילו" שזהו לשון הממשין, אלא היה לו לומר "או" כדאיתא ברש"י והעתיק בבית יוסף, אולם לפי מה שכתבנו ה"ז מדוקרק ונפלא, דבאו להשמיענו חידוש הנ"ל, כלומר, דלא מיבעיא רשות הרכים שאין לו חומה, דשם ר"ה עליו, שלרוב הוא מפולש ומכוון ממילא מכל עבריו, אלא אפי' רשות המוקף חומה, שם ר"ה עליו, אולם בתנאי שיהיו מפולשין דומיא דרגלי המדבר, והסיוס רמפולשין פשוט דקאי על כל סוגי ר"ה.

וזהו גם כונת המג"א שפירש "מכוונין", וכן הוא להדיא בכל האחרונים, אלא שנלאתי להעתיקם, ורק אעתיק איזה מהם, וכגון הפמ"ג (שס"ד א"א ס"ק ב') שכתב וז"ל, ועיירות שלנו שמתקנין בצוה"פ, יש לעיין "במכוונים ממש השערים" עכ"ל, והמשנה ברורה (שם ס"ק ח') שכתב ועיירות שלנו שמתקנין בצוה"פ, אף שרחובותיה רחבים ומפולשין "משער לשער, עכ"ל, והתפארת ישראל בפתיחה, שכתב ר"ה הוא כל מקום מעבר לרכים וכו', כיון שהוא מפולש משני צדדים "בשערים המכוונים זה כנגד זה", עכ"ל, וכן כתבו, המהרש"ם (ח"א קס"ב) ומים רבים (סי' ל"ח) וש"א שהעתיקו לקמן סוף ד"ה (הארכו בכל זה) הרי שכל גדולי האחרונים הבינו בפשיטות, שתורה אחת מן השמים, ודין אחד יש לכל סוגי הר"ה, וחלילה לנו לחדש הלכה בהלמ"מ, שלא עלתה על דעתם, דוק ותשכת.

האם המדבר היה מוקף מחיצות

והנה כל עיקר חידושו שיסד הגאון ז"ל בזה, דלא בעינן מפולשים ומכוונים, אלא במוקף חומה, יסודו ובנאו עפ"י הנראה לו, שכן היה "המדבר", "סגר הקב"ה עליהם המדבר", בענני הכבוד שהקיפם, ונמצאו מוקפים חומה, ואין זו סתם חומה, אלא חשוכה אף יותר ממחיצת אבן — וברזל, עיי"ש.

ועוד הכי כיוונו שני אנשים יציאתם, לעבור משני עברי המדבר באותו פרק וזמן, ובאותו קר מכוון, זה מול זה, בכרי שיחשבו שערי המדבר כמפולשין ומכוונין, מה תאמר שעצם יכולת המעבר והבקיעה בענן בכל נקודה חשובה כפתח, אי"כ שוב אינו נחשב כהיקף חומה ומחיצה כלל.

ראמנפ זהו האמת, שהענן שאין בו ממש, אלא הוא כעשן בלה — וכאבק פורת, אין תורת מחיצה עליו לכו"ע כלל וכלל, וישראל שבמדבר היו ברה"ג גולי ופרוץ, כבעיר שאין מוקפת חומה, וכפשטותיה דהראבי"ה, ותו לא מידי.

פירוש דעת הרוקח וי"א, דהעננים חשובים מחיצה

ומה שכתב הרוקח (סי' קע"ח) דהעננים חשובים מחיצה כדי אדם, אין לדבריו עם נידון דידן כלום, דהרוקח לא דן שם, אלא לענין תחומין דרבנן, שלענין תחומין מועיל אפי' מחיצה [גרועה] של אנשים מהלכין וכדו', ואפי' תימא דכונתו לכל, על כרחך בכרי שלא יסתרו דבדיהם פשטות דברי השי"ס, דהמדבר ומחנה לויא חשיב רה"ד, יש ליישב בכמה רכבים, או דמדרשות חלוקים הם, שסו"ס הראבי"ה כתב להדיא, שהמדבר לא היה מוקף, וכנ"ל, וכן הוא פשטות השי"ס בכמה מקומות וכנ"ל, או דומנים חלוקים היו, שהרוקח מיירי מומן יציאת מצרים עד מתן תורה, שאז אמנם היו העננים מקיפים אותם, [לשמרם מהמצריים — ועמלק, ושאר אומות המקנאים] משא"כ אחרי כן, ששהו והלכו רוב זמנם, בעומק המדבר, שהיא ארץ לא זרועה, וארץ אשר לא עבר בה איש, לא היו צריכים להיקף [ושמירה זון כלל, וכו"ש בעת חגייתם במדבר], דעת הבבלי, ולא היו העננים מקיפים אותם.

עוד י"ל בפשטות, עפ"י מה שמצאתי במכילתא (בשלח י"ג) דעצם ההנחה השגור כפי כל, רענני הכבוד היו מקיפים אותם מכל עבר, אינו רבר פשוט ופסוק כלל, אלא תלוי בפלוגתא דרבוחא, עיי"ש, ודעת הבבלי כרבי שם, שלא היו העננים מקיפים אותם כלל, אלא רק שני

מכל פגע, וקלטה חיצו רשעים ובליטטראות, חשובים כמחיצה, מה בכך, סו"ס הענן עצמו אין בו ממש, פוק חזי שהיו יכולים לצאת ולבוא וללכת דרכו.

ועל כרחך שהענן לא קלט ולא חצץ בטבעו כלום, ושמירתם לא היתה אלא ביד ה', בדרך גס, והענן לא שימש אלא כמסוה, לשבר ידי רשעים — ולשבר עיני צדיקים [כשי"ן שמאלית], כדרכי ה' הנכבד בכל כיו"ב, מעתה תמה על עצמן, הכי למדים הלכה, ונחייבנו מלקות, מיתת ב"ה, או קרבן, משום מחיצות דמעשי ניסים, ועוד בטכניקה של היום אפשר לזרוע עננים, היעלה על הדעת להשתמש בהם למחיצת סוכה ושבת, אי"כ גם טל יחשב מחיצה, ישתקע הדבר ולא יאמר.

ועוד ממה נפשך, אם נחשבים היו העננים כחומה, אי"כ מאחר שהקיפו המחנה מכל עבריו, הרי אין לך רה"י סגורה ומסוגרת גדולה מזו, המוקפת חומה יומם ולילה, והאיך נחשב המדבר כרה"ד, (שבת ו' ע"ב) וכן מחנה לויא (שם ע"ב ע"ב) וא"ת ע"י שיצאו ובאו דרך העננים, נחשב המעבר כפתח, וכן אמנם כתב הגאון ז"ל, כמה תמוה ורחוק לומר כדברים הללו, הגע בעצמך, הלא שיעור פירצה, אינו אלא מעשר אמות ומעלה, ואילו כאן אפי' אם יעבורוך איש וביתו כבני מרון, לא יפתח להם אלא כשיעור אמה ושתיים, כרוחב אדם ויותר, ועדיין בריוח רה"י גמור היה.

ועוד האיך יעלה על הדעת להחשיב המעבר שבענן, כפתח ושער, בו בזמן שמיד עם עוברו, נבלע העובר בו, והענן מכסהו כמשה בהר, [כמטוס העובר בין העננים, שאם אמנם כחכמתו מעביר העוברים, אבל אינו פותח שערים].

ואפי' ת"ל דבשעת עברו נחשב כפתח ושער, אבל מיד אחרי כן, נסתם הפתוח, והקיפם שוב, ותמה על עצמן, ומה ירושלים, ששעריה לא ננעלו רק בלילות, נחשב רה"י, וכעדות ר' יוחנן (עירובין ו' ע"ב) פתח הענן שמיד עם עוברו, סגר עליהם הפתח, על אחת כמה וכמה.

ובטלה דעת מפני הרוב, לא ירענו איך יאמר רבינו כזאת, בו בזמן שמלבד דעת רש"י והרמב"ן והא"י כן הוא דעת רש"י.

איברא גם הגאון ז"ל הרגיש בכל זה, ובכל זאת יצא להפריד בין הרב"ק, ועשה חרי לישי ברש"י, וכמה תמוה לחדש מחלוקת, במקום שלא עלתה על שפתי רבותינו נוחי נפש, אף זכר למחלוקת, או לחילוק רשויות, למה נעשה את רש"י כסותר עצמו, באותו עמוד מיניה וביה, בו בזמן שאין זכר לזה, ואת הרמב"ן והא"י והמג"א, כמיעות החולק על דעת עיקר הראשונים, בו בזמן שרוב גדולי הראשונים המפורסמים, שאנו הולכים יום יום לאורם, ס"ל להדיא כן, הלא המה הרשב"א, ששנה ע"ז פעמים, בעבודת הקודש (שם) ובחירושי (עירובין שם) והר"ן בחי' (שם) והריטב"א (שם) והמאירי (שם) שג"כ חזר להדיא על זה פעמים, וכן כתב האהל מועד (שם) ועל כולם עולה הב"י, שהן בכסף משנה, והן בכ"י חזר ושנה, על תנאי "דמכוונים זה כנגד זה, בחוקף, דו"ל, דה"ה אם יש לו כמה פתחים אלא שאינן "מכוונים זה כנגד זה" רכל שאינו מפולש משער לשער, לאו ר"ה הוא, ועוד שם, כשאין הפתחים "מכוונים זה כנגד זה" וכו', נמי הוי רה"י, עכ"ל.

לאור כל האמור, מאחר שהגאון ז"ל עצמו, לא תלה דבריו, רק עפ"י שני היסודות הנ"ל, א) שכל עיקר דין מכוונים זה כנגד זה, אינו אלא דעת המיעוט, ב) ושהמדבר היה מוקף חומה, ומאחר, שאנו הוכחנו די והותר, ראין יסוד לרבנים אלו, אין ספק, לוא היה רואה הגאון ז"ל כל אלו הוה הדר ביה.

הארכנו בכל זה, כי כן שמענו לפעמים, איזה לומדים מטילים ספק בתנאי "דמפולשין — ומכוונים", נרחקים ומחלקים בחילוקים רחוקים ורחשים, אשר לא שמעו אבותינו, ולא נדעם, ולנו אין לנו שום ספק, אף לא נקיפת הלב בתנאי זה, לסמוך עליו בשופי, תורה לא בשמים היא, וכ"ש שאינה נכנית על פי רגשי הלב, אלא על הכתב והמכתב, חרות על הלוחות, ה"ה לוחות הראשונים [שנמסרו לנו שלימים], ולוחות האחרונים החקוקים בפסקי

עננים הלכו עמהם, אחד לפניהם, ואחד מעליהם, עיי"ש, ורע שכזה א"ש לשון הפסוק, ו"ענן" ה' עליהם יזמם, בלשון יחיד, ועוד נתיישב בזה קושית המזרחי (במבחר " ל"ר) דאם ז' עננים היו מקיפים אותם מכל צד, למה לא צותה תורה לעשות זכר גם להם, וכגון אחד מלמטן וכו', עיי"ש, ובאמת גם למ"ד ר' עננים קשה שהרי סוכה, סגי בבי דפנות וטפת, אבל לדעת רבי, דרק ענן אחד היה ע"ג, א"ש, דעיקר הסוכה היא הסכך, והיא זכר לענן ה' שסייך עליהם, דוק ותשכח.

ואפי' תימא דהעיקר כמ"ד, דר' או ז' עננים הקיפום, שפיר יש ללמוד דין ר"ה ומפולשין, מרגלי המדבר, משום שהאמת הוא, שעל אף היקף העננים, עדיין היה המדבר פרוץ כרה"ר, ע"י הפירצות שמתחת העננים, ובראי' להדיא במבילתא (שם יו) בזה"ל, שהיה עמלק נכנס תחת כנפי הענן, וגונב נפשות מישראל והורגן, והנראה מלשון המכילתא, שהיו אלו פירצות רחבות, בכדי שחיילי העמלקים היו יכולים ליכנס ולצאת עם שלל נפשות מישראל.

סוף דבר מכל טעם בפ"ע, וכ"ש מכל הליו טעמי, שפיר למדנו, דהעיקר כפשטות הש"ס, והראב"י להדיא, שהמדבר היה רשות הרבים הפרוץ מכל עבר, ושפיר ילפינן מיניה, דין מפולשין לכל סוגי רשות הרבים, כסתמת כל הראשונים, ודלא כהג"מ.

והרוצה להיווכח כמה אמת הדבר, פוק חזי שרש"י הק' ואתו עמו שאר הראשונים, שינו טעמם, לפעמים הקדימו "מפולש למכוון, ולפעמים להיפך", פעם נקטו מפולש לבד, ובמק"א מכוון, כלי שום סדר, וזאת עשום בכל הסוגיות, כלי שום חשבון ותנאי כלל, הרי ברור, דכ"ז מורה ובא, ההיפך ממה שרצה מרן לחדש בזה, כי כך קיבלו שמפולש ומכוון, כריבור אחד נאמרו, הכל ענין אחד, לדבר אחד, ולדין ר"ה שאינו אלא אחד, ולתנאים אחרים ושוים.

דעת רוב הפוסקים דבעינן מכוונים

ומה שחזר כאן הגאון, ולא בעינן שערים מכוונים זה כנגד זה, דזהו רק דעת המיעוט,

יום, [מה שאינו במציאות], אין נחשבים ר"ת, ואף שהתמזורים שבהם, המעכבים הנסיעה המהירה, לא מביעיא שאינם מסייעים לבטל דין מפולשין, אלא ארבא מסייעים הם להתשיכו ר"ה יותר, שהרי מסייעים הם לנסיעה מסודרת ושוטפת ונוחה, וכן הסכים עמי א"א מ"ר הגאון שליט"א, ומ"מ אחרי שרחובות אלו הולכים ומתפתלים בכמה עקמומיות, גם בכניסתם ויציאתם, מתעקמים מיד, ואף אלו שכניסתם מפולשת, מ"מ כאמצעם כולם נוטים, בעיקולי ופשוטי, לימין — ולשמאל, וכן מעלות ומורדות, [שג"כ מבטלים דין מפולשין. כפני משה בירושלמי (פרק כיצד משחפין ה"ח) עיי"ש, וז"פ], עד שבכמה נקודות, נמנע מהעובר בהם — לראות אשר לפניו, וכל אלו עומרים מנגד לארץ מישור ומפולש, בזמן שהיו ישראל שרויין במדבר, ונמצא דהם רה"י גמור מן התורה.

והמעלה הגדולה שבתנאי זה, שהוא מוסכם אליבא דכו"ע, היינו, אף לרעת הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והריטב"א, ושאר פוס' ולא סברי לתנאי דס"ר, או לדעת הריטב"א ודעימיה, דסברי אתו רבים ומבטלי מחיצתא, אעפ"כ גם לדירהו, כל שאין שעריה מפולשין ומכוונין זה כנגד זה, אין כאן דשות הרבים, וכמו שכתב להדיא האור זרוע (ה"ל עירובין קס"ד) וז"ל, אבל אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה מערבין את כולה, דהא שם דשות היחידה" עלה, ואע"ג דדמי לרשות הרבים ככל דבריו — חוץ מדבר אחד, אי אין רוחב ט"ז אמה, אי אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה, לא גזרינן, עכ"ל לענינינו, וכעין זה ממש, כתב הבית יוסף (ס"י שמה" ד"ה ומ"ש עוד) עיי"ש, ברוך שהגיענו עד הלום.

והנלענ"ד בעזר שמים כתבתי.

השו"ע, ומאירים מדי עבריהם, הלא המה בעלי המפה, אשר העתיקו — ושחקו, ליקטו — ופסקו, לתנאי דמפולשין, בלי שום תנאי — והגבלה, חילוק — או סייג, וראשי המלקטים בזה הלא המה, הבי"י, והלבוש, המג"א, והא"ד, והאליהו זוטא, והתוספות שבת, ושו"ע הגר"ז (שמה" ס"א) והחיי אדם (ה"ל שבת כלל מ"ט ס"א) והמ"ב (שמה" ס"ק כ') וכן נקטו בפשיטות ועשו מעשה רב, גאוני הדורות, השואל ומשיב (תלחתי ח"א ס"י קצ"ז) והמהרש"ם (ח"א ס"י קס"ב) והרברי מלכיאל (חיד" סוס"י ג') והתפארת ישראל (פתיחה) והערון השולחן (שמה" ס"ד) וכו'.

פסקא דהאי דינא

מענה באנו לדין ופסקא דהאי דינא, שכל שאין השערים מכוונים זה כנגד זה ממש, בתנאים דלעיל, יהיה באיזה מקום שהוא, בין מוקף חומה, או לא, אין כאן ר"ה, לפ"ז אף במדינות ועיירות הגדולות ביותר, לעולם לא ימצא רשות הרבים בהם, לא מיבעיא מטעם היתר דפחות מס"ד (דלעיל ס"א) והיתר דהיקף מחיצותיהן, (שם ס"י ב') אלא עתה הרווחנו, שגם מכח תנאי דמפולשין, אין לנו רשות הרבים, כי אין לנו, אפי' רחוב אחד, ודרך הרבים, שיעמוד בכל תנאי מפולשין, דהיינו שיהיה, א) בעל שני שערים "מכוונים זה כנגד זה", ב) בלי שום חסימה ומכשול לכל אורכו, ג) בלי שום עקמומיות, כל זה אינו שכיח כלל, ואל תחמה ע"ז, שכן כבר כתב להדיא הראב"ה (עירובין ס"י שעי"ט) וז"ל, ולנו "בזמן הזה, אין לנו רה"ר מפולש משער לשער" וכו' עכ"ל.

ועתה נבואה שעריך, רלפ"ז פשוט לענינינו, דגם רחובות הגדולים והמפורסמים, כגון, ברודואי — כמונהטן, ואושע"ן פאריקויעי — בכרוקלין, וטראי — בשיקאגו וכיו"ב, אף שיעברו בהם שישים ריבוא, בכל

בעזרת השם יתבדך

וועד העירוב

273 - 6 עמודים

**תשובה ב' מהרה"ג ר'
יצחק הלוי מאנדל
שליט"א דומ"ץ בקרית
יואל יצ"ו**

**(א) ג' מחיצות המקיפות את
העיר, (ב) עומד מרובה על
הפרוץ. (ג) ס' רבוא עוברין
בו. (ד) סילוף דעת כ"ק
אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל
ועדות שאמר להרבנית
שלא לחוש כלל ולצאת עם
תכשיטין לרחוב.**

תשובה

בענין העירוב דבארא פארק

ג' המחיצות המקיפין את העיר

עומד מרובה על הפרוץ

בדין ס' רבוא עוברין בו

הסילוף הנורא בדעת רבינו זצוק"ל

מאת הרב הגאון

מוהר"ר יצחק הלוי מאנדל שליט"א

דיין ומו"צ בקרית יואל יצ"ו

בעמח"ס שו"ת חקר הלכה, וחקר הלכה על חל' רבית

בעזה"י

למע"כ הרב הגאון המפורסם איש האשכולות וכו' ה"ה כש"ת מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א

אברק"ק סערדאהעל, בארא פארק יצ"ו

אחרשהדר"ג, היות והגיעני מכתב מא' הרבנים נגד העירוב דבארא פארק, על כן אמרתי להודיע למע"כ שליט"א מה שראיתי להעיר בענין זה.

והוא בענין הג' מחיצות המקיפין את העיר, והיינו מצד מערב וקצת מצד צפון ודרום, ושכונת בארא פארק כאמצע המוקף, שבוה יצאנו מידי רה"ד גם לדעה הראשונה כסימן שמ"ה ס"ו.

וראיתי שחכם אחר העיר להשיג על זה מדברי הריטב"א ז"ל (עירובין כ"ב ע"א) שכ' דבין דרכים בקעי, אתי רבים ומבטלי מחיצה, ומשו"ה לגבי ירושלים רוקא רלתות מצילות ירושלים מדין רה"ד וכו'. ואע"פ שיש שם מזרח ומערב פתחים נמורים לא השיבא סתימא, דאתי רבים ומבטלי מחיצות. פי' וכו'. אלא שמפילין מחיצות שבמזרח ומערב כיון שבוקעין בהם תדיר וכו'. מבואר מדבריו דבטלה כל המחיצות שבצד הפירצה מכח הא דאתי רבים ומבטלי - הגם דמדברי הרמב"ן ז"ל במלחמות מבואר בהדיא דהך נגד הפירצה בטלה דין רה"י מיניה, אבל לא נגד המחיצות, ועל כרחק דלא ס"ל שמפילין כל המחיצות. וגם הרו"ה ז"ל בהמאור נראה דג"כ לא ס"ל דמפילין כל המחיצות של צפון ודרום (גם שלא כנגד הפירצות) כל זמן דאיכא ב' מחיצות זו כנגד זו. והרו"ה מידי רק בנפרץ שתי וערב ודרכים בקעי שתי וערב, וכמו בהך דפסי בידאות, אבל בנפרץ רק שתי או ערב, דא"כ נשאר שלא כנגד הפירצה ג' מחיצות, משמע מדברי הרמב"ן והרו"ה ז"ל דזה מהני אפי' לרבנן רבעי ג' מחיצות מה"ה, אפי' גם בלאה"מ דס"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות. וכ"מ בדברי התוס' שם ד"ה חייבין, שכתבו דדוקא במקום הפילוש במל המחיצה עי"ש.

אבל מ"מ מדברי הריטב"א ז"ל משמע לכאורה, דאמנם הוא ס"ל כן דמפילין כל המחיצות מצד מזרח ומערב גם שלא כנגד הפירצה. אולם נראה ברור דכל זה הוא דוקא אם נפרץ למקום שאפשר שימשך שם הרה"ד כמו בירושלים, דבוקעין בכל צד מזרח וכל צד מערב (שתי וערב) גם מה שחוץ לירושלים, ושיך לומר שנמשך הרה"ד גם חוץ לירושלים מכח זה שנפרץ והרבים בוקעין בו.

אבל אם נפרץ למקום שהוא נידון מה"ה ככרמלית, והיינו שהוא נפרץ להים, כמו בנר"ד דהמחיצות הוא בגידודי הים, דכזה לא שיך לומר שמפילין כל המחיצות של דרום וצפון (גם מה שאינו נגד הפירצה), דזה אינו, כיון דלא שיך לומר שהרה"ד יהיה נמשך גם במקום שהוא אחורי המחיצות. דזה תינתן אם יכולים לידון עליו דין רה"ד מכח הילוך הרבים הנמשך לשם, אבל בנפרץ להים ודווא כרמלית דל"ש לומר בלא"ה דנמשך שם דין רה"ד, כיון דבכל אופן הרי נידון ככרמלית, ככה"ג בוודאי הריטב"א יודה דלא אמרינן דמפילין כל המחיצות של הצד שנפרץ.

ויותר מזה רעת כמה פוסקים דלא חשיב רבים מבמלי מחיצות, אא"כ איכא דין רה"ר בהילוך הרבים במקום הפירצה, עיין מג"א שם"ג ושועה"ר שם סמ"ב. (ועיין היטב שועה"ר בקו"א לסימן שמ"ה אות ב' עיי"ש.) ועכ"פ בנ"ד שהוא שלא כנגד הפירצה, בוודאי דכ"ע מודים דל"ש לומר דבמלה המחיצות אא"כ איכא דין רה"ר בהילוך שאחורי המחיצות. אבל לא היכא דאחורי המחיצות הוא כרמלית.

וכיון שכן בנ"ד, כיון דאיכא ג' מחיצות דעומד מרובה, והנך ג' מחיצות עומדים סמוך אצל הים דהוא כרמלית, באופן דל"ש לומר דנמשך הרה"ר גם אתר המחיצות, בוודאי דתוך המחיצות נידון לכ"ע כרה"י מה"ת.

ודבר זה מוכרח הוא, דאל"כ יקשה על הרישב"א דמ"ש תך דירושלים (דנפרצה מורח ומערב) משאר מבוי הסמוך לרה"ר מב' הצדדין נידון מה"ת כרה"י (כל שאין הילוך הרה"ר עוברת לתוכו). ואמאי לא נימא נמי דאתי דבים ומבמלי תוך ב' המחיצות הסמוך לרה"ר. ודוחק לחלק בין אם הרבים בקעי תוך המחיצה (כך דירושלים דבזה מיירי הרישב"א ז"ל), לבין אם הרבים בקעי לאתר שכלו המחיצה, דאכתי מאי סברא אית לן לחלק בזה.

אבל לפי הנ"ל נראה, דעיקר הדבר תליא, אם גם אחורי המחיצה שנפרצה שייך דין רה"ר על הילוך הרבים רשם, לבין אם לא שייך דין רה"ר על הילוך הרבים רשם, וכ"ש אם ליכא הילוך הרבים שם כלל.

וכיון שכן, הדבר נראה, דגם לגבי מבוי הסמוך לרה"ר הרי אתורי המחיצות של המבוי (מב' הצדדין) הסמוך לרה"ר, אפי' אם מסלקינן המחיצות של המבוי, אכתי הוי רק כצדי רה"ר, דהרי אין שם הילוך הרבים כדרך רה"ר, וא"א להיות נידון לעולם כרה"ר. וכיון שכן דל"ש למידן עלה דין רה"ר, משו"ה ל"ש לומר כלל דמפילין המחיצות, משא"כ לגבי ירושלים דהי' הילוך הרבים גמור גם אתורי המחיצות דצד מורח ומערב, ומשו"ה כיון דנפרץ בצד מורח ומערב, ואיכא הילוך הרבים גמור שם כמו בשאר רה"ר, משו"ה אמרינן דמפילין המחיצות תמשך הרה"ר גם חוץ למחיצות דרו"ק.

ובעיי"ז מבואר בתשו' מהרי"ט ז"ל ח"א סימן צ"ד (ורמו עליו בקצור המג"א סימן שס"ג ס"ק ל"א) לחלק בין נפרץ המבוי לסתם כרמלית דחשוב נפרץ למקום האסור, לבין נפרץ לים דל"ח נפרץ למקום האסור. (אע"פ דגם הים נידון ככרמלית) משום דאין הים בת מלמול עם המבוי כמוש"כ הה"מ פ"ז מה"ש ה"ה, משו"ה הוי היכר טובא מפי מקורה עיי"ש. ודן מינה גם לג"ד דבנפרץ לים אע"פ דחשיב פירצה, מ"מ בזה לא אמרינן דנפלי מחיצות גם מה שלא נפרצה, כיון דאין הים בת מלמול עם הרה"ר.

ועכ"פ הו"ל"מ אפי' אם באיזה מקומות נפרצה המחיצות לרה"ר, מ"מ כיון דכרוב המקומות שנפרצה לא נפרצה אלא לכרמלית שוב לא אמרינן בזה דנפלו כל המחיצות, גם אותן שלא נפרצו.

[והנה כשהגיע דברי הג"ל לחב"א אמר להשיג על הג"ל, מדברי התוס' עידובין כ"ב ע"ב (ד"ה דילמא) דמפורש בתוס' דגם בנפרץ לכרמלית אמרינן אתי רבים ומבמלי מחיצה עיי"ש. עכ"ד המשיג.]

והשכתי דאין מזה תברא, דזה ודאי דברבים בקעי בזה אמרינן אתי רבים ומבמלי מחיצה תצריך תיקון מקום הפירצה, אבל מ"מ אין זה רק מדרבנן, דמה"ת עדיין דין מחיצות על העומד נידון כעומד מרובה לידן דקיי"ל כרבנן, אבל תך דנימא דנפלי מחיצות ולא נידון ענד כעומד מרובה מה"ת ויהי' מה"ת נידון כרה"ר, דהו לא אמרינן אלא א"כ נפרצה לרה"ר גמור ולא לכרמלית דרו"ק. ע"כ הג"ה]

ודרך אנב הנני להעיר עוד כמה שראיתי במכתב חב"א הג"ל שכתב כדי ליישב בזה דברי רש"י ז"ל, דמש"כ רש"י ז"ל וכן בשו"ע סימן שמ"ה ס"ז ד"א דבעינן ס' ריבוא עוברים בו כדי להיות רה"ר וכו' שרין זה הוא דוקא בכבון דרך שהרבים עוברים בו, וכיון שאין הדרך שייך להעיר של ס' ריבוא, אזי רק מה שבפועל ס' ריבוא עוברים בו עושהו מקום של ס' ריבוא, ובעינן ס' ריבוא בכל יום, אבל מקום שהוא ס' ריבוא מצד עצמו בלי שיבואו מחוצה לה אין בזה חולק דלא בעינן ס' ריבוא בכל יום עיי"ש.

הנה מלכד דאין זכר לזה בלשון השו"ע ובגור"כ, במחכ"ת נעלם ממנו דברי הרב בית יעקב עם"ם עירובין דף ו' ע"א (ד"ה והשתא) שכתב בהדיא להיפך, ח"ל שמש"כ רש"י שבעיני מצויים ס' רבוא בכל יום אוי היינו בעיד שהוא מיוחדת להיושבים בה, אבל בדרך שהוא מעיד לעיד, אוי לא בעי' בקיעת ס' ריבוא וכי"ש עיי"ש. ודברי הבית יעקב מוכח נמי באורחות חיים סימן שמ"ה בהגה' מחרש"ם שם.

ועוד ראיתי שם במכתב החכ"א, דאיכא כמה רחובות מהשכונה (של העירוב) שהם פתוחים לאיזה רחובות אושען פרקועי וליצן בלווד, שיש בהם מסילות גדולות ויש בהם נוסעים הרבה ואפשר שיגיע מספרם לס' ריבוא וכי, מ"מ לפי מה שהוא המציאות לכל עין רואה הוא דאין שום אחד מרחובות השכונה הולך דרך מכוון ישר לתוך רחובות האלו, גם הרחובות האלו אינו בהילוך ישר עם הרחובות של השכונה המפולשים לתוכו באופן דל"ש גם הך דינא הילוך דה"ד עוברת בתוכו המבואר בסימן שמ"ה ס"ו וס"ט וכמבואר שם בב"ה"ל עיי"ש ועיין תוס' עירובין ו' ע"ב (ד"ה וכי) וברא"ש ז"ל שם.

וכיון שכן, גם אם ננקוט לחומרא כהך מ"ד דגם הנוסעים בעגלות מצטרפי להם' ריבוא ולא בעי' הולכי רגל, וגם אם ננקוט עוד לחומרא דאפי' באין ס' ריבוא במקום אחד (כמו שהי' בדגלי מדבר) רק בהמשך מקום ארוך הרבה חשיב דה"ד, וגם אם ננקוט עוד לחומרא דגם באין העוברין שם מתקבצים ועומדין לעולם בדרך מקום (כמו שהי' בדגלי מדבר שהי' מתקבצין ועומדין שם ללמוד מפי משה רבינו) חשיב דה"ד, מ"מ לכל היותר נידונים רחובות השכונה (שהם תוך העירוב) רק כמבואר המפולשים לה"ד דסגי בצוה"פ כמבואר בעירובין ו' ע"א וע"ב ורמב"ם ז"ל הי"ש פ"ז ה"ג ורמב"ן ז"ל במלחמות רפ"ב ובאור"ח סימן שס"ד ס"א, ועיין ג"כ בשו"ע סימן שס"ג סמ"ד ובסימן שצ"ב ס"א שנקט שם בפשיטות כמ"ד דבעי' בקיעת ס' ריבוא עיי"ש.

גם נראה פשוט דראוי לסמך למעשה על דברי החו"א עירובין סימן ק"ז (מ"ג) אר"ה ואר"י הידועים, דרחובות של עיריות שלנו ל"ה דה"ד דאורייתא נידונים בתים כמחיצות ואע"פ דאיכא הפסק רחובות בין המחיצות, מ"מ נידון מה"ת כעומד מרובה. ומבואר בהדיא ברבנו שם דקאי אפי' באיכא ס' ריבוא בוקעין בתרחובות יי"ש. והנה בעיקר הדברים שכתב החו"א, כבר העיד בזה בתשו' בית שלמה אר"ח סימן ג"א דברחובות שלנו אפי' ברה"ר נמור יש לומר הדברים נחשבים כמחיצה, כמו שיבואר להמעין שם ברבנו, במש"כ שם לענין דרך המלך, (ומסתבר שבדאי גם בדרך המלך שהוא הפסיקו רחובות שהי' נכנסים (או הי' חוצים) לתוך דרך המלך, ועל כרחק דכונתו נמי מכח ער"מ עה"פ), ומבואר שם בהדיא דזה מהני אפי' להקך מ"ד דגם עכשיו יש דה"ד. והנה מבואר שם ג"כ מדבריו ממש"כ שם דבה"מ היכא דאיכא בתים גם בהצדדין, א"כ עכ"פ יש שם שם ד' מחיצות וכבה"ג לרבנן (עירובין כ"ב) דק"ל כותיהו לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצתא עיי"ש, דאפי' אם אין המחיצות מתחברות בהוית נמי מהני, ואפי' בנפרץ שם מ"ז אמה ג"כ לא ארומ"מ, כמו שהוכיח בתשו' בית אפרים סימן כ"ו, ואע"פ שהמשכנ"י סימן ק"כ חולק בזה, אבל העיקר הוא כדברי הב"א, כמו שהוכיח החו"א שם באות ח'. ועיין ג"כ תשו' חת"ס או"ח סימן פ"ט ותשו' בר"א או"ח סימן י"ח ר"מ.

והנה כמבואר שלנו, נראה פשוט דסגי בתיקן צוה"פ בהקך רחובות שהם כסוף השכונה (שהוא הגבול שקבעו להעירוב בעבור השכונה), ואין צריכין שום תיקון בפניות הרחובות כפנים בתוך השכונה. ואע"פ דכמבוי עקום דינו כמפולש בעקמימותו וצריך תיקון בעקמימותו ובשני ראשיו כמבואר בפ"ק דעירובין ובאור"ח סימן שס"ד ס"ג (ואע"ג דהרחובות נידון ככרמלית, מ"מ דעת רודה"פ דגם מבוי עקום הפתוח לכרמלית צריך תיקון בעקמימותו כמבואר בסימן שס"ד ובב"י שם בשם תשו' הר"ן ז"ל) משום דרחובות שלנו לא נידונים כלל כמבוי עקום כיון דאינו פתוח בעקמימותו אלא פתוח הוא גם להלאה מהעקמימות, וכן הוא בכל הרחובות שבתוך השכונה, וא"כ כל בני המבואות בכל צד שהיו פונים יכולין לראות את תיקון המבוי.

והנה לרווחא דמילתא נראה ליתן עוד מעמי דאינו נידון כמבוי עקום (ויהי' נפ"מ לענין אם המצא תמצא באחד שא' מהרחובות של השכונה יהי' פתוח בעקמימותו ויהי' לו המציאות של מבוי עקום). חדא, דכבר כתב הרמ"א ז"ל בסימן שס"ג סכ"ו ובסימן שס"ד ס"א דמבואות שלנו רין הצירות יש להם, מפני שאין בתים והצירות

פתוחין לתוכו עיי"ש. ועיין מג"א סימן שם"ג ס"ק כ"ז דעל זה אנו סומכין שלא לעשות תיקון בעקמימותו עיי"ש. ועוד מעמא איכא בני"ד לפימשי"כ בתשו' מהרי"ט ז"ל ח"א סימן צ"ד ודך דינא רמבוי עקום צריך תיקון בעקמימותו אינו אלא אם מתקן מבוי אחת או שנים, אבל אם מערב כל העיד או אפי' מקצת מן העיד אין צריך שום תיקון בעקמימותו ואין בזה דין מבוי עקום עיי"ש.

ועוד מעמא רבה יש ליתן בזה, והוא לפימשי"כ חמג"א סימן שם"ג ס"ק כ"ז בשם מהרי"ל סימן י"ח, דאם כל העיד הוא מוקפת חומה אין צריך שום תיקון בעקמימותו וכו' עיי"ש. ולפי"ז בנידון רידן שעירבו לכל השכונה וקבעו גבולות להשכונה (ונתפרסם היטב השכונה שנתערב גבוליה) וכל השכונה שבתוך העירוב מוקפים בבתים ורחובות שהם מחוץ להשכונה. וכיון שכן, אחר שניתקן כל הרחובות העומדות בהגבול המוקפת להשכונה וכל הפתוחות שבתוך הרחובות ניתקן בצדה"פ, נמצא שהפתיחות שבתוך הרחובות כיון שיש להם צוה"פ מצטרפים להבתים וכל הרחובות (הזיינו הבתים עם הפתיחות) המקיפות את השכונה שנתערב הוי כהוקף חומה להשכונה (וכנ"ל בשם הב"ש והחזו"א), ושוב אין צריכין תיקון בעקמימות, (אבל כל זה רק לרווחא דמילתא, דגם בלא"ה ברחובות רידן ל"ש במציאות הך דינא דמבוי עקום כיון שהן פתוחות לגמרי עד המקום שנמצא בו התיקון וכנ"ל).

ובאמת לפי"ז יש מקום לומר עוד, דכיון שאנו אומרין שמצרפין הרחוב הפתוח הנעשה בתיקון הצוה"פ עם הבתים שיהי' נידון כמוקף חומה, א"כ מהני בכה"ג אפי' לשיטת הרמב"ם ז"ל בהל' שבת פט"ז הט"ז ובאו"ח סימן שם"ב ס"י דבעי שיהא עומד מרובה וכו', אפי"ה מהני כאן כיון דאחר התיקון הוי הכל כהיקף חומה, וא"כ הרי הוי עומד מרובה, דהא הבתים המה הרבה יותר מהפתיחות.

והנה עוד ראיתי להעיד בענין נידון זה, דנראה פשוט מסברא דאפי' אם נקוט להחמיר דמני בס' ריבוא בוקעין בהעיד וברחובותיה, ולא בעי שיהי' הם' ריבוא בוקעין בכל יום בודך רחוב גופיה שרצים לדון עליה דין רה"ר, וכנראה מפשטות דברי רבותינו הפוסקים השו"ע והרמ"א ז"ל והג"כ בסימן שמ"ה, מ"מ נראה דבעי שכל הם' ריבוא של העיד ישמשו לכה"פ איזה פעמים באיזה רחובות הגדולות ואז גם שאר הרחובות שהם פתוחים לרחובות הגדולות יהי' נידונים כמפולש לרה"ר וכו', דא"כ באופן זה איכא סוכ"ס (רחוב או) רחובות גדולות בהעיד המשמשים את הם' ריבוא שבתוכו.

אבל באופן שכל הם' ריבוא של העיד אינם משתמשים לעולם באיזה רחוב או רחובות גדולות, דא"כ ליכא שום רחוב (או רחובות) שהוא משמש להם' ריבוא בשום פעם, בכה"ג לא מסתבר כלל שהרחובות יהי' נידונים כרה"ר מה"ת מכה שבועיד מצויים ס' ריבוא אנשים ובוקעין בהרחובות. ואם באנו לצרף כל רחובות העיד ממעם שפתוחים זה לזה והולכין מזה לזה, א"כ גם כשאין בהעיד ס' ריבוא רק שבצידוף איזה עיירות הפתוחות זו לזו איכא הם' ריבוא, נמי נימא כן דכל הרחובות של כל הני עיירות מצטרפין הואיל שפתוחין הרחובות והדרכים זה לזה והולכין מזה לזה בלי הפסק.

בענין סילוף דעת רבינו זצוק"ל

והנה זה ברור שדעת מרן רבינו הגדול רשכבה"ג בעל תשו' דברי יואל זצוק"ל הי' ג"כ להורות הלכה למעשה כהנך שיטות דאין לנו רה"ר מה"ת, וכסתמת רבותינו השו"ע והג"כ, כמו שידוע ממה שלא רצה להסכים לאסור נשיאת תכשיטין ברה"ר, וכן ממה שהורה להקל להוציא בשבת ע"י עכו"ם תינוק לעשות הבר"מ בבית"ד ועוד ועוד. ואגב אעורר במה שמירסמו במכ"ע בשם מרן ז"ל שאמר להרבנית תחי' שתמנע עצמה מלהוציא תכשיטה ברה"ר מחשש רה"ר דאורייתא וכו' עכ"ד, דאין הדברים נכונים והשומע שמע ופעוה, ואדרבה נהפוך הוא, דהרבנית תחי' שאלה למרן ז"ל היות דאיכא שמועה בשם הגאון ר' יונתן שמי"ף זצ"ל שהנשים ימנעו מלצאת בהתכשיטין ברה"ר. והשיב לה מרן ז"ל שא"צ לחוש כלל ותתנהג עצמה כמו ער עכשיו. וכן התנהגה הרבנית תחי' שהייתה יוצאת בכל שבת בתכשיטה ברה"ר כמו שמעידים כל קרוביה, (ועיין חו"מ סימן ל"ה סי"ד

ברמ"א). ופלא מאוד שמפרסמים ברבים היפך המציאות, בעוד שאיכא הרכה שזוכרים האמת, ועכ"פ הוא דבר שהי' בכלל (הפירסומים בשם מרן ז"ל) וללמד יצא.

ואמרתו להודיע להדר"ג שליט"א מה שהי' לי עם חכ"א בענין המכתב שכתבתי בנוגע לדעת מרן ז"ל שהדבר ברור שמעולם לא התנגד לערב שכונה של שומרי תו"מ, והעידוכ נעשה ע"י מורה מובהק, וכמש"כ הרבנים הגאונים שליט"א. והחכם הנ"ל בא בתכולות מענות בידו נגד המכתב שלי, ואחר שמוע כל מענותיו עניתו לו, שמעתי כל דבריך הנאמרים בטוב מעם, אבל יש לי לשאול אותך, הי' גם לדבריך (שמרן ז"ל התנגד בשיטה לעשיית שום עידוכ בעיר ברוקלין), סוכ"ס אתה מודה שמרן ז"ל לא זאת כלכך שלא ציוה (לאילו הרבנים האומרים משמו) לפרסם שיטתו ברבים, אלא אף זאת שאפי' לא ביקש מהם דבר זה לפרסם שיטתו ברבים כדי שעמוד הדבר לדורות למשמרת, ומי הי' עוד כמותו שהי' צופה למרחוק הי' דואג על העתיד שלא תשתכח ת"ו תודה מישראל וחידיף נפשו בעד קדושת השבת (כגון בנוגע לשימת ר"ת וכן בכל דבר), וכל מה שהי' רואה לנחוץ לקבוע לדורות לא הי' חת מפני כל, וכל המירחות לא עצרהו מלפרסם דעתו ברבים, הן בעל פה והן בכתב, והאיך אפשר הדבר שכאן בענין העירוב, בדבר גדול ונשגב כזה, לא הודיע ברבים כלום משימת ההתנגדות שלו. וכי אפשר שסמך עצמו על מה ששאלו אותו איזה יחידים בביתו נאות קודש והשיב להם שהוא אינו מסכים, ולא ציוה להם גם לא ביקש מהם שיפרסמו דעתו ברבים למען יעמוד הדבר לדורות למשמרת. ואודרכה לאחר שפירסם דעתו ברבים ה"ה הרה"צ משאן זצ"ל, השיב שהוא אינו מתערב בענין זה (והרה"צ הנ"ל פירסם כן ברבים כשעתו בקובץ "המאור"), והאיך אפשר שמרן ז"ל לא ראה לנחוץ לכתוב עכ"פ איזה שורות בענין זה כדי להודיע דעתו לרבים, ועכ"פ לאנ"ש הסרים למשמעתו.

החכם הנ"ל עם כל מענותיו לא מצא מענה, והודה בפיו שהצדק עמי וכמו שכתבתי במכתבי, ודבר זה הי' במעמד כמה בג"א. ואמרתו להעומדים שם, הביטו ודאו חכם מה הוא אומר, כי מרת החכם שהוא מודה על האמת ואינו מתעקש, כל זה ראיתי להודיע להדר"ג שבדאי יהי' לו הנאה מזה.

אבל מ"מ כל זה לענין הנ"ל, אולם מצד אחר הרי לא רצה ליתן הסכמתו לערב כל מאנהעמן או כל ברוקלין, ועל כן יש מקום שחשש שאמנם אפשר שהרחובות הכי גדולות של העיר שכתיבי ב"ו ס' ריבוא בוקעים בו (ובכה"ג ל"מ צוה"פ אלא צריך מחיצות גמורים ודלתות במקומות המפולשים כמבואר ברמב"ם הל' פ"ה הכ"ד ואו"ח סימן שס"ד ס"ב וסימן שצ"ב).

אך כל זה לענין לערב כל מאנהעמן, או כל ברוקלין, דאיכא בתוכו גם רחובות הכי גדולות כנ"ל, אבל בגידון לערב רק שכונה אחת, שרובם שומרי תו"מ ונעשה בפיקוח רב גדול ומוכתק בהוראה כמו מע"כ הדר"ג, בדאי ריבולים לסמוך על הוראת מרן רבינו הגדול צוק"ל הנ"ל והעיקר להלכה למעשה כמ"ד דאין לנו רה"ר מה"ת, כיון שאין בו ס' ריבוא וכנ"ל. וכל זה ראיתי להעיד בחפזי כי עכשיו אין לי פנאי להאריך יותר, ובחי' להל' עידוכין הארכתי בהרבה פרטים.

וד' שנתיו של הדר"ג יאריך ויקבל החוה"ש מארדה"ש

מנאי מוקירו כערכו תרם

הק' יצחק הלוי מאנדל

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

271 - 3 עמודים

תשובה מאת הרה"ג ר'
אברהם גראס שליט"א
רב דקהל אורחות חיים
ברוקלין,
ובו מענה להרה"ג
רא"ק #263
בראיות גמורות
שדין ס' רבוא
ומפולש הם
אפילו בעיר

אברהם גראם

רב דקהל אורחות חיים
ברוקלין, ניו יארק

בעז"ה, ב' בשלח תש"ס פה ברוקלין

החווה"ש וכט"ס לכבוד הרה"ג ר' אברהם א. קוויאט שליט"א

הן הראה לי רב מובהק אחד את דברי הדו"ג מה שכתב בדבר העירוב שעשו בעירנו בארא פארק יצ"ו, והאיך שמעלתו מסיים שמחכה לשמוע תשובה על דברי הראשונים הפוסקים הנידונים שהעלה, והיות ונתבקשתי שאחזה דעתי באותן הנקודות שעליהם דן מעכת"ה, באתי רק להעיר קצת מדברי הראשונים והפוסקים השייכים להנידון, והבוחר יבחר.

[א] מה שחידש מעכ"ת במהות רה"ר ובדברי השר"ע דבעינן ס"ר בכל יום, וכתב דיש חילוק בין עיר של ס"ר ובין דרך של ס"ר, דבעיר של ס"ר לא בעינן שיהיה ברחובותיה ס"ר ורק ס"ר משתמשים בה, ודינו של השר"ע דבעינן ס"ר בכל יום הוא רק בדרך שמחוץ לעיר דאז בעינן ס"ר בכל יום, ולכאורה כתב זאת גם בדעת השר"ת בית אפרים, ובודאי יודע שאין זה דעת הגאון בעל אג"מ דס"ל דלא עוד דצריך שיהיה ס"ר בהרחוב וכלשון רש"י דף מו שנתמעטו אכלוסיה מעבור ברחובותיה, וס"ל עוד דצריך להיות הס"ר מצויין ברחוב בזמן אחד, ומשום הכי חשבונו דבעיר ברוקלין דמצויין בו כג' מליוני אנשים, א"כ נמצאין ס"ר ברחובותיה בזמן אחד.

[ו]אגב מה שכתב מסברא דדרך אינו מהות של רה"ר כמו עיר שמתהוין בה רבים, ולכך בדרך בעינן ס"ר בכל יום, דהדרך כיון שאינו מן העיר חמיר יותר בדינו שיתהוה לרה"ר ומשום הכי צריכין ס"ר בכל יום, משא"כ העיר וכו', הנה זהו היפוך מדברי הרמב"ן שכתב בדעת רש"י דדעתם לומר שהאסטרטיא שהיא כבושה חוץ לעירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם, אין מדקדקין בה בעוברים עליה ששים ריבוא דהא דכולי עלמא הוא, אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים בלי ששים ריבוא ועער"ש]

והמעייין בשר"ת בית אפרים סימן כו מוכח מדבריו דס"ר צריכה להיות באותו רחוב בדרך אף בתוך העיר, שהרי כתב בדעת רש"י דלהיות לו דין רה"ר צריך להיות מצוי שיהיה שם ס"ר ושיתאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא (וכן ס"ל להמהרש"ם ח"ג סימן קפח בדעת הבית אפרים דבמדבר היה שכיח שיעברו ס"ר ביום אחד) ודלא כהמשכנות יעקב דסובר דאף אם הוא מוכן שיעברו שמה ס"ר הוה ג"כ רה"ר, ומביא ראיה מירושלים דלא אמר ר"י אלא בירושלים וכי"ב דבקעי בה רבים להדיא, ושם אמר רבי יוחנן דהוי רה"ר, והרי רבי יוחנן איירי בעיר ירושלים ולא בדרכים החוצים לה, ומוכרח מזה דאף בדרך שבתוך העיר

ב

צריך ס"ר בוקעים שיהיה רה"ר, ומשם מוכיח הבית אפרים דצריך ס"ר בוקעים באותו דרך
 וזה לשונו, והרי לכל הפוסקים אף החולקים על רש"י מודים דבעי דרך מופקר לכל וכמ"ש
 הריטב"א ומ"מ לא אמר רבי יוחנן אלא בירושלים וכי"ג דבקעי בה רבים להדיא, והדרך
 סלולה שם לרבים לעבור שם תמיד, אך לרש"י בעינן שיהא דרך סלולה לס"ר המצויין שם
 בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך
 ההוא, וכיון שבמדינתנו לא שכיח כה"ג פשיטא לדעת רש"י אין בזה משום רה"ר ע"כ, וכ"כ
 בשו"ת דברי מלכאל ח"ד סימן ג' בסופו וזה לשונו, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא
 נזדמן כלל שילכו ברשות הרבים אחד, עיי"ש בלשונו שחזר בו ממש"כ בחלק ג' בהשמטה
 לסי' יח, וכ"כ בערוך השלחן סי' שמה סק"כ ו"כא דאין רה"ר רק הרחוב שכולם מתקבצים שם
 וכדין סרטיא ופלטאי אבל אם כל אחד משתמש ברחוב אחר ואין מקום שכולם מתקבצים
 שם אינו רה"ר, ונראה מדבריו שצריך להיות מקום שכולם מתקבצים שם ביחד וכמו פלטיא
 ולא רחוב ארוך שכל אחד משתמש בו במקום אחר.

וכזה מוכחי טובא מדברי רש"י שבת דף צו בד"ה מחנה לויה וז"ל, רה"ר היא שהיו הכל
 מצויין אצל משה רבינו ע"ל, ואם נימא דבעיר שיש בה ס"ר הוה רה"ר, למה א"כ צריך
 להסביר משום שהיו כולם מצויין אצל משה רבינו, הרי מחנה ישראל היתה עיר שמצויין בה
 ס"ר, ומשמע שכל המחנה לא היה רה"ר רק מחנה לויה ששם היה ברחוב אחד ס"ר שנתקבצו
 במקום אחד אצל משה, וכ"כ הרשב"ם בב"ב דף ס' דמחנה ישראל כחצר השותפים דמי דלא
 היה רה"ר אלא מחנה לויה יעי"ש.

ולא כתבתי כל זה כי אם לצרף לסניפא דהיתירא שיוכלו לסמוך על מחיצות של צוה"פ
 אפילו לפי אותן דעות דלא מועילה צוה"פ להיות כמחיצה גמורה לבטל רה"ר דלא הוי כשם
 ד' מחיצות דלא אמרינן ביה אתי רבים ומ"מ, או לחוש להפוסקים דס"ל אר"מ, לזה יש לצרף
 דיש פוסקים דסוברים דאין על שכונתנו דין רה"ר (וכעין מה שכתב בבה"ל סימן שסב בד"ה
 והוא, דמצרף להיתירא דעירובין בצוה"פ, דלא הוי רה"ר כיון דאין בהעיר ס"ר) ברם יש הרבה
 ראשונים סוברים דתלוי בעיר שמצויין בה ס"ר ולדבריהם ירושלים שבזמנינו שיש בה ס"ר
 הוא ג"כ רה"ר (חוץ אם ס"ל כדעת האגר"מ דחושבין הס"ר רק בחשבון של י"ב מיל על י"ב
 מיל שזה אינו בירושלים) ובר מן דין אף אי נניח דעירנו יש לה דין רה"ר מ"מ הא יש להם
 מחיצות גמורות בעומד מרובה וכפי שהעידו לנו הרבנים הגאונים ממה שראו בעיניהם דבכך
 יבוטל הרה"ר וכמו שיבואר להלן.

[ג] מה שמחדש דרך בדרך כתב המג"א דין של מפולש ולא בעיר, וכתב שאין ידוע לו מי
 שחולק על זה, הנה זה לשון הפרמ"ג בא"א סימן שסב סק"ב, ועיירות שלנו שמתקנין בצוה"פ
 יש לעיין "במכוונין ממש השערים" ורחבים הרבה, וז"ל דסומכין דהאידינא לית לנו רה"ר,
 ועיין עוד שם מה שכתב בדין הדלתות דבד"מ משמע שיש להחמיר אף עתה "במפולש ממש
 רה"ר" אע"ג דלא הוי רה"ר גמורה לחייב מיתה מ"מ בעי דלתות ע"כ, וכ"כ בשו"ת דברי

מלכיאל ח"ד סוסי' ג' וד"ל, על דבר מה שכתבתי בחיבורי ח"ג בהשמטות לסי' יח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא מפולש מקצה לקצה אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות ולזה נהגו לערב בכרכים הגדולים מאוד ולא חששו שיש שם ס"ר כיון שאין שם רה"ר מפולש עכ"ל, וכ"כ מהרש"ם שם וד"ל וגם בעינן שיהא הדרך בעיר מפולש משער לשער וליכא.

ג] ומה דפשיטא ליה להדר"כ דהשר"ע בסימן שסב (ס"ב) שהוא דעת הר"ף והרא"ש, ס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, מדהביא דינו של רבי יוחנן דדלתות, הנה גם בדעת הר"ף והרא"ש שהוא דעת השו"ע, חלקו המשכנ"י דס"ל אתי רבים ומ"מ ס"ל ג"כ כזה בדעת הר"ף והרא"ש, והבית אפרים דסובר לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ס"ל שזהו ג"כ דעת הר"ף והרא"ש והשו"ע, והוא מדהר"ף בדף כב ע"א הביא מתניתין דפטי ביראות כצורתה דרבי יהודה אומר אם היה דרך הרבים מפסקתן יסלקנה לצודין וחכ"א אינו צריך, ומשמע דסבירא ליה כחכמים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא וכמו בכל מקום דיחיד ורבים הלכה כרבים, דלא הביא אמתניתין מדברי הגמרא דרבי יוחנן אמר כאן ולא ס"ל כוחן של מחיצות בארומ"מ והא דכתבו הר"ף והרא"ש בפ"ק ו' ע"ב כוותיה דרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוי רה"ר, מזה אין ראייה כלל דס"ל דלא כחכמים, דהלא בגמרא מחלק בין אם יש שם ד' מחיצות דאז לא אר"מ, או דליכא שם ד' מחיצות דאז מודו רבנן דרבים מבטלי מחיצתא, ובעי דלתות דוקא וזה שכת' הר"ף והרא"ש דרה"ר בעי דלתות וכלשון השו"ע היינו בדליכא שם ד' מחיצות "משא"כ היכא שיש שם ד' מחיצות אין שם רה"ר עלי"ו ושפיר מערבא בצוה"פ וכו', והא דמייתי מדרבי יוחנן אע"ג דסובר כרבי יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, כבר כתב התוס' דף ו' ע"ב וד"ל, וי"ל דפריך דכי היכא דלר"י בשיש שם ד' מחיצות דלא חשיב ליה מצריך נעילה הכי נמי ב' מחיצות דלא חשיבא לרבנן יהיה צריך נעילה ודנין מרבי יוחנן לחכמים במקום דליכא מחיצות כשירות דצריך דלתות.

וכך נמי לפי דעת מרן החזון איש זצ"ל שכ' בסימן קז סק"ה היתר כרכין שלנו מדין עומד מרובה של מחיצות הרחובות, סבירא ליה נמי דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות ואף אי רה"ר עוברת בתוך המחיצות, וכ"כ במפורש בסימן עב סק"י וד"ל, איברא נראה דעומד מרובה מהני מה"ת "אף שפרוץ ט"ז אמה ורה"ר עוברת בתוכו" ולמש"כ בס"ק ג' דקיי"ל כמתניתין דפטי ביראות ודלא כרבי יהודה כיון דאיכא שם ד' מחיצות דזה עדיף מפסין וכו', אבל עומ"ר הוא רה"י מה"ת ואף שפרוץ ט"ז אמה ורה"ר עוברת בפירצה הוא רה"י מן התורה ואין כאן רק איסור פירצה יותר מעשר דמהני צורת הפתח, וסיים עומ"ר עדיפי מדלתות, דאפילו להיעות דבעינן דלתות בב' צדדים מהני עומ"ר מצד אחת לעשותו רה"י, ובתנאי שיהא עומ"ר לדעתו דהיינו שיהא נראה ושיהיה עומד וסותם לצד הפנים, ומוכח דגם לשיטתו הדין דהר"ף והרא"ש דדלתות הוא רק במקום שהוא רה"ר בלא עומ"ר, אבל במקום עומ"ר אין דינא דדלתות, וגם רבי יוחנן דס"ל דבעינן דלתות וארומ"מ, בירושלים איירי שלא היה עומ"ר דירושלים לא היה נבנה באופן שתהני העומ"ר למחיצה.

והנה הלכה רווחת בישראל דלא אתי רביס ומבטלי מחיצתא ואף דהרבה ראשונים ס"ל דארומ"מ וכן ס"ל להמשכנות יעקב וכן במשנת רבי אהרן סובר כן בדעת הגר"א, וכן הביאור הלכה בסימן שסד, ואמנם המשנ"ב בסימן שסג ס"ק קיח כתב דלא אתי רביס ומ"מ וכדעת המג"א סימן שסג והחתם סופר סימן פט וכן הבית אפרים סימן כו והחזון איש בעומד מרובה, וכן בערוך השלחן סימן שסב סק"א והגר"ז בסימן שסד סק"ד, וכ"כ באחייעזר ח"ד סימן ח' דקב בב' מחיצות ס"ל דאתי רביס ומ"מ ועיין עוד שם ועי' בשו"ע הרב בסימן שסב ס"ב וע"ע בהג"ה מנכדו הצמח צדק על משניות פ"ה מ"ו דסובר דדין השו"ע בדלתות הוא רק מדרבנן וכן ס"ל כדבריו הגאון בעל אבני"ז בסימן רפט סק"ב, ועל שאלה דרבנן יש לצרף הדיעות המוזכרות באות א' וב' בדין רה"ר ומפולש.

דן דעת הריטב"א בדף כב ע"א דלרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בליה הוי רה"ר ומדין דאתי רביס ומ"מ ופירוש דירושלים היתה בה ב' פרצות אחד במזרח ואחד במערב ועל ידי בקיעת הרביס מפילין כל המחיצות שבמזרח ומערב וכאילו אין שם פתח ולא גיפופי וחיו פרוצין במילואם, ולא יעילו צוה"פ ולא גיפופי, וכ"כ לעיל דף ו' דכל ירושלים הוי רה"ר ודלא כמ"ש התוס' דף כב ע"א בד"ה חייבין, דק לעומד באמצע הפילוש הוי רה"ר וכן נמי הוא ברמב"ן במלחמות שם דק במקום הפתחים הוה פירצה, והנה הדר"ג חידש דלפי זה בכל פעם שיש מחיצה עומד ואח"כ יש פירצה שבוקעין בו ס"ר, אז מדין אתי רביס ומ"מ נתבטל כל המחיצה והכי נמי בעירנו ברוקלין דב' מן מחיצותיה יש בקיעת רביס אחר גמר המחיצה, נימא דאתי רביס ומ"מ ונתבטל אותן ב' מחיצות ונשארה רק מחיצה אחת.

אבל הגע עצמך, היעלה על הדעת דבכל מבוי שיש לו מחיצות מג' צדדים ומצד אחד בראשו פתוח לרה"ר וכי נימא דאתי רביס ומ"מ ונתבטלו שני המחיצות שבצדדי המבוי, ודאי דלא, ואף במבואות המפולשין לרה"ר מב' צדדין כיון דאין רביס בוקעין בתוך המבוי לא אתי רביס ומ"מ, ולא אמרינן דהרביס שבוקעין מחוץ להמבוי ברשות הרביס בב' צדדי המבוי שהם יבטלו מחיצות המבוי, ולדעתו הרמה הא כל רביס שבוקעין מחוץ למחיצות מבטלין כל המחיצות, ואין לחלק בין כמה אנשים נמצאים שם בתוך המבוי, דהרביס שהם עוברים המחיצות הם המבטלין המחיצות ופשוט, ואלא עכצ"ל בכוונת דברי הריטב"א דלא אמרינן אתי רביס ומ"מ אלא באופן שהרביס עוברים באמצע המחיצה ואז הם שוברין את המחיצה וסבירא ליה להריטב"א דאז נתבטל לא רק במקום הפילוש אלא כל הגיפופי, משא"כ כשהרביס עוברים כשכבר נגמר המחיצה אז לא דנין שהרביס מבטלין המחיצה, דאין קשר בין הרביס להמחיצות, ולפי"ז אף לדבי יוחנן דס"ל אתי רביס ומ"מ, לא שייך להרביס שהולכין אחר כלות המחיצות בעירנו ברוקלין, דלא אתי רביס ומ"מ רק כשהרביס בוקעים בתוך המחיצות ולא אחר גמר המחיצות, ובלא זה דברי הריטב"א הוא רק אי ס"ל אר"מ, ואנן ס"ל דלא אמרינן אר"מ וכנ"ל, ובזה אסיים כעת ועוד חזון למועד.

ה] שוב ראיתי שמע"ת חוזר בלוחות שניות על מה שכבר כתב במכתב הראשון בגדרי רה"ר, ומה שהוסיף לתרץ הגמרא שבת דף ו' ע"א דאיזה רה"ר סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשין לרה"ר, דלכאורה מוכח משם דאין על כל העיר דין רה"ר רק על סרטיא ופלטיא שבתוך העיר, דאל"כ אמאי לא קאמר ועיר של רבים וכלישנא דמתניתין בעירובין דף נט ע"א, אלא מוכח מזה דאין דין רה"ר על כל העיר כי אם על סרטיא ופלטיא שהוא מקום שמתקבצים שם ועוברים כולם בתוך העיר זה הוי רה"ר, ועל זה תירץ מעכת"ה דעיר של ס"ר אינו מצוי משא"כ פלטיא, ולא הבנתי כלל דממה נפשך לדעת הראשונים דס"ל דלא בעינן ס"ר לדין רה"ר א"כ מאי שנא פלטיא מעיר הא שניהם הוו רה"ר אף בלי ס"ר וזה ודאי מצוי, ולדעת הראשונים דבעינן עיר שמצויין בה ס"ר א"כ כמו כן הפלטיא נמי צריכה להיות בתוכה ס"ר, וכ"כ גם באגר"מ בחלק א' ובה"ד, ולדבריו עוד אדרבה הפלטיא תלוי בהעיר דאם יש בתוך העיר ס"ר אז הפלטיא שבתוכה הוי רה"ר, ואף שאין מתקבצין שם ס"ר בפע"א, כיון שהוא להשתמשות הס"ר, ולפי זה אמאי יותר מצוי דין של פלטיא מדין עיר של רבים הלא בשניהם בעינן ס"ר, והשתא מדלא נקט הברייתא עיר של רבים, הרי מזה ראייה דאין על כל העיר דין של רה"ר ורק על המקום שמתקבצים והדרך שעוברים עליו ס"ר.

וגם מה שכתב דעיר ניו יארק הוא מציאות חדשה של עיר שהוא רה"ר ובכה"ג אין מנהג להקל, הנה לפי מש"כ מע"ת דעיר שס"ר גרים בתוכה הוי רה"ר, ואף אם אין משתמשים בו ברה"ר אחד ובזמן אחד, והוא דינו של עירנו. לכאורה מה יענה לזה שמערבין את ירושלים של היום שהוא עיר שיש בה ס"ר ומערבין בו בצורה"פ [ואף ללא מחיצות עומ"ר שיש לעירונן] הרי דצוה"פ מהני לערב רה"ר, וצריך לחלק כמש"כ באגר"מ דהס"ר צריכין להיות ברחוב "בזמן אחד", והוא רק בשיעור של שני מליוני אנשים, ברם לכאורה זה דלא כלשון השו"ע בסי' שמה ס"ז דחושבין ס"ר עוברין "בכל יום", ובודאי בירושלים יש ס"ר עוברים בכל יום, דכולם הולכים לרחוב במשך היום, וא"כ לפי השו"ע הוי ירושלים בזמנינו רה"ר גמור [וגם לפי הגדרת רה"ר של מע"ת], ועוד יש לחלק לפימש"כ לחדש באגר"מ דשיעור רה"ר של ס"ר, צריך להיות בתוך שיעור של י"ב מיל על י"ב מיל, דאל"כ אין לה דין רה"ר דהא אינו דומה לדגלי מדבר עיי"ש, וא"כ יש לומר דבירושלים נמצאין הס"ר על שיעור הגדול יותר מ"ב מיל על י"ב מיל, ברם לדעת רש"י שבת דף צו דרק מחנה לוייה היה רה"ר א"כ אין ראייה כלל על שיעור זה ד"ב מיל על י"ב מיל, עכ"פ יש מקום להביא ראייה מירושלים דכהיום מערבין עיר שיש בו ס"ר ורה"ר.

ו] ובעיקר מה שמתרעם מע"ת דהאיך מטלטלין בהעירוב והא הוי חששא דאורייתא וגררא דחטאת, הנה המשנה ברורה בין במקום שדן (בסי' שמה ס"ז) לדין רה"ר דסובר כדעת הראשונים דלא בעינן שיהיו בה ס"ר שתהיה רה"ר, ברם סיים שם להלכה "דאין בנו כח למחות ביד המקילין כיון שהם סומכין על דעת רש"י אבל ירא שמים יחמיר לעצמם" דבזמנינו יש ג"כ רה"ר מה"ת עכ"ל, הרי שהחמיר רק ליר"ש ואמנם לא מערער על עצם קיום העירוב,

וכן נמי להלן בס"ב שסד ס"ב שדן לענין המחיצות וכתב דהתירא דעירוב בצוה"פ הוא משום דלא ארומ"מ, אבל אין זה דרך כבושה דרוב הפוסקים ס"ל ארומ"מ ויש חיוב חטאת וגם דהרבה ראשונים פליגי על דין דס"ר, וסיים דכל בעל נפש יחמיר לעצמו כי יש בזה גררא דחטאת עיי"ש, הרי דאע"ג שהיה רואה בזה חששות של תורה וגררא דחטאת, עכ"ז כתב "שארין למחות ביד העולם הנוהגים להקל" ורק על בעל נפש כתב דיש חיוב להחמיר, כיון שיש היתר טלטול לפי כמה שיטות. וכמובן שאין לחייב את כל בית ישראל, כולל בעלי בתים ונשים וקטנים להחמיר ע"ע כבעל נפש, ומוטב שיקיימו דקדוקי הלכה המפורשים, ולא להתנהג בחומרות יותר מעיקרי דדינא.

ובדרך הזה הלך גם האגר"מ בשו"ת שלו בח"ד סימן פט, שדן שם בנידון העירוב במאנהעטן וז"ל, "וחמסקנא לענ"ד במאנהעטן לא דמי למה שנהגו להקל בשאר מקומות, וא"כ אין בידינו להתיר נגד השיטות שאסרו, וגם ראייה גדולה ממה שבירושלים לא עשו עירוב להתיר ולכך איני רואה דבר שישנה את דעתי אבל הא כבר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקילין וכשיתקנו הרי יהיה מותר לכמה שיטות, גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בידם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולים לתקן" עכ"ל, הרי לפניך בהדיא דאף דלפי דעתו של הגאון בעל אגר"מ זהויה רה"ר מ"מ כיון שהוא מותר לכמה שיטות וגם שהמתקנים המה רבנים גדולים שראוין להוראה, דאם כן אין למחות ביד המקילין.

ודון מינה לנידון שלפנינו, דהעירוב שעשו פה בשכונתינו שהוא כשר לפי הרבה שיטות, בין לדין רה"ר, ובין לדין המחיצות מכמה צדדים, וכמו שכתבתי לעיל בשם הבית אפרים והחת"ס, הרב בשו"ע שלו והצמח צדק, ואחריהם האחיעזר והערוך השלחן, הדברי מלכיאל והחזו"א זצ"ל, ועוד הרבה רבנים מהדור שלפנינו ולהבחל"ח אתנו לאו"ט שנדפסו בתשובותיהם שיכולים לתקן עירובין בברוקלין [דאין הבדל בין שכונת וויליאמסבורג לבארא פארק] ואף הרבה מהמחמירים אכן השתמשו בעירובין בעת הצורך ובמקום הצורך, שזאת מורה באצבע שלא היתה דעתם על חששות של תורה דאין מתירין חיובי חטאת לעת הצורך, ומה גם שעכשיו נעשה העירוב על ידי רבנים מובהקים גדולי תורה והוראה.

את זה ראיתי להעיר על דבריו כדרכה של תורה דזה בונה וזה סותר, אבל למעשה יובן שכל אחד יתנהג כפי הוראת הרב אשר רגיל הוא לשואלו את דבר ה' זו הלכה בכל עת ועונה.

אברהם גראם

רב דקהל אורחות חיים

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

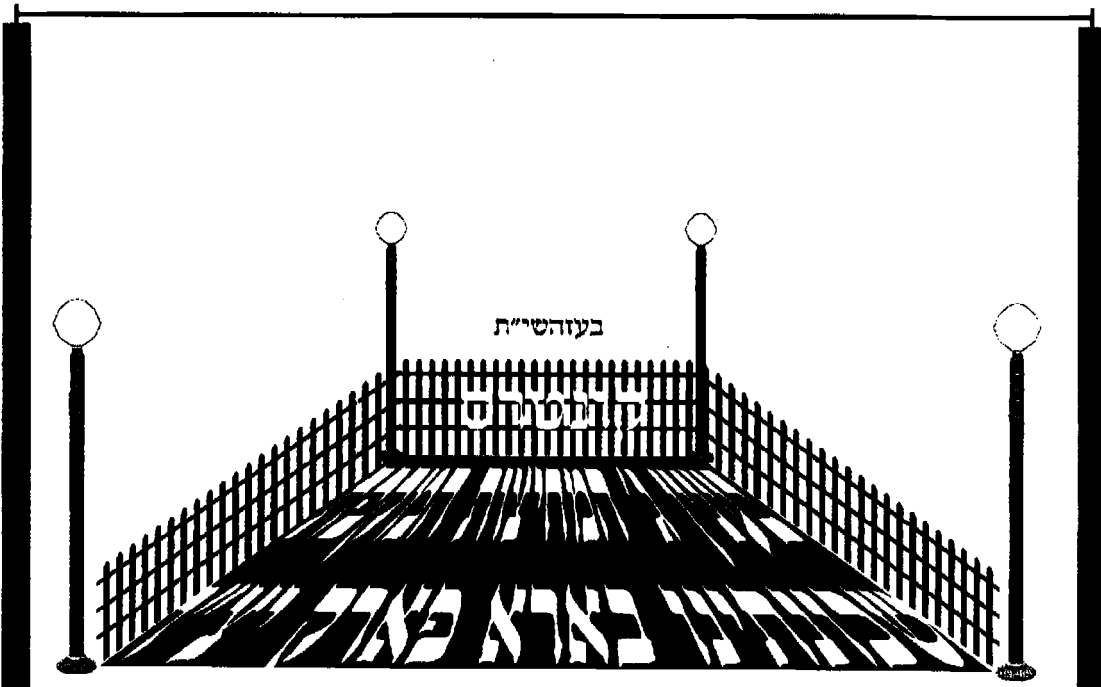
270 - 18 עמודים

**קונטרס בענין ג' מחיצות
המקיפות שכונתנו בארא
פארק יצ"ו (חלק ב)**

**בדין לא אתי רביס
ומבטלי מחיצתא
מאת הרה"ג ר' יצחק
צבי סופר שליט"א
(נסוב על הרה"ג ר"א
קוויאט והרה"ג ר'
חפ"מ (ראה 263 264)**

שמחים לשמרו ולערב עירובנו
זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

(חלק ב')

י"ל ע"י וועד העירוב דיבארא פארק
פ' תרומה תש"ס לפ"ק

לעי"נ ר' אברהם ב"ר צבי יעקב
נלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

הן הובא לפני כ' תשובות להלכה
מש"כ הרדה"ג ר' אברהם אליעזר קוויאט שליט"א
וש"כ הרדה"ג ר' חיים פנחס מילר שליט"א
ולדעתם לא מהני ג' המחיצות המקיפין שכונתינו לענין רה"י מה"ת.
גם העירו כמה הערות על הכירור להלכה שנדפס בשמו,
וחזרתי עוה"פ פרק זה ומשנה זה, והנני להעלות על הכתב
מה שהעלתי במצודתי בס"ד.

בענין האיך קיי"ל להלכה בענין אתי רבים ומבטלי מחיצתא
[א"ר ומ"מ]

קיי"ל כרבנן דמחיצה גמורה העשויה בידי אדם לא א"ר ומבטלי מחיצתא, כ"כ מג"א סק"ל ומ', וכן נקט הבי"א עמוד מ"ב בשיטת מג"א, והודה לו המשכנ"י דזהו משמעות מג"א, וכ"כ הרב בשו"ע שלו סי' שס"ג סמ"ב ומ"ד ובסי' שמ"ה סי"א (לענין פסי ביראות) ובקו"א סי' שמ"ה. וח"ס סי' פ"ט ובי"א סי' כ"ו, וחכ"צ סי' ה' ול"ז ושו"ת יעב"ץ סי' ז'. מיהו הבית מאיר והביאור הלכה בסי' שס"ד נטו מכל אחרונים הנ"ל וס"ל דדיעה א' שבמחבר ס"ל דא"ר ומבטלי מחיצתא, ומן הנכון לבאר שורש הפלוגתא בזה.

והנה כת"ה כתב דהמחבר הביא הא דר' יוחנן, ובוודאי אין כוונתך דהביא דין דרבי יוחנן דירושלים אע"ג דיש לה שם ד' מחיצות בעי דלתות, אלא כוונתך דסתם הדברים דרה"ר בעי דלתות, ולא הביא הדין דעומ"ר ושם ד' מחיצות מהני לגדור, וכיון דלא כתבו ש"מ דבכל גוונא בעי דלתות, והמעין דברי הראשונים בסוגיא יראה ויבין דמוכרח בדעת הטו' דקיי"ל כחכמים דלא א"ר ומ"מ וכדעת רוב האחרונים וכמו שאבאר בס"ד.

הנה מסקנת הסוגיא כ"ב א' דפסי ביראות לר"י לא מהני ברה"ר דא"ר ומ"מ, ולחכמים מהני כיון דאיכא שם ד' מחיצות, וב' מחיצות ולו"ק לר"י מהני ברה"ר דאיכא שתי מחיצות מעלייתא ולחכמים לא מהני הואיל וליכא שם ד' מחיצות, וקאמר בסוגיא דרבי יוחנן דמחייב בירושלים בלי דלתות ס"ל כרבי יהודא גבי פסין, (וירושלים היה גדור במחיצות דהוה עלה שם ד' מחיצות) והקשו התוס' ד"ה חייבין (וביתר ביאור בתוס' רבינו פרץ) דהא רבי יוחנן ס"ל כר"י ובאיכא שתי מחיצות מעלייתא מהני אפי' ברה"ר. ותירצו דאיירי לעומד באמצע הפילוש ודמי לגדור במחיצת פסין דליכא שתי מחיצות מעלייתא (ויתבאר תירוצם להלן בס"ד) וכ"כ התוס'.

ו' ב' דרבי יוחנן קם בשיטת רב יהודא, וכ"כ הרז"ה ולמדנו מדבריהם
דכזה

דאיכא שני מחיצות מעלייתא ושם ד' מחיצות מהני לכו"ע. עוד למדנו
מדבריהם דלמ"ד ב' מחיצות מה"ת מהני ב' מחיצות מעלייתא ברה"ר
ופסין לא מהני, ולמ"ד ג' מחיצות מה"ת לא מהני ב' מחיצות ולו"ק ומהני
פסין, וכ"כ בשו"ת בי"א דף ל"ט ב'.

והרמב"ן במלחמות נטה מדעת הרז"ה והתוס' וס"ל דאיכא ב' נידונים
בסוגיין א' אי בעי ב' מחיצות מה"ת אי' ג' ר"י ס"ל דמהני ב' ומש"ה מהני
שני מחיצות מעלייתא דהא אין בהם בקיעה, וחכמים ס"ל דבעי ג',
ומחיצה גרועה א"ר ומ"מ לכו"ע ומש"ה לא מהני לו"ק וה"ה צו"ה עיין
תוס' ו' ב'. ב' אי א"ר ומבטלי מחיצא במחיצות גמורות וגדר הדין כמ"ש
הריטב"א כ"ב א' שמפילין המחיצות ע"י הבקיעה, וכ"ה ברמב"ן
דהבקיעה במקום המחיצה מפסיק כח המחיצה דאיכא על מקום הפרוץ,
וחכמים ס"ל דלא א"ר ומבטלי מחיצתא, ור"י ס"ל דא"ר ומבטלי
מחיצתא, ובנידון א' ס"ל לרבי יוחנן כחכמים ובנידון ב' ס"ל לרבי יוחנן
כרבי יהודה ומש"ה כזה

אע"ג דמהני לחכמים ולר"י לא מהני לרבי יוחנן, והתוס' ודעימי' נדו
מפי' הרמב"ן וס"ל דאין כאן ב' נידונים, ואין תחילת הנידון בבקיעת
הרבים הפורצת המחיצה, אלא עיקר הנידון בכוחן של מחיצות, האין
נמסרה הילכתא דמחיצות, ולכו"ע מחיצתא מעלייתא גודר רה"ר,
ומחיצות גרועות אינן גודרות רה"ר, דהרי נמסרה הלכתא דפסי ביראות
חשיב רה"י, וב' מחיצות ולו"ק הוה רה"י, והנידון הוא איזה רה"י מהנך
תרתו חשיב מיגדר טפי, וחכמים דס"ל ג' מחיצות מה"ת, ס"ל דאי איכא
שם מחיצה גמורה בכל רוח גודר טפי, דכיון דהסתימה גמורה ב' מחיצות
מן הצד אינן גודרות רוח ג' וד', מסתבר דמחיצות פסין עדיפא דהוה
מחיצות גמורות מכל רוח ומש"ה גודרות אפי' בפרוץ מרובה על העומד,
וב' מחיצות ולו"ק חשיבא מחיצות גרועות דלו"ק מחיצה גרועה הוא ולא
חשיב רה"י שבכוחו להגדיר רה"ר, ור"י ס"ל דב' מחיצות מה"ת ולמדנו
מזה דמחיצה הסותם לגמרי מב' רוחות כוחו יפה ממחיצת פסין דבעי
אמה לכל רוח, ומוכרע מהא דמהני שתי מחיצות מה"ת דהוה מחיצתא
מעלייתא ממחיצות פסין. ומחיצות דיש בהם פירצות חשיבי מחיצות
גרועות, ולא חשיב רה"י שבכוחו להגדיר רה"ר, ומש"ה ס"ל להתוס' דרבי
יוחנן כרבי יהודא בין לקולא ובין לחומרא ומהני לדידיה ב' מחיצות
ולו"ק לרה"ר, ולא אישתמיט לשום תנא דנמסרה הילכתא דאין שום

מחיצה גודר רה"ר, ולא שייך למימר דבהא קיי"ל כחכמים ובהא קיי"ל כרבי יהודא דאין כאן ב' נידונים (ועיין היטב באו"ז דמתרץ דרבי יוחנן קבלה מרביתו התנאים והוא שיטה שלישית של תנא דו"ק היטב בדבריו שם).

והנה הסוגיא ו' ב' צ"ע לכו"ע דהא עיקר הנידון לרבנן דאמרי אין מערבין רה"ר בכך, ומפורש בסוגיא כ"ב א' דהנך רבנן ס"ל דפסין מהני, דלא כר' יוחנן, והיאך מסיק דהנך רבנן קמו בשיטת ר' יוחנן, וכל הראשונים נתקשו בביאור הסוגיא. אמנם פליגי הראשונים בביאור הסוגיא, ויסוד פלוגתייהו הוא ביסודות שנתבאר לעיל ונסדר השיטות בס"ד.

(א) דעת התוס' דאף דר' יוחנן איירי בשם ד' מחיצות (עומד באמצע הפילוש) מ"מ יש ללמוד דה"ה לרבנן בשתי מחיצות, דלמדנו מר' יוחנן דכל גידור דלא מהני ברה"ר בעי דלתות ננעלות, דו"ק דבריהם ד"ה והאמר.

(ב) דעת הרשב"א בחידושו דאין כוונת הסוגיא לרבנן, דלדידהו וודאי מהני צו"ה לחודיה דחשיב כשם ד' מחיצות כפסי ביראות, ומאי דקאמר וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא כוונת הסוגיא על ברייתא ד"ו א' דהך ברייתא ניחא לוי' לגמ' לאוקים ככו"ע, ומסתבר לוי' לגמ' דאיירי בגידור דמהני אפוי' לר' יוחנן (והתוס' לא ס"ל כהרשב"א ולדעתם לרבנן לא מהני צו"ה ודמי ללו"ק ומש"ה בעי דלתות, ולדעת התוס' אי אפשר ליישב כדעת הרשב"א דהא לא איירי ר' יוחנן אלא בגוונא דעומד באמצע הפילוש הא בב' מחיצות מהני לר' יוחנן לו"ק וכנ"ל באריכות) והרשב"א דס"ל מסברא דצו"ה חשיב כפסי ביראות הניח סוגיין לדעת התוס' בצע"ג עיין לק' כ"ב א'.

(ג) דעת הריטב"א לק' כ"ב א' דצו"ה מחיצה גרועה הוא ודמי ללו"ק ולא הוי כפסין, וכן הוא דעת הר"ן בסוגיין, גם הרמב"ן בהשיגו על הרז"ה ל"ק כ"ב א' דס"ל כתוס' בפוי' סוגיין, ולפוי"ז מוכרע דצו"ה גרע מפסין לא השיג על זה, ומשמע דס"ל דגרע מפסין, ולפוי"ז כוונת הסוגיא דלרבנן בעי דלתות היכא דליכא שם ד' מחיצות, וזה נלמד מרבי יוחנן דכל היכא דא"ר בעי דלתות, אמנם כתב הריטב"א כ"ב א' דמשמעות הסוגיא דקיי"ל כר' יוחנן וכוונתו נראה דכיון דרבי יוחנן ס"ל דבעי דלתות אפוי' בעומ"ר ושם ד' מחיצות סתימת הסוגיא משמע דלא בעי דלתות רק לסתום ביטול המחיצה דצו"ה אלא בעי גם דלת לסתום ביטול המחיצה דעומ"ר ופסין, דהא הך מחיצות היה בירושלים ואין שום רמז בסוגיין דלא קיי"ל בהא כרבי יוחנן דאף דרבנן איירי מצו"ה ולו"ק מ"מ הא לא מבואר

בסוגיין כאן דפסין מהני לרבנן וא"כ הסתימה כאן מורה דמתוקם הק ברייתא כרבי יוחנן דבעי דלתות בכל גוונא, מה שאין כן לדעת התוס' הא מוכרח מעצמו דאין כוונת הסוגיא דקיי"ל כרבי יוחנן, דהא רבי יוחנן קם בשיטת ר"י ולא בעי לרה"ר דלתות וסגי בשני בשני מחיצות מעלייתא, והנידון בסוגיין הוא לדעת חכמים, ופשוט.

והרי"ף כתב והני מילי מבואות המפולשין לרה"ר הוא דסגי להו בצו"ה מכאן ולו"ק מכאן אבל ברה"ר גופא לא מערבין אלא בדלתות מכאן ומכאן והוא דננעלות בלילה דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא וכו' דאלמא כל שאין דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר עכ"ל. וכתב הרמב"ן במלחמות וכן דעת רבינו הגדול שכתבה לדרכי יוחנן בהלכות, וכוונת הרמב"ן דאי כרז"ה דס"ל כתוס' אף דבגמ' מתיישב פירושו כמ"ש התוס', מ"מ לא הוה ליה להרי"ף להביאה בהלכות דהוה ליה לכתוב דבעי דלתות, והא אין שום חידוש דינא בדרכי יוחנן אלא מוכרח דהעתיקה לדינא ולמדנו מדרכי יוחנן דבעי דלתות אפי' בעומ"ר, וכנ"ל דהך סוגיא יש בה ב' חלוקות.

מיהו הטור ברמזיו ובספר הטור קיצר והעתיק רק חלוקה הא' דינא דרבנן אין מערבין רה"ר בכך ואיירי בגוונא דרישא ס"א במחבר דמבוי מפולש בעי צו"ה ולו"ק ורה"ר אין מערבין בכך, וצ"ע אמאי השמיט דינא דרבי יוחנן והא כל דין המובא ברי"ף וגמ' מן הראוי להעתיק ודינא רבתא אשמעונן רבי יוחנן ומניה יליף סוגיין כ"ב א' דרבי יוחנן פליג אדין דפסין.

אלא על כרחך הטור שהיה בקי בדעת אביו הרא"ש וכמ"ש בשלטי גבורים בבא בתרא ל"ה ב' דמן הטור יש ללמוד מה היה דעת אביו הרא"ש שהיה בקי מאוד בלשונו, הכריע דס"ל כדעת התוס' והרז"ה וכן הוא בתוס' הרא"ש דרבי יוחנן כרבי יהודא ס"ל ואין כוונת הסוגיא אלא ללמוד דהיכא דא"ר ומ"מ בעי דלתות ומש"ה העתיק הרא"ש הא דרבי יוחנן ומש"ה פסק דרק צו"ה דמחיצה גרועה הוא בעי דלתות. ולק"מ אמאי לא הביא דעומ"ר מהני לגדור דלא כרבי יוחנן, דהא העתיק הדינים כפי מאי דס"ל לתוס' והרז"ה ולדעתם אין זה דעת רבי יוחנן, ואין בזה נידון בגמ' כלל ומהני לכו"ע, ומה שלא העתיק דמהני לגדור אפי' בליכא שתי מחיצתא מעליתא בעומד באמצע הפילוש, משום דכיון דפסק דב' מחיצות בעי דלתות וג' מחיצות בעי מה"ת א"כ ש"מ דאין שום מעלה בשני מחיצתא מעליתא, ועומד באמצע הפילוש בשם ד' מחיצות לא בעי דלתות דהא לדעת התוס' חד פלוגתא הוא ואי הא לא קיימא הוא, ולא איצטרך לכתוב דינים דתליא בפלוגתא דב' מחיצות דאורייתא אי ג' מחיצות דאורייתא, הואיל וכבר נפסק דג' מחיצות דאורייתא.

קיצור העולה הטור ומחבר שסתמו דמחיצה גרועה לא מהני ובעי דלתות וזהו דין דס"ל לרבנן אין מערבין רה"ר בכך, ותו לא, ש"מ דמחיצה גמורה סותם ולא א"ר ומטלי מחיצה וכחכמים דפסין, ולפי כללי הפסק הא דס"ל להטור הוא דעת הרא"ש וכנ"ל משלטי גבורים א"כ הוכרע ע"י ב' עמודים הרמב"ם והרא"ש דקיי"ל לא א"ר ומבטלי מחיצתא, וזה מכריע הפסק וכמ"ש הב"י בהקדמה, וזהו יסוד ושורש רוב האחרונים במסקנת הפסק.

אמנם הבית מאיר והביאור הלכה נטו מכל הנ"ל וס"ל דצו"ה הוה עלה שם ד' מחיצות וכדעת הרשב"א וכמ"ש הביאור הלכה בד"ה והוא דדין דצו"ה תליא בפלוגתא דחכמים ור"י, וא"כ הכריע הטור דאע"ג דבס"א גבי מבוי מפולש מהני צו"ה, מ"מ ברה"ר א"ר ומ"מ כרבי יוחנן, והביא הדין דרבי יוחנן, וא"כ הוכרע לפי דעה ראשונה דקיי"ל א"ר, אמנם דעת התוס' ורז"ה וריטב"א ור"ן דלא כהרשב"א וקיי"ל כרובא דרבנותא דצו"ה מחיצה גרועה הוא ואולי כל האחרונים כדעתם והוכרע הדין דקיי"ל לא א"ר ומבטלי מחיצה גמורה (וזהו עומק דברי החזו"א סי' י' סק"י למעיין בדבריו דכל הנידון לענין קביעת הדין דא"ר תליא בדין דצו"ה).

ומה שלא הביא הטור דין דפסי ביראות לק"מ דהטור השמיט לגמרי דין דפסי ביראות משום דלא שכיח עיין ביאור הגר"א סי' תר"מ ס"ז מש"כ בזה.

למאי דקיי"ל לא א"ר ומ"מ אי סגי בג' מחיצות

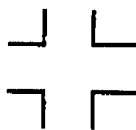
דעת כת"ה דאפי' למ"ד לא א"ר ומ"מ, מ"מ בעי ד' מחיצות ומביא כן בשם הבית אפרים, ואינו נכון כלל ולא כתב הבי"א (דף נב ב') לענין ירושלים דחשיב רה"ר אחרי שנפרצו בה פירצות אלא אי נפרצה דרומית מזרחית וצפונית מערבית דבכה"ג הואיל ופירצה בקרן זווית מה"ת וחשיב כנתחלק המחיצות (עיין מש"כ דף נ"ג) וליכא אלא ב' מחיצות, אבל באיכא ג' מחיצות בלא פירצה בקרן זווית כתב להדיא דמהני בדף מ"ג לענין חצר עיי"ש וכ"כ בסוף התשובה דף מ"ט ע"ב דסגי בג' מחיצות, גם מה שהעתיק מאבנ"ז בשם אבן העזר הוא העתקה משובשת דלהדיא כתב האבן העזר דמהני ג' מחיצות גמורות ורק בשם מחיצות מחיצת פסין ומחיצת צו"ה בעי ד' מחיצות דו"ק היטב בדבריו שם. וכן האבני נור איירי התם היכי דמחיצה ג' הוה צורת הפתח והוא שם מחיצה ומשו"ה בעי ד' עיי"ש היטב.

ומה שכתב כת"ה דלא סמכו על החזו"א משום דלא הי' ד' מחיצות, לא כן כתב האג"מ אלא משום שאין גוף הפילוש נגדר וכמו שהארכנו בביאור דבריו אבל מחיצות המקיפין כל המקום ונעשה גדור במציאות

מהני לכו"ע. (ותימה לי על כת"ה שהעמיד דעתו נגד החזו"א והאג"מ בלי שום תנא דמסייע. ומה שמציין להר"י שטייף אינו נכון.) ובאמת דברי האג"מ צ"ע דאין שום ראייה מהמ"ב נגד החזו"א, דהא דלא ס"ל להמ"ב היתר המרווח של החזו"א הוא משום דס"ל כדעת הבית מאיר דקיי"ל א"ר ומ"מ, אבל למאי דקיי"ל כרובא דרבנותאה דקיי"ל לא"ר ומ"מ (וכן ס"ל להאג"מ) דילמא מהני עומ"ר אפי' היכא דאין נגדר גוף הפילוש, וצ"ע. ומ"מ לענין מעשה בנידון דידן מהני אפי' להאג"מ דהא נגדר הפילוש ע"י המחיצות וכנ"ל.

**למ"ד א"ר ומ"מ ואיכא ג' מחיצות שלימות ובוקעין הרבים
אחרי המחיצות אי נופלות כל המחיצות אפי' כנגד העומד**

כת"ה מגלה סודות עמוקים (לשון כת"ה) בביאור דעת הרמב"ן, אפי' אי כוונים הם עדיין אין שום ראייה להנידון, דלפי"ד כת"ה כוונת הרמב"ן דכל עומד באמצע הפילוש דמי לשני מחיצות מעלייתא ולא לפסין, ולפי"ז דוקא כזה

מהני להרמב"ן אמנם מנא ליה לכת"ה דבפסין א"ר משום דנופל לגמרי, ומה משמע ברמב"ן יותר ממה שמשמע בגמ'

אמנם לפי האמת הך סוד אינו נכון כלל, וגלוי ברמב"ן דלא כדברי כת"ה, דהרי כותב אבל שתי מחיצות זו כנגד זו במדינה כזה

אע"פ שיש באמצען פירצה שהרבים בוקעין בו שתי וערב א"א לשתי המחיצות להתבטל וכו' עיי"ש. ומבואר דאפי' אי הבקיעה במחיצות הגודרות, וכבקיעה דמחיצת הפסין לא א"ר ומ"מ והרי הסתר צריך להיות כבגלוי.

והחילוק שמחלק הרמב"ן בין מחיצות הפסין לציור הנ"ל, הוא דבפסין אי אין מאריכות וסותמות ליכא שום מחיצה וכמ"ש חזו"א סי' ק"ז סק"ג, ומש"ה הואיל והבקיעה דרבים מפסיק לא חשיב מחיצה, משא"כ בציור הנ"ל דהא חשיב רה"י בלי סתימת הפירצות וא"כ בתחילה חשיב כגדור נגד העומד, דהא לא הוה פרוץ מרובה על העומד כפסי ביראות וכמ"ש הרמב"ן לגבי חצר, ואח"כ חשיב גם הפרוץ כגדור דהא גדור בבי המבואות וכמ"ש חזו"א שם, אלא דבפלטיא עלה ונסתפק, וכבר מצינו הך

חידוש דפלטיא ברמב"ן לק' נ"ט א' אפי' בגדור בב' מחיצות, דהפלטיא
 מבטל צירוף ב' המחיצות (וכבר עמד המגיה שם ס"ק רע"ד, ועיין בשו"ת
 בית אפרים דף מ"ב ע"ב ד"ה ומ"ש) ולפי"ז כזה

לרבי יוחנן למסקנת הרמב"ן כנגד הגדור וודאי דחשיב מחיצה דהא לא
 גרע כנגד הגדור מציוור הנ"ל לרבי יהודא דלא אתי רבים נגד הגדור, אלא
 דכנגד הפרוץ הואיל וא"ר הוה כפרוץ במילואו והא ליכא אלא ב' רה"י
 מן הצד ואינו גודר למ"ד ג' מחיצות מה"ת וזהו שהדגיש הרמב"ן פרוץ
 במילואן במקום פתחים, דו"ק.

והמעין יראה דפלוגתא דרמב"ן ותוס' בעומד באמצע הפילוש (היכא
 דליכא פלטיא) תליא בפלוגתייהו דפליגי ביסוד דינא דא"ר ומ"מ דנתבאר
 לעיל, דלדעת הרמב"ן הא דקאמר בגמ' דבשני מחיצות מעלייתא לר"י
 דלא א"ר הוא משום דכיון דלא בקעי בה אמאי יפלו וכמ"ש הריטב"א,
 ומש"ה כזה

אע"ג דבקעי רבים במחיצות הצדדיות של העומד באמצע הפילוש מ"מ
 כיון דאינו נופל דהא נשאר בדין רה"י ע"י מחיצות הצדדיות הגודרין
 אותו שפיר גודר הך אויר רה"י להעומד באמצע הפילוש, והתוס' ס"ל
 דהא דקאמר בגמ' דשני מחיצות מעלייתא לר"י לא א"ר הוא משום
 המעלייתא דאית להך מחיצה הואיל וסותם וגודר לגמרי משא"כ פסין
 גדור במחיצות גרועות וא"כ העומד באמצע הפילוש הרי אינו גדור אלא
 במחיצות גרועות הואיל ושום צד אינו סתום לגמרי והך גידור גרוע אינו
 גודר רה"ר לדעת ר"י.

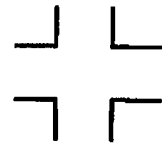
ועיין חזו"א סי' מ"ג דכזה

לפי מה דקיי"ל לא א"ר מ"מ מהני העומ"ר לגדור גם א' וג' דמקודם נעשה כל ב' רה"י ואח"כ נגדר א' וג' ע"י אויר רה"י ואף שכתבו התוס' דעומד באמצע הפילוש לא מהני לר"י היינו לר"י אבל הכא לרבנן מהני, וראיתי לחכ"א שליט"א שהקשה דילמא אויר רה"י דמי לצו"ה, והחילוק מבואר דהגריעות לר"י לדעת התוס' הוא מחיצה שאינו גודר במציאות והעומד באמצע הפילוש אין לו סתימה מב' רוחות ודמי לפסי ביראות, משא"כ לרבנן הגריעות הוא בדין המחיצה דלוי"ק וצו"ה מחיצה גרועה הוא ורשות הגדור בעומ"ר יש לאויר כל המעלות של המחיצה הגודרת דו"ק בזה.

ואיני מבין מ"ש כת"ה דמתוס' מוכח דכל המחיצה נופל והא כתבו דהך דינא אינה אלא לעומד באמצע הפילוש, גם ברז"ה לענין ירושלים כתב המשכנ"י דכוונתו לעומד באמצע הפילוש, ולענין חצר כוונת הרז"ה בפרוץ מרובה על העומד וכפסי ביראות.

וזה מוכרח בדעת הרז"ה דכי גרע נגד העומד
כזה

מכזה

דהא כל שתי מחיצתא מעלייתא מהני לרבי יהודא, דו"ק. ולא שייך מש"כ כת"ה דכל שהרבים פולשים דרך המחיצה בטל כל כח המחיצה, דהא לר"י כל שתי מחיצות מעלייתא מהני, ואמאי יגרע נגד העומד, היכא דאיכא פילוש דשתי וערב. ומוכרח כנ"ל ברז"ה ופשוט.

ומה שהקשה הרמב"ן נראה דכוונת הקושיא דמשמע כל אורך הסרטיא חייב עלה משום רה"ר א"נ י"ל דלא משמע לי דאיירי דוקא בפלטיא דבסרטיא דעת הרמב"ן דנגדר ע"י ב' מבואות הצדדיות ב' רשותי היחיד, א"נ י"ל דפלטיא הגדור מד' רה"י לא חשיב רה"ר, ולא החמיר הרמב"ן אלא בפלטיא הגדור בב' מחיצות וכן משמע בחידושו נ"ט א', ועדיין צע"ב

כתבתי ביאור דברי הריטב"א בקצרה, וכת"ה נתקשה בביאור הדברים ואבאר דברי הריטב"א. עיקר דברי הריטב"א בא לבאר נקודת הסוגיא שנתחדש בדברי רבי יוחנן. ולדעת הריטב"א לק' רבי יוחנן ס"ל כחכמים דבעי ג' מחיצות וס"ל כר"י דא"ר ומ"מ, ולכאורה מוכח מזה דרבי יוחנן פליג על סברת רבי יהודה דשני מחיצות מעלייתא לא אמרינן א"ר ומ"מ, ומאי שנא פתח החייל מחמת מחיצות הצודיות מפתח החייל מחמת עומ"ר, ובפסין שאני דעיקר הדין הואיל ומאריך וסותם והבקיעה מפסיק ועיין ג"כ רש"י סוכה ז' ב', אבל עומ"ר דומה למחיצה מעלייתא ומש"ה מחלק הריטב"א דענינו של עומ"ר הוא גידור רוב רוח הפרוץ וע"י זה חשיב המיעוט כגדור, וע"י הבקיעה דרבים בהך רוח (ואין המחיצה דהך רוח גופא גודר כלום להמיעוט) נידון הפרוץ כרוח בפנ"ע והעומ"ר כמחיצה צדדית, ומש"ה חשיב כפרוץ במילואו.

וזהו כוונת הריטב"א שהאריך דאין כוונת הסוגיא לחלוק על סברת ר"י וצו"ד מחיצות הצדדיות נמי אינן גודרות והבקיעה מבטל שם פתח, אלא כוונת הסוגיא למ"ד דבעי ג' מחיצות ובעי גידור מקצת רוח ג', הבקיעה שובר הרוח לב', ואין קשר להפרוץ עם העומד וזהו עומק דברי הרמב"ן פרוצים במילואם במקום פתחים, אבל לר"י שפיר מהני דהא לא בעי שהפתח יהיה חד מציאות והמשך עם הגידור, דו"ק. מיהו כל הנידון למקום הפרוץ דבלי נפילת הגידור שגודר העומד מיעוט הפרוץ אין ביטול מחיצות ודמי לשני מחיצות מעלייתא, אבל לגבי מקום הגדור אין העומד נופל כלל.

(והך סברא דהפתח דחייל מחמת מחיצות הצדדיות אינו נתבטל אלא משום דהפתח יכול להיות מובדל ברוח בפנ"ע, ולא משום דקיל רוח ג' וד', ס"ל להבי"א ומש"ה למד דמהני פרוץ אפי' יותר מט"ז בשם ד' מחיצות מרוח ג' וד' לר"י, עיי"ש דף נ"ג וכן ס"ל לחזו"א ומש"ה למד לדידן דין עומ"ר בג' מחיצות יותר מעשר מרוח ד', והקשו דהא רוח ד' לדידן הוה כגדר הג' וד' לר"י, ולהנ"ל א"ש ואכמ"ל)

וכבר כתבתי שם דבשו"ת משנת רבי אהרן שלל לגמרי סברא זו ולא נתנו לנידון כלל וראוי להעתיק דברי החזו"א סי' ק"ח ס"ק י"ג אבל אין לנו להפליג בדברים שדברי הראשונים ז"ל ברור מלוליהן תמיד ולדרוש רמזים אין קץ.

וכן נקטו בפשיטות דרק נגד הפרוץ נופל הנובי בתשובה הנדפסת בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב והבית שלמה סי' מ"ט והוכיח שם הך דינא ממג"א סק"ל דכתב דבמקום שאין הספינות עוברות הוה מחיצה, עיי"ש.

מיהו יש לדחות קצת למה שכתבנו לקמן דאיירי לענין פירצת מבוי ודילמא חלוקין בדינם.

למ"ד א"ר ומ"מ וליכא בקיעה בפירצת המחיצות אי קיי"ל בכה"ג א"ר ומ"מ

והנה כתבתי דאפי' אי קיי"ל א"ר ומ"מ מכל מקום מחיצות שכונתינו מחיצות המה, דהפירצות הגדולות אין בהם בקיעת רבים, ובכה"ג אע"ג דיש בקיעת רבים תוך המחיצות לא א"ר ושכן משמע להדיא ברז"ה ובמלחמות ריש פרק עושין פסין וכן הוא בריטב"א כ"ב א' שבוקעין בהם דרך הפתחים. וכתבתי שאע"ג שבשו"ע הרב סי' שס"ג סמ"ד כתב לענין מחיצות בידי שמים וז"ל שמחיצות הנהר מבטלות אותן "בקיעות הרבים שבמבוי" שהואיל ואינן עשויות בידי אדם אינן חשובות מחיצה כל שך שלא תבטל אותן "בקיעת הרבים שבמבוי" עכ"ל. כל זה לענין מחיצות בידי שמים אבל לא לענין מחיצות העשויות בידי אדם למ"ד א"ר ומ"מ. והעיר הגר"פ שליט"א מאי שנא והא התוס' כתבו הך דינא לחכמים וה"ר לר"י.

ואבאר הדברים, התוס' כ"ב ב' הקשו לחכמים כל א"י תעשה רה"י ע"י סולמא דצור וכו', ותירצו וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי ואפי' רבנן מודו דא"ר ומ"מ, ומג"א סק"ל ומ' העתיק דברי התוס' להלכה דאע"ג שאנן קיי"ל לא א"ר ומ"מ, מ"מ מחיצות העשויות ביד"ש קיי"ל דא"ר ומ"מ, ובחזו"א סי' מ"ג סק"א הקשה דהא לא שייך א"ר אלא כשהרבים בוקעים דרך הפירצות אבל רבים הסובבים ברחובות ושווקים לא מבטלי לעולם, וא"כ א"י סולמא דצור הוה ליה מחיצה מעלייתא, ונשאר בצ"ע. וברור דזה הי' מקור דברי הרב דהא משמע בתוס' אפי' אי ליכא בקיעה על המחיצות, והנה פשיטא ליה להאחרונים דהריטב"א והרמב"ן חולקין על התוס' וס"ל דבעי בקיעה במחיצות וכנ"ל.

והמעין יראה דאי קיי"ל כהרמב"ן ודעימיה וא"ר ומ"מ אפי' מחיצות העשויות בידי אדם, לא קיי"ל כדעת התוס' דבקיעה שלא במחיצה א"ר ומ"מ. דהא נתבאר לעיל דשורש הפלוגתא הוא דלדעת הרמב"ן יסוד ההילכתא הוא דרבים מפילין המחיצות ומש"ה ס"ל דרבי יוחנן ס"ל כר"י בחדא וכחכמים בחדא, ואי הך הוה ההילכתא הרי ברור דבעי בקיעה במחיצות דע"י זה נופלים המחיצות וכמ"ש הריטב"א, ולדעת התוס' יסוד ההילכתא הוא דמחיצות גרועות אינן גודרין רה"ר ומש"ה ס"ל דרבי יוחנן כרבי יהודה ולא קיי"ל כרבי יוחנן, ומש"ה חדשו דאפי' אי ליכא בקיעה בפירצת המחיצות א"ר דגדר הדין דמחיצות גרועות אינן גודרין רבים הבוקעין ברה"ר, וקיי"ל כוותיה במחיצות העשויות בידי שמים, אבל

במחיצות העשויות בידי אדם לא קיי"ל כרבי יוחנן לדעתם, דו"ק היטב בזה.

ומ"מ אפי' לדעתם דעיקר ההלכתא הוא דמחיצות גרועות אינן גודרות אין הדבר מוכרע דלא בעי בקיעה במחיצות ומש"ה נתקשה בחזו"א די"ל דהא דאין מחיצה גרועה גודר אינה אלא בבוקעין בתוך המחיצה, מיהו בדעת שאר הראשונים נראה ברור דליתא לחידוש התוס'.

וכבר נתבאר לעיל דזהו יסוד פלוגתא דרמב"ן וריטב"א דפליגי על התוס' וס"ל דעומד באמצע הפילוש לר"י מהני כיון דנגדרו במחיצות שאינן נופלות וזהו יסוד דינא דשתי מחיצות מעלייתא לדעתם. והתוס' דפליגי ס"ל דמחיצות גרועות אע"ג דעומדות בדינם וכוחם אינם גודרות רה"ר וכנ"ל, ומש"ה ס"ל נמי דלא בעי בקיעה וכנ"ל. וא"כ למדנו להדיא דפליגי הרמב"ן והריטב"א על התוס', וקיי"ל כדעתם לענין מחיצות בידי אדם, דמש"ה ס"ל דרבי יוחנן ס"ל כר"י בחדא וכחמים בחדא. (וכן כתב בביאור הפלוגתא בענין אמצע הפילוש הגר"פ בקונטרס ה"ע ס"ה סק"ו)

וזה נראה ג"כ דעת התוס' כ"ב ב' דס"ל דאפי' בפירצה ג"ט קיי"ל א"ר ומ"מ (מלבד מה שי"ל דאיירי בגוונא דדמי לבין העמודים ואכמ"ל) ומשמע לכאורה אפי' אי הפירצה לא חשיב רה"ר (ויתבאר לק' דלהרמב"ן אין המחיצות נופלות בכה"ג) דלשיטתיהו אולו דמחיצה גרועה אינה גודר ואפי' רה"י אינה גודר וכדס"ל בעומד באמצע הפילוש.

אמנם מש"כ הגר"פ בדעת חת"ס וחזו"א אינו נכון כלל והמעיינן היטב בלשון ח"ס ובחזו"א סי' מ"ג סק"א וסי' מ"ד ס"ק י"א יראה להדיא דאין כוונתם ע"י דינא דא"ר אלא כוונתם דלא חשיב מחיצה כלל ומש"ה אינה גודר אפי' בלא בקיעה ולא חזר החזו"א בסי' מ"ד ממש"כ בסי' מ"ג ודייק לכתוב בסי' מ"ד דלא חשיב מחיצה והוא כעין מסקנת דבריו בסי' מ"ג, דו"ק וכן משמע בשו"ת ח"ס. ומש"כ חזו"א דדין א"ר ומ"מ לענין מחיצות ביד"א הוה חד דינא עם דין דמחיצות ביד"ש דמחיצות ביד"ש היינו לענין גדר רבים ולאפוקי דעת השערי ציון, וכוונת חזו"א דההילכתא דרבים לענין ביטול מחיצות לר"י כדאית ליה ולחכמים כדאית ליה סתמוהו התוס' והפוסקים כחד דינא, ופשוט.

**אי איכא בקיעה בפירצת המחיצות מיהו מקום הבקיעה
במקום הפירצה לא חייל עלה דין רה"ר אי קיי"ל בכה"ג
א"ר ומ"מ למ"ד א"ר ומ"מ**

קיי"ל ס' שס"ד דלא אמרינן א"ר ומ"מ (לענין מחיצות גרועות) אלא ברה"ר גמורה וכמ"ש התוס' ו' ב' רשב"א ור"ן נ"ט א', ולא קיי"ל כהגה"א

ו' ב' דס"ל דאפ"י בכרמלית (שאינו רחב ט"ז ולא בקעי ס"ר) אמרינן א"ר אי מיוחד לרבים עיי"ש. (ובבית אפרים נטה לפרש בדעתו דאף הגה"א איירי אי חשיב הך מקום רה"ר ואכמ"ל). וכן סתם חזו"א סי' י' ס"ק י' וסי' מ"ד ס"ק י"ב.

והא דציין כת"ה לדברי מג"א שנשאר בספק אי בעי ס"ר לענין א"ר אינו ענין להך נידון כלל. וכמו שיתבאר, גם ההנחה שהניח דהוה ספיקא הדינא למסקנת מג"א אינה נכונה כלל עיין היטב בלשון מג"א. וכן הבין במסקנת מג"א. יחיד הדורות בהבנת קריצותיו ורמיזותיו של מג"א הרב בסי' שס"ג סמ"ב ובקו"א סי' שנ"ח סק"ג דמסקנת מג"א הוא דבעי ס"ר לענין א"ר, ופוק הך ספק לברא דבמקום תנא הרב אינה משנה, וכן הבין חזו"א סי' מ"ד ס"ק י"ב במסקנת מג"א.

ובגוף ספיקת מג"א, הנה מצינו כמה פירושים במג"א, דעת הנוב"י (בתשובתו הנרפסת בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב) ודעת הבית שלמה סי' מ"ט. ודעת הגרש"ק בחכמ"ש, דכוונת מג"א לענין מבוי דכמו דקיי"ל דמחיצת עומ"ר ובקעי בה רבים חשיב פירצה במבוי ובעי צו"ה. (ומדרבנן חשיב פתח טפי ע"י צו"ה, ומאוד מאד תמוהים דברי כת"ר לציין הך דינא דפירצת ד"ט לענין א"ר ומ"מ, וכי פליגי חכמים אהך דינא, ועוד הא מהני צו"ה דגרע מעומ"ר לענין א"ר) ה"נ מחיצה ביד"ש מחיצה גרועה הוא ולא עדיף מעומ"ר וחשיב כפירצה (ומש"ה ס"ל להבית שלמה והחכ"ש דליתא להך דינא בראש המבוי בנפרצה פחות מעשר דלא גרע מלחי. ודעת הנוב"י דגרע מלחי וגרע מעומ"ר בראש מבוי ואכמ"ל) ואפ"ה חידש מג"א דבעי ס"ר ומש"ה הקשה התו"ש דהא לענין פירצה ד"ט בסי' שס"ה לא בעי ס"ר וגם בחכמ"ש נתקשה בזה, וזהו דעת הביאור הלכה שהעתיק דעת התו"ש, ואיירי לענין פירצת מבוי, למעיין בתו"ש עיי"ש. וכל סי' שס"ג איירי ממבוי, ופשוט.

ודעת הרב בקו"א סי' שמ"ה דמג"א אירי לענין חלות שם כרמלית דחיל על מחיצות ביד"ש בגוונא דלא חשיב רה"ר מדאורייתא ואפ"ה חשיב כרמלית מדרבנן מחמת בקיעת רבים וכרמלית לא בעי ס"ר, ומש"ה נסתפק מג"א, ואפ"ה מסיק דבעי ס"ר משום דאיכא מחיצות ולא דמי לרה"ר אלא באיכא ס"ר עיי"ש.

וזהו קושית החמד משה דלא מצינו דין דא"ר ומ"מ לענין מבוי, דאין הבקיעה על המחיצה המבטל, וליתא להך דינא אלא בבוקעין בני רה"ר על המחיצה. מיהו להאחרונים הנ"ל מיושב.

מיהו דעת חזו"א מחמת קושית החמ"מ דאיירי ברה"ר גמורה, ואפ"ה מבאר שם בסי' מ"ד דפשיטא דבעי כל תנאי רה"ר וספיקת מג"א הוא דדילמא לא בעי תנאי דס"ר דאין הך דין מהילכתא דנמסרו בתנאי רה"ר אלא הוה פרט מחודש לענין חיובא דילפינן מדג"מ, ומש"ה לענין א"ר י"ל דלא בעי ס"ר, ואפ"ה מסיק מג"א דבעי ס"ר גם לענין א"ר. עכ"פ למדנו דאין הספק נוגע להנידון לפי כל הפירושים במג"א.

ומ"ש כת"ה בשם הבית אפרים דלא בעי תנאי רה"ר לענין א"ר אינו נכון כלל וכתב להדיא בדף מ"ז ובדף מ"ט דמש"ה ס"ל להריטב"א דמבוי המתקצר קי"ל בה א"ר משום דדמי לדין העמודים דחשיב רה"ר.

ומ"ש כת"ה לדברי הבית מאיר דקיי"ל א"ר אפי' אי לא חשיב רה"ר. באמת דבריו צע"ג ולא אישתמיט הך דינא לא בראשונים ולא בפוסקים דחצר שאין לה תנאי רה"ר (קצר מט"ז וכו') ויש לה מחיצות דמהני לרה"י דיתבטל מחיצותיה לענין דאורייתא (ויחשב כרמלית) ע"י דין דא"ר, וכבר יסד הבית אפרים בדף מ"ט דאין מקום לומר כן. (וגם המשכנ"י דחשש לדעת הגה"א הנ"ל, לפי הנראה אין הך דינא מדאורייתא) וזהו דעת מג"א וחרב וחזו"א, ודבריהם ברורים למעיין בראשונים.

והנה אע"ג דדעת הרמב"ן הוא דיסוד ההילכתא דא"ר הוא דהרבים מבטלין כח המחיצה, מ"מ ס"ל דליתא לדין דא"ר ברכמלית אלא ברה"ר, ואע"ג דיש רבים גם ברכמלית, אלא דחשיב כרמלית משום תנאי המקום, (קצר מט"ז וכדו') מ"מ אין מציאות של רבים נמדד בכמות (זכר לדבר למ"ד דלא בעי ס"ר וחשוב רה"ר אי בקעי שלא מבני המבוי עיין שו"ע הרב סי' שס"ד ס"א, ומצינו לפי"ז מבוי דבוקעין בו אלף בני המבוי וחשיב יחידים ולא הוה רה"ר, ומבוי דבקעי פחות אלא דבקעי שלא מבני המבוי וחשיב רה"ר) וכשנמסרה תנאי מקום לרה"ר הנך תנאים עושים היחידים למציאות של רבים דיש כאן שימוש רבים, הא לאו הכי כולהו יחידים הוי.

ומש"ה נראה דאי מקום הבקיעה לא הוה עלה דין רה"ר לא חשיבי בקיעת רבים, ואע"ג דהרבים של רה"ר בוקעין מחוץ למחיצות ואין המחיצות גודרות, מ"מ הא כבר כתב הרמב"ן דכזה

לר"י אע"ג דאין ב' מחיצות הגודר הבקיעה, מ"מ חשוב גודר הואיל ואין גוף המחיצות נופלות, וה"נ אין גוף המחיצות נופלות ואע"ג דלא הוה רה"י כהתם מ"מ גם ברכמלית אינן נופלות, ולא נופלות המחיצות אלא היכא דהרשות ומקום המחיצה נעשה כחד ע"י הבקיעה דבהכי נתבטל

ענינו של הגידור, דו"ק. וזהו עומק כוונת החמד משה סי' שס"ג בהשיגו על מג"א ואכמ"ל. וכן מורה לשון הרשב"א והר"ן כ"ב א' מחיצות העשויות ברה"ר, וכן משמע קצת לשון הרמב"ן שכתב במלחמות פרוצים במלואם במקום פתחים ברוחב שש עשרה אמה. ואע"ג דיש לדחות דכוונתו דאי אין פרוץ ט"ז אמה איכא בהצדדים ג' מחיצות וליכא שיעור רה"ר. מ"מ מוכח קצת דהרי בגוונא דחד צד פרוץ ט"ז אפי' אי הצד השני פרוץ פחות מט"ז אין כאן אלא ב' מחיצות, אלא מוכח כהנ"ל, וצ"ע.

ופסי ביראות שאני הואיל וחשיבי בקיעת רבים וכמ"ש הראבי"ה סי' שע"ט דדמי לבין העמודים, ומצאתי כן במשכנ"י דף קל"ז דס"ל דלמ"ד א"ר ומ"מ רק ברה"ר ולא בכרמלית וס"ל דמבוי המתקצר לפחות מט"ז לא חשיב רה"ר, לא בעי דלתות בגודר במקום הנתקצר, עיי"ש, וכ"כ הגרמ"ד ווייסמאנדל זצ"ל דלא אמרינן א"ר ומ"מ במחיצת פי תקרה הואיל ומקום הבקיעה לא חשיב רה"ר דהוה מקום מקורה עיין בספר תורת חמד דף צ"ד. ובשו"ת בית שלמה הוכיח מכ"ב א' דקאמר דרך הרבים מפסקתן דבעי בקיעה במחיצות ולא סגי בבקיעה בתוך שטח המוקף, וא"כ מוכח גם כן דבעי בקיעה דרשות הרבים במחיצות דו"ק.

וא"כ מחיצות המקיפין שכונתנו הואיל ומקום הבקיעה לא דמי לבין העמודים ולא חייל על המקום שם רה"ר וכמ"ש באריכות א"כ לכו"ע לא א"ר ומ"מ.

וההנחה שהניח הגרמ"ד שלדעת הרמב"ן דגדר א"ר הוא נפילת מחיצות א"כ וודאי א"ר אפי' בכרמלית הוא תמוה מאוד מצד עצמה ולא מצינו מדאורייתא א"ר ומ"מ אלא ברה"ר וכן יסד לנו הבית אפרים והגה"א בפ"ק ס"ח דפליג וס"ל דא"ר ומ"מ אפי' בכרמלית מוכח להדיא מדבריו דהוא מדרבנן שכתב ה"מ לענין חיובא אבל לענין טלטול לא.

וכן מוכח דעת חזו"א סי' ק"ח דאין ביטול מחיצות אלא ברה"ר ומש"ה פליג על השערי ציון עיי"ש היטב, ולא אישתמיטת דיןא בשום מקום דבמקום המוקף מחיצות וחשיב רה"י לענין לזרוק דתתבטל מה"ת אפי' אי לא חשיב רה"ר, ועוד דהרי נתקשה לפי"ד אמאי לא בעי דלתות בכרמלית ונדחק דהם אמרו והם אמרו. ולדעתי לומר זה צריך להיות ראשון, אלא מוכרח דאינו נכון כלל, וכבר זכינו לבאר הדברים באופן מורוח. גם מה שהקשה מהתוס' דעומד באמצע הפילוש א"ר ומ"מ, לק"מ דהא נתבאר דקיי"ל לענין מחיצות העשויות בידי אדם כהרמב"ן.

בענין אי פירצת עשר הוה פירצה מה"ת

כתבתי דהכרעת הפוסקים דהוי פירצה רק מדרבנן ומש"ה איכא ברה"י מה"ת אע"ג דיש במחיצות פירצה יותר מעשר. והגרח"פ הרעיש על זה דהוי פלוגתא דראשונים. והנה לא העתקתי בכלל הראיות מהראשונים לכאן או לכאן. והעתקתי מה שנוגע לדינא. דמכל הפוסקים היחיד שדן בה הוא הפרמ"ג וקבע בפשיטות דהוי דרבנן, עיי' פרמ"ג ריש סי' שס"ג וזה קובע לדינא. גם החזו"א והאחיעזר עבדו עובדא הלכה למעשה לפי הך הכרעה וזה קובע לדינא ומן הראוי להעתיק לשון חזו"א בתשובות וכתבים סי' ק"ב וז"ל ואין כאן מקום כל כך לדקדק בראיות אלא להתחשב עם המבט הכללי וכמדומה שהגאון המשכנ"י הי' הראשון להסתפק בזה ובאחד ממכתביו הזכיר כן בשם הפרמ"ג דיתר מעשר דרבנן עכ"ל הו"ך. וראוי להוסיף דכן סתם הביה"ל סי' שס"ב סעי' י' אף שהי' לפניו הספר משכנ"י (גם מה שכתב דילמא חשיב רה"ר מדרבנן וסיים דהדברים ידועים להחזו"א והאחיעזר לא הי' ידיעה מדברים אלו, ואין שורש להך ידיעה)

בענין אי גשרים אי דמי לגג הבולט אי גרע

כתבתי באריכות דדמי לגג הבולט. והגרח"פ השיג מדברי הריטב"א מ"ד דמוכח דכל השוה לקרקע עולם גרע, עיין חזו"א סי' ק"ח סק"ה דדן בדברי הריטב"א ואפ"ה פשיטא לי' דתליא בפלוגתא דרב ושמואל, וכן דעת כל האחרונים, הח"ס בסי' פ"ט, אמרי יושר סי' מ"ב, ולא דן האמרי יושר להחמיר בגשרים אלא לענין דלא חשיב כלמעלה מעשרה, ועוד חזון למועד בביאור הדברים בס"ד. עכ"פ להלכה דעת כל רבותינו שווים בזה ולא מצינו פלוגתא בזה.

גדר פלטיא להרשב"א

כת"ה קובע דרחובות שלנו הואיל ודרין בה ס"ר חשיב פלטיא, וציין לבית אפרים, בגדר פלטיא כתב הבית אפרים מקום שהרבים מתקבצים שם ומתעכבים שמה והרבים משתמשין שם לעשות מקנה וקנין (לשונו ממש מ"ב ב' ומ"ה א') ובגדר סרטיא כתב שם (מ"ד ב') דרך העובר בתוך העיר ועוברים דרך שם (לשונו) ומה שציין להרמב"ן עיין רמב"ן נ"ט א' רבים מתקבצין לשום והרבים קבועים ועומדים שם כל היום, ולשון הראבי"ה שציין מצוין שם בני אדם עומדים ויושבים בשוק, ולשון הרשב"א שציין מתקבצין שם בני אדם לסחורה לעשות כל צרכיהם וברור דרחובות שלנו הוה גדר סרטיא או מבואות דמהני דלתות ולא חשיב רה"ר מצד שהוא מסור לשימושי העיר וכפלטיא ורק רגל הרבים מצוי שם ולא אישתמיט לא בראשונים ולא באחרונים דעיר שיש בה ס"ר

דלא מהני דלתות והוא טעות מוחלט ואינה ענין לפלטיא, ולדעת כת"ה דמה שמסור לרבים חשיב פלטיא א"כ להראשונים דלא בעי ס"ר כל עיר הוה פלטיא, ולא מהני דלתות לשום עיר.

וכן כתב להדיא האג"מ ח"ד סי' פ"ח דאף דלענין רה"ר דעיר בעי שלשה מיליון ובעי תוך י"ב מיל כדי שיצטרפו ויעשו מציאות אחת של בקיעת ס"ר, מ"מ באיכא פלטיא בעיר הואיל וחידש הרשב"א דגוף השימוש לרבים משוהו רה"ר ולא מהני דלתות דענינו לבטל הבקיעה, מסתבר דסגי לצרף כל הדירים בעיר וסגי בס"ר ומצטרפין אפי' בטפי מי"ב מיל. והך רה"ר לא ילפינן מדג"מ וסברא בעלמא הוא עיי"ש היטב אלא דלהלכה לא חשש לזה דלא מצינו יתרון בפוסקים לפלטיא ודלא כהרשב"א, ולמדנו א. דרך באיכא פלטיא בעיר חשיב רה"ר ע"י שדרין בה ס"ר, הא לאו הכי עיר שיש בה ס"ר לא חשיב רה"ר עד שיהיו ס"ר בוקעין ברחובות ובתוך י"ב מיל. ב. אפי' בפלטיא לא חשש הגאון לזה.

וברור דמש"כ הרשב"א ש"ג פ"א וכן המבואות היינו לענין דין רה"ר, אבל לענין דלתות וודאי דמהני דלתות למבואות. וזהו שחילק שם דין רה"ר לבי' א' פלטיא אפי' בדלתות נעולות. ב' מבואות דווקא באין נעולות, עיי"ש ברשב"א ואין מקום לספק בזה. תדע דאי לא כן לא מהני דלתות להרשב"א דהא הרשב"א בעבוה"ק לא הזכיר כלל התנאי דס"ר, ומש"כ "וכן" כוונתו דחשיב רה"ר וקאי לפרש הרישא איזהו רה"ר.

היוצא מכל הנ"ל

(א) קיי"ל במחיצות גמורות העשויות בידי אדם לא א"ר ומ"מ. ודברי הרב והח"ס המה דברי הלכה וכתבו דבריהם הקדושים החיים וקיימים לכל המקומות עד סוף כל הדורות. והביאור הלכה כתב דכן המנהג. וההנחה דהפוסקים דפסקו כרש"י דבעי ס"ר פסקו דא"ר ומ"מ אינה נכונה, דהמג"א בסי' שמ"ה פסק כרש"י ובסי' שס"ג סק"ל ומ' פסק דלא א"ר ומ"מ כן כתב הבית אפרים, ובמשכנ"י הודה דזה דעת מג"א. והרב פסק בסי' שמ"ה סי"א כרש"י ובאותו סעיף פסק דלא א"ר ומ"מ לענין פסי ביראות וכן סתם בסי' שס"ג סמ"ב ומ"ד ובקו"א סי' שמ"ה. והבית אפרים מסיים תשובתו להלכה דרה"ר שאין בהם ס"ר מהני צו"ה, וברה"ר שיש בהם ס"ר מהני צו"ה אי איכא מחיצות.

(ב) למאי דקיי"ל לא א"ר ומ"מ סגי בג' מחיצות אף לפי"ד הבית אפרים והאבן העוזר והאבני נזר.

(ג) אף אי קיי"ל א"ר ומ"מ. מ"מ בעי תנאי רה"ר כ"כ הרב ב' מקומות וכ"כ החזו"א סי' ק"ח דזה סתימת כל הפוסקים, וכ"כ הבית אפרים (ודברי

ביאור הלכה אינו ענין לכאן ואיירי לענין פירצת מבואות, ומזה איירי התו"ש) ומש"ה בעי דגם הפירצה תיהוי עלה דין רה"ר וכמו שהוכחנו לעיל.

ד) מה דבקעי הרבים מחוץ למקום הגדור אינו מפיל כל המחיצה כמבואר להדיא במלחמות ואין בידינו להוציא רמזים מהריטב"א נגד דינים מפורשים ברמב"ן. (וברור אלו ידע כת"ה מהנך דינים מפורשים ברמב"ן לא היה מוציא רמזים מהריטב"א) וזכינו לבאר באר היטב דברי הריטב"א.

ה) רחובותינו אינה פלטיא (ולא אישתמיט לחד דלא מהני דלתות לשום עיר למ"ד דלא בעי ס"ר וכי אפשר לפלוג על גמ' וצע"ג) וחשיב רה"י אפי' להרשב"א

ו) קיי"ל דפירצה יותר מעשר הוה פירצה רק מדרבנן.

סיימתי בעזרת השם יתברך ערב שבת קודש לס' ועשו לו מקדש, שנת תש"ס לפ"ק, ואין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, והוא רשות יחידו של עולם, הגודר שכונתו לרשות היחיד במחיצות גמורות ושלימות פסקי רבותינו שמפיהם אנו חיים.

יצחק צבי סופר

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

190 - 2 עמודים

עובדא מהרב הקדוש
הדברי חיים מצאנז זצ"ל
שהבטיח זש"ק
למי שיתקן עירובין
בעירו, וכן אחריים
ששמעו הסיפור
ועשה ככה ונושעו
גם כן, ונדפס לפני
כשבעים שנה

ספר

אמונת ישראל

אין דײַטשן ספר ווערד ערצײלעט די
ווינדערליכע זאכען וואס עס האט
זיך פאסירט בײַ דעם גאנצן און
צדיקים זײע:

א) בײַ דעם גאון והקדוש רבינו ר' מאיר
בספר **מישלאן זײע**:

ב) בײַ דעם גאון והקדוש רבינו ר' חיים
מצאנאן זײע:

ג) בײַ דעם גאון והקדוש רבינו ר' ברוך
אבדיק דודניק זצ״ל:

סײַד האבטן דאס ספר איבער געגעבט אויף וסאדנאן
בדי יעדער מענטש זאל וויסען דאס גרויסקייט פון
דעם צדיקים:

לובלין

אנומיני עצה פון הנאון הקדוש ר' חיים מצאנז זצ"ל .

איינמאהל ווען דער רבי האט אהנגעהויבן בעשעמט צו ווערען אויף דער וועלט אזו צו איהם בעקומען א חסיד און האט ס'ער איהם ווערן בעוויינט צו געזאגט אזוי ווי און ווערן שוין מיט מנין ווייב צו יארה און מיר האבען נישט קיין קינדער איבער דעם וועלט ער בעקומען דעם רבי'ן אז ער זאל פאר איהם מתפלל זיין ער זאל האבען קינדער צום לעבען . האט דער רבי געזאגט צו דעם חסיד אויף וועל דיר געבען א עצה אין אונדף אז די וועלט מיר הרבען וועסטו מאכען קינדער צום לעבען . אזוי ווי אויף וועלט אז ביי אונדף אין דער וועלט איז נישט דא קיין עירובין . אין דער דעם וועלט עס איז נישט דא קיין עירובין אזו דא גרויסע הלול שבת . איבער דעם וועלט געוועזען פון עצה אז די וועלט מאכען עירובין וועט מען מעגען טראגען . אין איבער דעם וועלט זיין ווייב אויף טראגען . דער חסיד האט אזוי געזעהן אזו אין געהעלפען געווערען מיט קינדער צום לעבען . און אויף פיהל בעקומען וועט האבען געהערט ווי דער רבי האט געגעבען דיוק עצה צו דעם חסיד האבען ווי דעם חסיד אויף מיט געהעלפען צו מאכען די עירובין און זיי זענען אלע געהעלפען געווערען מיט קינדער צו לעבען פון דיעזע עצה ווען מיר ווי וועלט אונזערע צדיקים זענען קליג געווען און ווי וועלט זיי האבען מדקדק געוועזען און ווערען רעד אז אסילו ווערען עצה'ס זענען מקיים געווערען ווערן זאל אונז בייטומען אויף אנהייב :

נאך א היינדרעליכע מעשה פון הנאון ר' חיים מצאנז זצ"ל .

איינמאהל איז בעקומען צו דעם רבי'ן הנאון ר' חיים זצ"ל און אסה און זי האט אפגערק געוויינט פאר דעם רבי'ן אזוי ווי איהר מאן איז פון איהר אונדף שוין פיהל יארה'ען און זי האט געליכט קינדער און זי איז ווערן אריס און קען נישט כפי'נס זיין דן קינדער

משמש גיפרענט ר' חיים מצאנז וועט ער איז גאך גוועזען ווערן יונג צו ער איז אהן רב אין וועלכער שטאדט . האט רבי ר' חיים מצאנז גיפרענט דעם משמש וועט איז איהם פער א נפיקא מינה וועט ער איז צו אהן רב צו ניש . האט דער משמש גיגענטפערט אז דער רבי ר' מאיר'ל האט איהם שוין בעשיקט דעם צווייטע מאהל געוואהר צו ווערען צו עס איז נישט בעקומען קיין רב . ווי אויף האט דער משמש דער צאלט ווי וועט דער רבי קוקט אויס אהן רב נאך ער וועלט נישט וועלכען רב . האט דער רבי ר' חיים מצאנז זיך אהן גערופען צום משמש אז איהם מיינט מען אין ער איז דער רב . אין תיכף איז רבי חיים מצאנז געגאנגען צום רבי'ן ר' מאיר'ל מפרימישלאן אין האט איהם קבל גוועזען מיט גרויס שטחה . אין זיי זענען אזוי צו זאמען גוועזען געליכט עצה :

גאך דעם ווי דער רבי ר' חיים מצאנז האט שוין געוואלט אונדף גיין פון רבי'ן ר' מאיר'ל מפרימישלאן . האט זיך ר' מאיר'ל און גערופען צו רבי'ן ר' חיים . איהר זענט דורך פון בית דין הגדול . איבער דעם זאגט מיר צו ר' מאיר'ל פרויכט צו וועהנען זיין אונזליכע קליינע דירות צו איז דען נישט גלייכער אז ר' מאיר'ל זאל וועהנען אין גרעסערע דירות און אין לעכטיגערע דירות ווי פיר וואהנט :

דער רבי ר' חיים מצאנז האט נישט פערשטענען וועט דער רבי ר' מאיר'ל מיינט דער מיט . האט דער רבי ר' חיים מצאנז גיענטפערט אז אויף געוויס וועלט גלייכער גוועזען אז איהר וועלט וועהנען און שענערע דירות . האט דער רבי ר' מאיר'ל זיך אהן גערופען אז איהר זענט אויף אזוי וועל אונדף געוויס אזוי סתם אויף האב נאך געוואלט אונזערע הסכמה אין יעצט אז איהר זענט סככים וועל אונדף אזוי סתם . און דער וועל האט זיך דער רבי חיים מצאנז איבער גירעכניט וועט דער רבי ר' מאיר'ל מיינט דער מיט האט זיך רבי חיים מצאנז אהן געוויפן אין געזאגט צום רבי'ן ר' מאיר'ל אז אויך מען נאך אויף דיעזע וועלט גלייכ גוועזען אז איהר וועלט האבען שענערע דירות . האט ר' מאיר'ל געזאגט עס איז יעצט שוין פערשטענען אין אויף האב שוין ביי מיר אזוי עס געפסקעט . אויך האב נאך געוואלט אונזערע הסכמה . אין איהר האט מיר גיגען אונזער הסכמה . און און זאגן וועכטן ארום איז דער רבי ר' מאיר'ל מפרימישלאן נפער געוואהרען זייער וועל כל ישראל :

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

900 - 1 עמוד

הילף, וויאזוי צו
נוצן דעם
"פארלאנג א
פאקס"
סיסטעם

לכבוד דעם חשובן באנוצער פון דעם וועד העירוב "פארלאנג א פאקס" סיסטעם, הי"ו!

אונזער קאמפיוטער האט באמערקט אז איהר האט געהאט שוועריקייטן מיטן נוצען אונזער סיסטעם.

דער סיסטעם איז אנגעשטעלט אז איהר קענט אליין אויס קלויבן וועלכע דאקומענטן איהר ווילט. אהן קיין הילף

אויב איהר האט שוועריקייטן ביטע פראווט דאס פאלגענדע

רופט פון א פאקס מאשין.

הערט אויס דעם גאנצן אנווייזונג פאר איהר דריקט א קנעפל.

אויף "עלטערע" פאקס מאשינען איז דער קול פון די קנעפלעך שטיל

דערפאר איז גוט צו ווארטן ביז לכל הפחות נאך האלב די מודעה פאר איהר דריקט אריין דעם נומער פון דעם דאקומענט

אדער האלט אביסעל לענגער דאס קנעפל

אויף די נייערע פאקס מאשינען קען מען אנשטעלן די הויכקייט פון דעם טאן

ווען איהר ענדיגט אויס צו קלויבען אייערע דאקומענטן

דריקט נאך נישט דעם Start קנעפל, נאר הערט ווייטער אויס

ווען אנגעוויזען, דריקט דעם Start קנעפל אויף דעם דעם פאקס מאשין

עס איז דא געוויסע מאשינען וואס מען דארף אנשטעלן די סענסיטיוועט פון דעם "הערען" RECEIVING ספעציעל די וואס באקומען דעם פאקס אויף א קאמפיוטער.

אויב אחרי כל המעשים ארבעט עס נאך אלץ נישט, ביטע פראווט אויף איין אנדערן פאקס מאשין

אויב איהר האט שוועריקייטן נאר מיט א געוויסען דאקומענט. ביטע לאזט איבער א מודעה. אדער שיקט אריין א פאקס מיט דעם נומער וואס איז א פראבלעם און מיר וועלן עס איי"ה פראוון צו פאריכטן.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

810 - 1 עמוד

מכתב למערכת מתלמידי
הגאון בעל שבט הלוי
שליט"א שמוחים על מה
שרבם נזכר בכתב פלסתר
בין האוסרים
"...מ.רן... הביע שמחתו
הגדולה ושביעת נפשו
ורצונו ביתר שאת מהקמת
עירוב מוכשר ומהודר כזה
אשר מעטים כמותו..."
(ראה תשובת הגאון
במספר 137)

אל כבוד העסקנים הדגולים חברי וועד העידוב ד'בארא פארק, נרם יאיר ויזרח כאור השמש במזרח.

מה מאוד נדהמנו בראוננו שמו של מרן הגאון פוסק הדור בעל שבט הלוי שליט"א ממכתב פלסטר א', נמנה בין רשימת האוסרים תיקון עירובין בעירנו מחמת חשש רה"ר דאו'.

ראשית דבר הלא מלתו של מרן שליט"א כבר אמורה ע"י בנו חביבו הגאון ר' בן ציון שליט"א, שאם כי לא רצה להתערב בהגעשה בחו"ל, אבל הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת, מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה, אשר מעטים כמותו. ע"כ אף אם ימצאו כל מיני משמעות מדברי מרן שליט"א ממה שכ' בשנים קדמוניות, לא יוציאו מן המפורש, מה שאמר לגבי העירוב דידן. ע"כ אין זה כי אם זילותא דרבנן בכבוד מרן הגאון פוסק הדור שליט"א, לפרסם שמו בין האוסרים.

ועל מה שהביאו מדברי מרן שליט"א בשו"ת שבט הלוי בח"ה סי' נ"ג שמצטרף לדברי האוסרים לתקן עירוב בברוקלין, הלא כבר ידוע לכל באי שער המלך, ההוגים בתורת מרן פוסק הדור שליט"א דברי מרן שליט"א בח"ו סי' מ"א המצ"ב, מ"ש להגאון האדיר בעל משנה הלכות שליט"א דמ"ש בח"ה הוא רק "אם יש כאמת ס"ר בוקעין (בצירוף המכוניות) אבל אם אין ס"ר בוקעין כאשר אמר כ"ת א"ב אין מה לדבר (ופשוט שכונת מרן שליט"א הוא אי יש ס"ר בוקעין ברחוב א' כמו שהבינו כל חבמי הדורות דאין להעלות על הדעת שמרן הי' מסופק אי בכל העיר ברוקלין יש ס"ר בוקעין דזה פשוט לכל בר בי רב דחד יומא שאוכלוסיית ברוקלין עולה פי כמה מס"ר).

ע"כ יסכר פי דוברי שקר, התולים בוקי וסרוקי בדעת מרן הגאון האדיר פוסק הדור שליט"א, ושפת אמת תיכון לעד.

תחזקנה ידיכם ופועל כפכם ירצה, ויה"ר שתשרה שכינה כמעשה ידיכם, במצוות זיכוי הרבים העצום הזה, הנעשה ע"פ הוראת רובם ככולם של גדולי דורנו האמיתיים וד"ל.

א"ר החותמים למען כבוד התורה ולומדי'
המצפים לרחמי ה'

תלמידי מרן הגאון בעל שבט הלוי שליט"א
החונים פה בארא פארק

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

731 - 4 עמודים

סטאטיסטיק

של מדינת ניו

יארק, מספר

הקארס בלינדן

בולעווארד עד

23000 ביום בכל

כיוון

New York State Department of Transportation

PGM. VERSION 3.5 / 3.8

RC/STATION 020010

COVERAGE AND SPECIAL COUNT HOURLY REPORT

ST. TOURING RTE: 27 STREET NAME: MILEPOINT 0110847 NHS 5 COUNTY: KINGS
 SECTION FROM: ROCKAWAY PKWY TO: 78 TH ST QUEENS CO LN CITY: NEW YORK
 FEDERAL DIR. 7 FACTOR GRP 30 FUNCTIONAL CLASS 14 HPMS NUMBER: BIN NUMBER:
 COUNT DATE: 04/12/99 WEEK OF YR 16 RECORDER PLACEMENT: LINDEN BLVD REFERENCE MKR: LH3308033081
 RECORDER SERIAL #: 2654

NOTES: WB 3 LANES

TUBE COUNT

ADDITIONAL DATA:

DY	D	D	12 TO	1 TO	2 TO	3 TO	4 TO	5 TO	6 TO	7 TO	8 TO	9 TO	10 TO	11 TO	12 TO	1 TO	2 TO	3 TO	4 TO	5 TO	6 TO	7 TO	8 TO	9 TO	10 TO	11 TO	DAY TOTAL	HI COUNT	HI HOUR	
MO	W	R	AM											PM																
12	1	2													1082	978	1027	1125	1289	1077	1119	1017	986	877	800	706	669			
13	2	2	408	249	178	143	193	459	1075	1915	2134	1501	1270																	
14	3	2	375	223	160	148	169	448	947	1602	2163	1416	1144	1119	1087	1078	1202	1314	1114	1213	1083	1069	949	769	807	718	22317	2163	9	
15	4	2	429	307	180	162	198	432	1107	1951	2211	1492	1229	1179	1010	1143	1182	1309	1223	1192	1123	995	845	810	790	704	23203	2211	9	
16	5	2	515	280	186	154	226	434	1038																					

AVERAGE WEEKDAY HOUR (MON 6AM THRU FRI 12 NOON) ADT
 432 265 176 152 197 443 1042 1823 2169 1470 1214 1127 1025 1083 1170 1304 1138 1175 1074 1017 890 793 768 697 22644

AXLE - FACTORED (VEHICLES) AVG WEEKDAY HOUR (FACTOR USED 0.984) ADT
 425 261 173 150 194 436 1025 1794 2134 1446 1195 1109 1009 1066 1151 1283 1120 1156 1057 1001 876 780 756 686 22283

HRS COUNTED	DAYS COUNTED	AVG HI HR	% AVG DAY	FACTORED HI HOUR	% FACTORED DAY	SEASONAL FACTOR
79	5	2169	9.6%	2134	9.6%	1.077

SEASONALLY FACTORED
 ESTIMATED AADT
 1-WAY COUNT
20690

ST. TOURING RT 27 ON FROM ROCKAWAY PKWY TO 78 TH ST QUEENS CO LN

New York State Department of Transportation

PGM VERSION 35 / 3.8

RC/STATION **020027**

COVERAGE AND SPECIAL COUNT HOURLY REPORT

ST. TOURING RTE: **27** STREET NAME: MILEPOINT **0110528** NHS **5**
 SECTION FROM: **KINGS HIGHWAY** TO: **ROCKAWAY PKWY**
 FEDERAL DIR. **5** FACTOR GRP **30** FUNCTIONAL CLASS **14** HPMS NUMBER:

COUNTY: **KINGS**
 CITY: **NEW YORK**
 BIN NUMBER:

COUNT DATE: **03/16/99** WEEK OF YR **12** RECORDER PLACEMENT: **LINDEN BLVD**

REFERENCE MKR: **NA**
 RECORDER SERIAL #: **1031**
 ADDITIONAL DATA:

NOTES: **SB 3 LANES**

TUBE COUNT

DY	D	D	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	DAY	HI	HI	
			TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO				TOTAL
16	2	2																												
17	3	2	354	175	86	81	91	174	421	582	704	649	609	802	676	743	746	972	1034	1078	930	829	730	639	584	415	13904	1078	18	
18	4	2	326	176	110	94	98	221	416	586	724	675	588	666	693	741	749	933	1053	1001	931	780	788	624	545	473	13991	1053	17	
19	5	2	341	185	119	100	123	211	415	568	692																			

AVERAGE WEEKDAY HOUR (MON 6AM THRU FRI 12 NOON) ADT
 340 179 105 92 104 202 417 579 701 658 600 625 672 737 762 951 1025 1036 928 818 751 613 557 435 13887

AXLE-FACTORED (VEHICLES) AVG WEEKDAY HOUR (FACTOR USED 0.984) ADT
 335 176 103 91 102 199 410 570 690 647 590 615 661 725 750 936 1009 1019 913 805 739 603 548 428 13664

HRS	DAYS	AVG	% AVG	FACTORED	% FACTORED	SEASONAL
COUNTED	COUNTED	HI HR	DAY	HI HOUR	DAY	FACTOR
73	4	1036	7.5%	1019	7.5%	1.021

SEASONALLY FACTORED
ESTIMATED AADT
1-WAY COUNT
13383

ST. TOURING RT **27** ON FROM **KINGS HIGHWAY** TO **ROCKAWAY PKWY**

New York State Department of Transportation

PGM. VERSION 3.5/ 3.8

RC/STATION 020010

COVERAGE AND SPECIAL COUNT HOURLY REPORT

ST. TOURING RTE: 27 STREET NAME: MILEPOINT 0110847 NHS 5
 SECTION FROM: ROCKAWAY PKWY TO: 78 TH ST QUEENS CO LN
 FEDERAL DIR. 3 FACTOR GRP 30 FUNCTIONAL CLASS 14 HPMS NUMBER:

COUNTY: KINGS
 CITY: NEW YORK
 BIN NUMBER:

COUNT DATE: 04/12/99 WEEK OF YR 16 RECORDER PLACEMENT: LINDEN BLVD

REFERENCE MKR: LH3308033081
 RECORDER SERIAL #: 2654
 ADDITIONAL DATA:

NOTES: EB 3 LANES

TUBE COUNT

DY	D	D	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	DAY TOTAL	HI COUNT	HI HOUR	
			TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO				
12	1	1													907	1009	1016	1195	1478	1545	1463	1374	1185	1219	962	811	680			
13	2	1	517	264	180	135	249	312	660	913	1014	1027	902	871	1044	1082	1231	1446	1543	1502	1375	1192	1083	1011	806	676	21035	1543	17	
14	3	1	493	304	184	152	206	311	653	972	1041	1107	959	954	1096	1145	1244	1471	1551	1486	1331	1212	1127	951	909	668	21527	1551	17	
15	4	1	511	306	209	158	232	349	634	930	1053	1060	935	956	1062	1114	1231	1452	1580	1578	1366	1181	1068	946	842	749	21502	1580	17	
16	5	1	609	323	182	195	242	310	671																					

AVERAGE WEEKDAY HOUR (MON 6AM THRU FRI 12 NOON) ADT
 533 299 189 160 232 321 655 938 1036 1065 932 922 1053 1089 1225 1462 1555 1507 1362 1193 1124 968 842 693 21355

AXLE - FACTORED (VEHICLES) AVG WEEKDAY HOUR (FACTOR USED 0.984) ADT
 524 294 186 157 228 316 645 923 1019 1048 917 907 1036 1072 1205 1439 1530 1483 1340 1174 1106 953 829 682 21013

HRS	DAYS	AVG	% AVG	FACTORED	% FACTORED	SEASONAL	SEASONALLY FACTORED
COUNTED	COUNTED	HI HR	DAY	HI HOUR	DAY	FACTOR	ESTIMATED AADT 1-WAY COUNT
92	5	1555	7.3%	1530	7.3%	1.077	19511

ST. TOURING RT 27 ON FROM ROCKAWAY PKWY TO 78 TH ST QUEENS CO LN

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

730 - 4 עמודים

סטאטיסטיק

של מדינת ניו

יארק מספר

הקארס ב'אושן

פארקוועי 23000

עד 30000 ביום

בכל כיוון

New York State Department of Transportation

PGM. VERSION 3.5 / 3.8

RC/STATION 020030

COVERAGE AND SPECIAL COUNT HOURLY REPORT

ST. TOURING RTE: 908H PARKWAY: MILEPOINT 0110213 NHS 5
 SECTION FROM: SHORE PKWY CONN TO: KINGS HIGHWAY
 FEDERAL DIR: 5 FACTOR GRP 40 FUNCTIONAL CLASS 14 HPMS NUMBER:

COUNTY: KINGS
 CITY: NEW YORK
 BIN NUMBER:

COUNT DATE: 05/25/99 WEEK OF YR 22 RECORDER PLACEMENT: OCEAN PARKWAY

REFERENCE MKR: NA
 RECORDER SERIAL #: 2705
 ADDITIONAL DATA:

NOTES: SB 3 LANES

LOOP COUNT

DY	D	D	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	DAY	HI	HI
			TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO			
25	2	2																											
26	3	2	530	290	169	115	122	164	434	810	1260	1193	1066	1253	1242	1340	1418	1691	1746	1857	1898	1759	1544	1268	936	766	24871	1898	19
27	4	2	530	326	155	106	100	159	439	839	1204	1145	1062	1225	1362	1452	1571	1841	1841	1533	1947	1801	1665	1375	1006	852	25536	1947	19
28	5	2	608	353	221	115	170	183	426	743	1025																		

AVERAGE WEEKDAY HOUR (MON 6AM THRU FRI 12 NOON)

556	323	182	112	131	169	433	797	1163	1176	1061	1249	1304	1398	1496	1768	1748	1754	1910	1750	1568	1281	974	806	25109
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-----	-----	-------

AXLE - FACTORED (VEHICLES) AVG WEEKDAY HOUR (FACTOR USED 1.00)

556	323	182	112	131	169	433	797	1163	1176	1061	1249	1304	1398	1496	1768	1748	1754	1910	1750	1568	1281	974	806	25109
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-----	-----	-------

HRS	DAYS	AVG	% AVG	FACTORED	% FACTORED	SEASONAL
COUNTED	COUNTED	HI HR	DAY	HI HOUR	DAY	FACTOR
72	4	1910	7.6%	1910	7.6%	1.067

SEASONALLY FACTORED

ESTIMATED AADT
 1-WAY COUNT
23532

ST. TOURING RT 908H ON FROM SHORE PKWY CONN TO KINGS HIGHWAY
 ST DIR: 2 RECORDER PLACEMENT: OCEAN PARKWAY

New York State Department of Transportation

PGM VERSION 3.51 3.8

RC/STATION **020030** COVERAGE AND SPECIAL COUNT HOURLY REPORT

ST. TOURING RTE: **908H** PARKWAY: MILEPOINT **0110213** NHS **5**
 SECTION FROM: **SHORE PKWY CONN** TO: **KINGS HIGHWAY**
 FEDERAL DIR. **1** FACTOR GRP **40** FUNCTIONAL CLASS **14** HPMS NUMBER:

COUNTY: **KINGS**
 CITY: **NEW YORK**
 BIN NUMBER:

COUNT DATE: **05/25/99** WEEK OF YR **22** RECORDER PLACEMENT: **OCEAN PARKWAY**

REFERENCE MKR: **NA**
 RECORDER SERIAL #: **8888**
 ADDITIONAL DATA:

NOTES: **NB 3 LANES**

LOOP COUNT

DY	D	D	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	DAY	HI	HI	
			TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO	TO				TOTAL
25	2	1																												
26	3	1	488	326	168	83	80	218	732	1360	1754	1458	1214	1200	1172	1270	1339	1511	1505	1396	1449	1412	1383	1242	979	705	24444	1754	9	
27	4	1	541	291	161	110	79	215	706	1361	1718	1592	1142	1202	1307	1226	1427	1450	1466	1498	1376	1429	1321	1114	824	25022	1718	9		
28	5	1	567	328	184	117	110	233	687	1290	1695	1581																		

AVERAGE WEEKDAY HOUR (MON 6AM THRU FRI 12 NOON) ADT
 532 315 171 103 90 222 708 1337 1722 1532 1194 1208 1229 1247 1363 1477 1446 1409 1458 1389 1360 1246 1027 732 24517

AXLE - FACTORED (VEHICLES) AVG WEEKDAY HOUR (FACTOR USED 1.00) ADT
 532 315 171 103 90 222 708 1337 1722 1532 1194 1208 1229 1247 1363 1477 1446 1409 1458 1389 1360 1246 1027 732 24517

HRS	DAYS	AVG	% AVG	FACTORED	% FACTORED	SEASONAL	SEASONALLY FACTORED
COUNTED	COUNTED	HI HR	DAY	HI HOUR	DAY	FACTOR	ESTIMATED AADT 1-WAY COUNT
73	4	1722	7.0%	1722	7.0%	1.067	22978

ST. TOURING RT **908H** ON FROM **SHORE PKWY CONN** TO **KINGS HIGHWAY**
 RECORDER PLACEMENT: **OCEAN PARKWAY**

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

725 - 1 עמוד

קטע ממכ"ע ניו יארק טיימס
מפטירת מר יעקב גאלדשטיין
שופט עליון בניו יארק. הוא הגבר
שהורה משנת תשמ"ה כי אין
רשות להממשלה להתנגד נגד
תיקון העירובין (היה זה בפאר
ראקאוועי תשעים בלאקס. וחי עד
י"ז מרחשוון כשהתחילו העירוב
בב"פ, בן תשעים שנה) ועד אז לא
יכלו בוודאות להעמיד צוה"פ
ברחובות העיר ברשות הממשלה
(כנראה מה שדנו עד אז היה רק
עי" צירופי גשרים ומסילות
וכדומה)

Aaron F. Goldstein, 90, Justice On Supreme Court in New York

By NICK RAVO

Aaron F. Goldstein, a former New York State Supreme Court justice and a former state assemblyman from Brooklyn, died Oct. 27 at a hospital in Westwood, Calif. He was 90.

Justice Goldstein, who lived much of his life in Brooklyn and Queens but spent his later years in retirement in Hollywood, Fla., was visiting his sons in California before his death, said his wife, Sophie.

He spent 27 years on the bench, from 1960 to 1987, first as a city magistrate, appointed by Mayor Robert F. Wagner, and later as a State Supreme Court justice.

As a jurist, he is perhaps best remembered for a 1985 decision that New York City did not violate the Constitution when it permitted Orthodox Jews in Queens to use city property to mark off a 90-block area for religious purposes.

The area in question, on the Rockaway Peninsula, was delineated by stringing nylon cord between street lights and raising the height of sea walls. That created what is called an eruv, which allows Orthodox Jews to carry or wheel things, actions that would be forbidden on the Sabbath except in their own homes.

Justice Goldstein ruled that "the actions of the city agencies did not establish religion but were a valid accommodation to religious practice." He added that the United States Supreme Court had mandated "accommodation for religious purposes."

Aaron F. Goldstein

A Democrat, Justice Goldstein also served in the State Assembly from 1934 to 1936 and from 1939 to 1940. There, he fought for laws that would ban Nazi activities by prohibiting camps where racial hatred or libel was preached.

Aaron Frank Goldstein was born on Jan. 30, 1909, in Brooklyn. He received a law degree from St. John's Law School.

Besides his wife, he is survived by two sons, Dr. Edward M. Goldstein of San Diego and Dr. Leonard I. Goldstein of Malibu, Calif.; six grandchildren; and one great-grandchild.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

705 - 1 עמוד

סטאטיסטיק

כמה אויטאס

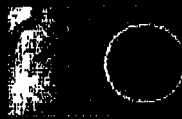
עוברות בכל

הטונעלן

והגשרים בניו

יארק (לינקאלן

טונעל (057.06)

Maybe you now prefer airplanes.

[HOME](#) [SEARCH](#) [SITE MAP](#) [NAVIGATOR](#) [GUESTBOOK](#) [COMMENTS](#)

New York City Vital Statistics

Check out [New York City fast facts](#) for many interesting statistics.

Population

- **City population:** 7,420,166 (1998)
 - Bronx 1,195,599
 - Brooklyn 2,267,942
 - Manhattan 1,550,649
 - Queens 1,998,853
 - Staten Island 407,123
- **Metropolitan area:** 8,643,437 (1998)

Area Codes

- **Manhattan:** 212
- **Bronx, Brooklyn, Queens, & Staten Island:** 718
- **Wireless (eg beepers, cellular phones):** 917

Weird facts

- **Garbage produced/day:** 26,400,000 pounds
- **Total area:** 301 square miles
- **Area of Manhattan:** 22.7 square miles

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

551 - 1 עמוד

מודעה להכנסת ספר
תורה לבית המדרש
קהל חקל יצחק
דספינקא
וויליאמסבורג
בשבת קודש לפני
קריאת התורה על
ידי עירוב באמצע
הרחוב

שישו ושמחו בשמחת תורה

ותנו כבוד לתורה

ברוב שבת ודראה להשי"ת שתחיינו וקיצנו והגיענו לזמן הזה
אחכבו בזה להזמין את כל ידידי ומכירי שיחיו

להכנסת ספר תורה

אשר נכתב לעילוי נשמת אבי מורי הרה"ח סוד"ר יצחק ב"ר מרדכי יהודה בלייער ע"ה.
ולע"נ אמי מרתו מרת רחל בת ר' יהודה ע"ה

שתחיים בעוה"ב ברוב פאר והדר

בשב"ק פרשת אמור הבעל"ט

קודם קריאת התורה

בבית המדרש קהל בית יצחק דספינקא

190 Keap street

זמן תפלה 8:30 + קדושה רבה אחר התפלה

- כל הקהל מוזמן -

ידיכם חיים אליעזר בלייער

כתובת האחריות בבתי 243 היו סטרים ביזם ה' פרשת אמור משעה 8 עד שעה 10 בערב

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

550 - 2 עמודים

גודל מעלת תיקון
עירובין שמקיים בזה
והכינו את אשר יביאו
שמכין שיוכל לקיים
עונג שבת ועוד הרבה...
מתוך קונטרס שי"ל
ע"י שיכון סקווירא,
אחרי שנתקלקל להם
העירוב בשבת תצוה
תש"ס ע"י הקרח.

בעזה ש"ת

עש"ק לס' ירכיז השביעי יהי' לכם קדש
שבת שכתון לה"י, ויקהל, שנת חש"ס לפ"ק

אמע"כ הנרכיבם היקרים תושבי עירנו העיי

הגני בזה על אשר ידוע ומפורסם לכל גדול נחיצת העירוב אשר בעירנו, שנתקן לפני שנים רבות ברצון קדשו של כ"ק מרן ארמ"ר ז"ע כפי שהיה נהוג במקומות ישראל למנוע חילול שבת ולתועלת כל יחיד ויחיד. והנה בשנת תש"ג עמדו איוח עסקנים ת"ח וחשובים ונטלו על שכמם משא העירוב, ואחר רוב טורח ועמל בדמים תרתי משמע וכו לתקן העירוב במחיצות נמורות בהיודר גדול אשר כמעט ולא נמצא כמוהו בעולם. ובמשך עשרה שנים עומדים על משמרת הקודש להשיגה עליה מדי שבוע בשבוע, ולתקן מומן לזמן את כל הצורך.

אמנם לאחרונה נתרבו הקלקלים במקומות הרבה הן מחמת אריכות הזמן ונפילת אילנות וכדו', הן מחמת התרחבות הגבולין בעירנו כעו"ה. והצורך הוא לתקן אותם כאופן קבוע אשר עייז יוחזר לקדמותו וביתר שאת, אשר כ"ז עולה להון תועפות, אשר ע"כ קמו הני העסקנים לערוך מגביית מיוחד ולקבץ נדבת העם, למען תיקן העירובין שהוא צורך וטובת כל התושבים החשובים העיי ובקשתינו שנוחה לכל שישתתפו בעין יפה וברות נדיבה לכה"פ בכסובם של 550 למען קדישת ושמירת השבת אשר היא שקולה נמר כל התורה כולה, וזכות שמירת שבת כהלכתו נזכה לנחלה בלי מצרים וליום שכולו שבת בכ"א.

וע"ז באעה"ה למען קדושת השבת
אנא "פ"י זלמן אונגער
ה"ב האלמאק
סוף שנת אייבן קדושה

די מצוה פון האבן אן עירוב ארומ דעם ישוב

דאזיגער מצוה פון עירוב. או וויבאלד דאס ברענגט פאר'ן איד אן עונג שבת, מיט דעם וואס ער קען מטלטל זיין ממקום למקום, איז ער - מיט'ן בויען אן עירוב - ארין מקיים מצות "הכינו את אשר יביאו". ער גרייט צו, ער זאל קענען הנאה האבן אין שבת.

מיר געפינען אין די ראשונים און בספרי גדולי אחרונים, אז די מצוה פון ארומצוימען א אידישן ישוב מיט אן עירוב, איז טאקע אט דאס, אז אויב וועט נישט זיין קיין עירוב, קען מען קומען צו מטלטל זיין באיסור. דערפאר - שרייבט דער "בית יוסף" -

איז דאס א מצוה חשובה.

אין שר"ע טאקע רופט עס דער מחבר אן א "מצוה". שרייבט דארט דער "טורי זהב", אז דער טעם פארוואס ס'איז א מצוה, איז כדי מ'זאל נישט קומען ליידי איסור טלטול.

עס איז מבואר

בספרי הקדמונים, אז אין דעם באקאנטן חו"ל: "בשעה שתיתקן שלמה עירובין יצאה בת קול האמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני", איז אויך נכלל דער תיקון פון עירוב דורך אן ארומגעצוימען גדר, האס העלפט סארמיידן איסורי הרצאה.

דער "יראים" לייגט צו נאך אן ענין צו דער

**וויבאלד דאס בויען אן עירוב
ברענגט פאר'ן איד אן עונג שבת,
מיט דעם וואס ער קען מטלטל זיין
ממקום למקום, איז ער - מיט'ן בויען
אן עירוב - אויך מקיים מצות "הכינו
את אשר יביאו". ער גרייט צו, ער
זאל קענען הנאה האבן אין שבת.**

ער זאגט דארט זייטער, אז אפילו בזמן הזה, וואס מיר האבן נישט קיין ריכטיגע רשות הרבים, וויבאלד אבער אן אן עירוב איז דא אן איסור מדרבנן צו מטלטל זיין, וועט ער דורך דעם שטערן זיין מצוה פון מנוחה ועונג,

איז ער בעשיית העירוב מקיים א מצות עשה מן התורה.

עס זענען דא וואס טייטשן דאס אריין אין דעם דערמאנטן פסוק: והכינו את אשר יביאו". גרייט צו דעם פלאץ פון פאר שבת, אז מ'זאל קענען "ברענגען" און טראגן ביים השבת מחצו לחצר.

דער "חתם סופר" שרייבט אין א תשובה ("בימינו" ווערט עס כסדר ציטירט): "מ'האט מיר געפרעגט און געבעטן צו מברר זיין מיט ראית מדברי חז"ל אז ס'דארף נאך פאר יעדער אידישער קהילה, וואו נאר זיי וואוינען, צו מתקן זיין עירובין.

אז דער המון עס זאל נישט נכשל ווערן מיט הרצאה מרשות לרשות כיום שבת קודש".

"דאס איז א זאך וואס דערשכל אליין זאגט נוי ווייט עס איז דער חיוב אין דעם. און ס'איז ערקלערט בפירוש בדברי חכמינו ז"ל."

"מיר ווייסן דאך אז שמידת יום שבת קודש איז פון

די מצוות הראשונות, און דער וואס היט איר נישט כהלכתה, איז ווי א כופר און מומר בכל התורה כולה. איסור הרצאה מרשות הרבים לרשות היחיד, אדער פארקערט, איז פון די הלכות וואס אויב מ'איז אויף זיי עובר איז מען פארעכנט ווי א סומר לכל התורה".

"אויב אזוי - זאגט דער "חתם סופר" - אז וויבאלד מ'איז כשום אויפן נישט מעגליך פאר א אידישער קהילה אפצוהייטן יעדן, סיי יונגע, סיי נשים, אז זיי זאלן א נאנצן שבת נישט קומען צו ארויסטראגן

זאגט דער "חתם סופר" - אז וויבאלד מ'איז כשום אויפן נישט מעגליך פאר א אידישער קהילה אפצוהייטן יעדן, סיי יונגע, סיי נשים, אז זיי זאלן א נאנצן שבת נישט קומען צו ארויסטראגן קלענערע חפצים און בליים, אדער סידורים און מחזוייב צו מתקן זיין די חצרות און מכוואות מיט זאז עירוב, וואס איז מתיר צו מטלטל זיין."

קלענערע חפצים און בליים, אדער סידורים און אנדערע תשמישי קדושה, איז מען - לכן - זיכער מחזוייב צו מתקן זיין די חצרות און מכוואות מיט זאז עירוב, וואס איז מתיר צו מטלטל זיין."

עס שרייבט אויך אזוי דער "דברי חיים" אין א חשובה, מ'דארף זוכן די וועגן וואס העלפן מאכן אן עירוב, ווייל אן דעם, קומט מען צו פיל מכשולות אין חילול שבת. הלילה.

אין שאלות ותשובות "אבני נזר" שטייט נאר א שארף לשון אויף דעם וואס איז מובע

צו מאכן אן עירוב. ס'גייעט אריין אין גדר פון מחטיא את הרבים, ווייל בלייז'ה קומט מען צו נכשל ווערן באיסורי שבת.

היצא לנו מכל זה, איז נאר דאס איינציגע, אז מצד ההלכה איז עס א מצוה חיובית וואס איז מברר סופרים אויף אונז ארויסגעלייגט געווארן, אז מיר זאלן זען צו האבן אן עירוב-מתוקן וואס היינט אונז הייטן פון חילול שבת חלילה, און אונז דעם-מפגליכן מיט טונג און הנאה ביום השבת.

דאס חשיבות פון מצות עירוב

דער תשב"ץ שרייבט דעם שיינעם לשון: "כל הודיו בתיקון העירובין הרי זה משובח". ער פירט דארט אויס אין דעם זעלבן סימן אז "זכות גדול היא למתקן העירוב". אין ספר "כרכת אברהם" פרשת ואתחנן, זענען מיר פון אן ענדרא ביים בעל שם טוב הק' ז"ל, ווי ווייט חשוב די מצוה איז במתיבתא דרקייע: אז מ'איז דארט אויסגעצופענט געווארן צווישן די מצוות וואס מ'דארף אויף זיי אממערסטענס אנטונג געבן.

ער דערציילט כהן דבריו: "כהאב געהערט, אז די תלמידי רבינו ישראל בעל שם טוב ז"ל זענען געווען אינאיינעם אין זיך מתוחכה געווען, וואס עס איז די עיקר זאך וואס א ראש און מנהיג הדור דארף אויף דעם אכט געבן."

"ט"ל פון זיי האבן געזאגט, אז דער עיקר איז אז מ'זאל אכט געבן אויף "דער שחיטה". דער ש"ס זאל זיין א ירא שמים, אזוי אויך, אויף אלע ענינים וואס זענען פאר בותן מיט כשרות הבשר. ווייל מאכלות אסורות טרען דאך מטמטען זיין דאס הארץ ה'ו."

"אנדערש האבן ארויסגעהויבן 'מצית עירובין' אלס עיקר וואס מ'דארף דערזיך לייגן אכט אז ס'זאל זיין כראי-כהלכה. ווייל די הלכות מהו זענען דאך כהדרים דתלמיים בשערה, און די איסורים דערפון זענען זייער האר"ב."

"אין היינטיגן אן אנדערער חלק מהחב"א קייטא האבן צום גרעסטן ארויסגעברענגט "כשרות המקוה". אז דאס איז דער עיקר וואס מ'דארף אכט געבן אז ס'זאל זיין כשר כלי שום חשש. ווייל דאס איז דער יסוד שזרת האדם, און ח"ו ווען מ'איז אן דעם ריכטיגן כשרות, איז פאר'ן יחיד שווער זיך מתגבר צו זיין על הרע, וי"ל."

"ווי'נאר זיי האבן געענדיגט זייערע חילוקי דעות הקדושות, האט זיי דער רבי, דער בעש"ט הק', געזאגט

בזה הלשון: איצט אין דער זעלבער צייט וואס איר זענט דא געזעסן און געווענט אין די ענינים, האט מען במתיבתא דרקייע אויך זיך ממלפל געווען דערין: וואס עס איז די עיקר זאך אויף וואס מען דארף דאס מערסטע אכט געבן. "בעלביבן איז אייבן: אז אלע ריית'ן אין עס איז מרומ: אין א סטוק פון חבוקו "בעולם הצעיר הארץ". זע"ס איז ר"ת זיבשה "עירובין מקוואות, אז די אלע זענען דער יסוד הצולם. - מיט זיין געווארנט אין זיי, ווערט מען געשטארקט און געפעסטיגט בקיום המצוות."

אויפ'ן חשיבות פון ארויסנעמען א שטאט מיט אן עירוב ווערט ערקלערט בפסרי קבלה, אז מיט דעם וואס דער שטח הכידי איז ארוםגענומען מיט א דבר מצוה וואס יסודתו בהדין קודש, שטארקן זיך די חסידים על הגבורות, און לאגן נישט שילט זיין קיין דינים און חיצונים אויף דער שטאט.

דער בעש"ט הק' האט דאס אויך נאכגעזאגט בשם האר"י, אז דער ענין פון עירוב איז ממתיק צו זיין דעם דין אין שטארקן מדת החסד, און דערפאר זענען די אותיות י"ר"י - וואס באצורעפן גבורות, ארוםגענומען אין ווארט ע-ד"י-ב מיט די אותיות ע"ב - וואס באטרעפן חסיד. מיט'ן עירוב ווערט מען ארוםגענומען מיט הסדום.

עס זענען ידוע כמה עיבות ווי איזן זענען געהאלפן געווארן מיט ישועות און רפואות, דורך העלפן בויען אן עירוב ארום זייער שטאט. צדיקים האבן אמאל מבטיח געווען עולם הבא פאר דעם וואס וועט דורכפירן די ארבעט פון מאכן תיקון עירובין.

מפי ספרים וסופרים ווערט געברענגט, אז בזכות תיקון עירובין וואס עס שטייט ביי דעם שמה - דער רבש"ע זאגט ישמ"ח לביי - דעלן מיר זוכה זיין צו "דרא ענינו וישמ"ח לבנינו" מיט דער אייביגעו שמה פון ביאת גואל צדק בבי"א.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

525 - 1 עמוד

מכתב הרה"ג ר'

ישראל פנחס

הלוי גארניש

שליט"א

אודות חתימתו על

כרוז רבנים

ורמי"ם

מפלעטבוש

Rabbi Yisroel P. Gornish
1421 Avenue O
Brooklyn, N. Y. 11230
(718) 376-3755

ישראל פינחס הלוי גארניש
רב דקהל חינוך הדת
ברוקלין, נ.י.

בס"ד

צט"ק פ' אבתי ב"ח ניסן ג'ש"ס

באג אמוצ'ו

מה שממנו אל איסור ג'קון ציכובין היה
רק הנוגע נשטא פאצטבוש ובלא אן
היה כוונת' להוציח בשלם אופן הצנן
ג'קון ציכובין בבאגא פ'ארק שלמה נימן
ביד' רבני באגא פ'ארק אפסוק בלאג
צוניהם.

ואכתי באצרה ביום וזמן ה'ה'
ישאל פ'ינים ח'ווי אגזכניס

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

520 - 1 עמוד

חומר מחזיק
במחלוקת ובפרט
שגורם שמזלזלין
בכבוד אביו
הצדיק,
מספר ברכי יוסף
יורה דעה סימן
של"ד

מו דין פ"ד. הכנס מהורה להתיר וכו' עיין פ"ט בספר מקום
שמאל צחידותיו י"ד:

מו ומוסר אותו למלך וכו' עמ"ס הרד"ק בתשובות החדשות סי'
תקפ"ד:

מח ת"ח המחויק במחלקת נכד הרצים וכו' ואם הוא חכם וכן
אין עבדן אותו נפרהסיס כמס"ל דין פ"ג ועיין פ"ט הרצ
שער אפרים סי' ס"ד ונש"ת דית שדה סי' י"ג:

ממ עטיל מלאי לכיסן של ת"ח אין עבדן אותו. הכי משמע
צמסחים דף נ"ב וכו' הרצ פתת דרכים סוף דרוש כ"ד והרצ
חק יעקב סימן תע"ט וכתב דכל זה כששז מחטאו:

מי שהוא צעל אברופין ויראים לנדותו לכאורה נראה שיכולים
לימנע מלנדותו מפני הידאה כדאמרינן צמסחים דף נ"ב אלמלא
תדום וכו' וצני שס אי צעל אברופין הוא אלמלא דמי שהוא צעל
אברופין יכולין לימנע מלנדותו ושמא שיש לחלק דהתם היו גזרה צעלמא
דדמי לקדשים נחון אלל אם עבד איסור צדור אפשר דחייצין לנדותו
ולאן להכמי מפני שהוא אלל ועמ"ס ה' חק יעקב סי' תע"ו ובהגהה
סוף סי' זה וצנה שרמתיי שס ודוק היטב:

נא דין פ"ו. ומסרז מלפורעו אלל נדה שמעון וכו' עבד החרט ולל
פרע עמ"ס הרשנ"ן בתשנ"ן ח"ג סימן ד"פוח"ב סי' ק"ע וכתשובות
מהר"ט בנו סי' דנ"ג:

גב דין פ"ו. המנזה את החכם אפילו צדדים וכו' החכם דורש ואלל
מהדרוש עמ"ס נש"ת תורת חיים ח"ב סי' ע"ט ועמ"ס הרצ ככה"ג
הבאת ג"י אות נ"ג ואות ק"ג:

גן בני חבורה דמפקי לשותא צבשי פהי ויתמיהו תרי תמיהו על החכם
שעשה ענין פרטי ושאר הנהגתו וענין רלוזין וישא משלו וכה אמר
סיינו דאמרי אינשי משל פ' והמשל ההוא תחילתו מתוק וסופו מר ויש
דרכים שיה ליהי אך רלוזין לא אמר כי אם תחלת המשל ותו לא וכשמוע
החכם פשפש ולא מלא צמד"ר מלוין לפס קלס המשל וכפשו אוותה
לנדות לרלוזין. ורלוזין נווח כי כדוכיא כי הוא משל צעלמא וגם לא
דבל על לסונו כל המשל כמות שהוא. נראה דפטור רלוזין ולל נקרא
צזה מצזה ת"ח וטענותיו שתיס זו לקרו יחדיו ולין להקפיד צמשלות
וצל ורלה ע"ס סוף פ"ק דסוניה דף י"ג ע"ג ויאמר ה' אלי דצ לך
אר"ל צרז ציטר צרז ציטר וכו' כך למה תנא דני דני ישמעאל לפוס
במלא שיחא ע"ס וצפירט"ו וציצית דף ע"ה ע"א אמר שימי צד חייא
לרצ אמרי אינשי במלא צמדי אקצא דקרא הא קצא והא במלא וכו' ועיין
צתוספות עירוצין הא למדת לין להקפיד צמשלות. וכבר נודע ע"ס
מהר"מ צתשובותיו י"ד סי' ע"ז על מי שגמר בני יהודה מכרתם
לצני הוונים לישאל דקרא נקט ותיבני ליה לשותא ומטי צה פסס
גדול מצוואתא קמאי עש"ג גופא דעובדא וכ"ס צוק דמסקיה ללוטאל
צמכינא חריפאל ולל צא צפוי אלל לשון נקי והר"י אשכחן צוצמחים דף ל"א
אמר דצא ויקן כישן המבול ואי חייצין לשדש הכתוב יתפלל האדם לשון
זה איה מקומו וצדלי דרצא אצז ארחיה השמיענו דין לין לקדקא אלל
צלשון היולא פפוי ולל דייקין צשיירי הלשון וצעיקור וללמנו צכל כי
אלי גווגא לין לקדק קטר לשון זה ומעתה רלוזין פטור מעונש
מצזה ת"ח:

דן רלוזין ציה חכם וגדוהו וקבל דינו ואחר זמן היה מספר גופא
דעובדא לאחי ונדוהו החכם והספ" לו אדרצא כי מה פשעי דהתספר
צמפידה אינו כופר כלאין הדברים דרלוזין אינו חייב כדוי צמפירת
דצרים שעצרו. מורינו הרצ דוע אצרים צשר"ת סי' כ"ח ולל כמלאת
סוף התשובה:

גה חכם צניו כוהנים שלל כשור ומתקוטעים עם צני אלס ומקללין
לצותיהם ומשיצים ומקללין אציהם החכם אינן חייבים כדוי דשרי
למחרי לרמווח צד וצוה רמיוח צד היתיה

ילכו נט הט לאיצוד. ותשובות דניי איטאליה כדפסו צספר נ
ילחק למהר"י לאמפרונטי אות ב' מדף ס' עד דף ס"ח ע"ס צאורד ונ
צש"ת שתי לחס סי' ל"א בתשובת הרצ ו"עצן עיין שס:

ב דין צ'. וצנעילת סנדל וכו'. יש לתמוה דערן צצ"י חלק
הרל"ט והרלצ"ד דכיון ללא פשטיה צש"ס מהנהו צדיות ו
אין צנו כח לפשט לאיסור ונקטינן כהר"ף והרמב"ם. וכבר האחרון
הפע ללו בן תמהו. ואפשר לישז דערן צצוק הצית הניא מתשו
הר"י צס סי' קע"ג דנהבו שיחלון מעל וכו' ערן צכ"ע פ"ז דת"ת פ'
סרמ"ך ז"ל דצספרד נהבו איסור צנעילת סנדל ולכן הגם דער
הלכה כהר"ף והר"מ כמ"ס צצ"י ע"ע אסר כלן מטעם המנהו
ואי ללו דמסתפינא אמיינא שגם דעת הר"ף בן וסמך שהניא הידועלי
פ"ק דתעניות דמנודה צרדך כועל סנדל וצנייתו מסיידו ועל זה סנ
זלא ציאר צב"ק דכלכו לקולא צד פנעילת סנדל. אמנם הר"ף כתב
דלא כתצו פשוט מכורה ע"ס. ועל דרמב"ם נהלך צרב"ט דכה' אמרי
צדין צנו והוא דצו כתצו לין האצ עומד לין וכתב הר"ף דטעו
דהגם דהיא צעיל צבגדין פשוטה צירושלמי והציאו ערן צכ"ע ול
הנא הו"ל לפסוק דמנודה אסור צנעילת סנדל כפשיטותיה דהיור
והכנ"ב הגה"ט אות ל' הציא דצרי הר"ף וקושיית דרך תמיס וכי
דצדורו פונח לין כונת הר"ן כמו שכתב עש"ג. ולמה צספר שבו
הר"ף הו"ל להסתיוס מה"ך פ"ק דתעניות דנקיט לקולא צעיות אי
וכו' אלל תימא עליו שהוא נעקי. ותימיהת דרך תמיס תמיסא דצ
ודצרוו א"ל לאומדס אפילו צדוחק ומ"ס דט' הלכה כצדרי סמר
צאלל פשוט דמידי דצנן וכו' תיעא עליו דצאלל הקלו טפי אפי' יחו
כבר דציס כמ"ס התום צעירוצין דף ע"ו אלל צשאר מידי דרצו
לא ופטוט:

ג דין ו'. אלס רלו צ"ד למעט הנדוי וכו' צקונדריסין כתב עשו
הרלצ"ד דרשאין להקל מאיסורו ולומר שיהא עותר צדצד נ
וכ"כ צצמו דנינו ירוחס כי"ד ח"א וצקונדריסין תמה שיולד יכול
להקל ומרן כתב דין לנו אלל דצוי הרלצ"ד. וק"ק דאמאי לא כתו
כן צש"ע וגם דע"א והאחרונים שת"ק יחידיו. והרצ מהר"ק קט צבהותי
כתצה דיכולין למעט צאיסורו שהה פרוטס האמורים דין צ'. ואנ
צעניו צספר הקטן מחויק צרבה סימן ל"ח צל"ח הנאחי קלת רליו
להרלצ"ד ע"ס ועיין פתח עיני' דיש נדה ופה שכתצתי שס ר"ו צג
הרלצ"ד ועד צסס הקונדריסין אינו עכוון והוא מצולת לסו
אנצ דיהטא:

ד דין ל"ג. המנדה עלמו צעה"ו וצעה"ז וכו' עיין פה שכתצתי אל
צעניו צקונעדיס חייס שאל סימן ע"א אות ג':

ה דין ל"ה. כדוהו צחלוס וכו' אלס חלס שדה עלמו יתירו לו
עשרה. דבר זה קיימתיו מצצרא. אה"כ רליתיו מפורש צתשובות
הרדנ"ז ח"א סי' ק' ע"ס:

ו ערן צצ"י כתב סמ"ך שאומרים מחמת דאשתמית וכו' ויעצור ג'
פעמים וכו' ורליתיו צצסר קף ונקי כ"י שחינר החכם השלס השיש
ונשוא פנים החסיד המלומד צנסיס כמהר"ד כליפא מלכה ז"ל
שכתב שקבל מלדס גדול שלל לומר שוס דצד ומי הוא זה שחלומותיו
מסודריס ספונים וחשובים להדעיס עליהם הי"ג מדות ולין לנו
אלל ע"ס צש"ע דעשרה דקרו ותנו מתירין לו ולין אומר וכו' ולל
ויעצור וכו' וכן נהב עכ"ל.

ז יש נוקבין צחולס חלוס על ישי עמר שנתכדה אחר מהס שכולין
עשרה ת"ח על קצרו ושס עתירין לו ויש סמך לזה ואלפילו היה
החלוס על אלס גדול. הרצ מהר"י עייאש צתשו כי צאל צספרו
שנט יהודה דף ל"כ ע"ד ע"ס:

ח דין פ"ג. הקורא לחנידו עבד וכו' הקורא להצירו צן איסקאל"צה

אין נכנס כח לפשוט לאיסור ונקטינן כהדין והרמב"ם. וכבר האחרונים
הנה דלו כן תמכו. ואפשר לישב דמרוך צנוק הנית הביא מתשובת
הרמב"ם סי' קע"ב דנהגו שיחלוץ מעל וכ"כ מרן זכ"ע פ"ז דת"ת משם
הרמ"ך ז"ל דנספוד נהגו איסור צנעולת סמל ולכן הבס רמזיני'
הלכה כהר"ף והר"מ כמ"ט זצ"י ע"ע אסר כלן מעטס המנהג.
ואי לכו דמסתפינא אמינא שגם דעת הר"ף כן וסמך שהביא הידושלמי
פ"ק דתעניות דמורה דדרך נועל סמל וצניותו מסירו ועל זה סמך
זלל ציאר צמ"ק דכלהו לקולא צד צנעולת סמל. אמנם הר"ן כתב שס
ללא כתצו משום מנוחה ע"ש. ועל הרמב"ם נהלך צד"ש דנה' מעדים
דדן צנו וכו' והוא דצו כתב דאין האצ עומד לצן וכתב הר"ן דעעמו
דהגס דהיא צעול צבדק פשוטה צירושלמי והביאו מרן זכ"ע וס"כ
הכ"ה הר"ל לפסוק דמורה אסור צנעולת סמל כפשוטויה דהידוש'
ובכנ"הג הבה"ט אות ל' הביא דדרי הר"ן וקושיה דרך תמים וכתב
דכצו מונח דאין כונת הר"ן כמו שהצין ע"ש. ולמה שסדר שהוא
הר"ן הר"ל להסתייא מהר"ן פ"ק דתעניות דמקט לקולא צניות אלו
וכו' אצל תימא עליו שהוא מקמי. ותמיהה דרך תמים תמיהה דנא
ודצרו א"א לאומדס אפילו צוחק ומ"ט דט' הלכה כדצרי המקל
צאלל משום דמידו דצנן וכו' תימא עליו דצאלל הקלו טפי אפי' יחיד
נכד דניס כמ"ט התוס' צעירוצין דף מ"ז אצל צשאר מירי דרצנן
לא ופשוט:

ג דין ר'. אם רלו צ"ד למעט הנדוי וכו' צקונדריסין כתב משם
הראצ"ד דרשאין להקל מאיסורו ולומר טיהס מותר דצד פ'
וכ"כ צצמו דצינו ירוחם ניר"ד ה"א וצקונדריסין תמה שכיול יכולין
להקל ומרן כתב דאין לנו אלא דצרי הראצ"ד. וק"ק דאמאי לא כתב
כן צ"ע וגם דמ"א והאחרונים שת"ק יחידו. והרצ מהר"ק שבההותיו
כתצה דיכולין למעט באיסורו שהס פרטים האמודים דין צ'. ואני
צעניו צספר הקטן מחזיק דצכה סימן ל"ח צל"ח הצלמי קלת רליה
להראצ"ד ע"ש ועיין פתח עיני' דיש נדה ומה שכתצתי שס דיו' צשס
הראצ"ד ומד צשס הקונדריסין אינו מכון והוא מרולת לטון
אצד ריהטא:

ד דין ל"ג. הענדה קלמו צעה"ו וצעה"ב וכו' עיין מה שכתצתי אפי'
צעניו צקונדריס חיים שאל סימן ע"א אות ב':

ה דין ל"ה. נדוהו צחלוס וכו' אם חלס שדה עלמו יתירו לו
עשרה. דצד זה קיימתיו מצדרא. אה"כ דאיתיו מפורש צתשובת
הרצ"ג ח"א סי' ק' ע"ט:

ו מרן צצ"י כתב שמ"ך שאומדים מחמת דאשתמית וכו' ויעצור ב'
פעמים וכו' ורליתי צספר כף ונקי כ"י שחוצר החכס השלס הישט
ונשוא פניס החסיד המלומד צנסיס כמהר"ד כליופא מלכה ז"ל
שכתב שקבל מאדם גדול שלל לומר שוס דצד ועי הוא זה שחלומותיו
מסודרים ספונים וחשובים להרעיט עליהס הי"ב מדות ואין לנו
אלא ג"ט צש"ע דעשרה דקרו ותנו מתירין לו ואין אומר וכו' ולא
ויעצור וכו' וכן נכב עכ"ד.

ז יש נוקבין צחלוס חלוס על יסני עמד שכתדה אחד מהס שהולבין
עשרה ת"ח על קצרו ושס מתירין לו ויש סמך לזה ואפילו סיה
החלוס על אדם גדול. הרצ מהר"י עיילט צתשו' כי צלס צספרו
שצט יהודה דף ל"ב ע"ד ע"ט:

ח דין ע"ב. הקורא לחצירו עמד וכו' הקורא להצירו צן אוסקל"צה
עיין מה שרמזתי צצדרי יוסף וצייין ע"ט מהדל"י צספר צית
אצדהס ח"מ סי' ל"י ודוק העצ:

ט מי שאמר לחצירו עמא שפתים אפילו כולל עלמו צין בלס"ק צין
בלע"ז דציק מחילה ואס לאו דמו דרשטי. ואס אמר צלה"ק ולא
עלמו דצין ידון כמו שקראו נכרי עדל והבס שמי שקרא עמא
אין עליו דין מוליס ש"ד. עמא שפתים שאני מהרש"ל צו"ש
ס"פ החולץ:

יוד העעכב את הרצים לעשות מלוה וכו'. עיין ע"ט הרצנ"ך ח"ב.
סימן קי"ו ומה שכתצתי צעמותי צקונדריס חיים שאל סימן
ל"ו צס"ד:

אין מנדין אותו צפרהסיס כמס"ל דין מ"ב וקייין מ"ט הרצ
שער אפרים סי' ס"ד וצטו"ת דוח שדה סי' י"ב:
מט מטיל עלאי לכניס טל ת"ח אין מנדין אותו. הכי משמע
צפסחים דף כ"ב וכ"כ הרצ פרשת דרכים סוף דרוס כ"ד והרצ
חק יעקב סימן תע"ט וכתב דכל זה כשצט מחטאו:
ן מי שהוא צעל אברופין ודלס לנדותו לכאורה נראה שיכולים
לימנע מלנדותו מפני היראה דאברופין צפסחים דף כ"ב אלמלא
תודוס וכו' וצני שס אי צעל אברופין הוא אלמלא דמי שהוא צעל
אברופין יכולין לימנע מלנדותו ושמא טיס לחלק דהתס הוי גורה צעלמא
דדמי לקדטים צחון אצל אס עמד איסור צדור אפשר דחייבין לנדותו
ואין להמני' מפני שהוא אלס ועמ"ט ה' חק יעקב סי' תע"ו ובהנהגה
סוף סי' זה וצמה שרמזתי שס ודוק העצ:

גא דין מ"ו. ומסרז מלפורעו אס נדה שמעון וכו' עמד החדס ולא
פרע עמ"ט הרצנ"ך צתצנ"ן ח"ב סימן ד"מח"ב סי' ק"ע וצתשובת
מהר"ט צנו סי' רנ"ב:

גב דין מ"ז. המצוה את החכס אפילו צדצלים וכו' החכס דורש וינא
מהדרוש עמ"ט צטו"ת תורת חיים ח"ב סי' ע"ט ועמ"ט הרצ ככה"ב
בהגת צ"י אות ל"ב ואות ק"ב:

גד צנו סצורה דמפקי לטותא צשכי פהי ויתמיהו מדי תמיהו על-החכס
שעשה ענין פרטי ושאר הנהגתו ויען רלוצן וישל משלו וכה אמר
היונו דאמרי אינסי משל פ' והמשל הוא תחילתו מתוק וסופו מד יס צו
דרכים טוה לחיה אך רלוצן לא אמר כי אס תחלת המשל ותו לא וכשמוע
החכס פשט ולא מלא צמדצ"ד מלון' אפס קלה המשל ופשו אוחתה
לנדות לרלוצן. ורלוצן נווח כי כדוכיט כי הוא משל צעלמא וגם לא
דבל על לשונו כל המשל כמות שהוא. נראה דפטור רלוצן ולא נקרא
צנו מצוה ת"ח וטענותיו שפסס זו דקרו יחדיו דאין להקפיד צמשלות
וצא וראה מ"ט סוף פ"ק דסוטה דף י"ב ע"ב ויאמר ה' אלו רצ לך
אד"ל צצד צישר צצד צישרוכו וכל כך למא תנא דצו דצו יצמאל לפרס
במלא שיחאל ע"ט וצפירט"ו וצנימות דף מ"ה ע"א אמר טימני צד חייט
לצד אמרי אינסי במלא צמדי אקצא רקדל הא קצא והא במלא וכו' ועיין
צתוספות עירובין הא למדת דאין להקפיד צמשלות. וכבר נודע ע"ט
מהר"י מט צתשובתיו י"ד סי' ט"ו על מי שצמר צנו יהודה מצדס
לצנו הוונים דלישנא דקרא נקט ותיכני ליה למותא ומעי צה משס
גדול מצדושתא קמאי עש"ב גופא דעוצדל וכ"ש צוק דפסקיה ללישנא
צסכינא חדיפא ולא צא צפיו אלא לטון נקי והר"י אשכנז צוצחים דף ל"א
אמר דצא ויקן קישן הפגול ואי חייבן לשרט הכתוב יתפלל הארס לטון
זה איה מקומו וצדלוי דצא אצד ארחה השמיענו דין דאין לדקדק אלא
צלשון היולא מפיו ולא דייקין צשיירי הלשון וצעיקרו וללמדנו צכל כי
האי גוגא דאין לדקדק נקט לטון זה וצעתה רלוצן פטור מעוכס
מצוה ת"ח:

ה דין רלוצן ציה חכס ונדוהו וקבל דינו ואחר זמן סיה מספר גופא
דעוצדל לאחיו ונדוהו החכס והס"ף לו אדרצל כי מה פשעו דהצספר
צכמידה אינו מוסר נדלין דצדריס דרלוצן אינו חייב נדוי צספידת
דצריס שצצרו. מודינו הרצ וצע אצדהס צצו"ת ח"ב ר"ח ולא נראה

סוף התשובה:

גא חכס צצניו נוהגים שלל כצור' ומתקוטטים עם צני אדם ומקללין
אבותיהם ומשיצים ומקללין אציהס החכס אינן חייבים נדוי דצדו
לעקרי לרשיעא צד ליוקא רשיעא צד רשיעא. הרצנ"ך צתשובתיו
ח"ב סי' קט"ו ועמ"ט הרצ המצ"ט ח"ב סי' ר"ו והרצ צית דוד סוף
ח"מ. ועמ"ט הרצנ"ך צצ"י סי' תל"ב ודוק.

גב הבה. אם דנין צזמן הוא דין ת"ח וכו' לטון מרן צצ"י כך הוא
לס דכיס ליערל דדהנא לקבוס מי שזולל לודצא מצדנן וכו' וכיונא כתב
לעיל צסמוך מתשובה הלזו דצזמן הוא לוכא לודצא מצדנן למעמד דינא
לנפטיה עכ"ל. וכל זה אישתמיעותיה להרצ צצות יעקב ח"א סי' קד"ס
וס' קס"ז דכתב אף לדעת הבדולים הנזכר דלודצא מצדנן יש צדור הוא
ואני צעניו כצד עמדתי על דצדיו והוכחתיו צצ"ט אינסיס צסוכחות

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

519 - 2 עמודים

מכתב לבאר קושט
דברי אמת ע"ד
המציאה החדשה
שמצאו מהרב עזריאל
הערמאן ז"ל שכתב לו
המהרש"ם זצ"ל
שכאילו חוזר מהיתירו
ומבאר שאין שום
דמיון מזה לעירנו
בארא פארק יצ"ו

מבאר שאין לעירוב דעירנו בארא פארק יע"א שום דמיון לעירוב דנוא יארק של אז

באתי בשורות אלו לבאר קושט דברי אמת, ע"ד "המציאה החדשה" שמצאו קונטרס "מים רבים", מרב אחד בעיר נוא יארק הרב עזריאל לעמל הערמאן ז"ל, שנתוכח עם הרב יהושע סיגעל ז"ל ע"ד התירו של העירוב בנוא יארק בשנת תרס"ז עפ"י המכמת גדולי גאליציא ה"ה הגאונים המהרש"ם וההרי בשמים זצ"ל ועוד, ובקונטרס הנ"ל מתוכח הוא שם עם הגאונים הנ"ל, ושוב כתב לו הגאון המהרש"ם זצ"ל שתחזר מהיתר, כיון שקיבל מכתבים מרבנים שלא נמסר לו האמת, ושהרב סיגעל ז"ל אינו הרב הכולל של נוא יארק, אלו תוכן הדברים, ורצו להוכיח מזה דעת המהרש"ם נגד העירוב דעירנו פה.

והאמת שהרב יהושע סיגעל זצ"ל היה גאון גדול, והיה לו סמיכה מהגאון ר"י מקומא זצ"ל ועוד, והיה באמת רב הכולל על כעשרים קהילות בנוא יארק, וחיבר ספר חשוב אוני יהושע, ועי"ש בהקדמת המו"ל שהאריך בתולדות המחבר, אלא שמבל רדיפות רבות מאינשי דלא מעלי מקהילות אחרות שנתקאו בו כרגיל, וכודאי מתנגדו הם אמרו להגאון המהרש"ם זצ"ל שאין הוא הרב הכולל

קורא יקר: דע כי כל הוויכוח בין הרב סיגעל ז"ל והרב הערמאן ז"ל אין לו שום שייכות ודמיון לנידון דידן, ואינו נוגע לנו כלל וכלל כמו שנבאר:

ראשית בנוא יארק לא עשו שום תיקון עירובין וצורות הפתח כלל, רק התירו ההוצאה על סמך ג' מחיצות הים שנעשו בידי שמים, ומחיצת המסילת הברזל "טרען" שנבנה כעין צורות הפתח, למחיצה הרביעית.

וביאר הרב סיגעל ז"ל הגם דס"ל לכמה פוסקים דבמחיצות [הים] שנעשו בידי שמים, אתי רבים ומבטל מחיצות, מ"מ היינו דוקא בשם רבוא בוקעין בה כמשי"כ המג"א, לא כן בנוא יארק שאין ס' רבוא בוקעין בה.

וע"ז חולק עליו הרב הערמאן ז"ל שבנוא יארק יש ס' רבוא בוקעין בה, התושבים יחד עם הסוחרים הנכנסים אליה בכל יום, וביש ס' רבוא בוקעין בה הרי אתי רבים ומבטלי מחיצות שנעשו בידי שמים.

ועוד הוסיף לומר דגם אם נעשו המחיצות בידי אדם שאז לא אתי רבים ומבטלי מחיצות, מ"מ הלא יש במחיצות פירצות יותר מעשרה, הפוסלות את המחיצות, ופירצות האלו לא נתקנו כלל בצורות הפתח, לכן אסור להוציא שם, אלו תוכן דבריו.

הרי דהרב סיגעל ז"ל והרב הערמאן ז"ל, נחלקו על המציאות, אם יש ס' רבוא או ליכא ס' רבוא, ואם יש פירצות יותר מעשר או אין פירצות יותר מעשר.

ולכן כשהגיע מחלוקה זו מעבר לים הרחוקה, אל יד הרה"ג מבערזאן המהרש"ם זצ"ל, וראה שאין כאן מחלוקה בהלכה, אלא פשוט מחלוקת בהמציאות, והרי לא היה בידו לברר האמת מרחוק, לכן משך את ידו מלהגיד דעתו ולא אמר בה לא איסור ולא היתר.

ומעתה כל הקורא מכתבו של הגאון המהרש"ם זצ"ל, עין בעין יראה, שאין בדבריו חזרה כלל ממה שפסק בחשובותיו, אלא מאחר שחשש שלא מסרו לו המציאות האמיתית, שוב לא רצה להתערב, וחזר בו מהתירו, אבל אין כאן הוראה לאיסור כלל.

ולאור כל האמור יתבאר לן שאין לעירוב של בארא פארק יע"א שום שייכות לנידון עירוב של נוא יארק הנ"ל, הן בחלק המציאות והן בחלק ההלכה כדנבאר:

דהרי אין אנו דנין להתיר הטלטול ברחובות בארא פארק משום המחיצות גרידא, דהרי עשו עירוב בצורות הפתח מביב כל שכונתנו, ואין אנו סומכים על המחיצות רק כדי להתיר את החשש דה"ר דאורייתא.

ולכן מאחר שיש לנו ג' מחיצות גבוהות וחזקות שנעשו בידי אדם, ובמחיצות שנעשו בידי אדם דעת רוב הפוסקים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות, ויתר ע"כ הרי יש לנו גם "שם ד' מחיצות" כעין פסי ביראות,

אשר בזה לכו"ע לא אתי רבים ומבטלי מחיצות כמו שביאר בשאלת יעב"ץ סי' ז', ובפרט שגם מחיצה רביעית עומד מרובה על הפרוץ אית לן, ע"כ בודאי בניד"ד לא אתי רבים ומבטלי מחיצות והוי רה"י מה"ת.

והגם שיש במחיצות פירצות יותר מעשר, הפוסלות אותן, אשר מטעם זה אסר הרב הערמאן ז"ל, הרי פסול זה דפירצה יותר מעשר, הגם שאינו פוסל רק מדרבנן כדעת כמעט כל גדולי האחרונים והפוסקים, [ה"ה הקריית ספר למכ"מ ה"י שבת פט"ז ברעת הרמב"ם, והפמ"ג סי' שט"ג מש"ז סק"א, והמשנה ברורה סי' שס"ב בכ"ה"ל סעיף י', וש"ת מהר"י מסלוצק או"ח סי' י"א, והערוך השלחן סי' שס"ב סכ"ו, וש"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', והחור"א אר"ח סי' ק"ו, וש"ת מהר"י שטייף, סי' ס"ח, וש"ת ויען יוסף או"ח סי' קצ"ה, שר"ת אגרות משה ח"ח סי' כ"ח, וש"ת אור לציון, וס' אבן ישראל ח"ח סי' ל"ו, וכן נוסח דעת הקרן אורה רפ"ב דעירובין, ועוד כמה פוסקים], מ"מ פירצות אלו בודאי פסלו את העירוב של גוא יארק דאז, עכ"פ מדרבנן, מאחר שהם סמכו על המחיצות גרידא, ולא עשו שם שום תיקון צורות הפתח.

לא כן בניד"ד שיש לנו צורות הפתח סביב בארא פארק ואין אנו צריכין למחיצות דק כדי שלא יהא חשש רה"ר דאורייתא כנ"ל, הרי כל שיש ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, הגם שיש בהן פירצות עשרה, מ"מ הוי ליה מה"ת רשות היחיד, ושוב שפיר מועיל הצורות הפתח להתיר אפילו מדרבנן, ודוק.

והנה ע"כ כתבתי להבהיר לתמימי מוח שראו את השערוריה ונתבלבלו בלי להבין הדברים, לכן פרשתי לפניהם הדברים כשמלה להבינם שאין הנידונים שווין כלל.

ב

אמנם בר מן דין, לקושטא דמילתא יש לדעת כי אין להשוות כלל העירוב שרצו לעשות או בנוא יארק כמה רבנים, והביאו ממרחק לחמם, את דעת גדולי הדור מאירופה שלא ראו הדבר מקרוב, וכמוכן שע"ז נעשה אז השערוריה הנ"ל.

לא כן בעירוב דעירנו בארא פארק שהעירוב נעשה עפ"י הוראת והסכמת גדולי הדור שכאו לכאן לאחר המלחמה, וקבעו מסמרים בהלכה זו, ועפ"י יסודם והוראתם נעשה העירוב פה בארא פארק, כדנבאר: יסוד א'. דעתם דעת תורה דברוקלין אינו דה"ר דאורייתא כי אין שום רחוב שיהא ס' רבוא בוקעין בה, ודעתם דאין מצרפין הרחובות כולם יחד.

יסוד ב'. טעם נוסף דאין רחובותינו רה"ר דאורייתא, מאחר דאין הרחובות מפולשות משער לשער.

כן היה דעת גדולי הדור לפני מאה שנים כדמבואר בספריהם, וכן היה דעת גדולי הדור שלפנינו ה"ה כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל והגה"צ מהר"י שטייף זצ"ל והגה"צ מפאפא זצ"ל, וכל שאר הרבנים חברי התאחדות הרבנים, עם עוד כמה וכמה מגדולי הרבנים מיראי הוראה דאז, דאין ברקלין רה"ר דאורייתא.

ומשום כן היה דעתם דיש לערב את ברקלין בצורות הפתח גרידא, וכמו שעשו [ועושים] מעשה כמה וכמה גדולי וצדיקי הדור לערב את הרחובות כבארא פארק ובוויליאמסבורג לעת הצורך להם כידוע, [וגם הקימו עירוב בוויליאמסבורג, אלא שנתבטל ע"י אינשי דלא מעלי שקרעו את העירוב אז].

ועל סמך זה ועל דעתם וחוראתם של רבותינו גדולי הדור שלפנינו, על יסוד איתן זה, תקנו ועשו הרבנים הגדולים שליט"א רבני הקהילות, את העירוב דעירנו פה בארא פארק יע"א.

אלא דכדי שיהא העירוב מהודר ומובחר ולצאת ידי כל השיטות, אשר דעת כמה גדולים דיש לחוש לברוקלין משום רה"ר דאורייתא, לכן טרחו ועמלו לבדוק את המחיצות סביב הים והנהר, ותל"ת שמצאו כי סביב כל העיר ברקלין וקווינס מוקף בג' במחיצות ויותר, גבוהות וחזקות, אשר נבנו בידי אדם, ולא רק עומד מרובה על הפרוץ אלא 99% ויותר עומד, ופחות מ-1% פרוץ, ובאופן זה לכו"ע הו"ל רה"י מה"ת, והגם דאיכא כמה פירצות על זאת לכו"ע מועיל מה שתקנו בצורות הפתח שנעשו בהידור רב סביבות בארא פארק.

נכתב ע"י אחד הרבנים שליט"א

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

518 - 1 עמוד

גילוי זיוף של מכתב
אגודת הרבנים שמראה
בעליל שהוסיפו בו את
השורה "...יחשב
למחלל שבת" אחר
חתימת הרבנים.
גם לא חתם שם הגרי"א
הענקין זצ"ל וכן לא
כתוב שם כלום
ממקומות אחרים

רצוף פה שני נוסחאות של נוסח ה"איסור" של אגודת הרבנים

זה מצד ימין הוא הנוסח שפירסמו מפריעי העירוב

הנוסח מצד שמאל נמסר לנו בידי אחד מחברי אגודת הרבנים

שקיבל את המכתב ממשדד אגודה"ר

ושם כתוב כל הנוסח בלי השורה "...יחשב כמחלל שבת" ר"ל

והדעת נותנת

למי שמכיר שיחם ושיגם של המתנגדים

תכונת נפשו של הגאון בעל אגרות משה זצ"ל

שיטתו בהלכה שכותב בעצמו שדבריו אינם כדברי המג"א הרמב"ן, רבנו ירוחם ושאר

פוסקים,

תשובתו המפורסמת בענין שעון יד ותכשיטים שאין לנו עכשיו רה"ר דאורייתא

וגם תשובתו בענין קיו גארדנס.

שלא יצאו מלים אלו מתחת ידו

אלא הוספה מאוחרת שהוסיפו שורה אחת.

וצילמו את המכתב שיראה כמו אריגינאל.

מי עשה מעשה הנבלה הלז?

ראה מספר 500 עד 505

אולי תמצא מרגוע

LETTER SENT TO MEMBERS OF THE
AGUDAS HARABONIM IN THE YEAR 5724

אגודת הרבנים דארצות הבריה וקנדה
The Union of Orthodox Rabbis
of The United States and Canada
235 East Broadway
New York, N.Y. 10002
GR 5-2460

ב"ה כ"ג ניסן, תשכ"ד

זכ גדול וזכור נכבד,
שלום וברכה.

כזה אנו נאיים להודיע שאספה דחופה של ועד ההנהלה
באשחתיפות חבר הנשיאות הגד"מ פינסקי שליט"א שתקיים ביום
א' דחוקים"ם שנה זו, החליטה לאשר את האסור על ערוב במאנתעסען
מיום ה"י סיון, תשכ"ב. וזה לטוב האסור.

כמוסב אגודת הרבנים שתקיים ביום ד' ה' בהעלותך,
ה"י סיון, תשכ"ב, הוחלט להודיע ברבים את התורה שיצאה מאגודת
הרבנים זה כבר שא"א בטוב אופן לחקן ערוב במאנתעסען, ואסור
להלפל במאנתעסען אף אחר החקונים שעשו או שיעשו איזה רבנים.
נאום: אהרן קהלר (ז"ל) נאום: חטה פינסקי

נאום: יעקב קמנצקי נאום: חיים בייס (ז"ל) נאום: גדליה חלוי
טאר
בהתאם להנ"ל אנתנו דורשים מחבריניו הרבנים להזהיר
את קהלזתייהם שלא לסמוך בטוב אופן על ערוב במאנתעסען:

ברב כבוד
מאמר כ"ג
הרב מאיר כהן
מנהל

TEXT OF PROCLAMATION AGAINST ERUVIN BY
THE AGUDAS HARABONIM IN THE YEAR 5722

Note: 1. Rav Henkin did not sign this
document as stated in document against
the eruv in the year 5739.
2. There was no prohibition to
make eruv in all large cities in the
United States. As stated there.

אגודת הרבנים דארצות הבריה וקנדה
THE UNION OF ORTHODOX RABBIS
OF THE UNITED STATES AND CANADA
382 MACRAU STREET
NEW YORK 28, N. Y.
OFFICE 4-2357
GR. 5-2460
MOVED TO
235 EAST BROADWAY
NEW YORK 2, N. Y.

כ"ה

כמוסב אגודת הרבנים שתקיים ביום ד' ה' בהעלותך, ה"י
סיון, תשכ"ב, הוחלט להודיע ברבים את התורה שיצאה מאגודת
הרבנים זה כבר שא"א בטוב אופן לחקן ערוב במאנתעסען, ואסור
לקלמל במאנתעסען אף אחר החקונים שעשו או שיעשו איזה רבנים.
וכל מי שיסמוך על ערוב במאנתעסען יהפב להחלל שבת.

נאום: אהרן קהלר
נאום: יעקב קמנצקי
נאום: חיים בייס (ז"ל)
נאום: גדליה חלוי
נאום: מאיר כהן

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

515 - 1 עמוד

השלמת החסר ממה
שפירסמו בעתונים
כאילו הרה"ק הרש"ב
מליובאוויטש לא רצה
לעשות עירוב. ושם
הבקשה בפועל
שמבקש רשות לעשות
עירובין בכל עיר (וזה
היה כתוב על אותו
הדף והעלימו את זה)

הגדה"ק רבי שלום דובער זי"ע מליובאוויטש

כ"ה אור יום ה' כ"ח טבת תרס"ט לפ"ק

בני יקירי ש"י כלתי (התנוכה) והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

הגדה"ק

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי...

...וכן הי' בדבר ההצעה כענין שמירת שבת (והיינו לבטל חק שביחת יום הראשון) וענין עירובין (סעי' ט"ז ט"ז בהפראג') שרצו הפולנים לאחד ב' הבקשות. ואנחנו באסיפתינו החלטנו לבלי לבקש בדבר העירובין מפני הגרעון שיש בזה, שע"י היתר ההוצאה מוציא גם שירעם ומחסה א"ע בו וכה"ג ובר"כ משתכח ע"ז איסור ההוצאה מרשות לרשות בש"ק, ובפרט לאחר הבקשה הזאת עם ענין הש"ק שזה נוגע מאד בנפש אחינו ודאי לא יתכן, כאשר כר"כ אין לאחד החמור עם הקל שמא יתנו את הקל לכד. והר"מ יצא נגד זה בתוקף (נגד דעת הרש"ל) ופעל לכה"פ שהעמידו זה בשני דברים.

כן עמד נגד סעי' ד' אשר באמת אין הדעת סובלת זאת שכל פלך יעשה לו תורה בפ"ע. ומי יודע מי יהיו הרבנים, אשר בכל פלך ודאי נמצאים כאלה שאינם מתאימים אל הכוונה האמיתית...

אגרות קודש מוהרש"ב ח"א אגרת ר"ז)

דבר זה כתב הרה"ק מוהרש"ב זצ"ל בשנת תרס"ט, כנראה שהיה תנידון במקומות שהיו מוזנחים בשמירת שבת קודש, והיה חוטש לחששות הללו, אולם לפועל בשנת תר"ע כתב מוהרש"ב זצ"ל ברשימות התקנות בזה הלשון:

אמצע אדר שני עת"ר

(25...) להתיר לעשות עירובין בכל עיר.

(אגרות קודש אדמו"ר מוהרש"ב ח"א אגרת רנ"ז)

קובץ יגדיל תורה

שנה ת, חוברת ב (לט)

בית, כסלריטבת היתשמיא, ברוקלין, נ.י.

ילקוט חידושי רבותינו ותלמידיהם
בנגלה וכו'

יוצא לאור ממזן למזן
על ידי חברי הכולל שניי מחברות
כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש

כתובת המערכת:

KOLEL AVRECHIM

770 Eastern Parkway,

Brooklyn, N. Y. 11213

1) כבוד ה' אלהיכם... (א) אלהיכם... (ב) אלהיכם... (ג) אלהיכם... (ד) אלהיכם... (ה) אלהיכם... (ו) אלהיכם... (ז) אלהיכם... (ח) אלהיכם... (ט) אלהיכם... (י) אלהיכם... (יא) אלהיכם... (יב) אלהיכם... (יג) אלהיכם... (יד) אלהיכם... (טו) אלהיכם... (טז) אלהיכם... (יז) אלהיכם... (יח) אלהיכם... (יט) אלהיכם... (כ) אלהיכם... (כא) אלהיכם... (כב) אלהיכם... (כג) אלהיכם... (כד) אלהיכם... (כה) אלהיכם... (כו) אלהיכם... (כז) אלהיכם... (כח) אלהיכם... (כט) אלהיכם... (ל) אלהיכם...

11) אלהיכם... (א) אלהיכם... (ב) אלהיכם... (ג) אלהיכם... (ד) אלהיכם... (ה) אלהיכם... (ו) אלהיכם... (ז) אלהיכם... (ח) אלהיכם... (ט) אלהיכם... (י) אלהיכם... (יא) אלהיכם... (יב) אלהיכם... (יג) אלהיכם... (יד) אלהיכם... (טו) אלהיכם... (טז) אלהיכם... (יז) אלהיכם... (יח) אלהיכם... (יט) אלהיכם... (כ) אלהיכם... (כא) אלהיכם... (כב) אלהיכם... (כג) אלהיכם... (כד) אלהיכם... (כה) אלהיכם... (כו) אלהיכם... (כז) אלהיכם... (כח) אלהיכם... (כט) אלהיכם... (ל) אלהיכם...

12) אלהיכם... (א) אלהיכם... (ב) אלהיכם... (ג) אלהיכם... (ד) אלהיכם... (ה) אלהיכם... (ו) אלהיכם... (ז) אלהיכם... (ח) אלהיכם... (ט) אלהיכם... (י) אלהיכם... (יא) אלהיכם... (יב) אלהיכם... (יג) אלהיכם... (יד) אלהיכם... (טו) אלהיכם... (טז) אלהיכם... (יז) אלהיכם... (יח) אלהיכם... (יט) אלהיכם... (כ) אלהיכם... (כא) אלהיכם... (כב) אלהיכם... (כג) אלהיכם... (כד) אלהיכם... (כה) אלהיכם... (כו) אלהיכם... (כז) אלהיכם... (כח) אלהיכם... (כט) אלהיכם... (ל) אלהיכם...

ילקוט חידושי רבותינו ותלמידיהם

- (2) דברים שבדפוס המוקים לרוב היהדות או לצניעות יחזרו ע"י הממ', והעורכים יעשו והנדפסי מחו"ל לא ינתנו לעבור.
- (3) המבזה את הדת והקדוש לבניי המעללים על היהודים ואמונתם יעשו ע"פ תביעת הרב כמו כבזוי יחד הדתות.
- (4) המשפטי יהיו או ע"פ חוקי המדינה (אם נמצאים בהם) או ע"פ השו"ע כפי שיבאר הרב אל השופטי.
- (5) כל עניני הכשרות יהיו תחת השגחת הרב ויהי ברשותו להכריז עליהם הן על ההכשר והן על האיסור.
- (6) מה שימצא הרב שדרוש להשגחה ע"פ הדין יתמנה אותו שהרב ימצא אותו למוכשר.
- (7) המוכר דבר אסור יענש על שהכשיל ועל אונאה.
- (8) בכל פלך יהי וועד של ג' רבנים לפקח בעניני הדת ולפתור שאלות הנולדות במלכם, וההחלטות שלהם יחשבו לחוק בגלילותיהם.
- (9) הוצי' הועד יהי על ערי הפלך.
- (10) כועד הרבנים שבמניסטי יהיו רק המומחים בעניני הדת ויבחרו ע"י רבני הדת.
- (11) עניני הדתיים של יהודי פולין יהי תחת הנהגת ועד הרבנים הנ"ל וכהועד יבחרו ג"כ רבני פולין כפי חשבון מספר יהודי פולין.
- (12) סמיכות רבנים יהי מג' רבנים במושב חלמא כחדא.
- (13) שו"ב ומגיד מלמד מורה וכ"ש מורה בת"ח הממ' יהיו מוסמכים הנ"ל, והרשות להרב לבחון ולהתוות על קנקן תמיד.
- (14) הסמיכה תהי' לאחר שיבוא העודה על ישראל מרבנים המכירים אותו. ואם אחר הסמיכה ימצא בו פסול מחויב לחזור הסמיכה ובא"ל יענש.
- (15) בהסמיכה יהי' מפורט כשרונותיו, ומלמד ומורה מה יכול ללמד ולאיזה תלמידים.
- (16) סדרי וספרי הלימוד בכל בחי הלימוד יהיו נקבעים ע"פ הרבני.
- (17) רב שנתמנה ע"י שחוד ביכולת ועד הפלך להסירו ולחבוע מאחו סמיכתו חזרה.
- (18) לבטל חוק חיוב לימוד שפת רוסי בתודים.
- (19) בחי כנסיות יהיו לפי מספר המשפחות לא לפי מספר הבתים.
- (20) בכל ביהכ"ס יצמד כראש איש מוסמך מהרב שיודע דיני ביהכ"ס ויר"ש.
- (21) התלמידים שהגיעו להוראה יפטרו מעבודה"צ, ולכה"פ ינתן להם ארכא עד שישלמו בלימודם ואח"כ יהי' דין עבודתם כמו המתנדבים.
- (22) לבטל חוק שכיתת יום הראשון משומרי ש"ק.
- (23) לא יהי' כח בשום אדם להכריז משרתו או פועלו לעבוד בש"ק וכן ככ"ד שנגד הדת.

- (24) שיהי' כח ביד הרב למחות (ולתכת לדין) מלתלל ש"ק ויו"ט בנערים הפחותים מכ"א שנים אפי' אם זהו ברצונם והסכמתם.
 - (25) להתיר לעשות עירובין בכל עיר.
 - (26) לפסוד את היהודים מלעמוד למשפט ולהעיד בש"ק.
 - (27) לפסוד את הרבנים משבועת העדות.
 - (28) להכיר שלפי דת היהודים הלילה הולכת אחר היום לכל דבר.
 - (29) חדשי ההבטחה לגרושה ואלמנה יחשבו מומן נחינת הגט של הדת.
 - (30) אנ"צ שאינם במלחמה ישכחו בש"ק ולחח להם האפשרי שלמדו בש"ק.
 - (31) להאכילם מאכלות כשרות או ליתן להם במומן הם ישיגו מאכלם בעצמם.
 - (32) להרשות להם לתפור כנדיהם שלא בשעטנו.
 - (33) להתיר להם לישא ציצית ובתוך תפציהם יהיו ציציה ותפילין.
 - (34) בבית המאסר ינתן ליהודים מאכל כשר, ושישבתו בש"ק ויו"ט, וישוחן⁴⁴ ספרי הדת לקרוא בהם, וילבשו ציצית.
 - (35) שלא להכריז את הרב להשביע בערכותיהם אנשים המפורסמים לרע בעניני הדת, או מכשילי הרבים וכה"ג.
 - (36) אשה שיש בידה שטר אירוסין (חנאים) יש עדים שדרו יחד, יש כחותה להכריז בעלה לתת לה כתב נישואין אצל הממ'. והבנים יחשבו לכשרים, וגם התחובה⁴⁵ תחשב לראי' ותצורף אל הכתב אירוסין.
 - (37) להכריז את המעגן לפרנס את אשתו ותוכל לתבוע זאת ע"פ התעודה הנ"ל.
- הצעת גארנפינקל אשר רבנים דוחי⁴⁶ יעמדו לפני המניסטי.

סימן כא

בענין אישפת הרבנים הנ"ל

• כ"ק אדמו"ר מוחרש"ב נ"ע י"א

ב"ה יום ה' י"ג תשרי.

כבוד ידידי עוז הרב המפורסם נכבד ומרומם י"א כו' מו"ה אלעזר משה

ש"י.

(44) אצ"ל: הכתובה.

(45) אצ"ל: ושיותן.

(46) = דתאחזי (רחמיים, למעט רבנים מסעם).

(47) נעתק מארכיון מאריינאוטקי שבספרית כ"ק ארטריר שליט"א.

התאריך, יום ה' י"ג תשרי" מאתם לשנת תרס"ט; וכיון שהאסיפה נקראה ליום ג' ט' נת.

מה[מ]כאים אותם כפה או בכתב. 2) דברים שכדפוס המזיקים לרוח היהדות או לצניעות יוחרמו ע"י חממי' והעורכים יענשו והנדפסי מחו"ל לא ינתנו לעבור. 3) המבזה את חדת והקדוש לבניי ותמעללים על היהודים ואמונתם יענשו ע"פ תביעת הרב כמו בביוזי יתר הדתות. 4) המשפטי' יהיו או ע"פ חוקי המדינה (אם נמצאים בהם) או ע"פ השו"ע כפי שיבאר הרב אל חשופטי'. 5) כל עניני הכשרות יהיו תחת השגחת הרב ויהי ברשותו להכריז עליהם הן על החכשר והן על האיסור. 6) מה שימצא הרב שדרוש להשגחה ע"פ הדין יתמנה אותו שהרב ימצא אותו למוכשר. 7) המוכר דבר אסור יענש על שהכשיל ועל אונאה. 8) בכל פלך יהי' וועד של ג' רבנים לפקח בעניני חדת ולפתור שאלות הנולדות בפלכם, והתחללות שלחם יחשבו לחוק בגלילותיהם. 9) הוצ' הוועד יהי' על ערי הפלך. 10) בוועד הרבנים שבמניסטי' יהיו רק המומחים בעניני חדת ויבחרו ע"י רבני חדת. 11) עניני הדתיים של יחודי פולין יהי' תחת הנהגת ועד הרבנים הנ"ל ובהוועד יבחרו ג"כ רבני פולין כפי חשבון מספר יחודי פולין. 12) סמיכות רבנים יהי' מג' רבנים במוותב תלתא כחדא. 13) ש"ר ומנקר מלמד מורה וכ"ש מורה בת"ת חממי' יהיו מוסמכים הנ"ל, והרשות להרב לבחון ולתהות על קנקן תמיד. 14) הסמיכה תחי' לאחר שיביא תעודה על ישרותו מרבנים המכירים אותו, ואם אחר הסמיכה ימצא בו פסול מחויב לחזור הסמיכה ובא"ל יענש. 15) בהסמיכה יהי' מפורש כשרונותיו, ומלמד ומורה מה יכול ללמד ולאיזה תלמידים. 16) סדרי וספרי הלימוד בכל בתי הלימוד יהיו נקבעים ע"פ הרבני'. 17) רב שנתמנה ע"י שוחד ביכולת ועד הפלך להסירו ולתבוע מאתו סמיכותו חזרת. 18) לבטל חוק חיוב לימוד שפת רוסי' בחזורים. 19) בתי כנסיות יהיו לפי מספר המשפחות לא לפי מספר הבתים. 20) בכל ביהכנסי' יעמוד בראש איש מוסמך מהרב שיודע דיני ביהכנסי' ויר"ש. 21) התלמידים שהגיעו להוראה יפטרו מעבודה"צ, ולכה"פ ינתן להם ארכא עד שישתלמו בלימודם ואח"כ יהי' דין עבודתם כמו המתנדבים. 22) לבטל חוק שביתת יום הראשון משומרי ש"ק. 23) לא יהי' כח בשום אדם להכריח משרתו או פועלו לעבוד בש"ק וכן בכ"ד שנגז' חדת. 24) שיהי' כח ביד

שלמנינו ומבואר הצעת השייכות לכ"א מארבע מאלפי' הנ"ל, ע"כ מתברר שאודו רשימה שרשם לעצמו מה להציע בב"א מהעדות הנ"ל.
לקמן בסוף מכתבו ההצעה, אשר רבנים דוח' יעמדו לפני המניסטי', הצעה זו באה לפועל ביום ג' י"ח אדר"ש, וא"כ נראה שההחלטה שלמנינו נכתבו בימים שלפניו.
18: השהה לקמן אגרת רמ"ג, ובתוספתו בהערות שם.
22: השהה לעיל אגרת ר"ז, ובתוספתו בהערות שם.

הרב למחות (ולתבוע לדין) מלחלל ש"ק ויו"ט בנערים הפחותים מכ"א שנים אפי' אם זהו ברצונם והסכמתם. 25) לחתיר לעשות עירובין בכל עיר. 26) לפטור את היהודים מלעמוד למשפט ולהעיד בש"ק. 27) לפטור את הרבנים משבועת העדות. 28) להכיר שלפי דת היהודים הלילה הולכת אחר היום לכל דבר. 29) חדשי ההבחנה לגרושה ואלמנה יחשבו מזמן נתינת הגט של חדת. 30) אני"צ שאינם במלחמה ישבתו בש"ק ולתת לחם האפשרי שילמדו בש"ק. 31) להאכילם מאכלות כשרות או ליתן להם במזומן והם ישגו מאכלים בעצמם. 32) לחרשות להם לתפור בגדיהם שלא בשעטנו. 33) לחתיר להם לישא ציצית וכתוך חפצייהם יהיו ציצית ותפילין. 34) בבית המאסר ינתן ליהודים מאכל לשר, ושישבתו בש"ק ויו"ט תשיוותן ספרי חדת לקרוא בהם, ולבשו ציצית. 35) שלא להכריח את הרב להשביע בערכותיהם אנשים המפורסמים לרע בעניני חדת, או מכשילי הרבים וכח"ג. 36) אשה שיש בידה שטר אירוסין (תנאים) ויש עדים שדרו יחד, יש בכוחה להכריח בעלה לתת לה כתב נשואין אצל חממי', והבנים יחשבו לכשרים, וגם תוכ'תובה תחשב לראי' ותצורף אל הכתב אירוסין. 37) להכריח את המעגן לפרנס את אשתו ותוכל לתבוע זאת ע"פ התעודה הנ"ל.

הצעת גארנפינקל אשר רבנים דוח' יעמדו לפני המניסטי'.

רנה

[אדר"ש עת-ר"ק]

... חברה שומרי שבת לעורר בדבר שמירת הש"ק וביותר בין הפועלים ועוזרי המסחר, כאשר הרבה ממין הנ"ל לא היו מחללים את השבת רק מפני שבאופן אחר אינם מוצאי' פרנסתם וצריכים להשיג חברים מהפועלים שישלמו פרס קבוע לתודש בקלאסטיין, ולהחזיק

25: השהה לעיל אגרת ר"ז.

גארנפינקל: הרב אלי' אהרן גארנפינקל ספי"ב.

דוח: רחמיים (למעט רבנים מסעי"מ).

המניסטי' - ראש המפעלה סטלייטין, במרשיות ע"ד מנישה זו ראה לקמן באגרת רמ"ג, וראה גם וישדרו

של יע"כ מאריך בספרו, גדולים אין אונזער צייט' (ע' 206).

רנה

נעתיקה מגוהר"ק שסאטי המכובדים, והתחלה חסרת, ומתחזק, נורת הנ"ד הכוביה, נראה, שגם הצעה זו נכתבה בשעה שנכתבו ההצעות שבסי' שלפניו.

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

514 - 1 עמוד

התנצלות הרה"ג ר'
אליעזר קוויאט שליט"א
על דבר השגותיו על
תשובת כ"ק אדמו"ר
ממונקאטש שליט"א,
ובפרט מ"ש שבלונדון
ופאריז לא היו אז ששים
רבוא ונתברר מספרי
ההיסטוריה שהיו בהם
מילוני תושבים

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

513 - 4 עמודים

מכתב מאחד מתלמידי
ישיבת מנחת אלעזר
להרה"ג ר' אליעזר
קוויאט שליט"א ובו
מראה לו י"ב דברים
שלא דק או ששינה
מלשון המקור,
בדברים שכתב נגד
תשובת כ"ק אדמו"ר
ממונקאטש שליט"א

לכבוד הר"ר אברהם אליעזר קוויאט שליט"א, ר"מ בשיבת אלכסנדר

בא לידי מכתבך שכתבת בענין עירוב בבארא פארק להשיב על דברי כ"ק מרן אדמו"ר עט"ו שליט"א, והנה להשיב לך כסדר מכתבך על ראשון ראשון, ועל אחרון אחרון.

א. ראיתי שהנאת בקיצור דברי כ"ק רבינו שליט"א, כרם לא תפסת ולא זכות להבין דבריו כראוי, ומן הראוי הי' שתחזור עוד הפעם במתנות על התשובה, ולצורך כך אציין לך כמה מקומות שמעית. באות ג' הנאת דברי כ"ק רבינו שליט"א בשינוי קצות, המשנה את הפשט, והיינו שכתבת בשמו "שדעת הגאון רמ"פ זצ"ל היא דעת היחידה להחמיר בבארא פארק". ועל זה תמהת בכמה ראיות שיש עוד שהחמירו בהעירוב דכאן. והמהני עלך ששנית הדברים, והנה רבינו שליט"א כתב סוף אות ג' ח"ה, "הוצרכתי להאריך הרבה בתורתו של הגאון. זמם הדור בעל אגרות משה, מפני עזרתו הגדולה היא היחידה שיש להתמיד בבארא פארק "יותר" משאר עיירות הגדולות שיש בהן ס' רבוא". וכלשונו זה אכן מוצדק, שדעת הגרמ"פ היא היחידה שבארא פארק חמור יותר משאר עיירות ריש בהן ס' רבוא, שרק הכא יש קרוב לג' מליון.

ב. ומה שכתבת שהמשנה ברורה סומך רק על ההיתר דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות, איני בוקדוק, והמשנה ברורה עצמו סומך גם על דעת הי"א שבשו"ע דבעיני ס' רבוא בוקעין בו כדי שיעשה לדה"ר, בצירוף עם הדין דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות, שע"י זה השאלה הוא רק באיסורי דרבנן. (וכמו שכתב בבאור הלכה (ס"מ) שסד ד"ה ואחר שעשה לה בא"ד) "הנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כרבי אלעזר דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות, ולדידיה בודאי מן התורה שני בצוה"פ, ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן ריש גם לרבי אלעזר בלא דלתות, וכוה אפשר ריש לסמוך אדעה דאין וישות חרכים אלא בששים רבוא."

ג. מה שהבאת בשם רבינו שליט"א "שיש קבלה שהלכה כבעל בית אפרים בכל דיני עירוב". גם זה לא מצאתי בדברי רבינו שליט"א, אלא ש"קבלה בדיניו כמסורה וכתורה שבעל פה, שאנו סומכין בהלכות עירובין על הוראות שר התורה הבית אפריכו ז"ל", עכ"ל. כלומר, דבמחלוקת שבין הבית אפרים והמשכנות יעקב, אי חוששין לדעה הראשונה שבשו"ע שרחוב הרחב ט"ז אמה הוא דה"ר אף כשאין ס' רבוא, קבלה בדיניו לסמוך להלכה על הנית אפרים דק' בס' רבוא איכא דה"ר. ולזה גם אתה מודה, שכתבת "שנתחין והמסורה לעשות עירוב".

ד. וע"ד הדעה"ה היחידה שבמכתבך, והמחבר אינו כותב רק מה שקדמו הרמב"ם, הוא מופסן אינרא, דמצינו הרבה דברים שכתב השו"ע אף שאינם בהרמב"ם - דיין ששים רבוא יוכיח - ורק היכא דפסק בהרמב"ם נקט כלשונו.

זאת ועוד אחרת, דכתבת "ומה שלא דברו בציוור דעיר, פשוט שהמחבר כדרכו היא לשון הרמב"ם", וכיון שהרמב"ם לא דיבר בציוור דעיר, גם המחבר השמיט אותו. דע, והרמב"ם ס' ל' כשיטה הראשונה שבשו"ע דה"ר תלוי אי רחב ט"ז אמה, ולא הזכיר כלל תנאי של ששים רבוא, וא"כ מה שכתב המחבר "וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים", על כרחך לאו לשון הרמב"ם הוא, וא"כ היאך כתבת "ומה שלא דברו בציוור דעיר, פשוט שהמחבר כדרכו היא לשון הרמב"ם".

ה. ומה שכתבת "ודבר זה מוכרח בפירוש רש"י, שהרי כתב בעירובין ו. ח"ל דה"ר, משמע רחב ט"ז אמה ועיר שמצויין בה ס' רבוא, ואין בה חומה, או שהיה דה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש, דומה לדגלי מדבר, עכ"ל, הרי משמע דבעיר שמצויין בה ס' רבוא לא בעינן מפולש. ולק' כתב ו: בד"ה ירושלים, דה"ר שלה מכוון משער ומפולש, ויש בה דריסת ס' רבוא... וכו' עכ"ל, הרי משמע דגם עיר של ס' רבוא בעי מפולש". איני יודע מהיכן הוא כל המשמעות, וכנראה לא הבנת דברי רש"י בו"אוי, והנה אבאר לך דבריו. כתב רש"י (דף ו, א ד"ה) דה"ר, משמע רחב ט"ז אמה ועיר שמצויין בה ס' רבוא [שזהו הנאי דה"ר לדעת רש"י], ואין בה חומה, או [ריש לו חומה ורק] שהיה דה"ר שלה מכוון משער [החומה] לשער [וזאריך של החומה], שיהא מפולש, דומה לדגלי מדבר". הרי דגם מה שכתב "או שהיה דה"ר וכו'" איירי בעיר שיש לו תנאי דה"ר והיינו "רחב ט"ז אמה, ועיר שמצויין בה ס' רבוא", וא"כ הא דכתב "שיהא מפולש" קאי ג"כ על עיר שמצויין בה ס' רבוא, ורק

כזו ס' רבוא לא היתה דה"ר. גם התום' שם לא הקשו רק דאף זה הוה דה"ר "בראמרינן בפרק קמא ועירובין (דף ו, ב) ירושלים אלמלא זלחתיה בעלות כלילה חייבין עליה משום דה"ר, ועל זה תירץ ר"י "דהבא לאחר שנפרצו בה פרצות". אבל לא כתבו כלל דכל ירושלים יש דין דה"ר עליה... (ואגב אציין, שדבינו שליט"א רביא הנמרא ותום' זו בתשובתו, סוף אוה' ג כד"ה אמנם).

ב. המראה מקום השגיה הוא "משנה מפורשת בד"ה כג: ועירובין מה. שעדות החורש לא הי' זיין משם מבית יעזק. והרי כל שמוקף מחיצות כדי אמות דמי, ולמה לא זזו, ובע"כ דכל העיר דה"ר ועל כן לא יצאו מהחצר שהכינו להם. עיי"ש". גם זה מבטל את הקורא, דהנה איתא בשו"ע (הלכות תחומין סימן תה סעיף ז) "אבל אם יצא חוץ לתחומו לדעת, אף על פי שהוא בתוך אחד מאלו [בדיד, או בסדר ומיזד, או בעיד אחרת מוקפת חומה לדירה] אין לו אלא ארבע אמות". הרי דסברו דאע"פ דלענין תחומין אמרינן דמוקף מחיצות כד' אמות דמי, מ"מ זה רק למי ששבת בעיד זה כבר מערב שבת, שדוקא התם אמרינן דמוקף מחיצות כד' אמות דמי, אבל בצידו דיצא מדעת, אין לו אלא ארבע אמות אע"פ שהוא בעיד המוקפת חומה לדירה. וא"כ עדות החורש שזויתה קודם תקנת ר"ג שהתקין להם אלפים אמה לכל רוח, לא היו זיין משם כל היום, ואף אם היו בעיד המוקפת חומה לדירה. וכן איתא בשו"ע (ריש סימן תז) "מי שיצא ברשות חוץ לתחום, (וכן היוצא בשביל עדות לקידוש החודש, מ"ג) יש לה אלפים אמה לכל רוח, ואם הגיע לעיד הרי הוא כאנשי העיר, ויש לו אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיד" (דהתקינו לו זה, מ"ב). הרי דאין שום רא"מ המשנה מפורשת" ריש לירושלים דין דה"ר, דאף כשמוקף במחיצות והוה דה"ר ג"כ "לא היו זיין משם".

ואמנם כל זה הוא לדעת הרמב"ם והעימה דנקט הכ"י בוותיהו, וכל מי שיצא לדעת אי' לו רק ארבע אמות אפילו בעיד שמוקפת חומה, ברם תום' בעירובין (דף כמ, א - ד"ה והשיבו) סברי דככל גונוי מקיילין במקום מוקף מחיצות לחשבו כולו כארבע אמות. ולהכי כתבו בתום' (ר"ה כג, ב - ד"ה לא) דהטעם דלא היו זיין משם, אף שעיר המוקפת חומה הרי הוא כד' אמות, "דהבא בירושלים לאחר שפרצו בה יונים פרצות דחשיבה כדו"ר". והנה ברין עיד דחשוב כד' אמות, מלגי הראשונים אי בעינן שיהא העיד מוקפת בחומה, או כל שיש לו דין עיד אע"פ שאינו מוקפת חומה (ואפילו אם הוה דה"ר דאורייתא) נחשב כד' אמות. והנה התום' גופא נסתפקו בדבר, דה"ל התום' (שם בסוף דבריהם), "ומיהו אנעבדן עיר דחשובה כד' אמות אף בלא מחיצות, כרתגן כפרק כנגד מערבין (עירובין דף ג, א) גותנין קרפף לעיר", א"כ הרי מצינו בשאר דברים שעיר יש לה דין ד' אמות אף בלי מחיצות, ואם כן היכן יומר שגם לענין תחומין חשובה כד' אמות אף בלי מחיצות, וא"כ שוב קשה אמאי לא היו זיין משם אף שהיו פרצוה בר חומה, הלא אף בלי מחיצות חשובה העיר כד' אמות. ועוד הביאו התום' דגם בענין תחומין מצינו באיזה מקום ריש לעיד דין ד' אמות, והיינו ד"תגן (עירובין דף ס, א) הנותן עירובו בתוך עיבורה של עיר, לא עשה ולא כלום. ואם לענין יצא חוץ לתחום נמי גותנין לו כל העיר כולה עם עיבורה כד' אמות, אם כן בלא מחיצות נמי תחשוב כל העיר כד' אמות, והדרה קושיא לדוכתא כנ"ל, אמאי לא היו זיין משם הלא היתה כל העיר כד' אמות אף לאחר שנפרצו פרצות בהחומה. ועיין בפנ"י (שם) שכתב "ולמאי דמספקא להו קצת בהא [אם בעינן מוקפת בחומה כדי שייחשב כל העיר כד' אמות] א"כ צ"ל דמחצתי [דלא היו זיין משם] לא מוכח מידי, דאיכא למימר דאותו חצר היה חוץ לעיבורה של עיר. או דהא דקתני לא היו זיין משם היינו שלא היו זיין לצאת חוץ לעיבורה של ירושלים" (וכ"ה במאירי).

הנה לפי כל זה נמצא, דזה שכתבו התום' דהבא מיירי לאחר שנפרצו חומות ירושלים, אויל לפי מה דס"ל דדק מוקף במחיצות נחשב לד' אמות, אבל כל שלא ניקף במחיצות לא נחשב כד' אמות, ולהכי לא היו זיין משום, ונמצא דאף אם ליכא כלל תנאי דה"ר של ס' רבוא בוקעין וכו', מכל מקום כיון שנפרצו המחיצות אין לה דין ד' אמות. והוה פירוש דברי התום' דהבא איירי בירושלים לאחר שפרצו היונים פרצות, כלומר ואין לו עכשיו דין מוקף מחיצות. ולסברא השניה דאף בלי מחיצות מותרין למלטל צדיק לפרש שהחצר לא היתה כלל בירושלים, או דהיו הולכין בכל העיר, וא"כ היכן הראי' בירושלים היה לו דין דה"ר, הרי אין ריח של דה"ר כלל. והשאלה הוא רק אם בעינן מוקף במחיצות או לא. ולמ"ד רלא בעינן מוקף מחיצות שייחשב כל העיר להיות כד' אמות, ס"ל דאף כדו"ר דאורייתא נחשב כד' אמות. [עיי' רמב"ן (עירובין מא, נ) שכתב "שכל עיר שבטולם אפילו אינה מוקפת מחיצות, ודה"ר גמורה עוברת בתוכה, הרי הוא כד' אמות"]. וא"כ הרי"א שהבאת מ"משנה מפורשת, שעדות החודש לא הי' זיין משם מבית יעזק, והרי כל שמוקף מחיצות כד' אמות דמי, ולמה לא זזו, ובע"כ דכל העיר כה"ר, ועל כן לא יצאו מהחצר שהכינו להם, אינו ראוי כלל, דמה שלא יצאו היתה או מפני דס"ל כדעת הרמב"ם דעימיה דמי שיצא לדעת אין לו אלא ד' אמות, (ועיין בתום' וורא"ש שם שפירש דאף אם נאמר דלא בעינן מוקף במחיצות, והוה רק כששבת שב מתחילה, אבל

שיש לו חומה. וא"כ אינו משמע דבעיר שמצויין בה ס' רבוא לא בעינו מפולש", וא"כ אין זו סתור למה שכתב רש"י (ברפ"ו, ב) שבירושלים רה"ר שלה מבון משער לשער ומפולש, אף שירושלים הוא עיר שמצויין בה ס' רבוא.

וגם מה שהנחת ראי' מדברי רש"י בירושלים היתה עיר שלא היו בה ס' רבוא, "שהדי רש"י" (קא.) כתב וז"ל [בירושלים] חייבים עליה דעיר של רבים הוא שאוכלסין הרבה באין לה וכו' ע"ל... [זהו] שרק עם אוכלסין "שבאין לו" לסחור, הרי נעמם נשלם להיות ס' רבוא". תנה אין כאן שום ראי'. "אוכלסין" פירושו ירויח ("POPULATION"), וכשכתב רש"י "אוכלסין הרבה באין לה", פירושו שאנשים הרבה באים לדור' שם.

ו. מה שכתבת לתרץ את הסתירה בדברי רש"י לדעתך, "שרש"י ו. שכתב עיר שמצויין בה ס' רבוא כוונתו שדיירין שם ס' רבוא, ובזה לא בעי מפולש, שהרי הוא רה"ר עצמה... ורש"י ו: דמירי בירושלים שאינה רה"ר עצמה, ורק עם הבאין לה מחוץ לעיר שעוברין בה כמו דרך, הרי יש כאן שילוב בין עיר ובין דרך, וע"כ מצד דין דרך שבו בעי מפולש". כגראה, לא נכתבה דברים הללו להנחת בני ארם, והיאך משלכך רין עיר דין דרך. הרי לברך יש שני ציורים שאפשר לעשות רה"ר, חד, עיר שדיירין בה ס' רבוא, ועוד שהיו ס' רבוא בוקעין בדרך אחד. הנפק"מ, דמדין עיר, כל העיר נעשה רה"ר גם לא כעי מפולש, ומדין דרך, יק אותו הדרך הוא רה"ר, ובעינן מפולש. והנה אם ירושלים לא היו בה דיירין ס' רבוא, ומצד דין עיר אינו רה"ר, ורק בצירוף עם הסותרין "הבאין לה מחוץ לעיר שעוברין בה כמו דרך" הוא רה"ר, ומדין דרך, א"כ אין על כל ירושלים דין רה"ר, ורק על הדרך שעוברים בו ס' רבוא דין רה"ר עליה, ולקמן כתבת ד' מראי מקומות (ואי"ה לקמן גרן מזה) שכל ירושלים היתה רה"ר.

ז. ועוד כתבת שם "ומה שהביא מעב"ת שזקינו בעל מנחת אלעזר לא סבור כן (ח"ג סי' ד') לא ידעתי מה ראה שם, רק ה"י רחוב שתשש שיש בו ס' רבוא בוקעין בו מתמת הסותרים, ובאין שם מסביב לסחור שם, ובזה כתב שרק אותו רחוב היא רה"ר ולא שאר רחובות, והוא פשוט, ואיך ראו שם שעיר של ס' רבוא אינו רה"ר".

להבהרת הדברים אעתיק דברי המנחת אלעזר בלשונו הקדוש, "עוד ראיתי לעורך כי הנה הרבה מדעות המתירים בזה הוא רק משום שאין לנו רה"ר בזה"ו דאין ס' רבוא רגילין לעבור בו. הנה לפי"ו בעיירות הגדולות כמו לונדון, פאריז, ווינץ, וברלין, וכהנה, "ברחובות הגדולים" מקום המסחר ביותר רבואי ס' רבוא וקוענין בו כיום (אסור למלטל). הרי כתב להראי דאידי בעיירות גדולות כמו פאריז וכהנה, והיו שם דיירין יותר מ' רבוא, - וכמו שאיתא בשו"ת בית אפרים "שהיה מצוי כמה עיירות גדולות כמדינות אשכנז וצרפת וענגלאנר שהיה בהם ס' רבוא, כגון עיר גדולה פאריז, ולונדון, ווינא, ופראנקפורט ד"מ, ועוד רבים כהנה" - ואף על פי שהיו בה דיירין ס' רבוא מ"מ כתב דאינו רה"ר רק "רחובות הגדולים מקום המסחר". והיאך כתבת "דשם בכלל לא מירי בעיר שדיירין בה ס' רבוא".

ח. ומה שכתבת שגרמ"פ ז"ל ה"י יחיד ברורו וכו' ו"שכל החולק עליו כחולק על השכ"נה". אעתיק בזה מה שכתב הוא עצמו במפרו (אגר"מ או"ח חלק א ריש סימן קט) ח"ל, "מה שמתנגל כתר"ה במה שדלוק עלי ברבר הלכה, הוא למותר, כי בן דוד התורה שצריך לברר האמת "וח"ו מלשתוק" מי שסובר שאינו כן, בין לקולא בין לחומרא", עכ"ל. נמצא שאותה הוא החולק על השכ"נה".

ט. על מה שתמה רבינו שליט"א על רברי הרב הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל (בתשובות אחיעזר ח"ד ס"ח) הכתב דכל ירושלים היתה עליה דין רה"ר אע"ג דלא היתה הבקעה של ס' רבוא ככל הרחובות, ח"ל רבינו שליט"א, "צ"כ, דמנא לן שכל רחובות ירושלים ומחזא היו כולם רה"ר".

והנה כתבת ד' ראיות שלפי דבריך מראין שכל העיר ירושלים יש לה דין רה"ר, והנה בוד כולם שוין שאין מאף אחד מאותן המראות מקומות ראי' שהיתה כל ירושלים רה"ר, ורק שהיו חלקים מירושלים שדין רה"ר עליהם (וכמו שאזכיר זה לקמן בכל ראי' בפני עצמו). וחמ"ה של רבינו שליט"א היתה רק ד"מנא לן שכל רחובות ירושלים ומחזא היו כולם רה"ר". אבל זה לאחד שהיו מקומות בירושלים שדין רה"ר עליהם לא תלוי בשום מחלוקה מעולם.

א. המראה מקום הראשון הוא "שמוכח בפסחים דף סו. שכל ירושלים ה"י רה"ר שמשו"ה לא יכלו להביא הסכינים לשחוט לבית המקדש, וכמו שמפורש בתו' שם". והנה שם לא איידי ויק בהדרך העולה לביהמ"ק שבוה הדרך בודאי היו ס' רבוא בוקעין בו ולהכי היו ליה דין רה"ר, אבל אפשר דכשאי המקומות דלא בקעי

אם בא מעיר אחרת מרעה בעיני עב"ם שהוא מוקף מחיצות, הלא אידי אחר שנפרצה החומה, או שמכרו הכעין מוקף במחיצות היתה אחר שנפרצו חומות ירושלים, או דאבן היו הולכין בכל ירושלים.

ג. במראה מקום ג' כתבת "וכן משמע בעירובין קא. ששוק של הפטמים רה"ד היא". והג"כ אין להבין. האם היתה שום מחלוקת או היתה רה"ר כחלקי ירושלים או לא, הלא הנידון הוא רק אם "כל" ירושלים היו רה"ר. וא"כ מאי הפירוש הרי מבואר ש"שוק של פטמים" היתה רה"ר. האם כל ירושלים שוק של פטמים היא.

ד. במראה מקום ר' שכתבת "כפ"ב בעירובין דנו בריסביא ודשב"א ומאירי בזה לונה "כל" ירושלים היו רה"ר, וע"כ אני עומד ומשתומם וכו'". והנה גם בזה הוספת תיבה אחת המשנה הפעם, והנה לא כתבו הראשונים בפ"ב ד"כל" ירושלים רה"ר הוא. והנידון שלהם הוא רק על ירושלים אמאי יש לו דין רה"ר כלל, אבל אף אחר מהן לא כתבו כן על "כל" ירושלים, עיי"ש.

ה. גם מה שהבאת דעת כמה גדולי רונינו, שבאר פארק, רחובותיה רה"ר דאורייתא, לא מצאנו כלל. והנה מה שהבאת דכתב הגה"צ רבי משה ארי פריינד וצ"ל נאב"ד ירושלים, שכאן היה חישש רה"ר דאורייתא צ"ל, והלא בעת שבא לשבות כאן בבאר פארק עשו עבדו עירוב שומשך כמה רחובות מבית האכסני' שלו עד דימקום שבו ערך שלחנו, וגם אותו הולכנו בכסא גלגלים, ואך אפשר לומר שעבר על איסור דאורייתא בדרך ח"ו, וג"כ צריך לומר רחוב מזה. (ובפרט שלא כתב רק "במחיצה" לי שברוקלין רה"ר". גם זה לא כתב בתשובה או מכתב למישהו, רק נמצא באמתות הכתבים שלו, רשומי דברים).

ועדיין לא נמרת מלאכתך, והבאת בשם המנחה יצחק "שעיירות גדולות יש בהן רה"ר". והנה מי פלג על זה. הנה היא רעיירות הגדולות מקום שם' רבוא בוקעין בו ממש רה"ר הוא. הברך מראים כאילו הוא סבר שכל עיר שיש לו ס' רבוא יש לכל העיר דין רה"ר. והרי לפניך מה שהוא ז"ל כתב להדיא בספרו מנחת יצחק (חלק ח' סימן ל"ב סוף דיבור הראשון), "הרי דלמ"ד דצריך ס"ד לדין רה"ר, דינו למרי כמו לענין מ"ז אמה, דאם מפולש משני צדדים לדיה"ר, הוי גם על אותו דרך דין רה"ר, ואם אינו מפולש מ"ז צדדים לדיה"ר שם' רבוא בוקעין, על דלק שאין בוקעין ס' רבוא אין דין רה"ר". ודי כתב להדיא דין ס' רבוא הוא רק באותו הרחוב שבוקעין בו ממש. וא"כ מה שמצאת ברכיו שיש "עיירות גדולות שיש בהן רה"ר" היא אידי ברחובות שבוקעין בהו ס' רבוא.

יא. ועוד משתומם מה שכתבת אח"כ "והרי רחוב ארבע עשר דבאר פארק היא המושן י"שר" מ"לינדנן בולעווארד" ל"טוורטש עוו". לרחוב 14 וכולו כדין דרך רה"ר, שס' רבוא בוקעין בו בכל נקודותיו ביחד". והנה ברין "ישר" צ"ל"ע האך מחדין אותו. גם אם נאמר שיש הוא, מ"מ האך עלה בידך מנפר ששים רבוא (600,000). הלא בכל ברוקלין ליכא אוכלסין אלא כמו שלש פעמים ככה, וא"כ האם שליש אנשי ברוקלין הולכין ברחוב ארבע עשר. וגם בסוף דברך כתבת "וכן יש לחוש ברחוב 13 עווניו". מה החשש שם, והלא שם אינו המשך "ישר" לשום רחוב אחר, וא"כ מהו ה"ש לחוש", האם צריך לחשוש שבמשך הזמן יפרצו כל הבתים וישם ויעשו רחוב בהמשך ישר ל"13 עווניו".

יב. וממה שכתבת באות ה' "כל זה בחלק הלכה וכו'", נראה דיש לדין כאן גם בדברים שאיננו נוגעים להלכה. תנה על זה אמור לי להשיבך, שכבר הודה רבנו שליט"א במכתבו לאנ"ש (בסופו), "ובהאי שלא היה חלק ח"ו לאף אחד מאנ"ש בשום מחלוקת או ויכוחים של הכל", ולהכי אין לענות על זה כלל.

ובכלל לא באתי לענות על דברך, ודיי הם כמי שאינם מצד עצמם, ולא בעי שום תשובה, והשכתי רק מפני אותן שאולי ישעו בדברך לומר שהם דברי תורה.

5.

תלמיד ישיבה מנחת אלעזר

<p>בליסט הזה אפשר לראות דברי תורה ובירורי הלכה של מאות גדולי ישראל איך שבירו כל עניני עירוב להלכה ולמעשה.</p>	<p>ליסט מוועד העירוב דבארא פארק רשימת הדברים שאפשר לקבל על ידי הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ראש חודש תמוז תש"ס 718 - 438 - 7411</p>
<p>רשימת הדברים שאפשר לקבל על ידי הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ראש חודש תמוז תש"ס (718) - 438 - 7411</p>	<p>וועד העירוב</p>
<p>תחומי העירוב, מפה, MAP OF THE ERUV</p>	<p>101* 1 עמוד</p>
<p>תוכן הדברים</p>	<p>מספר הפאקס</p>
<p>קריאת קודש של יותר משלושים גדולי ההוראה ורבני קהילות אודות תיקון העירוב בבארא פארק</p>	<p>*102</p>
<p>קונטרס דעת תורה גדולי הרבנים שליט"א על מצוות עירוב בשכונתנו בארא פארק יצ"ו</p>	<p>100* 24 עמודים</p>
<p>ממספר 101 עד מספר 911 נכלל בקונטרס הנ"ל</p>	<p>*</p>
<p>אריינמכתב כ"ק אדמו"ר מערלוי שליט"א ... הגה"צ אב"ד האליין ... והגה"צ אב"ד סערדאהעלי שהם גדולי תורה מפורסמים ומורי הוראה מובהקים עומדים על משמרת עומדים על משמרת הקודש בתיקון העירוב על צד היותר טוב ... בוודאי יש לסמוך עליהם בלי שום פקפוק...</p>	<p>*106 1 עמוד</p>
<p>מכתב כ"ק אדמו"ר ממוזאי שליט"א ... נתברר בראיות מיוסדים שאין לברוקליין רק דין כרמלית ... וכן פסק דודי הגה"ק מסאטמאר זצלה"ה, והסכים לזה באחרונה הגאון רמ"פ בעל אגרות משה זצ"ל ... על ידי העירוב מצילין בשבת קודש רבבות ממכשולים ותקלות... גמ"ח רב הערך עבור חולאים ר"ל טפליא ונשיא"</p>	<p>*108 1 עמוד</p>
<p>מכתב הגאב"ד דק"ק קארלסבורג הרב ר' יחזקאל ראטה שליט"א ... וכפי הבנתי בכגון דא אין זה מנוגד כלל נגד דעת קדשו של מרן רבינו [מסאטמאר] זצוק"ל ... ובכן יכולים</p>	<p>*103</p>

1 עמוד	הכל לסמוך על היתר טלטולו"
*105	מכתב הגאב"ד דק"ק סערדאהעלי הרב ר' חיים יהודה כ"ץ אודות הפיקוח על העירוב" ... כי הוא מצוה מדברי סופרים וגדר וסייג ושמירה שלא להכשל בחילול שבת קודש בידועין ובלא יודעים אלפי פעמים בשנה ... ומבואר בספרים הקדושים גודל כח השפעת מצוה זו לקדש המקום שבו נעשה ... יכול כל נפש היפה לסמוך עלה"
2 עמודים	
*104	מכתב הגאב"ד דק"ק אודווארי הרב ר' שלום קרויס שליט"א ... עיקר טענת האוסרים כי על ידי עשיית העירוב... יצמח פריצת ותערובת ... מאין לקחו העזה מורי הוראה חדשים אברכים בסברותם החדשות לבוא לחלוק על כל הגדולים הקודמים ... בלי ראייה כלל ... משום גזירות חדשות שבדו מלבם בסברות כרסיות..."
2 עמודים	
*107	מכתב הגאב"ד דחסידי בעלזא וק"ק מחזיקי הדת מונטריאל הרב ר' יעקב יצחק ניימאן שליט"א" ... "מתשובותיו של כ"ק מורי בעל ויען יוסף צ"ל רואים שהלך בשיטת מרן החת"ס ועודד את הפונים אליו בעשיית תיקון עירובין גם במדינתו..."
1 עמוד	
*109	מכתב הגאב"ד דק"ק יאקע הרב ר' חיים ישעיה קעניג שליט"א" ... נשתנה המצב על ידי המנגדים עצמן, שהתחילו לעשות צוה"פ סביב בתיהם... והעם נמשכו אחריהם... הרבה נעשו בפסול גמור... הרבה נכשלו בהוצאה חוץ לעירוב... ק"ו הכא שאיסור טלטול נוגע לכל ישראל שמוטל על חכמי התורה לעשות תיקון..."
1 עמוד	1
110*	מכתב הגאב"ד דק"ק קהלת יוסף פאפא ב"פ הרב ר' ישראל מנחם גרינוואלד שליט"א" ... מה לי לכתוב בדבר שכ"ק אבא מארי האריך בתשובה... ומ"ש שם שדבריו להלכה ולא למעשה הדבר פשוט שכתב כן מרוב ענוותנותו... אבל מעולם לא אז מלחזק ולעודד את הפונים אליו בענין עשיית ותיקון עירובין ג"כ במדינתנו... ובסוף ימיו השתדל בעצמו בעשיית העירוב בויליאמסבורג..."
1	1
111*	מכתב הרבנים הגאונים חברי ביד"צ דקהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא, בארא פארק ... כאן במדינתנו השתוקקו מאוד הרבה רבנים גאונים צדיקים לתקן עירובין, אלא שהיתה התנגדות... ולכן הדבר פשוט שהעירוב הוא מהודר ומבחר מאוד יותר משאר עיירות ישראל אשר עשו בהם עירובין בלי פוצה פה..."
1	1
*112	מכתב דומ"ץ דקהע"י וויען בארא פארק הרה"ג ר' צבי היילפערין שליט"א" ... הדבר פשוט לענ"ד שאפשר לסמוך עליו... לא גרע משאר עירובין הנהוגין בישראל... ואדרבה בכמה דברים עדיפי מינייהו... "מה שמפקקים ... מגאונים מדור שלפנינו לאסור... נראה שהם לא דנו על עירוב כזה... לא על חתיכה זו דנו..."
1	1
113*	מכתב דומ"ץ דק"ק נייטרא בארא פארק הרה"ג ר' בן ציון שטראסער שליט"א" ... שמותר לטלטל בה וגם מצוה להיות לאחיעזר... להרבנים החשובים העוסקים בה", "האם יש לחוש ... ורצה בחומת הצניעות... למה לנו להתחכם יותר מחכמי הש"ס והשו"ע ורבותינו הק' שהם המורים לנו... שמצוה לעשות עירוב..."
1	1
114*	מכתב הגאב"ד דק"ק ומח"ס נטעי גבריאל הרב ר' גבריאל ציננער שליט"א" ... שדור הצעיר לא ידעו ולא יבינו גודל החשיבות... שראו גדולי הדורות טובה גדולה לכלל ישראל לזכותם בשמירת ועונג שבת. ולא כמו שחושבים כעת ההמון שעיקר הוא לענג חיי גשמיות והרווחה והערמה להיתר טלטול בשבת..."
2	2
115*	מכתב הרה"ג ר' בן ציון יעקב הלוי וואזנער שליט"א רב דבד"ץ ובית הוראה שבט הלוי ... אאמו"ר הגאון מהר"ש הלוי וואזנער שליט"א... הביע שמחתו הגדולה... מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כה אשר מעטים כמוהו... "המה ראו ברוח קדשם שרק עי"ז ימנע חשש חילול שבת ולא בלתו..."
1	1
116*	מכתב הרה"ג ר' יעקב זיידה שליט"א דומ"ץ וראש כולל מצויינים להוראה (ווזיניץ) ... הסומכים על ההכשרים... שהרב סמך עצמו... או התיר בהפסד מרובה, כ"ש וכ"ש שיכולים לסמוך... דבר הנראה ונגלה לכל... אין לומר... רק רב העיר... שהדבר מוטל על כל

	אחד ... דהא ההלכה נאמרה באו"ח ולא ביו"ד..."	
	1	
117*	מכתב הרה"ג ר' יעקב קאפיל שווארץ שליט"א, ראש ישיבה וכולל אהלי יעקב ב"פ "...וודאי שהוא נתקן בתכלית הדקדוק... וגדול כחם של הרבנים שליט"א... לסמוך עליהם באמונה כמו שאנו סומכים עליהם בכל דבר הקשה... ומה שבאים לערער... מחכמי הדור שאמרו שלא לעשות... אדעתא דהכא לא מנעו כלל וכלל..."	1
118*	מכתב הרה"ג ר' יחיאל יעקב הכהן מיילער שליט"א ראש הכוללים נועם אלימלך ובית חנוך ב"פ. "... תועלת רבה לתשובי שכונתינו להצילם מהרבה מכשולות בחילול שבת קודש 'אשר ממש א"א להיזהר ממנו'..." "עדיין יש מקום לבעל נפש המחמיר בד' חלקי שו"ע לצאת כל שיטות המחמירים..."	1
119*	מכתב להשלמת העירוב מהגאב"ד דק"ק סערדאהעלי הרב חיים יהודה כ"ץ שליט"א	2
120*	מכתב לאנ"ש בדבר ה' זו הלכה, בענין היתר טלטול ע"י העירוב שנעשה בבארא פארק, שנכתב ע"י כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א	12
121*	מודעה מוועד העירוב אודות אופן ההשגחה ובי"ד המיוחד	1
122*	קונטרס בענין ג' מחיצות המקיפות שכונתנו בארא פארק יצ"ו (חלק א')	מאת הרה"ג ר' יצחק צבי סופר שליט"א 13
123*	מעשה רב שעשה הגאון ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א	1
124*	הסכמת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א להעירוב וטעם למה לא תיקן כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל עירוב	1
125*	תשובה מהרה"ג ר' יצחק הלוי מאנדל שליט"א דומ"ץ בקרית יואל מאנראו. אודות סילוף דעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בענין תיקון עירובין באמעריקא.	6
126*	עדות הגאון ר' יוסף דוד מאסקאוויץ אדמו"ר משאץ זצ"ל אודות דעתו של כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל, נדפס בירחון המאור תשרי תשט"ו	1
127*	פירוט עוד חמשים ואחד שישים שיטות הסוברים כהטו"ז והמג"א דרה"ר דאורייתא בעינן ס' רבוא בוקעין בו בכל יום. מוסיף על הי"א שיטות שראה המשנה ברורה. ס"ה שישים שיטות, מספר תולדות שמואל	4
128*	תמצית יסודי היתר לסדר עירוב בבארא פארק מהגאון הרב מנשה קליין שליט"א בעל שו"ת משנה הלכות	2
129*	בירור דין העירוב בבארא פארק. ובו מבאר שהעירוב שנעשה בבארא פארק כשר אפילו לשיטת האגרות משה זצ"ל, נכתב ע"י אחד הרבנים שליט"א	11
130*	תשובת הגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל בפרטי דיני תיקון עירובין ומחיצות במאנהעטן תשי"ט	2
131*	תשובה שניה מהגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל שיש יסוד גדול ודעת גדולים לתקן עירובין במאנהעטן ומזרזו שיעשו עירוב תיכף ולא להמתין עד שיתקבץ כינוס רבנים (ואז כשר בשעת הדחק עד שיסכימו רוב הרבנים) ואחר שיסכימו יפרסמו שההיתר הוא בשלימות	1
132*	תשובת הגאון ר' ישראל יעקב פישער שליט"א בענין היתר תיקון עירובין בירושלים ובעיירות גדולות, שיש בהם שישים רבוא. מספרו אבן ישראל	1
133	תשובת הגאון ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל מווארשא שבעיירות גדולות כווארשא אין דין רה"ר דאורייתא	1

134	תשובת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בענין העירוב בבארא פארק תשמ"א. בגדרי רה"ר "בוודאי שפיר לתקן עירוב כדת וכדין וראוי ונכון לתקן עירובין לתקנת הרבים וכנהוג מקדמת דנא... " (עיין #275)
	4
135	תשובת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בגדרי רשות הרבים "וא"כ גם להשיטות דבטי"ז אמה גרידא הוי רה"ר. ליכא רה"ר בזמה"ז בעיירות גדולות, דלא נקרא מסור לרבים..." (דומיא דדגלי מדבר)
	6
136	תשובת הגאון ר' משה שטערן זצ"ל גאב"ד דעברעצין "שבוזה"ז שאין לנו רה"ר והכל רק ככרמלית..." משו"ת באר משה ח"א סימן מ'
	1
137	תשובת הגאון בעל שבט הלוי שליט"א "לדידי כל הענין ספק גדול לדינא (אם מצרפין את העגלות) מ"מ כל זה אם יש באמת ס' רבוא בוקעים אבל אם אין ס"ר בוקעין כאשר אמר כ"ת א"כ אין מה לדבר... אמת גמור שזה היה דעת רבותינו מעולם ואין להרהר בזה..." מתוך תשובה להגאון בעל שו"ת משנה הלכות
	1
138	תשובת כ"ק אדמו"ר ממוזשאי שליט"א "וההלכה שבאין ס"ר בוקעין אין שם דין רה"ר היתה פשוטה כ"כ הלכה למעשה בתפוצות ישראל, שמי שלא סמך על היתר זה הביטו עליו כחסר דיעה... למעשה אין בכל ברוקלין מקום או רחוב שעוברין שם ס"ר בכל יום... שאם תפרסמו, יתפרסם כל המכתב כולו ולא קטעים..."
	11
139	דברי החזון איש זצ"ל בענין היתר מחיצות בעיירות גדולות שאין לנו רה"ר דאורייתא ויש לנו היתר מחזור ומרווח"
	3
140	קטע מספר ערוך השולחן שהמיעוט יכולים לכפות על הרוב ולהוציא ממון לתקן עירוב אף שהרוב מתנגד ע"פ הלכה שחוששים לרה"ר דאורייתא משום שאי אפשר לומר קים לי נגד פסק השו"ע והרמ"א
	1
141	דעת תורה מהגאון רש"ז אויערבאך זצ"ל שמסתבר כהחזון איש דאין לנו רה"ר בזמן הזה וגער במחמירים שבאים ע"כ לידי תקלות ואין להחמיר זולת מי שלמד ההלכה על בוריה
	1
142	מכתב עידוד מהגאון ר' יוסף אליהו שטיינער זצ"ל ראב"ד דקהל יראים וויען למתקן עירוב בוויליאמסבורג ובו גם עדות על הגאון מהר"י שטייף זצ"ל, וטעם למה יש אנשים שמתנגדים כל כך שאחרים יתקנו עירוב
	1
143	תשובת מהגאון רא"י וואלדנבערג בענין היתר עירובי חצירות בעיירות גדולות (לונדון) אפילו אם יש מתנגדים, מספר שו"ת ציץ אליעזר
	1
144	תשובה מהרה"ג אב"ד יאקע שליט"א האיד יתנהג מי שרוצה להחמיר שלא לטלטל
	1
145	מכתב מהרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מקאפיטשיניץ בגודל מעלת תיקון עירובין במאנהעטן "כל ת"ח שיזדקק לברר ע"פ דין תוה"ק היתר להוציא בש"ק מרשות לרשות בפה ניו יארק יהא בטוח ממוזכי הרבים שאין חטא בא על ידו..."
	1
146	תשובת הגאון מוהר"ר יונתן שטייף זצ"ל שעעירות שלנו אפילו אם ס' רבוא בוקעין, אין להם דין רה"ר, וגם עצות האיד "לתקן העיר מאנהעטן ומכ"ש העיר ברוקלין"
	1
147	תשובת כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל בענין תיקון עירובין במאנהעטן שאין לנו רה"ר משום דאינו מפולש, ומתמה על הרוצים למנוע משום שיוכל לגרום קלקול וזלזול, הלא ראינו לרבותינו שלא היו חוששין לזה וכו'
	4
148	תשובת הגאון ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל לתקן עירובין בברוקלין בצירוף הגשרים

ומסילת הברזל מדין פי תקרה. "אם יזכה הזוכה לתקן את העיר בעירובין שער גדול יפתח לשמירת שבת להמון כולו..."	
6	
תשובת הגאון ר' צבי פסח פראנק זצ"ל (קיצור) לרבני מאנהעטן שמעודדם מאוד לעשות העירוב, וגם שאין לחשוש משום תקלות צדדיות	149
2	
קול קורא מרבני מאנהעטן לתקן העירוב שם, וביניהן כ"ק האדמורי"ם מבאיאן, נאוואמינסק, קופישטיניץ, אמשינאו, ראדזין, אב"ד בראד, אב"ד טארנא, והגר"א הענקין זצ"ל משנת תש"ך ע"י הרב יוסף דוד מאשקאוויטש זצ"ל (צילום)	149
1	
תשובה שיש לרבני המקום להשתדל לתקן עירוב אם רואים שיש צורך. שו"ת אגרות משה	150
1	
תשובה אם מותר לחלוק על דברי רבותינו ברבים אפילו במקומם. "...לא מובן שום חשש בזה, ואדרבה זה כבודו שמזכירים שיטתו בד"ת ומעיינים בדבריו אף דהמסקנה של החכם המעיין הוא שלא כדבריו..." לענין לחלוק על החזון איש בבני ברק. שו"ת אגרות משה	151
1	
תשובה שמותר לצאת בשעון ותכשיטים כי אין לנו רה"ר דאורייתא, דנוהגין במדינותינו לגמרי כרש"י שצריך ס' רבוא אף לקולא. שו"ת אגרות משה	152
2	
משיעורי הראש"ל ר' עובדיה יוסף שליט"א "...דאין רה"ר אלא רק אם עוברים בו ששים רבוא, ואין מקום מצוי כזה... מכוניות שיש בו ס"ר אנשים לא הוי רה"ר דבעינן ס"ר הולכים כדגלי מדבר... התפללנו בביהכ"נ שערי ציון (פלעטבוש) ... השבתי שיש לעשות עירוב וזה מצוה ובאו כמה קיצוניים... אך ב"ה לא פגשו אותי..."	153
4	
תשובת אגרות משה בענין לא תתגודדו "...ולכן בניו יארק וברוקלין וכד' שכל המנהגים מכל העולם איתנהו וא"כ לא שייך מחלוקת, שידוע זה לכל שיש בכאן כמה מנהגים..." לענין נישואין בימי הספירה. או"ח קנ"ט	156
2	
תשובת אגרות משה בענין גילוח שערות לנשים "...הספק הוא משום דבמדינתנו דאמעריקא שנקבצו לכאן מכל המדינות וכל אחד נוהג כפי המקום שבא משם ולא נקבע כאן איזה מנהג קבוע ואין בזה משום לא תתגודדו..." "...אף אי נימא דדמי זה למנהג מחלוקת בדין נמי אין בכאן משום לא תתגודדו, משום דהוי כשני בתי דינין בעיר אחת..." אבה"ע נ"ט	157
1	
תשובה "... מה שמתנצל כתר"ה במה שחלוק עלי בדבר הלכה הוא למותר, כי כן דרך התורה שצריך לברר האמת וח"ו מלשתוק בין לקולא בין לחומרא... ואף אם יחשוב אותי לגדול רשאי לחלוק..." "...וגם הא בניו יארק וברוקלין יש אולי מקומות שהם רה"ר דאורייתא שהולכין שם ס"ר, ואם בניו יארק אפשר שאינו דאורייתא מצד היקף המחיצות... מ"מ בברוקלין אפשר יש מקומות שהם רה"ר דאורייתא..." שו"ת אג"מ	158
1	
מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר אנשיל קרויז זצ"ל רב דק"ק ראצפערט להקמת העירוב בווייליאמסבורג תשל"ג, מכ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל (סגן נשיא התאחדות הרבנים)	160
1	
עוד להני"ל, מהרה"ג ר' נפתלי הערצקא קעניג זצ"ל אב"ד דק"ק שארמאש, יושב ראש התאחדות הרבנים	161
1	
עוד להני"ל, מהרה"ג ר' יהושע כ"ץ זצ"ל אב"ד דק"ק סאמבאטהעלי	162
1	
עוד להני"ל, מהרה"ג ר' אברהם מאיר איזראעל זצ"ל אב"ד דק"ק הוניאד, רב הראשי לקהל הפליטים בווינא, בעמח"ס ילקוט המאירי על הש"ס. וגם ראייה מדברי החת"ס שאין לחוש שקלי דעת יקנו עתונים וכדומה	163

	2	
164	עוד להני"ל, מהרה"ג ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד דק"ק האליין ודומ"ץ צאנו קלויזנבורג 1	
165	עוד להני"ל, מהרה"ג ר' אהרן ווידער שליט"א אב"ד דק"ק לינץ ודומ"ץ צאנו קלויזנבורג 1	
166	עוד להני"ל, מהרה"ג ר' שמואל אברהם זעלטנרייך זצ"ל אב"ד דק"ק שטשאקאווא, יו"ר בי"ד של התאחדות הרבנים ובעמח"ס קובץ הפוסקים 1	
167	עוד להני"ל, מהרה"ג ר' מאיר גרינבורג זצ"ל אב"ד דק"ק קעזמארק 1	
168	עוד להני"ל, מהרה"ג ר' מנשה קליין שליט"א אב"ד דק"ק אונגוואר בעמח"ס שו"ת משנה הלכות 11	
169	עוד להני"ל, מהרה"ג ר' חיים בערגער זצ"ל אב"ד דק"ק מישקאלץ 11	
170	עוד להני"ל, מהרה"ג ר' שמעון זאב מיללער זצ"ל אב"ד דק"ק אראד 1	
174	עדות שבא הרה"ג ר' אשר אנשיל קרויז זצ"ל עם המכתבים הנ"ל לפני כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל וברכו בהצלחה בכל הענינים, מאת נאמן ביתו ומשב"ק הרב ר' יוסף אשכנזי ז"ל 1	
175	תשובה מהגאון ר' יוסף הירש זצ"ל אב"ד טארנא ואח"כ בברוקלין, (א) הלכה כדברי המיקל בעירובין גם במחיצות, (ב) אין לנו רה"ר מה"ת, (ג) מחיצה עשויה בידי אדם לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה 2	
180	דעת הגאון מוהרי"ש אלישיב שליט"א שבעיר שיש בו ששים רבוא סומכים על השיטה שצריך ס' רבוא בכל יום עוברים שם לבטל המחיצה ולא רק שגרים שם, מספר ישיב משה	
181	תשובה שבעיר גדולה כמו בומביי וכלכותא שבהודו (שהיו בה כמה מיליוני בני אדם) אין רה"ר דאורייתא לדעת הרמ"א, ואולי גם לדעת מרן... שכן נהגו בכל ערי אירופה... שו"ת זבחי צדק לר' עבדאללה סומך, ראש רבני בבל ורבו של ה"בן איש חי 2	
182	תשובה שניה מהני"ל שפשוט כביעתא בכותחא שצריך שיהיה ס' רבוא בכל יום דהיינו מן הבוקר עד הערב בלי הפסק הולכים בו ס' רבוא, וכן בכל יום בלי הפסק דילפינן מדגלי מדבר והמחמיר יחמיר לעצמו ומנהג עיר גדולה בומביי יסודותו בהררי קודש כסברת רוב הפוסקים 2	
183	תשובת הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל, (א) פירוש בבית אפרים דתלוי באם ס' רבוא מצויין שם בקירוב מקום ואפשר שביום אחד יעברו ס' רבוא בדרך ההוא (ואין להקל ממה שיש יום אחד שאין עוברים בו ס' רבוא...). (ב) מפלפל בדברי החזון איש דג' מחיצות של עומ"ר מוציא מדינא דאורייתא ומעיין אי אפילו ב' מחיצות סגי. (ג) מפלפל בדין החזון איש ור"ל דהפירצות בקרן זוית בין להב"א ובין להמשכ"י אין מבטלות המחיצות 3	
184	תשובת הגאון ר' אברהם דוד הורוביץ שליט"א אב"ד דק"ק שטראסבורג וחבר בד"צ העדה החרדית "בדבר אשר רעיוניו יבהלו... שבדק הכביש ברחוב יפו שבזמן הקרוב יגיע לס' רבוא בוקעין..." "אם אין בעיר הגדולה מקום שמתקבצין ס' רבוא כאחד אין גדלותה אפילו כאנטוכיא עושה אותה רה"ר... וזש"כ הפוסקים דאין בזה"ז דין רה"ר... דכלי הרכב י"ל שהם רה"י גמורה בפ"ע... בש"ק אין אפילו מחצית מהנוסעים..." 6	
185	תשובה מהגאון ר' אלחנן היילפערין שליט"א שבעיר גדולה כלונדון אין רה"ר דאורייתא (א) ד' מחיצות של הבתים עומד מרובה, (ב) שערי העיר אינן מפולשין, (ג) שיש על הרחובות גשרים מהרכבת שתחתיהן צוה"פ ומפסיק את הרה"ר. שו"ת שדה אלחנן 2	

186	תשובת הגאון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל. א) מקור הדברים דבעינן ס"ר מצויין שם דומיא דדגלי מדבר, מספר האשכול בשם הגאון. ב) אין לפרש שיהא ראוי לעבור, אלא שיהיו עוברים בכל יום וודאי, ג) מתרץ הקושיא דמעלות בית מרון האיך אפשר שיעברו שם ס"ר בכל יום. ד) מתרץ קושיית מהר"י אסאד אמאי אין מתירין שופר ולולב בזה"ז דלא שייך גזירת שמא יעבירונו 4
187	תשובת הגאון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל "...גם העלה הבית אפרים שם דדוקא עוברים ברגל בעינן ולא העוברים במרכבות ובעגלות, דבעינן דומיא דדגלי מדבר..." ומביא שהב"א והשאלת יעב"ץ סברי שדעת בעלי התוספות הוא דלא כסברת הרשב"א, לענין פלטיא.
188	תשובה מהרה"ג ר' פסח אליהו פאלק שליט"א מגעיטסהעד, שבזה"ז יש עוד הרבה צירופים גדולים שאין לנו רה"ר שיטת החזו"א, צריכים ס' רבוא רגלי עוברים באמצע כדגלי מדבר עיי"ש. שו"ת מחזה אליהו 3
189	תשובת הגאון ר' יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג באם יש אנשים שמנגדין להיתר העירוב אם אוסרין על המתירין, ואם יכולין לזכות בפת נגד רצונם. א) דברי שו"ת מחז"א שזכות גמור מועיל אפילו בעומד וצווח, ב) כופין על מדת סדום, ג) במקום שכופין מן הדין אפשר לזכות בע"כ, ד) אין צריך חלק בגוף הפת רק שיהא מסור לו, ז) כ"ז מלבד הטעמים ששוכרין משר העיר. 6
190	עובדא מהרה"ק הדברי חיים מצאנז זצ"ל שהבטיח זש"ק למי שיתקן עירובין בעירו, וכן אחרים ששמעו הסיפור ועשה ככה ונושעו גם כן, ונדפס לפני כשבעים שנה 2
191	חמש תשובות משו"ת ובחרת בחיים לרש"ק זצ"ל בענין עירובי חצירות "...אחד רוצה לחזור מעירובו בשותפות עם בני העיר... זה מביא לידי גיחוך..." "כמה אנשים שאין מודים בעירוב... י"ל שסומכין על ששוכרין משר העיר... ומ"ש דלא סמכו ע"ז רק בדירת נכרי... מני"ל לחדש חומרא כזו... דיכל שיש לו יד בתפיסת הבית נחשב כשותף' דינא הוא בכל הענינים ואינו קולא" (ועיין מספר 700 ע"ד כח שר העיר היום) 8
192	שו"ת שואל ומשיב "...כיון שנודע שאדוני העיר יש להם כוח בכל בתי העיר להטות הדרך וגם כל מה שיהיה לתיקון ויופי העיר יכולין אף להשחית ולקלקל הבתים בכדי לתקן העיר וליפותה, א"כ יש להם כוח בבתי העיר ויש להם רשות להשכיר..." (מהדו"ת סימן ס"ב) 5
193	דברי הגאון בעל חלקת יעקב זצ"ל "...רבותינו נ"נ שמו נפשם בכפם להתיר כל העיירות שבכל מקום ע"י צוה"פ שזה אינו מועיל רק לשיטות הסוברים שאין לנו היום רה"ר כיון שאין ס"ר בוקעים בכל יום... ולא חיישי לשיטות גדולי ראשונים ואחרונים דאף האידנא יש רה"ר..." מתוך פתיחה לקונטרס תיקון עירובין 2
194	תשובת הגאון מוהר"ר אהרן וואלקין זצ"ל אבד"ק פינסק בעל שו"ת זקן אהרן להחלקת יעקב "...אשריו ואשרי חלקו חבלו נפל לו להיות ממצדיקי ומזכי הרבים מחילול ש"ק מחלקו יהא חלקי. ובנוגע לספקות אשר העיר תמהני הלא כבר ידוע שרבותינו הראשונים והאחרונים צעקו ככרוכיא על אלה שמחטטים לחפש חומרות בהלכות עירוב, שהלכה כדברי המיקל בעירוב..." (ומיירי שם גם לגבי מחיצות, עיין כל התשובה) 3
195	תשובת החתם סופר סימן צ"ט ... השכל הפשוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר טלטול... הדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות ואם לאו מכשול וקולר העם על צוארו" 1
196	תשובת הגאון בעל חזון נחום זצ"ל "...נמצא בעיר מפלגות לשטן כדי להכעיס ימאנו לזכות בפת העירוב" ומסיק "...בעירובי חצירות של כל העיר דליכא קצת חוב רק זכות גמור זכות הרבים שלא יהיו נכשלים בחילול שבת חס ושלום, אם כן יש לומר שמהני לזכות להם בעל כרחך ... ובצירוף שאר הדברים (שעשינו פה פארא פארק)..."
197	תשובת הגאון ר' ישראל אברהם אבא קריגער זצ"ל רב בקהלת קאשערדארי, ליטא,

פראנקפורט דמיין, ועוד. בירור מקיף ומעמיק בענינים, א) אם יש שאינם חפצים לעשות מחיצות, ב) אם יש מחיצות ואינן רוצין לערב, ג) אם אין מסכימים להיתר, ד) אם אין רוצים להשתתף ביחד בעירובי חצירות. מתוך ספר תענוגי ישראל	5
ג' תשובות משו"ת מחזה אברהם בענין עירובי חצירות אם צד אחד אין רוצה לזכות, שקיל וטרי בדברי הרשב"א דהיכא דהוי זכות גמור זכין בעל כרחו "...וכבר הבאתי דברי הרשב"א... דלא חשיב זכות [בני"ד] דאטו הצד הב' אינם רוצים בעירוב, האל גם הם רוצים רק שיהיו הם המזכים..."	198 2
ג' תשובות בשו"ת מהרש"ם מברעזאן זצ"ל "...בדבר היתר הטלטול בעיר ניו יארק אשר מאז השבתי להסכים עם ההיתרים שכתב הרה"ג מ' יהושע סיגעל... ההיתר ברור גם שלא בשעת הדחק וגם בעל נפש יוכל לסמוך על זה..." גם תשובה אחת בענין שכירות רשות מאת הפוליציא [משטרה]	199 4
שו"ת בית אפרים "...עייירות שיש בהם דרכים המפולשים שעוברים תוך העיר והוא דרך המלך ורחוב י"ו אמה, אם יש היתר לטלטל בעיירות אלו בשבת ע"י צוה"פ..." "הרא"ש מדעתו דע"ת ... צווח ככרוכיא שלא להכשיל הרבים בביטול זה, וא"כ בני"ד דבר ברור שחלילה לבטל התיקון..." (תשובה א' להמשכנות יעקב זצ"ל)	200 27
שו"ת בית אפרים "...ראיתי קונטרס אשר בא בארוכה וחדאי נפשאי בפלפולו יישר חילו... ושמותי פני לעיין בשרשי דבריו ולפי דעתי ימצא בהם תשובה מספקת..." (תשובה ב' להמשכנות יעקב זצ"ל)	201 9
תשובת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל "...ופה באמעריקא פשתה המספחת ביותר גם בשאר מנהגי ישראל ועיקרי דתוה"ק, ולעבור על מנהג שמקדמת דנא מה שיש בו גדר וסייג של איסור אף אם אין לו שום מקור בש"ס אסור לעבור ע"ז מדאורייתא מטעם נדר... וזה ודאי שבאמעריקא אין שום מנהג, כי אין נקרא מנהג אלא מה שנתיסד במקום גדולי תורה ויראה לא מנהגי בורות. הדבר ברור שחיובא רמיא עליהם מנהגי הארץ אשר באו משם וחלילה לשנות..." תשובות דברי יואל או"ח סימן י'	210 1
תשובת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל "...ואולי מחמת גודל הפירצה שהרבה כ"כ הרהורי עבירה בעולם היה מהראוי לגזור... אך וודאי שאין לנו לגזור גזירות מדעתנו מה שלא אסרו חז"ל..." שו"ת דברי יואל או"ח י'	211 1
קונטרס ביאור דין מחיצות לבטל רשות הרבים. בירור מפורט על הדינים דלהלן, א) פסי ביראות. ב) אתי רבים ומבטלי מחיצתא. ג) ג' מחיצות. ד) מחיצה לבטל רה"ר. ה) צורת הפתח. ו) דלתות מדרבנן בצוה"פ. ז) דלתות מדרבנן במקוץ מחיצות. ע"י הרה"ג ר' אברהם גראס שליט"א רב דקהל אורחות חיים	215 8
מהגאון ר' חנוך הענד פאק דומ"ץ דק"ק קאשוי "...בס' משנה ברורה שעושה מחלוקת הפוסקים אי מהני מה"ת צוה"פ לרה"ר אעפ"כ אין צריך להחמיר כיון דהוי ספק ספיקא... כמבואר ס"ס זה בש"ך... אולם האמת דהעיקר כרבינו התניא... דלכ"ע מהני צוה"פ מה"ת... דאין לנו שום פוסק קדמון מפורש נגד דעת רבינו..."	216 6
שו"ת מהרש"ג "...דנראה מדברי הטי"ז והמג"א בכמה דוכתי שאנו תופסין שבזממה"ז ליכא רה"ר לאו ספיקא הוא כלל, אלא בוודאי גמור אנו תופסין אותו, ומעשים בכל יום שאנו מניחין להביא בשבת ע"י עכו"ם דברים וחפצים... וכן אנו נושאים ע"י עירוב, ואי הוי לנו ספק שבזממה"ז יש לנו רה"ר, לא היינו רשאים להקל כל כך..."	217 3
הערה מאת הגאון ר' אברהם חיים נאה זצ"ל "...מכל זה נראה דמה שכתוב כאן יוכל ירא שמים יחמיר לעצמו (שו"ע הרב או"ח שמ"ס סעי' י"א) הוא מאמר מוסגר, כמו שנדפס בקאפוסט, והוא הוספת מהרי"ל [אחי רבינו]..." קונטרס השולחן	218 1
תשובות הגאונים: "וספק כרת הוא ועבדין לחומרא דכל ספק איסורין לחומרא לבד מעירובין ואבל..."	219 1
תשובות הריב"ש דטעם שהוא שכירות רעועה משר העיר הוא מפני שאינו יכול לסלקם, ולכן	220

הוי רק כשכירו ולקיטו (עיין מס' 700 שבמדינתנו ניו יארק יש להממשלה הכוח לסלק התושבים מביתם) 2	
מהגאון ר' שמעון שוואב זצ"ל. מבאר התנגדותו לעירוב במאנהעטן "...בעת ובעונה הזאת... המשובשת בגסות ובבורות... האם יסירו כל חפצי המוקצה מהאפקעטבוקס? ... מאחר שאינם רואים עין בעין את סימני העירוב כמו חוטים מתוחים..." ומסיים "...ויש גדולה התורה תהיה תקיפה ואז כ"א ישמח להשתתף ולתת יד לתיקון עירובין..." 5	255
ד' תשובות הגאון מהר"ם ביק זצ"ל בענין תיקון עירובין בניו יארק (נגד) (מקובץ כרם ביבנה) עם הערות מרב אחד בסוף התשובות 10	260
ג' תשובות בענין העירוב בבארא פארק (נגד) מאת הרה"ג ר' אברהם אליעזר קוויאט שליט"א, וכמו כמה חידושים שרוצה להעמיס כדי להחמיר בעירוב. ראה #270 #271 #513 והתנצלותו #514 15	263
תשובה בענין תיקון עירובין בב"פ מאת הרה"ג ר' חיים פנחס מיללער שליט"א מבני ברק, ובעיקר מעורר על הגשרים דהוה פרצה (דלא כאג"מ) ולא כגג הבולט ולמ"ד ארומ"מ אין לברוקלין דין ג' מחיצות 2	264
קונטרס בענין ג' מחיצות המקיפות שכונתנו בארא פארק יצ"ו (חלק ב) בדין לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא מאת הרה"ג ר' יצחק צבי סופר שליט"א (נשוב על הרה"ג ר"א קוויאט והרה"ג ר' חפ"מ (ראה 263 264) 18	270
תשובה מאת הרה"ג ר' אברהם גראס שליט"א רב דקהל אורחות חיים ברוקלין, ובו מענה להרה"ג רא"ק #263 בראיות גמורות שדין ס"ר ומפולש הם אפילו בעיר 3	271
תשובה מאת הרה"ג ר' אברהם גראס שליט"א רב דקהל אורחות חיים ברוקלין, ובו מבאר מדוע אין לנו כאן לחוש לשיטת הרשב"א בענין פלטיא, וגם מענה להרה"ג ר' נפתלי מאיר באב"ד שליט"א על חששותיו 2	272
תשובה ב' מהרה"ג ר' יצחק הלוי מאנדל שליט"א דומ"ץ בקרית יואל יצ"ו א) ג' מחיצות המקיפות את העיר, ב) עומד מרובה על הפרוץ. ג) ס' רבוא עוברין בו. ד) סילוף דעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל ועדות שאמר להרבנית שלא לחוש כלל ולצאת עם תכשיטין לרחוב. 6	273
תשובת הרה"ג ר' בן ציון וואזנער שליט"א אב"ד בית הוראה שבט הלוי מאנסי ובו בירור מקיף ומעמיק בתנאי מפולש. ביאור מכוונן, כדגלי מדבר. ענני הכבוד וכו', ומבאר שיטות הראשונים והפוסקים עד דורנו 11	274
בירור שיטת הפוסקים בדין אנשים המוחים בעירוב אם יכולים לזכות להם הפת בע"כ ודין שר העיר בזמננו ובו גם בירור שיטת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בשו"ת דברי יציב בענין עירובי חצירות (וע"ע #223) (וע"ע #223)	275
תשובה ע"ד המוחין ואינם משתתפין בזיכוי הפת שאין מעכבין בזה את העירוב, מאת הרה"ג ר' יצחק אייזיק ראטה שליט"א. מרחיב הביאור על דברי אביו הגאב"ד קארלסבורג שליט"א (מס' 189) עם הערות והוספות מאת הרבנים הגאונים ר' ברוך חנה גרינפעלד שליט"א, ר' פסח מיללער שליט"א ור' אהרן אלבוים שליט"א 17	276
תשובה מהגאון ר' ישראל יעקב פישער שליט"א אין נראה לו אלו שמערבין לעצמם "אלא א"כ אלו שעושים עירוב שכוונתי אינם מטלטלין משכונתם לשכונה אחרת לא הם ולא נשיהם, דוודאי בכה"ג גם נשיהם ... אינם יכולים לסמוך על עירוב העיר..." ולא עלה על דעתו שהם פוסלין העירוב לכל העיר! אבן ישראל סי' ל"ח 2	277
מענה מאת הרב פנחס טויבער שליט"א ומראה הסתירות לחז"ל בקונטרס שנתפרסם בשפה האנגלית ... (!) 4	280
סיכום מקונטרס גן יצחק - מאת הרה"ג ר' מנחם נחום יצחק גרויז שליט"א, והוא קונטרס	282

גדול למעלה מפי עמודים המבאר בטוב טעם כל השיטות של המחייבים והאוסרים (הנוגעים בעניני הלכה) בענין עירובין בעיירות גדולות בכלל, ובנוגע בארא פארק בפרט. וכאן רק הסיכום מדף ע"ה ואילך 9	
בירור השיטות בענין עירובין בעיירות גדולות. בלשון השוה לכל נפש א) התרת רה"ר בצורת הפתח. ב) איזהו רה"ר. ג) ס' רבוא כיצד. מאת הרב אברהם פאללאק שליט"א, ר"מ בישיבת חתן סופר, ברוקלין 10	285
קונטרס יסודי ההיתר לתיקון עירובין בעיירות גדולות, בפרק א' יתבאר ההיתר מצד דבעינן ס"ר בוקעין בו בכל יום, ויתבאר דעת הפוסקים מגדולי האחרונים, דאפילו בעיר שיש ס"ר המפוזרים בהרחבות, אינו רה"ר רק באותו רחוב שעוברים שם ס"ר בכל יום. מאת הרב אברהם פאללאק שליט"א, ר"מ בישיבת חתן סופר, ברוקלין 16	286
פרק ב' מהקונטרס הנ"ל יתבאר עוד הצד הגדול להתירא עפ"י דעת הפוסקים דבעינן שיהא הרה"ר נמשך ביושר ממש בלי שום עיקום. 18	287
תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק, ובה יתיישבו קושיית המשנת ר' אהרן על החזו"א, ויתבאר דדעת החזו"ן איש בענין מחיצות העיר אינה שיטה יחידאה אלא שכן היא דעת גדולי הפוסקים הקודמים. מאת הרה"ג ר' דוד גליק שליט"א חבר הכולל שערי יושר ב"פ 22	288
"...עיר שיש בה כמה קהילות... וכן הוא ברוב ערי ארץ ישראל ובערים גדולות שבגולה - יכולה כל קהילה לנהוג כמנהגה ואין בזה משום לא תתגודדו, ולא חשש מחלוקת ואף אפשר לשנות ממנהג אחד למנהג אחר..." "..." עיר שיש בה קהילות הרבה אין רוב הקהילות יכולות לכוף לקהילה אחת שתיכנס בתקנתם דכל קהילה חשובה בעיר אחת... "מהר"ם אלשקר, מהרשד"ם... וכן פסקו הרי"ף והרא"ש... וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סימן פ"ג... " מספר הליקוטים: בין פסח לשבועות ע' רל"ו, בשם הרבה פוסקים 1	290
מכתב מהרה"ג ר' אברהם בלומנקראנץ שליט"א למען השלום 1	301
מכתב מהרה"ג ר' שלום יוסף האלפערין שליט"א אבדק"ק בית שמואל ראדימישלא אודות הפירסום במכ"ע 3	305
עדות מכ"ק אדמו"ר מסאסוב שליט"א מאה"ק, שכ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל השיב לכ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א, כששאלו אם לעשות עירוב ליד ביתו בבארא פארק "אדרבה ואדרבה, אבל שיהיה על כל השכונה וכו'..." ולא עשהו מחמת טרדות הזמן והמתנגדים (מתוך מכתבו להגאון מקארלסבורג שליט"א) 1	306
מכתב מהרה"ג ר' אברהם רייך שליט"א רב דק"ק מנחם ציון ליוצאי רוסיה אודות התועלת העצומה מהעירוב ליוצאי רוסיה היראים הדרים בשכונתנו שבשום פנים אי"א להרגילים שלא להוציא בשבת 1	310
מכתב ברכה מכ"ק אדמו"ר ר' יעקב לייזער זצ"ל מפשעווארסק להעירוב באנטווערפן, ואינו חושש מ"פריצות" ברחובותיה, או מתקלות אחרות 1	315
מכתב הגר"מ קליין שליט"א בעמח"ס שו"ת משנה הלכות, "כבוד מרנן ורבנן בעיר בארא פארק והקהילות הקדושות"... ובו כמה הצעות למען השלום וגם עדיות מדברי הגאון בעל אגרות משה זצ"ל... יום המיוחס תש"ס 8	318
דרשת שבת הגדול תש"ס מאת הגאון ר' חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד ורי"מ סערדעהעלי, הרה"צ המכשיר של העירוב בבארא פארק, ובו הרחיב הדיבור על כמה דברים הנוגעים להעירוב החדש הלכה למעשה. 22	320
קונטרס וציב ונכון, יסודי ההיתר לעירוב דשכונתנו בארא פארק יצ"ו, ע"פ דברי רבה"ק בספרו שו"ת דברי יציב "...על כן שמעתי לדברי חברי להעלות עלי כתב וגליון עיקרי ההלכות שנשנו אז במשנתו של מרן בעל דברי יציב זצ"ל, וגם קצת פרטים מגופיה דעובדא	322

דהקמת העירוב הנוגעין לעניינינו היכי הוי... בירור בשיטת כ"ק אדמו"ר מצאנו קלויזנבורג זצ"ל בענין עירובי חצירות. 25	
הסכמת חברי ביד"ץ צאנו קלויזנבורג על הקונטרס הנ"ל "...שכל דברי נכונים והעירוב כשר אפילו ... לדברי רבנו הגה"ק זלה"ה מצאנו קלויזנבורג יע"א כי נעשה לפי כל הדעות בלי שום קולות..." 1	323
הקדמת ספר פתחא זוטא על תיקוני עירובין "... דחז"ל הביטו ברוה"ק לסוף דבר בקדמותו... בשעה שתיקן שלמה עירובין יצאה ב"ק כו' ולא בשעה שגזר על ההוצאה. להורות דעיקר הגזירה היה ע"י התיקון... ובכן אשרי חלקם של המשתדלים בעשיית עירובין בכל מקום... מפאת ההלכה... ומפאת סודותיה הנעלמים..." 4	325
משמרת שלום (קוידינאו) ייש להשתדל בכל היכולת שתהיה העיר מתוקנת בעירובין... כתבתי זאת כי שמעתי שהג' בעיר מינסק מיאנו בזה... אבל ראיתי בעיר ווארשא לאדז בריסק ווילנא שמתוקנים בעירובין... הג' מקוטנא שכתב בזה"ל כי קלקול העירוב מביא לידי עבירות חמורות... וכ"א רוח אפינו קדוש ישראל הבעש"ט" 2	326
אוהב ישראל שבועות, ד"ה וי"ל ע"פ "...וסוד העירוב לקשר ולייחד הקדושה לבל יהיה אחיזה לחיצונים ר"ל..." 1	327
חידושי הרי"ם "...מחלקותו של קורח נקרא חצירות... שנחלק משאר שבטים ולא הודה בזה שאדם יכול לדבק בצדיק ולהגיע עי"ז למדרגתו אלא לדעתו כ"א הוא בפ"ע, נמצא לא הודה בעירוב ונשאר חצירות בלי עירוב בלי עירוב, פי' בתי החצרים שאין להם חומה..." שיח שרפי קודש 1	330
מספר קרבן שבת יתבאר סוד עירובין ותחומין. אפס קצהו נראה למה טרחו רבה"ק לתקן עירובין 1	333
סיפור דברים מערל אחד שניצל ביתו משריפה כי צדיק אחד הבטיח לו אם יתן רשות להניח לחי העירוב על ביתו לא תשלוט בו האש. מקובץ כרם שלמה ע"י תלמידי ישיבת באבוב 3	335
לשון הב"ח "מצוה לחזר בין אחר עירובי חצירות... אע"ג דמערבין אפילו לדבר הרשות מכל מקום מצוה לחזר אחריהם... מה שאין כן בעירובי תחומין דאין מצוה לחזר אחריו דאדרבה אפשר דע"י עירובי תחומין יגיע לידי איסור..." (ולא עלה על דעת שום אחד מרבתינו ז"ל שגם על ידי עירובי חצירות יגיעו לידי איסור) 1	350
לשון הפרישה "...דמ"ש שכתב כאן מצוה לחזר [אחר עירובי חצירות] אותו מצוה לצורך הנאתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו וזה מצוה כמו שנאמר וקראת לשבת עונג..." או"ח שצ"ה 1	351
לשון הב"ח "...אם היה מנהג בעיר להקל מפני שחכם אחד הורה להם כך אם אחר מותו בא לשם חכם אחר לאסור מה שהם מתירין נהוג בו איסור ע"ש, ונ"ל דהוא הדין אם הראשון היה אוסר יכול השני להתיר אחר מותו כדאיתא בפ' כיצד משתתפים גבי מחיצה תלויה בשבת..." חו"מ סי' כ"ה וגם הש"ך בשו"ע שם. 1	355
הבטחת פרס \$5000.00 שנתפרסם בחוצות בארא פארק, למי שמביא אריגינאל מהקול קורא עם ה"ששים רבנים" משנת תשל"ט, וביניהם הגאונים מפאפא, שארמאש, הגרש"ז ברין, ומשמו של הגרי"א הענקין זצ"ל (ועד עתה אף אחד לא בא לקחת את הפרס...) 1	500
האמת על הקול קורא הנ"ל. צילום מספר אום אני חומה 1	501
סיפור הדברים האיך נתהווה "המסורה" שלא לעשות עירוב בברוקלין (בידי בעלי אגרופין!!!) 1	504
גילוי זיוף של חתימת הגאון ר' משה פיינשטיין ז"ל על מכתבו שנתפרסם בענין העירוב 1	505

508	הגאון ר' חיים ביק זצ"ל (אביו של הגי"ר משה ביק זצ"ל) מציע לתקן עירוב בכל ניו יארק. צילום ירחון המסלה אייר תש"ב (בדף האחרון) גם שופך אור על מצב היהדות והשבת בזמן ההוא 4
510	תשובת חכם אחד (!?) (נגד) שנתערב לו עירובי חצירות ועירובי תחומין. מקובץ כרס ביבנה 5
512	עדות מהרה"ח ר' צבי וועבער נ"י (מיסד חברת הצלה) שאמר לו כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בפירוש להלכה ולמעשה שאין לנו היום רה"ר דאורייתא בניו יארק. כי צריכין ס"ר בוקעין בו בכל יום וקארס אינם מצטרפין. מהקונטרס מאז ומקדם 1
513	מכתב מאחד מתלמידי ישיבת מנחת אלעזר להרה"ג ר' אליעזר קוויאט שליט"א ובו מראה לו י"ב דברים שלא דק או ששינה מלשון המקור, בדברים שכתב נגד תשובת כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א 4
514	התנצלות הרה"ג ר' אליעזר קוויאט שליט"א ע"ד השגותיו על תשובת כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א, ובפרט מ"ש שבלונדון ופאריז לא היו אז ששים רבוא ונתברר מספרי ההיסטוריה שהיו בהם מילוני תושבים 1
515	השלמת החסר ממה שפירסמו בעתונים כאילו הרה"ק הרש"י מליובאוויטש לא רצה לעשות עירוב. ושם הבקשה בפועל שמבקש רשות לעשות עירובין בכל עיר (וזה היה כתוב על אותו הדף והעלימו את זה) 1
518	גילוי זיוף של מכתב אגודת הרבנים שמראה בעליל שהוסיפו בו את השורה "...יחשב למחלל שבת" אחר חתימת הרבנים. גם לא חתם שם הגרי"א הענקין זצ"ל וכן לא כתוב שם כלות ממקומות אחרים 1
519	מכתב לבאר קושט דברי אמת ע"ד המציאה החדשה שמצאו מהרב עזריאל הערמאן ז"ל שכתב לו המהרש"ם זצ"ל שכאילו חוזר מהיתירו ומבאר שאין שום דמיון מזה לעירנו בארא פארק יצ"ו 2
520	חומר מחזיק במחלוקת ובפרט שגורם שמזלזלין בכבוד אביו הצדיק, מספר ברכי יוסף יורה דעה סימן של"ד 1
525	מכתב הרה"ג ר' ישראל פנחס הלוי גארניש שליט"א אודות חתימתו על כרוז רבנים ורמי"ם מפלעטבוש 1
550	גודל מעלת תיקון עירובין שמקיים בזה והכינו את אשר יביאו שמכין שיוכל לקיים עונג שבת ועוד הרבה... מתוך קונטרס שי"ל ע"י שיכון סקווירא, אחרי שנתקלקל להם העירוב בשבת תצוה תש"ס ע"י הקרח. 2
551	מודעה להכנסת ספר תורה לבית המדרש קהל חקל יצחק דספינקא וויליאמסבורג בשבת קודש לפני קריאת התורה על ידי עירוב באמצע הרחוב 1
700	חוקי הקרקעות של מדינת ניו יארק ובו מבואר שאף על פי שהמשלה נתנה כח ליחידים לקנות קרקעות מכל מקום עכבה ברשותה הזכות לסלק את הבעלים כל זמן שתוצה 5
705	סטאטיסטיק כמה אויטאס עוברות בכל הטונעלן והגשרים בניו יארק (לינקאלן טונעל) (057.06)
710	סטאטיסטיק של תושבי חלקי העיר ניו יארק. בברוקלין היו בתשנ"ח 2,267,962 ופוחת והולך 1
711	מפת העירובין "הפרטיים" ברחובות וויליאמסבורג (רשימה חלקית) 1
718	מפת העיר ברוקלין ומחיצותיה מתוך קונטרס המחיצות שי"ל ע"י וועד העירוב. בו מבואר ומצוייר לעיני כל שבארא פארק הוא רשות היחיד גמורה מן התורה בג' מחיצות גמורות העשויות בידי אדם ובשם ד' מחיצות 4

720	מפת העיר ווארשא מלפני המלחמה ומספר תושביה שעלה על ס' רבוא עוד בשנת תר"ס (1900) בעבר אחד של הנהר (החלק שבעבר השני היה נקרא בשם פראגה). מהקונטרס שוי"ת וועגען אונזער עירוב 1
721	האיך נתהווה הטעות שבוארשא לא היו ס' רבוא. מדברי הגר"מ ביק זצ"ל בראדיו WEVD מהני"ל 1
725	קטע ממכ"ע ניו יארק טיימס מפטירת מר יעקב גאלדשטיין שופט עליון בניו יארק. הוא הגבר שהורה משנת תשמ"ה כי אין רשות להממשלה להתנגד נגד תיקון העירובין (היה זה בפאר ראקאוועי תשעים בלאקס. וחי עד י"ז מרחשוון כשהתחילו העירוב בב"פ, בן תשעים שנה) ועד אז לא יכלו בוודאות להעמיד צוה"פ ברחובות העיר ברשות הממשלה (כנראה מה שדנו עד אז היה רק עיי" צירופי גשרים ומסילות וכדומה) 1
730	סטאטיסטיק של מדינת ניו יארק מספר הקארס ב'אושן פארקוועי 23000 עד 30000 ביום בכל כיוון 4
731	סטאטיסטיק של מדינת ניו יארק, מספר הקארס בלינדן בולעווארד עד 23000 ביום בכל כיוון 4
810	מכתב למערכת מתלמידי הגאון בעל שבט הלוי שליט"א שמוחים על מה שרבים נזכר בכתב פלסתר בין האוסרים "...מרן... הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה אשר מעטים כמותו..." (ראה תשובת הגאון במספר 137) 1
815	ממכ"ע "דער בלאט" ערש"ק במדבר תש"ס. סיפור מהכנסת ס"ת בשבת קודש עיי" כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א ברחובות וויליאמסבורג 1
900	הילף, וויאזוי צו נוצן דעם "פארלאנג א פאקס" סיסטעם 1
998	לוח התוכן של הדברים החדשים שנתוספו לאחרונה 1
999	לוח תוכן הפאקסים הזה 12
322	קונטרס ויציב ונכון, יסודי ההיתר לעירוב דשכונתינו בארא פארק יצ"ו, ע"פ דברי רבה"ק בספרו שוי"ת דברי יציב "...על כן שמעתי לדברי חברי להעלות עלי כתב וגליון עיקרי ההלכות שנשנו אז במשנתו של מרן בעל דברי יציב זצ"ל, וגם קצת פרטים מגופיה דעובדא דהקמת העירוב הנוגעין לעניינינו היכי הו"..." בירור בשיטת כ"ק אדמו"ר מצאנו קלויזנבורג זצ"ל בענין עירובי חצירות 25
323	הסכמת חברי ביד"צ צאנז קלויזנבורג על הקונטרס הנ"ל "...שכל דברי נכונים והעירוב כשר אפילו... לדברי רבנו הגה"ק זלה"ה מצאנו קלויזנבורג יע"א כי נעשה לפי כל הדעת בלי שום קלות..." 1